

**TEK PARTİ DÖNEMİ GAZETECİLİĞİNDE FAŞİZAN
SÖYLEM: VARLIK VERGİSİ ÖRNEĞİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Tezi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı**

Özlem Özdeşim SUBAY

Danışman: Doç. Dr. Ferihan POLAT

Ağustos 2020

DENİZLİ

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza

Özlem Özdeşim SUBAY

ÖN SÖZ

Tez yazarken tez çalışmasının oluşumuna ve bugünlere gelmesine katkı sunan ve her türlü desteği ve hoşgörüyü size sağlayan insanların varlığı nihai sonuç açısından yaşamsaldır. Doktora süreci uzun sürmekle birlikte disiplin, istikrar, yer yer sabır ve dirayet gerektirmektedir. Dolayısıyla, hayatınızdaki bu kişilerin varlığı sizin bu zorlu süreci rahat bir şekilde aşmanızı sağlamaktadır.

Öncelikle akademik hayatımda bana metin kurgusu yapmayı ve yazmayı öğreten ve psikolojik olarak her daim yanımda olan danışman hocam Doç. Dr. Ferihan POLAT'a, doktora sürecimdeki ve Tez İzleme Komitesi'ndeki olumlu katkıları ve yardımlarından dolayı Prof. Dr. Aliyar DEMİRCİ'ye, bir Tez İzleme Komitesi üyesinden de öte her daim tezimi okuyan ve geri dönüşler yaparak tezin uygulama bölümüne yaptığı katkılarından dolayı Dr. Öğr. Ü. Emel DİKBAŞ TORUN'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Pamukkale Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünün tüm akademik personeline, özellikle Onur AYCAN'a, Büşra KAYA'ya ve Burak GÖKALP'e bu süreçte dostluklarını benden esirgemeyip her türlü yardıma koştukları için minnettarım.

Ayrıca, bugünlere gelmemde her türlü maddi ve manevi desteği sunan ve bu süreçte sabırla yanımda olan annem Hayriye İKİZ'e, babam İsmail İKİZ'e, eşim Erdem SUBAY'a, kızım Deniz Bilge SUBAY'a ve annem Vildan SUBAY'a sonsuz teşekkürler.

ÖZET

TEK PARTİ DÖNEMİ GAZETECİLİĞİNDE FAŞİZAN SÖYLEM: VARLIK VERGİSİ ÖRNEĞİ

Subay, Özlem Özdeşim
Doktora Tezi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD
Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Ferihan Polat

Ağustos 2020, X+362 sayfa

Faşizmin, Hitler ve Mussolini gibi güçlü siyasal liderleri bulunurken, ünlü teorisyenleri ve genel geçer evrensel ilkeleri diğer ideolojilere nazaran daha az bulunmaktadır. Propaganda, ajitasyon ve coşkulu milliyetçilikle oldukça yakın bağları olan faşizm, genelde kandaşlık vurgusu üzerinden ırksal üstünlüğü savunmakta ve bu durum "biz" ve "öteki" ayrımına yol açmaktadır. Faşizmin ürettiği bu ayrımcı dil; rejimin, ideolojinin, hareketin veya gündelik hayatın sıradan söylemlerinde her an karşılaşılabilecek bir yaygınlığa sahiptir. Türkiye'de 1923-1950 tarihleri arasında hüküm süren Tek Parti döneminin millet ve milliyetçilik anlayışlarının kültürel ya da bir başka ifadeyle subjektif millet anlayışına uygun olmasına rağmen, 1930'lar ve 1940'lardaki bazı uygulamaların şoven hatta ırkçı unsurları içinde barındırdığı iddia edilmektedir. Bu uygulamalardan birisi de 1942 ile 1944 yılları arasında uygulanan Varlık Vergisi Kanunu'dur. Bu çalışmada amaç, Varlık Vergisi uygulamasını konu alarak, Cumhuriyetin Tek Parti döneminin hükümet ve toplum nezdinde faşizan söylemler üretilip üretilmediğini açıklamaya çalışmaktır. Bu amaçla, çalışmada, Tek Parti döneminde yasalaşmış hükümet tarafından yürütülen 1942 Varlık Vergisi uygulamasının ilk gündeme getirilmesinden tartışmaların sönümlendiği yaklaşık 29 aylık süreç içerisinde dönemin Cumhuriyet Gazetesi'ndeki haber metinleri ve köşe yazıları incelenmiştir. Dönemin hükümet yanlısı Cumhuriyet Gazetesi üzerinden faşizan söylemin ayrımcı dili, eleştirel söylem çözümlemesinin söylem-tarihsel yaklaşımına göre incelenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular ışığında Tek Parti döneminin faşizan saiklerle anılmasının en büyük nedenlerinden birinin, dönemin basınında kullanılan ayrımcı dilin yoğunluğu olduğu ortaya konulmuştur. Tek Parti döneminde, rejimden ziyade gündelik hayatın sıradan söyleminde faşizan dilin yaygın olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Varlık Vergisi Kanunu, Faşizan Söylem, Eleştirel Söylem Çözümlemesi, Söylem- Tarihsel Yaklaşım

ABSTRACT
FASCIST DISCOURSE IN SINGLE PARTY PERIOD: THE EXAMPLE
OF CAPITAL TAX

Subay, Özlem Özdeşim
Doktora Tezi
Political Science and Public Administration
Adviser of Thesis: Associate Professor Ferihan Polat

August 2020, 362 pages

There are fewer theoretical theorists and universal principles in general in fascism than other ideologies, while it has strong political leaders such as Hitler and Mussolini. Fascism, which has close ties to propaganda, agitation and enthusiastic nationalism, defends racial superiority over the accusation in general, and this leads to the distinction between "us" and "the other". This discriminatory language produced by fascism; has a prevalence that can be encountered discourses of the regime, ideology, movement or at any time in the ordinary everyday life. Despite the fact that Single Party period during 1923 to 1950 has an understanding of cultural nation or, in other words, subjective nationalism, some practices in the 1930s and 1940s are claimed to contain chauvinist or even racist components. One of these applications is the Capital Tax Law, which was applied between 1942 and 1944. The aim of this study is to try to explain whether the Republican Single Party period produces fascist discourses by the government and the society by considering the Capital Tax application. For this purpose, in this study, the news texts and columns about the 1942 Capital Tax application, which was enacted by the government during the Single Party period, in the Cumhuriyet Newspaper, 29-month period were examined in the period in which was brought to the first agenda until the discussions faded. The discriminatory language of fascist discourse was analyzed through the pro-government Cumhuriyet Newspaper according to the discourse-historical approach of critical discourse analysis. In the light of the findings obtained in the study, it was revealed that one of the biggest reasons for the Single Party period to be mentioned with fascist motives is the intensity of the discriminatory language used in the press of the period. It was observed that fascist language was common in the ordinary discourse of daily life rather than the regime in the Single Party period.

Key Words: Capital Tax Law, Fascist Discourse, Critical Discourse Analysis, Discourse- Historical Approach

İÇİNDEKİLER

DOKTORA TEZİ ONAY FORMU	i
ÖN SÖZ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.1. Araştırmanın Konusu	7
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	8
1.3. Araştırmanın Yöntemi	9
1.3.1. Eleştirel Söylem Çözümlemesi.....	9
1.3.2. Söylem- Tarihsel Yaklaşım	12
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	22

İKİNCİ BÖLÜM

TEORİK VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Faşizm, Teorik ve Tarihsel Çerçeve.....	24
2.1.1. İdeoloji Olarak Faşizm	25
2.1.2. Faşist İdeolojinin Özellikleri	27
2.1.3. Faşizmin Düşünsel Kaynakları	36
2.1.4. Faşizmde Toplumsal Sınıflar.....	49
2.1.5. Faşist Devlet ve Faşist Rejim Unsurları	53
2.1.6 Faşizmin Doğuşu ve Gelişimi.....	57
2.1.6.1. İtalya'da Faşizm	59
2.1.6.2. Almanya'da Faşizm.....	65
2.1.6.3. Az-Gelişmiş Ülke Faşizmi Deneyimleri.....	71
2.2. Faşizan Söylem.....	74
2.2.1. İdeoloji ve Söylem.....	75
2.2.2. Faşizan Söylem ve Faşizan Söylemin Gündelik Hayatta Üretilmesi	78
2.2.3.Faşizan Söylemde Öteki Kavramı	82
2.2.4. Faşizan Söylemde Yabancı Düşmanlığı	84

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEK PARTİ DÖNEMİ VE VARLIK VERGİSİ

3.1. Tek Parti Dönemi ve Rejimin Mahiyeti	90

3.2. 1923- 1938 Arası Tek Parti Dönemi	100
3.3. 1939-1950 Arası Tek Parti Dönemi	108
3.3.1. II. Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin İç ve Dış Siyaseti	108
3.3.1.1. II. Dünya Savaşı'nda Türkiye Ekonomisi	113
3.3.1.2. II. Dünya Savaşı Döneminde Basın.....	121
3.3.2. II. Dünya Savaşı Sonrası Yeni Dünya Düzeni ile Bütünleşme	125
3.4. Varlık Vergisi ve Uygulaması	126
3.4.1. Varlık Vergisi'ne Giden Süreç ve Verginin Çıkarılması	126
3.4.2. Varlık Vergisi'nin Tahsilat Süreci	130
3.4.3. Varlık Vergisi Sürecinde Basın	133
3.4.4. Varlık Vergisi'nin Kaldırılması ve Sonuçları	135
3.4.5. Varlık Vergisi Sonrası Tartışmalar	138

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TEK PARTİ DÖNEMİNDE VARLIK VERGİSİ ÜZERİNDEN TÜRK GAZETECİLİĞİNİN FAŞİZAN SÖYLEMLERİNİN İNCELENMESİ

4.1. 1 Mart 1942- 11 Kasım 1942 Tarihleri Arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi Kanunu ile İlgili Haber Metinleri ve Köşe Yazılarının Söylem Çözümlemesi	146
4.2. 12 Kasım 1942- 30 Haziran 1943 Tarihleri Arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi Kanunu ile İlgili Haber Metinleri ve Köşe Yazılarının Söylem Çözümlemesi	210
4.3. 1 Temmuz 1943- 31 Temmuz 1944 Tarihleri Arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi Kanunu ile İlgili Haber Metinleri ve Köşe Yazılarının Söylem Çözümlemesi.....	273
SONUÇ	299
KAYNAKLAR	311
EKLER.....	333
ÖZGEÇMİŞ	362

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Söylem- Tarihsel Yaklaşımındaki Söylem Stratejileri.	15
Tablo 2. Yüklemeleme Stratejisinde Kullanılan Ayrımcı Hükümler	16
Tablo 3. Argümantasyon Stratejisinde Kullanılan Konu Alanları ve Anlamları	17
Tablo 4. Argümantasyon Stratejisinde Kullanılan Mantık Saptırmaları ve Anlamları... ..	18
Tablo 5. Basında Kapatma Kararları (1939-1945)	124
Tablo 6. 1 ile 30 Nisan 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemeleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı.....	149
Tablo 7. 1 ile 30 Nisan 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	149
Tablo 8. 1 ile 31 Mayıs 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemeleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı.....	162
Tablo 9. 1 ile 31 Mayıs 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	163
Tablo 10. 1 ile 30 Haziran 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemeleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı.....	164
Tablo 11. 1 ile 30 Haziran 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	164
Tablo 12. 1 ile 31 Temmuz 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemeleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı.....	167
Tablo 13. 1 ile 31 Temmuz 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	167
Tablo 14. 1 ile 31 Ağustos 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemeleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı.....	173
Tablo 15. 1 ile 31 Ağustos 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	174
Tablo 16. 1 ile 30 Eylül 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemeleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı.....	185
Tablo 17. 1 ile 30 Eylül 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	186
Tablo 18. 1 ile 31 Ekim 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemeleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı.....	193
Tablo 19. 1 ile 31 Ekim 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	194
Tablo 20. 1 ile 11 Kasım 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemeleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı.....	207
Tablo 21. 1 ile 11 Kasım 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	208
Tablo 22. 1 Mart 1942 ile 11 Kasım 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemeleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı	209
Tablo 23. 1 Mart 1942 ile 11 Kasım 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı.....	210
Tablo 24. 12 ile 30 Kasım 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemeleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı.....	221
Tablo 25. 12 ile 30 Kasım 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	222
Tablo 26. 1 ile 31 Aralık 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemeleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı.....	242

Tablo 27. 1 ile 31 Aralık 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	243
Tablo 28. 1 ile 31 Ocak 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı	258
Tablo 29. 1 ile 31 Ocak 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	259
Tablo 30. 1 ile 28 Şubat 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı	259
Tablo 31. 1 ile 28 Şubat 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	260
Tablo 32. 1 ile 31 Mart 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı	263
Tablo 33. 1 ile 31 Mart 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	263
Tablo 34. 1 ile 30 Nisan 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı	264
Tablo 35. 1 ile 30 Nisan 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	264
Tablo 36. 1 ile 31 Mayıs 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı	265
Tablo 37. 1 ile 31 Mayıs 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	266
Tablo 38. 1 ile 30 Haziran 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı	270
Tablo 39. 1 ile 30 Haziran 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	271
Tablo 40. 12 Kasım 1942 ile 30 Haziran 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı	271
Tablo 41. 12 Kasım 1942 ile 30 Haziran 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	272
Tablo 42. 1 ile 31 Temmuz 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı	273
Tablo 43. 1 ile 31 Temmuz 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	274
Tablo 44. 1 ile 31 Ağustos 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı	274
Tablo 45. 1 ile 31 Ağustos 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	275
Tablo 46. 1 ile 30 Eylül 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı	275
Tablo 47. 1 ile 31 Ekim 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı	277
Tablo 48. 1 ile 31 Ekim 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	278
Tablo 49. 1 ile 30 Kasım 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı	280
Tablo 50. 1 ile 30 Kasım 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	280
Tablo 51. 1 ile 31 Aralık 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı	283

Tablo 52. 1 ile 31 Aralık 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	284
Tablo 53. 1 ile 31 Ocak 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı.....	285
Tablo 54. 1 ile 31 Ocak 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	285
Tablo 55. 1 ile 29 Şubat 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı.....	287
Tablo 56. 1 ile 29 Şubat 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	287
Tablo 57. 1 ile 30 Haziran 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı.....	289
Tablo 58. 1 ile 30 Haziran 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı	289
Tablo 59. 1 Temmuz 1943 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı.....	290
Tablo 60. 1 Temmuz 1943 ile 30 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı.....	291
Tablo 61. 1 Mart 1942 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı.....	291
Tablo 62. 1 Mart 1942 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı.....	292
Tablo 63. Varlık Vergisi Kanunu sürecinde ortaya çıkan aşamalar.....	294
Tablo 64. 1 Mart 1942- 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin sayfa numaralarına göre dağılımı	295
Tablo 65. 1 Mart 1942- 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin türlerine göre dağılımı	295
Tablo 66. 1 Mart 1942- 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin köşe yazarlarına göre dağılımı.....	296
Tablo 67. 1 Mart 1942- 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan gazete haber sayılarının aylık dağılımı.....	297

GİRİŞ

20. yüzyılın en ilgi çekici, en tartışmalı ve radikal siyasal olgularından biri olarak ortaya çıkan faşizm, iki savaş arası dönemin ötesinde, bugün dahi, günümüz siyasetini şekillendiren bir fenomen olmaya devam etmiştir. Faşizm, bünyesinde birçok çelişkili unsuru bir araya getiren ve birçok ilkeyi reddeden yapısıyla, kimi zaman kapitalizme karşı eleştirilerin odağı olmuş, kimi zaman ise totaliter rejimlerin altında sosyalist devlet deneyimi şeklinde konumlandırılmıştır. Tüm bu farklı değerlendirmelere ek olarak, faşizm bazı sosyal bilimciler tarafından milliyetçiliğin ve muhafazakârlığın biçim değiştirmesi; bazıları tarafından ise, modernleşme ve Aydınlanmanın getirdiği değerlere karşı bir başkaldırı şeklinde değerlendirilmiştir.

Faşizm, yazında her ne kadar sadece iktisadi olarak daha gelişmiş ülkelerde veya merkezin, doğunun ve güneyin Büyük Güçleri'nde ortaya çıktığı iddia edilen bir siyasal olgu olarak görülse de, onun az gelişmiş ya da geri kalmış ekonomilerin ışığında da yorumlanabileceği kabul edilmiştir. Mann "Faşistler (2015)" adlı eserinde, bu ülkelerin az gelişmiş ekonomiler olmaları sebebiyle faşistlerinin burjuvadan çok proleter geçmişlere sahip olduğunu ve daha az üst sınıf desteğine sahip olduklarını belirtmektedir. Bu nedenle bu ülkelerin faşistleri sermaye ve emek arasındaki örgütlü mücadelenin ön saflarında bulunmayan işkollarından gelme eğiliminde olmuştur. Bu ülkelerde otoriterler; reaksiyoner, korporatist ve faşist üyeleri topyekün bir tahakküm için mücadele eden fevri bir aile olarak karşımıza çıkmaktadır.

Faşizmin gelişmiş ve az gelişmiş olan iki ayrı kalkınma düzeyine sahip ülkelerdeki görünümü, Bora'nın (1999) faşizmi kertelere ayırdığı tiplemesinde rejim olarak faşizm ve hareket ve ideolojik olarak faşizme izdüşmektedir. Bu tiplemeye göre, rejim olarak faşizm, sadece II. Dünya Savaşı'na giden süreçte Nazi Almanyası ve Mussolini İtalyası'nda görülmüştür. Hareket ve ideolojik olarak faşizmin ise, II. Dünya Savaşı'na giden süreçte Avusturya, İspanya, Macaristan, Polonya ve Romanya gibi azgelişmiş ülkelerde; aynı süreçte ve sonrasında İngiltere ve Fransa gibi gelişmiş ülkelerde de etkin olduğu görülmektedir.

Faşizmi kertelere ayıran Bora, faşizmin, rejim ve hareket ve ideolojik olarak faşizmin yanı sıra sıradan faşizm olarak adlandırılabilen üçüncü bir görünümünden bahsetmektedir. Dolayısıyla faşizan bir söylemin ortaya çıkması için rejimin illa ki faşist karakter taşımasına ya da hareket ve ideolojik olarak görünür olmasına gerek

yoktur. Bora'ya göre sıradan faşizmin gündelik hayatta, dilde anlık, kendiliğinden ortaya çıkan görünümüleri her ülkede ve her dönemde bir hayli yaygın olarak görülmektedir.

Siyasetin medya veya bilimi belli bir güç kaynağı olarak kullanması, faşist deneyimlerin yaşandığı ülkelerde daha da belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Faşist demagoji en büyük başarısını, kitlelerin kandırılmaya ve ulusal bir mitten istifade edilmesini kabul etmeye yönelik istekliliğiyle elde etmiştir. Faşist ideolojinin merkezine aldığı devlet veya ırkı koruma, yüceltme gibi misyonlar aynı zamanda retorik gücünü güçlendirerek kitleleri harekete geçirmektedir. Bu retorik güç, propaganda teknikleri sayesinde kitlelere nüfuz etmekte; önyargı, ötekileştirme, yabancı düşmanlığı ve nefret söylemine kadar uzanan zengin bir faşizan söylem dilini oluşturmaktadır. Faşizan söylem bu çeşitliliği içinde barındırması sebebiyle, faşist olmayan rejimlerin de gündelik siyaset dilini belirleyebilmektedir.

Çalışmanın zaman kesiti olarak ele aldığı, Türkiye Cumhuriyetinin erken dönemi olarak da adlandırılabilir; 1923 ile 1950 arası süreçte, Türkiye Cumhuriyeti rejiminin mahiyeti konusunda sosyal bilimler alanındaki tartışmalar oldukça çeşitlidir. Bu tartışmaların ortak noktası, rejimin bu dönemde otoriter bir rejim özelliği taşımasıdır. Ancak bu otoriter rejimin yer yer totaliter saikler taşıdığını ve zamanın İtalyası'nın faşizmi tecrübesini anımsattığını Zürcher (2009), Keyder (2015) ve Bora (2017) gibi sosyal bilimciler ifade etmektedir. Özellikle 1925 sonrası rejime yönelik muhalefetin ve 1930 sonrası da sivil toplum örgütlerinin siyasal alandan görünür bir biçimde tasfiyesi ile birlikte totaliter rejim pratiklerinin kimi zaman pragmatist amaçlarla kullanıldığı görülmektedir. 19. yüzyılda Avrupa'da şekillenen ulus devlet modelinin uygulanmasının amaçlandığı bu Tek Parti döneminde, Özbudun (2016) Varlık Vergisi gibi kimi uygulamaların millet ve milliyetçilik anlayışını da aşan bir biçimde bazı şoven ve hatta ırkçı anlayışları da içinde barındırdığını ileri sürmektedir. Bora (2009) ise, milliyetçi ideolojilerin kimi zaman faşizmin temellerini hazırladığını iddia ederek, bu durumun sadece Türkiye'ye özgü olmadığını belirtmektedir. Ancak tüm bu saiklere rağmen Türkiye'de Tek Parti rejiminin faşist olarak nitelendirilemeyeceği hususunda hemen hemen tüm sosyal bilimciler ortak bir görüş birliğine sahiptir.

Türkiye'de Tek Parti dönemine ilişkin böylesine zengin bir tartışma zeminine ortam hazırlayan esas nokta, bu dönemin yeknesak bir dönem olarak değerlendirilemeyeceği gerçeğidir. Tek Parti rejimi kendi içinde özellikle lider ve uygulanan ekonomi politikası açısından ikiye ayrılmaktadır. İlk dönem, Atatürk'ün liderlik yaptığı 1923-1938 tarihleri arasındaki "Ebedi Şef" dönemidir; bu dönem milli

ekonomi kurma gayesi ile 1930 sonrası ekonomide devletçilik politikasına geçildiği dönemdir. Bu dönemdeki devletçilik politikaları devlet kapitalizmi olarak da adlandırılır. Devletçilik politikası 1946'ya kadar Tek Parti rejiminin ekonomi politikası olarak yürürlükte kalmış; ama mahiyet açısından 1930-1938 arası ile 1939-1946 arası farklılık göstermiştir. Tek Parti rejiminin ikinci dönemi olan İnönü'nün liderlik yaptığı 1939-1950 arasındaki "Milli Şef" dönemi, devletçilik politikalarının devlet kapitalizminden kamu yararının esas alındığı "dolayısıyla rejimin yer yer faşist saikler taşıdığı"na ilişkin iddialara zemin hazırlayan daha toplumcu bir yöne evrildiği dönemdir. Bu dönem, devletçilik uygulamalarının en çok tartışıldığı ve 1946 sonrası artık kesinlikle terk edilmesine ilişkin kanaatlerin güçlendiği, kamu vicdanını iktisadi adalet açısından da rahatsız eden bazı uygulamaların yer aldığı dönemdir. Ayrıca bu 1939-1946 dönemi uygulanan devletçilik politikalarının, 1930-1938 arası dönemden daha farklı bir karaktere bürünmesinde uluslararası alanda hüküm süren II. Dünya Savaşı'nın özgül etkilerini de göz ardı etmemek gerekmektedir.

İki savaş arasındaki dönemde, dünyada ulus-devletlerin ekonomik krizlerle sarsılması, devletlerin "milli ekonomi"lerini güçlendirme çabalarına girmelerine sebep olmuş; eş zamanlı olarak Türkiye de ekonomi politikalarını dünyayla aynı çizgide, bir tür milli müdafaa ekonomisi olarak revize etmiştir. II. Dünya Savaşı'na katılmadığı halde onun ekonomik koşullarını en ağır biçimde yaşayan Türkiye, üretime ayrılan emek, enerji ve paranın önemli bir kısmını savunma harcamalarının karşılanmasına aktarınca, üretimde önemli ölçüde düşme yaşanmıştır. Özellikle tarımsal üretimdeki düşüşe, bir de ithalat ve ihracat hacmindeki daralmalar da eklenince tipik bir savaş enflasyonu döneminin yaşanması neredeyse kaçınılmaz olmuştur. Savaşın etkilerinin daha net bir biçimde hissedildiği ve hayat pahalılığının doruk noktasına ulaştığı 1942-1944 yılları arasında, hükümet kapsamlı bir sosyal yardım programı açıklamış; aynı zamanda serbest fiyat politikasına geçerek piyasadaki ürün arzının artacağını ve fiyatların düşerek halkın bir nebze olsun rahat edeceğini ummuştur. Fakat, beklenen gerçekleşmemiş, bu uygulamalar, piyasadaki enflasyonist baskının artmasını, karaborsanın yaygınlaşmasını ve iâşe sorununun derinleşmesini önleyememiştir. Ekonominin dengesini piyasa hareketleri ile sağlayamayan hükümet, sosyal yardım politikalarını finanse edebilmek amacıyla mali kaynaklar bulma yoluna gitmiş ve 1942 Varlık Vergisi ve 1943 Toprak Mahsülleri Vergisi'ni uygulamaya geçirmiştir.

Çalışmanın konusunu oluşturan ve bugün dahi akademik tartışmalara konu olan 1942 Varlık Vergisi uygulaması Kasım 1942'de çıkarılmıştır. Bu vergi kanunu, esas

olarak ticaret burjuvazisini, tali olarak ise çiftçi, esnaf ve ücretlileri kapsayan; belli komisyonlarca tarh edilerek bir kereye mahsus olmak üzere alınan, itiraz hakkı bulunmayan olağanüstü bir vergidir. Tek Parti döneminde tüccarların II. Dünya Savaşı'nda sağladıkları birikimin önemli boyutlara ulaşması, burjuvazi ile bürokrasi arasındaki ittifakın çözülmesine neden olmuştur. Genel kıtlık ve yoksulluk atmosferi içinde, birilerinin büyük vurgunlar yaptığı kanısı; bu savaş zenginlerinin vergilendirilmesi gerektiği ve bu sayede savaşın yarattığı ekonomik sıkıntıların toplumda adilane bir şekilde yüklenilmesini sağlamak düşüncesini yaygınlaştırmıştır. 1942 Varlık Vergisi Kanunu gerek hükümet yetkililerinin beyanatları gerekse kanun metninin içeriği açısından olağan bir uygulama gibi görünmektedir. Ancak, bu kanunun çıkarılması ve uygulanması sürecinde ortaya çıkan bazı uygulamalar, kimi sosyal bilimciler tarafından bu kanunun sıradan bir sosyal adalet tesisine yönelik bir uygulama olmadığı itirazlarını dillendirmelerine sebep olmuştur. Hatta Tek Parti rejiminin mahiyetine dönük olarak faşizan uygulamalar içerdiğine yönelik eleştiriler en çok dayanağını bu Varlık Vergisi uygulamasından almaktadır.

1942 Varlık Vergisi'nin faşizan unsurlar içerdiğine ilişkin kanaati oluşturan en büyük nedenlerden biri, bu kanunun çıkarılması ve uygulanması sürecinde Türk basının oynadığı rol ile ilişkilidir. Tek Parti döneminde Türk basının üstlendiği görev, resmi ideolojinin telkin ve propagandasını yapmaktır. Tek Parti dönemi ve özellikle de II. Dünya Savaşı boyunca, Tek Parti hükümetinin basın üzerinde sıkı bir denetim kurduğu görülmektedir. Rejime muhalif gazetelerin kapatıldığı, gazete haber ve yazılarının sıkı bir denetimden geçirildiği bu dönemde, basının işlevi hükümet politikalarını desteklemek ve buna ilişkin lehte kamuoyu oluşturmak olmuştur. Özellikle, II. Dünya Savaşı döneminde basında çıkan yazılar ağırlıklı olarak hükümetin yürüttüğü dış politika ve iç politikadaki uygulamalara ilişkindir. Bu bağlamda, basının rolü, savaş sırasında 1942 Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarılması ve uygulaması sürecinde hükümetin politikasına halkın desteğini sağlamak olmuştur. Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarılmasından önceki süreçte gazetelerin sık sık işlediği konular, savaş boyunca süren fiyat artışları, vurgunculuk ve karaborsa gibi ekonomik sorunlar ve bunların toplumsal hayata yansımaları olmuştur. Savaş dönemi enflasyonist ortamda aşırı kazanç elde edenlerin vergilendirilmesi yolundaki tartışmaların gündemde olmasının Varlık Vergisi'ne zemin hazırladığı düşünülmektedir.

Türkiye'de Tek Parti dönemindeki 1942 Varlık Vergisi'ni konu alan bu çalışma, Varlık Vergisi'ne yönelik birbirinden farklı değerlendirmeleri irdeleyebilmek amacı ile nitel araştırma yöntemlerinden eleştirel söylem çözümlemesini kullanmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi, belirli bir toplumda, söylenen ve söylenebilecekleri, grafik haline getirmeyi ve söylemsel sınırların genişletildiği veya daraltıldığı teknikleri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmanın yöntemi, birden çok yaklaşımın bulunduğu eleştirel söylem çözümlemesi içerisinde yer alan Viyana ekolünün geliştirdiği söylem-tarihsel yaklaşımdır. Bu söylem- tarihsel yaklaşım, söylemi tarihsel bağlamda ele almaktadır. Buna göre şimdiki zaman, uzun süredir devam eden tarihsel, maddi, sosyal, politik, ekonomik, kültürel, kurumsal ve entelektüel süreçlerin bir sonucudur. Söylem-tarihsel yaklaşımı, metinleri incelerken bu süreçlerin, söylemi tarihselleştirerek ve söylem ile tarihi bağlamı birbiriyle ilişkilendirerek, daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu yaklaşımın, özellikle uzun süreli siyasi olayların incelenmesi söz konusu olduğunda, olaylardaki değişim, dönüşüm ve sürekliliklerin ortaya çıkarılması noktasında işlevsel olduğu düşünülmektedir.

Bu yaklaşım, özellikle aşırı sağ ve faşist partilerin, rejimlerin ve hareketlerin söylemini analiz etmede ön plana çıkmaktadır. Çünkü tarihsel kaynaklar ve söylemsel olayların bulunduğu sosyal ve politik alanların arka planı hakkındaki bilgiler bütünleştirmeli, faşist hareketler artzamanlı perspektiften incelenmeli ve sadece bireysel düzeyde incelendiğinde bile tarihsel gelişim göz önünde tutulmalıdır.

"Tek Parti Dönemi Gazeteciliğinde Faşizan Söylem: Varlık Vergisi Örneği" adlı bu çalışma, "Araştırma ile İlgili Genel Bilgiler", "Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve", "Tek Parti Dönemi ve Varlık Vergisi" ve "Tek Parti Döneminde Varlık Vergisi Üzerinden Türk Gazeteciliğinin Faşizan Söylemlerinin İncelenmesi" olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın "Araştırma ile İlgili Genel Bilgiler" adlı bölümünde araştırmanın problemi konusu ve amacı, yöntemi ve sınırlılıkları açıklanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünü oluşturan "Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve"de, faşizmin tarihsel ve teorik çerçevesine yer verilmiş, faşist rejimler ve hareketler Almanya, İtalya ve az gelişmiş ülke faşizmi deneyimleri üzerinden anlatılmıştır. Bu bölümde, faşizan söylemin ideolojik düzeyde ve günlük hayatta üretimi, öteki kavramı ve yabancı düşmanlığı kavramları ile ilişkilendirilerek açıklanmıştır.

Çalışmanın "Tek Parti Dönemi ve Varlık Vergisi" adlı üçüncü bölümünde, Tek Parti dönemi rejimin mahiyeti açıklanarak, bu dönem 1923-1938 ve 1939-1950 olmak üzere iki ayrı başlıkta incelenmiştir. Varlık Vergisi'nin çıkarıldığı II. Dünya Savaşı döneminde Türkiye'nin iç ve dış siyaseti irdelenerek, II. Dünya Savaşı sonrasında yeni dünya düzeni ile bütünleşme çabalarına yer verilmiştir. Üçüncü bölümün diğer bir odaklandığı konu Varlık Vergisi ve uygulamasıdır. Varlık Vergisi'ne giden süreç, tahsilat süreci ve bu süreçte basının rolü ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Varlık Vergisi'nin kaldırılmasından sonraki süreç ve tartışmalar zengin bir literatür araştırması ile desteklenmiştir.

Söylem- tarihsel yaklaşımla eleştirel söylem çözümlemesine dayanan "Tek Parti Döneminde Varlık Vergisi Üzerinden Türk Gazeteciliğinin Faşizan Söylemlerinin İncelenmesi" adlı son bölümde ise, Varlık Vergisinin kamuoyunda kabul görmesine zemin hazırlayan, kanunun çıkarılmasından önceki dönemden, kanunun kaldırılmasından sonraki tartışmaların sönümlendiği döneme kadar yaklaşık 29 aylık süreç incelenmiştir. Çalışma araştırmanın verilerinden elde edilen bulguların tartışılması ile sona ermektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.1. Araştırmanın Konusu

Çalışmanın zaman kesiti olarak ele aldığı, Tek Parti döneminde (1923-1950), Türkiye Cumhuriyeti rejiminin mahiyeti konusunda sosyal bilimler alanındaki tartışmalar rejimin otoriter mi yoksa totaliter mi bir karaktere sahip olduğu noktasında yoğunlaşmaktadır. Rejimin otoriter bir karakter taşıdığı kanısı yaygın olsa da dönemin bazı uygulamalarından hareketle Tek Parti rejimini faşizm ile ilişkilendiren görüşler de bulunmaktadır. Tek Parti döneminin faşizm ile ilişkilendirilmesine neden olan uygulamalar arasında da 1942 Varlık Vergisi Kanunu en çok dillendirilen hükümet politikalarından biridir.

Çalışmanın konusunu oluşturan 1942 Varlık Vergisi, Tek Parti döneminde, II. Dünya Savaşı'nın yarattığı özgül koşullarda hayata geçirildiği iddia edilen bir hükümet politikasıdır. Özellikle 1930'lardan sonra, ekonomide devletçilik modeli sebebiyle otoriter bir rejim olarak nitelendirilen Tek Parti dönemi; devlet kurumlarında ve cumhuriyetin lider kadrosu içinde "Türklük" vurgusunun yoğunluğundan dolayı bazı mali uygulamaları sebebiyle, döneminin Avrupa faşizmine öykündüğü iddiasıyla eleştirilmiştir. Bu iddiaların en büyük dayanaklarından birini de II. Dünya Savaşı'nın yarattığı ekonomik kötü gidişatı tersine çevirmek için hükümetin piyasaya mali araçlarla müdahale etmeye çalışmasının bir ürünü olan 1942 Varlık Vergisi Kanunu oluşturmuştur.

1942 Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarılmasından uygulamanın sona ermesine kadar giden süreçte, hükümetin amaçlarından bağımsız olarak gerçekleşen pek çok uygulama ve söylem; uygulayıcıların ve kamuoyunun bir kısmının şahsi tasarrufları neticesinde günümüzde dahi canlılığını koruyan tartışma ve eleştirilerin doğmasına yol açmıştır.

Çalışma, 1942 Varlık Vergisi Kanunu'nun faşizan bir uygulama olduğuna ilişkin eleştirilerin kaynağını bulmayı hedeflemiş; bu amaçla dönemin ruhunu ve fikriyatını şekillendiren o dönemin Türk basınında en etkili gazetelerden biri olan Cumhuriyet gazetesinin 29 aylık süreçte yer verdiği haber metinlerini ve köşe yazılarını incelemeye tâbi tutmuştur. Bu süreçte gazetede yer alan hükümet yetkililerinin beyanatları, bu beyanatlara ilişkin haberler ve köşe yazıları dikkate alınmış; Varlık Vergisi Kanunu'nun faşizan bir uygulama olarak değerlendirilmesinde, dönemin basınının ayrımcı bir dil ile

faşizan bir söylem üretip üretmediği ve ürettiyse de bu değerlendirme içinde nasıl bir rol oynadığı incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

20. yüzyılın başında en ilgi çekici siyasal hareketlerden biri olarak ortaya çıkan faşizm, bazı ülkelerde rejimin adını tanımlarken; bazı ülkelerde ideolojinin, hareketin veya partinin ismini nitelendirmek için kullanılmış; ve diğer bazı ülkelerde de gündelik hayatın sıradan dilinde her an karşımıza çıkan ayrımcı bir faşizan söylem üretmiştir. Bazı sosyal bilimciler tarafından Cumhuriyet tarihinin 1923-1950 tarihleri arasındaki Tek Parti dönemi zaman zaman faşizan saiklerle hareket eden ve dönemindeki Avrupa faşizmini taklit eden uygulamalara yer vermekle itham edilmiştir.

Bu çalışmada amaçlardan biri, II. Dünya Savaşı'nın özgül koşulları içinde devletçiliğe dayanan bir ekonomi politikası sürdüren Tek Parti döneminin, otoriter karakterini aşarak totaliter bir rejim haline gelip gelmediği yönündeki tartışmalara ışık tutmaktır. Bu amaçla, dönemin hükümeti tarafından çıkarılan ve uygulamaya konulan Varlık Vergisi uygulaması üzerinden, dönemin etkili basın organlarından biri olan Cumhuriyet Gazetesi'nin haber metinleri ve köşe yazıları eleştirel söylem çözümlemesinin söylem-tarihsel yaklaşımına göre incelenmiştir. Söylemi tarihsel bağlamda ele alarak çözümleyen bu yöntem ile Tek Parti döneminin faşizan uygulamalarından biri olarak itham edilen Varlık Vergisi uygulamasına yönelik eleştirilerin yerindeliği/haksızlığını tartışmak bu çalışmanın esas amacını oluşturmaktadır.

Akademik literatürün en zengin tartışmalarının yapıldığı Tek Parti dönemi ve bu dönemin faşizan uygulamaları arasında gösterilen Varlık Vergisi Kanunu üzerine yapılmış pek çok çalışma bulunmaktadır. Ancak, Erken Cumhuriyet dönemine ilişkin çalışmalarda nitel araştırma yöntemlerinin kullanılması, dönem ile ilgili literatür tartışmaları içerisinde görece yeni bir çalışma yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna ek olarak, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan eleştirel söylem çözümlemesi içinde Viyana ekolünün geliştirdiği söylem-tarihsel yaklaşımın kullanılması, Türk akademi çevreleri içinde oldukça yenidir ve Varlık Vergisi uygulamasını faşizan dilin ayrımcı söylem üretimi bağlamında inceleyen bu çalışma, bu anlamda bir ilki de içinde barındırmaktadır. Tarihsel olayların çözümlemesini art zamanlı yaptığı için, olayları anlamlandırmada oldukça etkin olduğu görülen söylem- tarihsel yaklaşımın, tarihsel geçmişi daha derinlikli okuyabilmek için elverişli bir yöntemdir. Çalışmada bu

yöntemin Varlık Vergisi Kanunu üzerinden uygulanması, teorik zeminde tartışılan pek çok farklı görüşe açıklık kazandırması açısından çalışmanın önemini daha da arttırmaktadır.

Wodak ve Richardson'ın geliştirdiği söylem- tarihsel yaklaşım, Türkçe akademik literatürdeki eleştirel söylem çözümlemesi çalışmalarında yaygın bir biçimde kullanılan diğer Hollanda, İngiliz ve Alman ekollerine görece yeni bir yaklaşım türüdür. Bu çalışmanın yöntemi, Viyana Ekolü olarak gelişen söylem-tarihsel yaklaşıma dayanmaktadır. Bu yaklaşım, henüz Türkçe literatürde yaygınlık kazanmadığı için İngilizce ve Latince terimlerin karşılığının bulunması konusunda ayrıca bir çalışmaya gerek görülmüş; terimlerin Türkçe karşılıkları bulunmaya çalışılmıştır. Ancak, özellikle Latince terimler yabancı kaynaklarda da korunduğu için bu çalışmada Latince terimlerin Türkçe'ye çevrilmesi uygun bulunmamış; terimlerin orijinali korunmuştur. Fakat, Türkçe'ye çevrilemeyen Latince terimlerin hangi anlamı içerdikleri çalışmanın yöntem bölümünde açıklanmıştır. Bu açıdan çalışmanın yöntemindeki bu çabanın, bundan sonraki akademik çalışmalara önemli katkılar sunması beklenmektedir.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Tek Parti döneminde Türk basınında 1942 Varlık Vergisi uygulamalarında faşizan söylemin ortaya çıkıp çıkmadığını inceleyen bu çalışma, 29 aylık süreçte Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan ilgili haber metinleri ve köşe yazılarını eleştirel söylem çözümlemesinin söylem-tarihsel yaklaşımına göre çözümlemiştir.

1.3.1. Eleştirel Söylem Çözümlemesi

20. yüzyılın sonuna doğru, söylem çözümlemesi, rasyonalizmin, pozitivizmin ve determinizmin tek düze bakış açısına rakip olarak sosyal bilimlerin önemli bir dayanak noktası haline gelmiştir (Karpuz ve Aydemir, 2012: 139). Söylem çözümlemesi, başarılı iletişim için gerekli olan kelime ve cümledeki dile odaklanmakta ve metinlerdeki dilin kalıplarına bakarak, bu kalıplardaki sosyal ve kültürel bağlamlar arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Söylem çözümlemesi dilin kullanımını incelemenin yanında dünyadaki farklı görüşleri ve farklı anlayışları sunma yollarını da dikkate almaktadır. Dil kullanımının, katılımcılar arasındaki ilişkilerin yanı sıra, sosyal kimlikler ve ilişkiler üzerindeki olgulardan nasıl etkilendiğini göz önünde bulundurmaktadır. Ayrıca dünya görüşlerinin ve kimliklerin söylem kullanımı yoluyla nasıl inşa edildiğini de dikkate

almaktadır. Söylem çözümlemesi hem sözlü hem de yazılı metinleri incelemektedir (Paltridge, 2011: 2).

Eleştirel söylem çözümlemesi, konuşma ve yazmada dil kullanımını, bir "sosyal uygulama" biçimi olarak görmektedir. Söylemi sosyal pratik olarak tanımlamak, belirli bir söylemsel olay ile durumlar, kurumlar ve sosyal yapılar arasındaki diyalektik ilişkiyi incelemek gerekliliği anlamına gelmektedir. Söylemsel olay onlar tarafından şekillendirilmekte, ancak onları da biçimlendirmektedir. Diğer bir deyişle, söylem, sosyal olarak şartlandırıldığı kadar sosyal olarak da kurucudur; durumlar ve bilgi nesneleri ve insan ve insan grupları arasındaki ilişkiler ve sosyal kimlikleri oluşturmaktadır. Söylem, hem sosyal statükoyu sürdürmeye hem de çoğaltmaya yardımcı olması ve onu dönüştürmeye katkıda bulunması bağlamında kurucudur. Söylem, toplumsal sınıflar, kadınlar ve erkekler ile etnik, kültürel çoğunluklar ve azınlıklar arasındaki eşitsiz güç ilişkilerini üretmekte ve çoğaltmaktadır. Dolayısıyla söylemin, insanları temsil ettikleri ve konumlandıkları yollarla üretebilecekleri ve çoğaltabilecekleri büyük ideolojik etkileri olabilmektedir (Fairclough ve Wodak, 1997: 258).

Eleştirel söylem çözümlemesi, kendi başına bir dilbilimsel birimi araştırmakla kalmayıp, sosyal olguları, zorunlu olarak karmaşık, çok disiplinli ve çok yöntemli bir yaklaşımla incelemeyi kapsamaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi, incelenmekte olan olguların olumsuz veya istisnai olarak "ciddi" sosyal, politik deneyimler ve olaylarla ilgili olmasını gerektirmemektedir. Eleştirel kelimesinin yanlış anlaşılmasından dolayı eleştirel söylem çözümlemesinin amaçları ve hedefleri "olumsuz" olarak anlaşılmaktadır (Wodak ve Meyer, 2009: 2).

Eleştirel söylem çözümlemesi ile ilgili çalışmaların başlangıcı, van Dijk'ın editörlüğünü yaptığı "Söylem ve Toplum" (1990) isimli dergi ile olmuş ve onu benzer araştırma hedefleri tarafından yönetilen birkaç kitap takip etmiştir. Bu alanda ön plana çıkan bilim insanlarının gerekli iletişim ağını kurması ise, Ocak 1991'de Amsterdam'da yapılan küçük bir sempozyumun ardından 1990'ların başında olmuştur. Amsterdam Üniversitesi'nin desteğiyle Teun van Dijk, Norman Fairclough, Gunther Kress, Theo van Leeuwen ve Ruth Wodak birlikte çalışma fırsatı bulmuş, özellikle söylem çözümlemesi teorilerini ve yöntemlerini tartışmışlardır (Wodak ve Meyer, 2009:3).

Eleştirel söylem çözümlemesi, öncelikle güç istismarının söylem boyutunu ve bundan kaynaklanan adaletsizlik ve eşitsizliği ele almaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesinin, söylem analizindeki diğer alanlardan veya yaklaşımlardan farklı

olarak, güç istismarı ve eşitsizlik üzerine odaklanması; onun, öncelikle belirli bir disipline, paradigmaya, okul veya söylem teorisine katkıda bulunmayı amaçlamadığını göstermektedir (van Dijk, 1993: 252). Güç, bir grubun üyelerinin, diğer grupların üyeleri üzerindeki kontrolünü içermektedir. Güçlü grup, diğer grupların zihinlerini etkileyerek onların özgürlüklerini sınırlandıracak şekilde bu kontrolü, eylem ve biliş düzeyinde kullanabilmektedir. Doğrudan eylemi kontrol etmeye yönelik ilkel şiddet yollarının yanı sıra (göstericilere yönelik polis şiddeti, kadına yönelik erkek şiddeti gibi), modern ve çoğu zaman daha etkili olan bu kontrol, çoğunlukla bilişseldir ve başkalarının fikrini kendi çıkarlarına göre değiştirmeye yönelik ikna etme, taklit etme ya da manipülasyon gibi stratejileri içermektedir. Söylemin ve eleştirel söylem çözümlemesinin geldiği bu kritik noktada: başkalarının aklını yönetmek temelde metnin ve konuşmanın bir işlevidir. Van Dijk'a göre, böyle bir zihin yönetiminin her zaman açıkça manipülatif olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır; çoğunlukla bu kontrol, doğal ve oldukça kabul edilebilir görünen rutin, günlük metin biçimleri ve konuşmalar tarafından sağlanabilmekte ve çoğaltılabilmektedir (van Dijk, 1993: 254).

Eleştirel söylem çözümlemesi, iktidarın kötüye kullanımı, özellikle de iktidarı kullananların yasaları, demokrasi, eşitlik ve adalet ilkelerini ihlal etmesiyle ilgilenmektedir. Bu gücü meşru ve kabul edilebilir güç biçimlerinden ayırt etmek için van Dijk, baskınlık kavramını kullanmaktadır. Bu baskınlık, bilinçli ve açık bir şekilde uygulanmış veya deneyimlenmiş olabilir; bu baskınlığa uğrayan, ona meydan okumaya başlayana kadar onu son derece doğal ve kabul edilebilir görmektedir (van Dijk, 1993: 254-255). Baskınlık kurulanın zihni, egemenliği kabul edecek şekilde etkilenebilir ve kendi özgür iradesinin dışında güçlü olanların yararına hareket ederse, hegemonya kavramı devreye girmektedir (Gramsci, 1926; Hall et al., 1977).

Toplumdaki güç ilişkilerini yönlendiren söylemler, konuşma, düşünme ve davranış biçimlerini düzenleyerek kurumsallaşmaktadır (Jager ve Maier, 2009: 35). Eşitsizliklerin varlığından sorumlu olan güç kavramı, iktidarda olanların dil kullanımını analiz eden eleştirel söylem çözümlemesi açısından merkezi bir kavramdır. Eleştirel söylem çözümlemesi konusunda araştırma yapan sosyal bilimciler, söylemin toplumsal egemenliği üretme biçimiyle, yani bir grubun diğerlerine karşı güç taciziyle ve egemen grupların bu tür suiistimallere disiplinli bir şekilde nasıl direnç gösterebileceği ile ilgilenmektedir (Wodak ve Meyer, 2009: 9). Güç, modern toplumlardaki kontrolün (eylemin) dinamiklerini ve özelliklerini anlamak için merkezidir, ancak güç çoğunlukla görünmez olmaya devam etmektedir (Wodak ve Meyer, 2009: 10). Sosyal güç ve dil

arasındaki ilişki sadece eleştirel söylem çözümlemesinde değil (Fairclough, 1989; Wodak, 1989) aynı zamanda sosyolojide (Bourdieu, 1991) ve sosyo-dilbilimde (Talbot, 2003) çalışılan bir konudur.

Eleştirel söylem çözümlemesi, belirli bir toplumda, söylenen ve söylenebilecekleri, grafik haline getirmeyi ve söylemsel sınırların genişletildiği veya daraltıldığı teknikleri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Söylemleri sorgulamayı ve eleştirmeyi amaçlayan söylem çözümlemesi bu amacı iki şekilde gerçekleştirmektedir. İlk olarak, eleştirel söylem çözümlemesi, söylemler içindeki ve arasındaki çelişkileri, söylenebileceklerin ve yapılanların sınırlarını ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. İkincisi, eleştirel söylem analisti, eleştirisinin söylemin dışında yer almadığı konusunda net olmalıdır (Jager ve Maier, 2009: 36).

1.3.2. Söylem- Tarihsel Yaklaşım

Birden çok yaklaşımın bulunduğu eleştirel söylem çözümlemesi içerisinde, Hollanda, İngiliz, Alman ve Viyana ekolü olmak dört ana akım bulunmaktadır. Gunther Kress, Robert Hodge, Roger Fowler, Norman Fairclough ve Theo Van Leeuwen gibi sosyal bilimcilerden oluşan İngiliz ekolü Foucault'nun söylem teorisinin¹ dilsel boyutundan etkilenmiştir. Teun van Dijk'in çalışmalarının öncelik ettiği Hollanda ekolü, bilişsel odaklı yaklaşımı ile kişisel ve sosyal bilişin sosyal yapılar ve söylem yapıları arasında nasıl aracılık ettiğini göstermek için üçlü bir model kullanmaktadır. Utz Maas, Siegfried Jäger ve Jürgen Link'in uyguladığı Alman Eleştirel Söylem Çözümlemesi ise, Foucault'nun söylem kavramından İngilizlere göre daha güçlü bir şekilde etkilenmiştir (Wodak vd., 2009: 7).

Bernstein'ın sosyo-dilbilimsel yaklaşımında kökleri olan ve Wodak, de Cilia, Matouschek, Januschiek ve Liebhart gibi sosyal bilimcilere sahip Viyana Söylem Çözümlemesi Okulu, kendisini eleştirel söylem çözümlemesi ile Eleştirel Teorinin² felsefi ve sosyolojik geleneği içinde konumlandırmaktadır (Fairclough ve Wodak 1997). Tarihsel ve politik metinlerin çözümlemesinde söylemsel eylemlerin tarihsel boyutu iki şekilde ele alınmaktadır. Birincisi, söylem-tarihsel yaklaşım her zaman tarihsel arka

¹ Foucault söylem terimini, verili bir tarihsel döneme yerleştirerek söylemin kullanıldığı bağlamı genişletmiştir. Dolayısıyla, Foucault söylemi iktidar ilişkileri çerçevesinde ele alarak diğer dilbilimsel söylem yaklaşımlarından farklı bir bakış açısı sunmaktadır (Evre, 2009: 115). Daha fazla bilgi için bakınız: Michel Foucault (1981) *The Order of Discourse*, Routledge and Kegan Paul.

² Eleştirel Teori, sosyal teorinin toplumu anlamak için bir bütün olarak ele alması, bunu eleştirerek ve toplumu değişimi yönlendirerek yapması gerektiğini savunmaktadır (Fay, 1987: 203)

plan ve söylemsel olayların yerleştirildiği orijinal tarihsel kaynaklar üzerine mümkün olduğunca çok bilgi entegre etmeye çalışmaktadır. İkincisi, belirli bir süre boyunca belirli söylem türlerinin ortaya koyduğu artzamanlı değişimi takip etmektedir (Wodak vd., 2009: 7-8).

Bu görüşü destekleyen Bilig (1978: 96), faşist hareketlerin artzamanlı perspektiften incelenmesi gerektiğini, sadece bireysel düzeyde incelendiğinde bile tarihsel gelişimin göz önünde tutulması gerektiğini belirtmektedir. Bilig, radikal siyasi grupların incelenmesinde kullanılan birçok tekniğin, altında yatan ideolojik taahhütlerin anlaşılması noktasında yetersiz olduğunu belirtmektedir. Bilig ayrıca bu tekniklerin, sadece yüzeysel bir şekilde ideolojiye odaklandıklarını ve söz konusu grubun tarihi ya da sosyal yapısı ile ilişkilendirilmediğini ifade etmektedir (Bilig, 1978). Dolayısıyla, çözümlemenin içine tarihsel kaynaklar ve söylemsel olayların altında yatan sosyo-politik gelişimleri katan söylem-tarihsel yaklaşımı, gizli güç dinamiklerini ortaya çıkarmak için bir aracı işlevini görmektedir (Richardson ve Wodak, 2009: 255).

Söylem- tarihsel yaklaşım, söylemi tarihsel bağlamda ele almaktadır. Buna göre şimdiki zaman; az ya da çok doğrudan, az ya da çok açıkça, uzun süredir devam eden tarihsel, maddi, sosyal, politik, ekonomik, kültürel, kurumsal ve entelektüel süreçlerin bir sonucudur. Bu süreçler, metinlerde kaydedildiği gibi, tarihteki herhangi bir dönemin söylemine yansıtılarak yürürlüğe girmektedir. Söylem- tarihsel yaklaşımı, metinleri incelerken bu süreçlerin, söylemi tarihselleştirerek ve söylem ile tarihi bağlamı birbiriyle ilişkilendirerek, daha iyi keşfedilmesini sağlamaktadır. Geçmişte üretilen metinleri incelemenin yolunu sağlayan bu yaklaşım, bu metinlerin çözümlemesini sağlayarak çağdaş söylemin tarihselleştirilmesine olanak tanımaktadır. Bu yaklaşımın, özellikle uzun süreli siyasi olayların incelenmesi söz konusu olduğunda, olaylardaki değişim, dönüşüm ve sürekliliklerin ortaya çıkarılması noktasında işlevsel olduğu düşünülmektedir (Richardson, 2017: 61-62). Bu yaklaşım, özellikle aşırı sağ ve faşist partilerin söylemini analiz etmede ön plana çıkmaktadır; çünkü tarihsel kaynaklar ve söylemsel olayların bulunduğu sosyal ve politik alanların arka planı hakkındaki bilgileri bütünleştirmeyi ve üçgenlemeyi amaçlamaktadır (Wodak ve Richardson, 2013). Ayrıca Üçgenleme Yaklaşımı, şeffaf olmanın ve önyargıyı en alt düzeye indirmenin tek metodolojik yöntemi olarak görülmektedir (Çakmak ve Bilişli, 2019: 120).

Wodak'ın Üçgenleme Yaklaşımı, ilki tanımlayıcı olmak üzere dört düzeyi dikkate alan bir "bağlam" kavramına dayanmaktadır:

1-anlık dil veya metin;

2- ifadeler, metinler, türler ve söylemler ile metinlerarası ve söylemler arası ilişki;

3- belirli bir "durum bağlamının" sosyal / sosyolojik değişkenleri ve kurumsal çerçeveleri (orta ölçekli teoriler);

4- söylemsel uygulamaların içinde bulunduğu ve ilişkili olduğu daha geniş sosyopolitik ve tarihsel bağlamlar (büyük ölçekli teoriler) (Wodak, 2001: 67).

Söylem- tarihsel yaklaşımın en önemli özelliklerini Wodak (2001: 68-70) şu şekilde açıklanmaktadır:

1- Yaklaşım, disiplinler arasıdır.

2- Disiplinler arası olma özelliği teoride ve pratikte olmak üzere çeşitli düzeylerde bulunmaktadır.

3- Yaklaşım, belirli dilsel öğelere değil, soruna odaklanmaktadır.

4- Teori ve metodoloji eklektiktir; yani araştırılan nesneyi anlamada ve açıklamada yardımcı olan teoriler ve yöntemler entegre edilmiştir.

5- Çalışma, araştırılmakta olan nesneyi daha fazla çözümleme ve teorileştirme için saha çalışması ve etnografiyi içerir.

6- Teori ve ampirik veriler arasında sürekli bir ilişkilendirme gerekmektedir.

7- Birçok tür ve kamusal alan incelenerek, metinler arası ve söylemler arası ilişkiler ortaya çıkarılmaktadır.

8- Yeniden bağlamsallaştırma, bu türlerin yanı sıra konular ve argümanları (topoi) birleştirmede en önemli süreçtir. Tarihsel bağlam her zaman çözümlenerek, söylemlerin ve metinlerin yorumlanmasına entegre edilmektedir.

9- Çözümleme için oluşturulan kategoriler, tüm bu adımlara, prosedürlere ve araştırılan özel probleme göre tanımlanmaktadır.

10- Orta ölçekli teoriler, analitik amaçlara daha iyi hizmet ederken; büyük ölçekli teoriler temel oluşturmaktadır.

11- Uygulama hedeftir. Sonuçlar farklı alanlardaki uzmanların kullanımına sunulmalı ve bazı söylemsel ve sosyal uygulamaları değiştirmek amacıyla uygulanmalıdır.

"İrksal", "ulusal" ve "etnik" konularla ilgili söylemlerin çözümlemesinde yararlı olan söylem-analitik unsur ve stratejiler bulunmaktadır. "Strateji" sözcüğü ile, genellikle belirli bir sosyal, politik, psikolojik veya dilsel amaca ulaşmak için benimsenen bir söylemsel uygulama planı kastedilmektedir. Yönteme dayalı söylem çalışmaları ile ön plana çıkan dil bilimci Wodak'ın yaklaşımında, adlandırma/yaftalama, yükleme,

argümantasyon, çerçeveleme ve yoğunlaştırma ve hafifleştirme olmak üzere beş strateji bulunmaktadır. (Reisigl ve Wodak, 2001: 44).

Wodak'ın çözümlemesinde, özellikle pozitif "biz" ve negatif "onlar" inşasını oluşturan bu beş farklı stratejinin şu sorulara cevaplar ürettiği belirtilmiştir: Kişiler dilbilimsel olarak nasıl adlandırılır ve isimlendirilir? (adlandırma/yaftalama stratejisi); onlara hangi karakteristik özellikler ve nitelikler atfedilmektedir? (yüklemleme stratejisi); belirli kişiler veya sosyal gruplar, başkalarının dışlanma, ayrımcılık, bastırılma ve sömürülmesini haklılaştırmaya ve meşrulaştırmaya hangi argümanları kullanarak yapmaktadır? (argümantasyon stratejisi); bu adlandırmalar, atıflar ve argümanlar hangi perspektiften veya bakış açısından ifade edilmektedir? (çerçeveleme stratejisi); ilgili ayrımcı sözler açıkça dile getiriliyor mu, hatta yoğunlaşıyor mu veya hafifletiliyor mu? (yoğunlaştırma ve hafifleştirme stratejisi) (Reisigl ve Wodak, 2001: 44).

Tablo 1. Söylem- Tarihsel Yaklaşımdaki Söylem Stratejileri (Richardson, 2017: 80)

Strateji	Dilsel İşlev
Adlandırma/Yaftalama Stratejisi ³ (Referential Strategy)	Adlandırma Yolları (Ways of Naming)
Yüklemleme Stratejisi (Predicational Strategies)	Tanımlama Yolları (Ways of Describing)
Argümantasyon Stratejisi (Argumentation Strategies)	Sebeplendirme Yolları (Ways of Reasoning)
Çerçeveleme Stratejisi (Perspectivisation)	Konumlandırma Yolları (Ways of Positioning)
Yoğunlaştırma ve Hafifleştirme Stratejileri (Intensification and Mitigation)	Ölçeklendirme Yolları (Ways of Scaling)

Sosyal aktörleri inşa eden ve temsil eden, iç grup ve dış grupları belirten birinci strateji, adlandırma/ yaftalama stratejisidir. Bu referanslar, biyolojik, doğallaştırıcı ve duyarsızlaştırma metaforları ve ad aktarması dahil olmak üzere bütüne karşı bir parça veya parçaya karşı bir bütün şeklinde oluşturulmaktadır (Reisigl ve Wodak, 2001: 45). Söylem- tarihsel yaklaşımda, sosyal aktörlerin inşası ve temsilini anlamak için, grup içi ve grup dışı üyelerin nasıl adlandırıldığını belirlemek ve kategorilere ayırmak önemlidir (Richardson, 2017: 76). Van Leeuwen (1996: 60) "bedenselleştirme" olarak tanımladığı

³ Bu strateji ismi Türkçe'ye araştırmacının kendisi tarafından çevrilmiştir.

sosyal aktörlerin, kişileriyle veya temsil ettikleri faaliyetle yakından ilişkilendirilmesini, çözümlemenin nesnelliği açısından önemsemektedir (van Leeuwen, 1996: 60).

İkinci olarak, gruplar inşa edilip tanımlandıktan sonra, bireyler, grup üyeleri ve grupların oluşturduğu sosyal aktörler dilbilimsel olarak bazı hükümler ile ifade edilmektedir. Yükleme stratejisi olarak adlandırılan bu strateji, kişilere ya da gruplara atfedilen örtülü veya açık bir şekilde ifade edilen olumsuz ve olumlu özelliklerin, basmakalıp düşüncelerin hangi hükümden yola çıkılarak oluşturulduğunu ortaya çıkarmaktadır (Reisigl ve Wodak, 2001: 45). Grupların isimlendirilmesinde gizli değer yargıları ve basmakalıp düşünceler etkili olabildiğinden, adlandırma/ yaftalama stratejisi ve yükleme stratejisi birbiriyle bağlantılı olarak karşımıza çıkmaktadır (Richardson, 2017: 77).

II. Dünya Savaşı zamanında uygulamaya konulan Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili Cumhuriyet Gazetesi'nde 1 Mart 1942 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haber metinlerini ve köşe yazılarını inceleyen bu çalışma, o dönemde tüccar genelinde ve gayrimüslim özelinde ayrımcı bir söylemin ortaya çıktığını savunmaktadır. Bu amaçla, söylem-tarihsel yaklaşıma göre, yükleme stratejisi bağlamında oluşturulan ayrımcı hükümler aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. Yükleme Stratejisinde Kullanılan Ayrımcı Hükümler

Ayrımcı hüküm	Anlamı
1. Hüküm	(Gayrimüslim) Tüccar, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumludur.
2. Hüküm	(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir.
3. Hüküm	(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir.
4. Hüküm	(Gayrimüslim) Tüccar, milletin çıkarını istemeyen dış mihraklar ile işbirliği içindedir.
5. Hüküm	(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatıcı eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir.
6. Hüküm	(Gayrimüslim) Tüccar sosyal parazittir.
7. Hüküm	(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır.
8. Hüküm	(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır.
9. Hüküm	(Gayrimüslim) Tüccar Varlık Vergisi'ni ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir.

Üçüncü olarak, olumlu ve olumsuz niteliklere sahip ilgili kişilerin siyasal olarak içerilmesi ve dışlanmasına dair hüküm ve önyargıların gerekçelendirildiği konu alanlarını (topos) belirten argümantasyon stratejisi bulunmaktadır (Reisigl ve Wodak, 2001: 45). Konu alanlarının sayılarının artabileceğini öngören Wodak'ın (2001: 74) ortaya koyduğu konu alanları (topos) şu şekildedir:

Tablo 3. Argümantasyon Stratejisinde Kullanılan Konu Alanları ve Anlamları

Konu Alanlarının Orijinal Adı	Konu Alanlarının Türkçe Adlandırmaları	Anlamı
Topos of advantage/ usefulness	Fayda	Vergi kanunuyla birlikte ortaya çıkan faydaların ayrımcı söylem kullanılarak belirtilmesi ve iç grubun olumlu özelliklerinin vurgulanması.
Topos of uselessness/ disadvantage	İşe yaramazlık	Dış grubun olumsuz özelliklerinin vurgulanarak ayrımcı söylemin ortaya çıkması.
Topos of definition	Tanım	Dış grubun belli bir kalıp çerçevesinde tanımlanması ve bu tanıma uygun şekilde davranmasının beklenmesi.
Topos of danger or threat	Tehlike ve zarar	Dış grubun tutum ve davranışlarından dolayı ortaya çıkan tehlike ve zararın vurgulanması.
Topos of justice	Adalet	Verginin sosyal adaletin tesisi için çıkarıldığının vurgulanması.
Topos of responsibility	Sorumluluk	Piyasaya müdahale etmenin devletin sorumluluğunda olduğunun belirtilmesi veya vergiyi ödemenin mükelleflerin sorumluluğu olduğunun hatırlatılması.
Topos of burdening	Yük	Dış grubun tutum ve davranışlarından dolayı ortaya çıkan toplumsal yükün işlenmesi.
Topos of finances	Ekonomi	Dış grubun tutum ve davranışlarından dolayı ekonominin uğradığı zararın vurgulanması.
Topos of numbers	Sayılar	Sayıların kullanılması ile dış gruba karşı ayrımcı söylemin geliştirilmesi.
Topos of law/ right	Kanun	Vergi kanuna olan ihtiyacın belirtilmesi veya kanunun söylendiği şekilde tatbik edileceğinin vurgulanması.
Topos of reality	Gerçeklik	Gerçekle bağdaşmasından dolayı vergi kanunun uygulanması gerektiğinin belirtilmesi.
Topos of history	Tarih	Tarihte geçmiş olayların referans gösterilerek vergi kanunu uygulamasının haklılığının açıklanması.
Topos of culture	Kültür	Dış grubun tutum ve davranışlarından dolayı ortaya çıkan kültürel ve ahlaki zararın vurgulanması.
Topos of abuse	Suistimal	Dış grubun tutum ve davranışlarının iyi niyeti suistimal ederek kötüye kullandığını ve başına geleni hak ettiğini belirtmesi.
Topos of authority	Otorite	Otoriteyi referans göstererek ayrımcı söylemin desteklenmesi.

Buna ek olarak, Reisigl ve Wodak'a göre, eleştirel tartışmaları mantıklı kılan bazı yapıcı ve rasyonel tartışma kuralları bulunmaktadır (Reisigl ve Wodak, 2001: 70). Eğer bir kişi etnik, dini, cinsiyetçi, ırkçı ve milliyetçi bağlamda ayrımcı bir söylem geliştiriyorsa, bu rasyonel tartışma kurallarını ihlal ederek, kendi söylemlerini meşrulaştırmak için mantık saptırmalarına başvuruyor demektir (Reisigl ve Wodak, 2001: 71).

Tablo 4. Argümantasyon Stratejisinde Kullanılan Mantık Saptırmaları ve Anlamları

Mantık Saptırmasının Adı	Anlamı
argumentum ad baculum	Ceza istemiyle karşı tarafı tehdit etme.
argumentum ad hominem	Karşı tarafın argümanlarına mantıklı bir şekilde cevap vermek yerine onun kişiliğine ve karakterine saldırma.
argumentum ad populum	Halkın veya belli bir grubun önyargılarına, duygu ve düşüncelerine hitap etme, halk istediği için bu uygulamanın yapıldığını ifade etme.
argumentum ad ignorantiam	Bir argümanı çürütülmediği ve aksi kanıtlanmadığı halde doğru olarak kabul etme.
argumentum ad verecundiam	Otoriteyi referans alarak kendi görüşünün doğruluğunu kanıtlamaya çalışma.
hasty generalization	Temsili olmayan nicel bir örnek temelinde yapılan genelleme.
post hoc, ergo propter hoc	Bilimsel bir veri olmadan kronolojik bir durumu nedensel bir ilişkiye oturtma.
the petitio principii	Kanıtlanması gereken argümanları kanıtlanmış olarak kabul etme.
rigged question	Birine ön varsayımsal bir soru sorma.
ignoratio elenchi	Karşı tarafın argümanını görmezden gelerek, konuya alakasız bir noktadan yaklaşma.
argumentum ad consequentiam or trajectio in alium	Karşı tarafın cezalandırılmasının sebebini kendi davranışlarından kaynaklandığını iddia etme ve dış grubun cezalandırılmasının sebebinin iç grubun mağduriyeti olduğunu ifade etme.

Tablo 4'te gösterilen argümantasyon stratejisinde kullanılan mantık saptırmalarının ne anlama geldiğinin örneklendirilerek açıklanmasının konunun anlaşılması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Ceza istemiyle karşı tarafı tehdit

etme anlamına gelen "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırmasına örnek; *"Tatbik şekilleri üzerinde salâhiyetli kafaların herhalde bir çare bulacağı bu proje, memlekette harb fırsatından istifâde ederek aşırı servet yapan zümreleri ortadan kaldırmağa çalışacaktır."* şeklindedir. Bu cümlede, II. Dünya Savaşı süresince aşırı servet yapan zümrelerin, yetkili kişilerin tasarrufu sonucunda "ortadan kaldırılmaya çalışılacağı" ceza istemiyle tehdit etme mantık saptırması kullanılarak belirtilmektedir.

Karşı tarafın argümanlarına mantıklı bir şekilde cevap vermek yerine onun kişiliğine ve karakterine saldırma anlamında kullanılan "argumentum ad hominem" adlı mantık saptırmasına örnek; *"Fakat para hırsı gözlerini öyle bürümüştü ki, varlıklarının vergisini değil, zerresini bile ödemeğe yanaşmadılar."* şeklindedir. Bu cümlede, vergi borcunu ödeyememiş olanların bunu kötü niyetle ve para hırsından dolayı yaptıklarının dillendirilmesiyle, karşı tarafın argümanlarına mantıklı açıklamalar getirmek yerine kişiliğine ve karakterine saldırıldığı görülmektedir.

Halkın veya belli bir grubun önyargılarına, duygu ve düşüncelerine hitap etme ve halk istediği için bu uygulamanın yapıldığını ifade etme anlamında kullanılan "argumentum ad populum" adlı mantık saptırmasına örnek; *"Varlık vergisinin büyük memleket çokluğu tarafından sevinçle karşılanması daha ziyade içtimaî adalet prensiplerini yerine getirmeğe çalışan bir düşünce ile hazırlanmış olmasındandır."* şeklindedir. Bu cümlede, Varlık Vergisi Kanunu'nun halkın büyük çoğunluğu tarafından onaylandığı ve desteklendiği, dolayısıyla bu kanunun toplumsal adaleti sağlaması açısından haklı bir uygulama olduğu belirtilmiştir.

Bir argümanı çürütülmediği ve aksi kanıtlanmadığı halde doğru olarak kabul etme anlamında kullanılan "argumentum ad ignorantiam" adlı mantık saptırmasına örnek; *"Fakat bugün sun'i pahalılık, ihtikâr, istifçilik ve bütün şer odaklarının o zamankinden daha çok arttığını, azıttığını, kudurduğunu anlamamak için yaşamamak bile kafi bir sebep değildir."* şeklindedir. Bu cümlede, II. Dünya Savaşı sürecinde ekonomide ortaya çıkan ve sun'i olarak yaratılan enflasyonist baskının, ihtikâr ve istifçilik yapan ve şer odağı olarak nitelendirilen tüccarın tutum ve davranışlarından kaynaklandığı savı, aksi kanıtlanmadığı ve çürütülmediği için doğru olarak kabul edilmiştir.

Otoriteyi referans alarak kendi görüşünün doğruluğunu kanıtlamaya çalışma anlamında kullanılan "argumentum ad verecundiam" adlı mantık saptırmasına örnek; *"İçimizdeki güven havasını bulandıranlar, Milli Şefimizin buyurdukları gibi birtakım çiftlik ağaları, vurguncu tüccarla ve ihtirasları için bugünkü durumu fırsat sayan bir*

kaç politikacıdır. Milli hayata küstahça kundak koymağa çalışanlar, bu vatanın tarihe akseden çehresini lekelemek delaletine kapılan bir takım soysuzlardır." şeklindedir. Bu örnekte, otorite olarak görülen Milli Şef İnönü'nün sözleri referans gösterilerek, İnönü'nün hedef gösterdiği çiftlik ağalarının, vurguncu tüccarın ve bir kaç politikacının güven havasını bulandıran ve milli hayatı kundaklayan soysuz olduğu belirtilmektedir.

Temsili olmayan nicel bir örnek temelinde yapılan genelleme anlamına gelen "hasty generalization" adlı mantık saptırmasına örnek; *"Paradan başka mabud tanımayan, yalnız altına ve servete tapan bu gibiler, milyonlar kazandıkları bu memleket için, en küçük fedakârlıktan bile kaçınmışlardır. Ben, bunlardan bir tanesinin iki yıl önce, kendisinden bir hayır müessesesi için, yardım isteyen tanınmış Türk kadınlarına yaptığı çirkin muameleyi bir türlü unutamam."* şeklindedir. Bu örnekte, tek bir adamın yaptığı kötü bir muamele, ülkesi için ufak fedakârlık yapmaktan kaçındığı ifade edilen, varlıklı tüccar kesimine mâl edilmiştir. Dolayısıyla, tek bir varlıklı tüccar, tüm varlıklı tüccarlar için temsili bir örnek olamayacağından ve bu örnekte, bu tüccarın yaptığı kötü muamele tüm tüccarlara ait bir özellik olarak gösterilmeye çalışıldığından "hasty generalization" adlı mantık saptırmasının yapıldığı düşünülmektedir.

Bilimsel bir veri olmadan kronolojik bir durumu nedensel bir ilişkiye oturtma anlamında kullanılan "post hoc ergo propter hoc" adlı mantık saptırmasına örnek; *"Çalışma yerlerine götürülenler iyi niyet eseri göstermemiş olanlardır. Bunlardan bir kısmı ya sevkedilecekleri sırada, yahud çalışma yerine varınca borclarının tamamını ödemişlerdir. Bu, kanaatimizin haklı olduğuna bir delildir."* şeklindedir. Bu örnekte, Varlık Vergisi'ni ödemeyip çalışma kamplarına gönderilen mükelleflerin kötü niyetli olduklarının göstergesinin, çalışma yerine gidince vergilerini ödemeleri olduğu ifade edilmektedir. Oysa ki, Varlık Vergisi'ni ödemek için öngörülen süre bir ay gibi kısa bir süredir; dolayısıyla, vergi mükellefi bu kısa süre içinde vergi borcu miktarını ödeyememiş olabilir. Vergi borcunun ödenmesinin çalışma mükellefiyetine gönderilmesinden sonra gerçekleşmesinin, mükellefin vergisini ödeme hususunda kötü niyetinin bir kanıtı olduğu iddiası, kronolojik olarak gerçekleşen iki olay arasında nedensel ilişki kurmaya örnek gösterilebilecek bir mantık saptırmasıdır.

Kanıtlanması gereken argümanları kanıtlanmış olarak kabul etme anlamında kullanılan "the petitio principii" adlı mantık saptırmasına örnek; *"Milli bünyenin şuuru mutlak feragate fakat piyasaların -hele bizimki gibi kozmopolit olanların- şiarı mahzû kâra dayanır. Bugünkü piyasa rezaletleri bunu kâfi derecede ispat etmiştir."* şeklindedir. Bu örnekte, piyasadaki kötü gidişatın sebebi kâr hırsıyla hareket eden, özellikle

gayrimüslim olan, tüccarın tutum ve davranışları olarak gösterilmeye çalışılmıştır. "Milli" olarak nitelendirilen ekonomilerin feragata dayandığı için bahsi geçen "piyasa rezaletleri"ni yaşamadığı, Tek Parti dönemi ekonomisinin kozmopolit yapısından dolayı kâr hırsıyla yönlendirildiği ve bu durumun ekonomik krizi tetiklediği iddia edilmektedir. Bilimsel veriler ışığında bu iddia kanıtlanmadığı için bu örnekte "the petitio principii" mantık saptırmasının kullanıldığı düşünülmektedir.

Birine ön varsayımsal bir soru sorma anlamına gelen "rigged question" adlı mantık saptırmasına örnek; *"Bunlardan bazıları merd ve dürüst davranarak bu hakikati açıkça itiraf ediyorlar 8-10 milyon lirası olan bir zengin 1-2 milyonunu devlet ve millet emrine vermesi çok birşey midir?"* şeklindedir. Bu örnekte, Varlık Vergisi mükelleflerinin vergisini ödemeye sorumluluğu olduğu ve bazı mert ve dürüst mükelleflerin tarh edilen miktarların çok olmadığını kabul ettiği ön varsayımsal soru aracılığıyla belirtilmiştir.

Karşı tarafın argümanını görmezden gelerek, konuya alakasız bir noktadan yaklaşma anlamına gelen "ignoratio elenchi" adlı mantık saptırmasına örnek; *"Kanun fevkalâde zamanlara mahsus ve istisnâî hallerde tatbikını âmir bir hüviyet taşımaktadır. Askerlik ve ceza mevzuatımızda da böyle fevkalâde ahvalde tatbik edilen hükümler bulunmaktadır."* şeklindedir. Varlık Vergisi Kanunu çıkmadan önce mecliste fevkalâde zamanlarda mal iktisab edenler için cezalar getirilmesi hususu konuşulmaktadır. Bu davranış eğer suç olarak görülecekse, sadece olağanüstü zamanlarda değil, her zaman suç olmalıdır şeklinde getirilen eleştiri, askerlik ve ceza mevzuatında bunun gibi fevkalâde hallerde uygulanan cezaların olduğu şeklinde yanıt bulmuştur. Bu örnekte, ilk eleştiriye getirenin mal iktisab etmenin suç teşkil etmeyeceği dolayısıyla olağanüstü zamanlarda da suç teşkil etmemesi iken, verilen cevap ile konuya alakasız bir noktadan yaklaşmıştır.

Karşı tarafın cezalandırılmasının sebebini kendi davranışlarından kaynaklandığını iddia etme ve dış grubun cezalandırılmasının sebebini iç grubun mağduriyeti olduğunu ifade etme anlamına kullanılan "argumentum ad consequentiam" veya "trajectio in alium" adlı mantık saptırmasına örnek; *"Allah bu kavme diğer insanlardan farklı olarak mal ve para toplamada imtiyaz vermişti. Eğer Yahudiler topladıkları malın kefareti vermiyecek olurlarsa onların üzerinde bütün insanların gözü olacaktı; her yerde düşman muamelesi görerek ezilecekler, zulüm ve hakaret içinde kovulacaklardı..."* şeklindedir. Bu örnekte, Yahudi kavminin Allah tarafından mal ve para toplama konusunda yetenekli kılındığı, ancak belli aralıkları topladıkları bu

mal ve parayı dağıtmaları gerektiği (Varlık Vergisi gibi), yoksa zulüm ve hakaret içinde kovularak düşman muamelesi görmeyi hakedecekleri iddia edilmiştir. Dolayısıyla, Varlık Vergisi'ni ödemeyen Yahudiler'in bu kefareti yerine getirmiş olmayacakları için kendilerine yapılan zulümleri hakettikleri düşüncesi, bu mantık saptırması aracılığıyla savunulmaktadır.

Dördüncü olan bakış açısı geliştirme/çerçeveleme stratejisinde, söylemi çözümleyenler, konuşmacıların ve yazarların söylemler karşısındaki konumlarını göstererek ve bakış açılarını konumlandırarak perspektif, çerçeveleme veya söylem temsiline odaklanabilmektedir (Reisigl ve Wodak, 2001: 45). Çerçeveleme yoluyla, konuşmacılar ve yazarlar, bakış açılarını ilgili olayların veya ifadelerin raporlanması, tanımlanması, anlatımı veya alıntılanmasında konumlandırmaktadır. "Ben", "sen", "o", "onlar" vb. zamir yapılarının kullanımı, özellikle çoğul olan "biz"in kullanımı, bakış açılarını belirtmek açısından önemlidir (Richardson, 2017: 78).

Son olarak, bir yanda söylemi kuvvetlendirmeyi amaçlayan yoğunlaştırma stratejileri, diğer yanda söyleme mesafe koyan hafifletme stratejileri vardır. Her ikisi de ırkçı, antisemitik, milliyetçi veya etnik söylemlerin etkisini yoğunlaştırarak veya azaltarak bir önermenin durumunu nitelendirmeye ve değiştirmeye yardımcı olmaktadır. Bu stratejiler söylemi keskinleştirerek veya onun etkisini azaltarak tarihsel süreci etkilemede önemli bir rol oynayabilmektedir (Reisigl ve Wodak, 2001: 45).

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Tek Parti dönemi 1942 Varlık Vergisi Kanunu'nu eleştirel söylem çözümlemesinin söylem-tarihsel yaklaşımıyla, Cumhuriyet Gazetesi haber metinleri ve köşe yazılarından hareketle inceleyen bu çalışma, incelenen zaman aralığını dikkate alarak, o dönemin basınında en yüksek tiraja⁴ sahip olduğu ve hükümet yanlısı bir tutum sergilediği için Cumhuriyet Gazetesi'ni incelemeye almıştır. Bu dönemde ülke çapında dağıtımı yapılan günlük gazetelerin isimleri; Akşam, Cumhuriyet, Gece Postası (İkdam), Ulus (Meydan), Tan (Milliyet), Vatan, Son Posta, Yeni Sabah, Vakit, Tasvir-i Efkâr ve Son Telgraf'tır. Bu gazetelerden Cumhuriyet, Akşam, Gece Postası, Ulus, Vakit ve Son Telgraf daha çok iktidar yanlısı bir tutum sergilerken; Tan, Vatan, Son Posta, Yeni Sabah ve Tasvir-i Efkâr ise daha çok hükümete yönelik eleştirel bir tutum sergilemektedir. Bu gazeteler içinde hem en yüksek tiraja sahip olması hem de

⁴ Daha ayrıntılı bilgi için bakınız: Rıfat N. Bali "Tek Parti Döneminde Gazete Tirajları"

arşivlerine sanal ortamdan erişilebilir olmasından dolayı Cumhuriyet Gazetesi, eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle araştırmaya seçilmiştir.

Çalışma, Cumhuriyet Gazetesi'nde 1 Mart 1942 tarihi ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında Varlık Vergisi Kanunu hakkında ayrımcı dil kullanan söylemleri kapsayan haber metinleri ve köşe yazılarından oluşturmaktadır. 1942 Varlık Vergisini konu alan çalışmalar, incelenen tarih kesitini 26 Mayıs 1942 Maliye Vekili Fuat Ağralı'nın "fevkaalede kazançların vergilendirileceği"ne ilişkin beyanatından başlatırken; bu çalışma, bu beyanatın bir sonuç olabileceği, dolayısıyla bu beyanatın verilmesine sebep olabilecek sürecin daha bütünlüklü değerlendirilebilmesi amacı ile bu beyanattan önceki yaklaşık iki ayı da kapsayarak, 1 Mart 1942 tarihini başlangıç tarihi olarak almıştır. İncelemeye konu olan dönemin sonlandırılmasında ise, kanunun tasfiyesinin duyurulmasından sonraki süreçte, kanun ile ilgili yazılan yazıların sona erdiği tarihten bir ay sonrası dikkate alınmış ve incelemenin sonlandırıldığı tarih 31 Temmuz 1944 olarak belirlenmiştir.

Çalışmada her ne kadar en yüksek tiraja ve hükümet yanlısı tutuma sahip olduğu gerekçesi ile Cumhuriyet Gazetesi'nden elde edilen verilere yer verilse de Tek Parti dönemine ve Varlık Vergisi Kanunu'nun uygulanmasına ilişkin faşizan söylem üretimi açısından daha anlamlı ve isabetli sonuçlara ulaşmak için, böyle bir incelemenin dönemin tüm gazetelerinde yürütülmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Dolayısıyla araştırmanın sınırlılıklarından biri de elde edilen verilerin dönemi yansıtan basın kuruluşlarından sadece bir tanesini kapsıyor olmasıdır. Ayrıca, bu çalışmanın sınırlılıklarından bir tanesi de, Varlık Vergisi Kanunu sürecinde çalışma mükellefiyetine gönderilen mükelleflerin isim listelerine söylem çözümlemesinde konunun anlaşılabilmesini zorlaştırması ihtimalinden dolayı yer verilmemiş olmasıdır. Bu sınırlılık, söylem çözümlemesi sonucunda oluşturulan tablolara bu haber metinlerinin yansıtılmasıyla giderilmeye çalışılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

TEORİK VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Faşizm, Teorik ve Tarihsel Çerçeve

Faşizm, 20. yüzyılın en ilgi çekici, en tartışmalı ve radikal siyasal olgularından biri olarak ortaya çıkmıştır. Faşizmin teorik olarak karmaşıklığı, kitleler üzerindeki cazibesi, takipçilerine aşıladığı fanatizm ve günümüz siyaseti üzerinde devam eden etkisi, akademik ilginin faşizm üzerinde devam etmesine sebep olmuştur. Almanya ve İtalya istisna olmak üzere faşizm takipçileri siyasi iktidarı ele geçirmeyi başaramamış olsa da, düşünceleri, yeni siyaset tarzları, dönemin parlamenter rejimlerinin bazı sorunları çözmede yetersiz kalması, özellikle iki savaş arası dönemde Avrupa siyasetini şekillendirmiştir. Fakat etkisi iki savaş arası dönemin ötesine aşan faşizm, günümüz siyasetini dahi şekillendiren bir fenomen olmaya devam etmiştir (Iordachi, 2015: 17).

Faşizm deneyimleri, siyaset bilimi kuramları içerisinde sosyal bilimciler tarafından son derece dikkat çekici bir alan olarak incelenirken, bu alana yönelik halihazırda evrensel ve genel geçer nitelikte açıklamalar geliştirilememiştir. Bu durumun başlıca sebebi, faşizmin birçok çelişkili unsuru kendi içerisinde bulundurmasıdır. Faşizm, insanlık tarihinde herhangi bir devlet yönetimi veya siyasal hareketin karşı karşıya gelmediği bir kategorik reddediştir. Kendi bünyesinde birçok çelişkili unsuru bir araya getirmesi ve birçok ilkeyi reddetmesi, onu kimi zaman kapitalizme karşı eleştirilerin odağı haline getirirken, kimi zaman ise bazı sosyal bilimciler tarafından totaliter rejimlerin altında sosyalist devlet deneyimi şeklinde konumlandırılmasına yol açmaktadır. Buna ek olarak, faşizm bazı teorisyenler tarafından milliyetçiliğin ve muhafazakârlığın bir nevi "metastaz" yapmış hali olarak değerlendirilirken, kimileri tarafından ise Aydınlanma Düşüncesi ve modernleşmenin ortaya koyduğu değerlere karşı bir başkaldırı şeklinde konumlandırılmıştır (Çoban, 2015: 254-255).

Bazı sosyal bilimcilere göre faşizm, modern dünyanın ilk anda fark edilmeyen karanlık yüzünü temsil etmektedir. Bu düşünceye göre, Hitler Almanyası ve Mussolini İtalyası modern uygarlığın gösterdiği gelişim sürecinde birer kırılma örneği değildir. Bauman (1993) "Modernite ve Holocaust" adlı eserinde Nazizm deneyiminin modern uygarlığın ve bu uygarlığa ait değerlerin bir antitezi olmadığını öne sürmektedir. Ona göre, "Yahudi sorununa" Nazizmin getirdiği çözüm, modern dünyaya ve modern toplumun sahiplendiği değerlere son derece tanıdıkır (Bauman, 1993: 7). Dolayısıyla,

faşizmi incelemek modern olanı daha iyi anlamak açısından bir imkân tanımaktadır. Bazı Marksist düşünürlere göre ise faşizmin kapitalizm ile özel bir ilişkisi bulunmakta ve faşizmin kapitalist ekonominin bir başka yüzü olduğu öne sürülmektedir. Faşizmin kapitalist ekonomi ve sınıf mücadelelerinden bağımsız ele alınamayacağı, bu Marksist düşünürlerin odak noktasıdır. Bu yaklaşım çerçevesinde faşizm, kapitalist sistemin doğasındaki baskı, şiddet ve sömürünün en yalın halidir (Özsel, 2015: 403).

2.1.1. İdeoloji Olarak Faşizm

Sosyal bilimciler tarafından 19. yüzyıl "ideolojiler çağı" olarak değerlendirilmektedir. 18. yüzyıl boyunca kapitalist sistemin, sanayileşmenin, Aydınlanmanın ve Amerikan ve Fransız devrimlerinin ortaya çıkardığı ekonomik, sosyal ve siyasal dönüşümlerin bir ürünü olarak siyasal ideolojiler filiz vermiştir. Kitlelere mâl olan, kitleleri harekete geçiren siyasal düşünceler manasında modern siyasal ideolojilerin ortaya çıkması 19. yüzyılda gerçekleşmiştir (Tok, 2015: 169) Nitekim, Fransız Devrimi ile birlikte ortaya çıkan ideoloji kavramının yaratıcısı olan Antoine L. C. Destutt de Tracy, bu kavramı "düşüncelerin bilimi" olarak tanımlayarak, onu felsefi ve bilimsel disiplinlerin temeline oturtmuştur (Özbek, 2000: 9). Ona göre, tüm bilimlerin üstünde yer alan ideoloji kavramı, bütün bilimler, düşünceler ve düşünceler arası ilişkilerin ürünü olarak tüm bilimlerin kaynağını oluşturmaktadır. Kısacası De Tracy, günümüzde bilim olarak adlandırılan kavramı ideoloji kavramına yüklemiştir. Ancak zaman içinde ideoloji kavramı De Tracy'nin kullanımından farklı anlamlara bürünerek değişikliğe uğramış, hatta zaman zaman olumsuz anlamlarda bile kullanılmıştır (Örs, 9: 2014).

İdeoloji kavramına yönelik olumsuz yargıların kaynağında onun gerçeklik ile ilişkisizliği bulunmaktadır. İdeoloji, kimi sosyal bilimciler tarafından gerçeklik ile ilişkisi olmayan veya gerçeği manipüle etmeye çalışan düşünceler bütünü olarak tanımlanmış ve onun bir yanılsamadan ibaret olduğu öne sürülmüştür (Arslan, 2004: 44). Bu bağlamda ideolojiye olumsuz anlam yükleyen Alman kökeni, Hegel ve Marks ile başlayarak Mannheim'dan Habermas'a kadar uzanmaktadır. Bu ekole göre, toplumlar istikrarlı bir oydaşma sayesinde bir arada bulunmaktan daha çok, çatışmayla parçalanmış ve değişen oluşumlar olarak görülmektedir (McLellan, 1999: 21). Nitekim, Marks'a göre, ideoloji kavramı, "*sınıf çıkarlarına hizmet eden mistifikasyon*" bağlamında kullanılmıştır (Barrett, 2000: 7). Özellikle Marks ve Engels'in "Alman İdeolojisi" isimli

eserlerinde ideoloji kavramı için "*ters dönmüş imge*" metaforu kullanılarak, ideolojinin maddi gerçekliğin tersi veya karşıtı olduğu ifade edilmiştir (Marks ve Engels, 1992: 42).

Eatwell'e göre, ortaya çıkışından günümüze kadar ideoloji kavramı literatürde, siyasal düşünce olarak ideoloji, inançlar ve normlar olarak ideoloji, dil, semboller ve mitler olarak ideoloji, ve seçkin gücü olarak ideoloji olmak üzere dört farklı kategoride ele alınmıştır. Bu yaklaşımları tamamen birbirinden ayırmak mümkün olmamakla birlikte özellikle ideoloji inançlar ve normlar ve dil, sembol ve mitler olarak ele alan yaklaşımlar gücün kullanımı bağlamında birbiriyle ilişkilendirilmektedir. Ancak bu dört kategori ideoloji kavramına yönelik farklı yaklaşımlara işaret etmektedir (Eatwell, 1996: 3).

İdeolojiyi kabaca beş farklı tarzda tanımlayan Eagleton, ideolojinin toplumsal hayattaki fikir, inanç ve tutumları belirleyen genel maddi bir süreç olduğunu belirtmiştir. Daha dar anlamda ise ideolojiyi, toplumsal açıdan önemli, belirli bir grubun veya sınıfın içinde bulunduğu durumu, hayat deneyimlerini ortaya koyan inanç ve fikirler olarak betimlemiştir. Ancak ideoloji sadece bir tür kolektif ve simgesel kendini ifade biçimi olmamakta, çıkar çatışması durumlarında toplumsal grupların çıkarlarının meşrulaştırılması ve desteklenmesi anlamına da gelmektedir. Eagleton'a göre, ideoloji ayrıca, egemen ideolojilerin yöneticilerin isteklerine göre bir toplumsal birlik sağlanmasına ve basit fikirlerin yukarıdan halka benimsetilmesine yardımcı olduğu varsayımlarını da içermektedir. İdeolojinin son tanımı ise, yanlış veya aldatıcı inançlar üzerinde vurguyu korumakta, ancak bu inançların egemen sınıfın çıkarlarından değil, toplumun bir bütün olarak maddi yapısından kaynaklandığını savunmaktadır (Eagleton, 1996: 55-57).

İdeolojiler, iktidarı kötüye kullanma biçimlerinin haklı çıkarılabildiği, meşrulaştırılabildiği, göz yumulabildiği ya da kabul görebildiği ilkeleri sağlamaktadır. Başka bir ifadeyle, ideolojiler grup pratiklerinin başlangıcı ve sonu, kaynağı ve amacıdır; dolayısıyla grubun ve grubun iktidarının yeniden üretimi (ya da diğer grupların iktidarına meydan okuma) doğrultusunda anlam kazanmaktadır. Geleneksel olarak "egemen ideolojiler" terimi egemen gruplar tarafından kendi egemenliklerinin yeniden üretimi ya da meşrulaştırılmasıyla görevlendirilen ideolojilerden söz ederken kullanılmaktadır (van Dijk, 2003: 48).

Mardin, ideoloji kavramının belirli bir siyasal düşünürün fikirlerinin sistematığından ibaret olmadığını belirterek, bu kavramın kitle toplumunun belirmesiyle beraber ortaya çıkan inanç ve tutumları belirttiğini ifade etmiştir. İdeoloji bu bağlamda,

"idare edilenlerin arasında yaygın, yönlü, fakat sınırlı, belirsiz fikir kümelerinden" oluşmaktadır (Mardin, 2015a: 16). Bu anlayışa göre, her rejimin kendine ait bir ideolojisi olduğu kabul edilmekte ve bu bağlamda sosyal bilimciler tarafında daha çok ideolojinin bir toplumsal gerçeklik olarak ne tür işlevleri olduğu araştırılmaktadır (Kazancı, 2002: 57). Bir dünya görüşü olan ideolojilerin birçok işlevi bulunmaktadır; bu işlevlerden ilki, ideolojilerin insanlara dünyanın anlaşılması ve açıklanmasında bir bakış açısı sağlamasıdır. İdeolojilerin bir diğer işlevi, mevcut siyasal ve sosyo-ekonomik sistemleri şekillendirmeleridir. Ayrıca, ideolojiler, kendi değer ve ilkelerine bağlı siyasal ve sosyo-ekonomik sistemleri meşrulaştırma işlevine de sahiptir. İdeolojilerin bir diğer işlevi ise, kişiye bir ortak kimlik sağlayarak, aynı ideolojiye sahip kişiler arasında bir aidiyet hissi geliştirmesi ve dayanışma duygusu yaratmasıdır. Son olarak ideolojiler, bireylerin davranışlarını yönlendiren ve tutumlarını belirleyen değer ve ilkeleri sağlayarak, bireylere ortak bir yol haritası çizmektedir (Tok, 2015: 174-175).

Kallis, ideal tip faşist ideoloji modellerinin, savaşlar arası dönemde faşizmin incelenmesinde önemli olduğunu belirtmekte, fakat iktidardaki faşizmin açıklanmasında gerekli ama yetersiz olduğunu iddia etmektedir. Ona göre, faşist rejimlerin doğası faşist ideolojinin temel özelliklerine dayanarak değil; faşistlerin yönetimi devralış biçimleri, seferber ettiği toplumsal destek, yönetimdeki faşistlerin güç odaklarına ve seçkinlere vermek zorunda oldukları tavizler ve resmi ideolojinin şekillendiren etkenleri açıklayarak anlaşılabilir (Kallis, 2015: 349). Örs'e göre ise, faşizmi ilk bakışta bir ideolojiden daha çok bir rejim biçimi olarak düşünmek daha doğru gibi görünse de, bu yönetim biçimlerinin ortaya koyduğu bir dünya görüşünün olduğu dikkate alındığında, onun bir ideoloji olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Mussolini kendi rejimini "totalitarizm" olarak isimlendirirken veya 1919 yılında liberalizm ve sosyalizme karşı bir duruş olarak İtalya'da "faşist" hareketi örgütlerken; kendisini diğer ideolojilerden soyutlamış ve kendi toplum ve siyaset modelini geliştirmiştir. Dolayısıyla, her ideolojinin birey doğasını ve tarihsel süreci açıklama biçimi olduğu ve ideal bir sosyo-politik yapı öngördüğü göz önünde bulundurulduğunda faşizmi bir ideoloji olarak ele almak gerektiği ortaya çıkmaktadır (Örs, 2014: 482).

2.1.2. Faşist İdeolojinin Özellikleri

Teorik yanı zayıf ancak uygulama alanı güçlü olan faşizm ideolojisinin, Hitler ve Mussolini gibi güçlü siyasal liderleri bulunurken, ünlü teorisyenleri ve genel geçer evrensel ilkeleri bulunmamaktadır. Öznesi siyasal yapı olarak devlet olan faşizmin,

kendine özgü bir ekonomik sistemi bulunmamakta, ancak kurguladığı ekonomik sistem özellikle İtalya'da korporatizme meyletmektedir. Propaganda, ajitasyon ve coşkulu milliyetçilikle oldukça yakın bağları olan faşizm, genelde kandaşlık vurgusu üzerinden ırksal üstünlüğü savunmakta ve bu durum "biz" ve "öteki" ayırımına yol açmaktadır (Mazlum, 2017: 386). Resmî ideolojide faşizmin zihniyet dünyasına aralanan en önemli ögesi "devlet" imgesidir. Faşizmde, anayasal ilkelerin, hakların ve hukukun gerçekleşmesini mümkün kılan bir çerçeve teşkil etmenin ötesinde kutsal ve aşkın bir değer ifade eden "Devlet imgesi", milliyetçilikle bütünleşen devlet mitosunu, sorgulanamaz hikmeti ve militarist ritüelleriyle faşist saikleri bulunmaktadır (Bora, 2009: 350). Antientelektüel olan faşizm, tarih yapma sorumluluğunun faşist hükümete ait olduğunu ve aydının görevinin bunu eleştirmektense bu devletin bir parçası olarak hareket etmek olduğunu savunmaktadır (Cinemre, 2017: 135).

İdeolojik kökenleri Aydınlanma, Romantizm ve 19. yüzyıl başlarındaki entelektüel ve siyasal atmosfere uzanan faşizm, hem sağ hem solu yeni bir çerçeve içinde birleştiren son derece eklektik bir ideolojidir. Hem liberal demokrasiye hem de devrimci sosyalizme alternatif olarak bir "Üçüncü Yol" şeklinde ortaya çıkan faşizm; sosyalizm, sağ kanat muhafazakârlığı ve bütünleştirici milliyetçilikten oluşan ve buna anti-Semitizm ve yarı bilimsel Sosyal Darwinizm kaynaklı ırksal söylemlerin eşlik ettiği orijinal bir sentez ortaya koymuştur. Faşizm, milliyetçiliğin devrimci bir biçimi olarak bir yandan romantik sembolleri, ayinleri ve törenleri kendine mâl edip yeniden tanımlamıştır. Diğer taraftan ise manevi yenilenme, yeni toplumsallaşma ve eğitim biçimleri, korporatizm ve yeni karizmatik liderlik aracılığıyla "yeni insan"ın yaratılmasına dayanan alternatif bir totaliter toplum biçimi önermiştir. Dolayısıyla aynı anda hem "gerici" hem de "geleceğe yönelik" bir siyasal ütopyaı savunmuştur (Iordachi, 2015: 17-18).

Sosyal bilimcilerin büyük bir çoğunluğuna göre faşizm, büyük ölçüde Aydınlanma düşüncesinin getirdiği değerlere, moderniteye ve ortaya koyduğu siyasal sistemlere bir karşı çıkıştır. Almanların 1789 çöktü iddiaları ve Mussolini İtalyası'nda Fransız Devrimi'nin ana temaları olan "eşitlik, özgürlük ve kardeşliğin" yerini, "inan, itaat et ve savaş" ile "düzen, otorite, adalet" gibi tematik sloganların alması, bu karşı çıkışın en güçlü kanıtlarıdır. Özü itibarıyla Batı düşünce geleneğine yabancı olmayan faşizmin köklerinin Batı tarihinin son iki yüzyıl içinde toplumsal, iktisadi ve siyasal dönüşümlerinde, Aydınlanma düşüncesinde ve bu harekete karşı gelişen tepkide

aranması gerekmektedir. Örs'e göre faşizm, modernliğe karşı bir tepki olarak gelişen modern bir ideolojidir (Örs, 2014: 486-491).

Faşizm, 1918 sonrası dönemde siyasi görüş yelpazesine göre, hem sağ kanatta hem de sol kanatta yaşanan önemli değişimler ve krizler sonucunda ortaya çıkmıştır. Siyasi görüş yelpazesinin sağ kanadında yer alanlar, Rusya'da gerçekleşen Bolşevik Devrimiyle birlikte güçlenen sosyalizmden ve gün geçtikçe örgütlü hale gelen işçi sınıfı hareketinden dolayı kaygılanmaktadır. Buna ek olarak, modernleşmeyle birlikte toplumu bir arada tutan bazı değerlerin, örneğin dinin, giderek önemini yitirmesi sağ kanatın tepkisine yol açmaktadır. Dinsel inançlarda azalmanın toplumsal çözölmeye ve "anomi"ye yol açacağı kaygısı, sağ kanatta gün geçtikçe modernleşmeye karşı bir tepkinin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Buna ek olarak, 1929 Büyük Buhranı gibi ciddi ekonomik sıkıntıların varlığı, toplumsal çözölmeyi hızlandıracak bir faktör olarak algılanmıştır. Aynı dönemde siyasi görüş yelpazesinin solunda yer alan kişilerde ise daha farklı kaygılar gözlemlenmektedir. Beklenilen aksine, devrimin kapitalistleşen ve işçi sınıfı büyüyen Avrupa sanayi toplumlarında değil de, Rusya'da gerçekleşmiş olması, sosyalizm üzerinde bazı soru işaretlerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ayrıca sosyalist hareketleri işçi sınıfının yerine orta sınıf ve entelektüeller tarafından yönlendirilmesi bir diğer soru işaretinin oluşmasına sebep olmuştur (Örs, 2014: 484-485).

Faşizmin etimolojik kökenine bakıldığında, onun etrafı bir deste çubukla sarılı olan balta anlamındaki Latince *fascēs* teriminden türediğı görölmektedir. Bu balta amblemi, Roma İmparatorluğu döneminde yerel yargıçların otoritesinin simgesi olarak kabul edilen bir deste çubuğun arasından ön plana çıkmaktadır. 1890'lardan sonra *fascia* kelimesi İtalya'da devrimci sosyalist politika grupları için kullanılmıştır. Mussolini'nin I. Dünya savaşı öncesinde ve sonrasında oluşturduğu askeri birliklere *fascimo* adını vermesiyle birlikte kavram, tam olarak ideolojik anlamını kazanmıştır (Heywood, 2014: 213).

Faşizm, kapitalizmin belli bir gelişim düzeyine ulaştığı ölkelerde ortaya çıkan en eksiksiz ve en sistematik gericilik biçimidir. Ancak, her türlü gericiliğı ifade ederken "faşizm" kelimesinin kullanılması, ona bu şekilde pejoratif bir anlam yüklenmesi Togliatti'ye göre kabul edilir değildir. Ona göre, faşizm tikel, özgül bir gericilik biçimidir, ancak gericiliğın bütün tezahürlerinin faşist olarak nitelendirilmesi faşizmin ne olduğu noktasında hataya düşölmesine sebep olmaktadır (Togliatti, 2018: 247, 250). Faşist eylem büyödükçe kavrama yüklenilen içerikler de değişime uğramış ve

başlangıçta sadece bir aksiyonun adı olan faşizm, daha sonrasında bir siyasal rejimin adı ve bir ideoloji haline gelmiştir. Günümüzde faşizm kavramı, 1922 yılında İtalya'da Mussolini'nin ve 1933 yılında Almanya'da Adolf Hitler'in liderliğinde Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi'nin iktidara gelmesiyle uyguladığı siyasal forma karşılık gelmektedir (Macit, 2012: 37). II. Dünya Savaşı öncesinde ve sonrasında, Avrupa'nın bazı ülkelerinde faşizm tandanslı partilerin iktidara gelmesi, faşizmin dünya çapında etkili bir ideolojik akım haline gelmesine zemin hazırlamıştır (Mazlum, 2017: 387).

Ancak, faşizmi 1922 ile 1945 arası iktidar olmuş bir siyasal rejim olarak tanımlamak, gerçekliği değerlendirmede yetersiz kalmaktadır. Nitekim Neocleous'a göre, faşizm sadece 1922 ile 1945 tarihleri arasında sınırlandırılmaması gereken bir fikir ve eylem hareketidir. Bu yaklaşım, kökenlerinin ve düşünsel ortamının 19. yüzyılda geliştiği faşizmin, 1922'den önceki kimi eğilimlerin faşizmin gelişimine olan katkısını göz ardı etmekte ve bu gelişmenin köklerini tutarlı bir şekilde örgütlenmiş bir politik parti veya hareketten ziyade belli bir dizi felsefi tartışmada bulduğu gerçeğine kulak asmamaktadır. Dolayısıyla, faşizm, Avrupa tarihinde bir parantez olmaktan öte, Avrupa'nın düşünsel, kültürel ve politik tarihi içerisindeki felsefi-politik mücadelenin bir ürünüdür. Aynı zamanda bu tarihi oluşturan öğelerin temeli faşizmi de kapsamaktadır (Neocleous, 2014: 9-10). Nitekim, Bora'ya göre,

"Bu egemen-statükocu görüş, kapitalizmdeki faşizm köklerini görmez: Faşizmin kapitalist sistemin iktisadî-toplumsal ve politik buhranına bir çözüm seçeneği olarak işlev görebilmiş olduğunu, faşist hareketin saiklerinin, "güdülerinin", kapitalist toplumun metalaştırıcı/yabancılaştırıcı süreçlerinin ve rasyonalitesinin insanî-beşerî ilişkilere kazandırdığı karakterden neş'et ettiğini düşünmez." (Bora, 2015a: 136).

Faşizm, öncelikli olarak modern sanayi kapitalizminin üretmiş olduğu bir ideolojidir. Neocleous'a göre, faşizm,

"bir sistem olarak, modernitenin ve kapitalizmin doğasında örtük olarak bulunan ve insanın özgürleşmesi için olumlu potansiyelle kafa kafaya karşılaşan olumsuz potansiyeldir (yani insanın yıkımı için potansiyeldir). Söz konusu karşılaşmanın düğüm noktası, çevresinde modernitenin karşıt potansiyelliklerini gerçekleştirme konusundaki bu savaşın ortaya çıktığı dayanak noktası, kitlesel toplum siyasetidir. Faşizm, aynı zamanda modern kapitalizmde örtük bulunan, milliyetçi ve karşı-devrimci amaçlar açısından kitlesel seferberliği, militarize aktivizmi ve elitist, otoriter, baskıcı bir devlet aygıtı dürtüsünü gerektiren, doğa ve irade konusunda bulanık bir dirimselci felsefeyle eklemlenmiş bir siyasettir." (Neocleous, 2014: 12).

Tek cümle ile faşizmi tanımlayan Roger Griffin, faşizmi *"çeşitli permütasyonlarındaki efsanevi çekirdeği, popülist-ultra milliyetçiliğin palingenetik bir*

biçimi olan siyasal ideolojinin bir türüdür." olarak betimlemektedir. Dolayısıyla faşizmi üç kelimeyle formüle etmiştir: "palingenetik popülist aşırı milliyetçilik". Griffin, faşizmin merkezi motive edici ruhunu karakterize etmek için, "küllerden yeniden doğuş" anlamına gelen, Victoria döneminin "palingenesis" terimini kullanmaktadır. (Richardson, 2018: 448). Griffin'in faşizmi tanımladığı üç kavram (palingenetik, popülist, ultra milliyetçi), ancak birleşik bile olsa, maddi pratiklerden kopuk oldukları için faşizmi veya faşist söylemini doğru şekilde tanımlamakta yetersiz kalmaktadır. Buna karşın, Bilig'in (1978, 1990) çalışması, hem ideolojik olarak hem de politik bir hareket olarak yüksek oranda uyarlanabilir bir faşizm tanımı sunmaktadır (Richardson, 2018: 449).

Bilig, faşizmin değişen beş genel özellik ile karakterize edildiğini savunmaktadır. Bir parti veya hareketin "faşist" olarak sınıflandırılması için, ilk üçü ideolojik olmak üzere, (1) uçtan uca katı bir milliyetçiliğe (2) anti-Marksizm ve işçi sınıfının kendisi için bir sınıf olarak harekete geçirilmesine karşı çıkma ve (3) kapitalist bir politik ekonomiye destek olma özelliklerine sahip olması gerekmektedir. Bilig'in dördüncü özelliği (4) bu ideolojik taahhütlerin faşizmin demokrasi ve kişisel özgürlük için doğrudan tehdit oluşturacak şekilde savunulmasıdır. Son özellik ise, (5) eşitsiz bir düzeni ortaya koyan faşizmin bir siyasi hareket olarak ortaya çıkmasıdır (Bilig, 1978:7).

Savaş, ulus ve doğa kavramları, faşizm açısından merkezi bir öneme sahiptir. Tüm politik ve toplumsal sorunları tarihten silerek yeni bir milat başlattığını öne süren faşizm, bunların yerine merkeze doğayı ve doğal olduğunu öne sürdüğü savaş ve ulusun kutsanmasını koymuştur. Komünizmle mücadele içinde olan faşizm, aynı zamanda kitlesel toplumun toplumsal güçlerine muhtaç olmakta ve bu güçleri agresif bir milliyetçilikle harekete geçirerek mobilize etmektedir. Neocleous'a (2014: 12) göre faşizm, *"modernitenin merkezi özelliklerini gerici politik hedefler için sahiplenip radikalleştirerek alternatif bir devrimci itki kazandırmaya çalışan karşı devrimci bir fenomendir (devrime karşı devrim)*. Faşizm, modern toplumun yabancılaşmasına ve sömürüsüne tepki göstermesine rağmen, kapitalizm açısından merkezi önemde olan özel mülkiyete dair ciddi bir olumsuz tutum geliştirmemektedir (Neocleous, 2014: 12-13).

Demokrasinin gerçek halk egemenliğini yansıtmadığını belirten (Gentile, 2017: 8) ve faşizmi yeni bir siyasal dinin yaratılmasıyla zirveye ulaşan bir totaliteryanizm ve siyasetin kutsallaştırılması olarak tanımlayan Gentile, faşizmi sadece terör üzerine inşa edilmiş bir siyasal rejim olarak görmemektedir. Ona göre, faşizm "yeni insan"ın yaratılmasını amaçlayan bütünsel bir siyaset görüşüne sahip bir hareketi ifade eden,

yeni bir totaliteryanizm anlayışına sahiptir. Tarihsel bir olgu olarak faşizmin özgünlüğü ve karmaşık doğası sadece ideolojik boyuta indirgenmemeli; onun tanımı yapılırken toplumsal ve kurumsal etkenler de göz önünde bulundurulmalıdır. Gentile bu amaçla üç analitik boyuta dayanan betimsel bir faşizm tanımı ileri sürmüştür:

a. Kendine özgü kültürü, sivil etiği ve siyasal görüşü olan özgün bir ideoloji olarak faşizm;

b. orta sınıfın egemen olduğu ve paramiliter bir yapıda örgütlenmiş heterojen bir kitle hareketi olarak faşizm;

c. tek parti devleti, baskıcı polis aygıtı, korporatist toplum örgütlenmesi ve emperyalist dış siyasetten oluşan bir siyasal rejim olarak faşizm (akt. Iordachi, 2015: 45-46; Gentile, 1992: 198; Gentile, 2002: 71-73).

Tüm bunlara ek olarak Gentile'nin faşizm tanımı şu şekildedir:

"Faşizm, efsaneye dayalı bir ideolojisi ve totaliter bir siyaset ve devlet anlayışı olan; milis bir parti şeklinde örgütlenmiş, milliyetçi, devrimci, liberalizm karşıtı, Marksizm karşıtı, babaerkil bir toplum yapısını savunan ve hazcılık karşıtı; nihai amacı yeni bir düzen ve medeniyet yaratmak olan, fetih, şan ve güç peşinde koşan mücadeleci bir misyona sahip; hiyerarşik korporatif bir devlet biçiminde teşkilatlanmış, etnik açıdan homojen organik bir topluluk olarak gördüğü milletin mutlak önceliğini savunan, siyasal bir dinle kutsallaştırılan modern bir siyasi olgudur" (Gentile, 2004: 329).

Gentile, sekülerleşme ve bireyselleşmenin inanç ve kahramanlığın yok olmasına sebebiyet vermesini eleştirerek, çözümün bireylerin otorite ve idealizm ilkelerini içselleştirecek biçimde yetiştirildikleri, dolayısıyla da birlikte "etik devleti" oluşturdukları, yeni tür bir post-liberal devlet olduğunu savunmuştur. Gentile, Mussolini'nin başbakan olmasını sağlayan Roma Yürüyüşü ile kurguladığı "Yeni İtalya" idealinin tam da kendi düşüncelerindeki yeni devlet türü olduğunun düşünmüş ve daha sonrasında enerjisini eğitim reformlarını formüle etmek amacıyla harcamıştır (Griffin, 2014: 122).

Faşizmin sosyolojik içeriğine bakıldığında, bütünü, onu oluşturan bireylerin bilinçli irade ve niyetine izin vermeyen organik bir toplum düzenini savunduğu görülmektedir. Demokrasinin özüne karşı çıkan faşizm, genel oy hakkı ve parlamenter demokrasi biçimine, küçük gruplar içindeki demokrasiye dayalı örgütlenmiş kamu görüşüne, yerel ve kültürel birimler içindeki düşünce ve ifade özgürlüğüne, toplumu kendine özgü kanallardan yönlendiren dinî ve akademik özgürlüğe karşı konumlanmaktadır. Bu yapısal düzende insanlar üretici olarak ve sadece üretici olarak görülmektedirler. Özellikle İtalya'daki korporatizmde, sanayinin farklı kolları yasal

olarak şirketler olarak tanımlanmakta ve bu kollar kendi alanlarındaki iktisadî, malî, endüstriyel ve toplumsal sorunlarla ilgilenme ayrıcalığıyla donatılmaktadırlar. Buna ek olarak, faşizmde daha önce biçimsel olarak siyasî devlete mahsus olan neredeyse bütün yasama, yürütme ve yargı güçlerinin tek elde toplanmaktadır (Polanyi, 2011: 161-162).

Faşizm ve sağcı popülizm, kapitalist iktidar tarzının öznelerinin kendileri için neyi dışlayabileceğini göstermekte ve kendi nesnelere yön veren hegemonik eğilimlerin üretimini ortaya çıkarmaktadır (Bourdieu, 1991). Laclau için, hegemonik bir ilişkinin ön koşulu, belirli bir sosyal gücün kendisiyle uyuşmayan bir bütünlüğü temsil ettiğini iddia ettiğinde ortaya çıkmaktadır. Nitekim, faşizm ve sağcı popülizm, "özdeş kimlik" e dayanan iki tarihsel siyasi öznelleşme biçimini temsil etmektedir; ilki "tüm sosyal şikâyetlerin altında yatan soyut bir sosyal özellik" bulmak, ikincisi kişileri bireyler ya da sınıf mensupları olarak değil, "halk" olarak niteleyerek siyasete dağılmış seçmenleri sağcı iş seçkinleri ve solcu kültürel seçkinler arasında önemsiz bir yarışma olarak göstermektir (Laclau, 2005: 95). Sağcı popülistler, korumacılığa geri dönüş çağrısında bulunmak için sol retoriği kullanmakta, ancak devlet kaynaklı dağıtımları kısıtlamak isteyen seçkinler için ideolojik bir koruma sağlayan hak kavramının sadece "yerli" vatandaşlara uygulanması gerektiğini ifade etmektedirler (Woodley, 2013:18).

Okyayuz'a göre, faşizm ideolojisinin en temel noktası, tarihsel olarak var olmuş ve bu sebeple değiştirilebilir toplumsal koşulların doğal ve değiştirilemez olduğuna ilişkin iddiasıdır. Halk ve halkın birliği, aile ve özel mülkiyet, otoriteye itaat ve hayatta kalma mücadelesi insanların koşulsuzca kabul etmeleri gereken ebedi değerler olarak ortaya konmaktadır. Toplumsal koşulların değiştirilebilirliğini ve değiştirilme ihtiyacını savunan sol ideolojiler, bu bağlamda en iyi ihtimalle "ara bozucu", en kötü ihtimalle ise "yok edilmesi gereken bir virüs" olarak nitelendirilmektedir. Faşizmin toplumu, komünistler, Yahudiler, engelliler ve aslında tüm muhalif grup ve bireyler gibi "virüs"ler tarafından tehdit edilen bir vücuda benzetmesi; organik toplum anlayışının ileri bir tezahürüdür. Dolayısıyla faşizm ideolojisi, geleneksel muhafazakârlığın cemaat ideolojisini ırkçı, güçlü devlet ideolojisini otoriter "Führer", mülkiyet ideolojisini saldırgan bir anti-komünist, organik toplum ideolojisini dünyayı kötü-iyi/ güçsüz-güçlüye ayıran bir günah keçisi ve dünyaya düzen ve ahlak getirme özlemini ise militarist bir söylem-pratiğe taşımaktadır (Okyayuz, 2012: 385-386). Söylem-pratiği kelimesi, faşizmin geleneksel muhafazakârlıktan ayrıldığı aktivist bileşenini vurgulamaktadır. Mannheim'a göre, teori-pratik bağlantısına ilişkin olarak özel bir konuma sahip olan faşizm, genelde eylemci olmakla birlikte irrasyonel bir nosyona

sahiptir. Tercihen kendini modern irrasyonellikten ziyade en yakınındaki felsefe ve politik teorilerle ilişkilendirir. Faşizmin dünya görüşüne eklemelenen kişiler arasında (bu kişilerin anlayışlarını kendine uyan bir biçimde değiştirdikten sonra) özellikle Bergson, Sorel ve Pareto'yu saymak mümkündür (Mannheim, 2008: 157).

Faşizmde akıldan ziyade duygular ön plana çıkmakta ve kitleleri duygular harekete geçirmektedir. Kitleleri mobilize eden duygular, faşist harekette destekçileri bir araya getirme ve lidere olan itaati artırma işlevi görmektedir. Duyguları, bazen dolaylı olarak olsa da, yolları Patson (1998: 6-7) tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

1. Evrensel ve bireysel bağlamda baskın olan grubun öncelikli olarak algılanması
2. İçte ve dışta gruba karşı tehdit oluşturan, grup tarafından düşman olarak algılanan "kurban" grubun oluşturulması
3. Bireyci ve kozmopolit liberalizmin aşındırıcı etkisi altında grubun yok olacağı korkusunun yaratılması
4. Kardeşlik bağıyla birlikte saflık ve birlik ilkeleri çerçevesinde grup içinde yakın bağların oluşturulması ve bu grubun gerektiğinde kendini korumak için şiddete başvurabilir olması
5. Grubun ihtişamıyla bireysel özgüvenin de geliştiği gelişmiş bir kimlik ve aidiyet duygusu
6. Grubun kaderini tek başına belirlemede yetkin olan erkek ulusal şef
7. Darwinci bakış açısıyla grubun başarılarına adanan şiddet ve iradenin varlığı.

Faşizm, ortaya çıktığı tarihi dönem ve koşullar açısından bazı ortak özelliklere sahiptir. I. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında ortaya çıkan yurdun yabancı kuvvetlerin ve milletlerin işgaline uğraması ve haksız muamelesine maruz bırakılması çerçevesindeki genel kanaati güçlendirmiştir. Savaşta yenilme veya harpte başarısızlık gibi durumların ortaya çıkardığı öfke, öç alma arzuları, dış dünyada uğranan başarısızlıkların yarattığı millî galeyan ve yabancı düşmanlığı gibi etmenler bu özelliklerden bazılarıdır. *"Bu hislerin, tarihin geçmiş dönemlerindeki eski başarıların, parlak devirlerin hatırlanmalarıyla, şoven, irredantist⁵, koyu bir milliyetçilikle tatmin*

⁵ Kelime anlamı "yayılmacı milliyetçilik"tir. Daha fazla bilgi için, Kallis, A. A. (2003). "To Expand or not to Expand? Territory, Generic Fascism and the Quest for an "Ideal Fatherland", *Journal of Contemporary History*, vol: 38, no:2, 237-260.

edilmek istenışı; millî başarısızlıkların, memleket içindeki dağınıklıktan, siyasi parti çekişmelerinden, hürriyet düzeninin ferdi hedefleri, zümre çıkarlarını öne alarak, millî hedefleri geride bıraktığından ileri geldiğini ortaya koyuşu"; faşizm için, husumeti ve öfkeyi yönlendirebilecek, bazı somut hedefleri göstermesini zorunlu hale getirmiştir. Hitler'in Versay Antlaşması ve Yahudiler üzerinden propagandasını şekillendirmesinin sebepleri buradan kaynaklanmaktadır (Yalçın, 1977: 18).

Payne'e göre, faşizmin sahip olduğu temel özelliklerden birisi, "erkek şovenizmi" olarak adlandırılan eril faaliyetlerin her alanda abartılmasıdır. O dönemde Avrupa'da kadın erkek eşitliğine olan ilgi bir hayli azalmış ve faşizm buna öncülük etmiştir. Organik toplum yapısını savunan faşist ideoloji için erkeğin baskınlık kurduğu bir toplum yapısı şiddetin meşrulaştırılması için gerekli görülmüştür (Payne, 1980: 7, 12). Macciocchi, faşizm ve kadının birbirine karşıt, birbirine yabancı ve hatta birbirinden bağıntısız kavramlar olduğunu ifade etmektedir. Hitler'den, Mussolini'ye, Rosenberg'e, Gentile'ye uzanan faşizmin ideologları için siyasette kadınların desteğini sağlamak gerekmekte ancak erkeklerin egemenliği istenmektedir. Onlara göre, Yahudi anlayışındaki gibi kadın, başka bir ırktır. Nazizim, tıpkı Mussolini İtalyasında olduğu gibi kadının tek ve gerçek görevini annelik olarak görerek, onların kamu düzeni yaratma amacıyla devlete ait olduğunu açıklamıştır (Macciochi, 2016a: 113,116).

Koestler'in (1970) "Makinedeki Hayalet" adlı eserine göre, insanlar öz-girişkenlik ve öz-aşkınlık olmak üzere iki temel dürtüye sahiptir. Bu iki temel dürtü sayesinde insanlar hem özerk bireyler hem de aile ve kabile gibi toplumsal hiyerarşilerin parçası olarak hayatlarını sürdürmektedir. İnsanların, hükmedici veya yıkıcı bir tutum sergilemek yerine dünya ile her yönden sağlıklı bir ilişki kurması ve uyumlu ve yaratıcı bir ortak yaşama dahil olabilmesi bu iki dürtünün dengesine bağlıdır. Tarih boyunca insanlığın birbirine uyguladığı zulmün sorumlusu ise öz-girişkenlik dürtüsünden öte öz-aşkınlık dürtüsüdür. Bu dürtü, failerin "insanlık dışı" eylemlerini kendi hesapları adına değil, beşeri ya da metafizik bir hiyerarşinin bir parçası olabilme adına yapmalarını mümkün kılmaktadır (Griffin, 2014: 299-300). Modern toplumların sekülerleşmesi ve parçalanması, periyodik olarak ideolojilere kolektif bağlılık dalgaları yaratmış ve bu durumun bazı bireylerin "kalabalık psikolojisi" adıyla bilinen bir grup zihniyetine kapılmasına yol açmıştır. Geleneksel topluma taban tabana zıt bir biçimde, modern çağı tanımlayan sekülerleşme ve çoğulculuk, sosyo-politik ideolojileri içeren yeni mitlerin doğmasına sebep olmuştur (Griffin, 2014: 302,306).

Reich, faşizmin Almanlara ya da İtalyanlara özgü bir ulusal özellik olarak algılanmasının yanlış olduğunu ifade etmektedir. Ona göre, faşizm ortalama insan karakter yapısının salt politik örgütlenmiş hali olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kişilik örüntüsü, belirli bir ırka ya da ulusa ve belirli bir partiye bağlı olarak gelişmeyip, genel uluslararası düzeyde ortaya çıkabilmektedir. Sosyal koşullar ve değişimler insanın ilk biyolojik taleplerini karakteri olarak şekillenmekte ve sonrasında, karakteri de ideolojiler şeklinde toplumun sosyal yapısını belirlemektedir (Reich, 2013: 14-15). Faşizm, *"makine uygarlığının ve onun mekanik-mistik yaşam anlayışının otoriter baskı altına aldığı insanın duygusal temel duruşudur."* ve günümüz insanın mekanik-mistik karakteri, faşist partilerin gelişimini sağlamaktadır (Reich, 2013: 15). Tüm bu insanların Stalin, Mussolini ve Hitler gibi liderlere ihtiyaç duymalarının sebebi ise, Reich'e göre, *"kendilerinde bulunmayan iç gücün, inancın, güvenlik duygusunun yerini tutacak dıştan gelme bir enerjiye şiddetle gereksinme"* duymasıdır (Reich, 2006: 55).

Paxton'a göre, faşizmin tam anlamıyla ne olduğunu tanımlama noktasında sosyal bilimcilerin önüne beş temel problem çıkmaktadır. Bunlardan ilki zamanlama sorunsalıdır; 19. yüzyılın sonuna kadar siyaset bilimi teorisyenleri genel oy ilkesinin genişletilmesinin ve katılımın artırılmasının demokrasiyi geliştireceğine inanmışlardır. Hatta Friedrich Engels, Fransa'da ve Almanya'da giderek sosyalist partilere verilen oy oranının artmasının günün birinde sosyalist bir partinin egemen olacağını gösterdiğini düşünmüştür. Sol kesimdeki düşünürler ancak, iki jenerasyondan sonra faşizmin sadece aşırı sağ ve krizdeki kapitalizm tarafından popülist duyguların manipüle edilmesinden ibaret olmadığını anlamışlardır. Faşizmi tanımlamadaki ikinci sorunsal, diğer rejimlerin faşizmi taklit etmesi ve bu bağlamda faşizmden ayrılan noktaların ortaya çıkarılmasında zorlanılmasıdır. Üçüncü sorunsal ise, faşizmin mekânsal ve zamansal olarak bireyler arasında "küstah" bir biçimde eşitsizlik ortaya çıkarmasıdır. Dördüncü ve en büyük sorunsal ise, faşizmde uygulama ve doktrin arasında bazı uyumsuzlukların gözleniyor olmasıdır. 19. yüzyıl boyunca ortaya çıkan ideolojilerin belli sistematik evrensel genel geçer ilkelere sahip oldukları kabul edilmiştir. Bu noktada diğer ideolojilerden ayrılan faşizm, evrensel bağlamda geçerli ilkelere dayanan resmi bir felsefi doktrine tam anlamıyla sahip değildir. Faşizmi tanımlamada beşinci ve sonuncu sorunsal ise, faşizm kelimesinin pejoratif anlamda gerektiğinden fazlasıyla kullanılmasıyla ortaya çıkmaktadır (Paxton, 1998: 2-8).

2.1.3. Faşizmin Düşünsel Kaynakları

Batı düşünce geleneğine yabancı olmayan faşizm, Platon'un "idealar"ından, ikinci kuşak sofistlerin "en güçlüünün hakkı" ilkesinden (Ağaoğulları, 2013: 103), Rousseau'nun "genel iradesi"nden ve Hegel'in "yüceltilmiş devleti"nden esinlenmiş görünmektedir. Ancak bu düşünsel ürünler, kendi zamanları içinde önemli olmakla birlikte, faşizmin ilk kez 20. yüzyılın başlarında ortaya çıktığı düşünüldüğünde anlamını yitirmektedir (Örs, 2014: 486). Bauman'a göre (1993), faşizmin kökenlerinin son iki yüzyılda Batı'da yaşanan iktisadi ve sosyal dönüşümlerde, yani Aydınlanma Düşüncesi ve bu harekete karşı gelişen tepkide aranması gerekmektedir. Aydınlanma, 18. yüzyılda gerçekleşen ve sonuçları itibariyle hem Amerika hem de Avrupa'nın büyük bir kısmında etkili olan, geleneksel olarak İngiliz Devrimi ile başlatılıp Fransız Devrimi ile bitirilen toplumsal ve siyasal sonuçları olan felsefi bir harekettir. Bu hareketin amacı, insanları esasta "kötü" ve "köleleştirici" olduğuna inanılan mit, önyargı ve hurafeden oluşan eski düzenden kurtararak, onları esasta "iyi" ve "özgürleştirici" olan aklın düzenine sokmaktır. Aydınlanma felsefesinde aklın düzeni tüm insanlık için *a priori* olarak iyi atfedilen bütün öğeleri kapsamakta ve her türlü felsefi ve toplumsal projenin akla ve akılda somutlaşan ilkelere uygun olması gerektiği düşünülmektedir. Bu sebeple, Aydınlanma aynı zamanda "akıl çağı" olarak isimlendirilmektedir (Çiğdem, 2017: 15-16).

Yeni bir zihniyet yaratmak; toplumsal, iktisadi ve siyasi olarak yeni bir düzen inşa etmek isteyen Aydınlanma düşüncesi, her şeyden önce modern döneme kadar bir şekilde taşınmış olan eski düzeni yıkma amacı gütmektedir. Dolayısıyla Aydınlanma düşüncesi öncelikle mutlak bir eleştiri güdüsüyle ve yıkıcı bir tutumla karakterize olmaktadır. İnşa etmeye çalıştığı yeni düzeni mutlak bir hümanizma ve mutlak bir akılcılıkla kuran Aydınlanma düşüncesi, insan davranışının yegâne rehberinin gelenek ya da din olmadığını, kendisi dışında başka hiçbir kaynaktan yardım görmeyen akıl olduğunu savunmaktadır. Aydınlanma akılcılığının gerçek ifadesi ise bilimciliştir; bilimcilik düşüncesi, Aydınlanma filozoflarını bilginin tarihini ilerlemenin tarihiyle özdeşleştirmelerine yol açarak, bilginin biriktiği düşüncesiyle ise ilerlemecilik ilkesine götürmüştür (Cevizci, 2017: 27-36).

18. yüzyılda Aydınlanma düşüncesiyle birlikte özellikle doğa bilimlerinde bilimsel yöntemlerle ulaşılan keşifler, doğanın düzenlenebilir ve kontrol edilebilir fikrinin yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Bu durum döngüsel ve durağan tarih ve zaman anlayışının, ileriye yönelik ve ilerlemeci bir karaktere bürünmesine yol açmıştır. Aklı önceleyerek bireyi dogmalardan kurtaran ve özgürleştiren Aydınlanma düşüncesinden

liberalizm ve sosyalizm olmak üzere iki önemli ideoloji doğmuştur. Bu iki ideoloji özünde farklı toplumsal modelleri savunmakla birlikte ikisi de Aydınlanma düşüncesinin "ilerlemecilik", "rasyonalizm", "hümanizm", "evrenselcilik" ve "dünyevilik" ilkelerinden etkilenmişlerdir. Rasyonel, özgür ve eşit bireyi savunan bu iki ideolojide bireyin tek başına bir değeri bulunmaktadır ve bu birey doğayı kontrol edebilir, dinsel dogmalarla değil, akıl ile yönlendirilebilir ve tüm sorunlarını çözerek geleceğini planlayabilmektedir. Bunun yanında, bireyin bir değer olarak varlığı onun belli bir dine, ırka, kültüre ve dile mensup olmasından kaynaklanmamakta; birey evrensel olarak değerli olmaktadır (Örs, 2014: 486-487).

Bireyi dogmalardan kurtaran ve özgürleştiren Aydınlanma hareketinden ve dolayısıyla rasyonalizm anlayışından liberalizm ve Marksizm olmak üzere iki önemli siyasal ideoloji doğmuştur (Örs, 2014: 487). İnsan öznesinin akıl ile hareket ettiğini ve bu bağlamda akıl ile kurulan toplum düzeninin rasyonel olacağını savunan rasyonalizm, bu iki ideolojinin özünü oluşturmaktadır. Liberalizme göre, burjuva toplumu mülkiyet ilişkilerine dayanan toplum düzeninden daha iyi bir üretim sistemi bulunmamaktadır; bu bağlamda liberalizm özünde rasyonel bir ideoloji olmaktadır. Liberalizme göre, rasyonel bir iktisadi sistem sayesinde rasyonel bir hukuk sistemi ve devlet gücü kurulacak ve böylece akıl temelindeki ilerleme toplumsal değişimin yapı taşı haline alacaktır. Marksizm ise, liberal toplum düzeninin sadece burjuva toplumunun çıkarını koruduğunu ifade ederek; liberal rasyonalizmden uzaklaşmakta, şu anki toplum düzeninin irrasyonelliğini savunarak, kendine rasyonel bir gelecek hedefi kurgulamaktadır. Marksizm, evrensel olarak kendini rasyonel bir topluma adanmış bir sınıfın kolektif özgürleşmesini savunmaktadır. Marksizm ve liberalizm arasındaki bu farklılıklara rağmen, faşizm onları aynı rasyonalist düşüncenin farklı tarafları olarak algılamakta; dolayısıyla faşizm, Marksizmi ve liberalizmi materyalizmin iki yanı olarak görmektedir. Nitekim, önemli faşist düşünürler, materyalizm karşıtlığını kilit fikirleri olarak sunmuşlardır (Neocleous, 2014: 18-19).

Aynı zamanda, "Aydınlanma karşıtlığı" olarak adlandırılan, "milliyetçilik", "elitizm", "ırkçılık", irrasyonalizm", "romantizm" gibi pozitivist düşünceye karşı bir tepki şeklinde gelişen gerici, muhafazakâr ve devrimci olarak nitelendirilebilecek birçok akım ortaya çıkmıştır. 18. yüzyılda ortaya çıkan bu tepkilerin 19. yüzyılın başlarında yoğunlaşarak milliyetçilik ve anti-pozitivizm olmak üzere iki ana akımda birleştiği görülmektedir. Bu dönemde milliyetçilik akımı zaman zaman ırkçı temalar ortaya koyarken, anti-pozitivizm ise Aydınlanma'nın insan aklına güvenmesine ve iyimser

ilerlemecilik fikrine saldırarak psikolojide, felsefede ve sosyolojide yeni akımların doğmasına yol açmıştır. Bu iki akım, birbirinden tamamen ayrılan iki akım olmaktan ziyade birbirlerini karşılıklı olarak beslemişlerdir (Örs, 2014: 487-488).

Corradini, Barres, ve Maurras'la birlikte milliyetçilik siyasal bağlamda tutarlı bir ideoloji haline gelmiş, biyolojik determinizme dayanan organik, kabilesel ve dışlayıcı milliyetçilik siyaset literatürüne 20.yüzyılda kazandırılmıştır. Yüzyılın başında Georges Sorel ve İtalyan Devrimci Sendikalizmin teorisyenleri tarafından başlatılan Marksizm revizyonu faşist denklemin diğer boyutunu sağlanmasında etkili olmuştur. Bu revizyon, materyalizme karşı başlatılan başlangıçta sosyalist olan bir başkaldırıya sebep olmuş; bu başkaldırı ise faşist ideolojinin temellerinin atılmasını sağlamıştır. Bunun dışında faşizmin düşünsel temelleri, Sosyal Darwinizmden, Bergson ve Nietzsche'nin Kartezyen mantığından, Kantçılık karşıtı felsefelerden, Le Bon'un kitle psikolojisinden ve Pareto'nun sosyolojisinden ciddi anlamda etkilenmiştir (Sternhell, 2015: 98-99).

19. yüzyılın sonunda toplumsal ve politik düşüncenin faşistleşmesi, dönemin Batı felsefesinin merkezi akımlarından biri olan pozitivizme karşı başkaldırı ile başlamıştır. Friedrich Nietzsche'nin (1969: 137) "Böyle Buyurdu Zerdüş" eseriyle aklı ve sürü mantığını eleştirmesi, insan davranışlarını yönlendirenin akıldan ziyade belli bir insansal içgüdünün olduğunu savunması, Aydınlanma düşüncesinin değerlerinin sarsılarak bu değerlerin tekrardan gözden geçirilmesine sebep olmuştur. İnsan aklını ahlaksal bir temelde kullanması gerektiğini öne süren Kantçı tutum, Nietzsche'nin her sağlam ahlakı doğal iradede kaynaklanan sağlam bir içgüdünün yönlendirdiğini ifade etmesiyle yerinden sarsılmıştır. Felsefi açıdan Nietzsche'nin rasyonalizmi ve pozitivizmi eleştiren eseri, diğer düşünürleri de etkilemiştir. Henri Bergson'un (1986) "Matter and Memory" isimli eseri, aklın yerine sezgiyi ve "*elan vital'i*" koymaktadır. Ona göre, bilinç, zekâ ve aklın sınırlarının ötesine uzanmakta, bireysel irade ve onun dirimsel yaşam gücünün anlaşılabilmesi için sezginin bir aracı olacağı savunulmaktadır. Özgür olmanın yolunun kendimizi kavramak olduğunu ileri süren Bergson, bunun bir tek eylem aracılığıyla yapılabileceğini ifade etmektedir. Değişimin gerçekleştirilmeden önce düşünülebilmesi için, eylemin temeli olarak rasyonel bilgi girişiminin yerini kendini anlama (sezgi) ve dolayısıyla da yaratıcı evrim almaktadır (Neocleous, 2014: 19-20).

Nietzsche, faşizmle ilgili yapılmış çalışmaların çoğunda faşist ideolojiye doğrudan ya da dolaylı bir şekilde etkide bulunmuş bir filozof olarak görülmektedir. Nietzsche'nin bu ideolojiye etkilerinden biri, onun felsefesinde ortaya koyduğu üstün

insan anlayışı ve bu insana dair betimlediği yırtıcı prototip ve kutsallaştırılan güç anlayışıdır. Nietzsche felsefesindeki üstün insan, kendine güvenen, sağlıklı, sürekli yenilenen, hep canlı ve güçlü insandır (Nietzsche, 1990: 267). Bu üstün insan anlayışı Naziler tarafından Almanlar olarak öngörülmüş, özellikle Nietzsche'nin üstün insana dair fiziksel tasvirleri bu şekilde anlaşılmasına yol açmıştır. Ancak Nietzsche'ye göre, üstün insan, eylem anlamında savaşçı olan insan değil, zihinsel olarak savaşım verebilen insandır (Macit, 2009: 60-61). Nietzsche'nin üstün insanı, sürü psikolojisinden ve ahlaki değerlerden bağımsız bir şekilde kendi isteği ve dürtüleri yönünde hareket eden insandır. Faşist düşünürler bu ideali her şeyi öngören, rakipsiz, otoriteyi elinde tutan ve sorgulanamaz politik lider idealine dönüştürmüşlerdir. Faşist liderler, sıradan liderlerden kendilerini üstün tutmak amacıyla farklı sıfatlar, örneğin Mussolini II. Duçe, Hitler Der Führer unvanını, kullanmışlardır (Heywood, 2014: 219). Max Weber'in terminolojisine göre, faşizmde lider karizmatik özelliklere sahiptir. Bu lider birtakım üstün yeteneklerle donatılmış, her şeyi bilen, her şeyi yapabilmeye gücü yeten ve bu sebeple izlenmesi ve itaat edilmesi gereken bir liderdir (Örs, 2014: 486).

Payne'e göre faşizmin en benzersiz özelliği, popülizm ve elitizmi bir araya getirme becerisidir (Payne, 2015: 179). 19. yüzyılın sonunda, Vilfredo Pareto ekonomik ve sosyal çalışmalarında bazı temel keşifler yaparak, "Elitler Teorisi"ni formüle etmiştir. "Elitlerin Dolaşımı Prensibi" adını verdiği bu yaklaşıma göre, tarih boyunca farklı toplumlardaki seçkinler sistematik olarak yenilenmektedir. Pareto'nun bu teorisi, daha sonraki dönemde Mosca ve Michels tarafından geliştirilmiş, onlara esin kaynağı olmuştur (Perez Marco, 2014: 1-2). Pareto'ya göre elit kişinin özellikleri arasında olağanüstü özelliklere sahip olması, doğuştan yeteneğe sahip olması gibi hususlar yer almaktadır. Elitin üyeleri kendi mesleki alanlarında yeteneğe ve beceriye sahip kişiler olarak, vasat insanlardan daha yüksek bir performans sergileyecektir (Vergin, 2014: 125). Yöneticilik için üstün bir yeteneğe sahip olan elit grubunun, toplumu domine etmesi ve yönetmesi biyolojik bir gerçeğe dayanmaktadır. Bu düşünceler, Mussolini İtalyası'nda ve Hitler Almanyası'nda yankı bulmuş, özellikle Mussolini ünlü bir sosyolog olarak Pareto'yu yanına çekmek için uğraşmıştır (Vander Zanden, 1960: 402-403). Ancak Crillo'ya göre Pareto'nun ortaya koyduğu düşünceler faşist liderleri etkilemiş olsa da hayatının son dönemine kadar Pareto faşist partiyi desteklememiştir (Crillo, 1983: 243-244).

1890'larda kitle davranışı psikolojisi üzerine yazılan bir dizi metinde Gustave Le Bon, kolektif davranışı belirleyen temel ilkeleri ana hatlarıyla ortaya koymuştur. Le

Bon'a göre kitlenin en çok göze çarpan özelliği, kitleyi meydana getiren bireyler kim olursa olsun; yaşama biçimleri, işgüçleri, karakterleri yahut zekâları ister benzer, ister ayrı olsun, kalabalık haline gelmiş olmalarının onlara aşıladığı kolektif ruhtur. Kitleler halinde olan bireylerde bilinçli şekilde hareket eden kişilik yok olurken, bilinçaltı ile hareket eden bir kişilik gün yüzüne çıkmaktadır. Düşünce ve duyguların sirâyet yolu ile aynı yöne doğru yönelmesi ve telkin edilen düşünce ve duyguların uygulanmasına hemen başlamak istemeleri kitle psikolojisi içindeki bireyin özelliklerindendir. Bireyler, kendi başarılarına iken terbiyeli ve aydın bir kişiliğe sahipken; kitle halinde olduklarında akıl devreden çıkmakta, içgüdüleriyle hareket eden vahşi bir yaratığa dönmektedirler. Çocuk ve olgun olmayan bireylerde görebileceğimiz “hemen kışkırtılmak, kırgınlık, muhakeme yeteneksizlikleri, hüküm verme ve eleştiri yeteneklerinin olmaması, duygulardaki mübalağa” gibi özellikler kitlelerde gözlemlenebilmektedir. Zekâ ve medeniyet bakımından münferit bireylerden geri olan kitleler, duygular ve bu duyguların davet ettiği hareketler bakımından, durum ve şartlara göre daha iyi ya da daha kötü olabilmektedirler (Le Bon, 1997: 23-51).

Le Bon (1895), kolektif eylemin diğer durumlarda rasyonel olan bireylerin kalabalığın etkisi altında kaldıklarında irrasyonel davranışta bulunduklarını ileri sürmüş ve kolektif davranışın irrasyonel, içgüdüsel ve hatta duruma göre barbar olabileceğini ifade etmiştir. Kolektif eylemi yapan kalabalığı modern sosyalist hareketle ve işçi sınıfıyla özdeşleştiren Le Bon'a göre, sosyalizm başarısız olmaya mahkûmdur. Çünkü sosyalizm kalabalığın rasyonel argümanlarla harekete geçirilebileceğini varsaymaktadır; oysa, kalabalık, ilkel, barbar ve özünde içgüdüsel ve akla düşman bir şekilde davranmaktadır. Le Bon'un ortaya sürdüğü ve faşizmin uyguladığı nokta, kitlesel güçleri harekete geçirmek isteyenlerin akla yönelik değil, kitlenin duygularına yönelik imgeler, duygusal sloganlar vb kullanması gerektiğidir. Bu durum aynı zamanda kitleye, irade sahibi ve kararlı bir liderin önderlik etmesi gerektiği anlamına da gelmektedir. Kitlesel hareketin lideri, hareketin başarısını sağlayabilmek için irrasyonel özden yararlanarak, kalabalığı irrasyonel şekilde güdümleyerek mobilize etmelidir (Neocleous, 2014: 21-22).

Sorel, Marksizmin rasyonalist ve Hegelci temellerinin yerine materyalizm karşıtı istenççi ve dirimselci unsurları koymuştur. Ortaya koyduğu bu felsefe, sezgiye, enerjiye, aktivizme ve kahramanlık tapınımına dayanan bir eylem felsefesidir. Ona göre, kitleleri harekete geçirmek için akıldan ziyade hayal gücünü etkileyen imge sistemleri ve

efsaneler daha etkilidir. Proleter sınıf, devrimci bir unsur olarak kendisine biçilen rolü gerçekleştirmekte yetersiz kalmıştır. Bu sınıfın gereken devrimi gerçekleştirememesinin sebebi, Marksizmin rasyonel bir ideoloji olarak akla hitap etmesidir; oysa Sorel'e göre kitleleri harekete geçiren itki akıldan ziyade duygulardır. Sorel'in düşüncelerinden etkilenen entelektüeller Marksizmi terk ederek proleter sınıfın yerine bütün olarak milleti koyarak, kalbinde yeni bir devrim düşüncesi taşıyan "herkes için sosyalizm" fikrini savunmuşlardır. Dolayısıyla sınıf mücadelesi özellikleri taşımayan tek devrim biçimi olarak milli, ahlaki ve psikolojik devrimi savunmuşlardır (Sternhell, 2015: 99).

Sorel gibi Marksizmin rasyonel bir ideoloji olmasını eleştiren De Man, argümanlarını işçilerin psikolojisini inceleyerek geliştirmiştir. Ona göre, sosyalist entelektüellerin çoğunun burjuva kökeninden geliyor olması, sosyalizmin basitçe sınıf çıkarlarından doğmadığını göstermektedir. Ayrıca, De Man işçilerin genellikle sosyalist çıkarlar sebebiyle değil de, toplumsal eylemi oluşturan kitlesel etkilenim aracılığıyla güdülendiklerini savunmuştur. Ayrıca, sınıf çatışması işçinin sınıf bilincinden değil, sınıfsal kin duygusundan kaynaklanmaktadır (De Man, 1926: 147). De Man'ın ve Sorel'in bu argümanları, *"Sosyalist teoriyi uslamalı bir argümandan ziyade bir tutkuya, bilimden ziyade bir imana ve sosyalizm uğruna mücadeleyi de rasyonel bir toplum uğruna mücadeleden ziyade inanılan bir gelecek imgesi uğruna mücadeleye çevirmektedir"* (Neocleous, 2014: 28). Bu durum ise pozitivizme karşı başkaldırı siyasetini radikalleştirerek, Aydınlanma düşüncesinin ileri sürdüğü sınıf, tarih ve devrim gibi kavramların yerine ulus, doğa ve savaş kavramlarının almasına sebep olmuştur (Neocleous, 2014: 30).

Evrensel aklı reddeden faşizm, tarihe, kültüre ve organik toplum düşüncesine dayanan bir yapıya sahiptir. Aydınlanma karşıtı Alman filozof Johann Gottfried Herder evrenselliği kabul etmemekte, her bir milletin kendine özgü tarihi, kültürü ve dilinden oluşan kolektif ruhu (*volksgeist*) olduğunu ileri sürmektedir. Bu yüzden toplumlar, rasyonel bireylerin çıkarlarına göre değil, ortak geçmişin sağladığı duygusal bağa ve sadakate göre şekillenen organik ya da doğal varlıklardır. Nazi tabiriyle *Volksgemeinschaft*, yani milli toplum, daha yüce olan ortak hedef uğruna tüm rekabet ve çatışmalardan arınmış bölünmez bir bütündür. Bir milletin ya da ırkın gücü, onun ahlaki ve kültürel birliğinden gelmekte, bunun Nazi sloganlarına yansımaları ise "birlikten güç doğar" tabiri şeklinde olmaktadır (Heywood, 2014: 217).

Nitekim, I. Dünya Savaşı, milliyetçiliğin kitleleri harekete geçirme kabiliyetini göstermekle kalmamış, modern devletin gücünü ortaya çıkararak faşist ideolojinin

etkinliğinin artmasına da yardımcı olmuştur. Güçlü kitlelerin manevi ittifakına dayanan ulusal birliğin bir ifadesi olarak ortaya çıkan devlet, aynı zamanda elindeki tüm imkânları bu birliği korumak için kullanan bir bekçi halini almıştır. Savaş, bireylerin ulusal birliği korumak için ne kadar fedakârlık yapmaları gerektiğini göstererek enternasyonalizm düşüncesinin yüzeyselliğinin anlaşılmasını sağlamıştır. Bu durum, komuta birliği, otorite, liderlik, ahlaki seferberlik, kitlelerin eğitimi ve bir iktidar aracı olarak propagandanın önemini ortaya koymuştur. Dahası, demokratik özgürlükleri askıya almanın kolaylığını ve diktatörlük benzeri yönetim biçiminin kabul edilebilirliğini gözler önüne sermiştir. Dolayısıyla faşistler savaşın pek çok açıdan Sorel, Michels, Pareto ve Le Bon tarafından ortaya konulan düşüncelerin geçerliliğini savunarak, demokrasinin bir paravan olarak olarak kaldığını, kitlelerin sadece bir efsaneye ve ona itaate ihtiyaç duyduğunu ifade etmişlerdir. Bu bağlamda I. Dünya Savaşı faşistlerin yüzyılın ilk on yılında ileri sürdükleri fikirlerin uygulamada kanıtlandığı bir laboratuara dönüşmüştür (Sternhell, 2015: 101).

Faşizmin siyasal felsefesinin temelinde bireyin toplumsal bir hayvan olarak algılanması yatmaktadır. Gentile açısından bireysel insan, atom olmaktan ziyade siyasal bir hayvandır. Birey özgürlüklere sahip olmanın yanı sıra, toplumsal kurallara ve sorumluluklara sahip toplumsal örgütlenmenin bir parçası olarak görülmektedir. Dolayısıyla Gentile ve Mussolini açısından insan, ancak toplumun bir parçası olduğu ve toplumsal bir işlevi sahip olduğu zaman vardır. Nitekim faşist düşünce sistemi "devletin ve devlet içindeki bireyin özgürlüğü" olarak adlandırdığı bir özgürlük kavramı geliştirmiş, bireysel haklar ancak devletin hakları kapsamına girdiği ölçüde tanınmıştır. Böylece faşist düşüncenin ulaşmayı arzuladığı "hiçbir çatışmanın, zaafın ve anarşinin olmadığı bütünsel toplumdaki bütünsel insanın yaratıldığı yeni insan ve yeni toplum" kavramına erişilmiştir. Uyumlu ve yeniden birleşmiş bir halkı öngören faşizmde müzakere ve tartışmanın yerini şarkılar ve meşalelerin aldığı fiziksel güce, şiddete ve vahşete tapınıldığı komünyon ayinler, resmi geçit ve törenler önem kazanmıştır. Halkın ruhu, iradesi ve erdemlerini temsil eden ve milletle özdeşleştirilen yarı-kutsal lider figürü ise bu törenlerin mihenk taşı olmuştur. Dolayısıyla Sternhell'e göre, faşizmi pozitivizme karşı bir başkaldırı olarak gören görüşün haklılık payı son derece yüksektir (Sternhell, 2015: 101-102).

Faşizme kaynaklık eden Sosyal Darwinizm akımı, 19. yüzyılın son ve 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Avrupa düşünce tarihini şekillendirmiştir. Darwin'in 1859 yılında yayınladığı "Türlerin Kökeni" adlı eserinde esinlenen Sosyal Darwinizm, doğal

seçilim ya da ayıklanma kuramının bir toplum içerisindeki bireyler, gruplar, uluslar ve ırklar arası ilişkiler için de geçerli olduğunu savunmaktadır. Sosyal Darwinizm'e göre, bir türün üyeleri arasında bireysel farklılıklar bulunmakta, yaşam mücadelesinde bazı üyeler avantajlı konumda yer alırken, bazıları ise dezavantajlı konumda olmaktadır. Avantajlı olanlar varlığını sürdürürken, dezavantajlı durumda olanlar ise yok olma tehdidi altındadır. Bu farklılıklar ise genetik olarak ana ve babadan çocuklara geçmekte, böylece nüfus içinde avantajlı olanların sayısı artmaktadır. Seçilimin ve katılımın zaman içindeki birikimsel etkisiyle yeni üstün türler ortaya çıkmakta, diğerleri ise yok olmaktadır. Darwinizm'in "sosyal" hale getirilmesi ise, Herbert Spencer'in "Psikolojinin İlkeleri (1855)" adlı eseriyle olmuştur (Ünder, 2008: 427).

Sosyal Darwinizm'in ilkelerine göre; doğa yasaları sadece doğayı değil toplumsal hayatı da belirlemekte, nüfusun artmasıyla birlikte bireyler, ırklar ve toplumlar arasındaki rekabet artmaktadır. Bu mücadelede avantajlı olan grup hayatını devam ettirirken, güçsüz olan grup ise yok olma tehlikesiyle karşılaşmaktadır (Claeys, 2000: 228). Siyasi kurumlar toplumda zayıf olanları korumaya yönelik herhangi bir müdahalede bulunursa doğal seleksiyon işleyememekte ve toplumda bazı aksaklıklar meydana gelmektedir (Macit, 2009: 48). Sosyal Darwinistler, bir türü oluşturan bireyler arasında daha güçlü bireylerin yaşamasına izin verdiği için yaşama mücadelesinin genel olarak tür nüfusunu yetkinleştirdiğini savunmaktadırlar. Zayıfların elenmesi ve güçlülerin seçilmesinin, toplumsal ilerlemeyi sağlayan düzene hizmet ettiği düşünülmektedir. Yaşam mücadelesi ayrıca gruplar arası bir mücadele olarak algılanmakta; dünya, toplulukların (klan, ırk, ulus, aşiret) sürekli olarak yaşama savaşı verdikleri bir arena olarak görülmektedir. Mücadelede diğer gruplara üstünlük sağlayanlar, örneğin sömürgeci ırklar, genetik olarak da diğer gruplara üstün olduklarını, ırkçılık, sömürgecilik, ulusçuluk ve militarizmle eklemlenmiş bir şekilde iddia etmektedir. Güçlü olan ulusun veya ırkın (örneğin beyaz ırk olan Almanlar ve İngilizlerin), zayıf olanlar (Avrupalı veya beyaz olmayanlar) üzerinde hâkimiyet kurması, onları sömürmesi ve hatta ortadan kaldırması doğaldır ve ilerleme adına arzu edilir bir durumdur. Dolayısıyla beyaz olmayanların sömürülmesi, köleleştirilmesi hatta soylarının kırılması doğaya uygun olan bir durumdur. Gruplar arası doğa gereği mücadelenin bir tezahürü olan savaş, zayıf olan grupların güçlü olanlara tâbi kılınmasına ve zayıfların yok olmasına yol açtığı için özünde iyidir. Güçlü olanın istediğini yapmaya hakkı vardır, hak ile kuvvet özdeş görülmektedir (Ünder, 2008: 427-428).

Faşizmde, sempati, merhamet, şefkat gibi insanlığın geleneksel değerlerinin yerine sadakat, görev, itaat gibi savaşa dayanan değerler ön plana çıkarılmıştır. Savaşla kazanılan zaferlerde, güç ve dayanıklılık vurgulanırken; zayıflık hor görülmekte ve ortadan kalması için girişimlerde bulunmaktadır. Çünkü bir türün hayatta kalması, o türün mensubu olarak feda edilen her bir zayıfın yaşamından çok daha önemlidir. Bunun örneği, Nazi Almanyası'nda uygulanan ırk iyileştirmeciliği programında fiziksel ve zihinsel engelli kişilerin önce kısırlaştırılıp, 1939- 1941 seneleri arasında sistematik bir şekilde öldürülmesiyle görülmüştür (Heywood, 2014: 218).

Sosyal Darwinist ilkelerin, Hitler'in ve Mussolini'nin dünya görüşü üzerinde etkili olduğu, Hitler'in beyanatlarında ve "Kavgam" adlı eserinde, Mussolini'nin ise propagandalarında ve faşizmi tanımladığı eserinde açıkça görülmektedir. Hitler'in hem ırkçı söylemlerinde, hem de yaşamın ne olduğuna yönelik betimlemelerinde; Mussolini'nin ise yaşamın ne olduğuna yönelik algısında bu ilkeler merkezi rol teşkil etmiştir. Sosyal Darwinizm tarafından iddia edilen ilk madde olan, canlı varlıklar arasındaki farklılık, Hitler'in aryan ırktan olanlar ve olmayanlar, Alman olanlar ve olmayanlar ayırımına bir dayanak teşkil etmiştir. Bu üstün özelliklerin genetik olarak gelecek nesile geçecek nitelikte olması, Hitler'i ve destekçilerini kalıtım yoluyla oluşacak bir saf üstün ırkın gerçekleşeceğine inandırmıştır. Sosyal Darwinizmin savunduğu savaşın doğal olduğu ve türler arasında çetin bir savaşın var olduğu düşüncesi ise, Hitler ve Mussolini'nin temel argümanları haline gelmiştir (Macit, 2009: 50).

20. yüzyılın öne çıkardığı katılımcı toplum idealine bir tepki olan faşizm, aynı zamanda dönemin parçalanmışlığını ve bu parçalanmışlığın yarattığı korkuyu dışa vurmaktadır. Bu yüzyılın ilk çeyreğinde, özellikle Avrupa olmak üzere dünyanın birçok bölgesinde büyük dönüşümler yaşanmaktadır. Avrupa parçalanmakta, çok-uluslu imparatorluklar çökmekte ve Rusya'da büyük bir devrim gerçekleşmektedir. Örs'e göre, faşizm, 1914 yılında başlayan I. Dünya Savaşı, 18. yüzyılda Avrupa'nın dünyaya bakışını değiştiren Aydınlanma felsefesinin ve bunun sosyal, iktisadi, kültürel ve ekonomik alanlarda yarattığı modernleşme krizinin bir dışa vurumudur. Aydınlanma felsefesinin ortaya koyduğu, cemaatten rasyonel bireye, gökyüzünden yeryüzüne inen siyasal iktidara, yerelden evrensele genişleyen değerlere, statik ve döngüsel zamandan geleceğe yönelik ilerleyen dinamik zamana geçiş, tüm toplumsal ve siyasal değerleri altüst etmiştir. "Yeni"nin bilinmez olarak ortaya çıkması ve bu sebeple korkutucu olması, güvenilir olan bilinenin ise elden kayıp gitmesi hem kitlelerde hem de

düşünürlerde yeni arayışlara yol açmıştır. Bu toplumsal ve siyasal parçalanma ise milliyetçilik, romantizm, Darwinizm, elitizm gibi toplumu bir arada tutmak için geliştirilen birtakım düşünce akımlarının üretilmesine sebep olmuştur. Faşizm de modernliğin ürettiği bu parçalanmışlığı ve ortaya çıkan bu korkuyu gidermenin bir yolu olarak formüle edilmiş bir ideolojidir (Örs, 2014: 483).

Faşizm, organik milliyetçilik ve Marksizm karşıtı sosyalizmin bir sentezi olarak, liberalizm, demokrasi ve Marksizmin reddedilmesine dayanan özü itibariyle materyalizm karşıtı olan devrimci bir harekettir. Bir başka deyişle, 20. yüzyılın başından itibaren bir yandan Marksizmi reddederken diğer yandan da devrimcilik özelliğine sahip, burjuva karşıtı milliyetçiliğin birbirleriyle ilişkisine olanak sağlayan materyalizm karşıtı bir başkaldırıdır. Bu durum onu radikal milliyetçiliğin doğal bir müttefiki haline getirmiştir. Faşist sentez, 18. yüzyıl ve Fransız Devrimi'nde ortaya çıkan siyasal kültürü kabul etmeyerek, yeni bir medeniyet kurmayı hedeflemektedir. Toplumdaki bütün tabaka ve sınıfların mükemmel bir şekilde bütünleşebileceği bir insan toplumunun kalıcılığını sağlayan organik ve uyumlu toplumu "millet" adı altında birleştiren faşizm, ahlaki birliği de öngörmektedir (Sternhell, 2015: 98). Faşizm, liberalizmin "eşit fırsat" üzerine kurulu idealine, sosyalizmin ise "sınıfların eşit iktidarı" üzerine kurulunu idealine kesin bir biçimde karşı çıkmaktadır. Faşizmde bir ütopya olarak değerlendirilen demokrasi ideali, insan doğasına aykırıdır; çünkü kitlelerin görevi karar almaktan ziyade inanmak, boyun eğmek ve savaşmaktır (Örs, 2014: 482).

Sternhell'e göre, Avrupa'da bir olgu olarak ortaya çıkan faşizm, bir ideoloji, bir siyasal hareket ve bir yönetim biçimi olarak üç seviyede varlık göstermektedir. Siyaset felsefesi açısından bakıldığında, faşizmin sadece savaşlar arası döneme ait bir olgu olmamasından dolayı, I. Dünya Savaşı faşizm açısından bir dönüm noktası oluşturmamıştır. Bilakis, düşünsel bağlamda faşizm, 19. yüzyılın sonunda Avrupa kıtasında yaşanan modernleşmeyle başlayan entelektüel dönemin bir parçasıdır. O yüzyıldaki düşünsel devrim ve kitlelerin harekete geçmesi, Aydınlanma düşüncesinin ve modernleşmenin yarattığı sorunlara karşı takınılan bir tutum, bir hassasiyet ve bir düşünce sistemi olarak faşizmi doğurmuştur. I. Dünya Savaşı ve 1929 Büyük Buhranı faşist hareketler için gerekli olan sosyolojik ve psikolojik ortamı sağlayarak faşizm ideolojisinin doğmasını sağlamıştır (Sternhell, 2015: 100).

Faşist devrimin temel özelliği iktidar ilişkilerinin totaliteryanizm kapsamında tekrardan düzenlenmesidir. Yeni bir medeniyet, yeni bir insan tipi ve yeni bir toplum yapısı yaratma hedefinde olan faşizm, devlet müdahalesinden bağımsız kalabilecek

herhangi bir insani faaliyet alanına karşı gelmektedir. Bireylerin haklarının ona bağımlı kılınmasını amaçlayan devlet, aynı zamanda fiziksel görünüşleri dahil olmak üzere halkı toptan dönüştürebilme hakkına sahip olmaktadır. Başında güçlü bir devletin bulunduğu kontrollü bir ekonomi, korporatif örgütlenme ve siyasetin ekonomi üzerinde karar alma mekanizmalarına sahip olması özellikle Mussolini İtalyası'nın temel özelliklerinden biridir. Tüm siyasal ve toplumsal yaşamın ve manevi değerlerin kontrolüne sahip olan faşist devlet, ekonomi ve toplumsal ilişkileri yöneten ve yönlendiren temel güçtür (Sternhell, 2015: 102-103).

Schmitt'in gözünde her gerçek devlet niteliksel total devlettir. Total devlet ya da devlet; toplumu, ekonomiyi ve teknolojiyi düzenlemelidir, ancak onun niceliksel total devletten farkı bu düzenlemeyi yaparken devletin üstünlüğü ilkesine göre hareket ediyor olmasıdır. Schmitt'e göre, güçlü bir devlet toplumun alanlarından çekilemez, bu alanları kontrol altında tutmalıdır. Total devlet, gücünün niteliği itibarıyla güçlü devlettir. Güçlü devlet kendi halkının politik varoluşunu sağlayan devlettir. Onun politik partilerden farkı, partilerin çıkarları temsil etmesi, kendisinin ise politik bir hali vücuda getirmesidir. Kısacası Schmittyen total devlet, Weimar Cumhuriyeti'nin politik krizine çözüm aramak için üretilmiş bir kavramdır (Kardeş, 2015: 220- 221).

Devleti Tanrılaştırmış bir düşünür olarak karşımıza çıkan Hegel, devleti kutsayan faşist karakterli siyasal teorilere ve faşist düşünörlere kaynaklık etmiştir. Mutlak devlet anlayışı tarih anlayışından kaynaklanan Hegel'e göre, devlet, tarihsel yaşamın bir parçası veya özel bir alanı değil, onun özüdür. Devleti bireyin karşısında mutlak hakka sahip olarak gören Hegel, bireyin toplumdan ayrı düşünölemeyeceğini, bireyin ancak devletin bir üyesi olarak hakiki bireyliğe ve ahlakiliğe sahip olabileceğini savunmaktadır. Özgürlüğe sadece bir grup ile bir kişinin gönüllü birliği ile ulaşılabilceğini, kişinin başkasıyla ilişkisinin olmamasının ya da başkalarıyla anlaşamamasının o kişinin özgürlüğünü yok edeceğini ifade etmektedir. Yurttaş, birey olarak kendini devletle özdeş hissettiğinde, devletin yasaları onun için zorlayıcı olmaktan çıkacak ve yurttaş bu yasaları gönüllü olarak kabul edecektir. Demokrasiyi reddeden Hegel'e göre, bir şahsın, bir şefin egemenliği altındaki devlette ulusal fikrin gerçek anlamı ortaya çıkmaktadır (Kahraman, 2002: 47-49).

Alman Nazizmi ve İtalyan Faşizmi, Hegel'in felsefesinin bazı öğelerini rasyonel olmasından dolayı eleştirmişler, ancak üç sebepten dolayı Hegel'in felsefesine başvurmuşlardır. İlk olarak faşist düşünörlere, devlet kavramının kutsallaştırılması, özgürlüğün topluma indirgenmesi ve diyalektik düşünceden doğan sentez fikrini Hegel'e

borçlulardır. Bununla birlikte Hegel'in otoriter siyasal yapıya benzeyen devlet ve lider ilişkisi faşizm tarafından benimsenmiştir. İkinci olarak, gerçek özgürlüğün devletin mutlak özgürlüğü olduğu, bireyin devlete mutlak olarak uymasının bireyi mutlak anlamda özgür kılacağı düşüncesi, faşist sistemlerde Hegel'in etkisini ortaya koymaktadır. Son olarak ise, Hegel'in devletler arası ilişkilerde güçlü olanın zayıf olanı fethetmesinin yeni bir sentez olacağı düşüncesi, faşist sistemlerle paralellik göstermektedir. Bu algıya göre, sadece işleyen bir planın parçası olan savaş kaçınılmazdır ve yurttaşların kendilerini ulusun bir üyesi olarak görmeleri açısından işlevseldir. Dolayısıyla, Hegel savaşın gerekli olduğu kadar faydalı olduğunu da savunmaktadır. Ayrıca Hegel, her tarih döneminde dünyayı temsil eden bir ulus olduğunu ve bu ulusun diğerlerini yönetme hakkına sahip olduğunu ifade ederek faşizme kaynaklık etmiştir. Bu düşünce, hem Mussolini'nin hem de Hitler'in söylemlerinde temel propaganda işlevi görmüş, böylece Hitler tüm beyanlarında Almanlar'ın tüm dünyayı yönetmek için seçilmiş ulus olduğunu vurgulamıştır (Macit, 2009: 57-59).

Hegel'in devleti tanımlarken kullandığı metafizik öğeleri benimseyen Gentile'ye göre, birey ne olmak istiyorsa onu gerçekleştiren devlettir; devlet tek özgür olandır ve tek ahlaki olandır. Vatandaşların devletin birer unsuru olduğunu savunan düşünür, vatandaşların devletten ayrı ve özerk bir yapıya sahip olmadığını ve devletin var olabilmesi için çabalamaları gerektiğini ifade etmektedir. Devletin otorite anlamına geldiğini vurgulayarak, liberal siyaset içindeki özgürlük anlayışının devlete karşı gelmek olduğunu iddia etmektedir. Ona göre faşizmin doğası, totalitarizm, düşünce ve aksiyon hareketi olması ve siyasal sistemden daha fazlası olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Faşizmin daha çok bir aksiyon hareketi olduğunu ifade eden bu görüş, aynı zamanda onun anti-entelektüel bir karaktere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Entelektüalizmin karşısında olmak ise aklın ve aydın insanın karşısında olmak anlamında gelmektedir (Macit, 2009: 67-69).

Faşizm ideolojisine katkıda bulunan düşünürlerden biri olan Schmitt'e göre,

"Egemen, olağanüstü hale karar verendir....Olağanüstü halin, egemenliğin hukukî tanımı açısından son derece uygun oluşunun sistematik ve hukuk mantığıyla bağdaşan bir temeli vardır; olağanüstü hal hakkında verilen karar, kelimenin tam anlamıyla "karar"dır... Olağanüstü hal, yani mevzu hukukta ön görülmeyen hal, ancak son derece tehlikeli, devletin varlığını tehdit edecek bir durum vb. olarak tanımlanabilir ama gerçeğe uygun olarak tarif edilemez... Bu eylem hiçbir kontrole tâbi değilse ve liberal anayasacı pratikte olduğu gibi herhangi bir şekilde birbirini karşılıklı baskılayan ve dengeleyen değişik merciler arasında paylaştırılmazsa egemenin kim olduğu kesin olarak ortaya çıkar. O, hem son derece acil bir durumun söz konusu

olup olmadığına, hem de bunu bertaraf etmek için ne yapılması gerektiğine karar verendir. O, normal durumda geçerli olan hukuk düzeninin dışında olmakla birlikte yine de bu düzene aittir, çünkü anayasanın tümüyle askıya alınmasına karar vermeye yetkilidir." (Schmitt, 2016: 13-15).

Schmitt, istisnayı, "olağanüstü hali" belirleme erkini, egemenliğin temel belirtisi olarak "tözü" saymakta; dolayısıyla hukuk, kendi kendini gerçekleştirmeyen, onu yürüten iradeye muhtaç olan olarak görülmekte ve devlette bulunan bu iradenin sürekli olarak kendini ortaya koyması beklenilmektedir. Schmitt'in, "olağanüstü hal" ve "acil hallerde demokrasinin sınırlandırılması" ile ilgili görüşleri kapitalist devlet pratiğinde, faşizm tecrübesine etkisi bulunmakta; bu görüşler, normal rejimler bünyesinde bir faşist rejim unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır (Bora, 2015a: 139-140). Schmitt'in bu düşünceleri uygulamaya geçiren Nazilerin, "Yahudi"ye karşı şiddeti hoş görme hatta teşvik etme politikasıyla aşağıdan yukarı olağanüstü hale alan açtıkları görülmektedir. "Milli öfke", onlara milli düşmanı ve milli hedefi gösteren devlet ve hükümet yetkililerinden aldığı yetkiye dayanarak, acil ve lüzumlu durumlarda olağanüstü hal ilan edebilir ve bu durum şiddete meşruiyet kazandırmaktadır (Bora, 2015b: 46).

Gentile, faşizm konusundaki bakış açısını, siyasetin kutsallaştırılması ve yuırttaşlık dinlerinin ortaya çıkışına odaklanan yeni bir kavramsal çerçeveye oturtmuştur (Gentile, 2015: 411). Faşizm, bir "kendine tapma" biçimidir. Dinler, toplumun kendi imajına gizliden tapmasıdır. Ancak, artık insan kendine açık açık tapmaktadır ve adına "milliyetçilik" demektedir. Radikal bir milliyetçilik ve ırkçılık biçimi olan faşizmde ise toplum kendisine, kendisini özdeştiirdiği devlete ve lidere tapınmaktadır (Gellner, 2008: 56). Hayes'in (2010:189) milliyetçiliği bir din olarak tanımladığı anımsandığında, faşizmin dinsel doğasının "radikal milliyetçilik" bağlamında "radikal bir politik din" olduğu yargısına ulaşılabilmektedir (Gökalt, 2019: 261).

2.1.4. Faşizmde Toplumsal Sınıflar

Faşizm belli bir sınıf tabanından doğmakta ve köktenci bir dönüşüm hareketinin başarısızlığı üzerine inşa edilmektedir. Faşizm, mevcut statü yapısını ve bu yapıdaki dengeleri bozma tehdidini taşıyan toplumsal evrime bir reaksiyon olarak ortaya çıkmakta ve bu evrimi tersine çevirmeyi toplumsal yapıyı somutlaştıran eski değerleri ve sembolleri muhafaza etmeyi vaat etmektedir. Aynı zamanda kitleleri, eski sistemin yanlışlarını barındırmayacak yeni bir devlet kurma hedefine doğru harekete geçirmektedir. Ancak faşizm kategorisi, siyasi diktatörlük ve işçi sınıfının baskı altında

tutulmasına indirgendiği takdirde parlamenter olmayan bütün kapitalist rejimlere yapıştırılabilecek bir etiket olmaktadır (Keyder, 2015: 138).

Sosyolojik açıdan faşizm, ağırlıklı olarak kendini tehdit altında hisseden küçük burjuvaziye, onların içinden de özellikle küçük mülk sahiplerine yönelik bir söylem pratiğidir. Lider prensibi, otoriteye vurgu, milliyetçilik ve günah keçisi felsefesi bu kesime toplum içerisinde hiçbir zaman sahip olamadıkları özgüven duygusunu sağlamıştır. Faşizmin şiddet pratiği, bireysel sefaletlerinin gerçek nedenlerini çözümleyemeyen bu kesim için, onlara her zaman birilerinin üstünde olma garantisini vaat etmektedir (Okuyuz, 2012: 386). Gramsci faşizmi bir küçük burjuva kitle hareketi olarak, kentsel ve kırsal işçi sınıfı örgütlerine karşı muhafaza için ortaya çıkan, sermayedarlar ve toprak sahiplerinin desteğini kazanan bir hareket olarak tanımlamaktadır. Ona göre, faşizm işçi sınıfı örgütlenmesini hedef almıştır. Orta sınıfın kapitalist krizle birlikte faşizme meylettğini ve devrimci güçleri zayıflattığını belirten düşünür, bu davranışın devlet güçleri zayıf olan proletarya ve sermaye arasında kalmış büyük bir köylü kesimi olmak üzere geniş bir ara sınıf katmanı barındıran çevresel kapitalist devletlerin (İtalya, Polonya, İspanya, Portekiz gibi) tipik bir özelliği olduğunu belirtmektedir (Gramsci, 1926: 124-127).

Ancak faşizmin özünde bir orta sınıf hareketi olduğu iddiası, faşist diktatörlerin toplumsal işlevini veya sınıfsal niteliğini açıklamamakta ve faşizmin orta sınıfların taleplerini karşılamadığı gerçeğini göz ardı etmektedir (Köves ve Mazumdar, 2018:25). Guerin ise "Faşizm ve Büyük Sermaye"(1936) adlı eserinde, faşist rejimde özerkliğini koruyabilen kesimin büyük iş çevreleri ve büyük toprak sahipleri olduğunu belirtmektedir. Faşizm büyük sermaye sahiplerinin kullandığı bir araçtır. Faşist devlet öncelikli olarak işçi sınıfını hedef almakta, ücretlerini düşürmeye, sendikalarını ortadan kaldırmaya, grev hakkını engellemeye ve işverenlerin mutlak egemenliğini sağlamlaştırmaya çalışmaktadır. Kapitalizm karşıtı eylemleri zararsız yönere itmek için güç kullanmanın yanı sıra demagojiye başvurmaktadır. Korporatif devleti, işçiler ve işverenleri eşit koşullarda bir araya getiren bir devlet biçimi olarak pazarlamaktayken; aynı zamanda onu zorunlu arabuluculuk ve emek çatışmasının engellenmesi için kullanmaktadır. Guerin orta sınıfların bu sözde kapitalizm karşıtlığına kandıklarını belirterek, faşist hareketin bu kandırılmış sınıfların militan kesimlerinden devşirdiği grupları plebyenler olarak adlandırmaktadır (Guerin, 2012: 62).

Faşizmi bir "küçük burjuvazi" ayaklanması olarak niteleyen Gramsci, 1920-1921 İtalyasında bu grubun giderek işçi hareketine ve sosyalist harekete karşı saldırgan bir

kitle haline geldiğini belirtmiştir. Faşizmin kaynağı incelendiğinde, faşist hükümet darbesinin karşı-devrimci sınıfların uzun mücadelesi sonunda yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Faşizm, bazı toplumsal tabakaların bilincinde çoktan olgunlaşmış bulunmakta ve bu tabaka küçük burjuvazi kitlelerinden oluşan bir temele dayanmaktadır. Faşizmi destekleyen tabakaların arasında bulunan büyük burjuvaziye, Mussolini 1921 yılında öne alınmış bir karşı-devrim stratejisi sunmuş ve büyük burjuvazi tarafından bu teklif olumlu karşılanmıştır (Macciocchi, 2016b: 19-20). Faşizm, kitleleri kendi çıkarlarına aykırı bir biçimde katılmaya sürükleyen bir değerler dizisini ve dünya görüşünü temsil etmektedir. Aynı zamanda toplumsal bileşimi içinde, piramidin tabanında, köylü kitlesi içinde yayılan gelişmiş kırsal bölgelerdeki toprak sahipleriyle ittifak kuran bir küçük burjuvazi bulunmaktadır. Ancak faşist iktidar güçlendikçe küçük burjuvazi aldatılmış konuma düşmektedir; çünkü siyasetin yönetimi büyük sermayenin çıkarları doğrultusunda yönlendirilecektir (Macciocchi, 2016b: 23-24).

Faşist hareketler I. Dünya Savaşı'ndan sonra neredeyse tüm Avrupa ülkelerinde, hem kapitalizme hem de Marksist sosyalizme karşı muhafazakâr ve devrimci protestolar şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu hareketler çoğunlukla proleterleşmiş kırsal işçilerin orta tabakasından, genç işsizlerden ve küçük ve orta düzey beyaz yakalı işçiler, memurlar ve akademik gençlikten oluşan orta tabaka tarafından desteklenmiştir. Ancak işçi sınıfının sendikalar ve sosyalist hareketler tarafından örgütlenmiş kısmı, faşist hareketlere katılmayı reddetmiştir. Faşizm, başarıya ulaştığında takipçilerinin çıkarlarından ziyade nihai olarak ona destek veren toplumsal ve iktisadi üst sınıfların çıkarını korumuştur. Almanya'da ve İtalya'da I. Dünya Savaşı sonrası ekonomik krizden bir türlü çıkamayan geleneksel burjuva partileri destekçilerini zamanla kaybetmiş ve bu destekçiler popüler kitle hareketlerine yönelmiştir. Bu destekçilerin popüler kitle hareketlerine yönelmesinin sebebi ise, devrimi gerçekleştiremeyecek derecede güçlü olamayan sosyalist partilerin bu kesimler tarafından tehdit olarak algılanmasıdır. Aynı zamanda, faşizm egemen iktisadi sınıfla bir ittifak oluşturarak, onlara özerk işçi örgütlerinin ortadan kaldırılması ve burjuva demokrasisinin güçsüzleştirilmesinden anlık yararlar görecekları sözünü vermektedir. Bu ittifakı kuvvetlendiren temel bileşenler ise, güçlü bir devlet vaadi, yeniden silahlanma yoluyla ekonomik krizi aşma potansiyeli ve askeri-yayılmaca bir dış politikanın izlenmesidir. Faşizm kapitalizme burjuva demokrasisi aracılığıyla sahip olamadığı kitlesel tabanı geri kazandırmıştır. Bunun karşılığında üst sınıflar devleti, iktisadi ve askeri aygıtları faşistlerin kullanımına sunarken, dış

politikada ise yayılmacı bir politika izlenerek üst sınıfların ekonomik olarak zenginleşmeleri sağlanmaktadır (Rabinbach, 2018: 86-88).

Faşizm iktidara geldiği her yerde, siyasi iktidarı tekelleştirip, işçi örgütlerinin dağıtılmasını, hukuk devletinın bütün kurumlarının tasfiye edilmesi ve savaş yoluyla genişleme eğilimi göstermesi gibi olgularla şekillenen bir siyasi sistemle ilerlemektedir (Thalheimer vd., 2018). Faşist hareketler, ağırlıkla, hızlanan kapitalist modernleşme süreçleriyle toplumsal statülerini yitirmeye başlayan geleneksel orta sınıflarda ve işsizleşme tehdidiyle yüzleşen işçi sınıfında taban bulmuştur (Bora, 2009). Bunun nedeni, toplumsal düzenin bozulmasıyla, insanların yeni arayışlar içine girmesidir. İnsanların var olan düzene karşı tepkileri, yeni rejimlerin ve farklı düşüncelerin doğmasına sebep olmaktadır.

Kühnl'e göre, faşizmin kendine özgü beş temel toplumsal biçimi ve tahakküm sistemi bulunmaktadır. Öncelikle faşizmin toplumsal işlevi, bir kriz halinde kapitalist sistemin devamını sağlamaktır. İkincisi, terörist tahakküm yöntemlerinin kullanılması ve muhalif güçlerin tasfiye edilmesi faşizme ait bir durumdur. Üçüncüsü, faşizm büyük nüfus gruplarını içermeyi amaçlayan ve kitlesel bir bütünleşme ve manipölasyon aracı olarak kullanılan büyük bir kitle hareketinden oluşmaktadır. Dördüncüsü, kitleler Volk topluluğunun ideolojisiyle ve aynı zamanda içerideki ve dışarıdaki düşmanların tehdidinin zorunlu kıldığı dayanışma gücüyle hareket etmektedir. Son olarak, sistem komşu halklara yönelik emperyalist bir yayılma ve tâbi kılma politikasını siyasi ve askeri önkoşul olarak üretmektedir. Bu tanıma göre, kapitalist sistem ne kadar gelişmişse bu yapısal bileşenler o kadar kuvvetlidir ve tüm faşist sistemler arasında en gelişmiş olanı Almanya örneğidir (Kühnl, 1971: 130).

Faşizm kelimesi ayırım gözetmeksizin diğer baskıcı, otoriter ve totaliter rejimler içinde kullanılmaktadır, ancak bu rejimler toplumsal işlevleri açısından faşizme benzeseler de faşist olarak nitelendirilemezler. Örneğin, Latin Amerika'da feodal üst sınıfların diktatörler aracılığıyla oluşturdukları tahakkümler tamamen yürütme erkine dayanmaktadır. Oysa faşizm kitlesel bir tabana dayanan bir örgütlenme sistemiyle yönetilmektedir. Dolayısıyla, sadece gelişmiş kapitalist devletler kendi liderine sahip özerk bir kitle hareketinin ortaya çıkması için gerekli koşulları sağlamakta ve egemen toplumsal sınıfın ittifakıyla birlikte faşist hareket yönlendirilmektedir. Buradaki önemli ayrıntı ise, egemen toplumsal sınıfın bu hareketle ittifak kurması ancak bu hareketin bu sınıfa doğrudan tâbi olmamasıdır. Bu yaklaşıma göre, İspanya, Portekiz ve Avusturya'da iki savaş döneminde ortaya çıkan yönetim sistemleri, geleneksel gerici güçlere ve zayıf

hareketlere dayandığı için tam anlamıyla faşist olarak nitelendirilememektedir. Sadece Almanya, İtalya, Fransa, Belçika, İskandinav ülkeleri, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri gerçekten faşist hareketler barındırmışlardır (Rabinbach, 2018: 89-90).

2.1.5. Faşist Devlet ve Faşist Rejim Unsurları

Faşizm ideolojisinin öğelerinden birisi kutsal olarak kabul gören, egemen ve otoriter olan faşist devlettir. Toplumdaki tüm güçlere hükmeden devlet, aynı zamanda onları sıkı bir denetim altından tutmaktadır. Faşizmde devlet, sosyal, siyasal, ahlaki ve ekonomik tüm alanlara ve yapılanmalara müdahale etmeye yetkili ve muktedirdir (Macit, 2009: 75). Sternhell, faşist devrimin temel taşının totaliteryanizm⁶ olduğunu vurgulamakta, totaliteryanizmin en saf örneğinin faşist devlette bulunduğunu ifade etmektedir. Yeni bir medeniyet, yeni bir insanoğlu tipi ve yepyeni bir yaşam biçimi yaratma amacıyla ortaya çıkan faşizm, devlet müdahalesinden bağımsız kalabilecek hiçbir insani faaliyet alanı bırakmamaktadır (Sternhell, 2015: 102-103).

Faşist rejimi şekillendiren en önemli etken, ideolojinin içeriğinin "radikal" mı yoksa "muhafazakâr" mı olduğudur. Rejimin birbirinden farklı sosyo-politik güçlerden oluştuğu durumlarda bu iki unsurdan hangisinin baskın olduğu belirleyici olmaktadır. Örneğin Mussolini ve Hitler, geniş liberal ve muhafazakâr grupların desteğini almış olsalar da ideolojik bünyesinde faşist bileşenin hâkim olduğu mutlakıyetçi rejimler kurmakta başarılı olmuşlardır (Kallis, 2015: 355-356). Faşizmin rejim-modelinin değerlendirilmesindeki ikinci kriter, yurt içindeki siyasal konsolidasyondur. Bu kriter, devletin resmi kurumları, karar alma süreçleri ve sistem içindeki muhalif kutuplar üzerinde tam bir kontrol sağlanmasını ifade etmektedir (Kallis, 2015: 362). Bir rejimin profilini şekillendiren üçüncü etken, politika belirleme süreçlerinin doğası ve uzun vadeli çerçevesinden ibaretken; dördüncü etken ise politika belirleme süreçlerinin uzun vadedeki hedefleri ve kapsamından meydana gelmektedir (Kallis, 2015: 368, 372).

Faşizm, kişileri birey ya da bir sınıf mensubu olarak tanımlamamakta; popülist söylemle birlikte kişiyi, halkın ve kitlenin bir parçası olarak görmektedir (Woodley, 2010: 2). Faşist devlet, liberal devletin birey anlayışını kabul etmemekte, bireyin sosyal kurum ve kuruluş içinde yer aldığı anlam ve değer kazandığını savunmaktadır. Bu bağlamda bireye anlam ve değer kazandıran durum, bireyin toplumsal hayattaki

⁶ Linz, bir sistemin totaliter olarak nitelendirilebilmesi için gerekli olan şartların; *"bir ideoloji, kitlesel bir tek parti ile diğer mobilize edici örgütler, iktidarın geniş bir seçici çevreye hesap verme durumunda olmayan ve iktidardan kurumlaşmış barişçi yöntemlerle uzaklaştırılamayan bir kişide ve yardımcılarında veya küçük bir grupta toplanmış olması"* olduğunu belirtmektedir (Linz, 2008: 35).

fonksiyonudur. Devletin amacına hizmet eden bir araç konumunda olan bireyin en önemli görevi çalışmaktır. Faşist devlette bireyin devlete karşı öne sürebileceği hakları bulunmamaktadır. Önemli olan bireyin haklarının olmasından ziyade bireyin devlete karşı yerine getirmekle sorumlu olduğu görevleridir. Ayrıca, birey devlete karşı yerine getirdiği sorumluluk ile değer kazanacağından, insanlar arası eşitlikten söz etmek mümkün olmamaktadır. İnsanların sosyal fonksiyonlarına göre sınıflandırılması, insanlar arasında değer bakımından bir hiyerarşiye kaynaklık etmektedir. Faşizmde önemli olan eşitlik değil, insanlar arasındaki eşitsizliğin korunuyor olmasıdır (Göze, 2011: 347-348).

Hitler Almanyası, Mussolini İtalyası'nın en katıksız örneklerini oluşturduğu faşist devlet, Chatelet'e göre, liberal devletin özel bir formudur. Ona göre, liberal devletin klasik liberal düşünceye ve Hegelci devlet teorisine bağlı olarak iki formu bulunmaktadır. İlki, Fransız Devrimi'nin çağdaş düşünürlerinden, doğal hukuk teorisyenlerinden, Amerikan ve Fransız İnsan Hakları Bildirileri'nden önemli ölçüde etkilenmiştir. İkincisi ise, Hegel'in "Hukuk Felsefesinin Prensipleri" adlı eserinde ortaya koyduğu devlet teorisinden esinlenmiştir. Çoğu siyaset bilimci, Hegel'i devletçiliğin bir savunucusu olarak görmüştür; ancak o, o dönemde liberal Almanya'daki bir çeşit anayasalı monarşinin temsilcisidir. Bu yaklaşıma göre, faşist devlet, yalnızca kendi özüne indirgenmiş liberal devlettir; çünkü liberal devlet, mülkiyet sahiplerinin serbestçe birleşmelerini en azından otoriter bir pratiği kapsamaktadır. İster doğrudan doğruya ister dolaylı olarak olsun, mülkiyet sahiplerinin ortaya koyduğu birlik, temeldeki otoriter pratikleri saklama gereği duymamaktadır. Doğal hukuk yönünden yapılan her türlü kısıntı ve cezalandırma hakkı bir rejimin faşistleştirilmesinin önemli belirtilerindendir (Chatelet, 2016: 96-100).

Faşist devlet, kapitalist devlet tipolojisine ait olan bir devlet biçimi olarak ona özgü çizgiler taşımaktadır. Siyasal bir bunalıma tekabül etmesi sebebiyle faşist devlet, özgül bir rejim biçimi ve olağanüstü devlet formudur. Kapitalist bir formasyonun ortak karakterdeki siyasal bir bunalıma tekabül ettiği ölçüde askeri diktatörlük, Bonapartizm gibi kapitalist devletin olağanüstü biçimine, kendisi dahil öteki rejim biçimleriyle ortak hareket sunmaktadır. Bu rejim biçimleriyle, özgül bir sınıf ilişkisi ve siyasal bunalıma tekabül ettiği ölçüde farklılıklar göstermektedir (Poulantzas, 2016: 361-362). İktisadi ve siyasal alanların belli ölçüde de olsa birbirinden ayrılması ve devletin egemen sınıflar karşısında görece bir özerkliğe sahip olması gibi özellikleri, bir olağanüstü devlet biçimi olan faşist devletin de bünyesinde barındırması mümkündür. Dolayısıyla faşist devletin

iktisadi alanda tekелci kapitalizmin hegemonyasının sağlanması üstlenmiş olduğu işlev, müdahaleci devlet formundadır. Faşizmi burada farklılaştıran temel unsur ise, müdahalenin yoğunluğundan ziyade, müdahalenin biçimleri ve onu hangi araçlarla gerçekleştirdiğidir (Çoban, 2015: 289-290).

Devletin ideolojik aygıtlarını etkin bir biçimde kullanan faşist devlet, bu aygıtların önemli bir bölümünü kamu görünümü statüsüne getirmiş ve bu aygıtların devletin diğer aygıtları karşısında sahip olduğu görelî özerkliği ortadan kaldırmıştır. Devlet, hegemonyanın yeniden düzenlenme sürecinde iktidarın belirli aygıtlar arasındaki dağıtımını kesin bir biçimde kısıtlamış; devlet, kendi hegemonyasını kurmaya çalışan gruplar bünyesindeki özel bir aygıt tarafından sıkı bir biçimde denetlenmesini sağlamıştır. İdeolojik aygıtlara getirilen kısıtlamayla birlikte toplumdaki tüm sınıflara uygulanan baskı ve şiddetin ölçüsü de önemli bir biçimde artmıştır. Bu yoğunlaşmış ideolojik müdahalenin ardında yalnızca belirli bir ideolojik bunalım durumunun çözülme kaygısı değil, aynı zamanda egemen ideolojinin örgütlenmesi gerekliliği de bulunmaktadır. Faşist devlet örneklerinde, özellikle de faşist iktidarların ilk dönemlerinde en etkin biçimde kullanılan aygıt, parti olmuştur (Çoban, 2015: 290-291).

Faşist devletin temel öğelerinden birisi olan faşist parti, toplumdaki çıkar çatışmalarına son verme, sınıflar arası çatışmayı dindirme, ekonomik ve siyasi anlamda düzeni sağlama fonksiyonlarını görmektedir. Korporatif yapıdaki faşist parti, duygulara hitap edilmesi bağlamında dini bir birlik olarak görülmüş ve ona katılmak bir dini kabul etmek gibi algılanmıştır. Böyle bir algılamının doğal bir sonucu ise, faşist partinin siyasal bir yapılanmadan öte manevi bir birliğe tekabül etmesi olmuştur. Öyle ki bu partinin haricinde başka bir partinin varlığı, kendini anti-liberal ve anti-demokrat olarak tanımlayan faşist doktrine ters düşmektedir. Faşist doktrin anti-liberaldir, zira bütün bireysel özgürlüklere karşıdır; anti-demokrattır, çünkü bünyesinde kendisinden başka hiçbir siyasal yapıyı barındırmamaktadır (Macit, 2009: 80).

Faşist devletin en temel koşullarından birisi tek partili bir yönetim sisteminin oluşturulmasıdır. Faşist rejimdeki tek parti yönetimi, meşru politik faaliyetin tek partiye tanınan tekeli olarak karakterize edilmektedir. Buradaki meşru politik faaliyet, iktidara geçme için girişilen rekabet ve aynı zamanda icraat planının ve teşkilatlanma planının tespitine katılma bağlamında kullanılmıştır. Tek bir parti politika faaliyeti tekeline haiz olunca, devlet ayrılmaz bir biçimde ona bağlanmaktadır (Aron, 1976: 65-66). Bu sayede siyasal alan sosyal, ekonomik, kültürel ve diğer alanları kontrol edebilir bir hale

gelmektedir. Ayrıca bu yapı, devlet erkini tamamen ele geçirmenin farklı düşünceleri ve muhalefeti bastırabilmenin, hatta yok etmenin yegane yoludur. Faşist devlette yönetimde olan tek parti ile devlet bütünleştirilmekte, böylece tüm devlet görevlerine parti mensupları atanmakta, parti ideolojisiyle devlet ideolojisi aynılaştırılmaktadır. Buna ek olarak, yasama ve yürütme erklerinin yanında yargı erki de kontrol altında tutulmakta, parti tekeline alınmaktadır. Organizmacı toplum anlayışını benimseyen faşizmin amacı, devlet ile bütünleşmiş parti aracılığıyla sivil hayatın tüm alanlarına nüfuz ederek tek tip yaşayan, tek tip eğlenen insanlardan oluşmuş, yaşamın tüm alanları birleştirilmiş "total" bir toplum yaratmaktır. Toplumu oluşturan bireyler, birlikte ve benzer olmanın mutluluğu içinde, topluma ve liderlerine karşı sorumluluk ve görevlerinin bilincinde devletin uygun gördüğü biçimde yaşayacaktır. Dolayısıyla toplum dış etkilerden uzak tutularak, kontrol altındaki basının verdiği haberlerle bilgilendirilerek, devlet-parti tarafından sürekli denetlenebilecektir (Örs, 2014: 496-497).

Faşizmde değerlerin en kutsalı olarak devlet görülmüş; ancak İtalyan Faşizminde amaç olan devlet, Alman Nazizminde kısmen de olsa araç olarak algılanmıştır. İtalyan Faşizmindeki devletin kutsallığını Mussolini'nin şu sözlerinden anlayabiliriz: "*Faşizmde herşey devletin içinde yer alır. Devletin dışında insani ya da manevi varlık yoktur, yani hiçbir şey değer taşımaz... Devlet dışında fertler, siyasi partiler, sendikalar, halk sınıfları ve diğer gruplar düşünülemez.*" (Mussolini, 2016: 10). Alman Nazizminde devletin bir araç olarak algılanmasının sebebi Hitler'in bakış açısıdır. Hitler, devleti Mussolini'nin aksine kendi kendisinin bir amacı olarak görmemekte, devletten ziyade Alman halkını ön plana çıkarmaktadır (Macit, 2009: 75). Hitler'in bu düşüncesini Kavgam adlı eserindeki şu sözlerinden anlayabiliriz: "*Nasyonal Sosyalist Irkçı Devleti'n, en esaslı ve en büyük gayesi, devletin temeli olanların terbiye, tahsil ve muhafazasından ibaret olmamalı ve aynı zamanda da ırkın unsurlarını sadece ırk unsuru olduklarından dolayı teşvik, terbiye ve tatbiki hayat için hazırlamakla yetinmemelidir.*" (Hitler, 2005: 350). Dolayısıyla buradan Nazizmin devlet algısının ırkçı bir devlet olduğu anlaşılmakta, bu bağlamda Nazizmdeki devlet algısının hem İtalyan Faşizmdeki devlet algısından hem de liberal devlet anlayışından farklılaştığı görülmektedir.

Faşist rejimler ile faşist rejim unsurları arasında ayırım yapmak gerekmektedir. Bir dizi faşist rejim unsurunun ortaya çıktığı totaliter ve otoriter rejimler söz konusu olabilmektedir; ancak bir faşist rejimden söz edebilmek için, faşist rejim unsurlarının faşist bir hareket ve ideolojinin yönetimi altında bütüncül bir şekilde eklemlenmesi

gerekmektedir. Her baskıcı ve otoriter rejimin faşizm olarak etiketlenmesi, faşist rejimin otoriterliğe indirgeyerek onun etkisini azaltmak anlamına gelmektedir (Bora, 2015a: 141).

Faşist İtalya ve Nazi Almanyası 1918 sonrası Avrupa'da kurulan diğer otoriter rejimlerle kıyaslandığında, bu rejimlerin yeni milli düzen yaratma kararlılığı taşıyan popülist nasyonalist sistem dışı bir devrimci hareket ile iktidarın ele geçirilmesi sürecinin doğrudan ürünü olmadığı görülmektedir. İki savaş arası dönemde Avrupa'da ortaya çıkan faşist hareketlerin iktidara gelmesi, yönetici seçkinlerin alt gruplarının ya da onların askeri temsilcilerinin yardımları sayesinde olmuştur. Hedefleri ise, Faşist İtalya'dan ve Nazi Almanyası'ndan farklı olarak, var olan sınıf yapısını ya da geleneksel değerlerin temellerine zarar vermeden güçlü yönetimi tesis etmek olmuştur. O dönemde kitle siyaseti tüm Avrupa'da etkin hale geldiğinden, çoğu otoriter lider, popüler meşruiyeti sağlamak için, hegemonya inşasında son derece başarılı olan faşizmi ve de Nazizmi taklit etmiştir. Bu rejimleri nitelemek için literatürde "faşistleştirilmiş", "faşizan", "sözde faşist", "proto -faşist", "yarı-faşist" ve "para-faşist (para öneki gerçek faşizmin saptırılması ve başkalaşmasını anlatmaktadır)" gibi kavramlar kullanılmıştır. Griffin'e göre, para-faşist bir rejimin özellikleri, siyaset tarzında ritualistik olması, iyi örgütlenerek lider kültüne bağlı olması, palingenetik söylemi kullanması, para-militer bütünlüğüyle korku verici hale gelmesi, dinamik gençlik örgütlerine sahip olması ve devlet-partinin monolitik bir yapıda birleşmesidir. Yugoslavya'da Başbakan Stojadinovic dönemi, Litvanya'da Smetona dönemi, Letonya'daki Milli Devrimci İşçiler ve Letonya Milli Sosyalist Partisi, Yunanistan'da eski Genelkurmay Başkanı Mexatas'ın kurduğu Milli Gençlik Örgütü, Portekiz'de Carmona liderliğindeki geçici askerî diktatörlük ve Salazar dönemi ve İspanya'daki Franco dönemi iki savaş dönemi Avrupa'daki para-faşist hareketlere örnektir (Griffin, 2014: 198-203).

2.1.6 Faşizmin Doğuşu ve Gelişimi

Faşist hareketler hemen hemen bütün Avrupa ülkelerinde ve dünyanın diğer bölgelerinde görülmüş olsalar da; bağımsız uzun süren ve tamamıyla konsolide bir faşist rejim kurabilmiş ülkeler sadece Mussolini İtalyası ve Hitler Almanyası'dır. Nazi uydu ülkeleri ve II. Dünya Savaşı sırasında işgal edilen Vichy Fransa'sı, Slovakya, Hırvatistan, Macaristan, Romanya ve Ukrayna gibi yerlerde kurulan kısa ömürlü faşist hükümetler ya Alman desteğine ya da eski seçkin grupların işbirliğine dayanarak ayakta kalabilmişlerdir (Iordachi, 2015: 19).

Faşizm kelimesinin çok kolay bir biçimde kullanılması, farklı rejimler arasındaki önemli ayrımların gözden kaçmasına sebep olmaktadır. İspanya'daki Franco rejimi, İtalya'daki Mussolini rejimi, Portekiz'deki Salazar rejimi, Macaristan'daki Horthy rejimi ve Avusturya'daki Dollfuß rejimi birbirinden farklı özelliklere sahiptir; bunlardan çok daha farklı olan ise Almanya'daki Hitler rejimidir. Ancak bütün bu farklı faşizm veya yarı faşizm türlerinin ortak özellikleri ise, demokratik olmayan bir yönetim, siyasi muhaliflere baskı ve hukukun üstünlüğüne son vermedir. Tekelci bir kitle partisinin baskıyı şiddetlendirmesi ise belirleyici olan özelliklerin başında gelir. Ancak şunu da vurgulamak gerekir ki, ne Dollfuß'un Avusturya'sı, ne Mussolini'nin İtalya'sı, ne Franco'nun İspanya'sı, ne de Salazar'ın Portekiz'i, Hitler'in gerçekleştirdiği gibi bir toplu ölümden sorumlu değildir (Pelinka, 2009: 52).

İki dünya savaşları arası dönemde neredeyse tüm Orta, Doğu ve Güney Avrupa devletlerinden biri faşizm olan sağcı otoriter hükümetler aileler tarafından yönetilmiştir. Avrupa kıtasının kuzeybatısında, sadece küçük azınlıklar böylesi bir hükümet arayışına girmiştir. Başka kıtaların iktisadi olarak daha gelişmiş ülkelerinde de, özellikle Japonya, Güney Afrika, Bolivya, Brezilya ve Arjantin'de faşizme benzer hareketler bulunmaktadır. Ancak Mann, bu Avrupa-dışı vakalara dair genel kanaatinin, bunların hiçbirinin, faşizmin temel değerlerinin hepsini bir arada barındırmamış olduğunu ifade etmektedir. Ona göre, örneğin, Arjantin ve Brezilya'da kitlesel popülist ve bir nebze otoriter hareketler bazı "radikal" ve devletçi eğilimlerle birlikte ortaya çıkmış ama bunlarda arındırıcı bir milliyetçilik eksik kalmıştır. Faşizmin birçok özelliğini taşıyan Japonya'da ise tabandan yükselen bir hareket ya da paramiliter bir yapılanma bulunmamaktadır (Mann, 2015a: 44-45).

Mann, sadece Avrupa kıtasının tamamen faşizmin boyunduruğuna girme noktasına yaklaştığını savunmaktadır. Ona göre, iki savaş dönemi arasında Avrupa'nın bir yarısında liberal düzen hâkim iken diğer yarısında otoriterleşme ve totaliterleşme eğiliminin neden bu kadar yüksek olduğu faşizmin gelişimini anlamak için önemli bir sorunsaldır. Bu iki ülke grubu arasındaki farklılık, siyasal muhafazakârların, "eski rejimlerin" ve mülk sahibi sınıfların tavırlarında ortaya çıkmaktadır. Avrupa'nın bir yarısının tümünde varlıklı sınıflar, kendilerini toplumsal karmaşa ve politik soldan kaynaklanan ikiz tehditlere karşı koruyabileceklerine inanarak daha baskıcı rejimlere yönelmişlerdir. Fakat bunun çok da "rasyonel" bir tavır olmadığı görülmüş; tehditleri büyük ölçüde abartan bu sınıf, bunlarla baş etmek için tüm kuzeydoğuda yaygın daha güvenli yolları görmezden gelmiştir (Mann, 2015a: 45-46). Faşizme dair tartışmaların

çoğu İtalya ve Almanya'ya odaklanmakta, ancak faşizmin sadece belirgin bir hareket olarak değil, daha muhafazakâr otoriter rejimlerin içinde yıpratıcı radikal bir güç olarak yayıldığı Doğu Avrupa'nın analizi yapılmadan faşizmin tanımı eksik kalmaktadır (Mann, 2015a: 333). Bu yaklaşıma göre Mann, İtalya, Almanya, Avusturya, Macaristan ve Romanya olmak üzere toplamda beş ülkede faşizmin kitlesel olarak başarıya ulaştığını, İspanya'da ise muhafazakâr otoriterlerin gücü elinde tuttuğunu ancak faşizmin etkisinin azımsanmayacak düzeyde olduğunu ifade etmektedir (Mann, 2015b: 320, 343).

Faşist hareketlerin ortak niteliklerine karşı tanımların dikkatli bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Bu faşist hareketler birbirinden farklı özelliklere sahip olsa da, onların ortak noktalarından ve onları diğer siyasi güç biçimlerinden ayıran karakteristik özellikleri ortaya çıkarmak tanımlama açısından daha doğru bir yöntem olarak görünmektedir (Payne, 2015: 166). Faşist hareketlerin genellikle otoriter milliyetçi hareketlerle karıştırılmasının sebebi, siyasal otoriterizm ile faşist hareketlerin aynı dönemde ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır. Ancak faşizm ile radikal sağ ve muhafazakâr sağ kendi aralarından çeşitli açılardan farklılık göstermektedir. Felsefi açıdan muhafazakâr otoriter sağ ve radikal sağ, akla dayanmama, sezgisellik gibi özelliklere sahipken, yeni bir kültürel mistisizmden ziyade dine dayanmaktadır. Bu sebeple, otoriter sağın "yeni insan"ı geleneksel dinin muhafazakâr yorumlarının değerlerine dayanmaktadır (Payne, 2015: 180-182). Nitekim, Eatwell, faşizmin "yeni insan" yaratma ülküsüyle milleti tümünden dönüştürme hedefine sahip olduğunu, bu hedefle yeni devlet yaratacak yeni bir seçkin grubunu inşa etmeye çalıştığını vurgulamaktadır (Eatwell, 2015: 231).

2.1.6.1. İtalya'da Faşizm

Faşizm, 1922 yılında, liderliğini Benito Mussolini'nin yaptığı Ulusal Faşist Parti'nin iktidara gelmesinden, II. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar olan dönemde İtalya'da hâkim olan diktatörlük rejiminin resmi adıdır. İtalya, I. Dünya Savaşı'nın sonunda kazanan tarafta yer aldığı halde umduğunu bulamamış, bu durumun yarattığı hayal kırıklığı ve ekonomik ve siyasi istikrarsızlık faşizmi İtalya'da iktidara taşımıştır. Faşist yönetim, İtalya'da iktidara geldikten sonra ülke içerisinde toplumsal hayatın her alanını kontrol altında tutmak istemiş ve bu amaçla birtakım politikaları uygulamaya koymuştur. Totaliter bir rejim niteliğine sahip olan faşizm, İtalya'nın II. Dünya Savaşı'nda mağlup olmasıyla sona ermiştir (Çelikçi ve Kakışım, 2013: 83).

1919 yılında İtalya'da sol akımları ve liberal demokrasiye karşı milliyetçi çeteleri kapsayan *Fasci di combattimento* (Savaş Demetleri)'yu kuran Mussolini, bu örgütü 1921 yılında Roma Kongresi'nde birleştirerek *Partito Nazionale Fascista* (Ulusal Faşist Parti'yi) kurmuştur (Çelikçi ve Kakışım, 2013: 86). *Fasci*, I. Dünya Savaşı'nın ardında İtalya'da ortaya çıkmış olan çeşitli savaş gazisi derneklerinden küçük burjuva niteliğinde doğmuştur. Sosyalist harekete kararlı bir şekilde karşı çıktıkları için *Fasci* örgütü kapitalistlerin ve yetkililerin desteğini kazanmıştır. Ortaya çıkışları, işçi örgütlerinin artan gücüne karşı toprak sahiplerinin silahlandığı çete sisteminin de *Fasci* adını almasına imkân vermiştir. Sonraki süreçte bu çetelere, proletaryanın sınıf organlarına karşı kapitalizmin beyaz muhafızlığını yapma niteliklerini tanımlamak amacıyla başvurulmuştur. Faşizm, parlamenter ve işbirlikçi olan kentli küçük burjuva çekirdek, büyük ve orta ölçekli toprak sahipleri ve çiftçilerden oluşan kırsal kesim arasındaki ayrılığın ön plana çıkmasını engellemiştir: bu kesim yoksul köylülere ve örgütlerine karşı mücadele içindedir ve kararlı bir şekilde sendikacılık karşıtıdır. Devlet otoritesine veya parlamentarizmin gücüne güvendiğinden fazla doğrudan silahlı eyleme güvenmektedir (Gramsci, 2018: 231-232). Dolayısıyla, İtalya'da faşizm, kırsal küçük burjuva kitlelerini hareketi kapsamına alarak küçük ve orta burjuvazinin belli temsilcilerinin geleneksel egemen sınıfa karşı başlattığı siyasi bir mücadele haline gelmiştir. Aynı zamanda kentli küçük burjuvazinin (eski subaylar, işsiz profesyoneller) yönlendirmesi altında bir araya gelerek tüm ülkenin dahil olduğu bir örgüt yaratma çabasıdır. Buna ek olarak faşizm, yeri geldiğinde devletin düzenli ordusuyla baş edebileceğini iddia eden askeri bir örgüte de sahiptir (Togliatti, 2018: 248).

I. Dünya Savaşı sonrasında, İtalya'da, savaşta toprak kazançlarının daha fazla olacağı beklentisinin gerçekleşmemesi, eksik zafer duygusu sebebiyle bulanık ama güçlü ultra-milliyetçilik ruhuna sahip bir seçmen kitlesi ortaya çıkmıştır. 1914'te devrimci müdahaleciliği formüle eden farklı ideologlar ve gruplar, milis radikalizmini liberal sistemi ortadan kaldırmak yerine "yeni devlet" kuracak bir harekete yönlendirmeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla ANI kendi milis gücü *Sempre Pronti*'yi, Siyasal Fütüristler kendi *Fasci*'lerini oluşturarak daha fazla yandaş kazanabilmek için yeni siyasal programlar kurgulamıştır. Mussolini, gazetesi *Il Popolo d'Italia* ile devrimci müdahaleci ruhun sözcüsü olma konumunu savaş boyunca pekiştirmiş ve devrimci güçlerin tartışılmaz lideri haline gelmiştir. Mussolini'nin kendi siyasal örgütlenmesini kurarak ona *Fascio* ismini vermesi hareketin anti-demokratik ruhunu ve radikalizmini yansıtmaktadır. Aynı zamanda bu tabir, hareketin sürdürülebilir devrimci eylem ve

mücadeleye dayanan hücresele bir hareket olduğunu ifade etmektedir (Griffin, 2014: 114-115).

Otoriter bir düzene taraftar olan Faşist Parti aynı zamanda I. Dünya Savaşı sırasında İtalya'ya verilmiş olan vaatlerin yerine getirilmesi için de gayret sarf etmiştir. Ciddi ekonomik ve politik sıkıntılar içindeki İtalya'da çeşitli sağcı gruplar kısa süre içinde Faşist Parti'nin bünyesinde toplanmıştır. Çünkü Mussolini hem ülkenin içinde bulunduğu sorunları çözme vaadinde bulunmuş, hem de Roma İmparatorluğu'nun güçlü dönemlerine atıf yaparak, 1871'de ulusal birliğini sağladığı zamandan beri üst düzey Avrupa devletlerinden biri sayılmak arzusunda olan İtalyan halkının milliyetçi hislerine ustaca hitap etmiştir (Sander, 2007: 25).

Mussolini'nin liderliğindeki Ulusal Faşist Parti 1922 yılına kadar güçlenerek 200.000 faşistin Roma'ya doğru yürüyüşe geçmesini sağlamış ve bunun üzerine Kral Vittorio Emmanuelle, Benito Mussolini'ye başbakanlık görevini vermek zorunda kalmıştır. Yıllarca iktidarda kalan liberal hükümetin ardından Mussolini, yaratılmasında kendisinin de büyük pay sahibi olduğu anarşi ve şiddet ortamını sonlandırabilme gücüne sahip olan genç ve güçlü devlet başkanı imajıyla İtalyan halkı tarafından benimsenmiştir (Griffin, 2014: 119). Daha sonrasında meclisten olağanüstü yetkiler alan Mussolini, çok kısa bir süre içinde İtalya'da birliği sağlamış, muhalefeti tümüyle ortadan kaldırmış, merkezi hükümeti güçlendirmiş, ticareti canlandırmış ve birtakım toplumsal reformlar yapmıştır. İşsizliği ortadan kaldırmak için gösterdiği çaba, İtalya'nın hızlı silahlanmasına ve sömürge bölgeleri aramasına sebep olmuştur (Sander, 2007: 25). Mussolini, Faşist Parti'nin verdiği iktidar mücadelesinde farklı eğilimlerden geniş kitlelere ulaşmaya önem vermiş, bu yolda liberal kesimlerin de desteğini kazanmıştır. Fakat Mussolini, iktidara geldikten sonra ülkede diktatörlüğünü kuracak adımları kararlılıkla atmaya devam etmiş; öncelikle seçim kanununu değiştirmiş ve yeni kanunun çizdiği çerçevede yapılan seçimlerde oy oranını arttırarak iktidarını sağlamlaştırmıştır. Hükümetin kolluk kuvvetlerine verdiği geniş yetkiler sayesinde İtalya'nın bir polis devleti haline gelmesi sağlanmıştır. 1925 yılının başından 1926 yılının sonuna kadar çeşitli yasalar çıkarılmıştır. Bu çıkarılan yasalar ile hükümete kararname çıkarma konusunda çok geniş yetkiler tanınmış, bu sayede Mussolini, parlamentodan bağımsız sadece Kral'a karşı sorumlu bir lider konumuna gelmiştir. Öte yandan, yasalarda yapılan değişikliklerle bürokrasiye faşist bir kimlik kazandırılmış, yurt dışına göç yasaklanmış, öncesinde göç edenler ise vatandaşlıktan çıkarılmıştır (Çelikçi ve Kakışım, 2013: 89). Seçimler yarışmacı özelliğini kaybederek, korporatif yapıya uygun hale

dönüştürülmüştür. Senato üyeleri her zamanki gibi yine Kral tarafından atanmış, ancak parlamento üyeleri için her yıl Ulusal Korporasyonlar Konfederasyonları tarafından 800 aday ve diğer kamu kuruluşlarından 200 aday olmak üzere içinden 400 kişinin seçileceği 1000 kişilik "güven listeleri" hazırlanmıştır. Bu liste bir seçimle seçmene sunulmuş ve seçmenden "evet" ya da "hayır şeklinde oy vermeleri talep edilmiştir. Toplum üzerinde devletin denetimini arttırmak için, bürokrasinin 1920'de toplam nüfusa oranı %11 iken 1938 yılında %18'e çıkartılmıştır (Örs, 2014: 500-501).

1929 yılı itibariyle İtalya kurumsal ve hukuki olarak liberal düzenden tek parti düzenine geçiş yapmıştır. Ekonomi alanında korporatist modele geçiş yapılabilmesi için yeni yasalar düzenlenmiş, bu durum liberal pazar ekonomisi ile Bolşevik planlı ekonomi arasında bir "Üçüncü Yol" olarak görülmüştür. Yeni ekonomik düzen ile gümrük barajları, tarımsal ürünü artırma projeleri, tarım alanlarının ıslahı için geniş çaplı planlama maden kaynaklarının işletilmesi petrokimya endüstrisinin arttırılması için devlet tekelleri yaratılmış ve hidroelektrik santraller ile petrol ve kömür ithalatına bağlılık azaltılmıştır. Faşist propaganda, bu girişimlerin milli dönüşüm sağlayan devrimci yeni ruhu sembolize ettiğini iddia etmiştir (Griffin, 2014: 126-127).

İtalyan faşist devletin sosyal yapısı nasıl ki bireylere değil sosyal kuruluşlara dayanıyorsa, ekonomik yapısı da meslek kuruluşları olan korporasyonlara dayanmaktadır. Korporasyon bir meslek kuruluşudur, ancak diğer meslek kuruluşları ile arasında önemli farklar bulunmaktadır. Öncelikle bir korporasyon bir meslek kolunda çalışanların tümünü zorunlu olarak kapsamaktadır. Genellikle meslekler arası bir kuruluş niteliğinde olan korporasyonlarda teklik ve mecburilik ilkeleri esas alınmaktadır; dolayısıyla, bir meslek kolunda bir korporasyonun bulunması gerekmektedir. Ayrıca mecburilik ilkesi kapsamında, korporasyonun aldığı tüm kararların tüm çalışanlar tarafından uygulanması zorunludur. Ekonomik hayatı düzenleyen bu kuruluşlar, meslek ve sınıf çıkarlarını korumak için kurulan yapılanmalardan değildir. Tam aksine, korporasyonların kurulması için önce sınıf ve çıkar mücadelesinin reddedilmesi ve eğer toplumda bir çıkar çatışması varsa buna son verilmesi gerekmektedir. Yasa gücünde kararlar alabilen korporasyon, ekonomik ve sosyal bağlamda devletin yerine getireceği görevleri üstlenmiştir (Göze, 2011: 349-350). Faşist korporatif devletin ahlaki, dini, sosyal ve siyasal amacı olmasından dolayı devletin sosyal adaleti sağlama görevi ve ekonomik faaliyetlere müdahale yetkisi bulunduğu kabul edilmektedir. Böyle bir devlet anlayışının sonucunda hukukun ve

adaletin tek bir kaynağı vardır, o da devletin iradesi yani devletin başındaki kişinin iradesidir (Göze, 2011: 348).

Faşist rejim boyunca İtalya'da ekonomik gelişmeler, liberal dönem, korporatist dönem ve 1929 Bunalımı sonrası dönem olmak üzere 3 döneme ayrılmaktadır. I. Dünya Savaşı'nın sonrasına denk gelen liberal dönem, hem tarım hem de sanayi alanların birtakım gelişme gösterilmesini sağlamış, ancak maliye alanında ciddi sorunlara sebep olmuştur. Mussolini, büyük sermayedârların gönlünü kazanabilmek için kapitalist girişimi destekleyerek liberal bir politika izlemiştir. Ancak, devletin mali sorunlarının artması ve ödemeler dengesindeki açığın genişlemesi üzerine devletin ekonomideki etkinliği giderek arttırılmış ve korporatist ekonomik model uygulanmaya başlamıştır. Bu modelde, öncelikle sendikalar ortadan kaldırılarak tek bir korporasyon altında birleştirilmiş ve grev yasaklanmıştır. Ekonomi 22 sektöre (korporasyona) bölünmüş ve her bir sektör mülk sahiplerinin, işçilerin ve Korporasyon Bakanlığı'nın temsilcileri tarafından yönetilmiştir. Yasaya göre kamu çıkarlarını gözetmesi gereken Bakanlık temsilcilerinin, uygulamada mülk sahiplerinden rüşvet alarak onların lehine kararlar almaya başlaması sistemde ciddi sorunların doğmasına sebep olmuştur (Örs, 2014: 501). "Ortak devlet" (corporate state) 1939 yılında İtalyan Parlamentosu yerine Fasces ve Korporasyonlar odasının kurulmasıyla zirveye ulaşmıştır (Heywood, 2014: 224- 225).

İtalya'nın o dönemdeki dış politikası ise, İtalya gibi genişlemek isteyen her devlet açısından emperyalizmin vazgeçilmez bir zorunluluk olduğunun düşünen Mussolini'nin kendi kişisel görüşlerini yansıtmaktadır (Sander, 2007: 25). Mussolini'ye göre, *"Faşizm, milli onur ve gururu korumak için dış düşmanların İtalya aleyhindeki faaliyetlerine ve galibiyetten yalnız kendilerinin pay almaları için çevirdikleri oyunlara boyun eğmeme azminin ve ihtiyacının ortaya çıkardığı bir harekettir."* (Mussolini, 2016: 136). Bu amaçla hareket eden Mussolini, iki savaş arası dönemin büyük bir bölümünde Milletler Cemiyeti kararlarının birçoğuna karşı çıkmış, Misak'ı ihlal ederek, Balkanlar ile Afrika'da emperyalist amaçlar peşinde koşmuştur. Ancak, 1923 yılından sonra belirli bir süre ülke içindeki problemlerle ilgilenen Mussolini, barışçı bir politika izleyerek Sovyetler Birliği'ni tanıyan devletlerin başında gelmiştir. Avrupa'da 1925-1930 döneminde istikrarın kurulmasında önemli bir payı olan Lokarno antlaşmasının imzalanmasında ise büyük katkı sağlamıştır (Sander, 2007: 26).

İtalya'da faşizmle birlikte rejim, basın ve aktüalite üzerinde muhalefeti susturarak tekel haline gelmiştir. Bundaki amaç, hem tek parti devletinin, korporatizmin hem de "modern" hayata giderek artan kentsel nüfus katılımının yarattığı küçük ya da

büyük birçok faaliyeti Yeni İtalya'nın yaratıcısı olduğu iddiasının kanıtı olarak kullanmaktır. Arazi ıslahı, hidroelektrik şemaları, Fiat marka arabaları, Olivetti daktiloları, transatlantik uçuşları, Berlin olimpiyatlarında İtalyan sporcuların gösterdiği üstün başarı, basının tekel halini alması sayesinde halkın nezdinde faşist devrimin çağdaş, güçlü, zinde ve gelişmiş bir millet yaratma başarısıyla özdeşleştirilmektedir (Griffin, 2014: 128).

Faşizmin içerikten ziyade görünüşe önem vermesinden dolayı, güçlü bir ulus ve devlet imgesinin yaratılması elzemdir. Nitekim, Mussolini parti üye sayısının fazla görünmesi amacıyla işçilere parti kimlik kartı edinme zorunluluğu getirmiştir. 1925 yılında aydınları rejimi desteklemeye çağıran bir bildiri yayınlanmış, bilimsel faaliyetleri denetlemek amacıyla 1928 yılında "Araştırmalar Yüksek Kurulu" kurulmuş ve daha sonrasında üniversite öğretim üyeleri faşizme bağlılık yemini etmeye zorlanmıştır. Faşizmin toplumda kültürel bakımdan yerleşmesini amaçlayan bir diğer uygulama ise, devletin "milli eğitimin" içeriğini tamamen değiştirmesiyle gerçekleştirilmiştir. Küçük yaştan itibaren çocuklar devletin denetimi altındaki yavrukurt kamplarında eğitilmiş, belli yaştaki kız çocukları "İtalya Kızları" örgütüne, erkek çocukları ise "Balilla" adı verilen örgüte dahil edilmiştir. Özellikle erkek çocuklarına üniforma giydirilerek silah taşınmış ve gelecekte faşist milis örgütüne ve partiye üye olmaları sağlanmıştır (Örs, 2014: 502). İtalyan Faşizmi'nin dikkat çeken bir özelliği de erkek egemen bir hareket olmasıdır. 1919'daki San Sepulchro toplantısında görece daha fazla kadın varken, hareketin zamanla şiddete daha fazla başvurusuyla kadınların bütün üyeler içindeki ağırlığı en çok % 1 veya 2'ler düzeyinde kalmıştır (Mann, 2004: 101).

İtalyan Faşizmi'nde çöküşün yapısal nedenleri incelendiğinde, temel politikalar açısından çelişkilerin çözümsüzlüğü, resmi kuram ile pratik arasında oluşan dilemma ve propagandist ifadeler ile gerçeklik arasındaki bariz farklılık dikkatleri çekmektedir. Ayrıca başarılı olabilmek için kendi içinde heterojen faşist güçler ve muhafazakâr kanat ile yapılan ittifak onun çok-merkezli ve istikrarsız bir yapıya sahip olmasına sebep olmuştur. Buna ek olarak, sosyal denetim mekanizmaları ne kadar gelişmiş olursa olsun, halk kitlelerinin gönülden faşistleşmeleri için ciddi engeller bulunmaktadır: faşizmin geliştirdiği kahraman milli toplum vizyonları İtalyanların çoğuna yabancıdır. Devletin özel hayata müdahalesi, açık ve örtük propagandanın kullanımı, muhalefete karşı özel mahkemelerin ve gizli polisin (Ovra) kurulması rejime karşı derin bir bağlılık ve itaat sağlanmasını engelleyen uygulamalar haline gelmiştir. Son olarak ise, faşizmin

başarısızlığındaki etmen, herhangi bir rejime temel olma sürecinde er ya da geç yönetsel dinamizmin kaybedilmesidir (Griffin, 2014: 136-139). Dolayısıyla, Mussolini'nin, II. Dünya Savaşı'nın Avrupa'da bitmesine kısa bir zaman kala, Nisan 1945'te İsviçre'ye kaçmaya çalışırken İtalyan komünistlerce yakalanıp öldürülmesiyle, İtalya'da faşist yönetim tam olarak sona ermiştir (Çelikçi ve Kakışım, 2013: 94).

2.1.6.2. Almanya'da Faşizm

19. yüzyılın sonlarına doğru Alman entelektüeller, belirli bir geçmişin mirasçısı olduklarını ve yerleşik Batı uluslarının uygarlıklarından onları ayıran homojen bir kültüre sahip olduklarını düşünmektedirler. Bu düşüncelerin yayılması, yurtseverlik tarihi, milli kahramanlık ve güçlü liderlik mitlerini güçlendirerek devletçilik, militarizm, emperyalizm ve yabancı düşmanlığının çeşitli türleri için uygun zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla "Volk" kavramı, özellikle de sıfat hali "völkisch", ırksal dayanışma ve kolektif göreve dair çeşitli anlamlar ifade etmektedir. Sosyalizmin, materyalizmin, kozmopolitanizmin ve enternasyonalizmin karşısında yer alan bu kavram, korunması gereken bir gizil öz olarak Nazizm tarafından sahiplenilmiştir. Dolayısıyla bu kavram, Nazizmin savaş sonrası siyasal durumdan faydalanarak faşizmin yerleşmesinde siyasal mit bağlamında kaynaklık etmiştir (Griffin, 2014: 146-147).

Wagner'in yenilenmiş toplum düşüncesi, Nietzsche'nin Romantizmi ve sanat kuramı, Alman Paganizmi, antisemitizm düşüncesi ve saf Aryan ırkı miti Nazizmin etkilendiği ve harmanlayarak bir araya getirdiği düşüncelerdir. Nazizmde milli yeniden doğuş miti bulunmakta, "Alman Volk'unun gerçekten filizlenmesini sağlayacak içsel manevi uyanışa duyulan inanç" ideolojinin kilit noktalarından birini oluşturmaktadır. Bu filizlenmede amaç sadece idealize edilmiş pagan ya da Altın Çağ'ın yeniden kurulması değildir, aynı zamanda Alman birliğinin yeniden tesis edilmesidir (Griffin, 2014: 148, 150). Nazizm, Hitler tarafından kurulan temelde saf ve ari ırk, üstün halk ve lider düşüncesine dayanan bir yönetim sistemidir. Ayrıca, Nazizm, halk kavramının mistik öğeler ile betimlendiği, rasyonel olmaktan ziyade irrasyonel olan fikirlerden beslenen, devletin mutlak yüceliğini ve üstün ırk anlayışını ön plana çıkaran siyasi görüş olarak da ifade edilmektedir (Macit, 2007: 30).

Hitler, Avusturya'nın yakınlarındaki Braunau-am-Inn'de 20 Nisan 1889'da doğmuştur. Babası memur, annesi ise ev hanımıdır. 13 yaşında babasını, 19 yaşında annesini kaybeden Hitler, hayatını zor şartlar altında sürdürmüştür. Orta öğrenimini tamamlayamayan Hitler, ressamlık eğitimi için Viyana'ya gitmiş, ancak bu alanda

başarılı olamamıştır. 1913'te askerliğe çağırılan Hitler, askerliğe uygun bulunmamış ve geri gönderilmiştir. I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle orduya gönüllü olarak katılmıştır. Savaş sonrasında orduya bağlı olarak Alman milliyetçiliğini yaymakla görevlendirilen Hitler, Alman İşçi Partisine propaganda sorumlusu olarak katılmış, daha sonra adı Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi olarak değişen bu partinin başkanı olmuştur. Devlet yönetimini ele geçirme amacıyla yürüyüş düzenlemekten mahkûm edilen Hitler, cezaevinde kaldığı süre zarfında "Kavgam" adlı eserinin ilk cildini yazmıştır. Mahkûmiyetinin bitmesiyle güçlü sağcı işadamlarının desteğini kazanan Hitler, dar gelirli Alman vatandaşlarının partisine katılımını sağlamıştır. 1933'te şansölye (başbakan) seçilen Hitler, %88'lik halk desteğiyle şansölyeliği ve cumhurbaşkanlığını birleştirmiştir. Bu iktidar değişikliğiyle Almanya bir polis devleti haline gelmiş, Almanya'daki muhalif hareketler kabul görmeyerek devlet tarafından zorla bastırılmıştır. Bu yönetimin en ağır bedelini ödeyen Yahudiler, bu dönemde, üniversitelerden ve kamu görevlerinden atılmış; Yahudilerin Almanlarla evlenmeleri yasaklanmıştır. Almanların saf ırk olduğuna inanan Hitler'in asıl amacı, bütün insanlığın Alman ırkının egemenliğini tanınmasıdır. Bu amaç uğrunda Hitler, 1934'ten 1945'e kadar birçok ülkeye savaş açmış, ancak bir iki başarıdan sonra Almanya bozguna uğramıştır. Hitler, 30 Nisan 1945'te sevgilisiyle evlenmiş ve birlikte intihar etmiştir (Macit, 2007: 26-27).

I. Dünya Savaşı'nın sonucunda ortaya çıkan istikrarsız durum, özellikle Versay Antlaşması sonucunda Almanya'da hissedilmiştir. Almanya'da aşırı soldaki komünistlerden, aşırı sağdaki Nasyonel Sosyalistlere tüm taraflar, Versay Antlaşması'nın haksız ve kabul edilemez olduğu düşüncesinde birleşmektedir (Hobsbawn, 1996: 50). 1918 sonrasında sosyalistler ve komünistler, Alman meclisinde üstünlük sağlamışlar; bu durum, Alman kapitalizminin güçlü temsilcilerinin hoşuna gitmemiş, meclis Alman halkının demokratik çıkarlarını temsil etme gücüne sahip olduğu halde, büyük kapitalist sınıf meclisi demokratik olmamakla eleştirmiştir. Sosyalist ve komünist çoğunluğa karşı Alman kapitalistler Nazi ideolojisini ekonomik çıkarlarını korumak amacıyla desteklemişlerdir. Dolayısıyla, ekonomik açıdan Alman sanayisindeki en güçlü grupların çıkarlarını koruyan Nazizmin yerleşmesinde büyük sanayi temsilcilerinin yarı iflas durumundaki Junkerlerin rolü büyüktür. Çünkü Nazizmin siyasi ya da ekonomik herhangi bir ilkesi bulunmamaktadır. Esas ilkesi radikal bir fırsatçılık (opportunism) olan Nazizmde önemli olan, ekonomik gelişmenin

normal akışında kendileriyle paylaşılan servet ve prestijden pay alma çabasıdır (Fromm, 1996: 175-176).

Şubat 1920'de ırkçı, milliyetçi ve anti-kapitalist hedefler peşinde koşan "tuhaf" bir örgüt, Alman İşçi Partisi (DAP) adıyla Adolf Hitler başkanlığında Münih'te bir toplantı düzenlemiştir; bu toplantıda Hitler, partinin resmi ismine "Nasyonal Sosyalist" ibaresinin eklendiğini ve bundan sonra NSDAP'ın yirmi beş maddelik bir programa bağlı kalacağını ifade etmiştir. Bu partiyi diğer birçok şovenist gruptan ayıran özellik, Hitler'in NSDAP'ı kullanarak "*völkisch*" ütopyacılığını siyasal güce dönüştürme tutkusudur (Griffin, 2014: 158- 159).

1929 Büyük Buhran'ın etkisi Alman toplumunda yapısal bir krize yol açarak, 1932'de işsiz sayısını yükseltmiş; bu durum Nazizmin kitle hareketine dönüşmesine zemin hazırlamıştır. Ekonomik ve yapısal kriz derinleştikçe, sistemden hoşnutsuz ve on yıldan fazla bir süredir sistem karşıtı propagandayla ultra-milliyetçi düşüncelere meylenmiş bir kitle ortaya çıkmış ve bu kitle, Bolşevik egemenliğinden korkar hale gelmiştir (Griffin, 2014: 162- 163). Bu gelişmeler sonrasında Almanya'da orta sınıf ciddi ekonomik sıkıntılara girmiş, durumu işçi sınıfından bile kötü hale gelmiştir. Bu durum, Fromm gibi bazı sosyal bilimcilere göre, sınıflar arasında derin bir uçurumun ortaya çıkmasına yol açarak, halk üzerinde siyaset yapmayı kolaylaştırmış, kendini sosyo-ekonomik açıdan güçsüz hisseden bireylerin bir lider ile özdeşleşerek ona itaat etmesine sebep olmuştur (Polat ve İkiz, 2016:80).

1932 seçimlerinde NSDAP mecliste çoğunluğunu sağlamış ve Ocak 1933'te Hitler kendi kabinesini kurmuştur. Mart 1933'te ise Hitler, parlamentodan "Yetki Yasasını" çıkartmayı başarmış ve bu kanunla yasa yapma, bütçeyi denetleme, yabancı devletlerle yapılan antlaşmaları onaylama, anayasada değişiklik yapma yetkisini dört yıl süreyle kabineye vermiştir. Başbakanın çıkartacağı yasaların da anayasaya aykırı olabileceği kabul edilmiş ve dolayısıyla Almanya'da bu tarihten itibaren parlamenter demokrasi son bularak, Nasyonal Sosyalist Diktatörlük dönemi başlamıştır. Kısa bir süre sonra Almanya'da federatif yapı sonlandırılmış ve NSDAP tek siyasal parti halini almıştır; bu gelişmeleri ise sendikaların kapatılması ve toplu sözleşme hakkının rafa kaldırılması izlemiştir (Göze, 2011: 364).

Nazi ideolojisine göre, birey sosyal gerçek değildir, sosyal organizma tek gerçektir ve birey bu organizmanın bir hücresini oluşturmaktadır. Dolayısıyla bir hücre konumundaki bireyin kendine ait bir kişiliği bulunmamaktadır. Her sosyal organizma,

tıpkı biyolojik organizmalar gibi aynı tip hücrelerden oluşmamaktadır. Sosyal organizma eşitsizlik ilkesine dayanmakta, organizmadaki insanlar üstün ırktan gelenler ve üstün olmayanlar olmak üzere ayrılmaktadırlar. Üstün ırk, kültüre açık ve uygarlığı geliştirmeye yetenekli ırk olarak görülmektedir. Bütün uygarlıklar üstün ırkların yapıcı gücü sayesinde kurulmuş ve gelişmiştir (Göze, 2011: 368-369).

Mardin'e göre, Nazizm'in temel özelliklerinden birisi, Almanya'nın endüstriyel gelişiminin bir sonucu olarak, halkın kitle haline getirilmiş olmasıdır. Kitlenin içinde çalışanlar, orta sınıfın alt kademeleri ve köylüler olmak üzere bir çok sosyal tabakadan sınıf bulunması, Nazizmin geniş manada halkın tümüne hitap edebilmesini sağlamıştır. Söz konusu gelişmenin siyasi yönü, Hitler'in zımni bir plebisit yöntemini siyasi hayatta yaygınlaştırarak, idareyi halk ve halkın ve toplumun vicdanını sesi olan Führer'den ibaret hale getirmiş olmasıdır. Mardin'e göre, dünya savaşının ve pek çok sosyal felaketlerin sonuçları bir tarafa koyulduğunda, bu kadar "kırılmış", basite indirilmiş bir sosyal ortama ancak endüstriyel bağlamda gelişmiş ülkelerde rastlanmaktadır (Mardin, 2016: 160).

Hitler, Kavgam (Mein Kampf) adlı eserinde kitleyi nasıl harekete geçirileceğini özgün bir şekilde açıklayarak popülist siyaset kavramının seçkinci yönünü faşist bir zihniyetle ortaya koymuştur. 1928'de NSDAP üyelerine halka hitap etmeyi öğretmek üzere Bavyera'da bir okul açmış, 1930'da ise Joseph Goebbels'i propagandanın başına getirerek, bu aygıtı itici bir güç olarak kullanmayı hedeflemiştir. Parti, bu gelişmelerden çok daha öncesinde seçmen üzerinde yüksek bir profile sahip olmak amacıyla tasarlanmış belirli bir stil yaratmayı başarmıştır. İyi koordine edilmiş, poster ve kitapçık kampanyaları, siyasal ritüellerin keşfi ve kitle gösterileri titizlikle kullanılırken amaç sadece genel kamuoyu üzerinde Nazi sloganlarını etkili kılmak değildir, Alman tarihinde yeni bir çağın habercisi olan büyük bir hareketin oluştuğu düşüncesini kamuoyuna benimsetmektir (Griffin, 2014: 162).

Nüfusun büyük bir bölümü herhangi bir direnç göstermeksizin Nazi rejimine boyun eğmiştir, fakat bu insanlar direnç göstermedikleri gibi Nazi ideolojisinin ve siyasal uygulamalarının fanatikleri haline gelmemişlerdir. Nüfusun diğer bir bölümü ise, yeni ideolojiye kendini kaptırarak bu ideolojiye fanatik bir tutumla bağlanmıştır. Birinci grupta daha çok işçi sınıfıyla liberal ve Katolik burjuvazi bulunmaktadır. Özellikle işçi sınıfı, 1933'ten sonra Nazizme karşı olmasına rağmen herhangi bir kuvvetli direnç gösterememiş, ona adeta boyun eğmiştir. Bu boyun eğişin psikolojik kökeni içsel bir

yorgunluktan, el etek çekmekten kaynaklanmakta; bu yorgunluğun sebebi ise, işçi sınıfının, 1918 ihtilalından sonra rejimin değişip sosyalizmin geleceğine dair büyük umutlar beslemiş olması, ancak bu konuda sürekli olarak yenilgiye uğramasıdır (Fromm, 1996: 168-169).

Hitler'e karşı herhangi bir sınıfın direnç gösterememesinin bir diğer sebebi ise Hitler'in iktidara gelişiyle birlikte "Almanya" ile özdeşleştirilmiş olmasıdır; Nazi partisi "Almanya" haline gelmiş, ona karşı olmak "Almanya'ya" karşı olmak şeklinde görülmüştür. Alman vatandaşları, her ne kadar Nazizmin ilkelerine karşı olsalar da, Nazizmin Almanya'yla özdeşleşmesinden ötürü, yalnız başına kalmak veya Almanya'ya ait olmak arasında seçim yapmak zorunda bırakılmıştır. Hatta Nazizmi desteklemeyen Alman vatandaşları dışarıdan Nazizme karşı bir eleştiri geldiğinde, bu eleştiriye Almanya'ya yapılmış bir saldırı olarak görerek Nazizmi savunmuşlardır. Fromm'a göre yalnızlık ilkesi ve ahlaki ilkelerin zayıflığı, iktidarı ele geçiren bir partinin ülkeyle özdeşleşerek nüfusunun çoğunun boyun eğmesini sağlamıştır (Fromm, 1996: 169).

İşçi sınıfın kabuğuna çekilmesinin aksine, Nazi ideolojisi orta sınıfın küçük dükkân sahipleri, zanaatçılar ve memurlardan oluşan aşağı katmanları tarafından hararetle desteklenmiştir. İdeolojinin aşağı orta sınıfa bu kadar çekici gelmesinin nedeni, bu sınıfın toplumsal özelliğinde, sosyal karakterinde aranmalıdır. Nazi ideolojisi, bir lidere körü körüne boyun eğmeyi, etnik ve siyasi azınlıklara kin duymayı, Alman ırkını tüm ırkların en yücesi kabul etmeyi, bu sebepten diğer ırkları hâkimiyet altına almayı, güçlü olma, fethetme ve yönetme hırsını yüceltmıştır. Güçlüye hayranlık, zayıftan nefret, küçük adamlık, düşman yürekli olma, para konusunda olduğu gibi duygu konusunda da cimrilik ve çilecilik gibi özellikler ise bu orta sınıfın belirleyici niteliği olmuştur. Yaşama dar bir perspektiften bakan bu orta sınıf, yabancıya karşı kuşkuyla yaklaşmakta ve ondan nefret etmektedir. Ayrıca bu sınıf, tanıdıkları kimselere karşı meraklı ve kıskançtır, bu kıskançlıklarını ahlaksal tepki olarak göstermektedirler. Bu sınıfın bütün yaşamları psikolojik olduğu kadar ekonomik kıtlık ilkesine de dayandırılmıştır (Fromm, 1996: 170-171). Savaştan sonraki olaylar, Nazi ideolojisinin çekiciliğine uygun özellikleriyle birlikte iktidar tutkusunu aşağı orta sınıf için arttırmıştır.

Aşağı orta sınıfın Nazi ideolojisine yönelmelerindeki bir diğer etmen ise, savaştaki yenilgiyle birlikte ekonomilerinin bozulması ve krallığın çökmesidir.

Almanya'da savaştan sonraki enflasyon dönemiyle birlikte en büyük darbeyi ekonomik olarak orta sınıf yemiştir. Savaş sonrası, enflasyon tutumluluk ilkesine ölümcül bir darbe vurmakla kalmamış, orta sınıfın toplumsal saygınlığını da hızla düşürmüştür. 1923'te enflasyon en yüksek değerine ulaşmış ve tüm birikimleri silip götürmüştür. 1924 ve 1928 arasında aşağı orta sınıfta her ne kadar bir ekonomik toparlanma görölse de 1929 Büyük Buhranı bu toparlanmanın etkisini de yok etmiştir. Dolayısıyla enflasyon döneminde bu sınıf en güçsüz grup haline gelmiştir. Buna ek olarak, savaş öncesinde krallık ve devlet, psikolojik olarak aşağı orta sınıfın kendisiyle özdeşleştirdiği bir güç sembolüdür. Birey, kendisini özdeşleştirdiği bu kurumlara dayanarak, mazoşist eğilimlerle kendini güvende ve saygı değer hissetmiştir (Fromm, 1996: 172-173). Kısaca, dayanmış olduğu otoriteler bireyi güvensizlik hissinden kurtarmış, böylece birey kendine bu şekilde daha büyük bir anlam ve saygınlık atfetmiştir. Ancak savaşla birlikte mutlak monarşinin çökmesiyle birey, bu güvenlik hissinden mahrum kalmış, boşalan otorite sembolünün yerine kendini tekrardan güvende ve değerli hissedebilmek için Almanya'yla özdeşleştirdiği Nazi partisini koymuştur (Polat ve İkiz, 2016: 96).

Akıldan çok duygulara hitap eden faşizmin özünde "inanmak" ve "itaat etmek" bulunmakta; faşizmde inanılanın ne olduğu, yanlışlığı veya doğruluğu sorgulanmaksızın liderin söylediğinin doğru kabul edilmesi ve ona itaat edilmesi söz konusudur. Aydınlanma düşüncesinin rasyonel ve aktif birey kurgusunun yerine faşizmde yönetilebilir, irrasyonel kitleler öngörülmektedir. Bu bilinçsiz kitleleri ise, kitleleri yönlendirme ve harekete geçirme yeteneği olan akıllı liderler yönetmektedir (Örs, 2014: 494-496). Sennett, *"otoritenin, hükmü altındaki insanları ahlaki bakımdan kirletebileceğini"* ifade etmektedir. Dolayısıyla, insanların beyinlerinin bir köşesinde siyasal ya da ahlaki bakımdan gayri meşru olduğunu bildikleri bir şeyi Hitler'in himayesinde yapmaları psikolojik olarak meşru görünmektedir (Sennett, 2017: 179). Nitekim, Adorno ve arkadaşları (1950), otorite imgelerinin, güvenecek mutlak ve her şeye gücü yeten bir şeyin peşinde koşan, otorite olmadığında rasyonel insan olmayı sürdürebilen kişilerin beyinlerini yıkadığından bahsetmektedir.

Reich'in, Fromm'un ve Adorno'nun teorileri, faşist kişiliğin tasviri bakımından farklılıklar içermektedir, ancak üç temel nokta üzerinde hemfikirdirler. Bunlardan ilki, duygusal yönleri faşist bir liderin takdirine ve diğer grupların üyelerinden nefret etmelerine yol açan faşist bir kişiliğinden bahsetmenin anlamlı olduğu gerçeğidir. İkincisi, bu duygusal dürtünün zarar görmüş veya parçalanmış bir kişiliğe işaret ettiğidir. Nitekim araştırmalar, tatminkâr olmayan bir cinsel yaşamın, özgürlük

korkusunun ya da duygusal karmaşıklığa tahammül edememenin potansiyel faşistleri kendilerini irrasyonel bir siyasi inanca iten iç problemler olduğunu ortaya koymaktadır. Son olarak, bu sosyal bilimciler, içsel arzuların psikolojik olarak "öteki"ne nasıl yansıtılabileceğini açıklamak için psikanalitik teoriden yararlanmaktadır. Otoriteryen kişilerin kendi duygularını reddederek, nefretini "öteki"ne yansıttığını ve bu durumdan takıntılı bir şekilde zevk aldığını ortaya koymuşlardır (Billig, 1990: 22).

Canetti, Almanların kitle simgesinin ordu olduğunu, bu ordunun *"uygun adım yürüyen bir orman olduğunu"* belirtmektedir (Canetti, 2017: 186). Nazi tarihi konusunda önde gelen otoritelerden biri olan Kershaw, Nazizm ile iki dünya savaşı arasında Avrupa'daki diğer totaliteryan rejimler ile birtakım benzerliklerin olduğunu kabul etse de, Nazizmin tamamıyla özgün bir ideoloji ve hükümet biçimi olduğunu savunmaktadır. Kershaw, Nazizmin benzersizliğini Alman siyasal kültürü, savaşlar arası Avrupa'nın tarihsel koşulları ve Hitler'in kişiliğinde oluşan bağlamsal karışım gibi kendine özgü yapısal güçlere bağlamaktadır. Ona göre, sadece Nazi Almanyası'nın başlattığı son derece yıkıcı dünya savaşı ve Yahudilere karşı yürüttüğü soykırım politikası bile Nazizmin diğer rejimlere olan benzersizliğini kanıtlamaktadır. Hitler'in temsil ettiği otorite tipi ve liderlik konumunun benzersizliği, daha önce örneği görülmemiş bir yıkım potansiyeline sahip "kümülatif bir radikalleşme" yaratmıştır. Hitler'in karizmatik otorite tipi, Alman halkının Tanrı tarafından seçildiğine inanan romantik düşüncesi güçlü bir milli kurtuluş öğretisiyle birleştirilmiştir. Hitler'in karizmatik iktidarı, Stalin ve Mussolini'nin liderlik tarzları da dahil olmak üzere, çağdaşları arasında hem karakteri itibarıyla hem de neticeleri açısından farklıdır. Bir kez zafer kazandıktan sonra, Hitler'in otoritesi, Avrupa'da ekonomik ve askeri açılardan en gelişmiş devletlerden birini etkisi altına alarak, onu tarihteki en güçlü savaş makinesine dönüştürmüştür (Kershaw, 2015: 383-384).

2.1.6.3. Az-Gelişmiş Ülke Faşizmi Deneyimleri

Faşistler, sadece iktisadi olarak Almanya ve İtalya gibi gelişmiş ülkelerde veya merkezin, doğunun ve güneyin Büyük Güçleri'nde ortaya çıkmamıştır. Macaristan ve Romanya gibi ekonomik olarak az gelişmiş olan ülkelerde de faşist hareketler görülmektedir. Faşizmin, gelişmiş ya da geri kalmış bir ekonomi ışığında yorumlanmaya izin verecek genişlikte bir çekiciliği bulunmaktadır. Bunu açıklamak için, farklı ülkelerdeki vakalar arasındaki ortaklıkların incelenmesi gerekmekte; bu

inceleme yapıldığında ise, kalkınmışlık düzeyinin ortak bir özellik olmadığı anlaşılmaktadır (Mann, 2015a: 46-47).

Avrupa'da Hitler'in başarıları öncelikle Avusturya'da takdir edilerek iki savaş arası dönemde hem kitlesel desteğe sahip hem de iktidarı ele geçirip ülkeyi yönetmeye muktedir iki faşist hareketin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Mann, 2015a: 293-294). Avusturya faşizmi, savaşlar arası dönem seçimlerinde ulusal oyların yaklaşık yüzde 40'ını alarak, tüm seçilmiş hükümetlerin başını çeken muhafazakâr Hristiyan Sosyal Parti'den ve I. Dünya Savaşı sonrasında kurulan paramiliterlerden ortaya çıkıp, sonrasında 1920'nin sonları ve 1930'ların başlarının sağcı Heimwehr (iç güvenlik) paramiliterleri şeklinde güçlenmiştir (Mann, 2015a: 295).

Avusturya faşizmi, Alman ve İtalyan faşizminin çalkantılı, şiddetperver kitle paramilitarizm niteliğinden ziyade, Franco ve Salazar yönetimleri gibi, faşizmin otoriter, korporatist, gelenekçi, Katolik damarından etkilenmiştir. Güçlü bir "düşman" algısına sahip olan Avusturya faşizmi, otoriter bir devletin kurulması için Marksizm ve burjuva demokrasisine karşı savaşmak ve "volkisch" temelinde birleşmek ve damarlarındaki kanı son damlasına kadar emen uluslararası "Yahudi ayaktakımının" icabına bakmak için tüm Alman "volkunu" birleştirmeyi amaçlayan "ari" milliyetçiliği ifade etmektedir (Mann, 2015a: 296-297). Edmonson (1978: 38-39, 59), bu hareketin ön saflarında uzman ve yedek subayların, unvanları alınmış aristokratların, beyaz yakalı işçilerin ve "hayal kırıklığı yaşayan gençlerin" olduğunu, geri kalan kesimin ise muhtemelen köylü ve alt orta sınıflardan oluştuğunu belirtmektedir.

Birçok tarihçi, "faşist" teriminin uygulanabileceği, "Lejyoner Hareket (Legionary Movement)" adıyla Romanya'da yalnızca bir hareket ve bir parti olduğu konusunda hemfikirdir. Temsilci kuruluşu, hiyerarşik olarak yapılandırılmış bir yuvalar ağı olarak, çeşitli isimler altında işlev görmüş, bu ağlardan en çok bilineni ise "Başmelek Mikail Lejyonu"dur. Bu ağ 1927 yılında kurulmuş ve 1935 yılında "Hepsi Vatan İçin (All for the Fatherland)" ismiyle bir siyasi partiye evrilmiştir. İdeolojik olarak antisemitizmden etkilenen bu hareket, karizmatik bir lider olan "Kaptan" lakaplı Corneliu Zelea Codreanu etrafında toplanmıştır (Madroane, 2013: 261). Rumen partisi 1937'de, hükümetin tacizlerine ve sonuçları ayarlamasına rağmen, resmi olarak oyların yüzde 16'sını almıştır (Mann, 2015a: 334).

Macar faşizmi, ayrılıkları gelişimlerini engelleyen muhtelif küçük parti ve gruplardan oluşmaktadır. 1930'ların sonlarında Oklu Haç bunların çoğunu Ferenc Szalasi önderliğinde birleştirmeyi başardıysa da küçük bağımsız "Nasyonal Sosyalist"

gruplar savaş dönemine kadar hayatta kalmıştır. Oklu Haç koalisyonu, 1939'daki oldukça adil Macar seçimlerinde oyların yüzde 25'ini gerçekten de alırken, diğer partiler "radikal sağcılar" birleşik oylarıyla yüzde 50'yi bulmuştur. Mann, o dönemde Macaristan'da, sadece 26 yaş üstü Macar erkeklerin ve 32 yaş üstü kadınların oy kullanabildiği ve gençlerin daha faşist oldukları düşünüldüğünde, bu yüzdelerin halk desteğini olduğundan düşük gösterdiğini ifade etmektedir. Ayrıca, Mann, Macar faşizminin dışlanmış seçkinlerin başını çektiği bastırılmış kitlelerin bir halk hareketi olduğunu düşünmektedir (Mann, 2015a: 334-337).

Bu ülkelerdeki otoriterler; reaksiyoner, korporatist ve faşist üyeleri topyekün bir tahakküm için mücadele eden fevri bir aile olarak iki dünya savaşı arası boyunca etkinliklerini sürdürmüşlerdir. Bu ülkelerin ayrıca ekonomileri az gelişmiştir ve eski rejimleri hayatta uzun süre kalabilmeyi başarabilmiştir (Mann, 2015a: 333). Rumen ve Macar faşistler, burjuvadan çok proleter geçmişlere sahiptir ve daha az üst sınıf desteğine sahip olabilmişlerdir. Dolayısıyla, faşistler sermaye ve emek arasındaki örgütlü mücadelenin ön saflarında bulunmayan işkollarından gelme eğilimindedir (Mann, 2015a: 48). Faşist hareketler, en çok orta sınıfın küçük ve tecrit edilmiş olduğu az gelişmiş Avrupa ülkelerindeki alt sınıfları siyasete sokmayı başarmışlardır. Doğu Avrupa'daki Macar faşist hareket içindeki Demir Muhafızlar ve Batı'da İspanya'daki faşist hareketler bu duruma örnektir (Mosse, 2015a: 133-134).

Romanya ile Macaristan'da görülen faşist hareketlerin gelişimi birbirinden üç açıdan farklılaşmaktadır. Öncelikle, Macaristan, Avusturya ile birlikte, I. Dünya Savaşı'nın en büyük kaybedenidir; topraklarının %68'ini ve nüfusunun %59'unu kaybetmiştir. Bu toprakların ve nüfusun sahibi olan Romanya açıkça en büyük kazanan taraftır. İkincisi, kırsal sınıf yapıları büyük farklılık göstermektedir; Macar "eşraf" sınıfı, I. Dünya Savaşı'ndan sonra siyasi iktidarını korumuş ve bu yüzden toprak reformu çok sınırlı kalmıştır. Oysa Romanya'da birkaç büyük arazi bulunmakta ve bunların sayısı da savaş sonrasındaki aslen etnik azınlıklara karşı gerçekleştirilen toprak reformları ile daha da azalmıştır. Macaristan güçlü bir toprak sahibi sınıfa, Romanya potansiyel olarak güçlü bir küçük köylü sınıfına sahiptir. Üçüncüsü, Macaristan o zamana değin, muhtemelen bir savaş öncesi "altın çağ" yaşamış olan Yahudilere karşı en hoşgörülü ülkeyken, Romanya Avrupa'daki en antisemitist ülkedir; 1918'de Yahudi vatandaşlığını kabul etmeyen tek ülke Romanya'dır (Mann, 2015a: 335).

İspanya'da 1936 yılından kurulan General Francisco Franco'nun diktatörlüğü kimi sosyal bilimciler tarafından faşist olarak nitelendirilmektedir (Passmore, 2002: 77).

İtalya ve Almanya'da parti devleti ele geçirirken, İspanya'da devleti ele geçiren generaller, partiyi de ele geçirerek rejimin otoriter bir yapılanmaya girmesini sağlamıştır (Weber, 1964: 121). Bu durum paramiliter yapılanmanın güçlü olduğu büyük bir faşist hareket yaratmıştır (Mann, 2015b: 343). Franco'nun İspanyası'nda kilise çok önemli bir güce sahiptir (Laqueur, 1996: 44). Mann'a göre, Franco'yu güçlü olan kilise, ordu ve "eski" mülkiyet sahibi sınıflar desteklemiştir. Onun rejimi ise büyük oranda otoriter sağ hareketlerin ani yükselişi kapsamında değerlendirilmektedir (Mann, 2015b: 343).

2.2. Faşizan Söylem

Propaganda, güç ve ikna, tamamen "kalplerin" ve "zihinlerin" kazanılmasıyla ilişkili olarak 20. yüzyılında başında önemli bir argüman olarak gündeme gelmiştir (Welch, 2019a: 37). I. Dünya Savaşı'nın sonundan itibaren propaganda büyük ölçüde pejoratif anlam yüklenerek, ulusal devletler ve Lenin, Mussolini ve Stalin gibi liderler tarafından "kitleler için afyon" işlevi görebilecek bir olgu olarak görülmüştür. Propagandanın tarihsel işlevi, çoğunlukla korkuyu beslemek ve cesareten çıkar sağlamak olmuştur; bu durum ise ona yüklenen pejoratif anlamı daha da güçlendirmiştir. Bir korku atmosferi yaratmak, savaşı veya bir terörist eylemi gerçekleştirmenin eskiden beri bir önkoşulu olarak karşımıza çıkmaktadır (Welch, 2019a: 34).

Propaganda, çağdaş dünyada tamamıyla bir ideoloji aktarım aracı haline dönüşmüştür. Hem parlamenter demokratik sistemlerde hem de otoriter-totaliter rejimlerde propaganda, geniş bir tabana ulaşmak için kullanılan önemli bir araçtır. Sosyal bilimcilere göre, propaganda olmadan komünist, faşist ve nasyonal sosyalist hareketlerin iktidara gelmesi, iktidarı sürdürmesi, bu kadar geniş bir tabana yayılması ve milyonlarca insanın sorgulamaksızın bir ideolojinin büyümesine kapılmasını açıklamak mümkün değildir (Macit, 2006: 97). Savaşa giren her ülkede, propaganda sürekli olarak değişen askeri duruma göre şekillenmektedir. Bu, iletişim araçlarının daha sıkı denetlendiği "kapalı" bir toplumda belli ölçülerde daha kolaydır (Welch, 2019b: 143). Kimi sosyal bilimcilere göre, propagandanın en etkili olduğu zamanın en az farkedilebilir olduğu zamandır. Totaliter bir rejimde, propaganda daha aşikâr ve görülebilirdir, neticelerinden korkulması sebebiyle büyük ölçüde tolere edilebilmektedir. "Açık" olarak değerlendirilen bir toplumda ise propaganda, gizli olarak yapıldığından siyasal kültüre entegre edildiğinden daha sorunlu bir şekilde ortaya çıkmaktadır. "Açık" toplumlarda propaganda ifşa edildikten sonra insanlar kendilerini

oyuna getirilmiş ve kandırılmış hissetmektedir. Çoğu zaman "etkili" propaganda, bilgi akışının kontrolüyle, aldatmaca ve sahtelikle ilişkilendirilmekte, bu görüş propagandanın yapıcı bir potansiyele sahip olduğu gerçeğini göz ardı etmektedir (Welch, 2019a: 36). Nitekim, II. Dünya Savaşı süresince Müttefik Devletleri'nin beyaz propaganda⁷ çeşidini sıkça kullandıkları gözlemlenirken, Mihver Devletleri'nin kara ve gri⁸ propaganda çeşitlerinin yoğun olarak kullandıkları tespit edilmiştir. Bu ülkelerde, propaganda yöntemlerinden korkuya başvurma, bir otoriteye referans, rasyonalizasyon, kasıtlı muğlaklık, damgalama ve günah keçisi yöntemlerinin tercih edildiği görülmektedir (Aydoğmuş, 2019: 181).

2.2.1. İdeoloji ve Söylem

"Bir grup üyelerinin köklü inançları" olarak tanımlanan ideolojiler, bir toplumsal grubun veya hareketin paylaştığı toplumsal, siyasal, kültürel fikir, inanç ve tutumların sistematik halidir (van Dijk, 2003: 16). Van Dijk'a göre, aynı ideolojiye sahip grubun üyeleri, dünyaya ilişkin belirli inançların temeli olan, onlara yol gösteren ve kendi toplumsal pratiklerini gözlemleyen birtakım genel fikirleri paylaşmaktadır. İdeolojiler, bir grubun kimliği, toplumdaki yeri, ilgileri ve amaçları, diğer gruplarla olan ilişkileri, yeniden üretimleri ve doğal ortamları gibi karakteristik özellikleriyle ilişkili toplumsal inançlardan oluşmaktadır. Bu durum, ideolojilerin, grupların toplumsal olarak paylaşılan temel inançları şeklinde tanımlanmasına yol açmaktadır (van Dijk, 2003: 15-21).

Bir ideoloji kuramı için temel toplumsal sorun insanların neden öncelikle ideolojileri geliştirdikleridir. Bilişsel olarak, ideolojiler toplumsal temsilleri yapılandırdıkları için geliştirilebilmekte, gruplar düzeyinde ise, insanların aynı ideolojiyi paylaşmak da dahil, çeşitli boyutlarda kimlik belirlenimine dayanan grupları oluşturabilme amacına hizmet etmektedir. İdeolojiler, toplumsal pratikleri dolaylı bir şekilde genelde ve söylemi ise özelde denetlemektedir. İdeolojilerin açık toplumsal işlevi ise, ortak eyleme, hem iç grup üyelerinin işbirliğine ve etkileşimine hem de dış grup üyeleriyle etkileşime olanak vermeleri ya da kolaylaştırmalarıdır. Bunlar ideolojilerin toplumsal mikro-düzey işlevleridir. Tanımın makro düzeyinde, ideolojiler en yaygın şekilde iktidar ve egemenlik gibi grup ilişkileri açısından tanımlanmaktadır.

⁷ Beyaz propaganda, kaynağı belli olan ve açık bir biçimde yapılan propagandadır (Aydoğmuş, 2019: 15).

⁸ Gri propaganda, ana malzemesi söylentiler olan, kaynağı belli olmayan ve doğruluğu kanıtlanamayan propagandadır. Kara propaganda da ise, hilenin, entrikanın, yalanın, iftiranın ve sahte delilin serbest olduğu ve kaynağı belli olan propaganda çeşididir (Aydoğmuş, 2019: 15).

İdeolojiler çoğunlukla egemenliğin geleneksel olarak, yani yöneten sınıf ya da çeşitli seçkin gruplar ya da örgütler tarafından, meşrulaştırılması bakımından ifade edilmektedir. Bu nedenle, eğer iktidar burada bir grubun başka bir grup (üyelerinin eylemleri) üzerindeki denetimi açısından görülürse, ideolojilerin bu tür bir denetimin zihinsel boyutu olarak işlev gördüğü söylenebilmektedir. Kısacası, ideolojiler egemen grup üyelerinin pratiklerinin temeli olarak ayrımcılığı da kapsamaktadır (van Dijk, 2003: 48).

İdeolojilerden etkilenen son derece önemli toplumsal pratiklerden biri sırasıyla ideolojilerin nasıl edinildiği, öğrenildiği ve değiştirildiğini biçimlendiren, dil kullanımı ve söylemdir. Söylemin çoğu, özellikle de grupların üyeleri olarak bakıldığında, ideolojik temelli görüşlerimizi ifade etmekte ve ideolojik fikirlerin çoğunu kişiler, ebeveynlerinden ve akranlarından başlayarak, diğer grup üyelerini dinleyerek ve okuyarak edinmektedir. Kişiler, ideolojileri bir yığın konuşma ve metin biçimleri arasından televizyon izleyerek, okulda okutulan kitaplardan, reklamlardan, gazetelerden, romanlardan ya da çevresindekilerle yapılan günlük konuşmalardan öğrenmektedir. Öğreti kitapçığı, parti toplantıları, telkin ve politik propaganda gibi bazı söylem türleri aslında ideolojileri grup üyelerine ve yeni katılanlara 'öğretme' gibi belirgin bir amaç gütmektedir (van Dijk, 2003: 18).

İdeolojilerin grup çıkarlarıyla, yani, grubun iktidarını ve bu çıkarların dayandığı kaynakları (güç, anamal, gelir, aynı zamanda bilgi, eğitim ve ün) arttıran (ya da koruyan) ve grubu her şekilde destekleyen bir dizi düzenlemeler, süreçler, etkinlikler, kurallar, yasalar ve kaynaklarla ilgili olması aynı zamanda bu anlamdadır. Böylece, ideolojiler bir grubun diğer gruplar üzerinde birtakım avantajları "hak ettiği" ilkelerin oluşturulması yönünde hazırlıklı olmalarını sağlamaktadır. Örneğin, göç hareketlerine karşı çıkana, çoğunlukla "buraya" önce gelenin "biz" olduğu ve bu sebepten dolayı vatandaşlık, konut ya da iş gibi kıt kaynaklar üzerindeki önceliğin "bize" ait olması gerektiği şeklinde meşrulaştırılacaktır (van Dijk, 2003: 48-49).

Var olan egemen söylemin bir ürünü olarak haber, egemen ideolojinin "biz"lik tanımını üzerinden, "öteki"leştirdiği grupları belirleyerek, toplumdaki ötekilere karşı önyargıları ve nefret suçlarını beslemektedir. Milliyetçiliği ve ırkçılığı yeniden üreten medya, özellikle kriz ve çatışma dönemlerinde nefreti ötekilere yönlendirmekte, linç atmosferi yaratmaktadır; dolayısıyla bu atmosfer meşru ve doğal olarak kabul edilmekte ve içselleştirilmektedir (İnceoğlu ve Sözeri, 2012: 22).

Politika, medya veya bilim belli bir güç kaynağı olarak ortaya çıkmakta ve bu sebeple politikacılar, medya çalışanları ve bilim adamları mesleklerinden dolayı kendilerine özgü bir söylemsel güce sahip olmaktadır. Profesörler akademik söylemleri, hukukçular hukuki söylemleri, öğretmenler eğitimle ilgili söylemleri, gazeteciler medya ile ilgili söylemleri, politikacılar politik söylemleri, işadamları ekonomik söylemleri kontrol edebilme gücüne sahiptirler. Söylemler üzerinde daha çok etkili olabilen güçler, doğal olarak daha güçlü olacağından, eleştirel söylem çözümlemesinin amaçları arasında en önemlilerinden biri bu kuvvet ilişkilerini ortaya çıkarmaktır (Devran, 2010: 27-28).

Söylemin kontrolü bakımından iki öge çok önemlidir: birincisi söylemin ifade edildiği bağlam, diğeri ise metin ve konuşmadır. Her birey her ortamda söylemde bulunamaz ve söylemler üzerinde etkili olamaz. Örneğin, bir yönetim kurulu toplantısında sekreterin görevi not tutmaktır, söylemlere müdahale etmek değildir. Dolayısıyla, sekreter bu tür bir toplantıda söylemde bulunamamaktadır. TBMM'deki söylemler üzerinde etkili olabilmek için milletvekili, mahkemedeki söylem üzerinde etkili olabilmek için de hâkim olmak gerekir. Medyanın söylemleri üzerinde etkili olabilmek için de medya mensubu, gazeteci olmak gerekir. Eleştirel söylem çözümlemesi, bu bağlamda egemen grupların çıkarına olan bağlamsal kontrol grupları üzerine odaklanmaktadır (Devran, 2010: 28).

Konuşmanın veya metnin kontrolünde ise, güçlü olan grubun üyelerinin olası söylem türlerini veya konuşma eylemlerini belirleyebilmektedir. İletişimde veya söylemde konuları kimin kontrol ettiği veya değiştirdiği önemlidir. Sözelimi, gazetelerde editörler hangi konuların haber yapılacağını, profesörler sınıfta hangi konuların tartışılacağını belirlemektedir. Daha az güce sahip olan kişi veya gruplar; bağlam, konuşma ve konular üzerinde etkili olamamaktadır. Bu nedenle güçlü gruplar bu güçlerini istismar ederek söylemleri kontrol etmekte, söylemin konusunu değiştirmektedirler (Devran, 2010: 28).

Öte yandan bireylerin zihinleri, eylemlerini kontrol etmektedir. Eğer karşıdakinin zihni, bilgisi ve kanaatleri etkilenebilirse, onun eylemleri de etki ve kontrol altına alınabildiği söylenebilmektedir. Ayrıca bireylerin zihinleri metin veya bireyler tarafından etkilenebiliyorsa, o zaman söylemin dolaylı olarak da olsa insanların eylemlerini kontrol ettiği iddia edilebilmektedir. Bu nedenle ikna ve manipülasyon günümüzün önemli konularından biri haline gelmiştir. Bu noktada eleştirel söylem çözümlemesi, bu tür bir gücün nasıl istismar edilerek hâkimiyet kurulduğu üzerinde

durmakta ve söylemler üzerinde kontrol kurularak, bireylerin inançlarının ve eylemlerinin egemen çıkar grupları lehine nasıl çevrildiği konusuna odaklanmaktadır (Devran, 2010: 29).

Söylemsel ve zihinsel kontrol, hegemonya ve hâkimiyet kazanmanın en temel yollarından biridir. Dinleyiciler, aldıkları mesajlar eğer kendi inanç ve deneyimlerine ters düşmüyorsa; kendilerine akademisyenler, uzmanlar, profesyoneller veya güvenilir medya kuruluşları gibi otoriter ve itibar edilir kaynaklar tarafından ifade edilen söylem aracılığıyla iletilen inançları kabul etme eğilimi göstermektedir. Bu durumda mesajı alanların söylemde bulunanları güçlü, muktedir ve otoriter olarak algılamaları gerekmektedir. Kimi durumlarda söylemde bulunan kişi veya bireyler söyleme karşı durmak için gerekli bilgi, belge, kanaat veya inanca sahip olmayabilir. Çünkü çoğu zaman bireylerin medyadan veya kamusal kaynaklar dışından bilgi alabilecek bir seçenekleri bulunamayabilmektedir (Devran, 2010: 29).

2.2.2. Faşizan Söylem ve Faşizan Söylemin Gündelik Hayatta Üretilmesi

Faşist politikacıların milyonlarca Almanın desteğini nasıl kazandığı ve onları kendi çıkarlarına aykırı hareket etmeye nasıl ikna ettikleri sorusu, hala hem Almanya'da hem de genel olarak Batı'da tarihçileri ve sosyal bilimcileri meşgul etmektedir. Faşist ve ulusal-sosyalist dil kullanımının araştırılması yeni değildir; 1940'lı yılların başlarında, başta Almanya' olmak üzere, dil ile ilgili siyasal değişim çalışmaları arasındaki yakın ilişki kurulmuştur. Ulusal Sosyalizm'in ardından yapılan dil araştırması, öncelikle Victor Klemperer (1947, 2005) tarafından yapılmıştır. Klemperer Nazi rejimi sırasında kullanılan kelimeleri örneklendirmiş, sınıflandırmış ve tanımlamış; birçok kelimenin yeni anlamlar kazandığını, başka dillerden ödünç alınan yabancı kökenli kelimelerin yasaklandığını ve rejime uygun yeni kelimelerin türetildiğini bulmuştur. Dili bu şekilde kontrol etmek, insanların akıllarını ve düşüncelerini kontrol etme girişimi anlamına gelmektedir (Wodak ve Richardson, 2013: 2).

Akademik camiada bu ilginin nedenlerinden bazıları, yakın dönem Alman tarihinde bu kadar geniş bir halk desteğine sahip olan bir sistemin ortaya çıkmaması ve onu izleyenlerin böyle feci bir duruma düşmemesidir. Faşist diktatörlüğün pekiştirilme evresinin ilk aşamasını, Nazi liderlerinin terörizm ve gaddarlıkla kamuoyunu manipüle etme çabası oluşturmaktadır. Rejime yönelik her türlü muhalefet sert bir biçimde cezalandırılmış ve Nazi partisi dışındaki partiler yasadışı ilan edilmiştir. Diğer birçok az ya da çok siyasallaşmış örgüt, dernek ve birlik ortadan kaldırılmıştır. Bazıları Nazilerin

ve devletin paramiliter oluşumlarının tehdit ve şiddeti aracılığıyla tasfiye edilmiş, bazılarıysa kendi istekleri üzerine kapatılmıştır. Böylece etkili bir yasal muhalefet Nazi liderlerinin isteği sonucunda tamamen sona ermiştir. Güç kullanımı ve onun en aşırı formu olan terör, en başından itibaren faşist devlette kitlelerin yönlendirilmesini sağlayan temel etmen olmuştur. Nüfusu en çok etkileyen üç faktörün grafiği bir üçgen biçiminde göz önüne getirildiğinde, terör tabanı oluşturmakta, tabandan demagoji doğmakta ve üçüncü olarak başarının getirdiği yozlaşma ortaya çıkmaktadır (Patzold, 2018: 171, 175-176).

Muhalefet açısından caydırıcı bir işlev görmekle birlikte propaganda işlevi de gören terör, bazı orta sınıf mensupları tarafından rejimin kalıcılığının bir işareti olarak görülmüştür. Her ne kadar bazıları aşırı güç kullanımına karşı olsalar da, birçokları rejimin taleplerine ayak uydurarak, bu durumu devletin bekâsı için gerekli görmüştür. Dolayısıyla sergilenen şiddetin kendisinin demagojik bir etkisi bulunmaktadır. Pek çok Alman güç kullanımını gözünde büyütmeyi ve hatta ona hayranlık duymayı öğrenmiştir. Faşist devletin kuruluşunda terörün kullanılmasını, Almanya'nın artık düzeni sağlayabilecek, güçlü iradeye sahip liderleri olduğunun bir kanıtı olarak yorumlamışlardır. Terör ve demagoji arasında yakın bir ilişki olduğu düşüncesinin sebebi bu eğilimdir (Patzold, 2018: 177).

Faşist demagoji en büyük başarısını, kitlelerin kandırılmaya ve ulusal bir mitten istifade edilmesini kabul etmeye yönelik istekliliğiyle elde etmiştir. Naziler iktidara geldiklerinde eski ve yeni destekçileri arasında milliyetçi coşkuyu nasıl arttıracaklarını bilmişler, faşist demagoglar devamlı sadece "Almanya" ve "Alman yoldaşları" için hareket ettiklerini söylemişlerdir. Bu söylemlerde, birlik ve uyum basit ama etkili bir biçimde Almanların gerçek doğası gibi tarif edilmiş; ancak bu doğanın dünyaya egemen olmak isteyen düşmanlar, yani Yahudiler ve onların yoldan çıkardığı Almanlar tarafından yerle bir edildiği iddia edilmiştir. Bu söylemlere göre, bu düşmanlara boyun eğdirilmesi, tasfiye edilmeleri veya en azından yeniden eğitilmeleri Almanları yeniden birleştirecek ve aralarındaki anlaşmazlıklara son verecektir. Bu milliyetçi demagojinin içsel amacı, tüm muhaliflerin ortadan kaldırılması ve özellikle işçi sınıfı hareketinin pasifize edilmesidir (Patzold, 2018: 182-183).

Nazi Almanyası'nda propaganda faaliyetlerini yürütmek için bir propaganda bakanlığı kurulmuş ve bakanlık bunu kendine özgü yasaları olan bir sanat haline getirmiştir. Hitler, "Kavgam" adlı eserinde kitlenin kadınsı bir yapıya sahip olduğunu, bunun için akıllardan daha ziyade duygulara yönelik propaganda faaliyetini

gerçekleştirmenin gerekli olduğunu belirtmiştir. Yoğunlaşan kitlenin daha duygulu bir nitelik taşıdığını, kitlenin duygular üzerinde yaratılan izlenimler tarafından yönlendirildiğini ifade etmiştir. Ona göre, propagandanın işlevi, hareketi yayarak teşkilat için insan kazanmak ve mevcut durum ve düzeni itibardan düşürerek yeni doktrini nüfuz ettirmektir (Hitler, 2005: 173). Hitler'e göre, propagandanın fonksiyonu, kitlelerin dikkatini "önemi ilk defa görüş sahalarına yerleştirilmiş olan" bazı olgulara, süreçlere ve ihtiyaçlara dikkati çekmektir. Buna uygun olarak kitlelere yönelik propagandanın basit olması ve mümkün olduğunca az noktaya yoğunlaşması, bu noktaların ise sevgi ve nefret gibi duygusal unsurlara yapılacak vurgu ile sıkça tekrarlanması gerekmektedir (Hitler, 2005: 165).

Nazizm, ajitasyon ve propaganda arasında ayrım yapmayarak, propagandayı sadece parti elitine ulaşmanın bir aracı olarak değil, tüm Alman ulusunu ikna etmenin ve onlara kendi doktrinlerini aşılamanın bir aracı olarak görmüştür. Ancak Welch, Nazizm, Propaganda Bakanı'nın Alman ulusunu topyekûn savaş için seferber etme ve zaferin kesin olduğu noktasında kitleleri ikna etmede başarısız olduğunu ifade etmektedir. Ders kitaplarına girecek bir totaliter polis devletinde bile propagandanın, "topyekûn savaş"la karşı karşıya olan vatandaşları ikna etmede sınırlı bir güce sahip olduğunu ve başarısız olma ihtimalinin bulunduğunu savunmaktadır (Welch, 2019a: 23-24).

Faşist ideolojinin merkezine aldığı devlet, devleti koruma, yüceltme gibi misyonlar aynı zamanda retorik gücünü güçlendiren öğelerdir. Faşist ideolojinin İspanyol versiyonunda Cumhuriyetin yarattığı kargaşaya karşı ülkeyi ve devleti yeniden ayağa kaldırma propagandası, güçlü bir lider otorite imgesiyle de buluşarak, uzun süreli ve etkin bir mobilizasyon yaratabilmiştir (Bora, 2009: 351). İtalyan Faşizmi'nde, faşist propaganda Mussolini'nin öncülüğünde üç temel ilkeyi vurgulamıştır. Bunlardan ilki, Roma İmparatorluğu'nun tekrar diriltileceği ve yine eskisi gibi Batı medeniyetini yönlendireceği düşüncesidir. Bu düşünce, Roma İmparatorluğu'nun büyük askeri gücüne bir dönüşü vaat etmektedir. Geçmişin tekrar canlandırılacağı fikri Nazizm için de geçerlidir. Her iki lider de propagandalarında geçmişi canlandıracakları fikrini sık sık dile getirmiştir. İtalyan propagandasının bir diğer özelliği, basın üzerindeki güçlü denetim ve Mussolini'nin basında yansıtılmasıdır. İtalya'da özellikle gazeteler aracılığıyla Mussolini'nin her anlamda enerjik ve zinde olduğu gösterilmektedir. Hatta basın yayın organlarında Mussolini'nin hasta olduğuna dair yazılar yazmak bile yasaklanmıştır. Basında Mussolini doğası gereği hareketli, sağlıklı ve zinde bir insandır.

Mussolini halka seslenirken halkın aklına değil, duygularına yönelik konuşmanın kendi yönetimi için daha işlevsel olduğunun farkındadır. Bu nedenle, her konuşmasında güven, disiplin, cesaret ve güç kavramlarını kullanarak kalabalığı coşturmasını bilmektedir. Tamamen duygusal hezeyanlarla halk, Duçe'yi selamlayarak, Mussolini'yi yeni İmparatorluğun kurucusu ilan etmektedir. İtalyan Faşizmi'nin son özelliği, sinema, radyo, afiş, sergi gibi iletişim araçlarının kullanılması gösterilebilir. Kendisi de bir gazeteci olan Mussolini kelimelerin gücünün farkındadır ve çok iyi sloganlar yaratmıştır. Bunlara örnek olarak: "İnan, itaat et, savaş!", "Tarihte hiçbir şey kansız kazanılmadı", "Mussolini her zaman haklıdır", "Yüzyıl koyun gibi yaşamaktansa bir yıl aslan gibi yaşamak daha iyidir" gösterilebilir (Macit, 2006: 105-108).

Faşist rejimin propagandasında kullanılan dil, faşizmin en karakteristik özelliklerinden birini oluşturmaktadır. Propagandalarda yeniden doğuşu akla getiren, faşizm "millede değer atfeder", "yeniler", "iyileştirir", "canlandırır", "yeniden fetheder", "yeniden biçimlendirir", "yenileştirir", "millet hayata döner", "canlılık kazanır" ifadeleri kullanılmaktadır. Mussolini'nin kendi konuşmalarındaki hâkim temanın da "yeni insan" ve "yeni aristokrasi" nosyonları ile birlikte İtalya'nın "bir medeniyetten diğerine geçtiği" ve "Batı'nın gerilemesi sürecinde üstünlük" kazandığı nosyonlarını içermektedir (Griffin, 2014: 131).

Faşist ideolojide, parça parça ve farklılaşmış halk kitleleri karşısında aynı propaganda teknikleriyle ulaştırılan bir tek metnin işlendiği düşünülmemelidir. Bunun aksine, ideolojiler ve anlatımlar, farklı toplumsal tabakalar için farklı faşist siyasal ideolojiler aygıtlarda cisimlenmektedir. Faşist propaganda işçi sınıfına, kırlardaki halk tabakasına ve küçük burjuvaziye hitap edilmesine göre önemli farklılıklar içermektedir. Almanya'da milliyetçilik, sosyalist solda ve İtalya'da faşizmin anarşist-sendikalist kanadında, işçi sınıfına yönelik, üretimin emekçiler tarafından yönetimi ve denetimi, mülkiyete karşı sosyalizan formüller, tekellerin gücü ve emperyalist sermaye gibi temalar işlenmiştir. Faşizmin kırlardaki halk için işlediği temalar ise, köylü birliği, köylerin kentlerce sömürülmesine karşı toprak ve kan bağıntısının yanı sıra sanayi-tarım çelişkisi ve kırlardaki halk sınıflarının sermaye tarafından sömürülmesidir (Poulantzas, 2016a: 89-90).

Bora, faşizm kavramının kerteleriyle ilgili şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

"Faşizmin üç düzlemini ayırt etmek gerekir: rejim/devlet biçimi düzlemi, örgütlü faşist hareket düzlemi, sıradan/gündelik faşizm (veya "kök-faşizm")... Türkiye'de devlet rejimi "total" anlamda faşist olarak tanımlanamaz- İkinci Dünya Savaşı sonrasında "total" anlamda faşizmin tarihsel devrini tamamladığını düşünüyorum: hele 90'ların dünyası, son derece eklektik ve

"esnek" olan post-faşizmin devridir-, ancak güçlü faşist rejim unsurlarını barındırır (olağanüstü hukukun ve "istisna"nın olağanlığı, millî eğitim ideolojisi...). Örgütlü faşist hareket ise -tıpkı neofaşizmin evrensel gelişmesi gibi-, büsbütün müstakil bir hareket olarak düşünülmemelidir; ideolojik açıdan resmî ideolojiyle ve vasatî milliyetçi-muhafazakâr ideolojiyle "haddinden fazla" eklenmiştir, söylemsel ve ideolojik özgüllüğü sınırlıdır, görelidir; buna bağlı olarak, örgütsel açıdan da klientelist ilişkilere yine "haddinden fazla" gömülüdür. Sıradan faşizmin gündelik hayatta, dilde anlık, kendiliğinden- bazen de gayet "şenlikli" biçimde- uç veren görünüşleri ise Türkiye'de bir hayli yaygındır." (Bora, 1999: 15).

Dolayısıyla, faşizmi kertelere ayıran Bora, faşizmin rejim olarak, hareket ve ideolojik olarak ve sıradan faşizm olarak üç şekilde karşımıza çıkabileceğini anlatmaktadır.

2.2.3.Faşizan Söylemde Öteki Kavramı

Avrupa'da 19. yüzyılda ulus devlet kavramının yükselişe geçmesiyle birlikte ait olunan ulusun kendini olumlu yönde biçimlendirmesi amacıyla, yabancı olan her şeyden korunma, diğer ulusları değerden düşürme ve milli, etnik ve dinî azınlıkları dışlama mekanizmaları devreye girmiştir (Habermas, 2012: 19). Bu nedenle, milliyetçiliğin ve ırkçılığın ana ideolojik akımları, ulusun ve ırkın güvenliğine veya saflığına zarar verdiği hissedilen "öteki"nin sürekli inşası için gerekli kaynakları sağlamaktadır (Billig, 1990: 24). Ulusal kimliğin ve yurttaşlar topluluğunun inşasının nihai hedefi olan "biz" bilincinin yurttaşlar tarafından içselleştirilmesi, söz konusu bilincin besleneceği bir "öteki" olmadan gerçekleşmemektedir (Üstel, 2008: 209). Bu durumun ortaya çıkardığı "öteki" kelimesi kavram olarak "biz"den olmayanı anlatır ve bu noktada insanları ve grupları birbirinden farklılaştırır. "Biz" ve karşısına "öteki"nin yaratılması bir sosyal süreçtir. Bir grup önyargısı geliştirebilmek için önce grup bilinci geliştirilmekte ve gruplar ayrıştırılarak diğerinden izole edilmektedir. Grup önyargısı, grup üyelerinin bir başka grup ve üyeleri hakkındaki ortak önyargılarından oluşmaktadır. Bir toplumun olumsuz anlam yüklenen "öteki" kavramını yaratmasının pratik yararının ne olduğu sorgulandığında, temelde sürdürülmesi gereken bir üstünlük/alçaklık ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Üstün olan; ötekini edilgen, pasif ve olumsuzluk adına her türlü sığa uygun olarak tanımlamıştır. Denetleyen ve hâkim olan, ötekini, sadece kendi denetimlerine bir meşruiyet söylemi kazandırmak için değil, denetimin devamı gibi araçsal amaçlarla da yaratmaktadır. (Bilici,2011:4).

Öteki kavramını yaratan sosyal yapıdaki üstünlük iddiasıdır; belli bir kalıpla sınırlandırılan ötekinin ilişkileri, bu sınır içinde kalmaktadır. Hegel'in ünlü efendi/köle diyalektiğindeki gibi, insan zorunlu olarak ya efendi ya da köledir; bunlardan biri

olduktan sonra da, varlığı ve özellikleri "öteki" tarafından belirlenir hale gelmektedir (Tekeli, 1998: 2). Bu efendi/köle diyalektiği tüm iktidar ilişkilerini belli bir kalıp içine sokarak homojenleştirmektedir. Efendi kavramı egemeni, köle kavramı ise egemene boyun eğeni betimlemektedir. Köle, efendiye efendinin arzularını doyurabilmek için hizmet etmekte; efendisinin arzularını doyuma ulaştırmak için köle kendi içgüdülerini bastırarak kendini olumsuzlama sürecine gitmektedir. İşçi sınıfının modern köleliğinde evrensel özne-nesne, etken-edilgen, fail-kurban konumuyla birlikte başka grupların da özellikle kadınlar, zenciler ve tüm diğer etnik gruplar ve azınlıkların hatta mutlu azınlıkların bu ilişki biçimi içinde konumlandırıldığı bilinmektedir (Young, 2000: 17). Bu köle/efendi diyalektiğinde tepedeki insanlar diptekileri sürekli aşağılamaktadır. Özellikle "deri rengiyle doğanın gazabına dönüşen insanların", doğal efendilerine karşı bırakın isyan etmeyi eşitlik talep etmeleri bile başlı başına büyük bir hakaret sayılmaktadır. Bu durum üst ve alt sınıflar arasındaki ilişkide geçerli olsa da, ırklar arasındaki ilişkide daha geçerlidir (Hobsbawn, 1999: 391).

Toplumdaki sorunların sebebini "öteki" sayılan grubun üzerine atmak "biz'i birleştiren unsurlardan biridir. Schnapper'a göre; *"Kendi zorluklarını başkasının üstüne atmak, bireylerin ve grupların iç çatışmalarını çözmeyi sağlayan bir savunma mekanizmasıdır. Dış düşmanın varlığının bir gruba ne denli katkıda bulunduğu bilinmektedir."* (Schnapper, 2005: 137). Freud'un yaklaşımı da bu noktada Schnapper ile benzeşmektedir. Ona göre, *"Kitlelerdeki kuvvetli bir dayanışma vurgusunun oluşabilmesi için herhangi bir yabancı azınlık grubuna belli bir düşmanlık duyulması ve bu azınlığın sayısal zayıflığının, ona zulmetmeyi teşvik edecek düzeyde olması gerekir."* (Schnapper, 2005: 137).

Ötekinin en önemli özelliklerinden birisi düzeni bozan olmasıdır. "Biz" düzenin devamını ve istikrarını sağlayan olarak görülürken, "öteki" düzenin istikrarını sağlayan öğelerin içini boşaltan, bir nevi düzeni tehdit eden olarak görülmektedir. Bu sebeple, "öteki" düzen için tehlikeli olan taraf olarak görülmektedir. Toplumsal ve siyasi düzeni oluşturan yasalar, kültürel temeli oluşturan gelenekler, geleneksel yaşam ve ilişki biçimleri gibi unsurlar "öteki" tarafından bozulma ve tahrip edilme riski taşımaktadır (Parlak, 2015: 41).

Ötekileştirme, imgedeki farklılaştırma ve ayrıştırma süreci veya durumu olarak tanımlanabilmektedir. Bu imge, yargıları içeren, kimi zaman aşırı bir olumsuzlamayla birlikte önyargılar, stereo tipler ve damgalama (stigmatizasyon) şeklinde görülen;

olumlu olarak da benzeştiren (fakat aynı veya tek yapamayabilen) bir düşünme ve algı biçimidir (Nahya, 2010: 67) Önyargı, düşünsel ve pasif bir eylem iken bunun dışı vurulup belli bir kimliğin inşasında kullanılması imgeyi oluşturmaktadır. Bu durum ise bir grubu, etnik ve toplumsal yapıyı farklılaştırarak dışarıda bırakmaktadır. Birçok halk, grup veya toplum kendinden olmayanı olumsuzlayarak çeşitli klişeler ve önyargılar üretmektedir.

Önyargı, beraberinde kısır döngü de yaratmaktadır. Özçalık'a göre, var olan önyargıya tepkisel olarak ötekileşen grup aşırı söylemlere rağbet ederek önyargının sağlamasını yapar hale gelmektedir. Almanya'daki Türklerin suç oranlarının yüksekliğini ve uyum sorunlarını bu şekilde açıklamak mümkündür. Önyargılar nedeniyle, kendisini çoğunluk toplumuna ait hissetmeyen ve aynı zamanda köklerinden de kopan Türk topluluğu tepkisel şekilde polarize olmuştur. Bu uçlaşmalar her seferinde çoğunluğun belirlediği "biz"in önyargı söylemlerine olan inancını tazelemektedir. Böylelikle bu kırılmaz döngü, grupların birbirlerini kabullenme süreçlerini engellemektedir. (Özçalık, 2008: 5) Önyargının sağlamasını yapan ötekileşen grubun üzerinde sosyal psikologlar araştırma yapmışlar ve şu kanıya varmışlardır: *"kurban, ona sürekli atfedilen değersizleştirici özellikleri içselleştiriyor ve ona dışarıdan sürekli dayatılan imgeye uygun davranıyordu"* (Schnapper, 2005: 140). Dolayısıyla, önyargıyla kurgulanan ve gerçeği yansıtmayan etiketleme, kurbanın üzerindeki psikolojik baskı sebebiyle, kurbanı o şekilde davranmaya iterek ve gerçek hale gelmektedir.

"Öteki" kavramı bir grubun veya toplumun, başka bir kültürün veya toplumun toplumsal belleği referans alınarak, diğerlerinden ayrıştırılıp farklılaştırılmasıyla ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak, milliyetçi varsayımların modern bilinçteki merkeziliği, ulusun veya ırkın tanımladığı şekilde, "öteki"nin varsayımına dayanan, "öteki" siyaseti için sürekli bir potansiyel içermektedir. Faşist gruplar, bu siyaseti ifade ederken, "öteki" uluslar, "öteki" ırklar ve genel olarak "öteki"ler hakkındaki "onlar" ve "biz" ayrımından yararlanabilmektedir (Billig, 1990: 25).

2.2.4. Faşizan Söylemde Yabancı Düşmanlığı

İnsanların kendi etnik gruplarına karşı güçlü bağlılıklar geliştirirken yabancılara karşı mesafe koymaları kaçınılmaz bir süreçtir. Eğer bir grup sosyo-ekonomik veya kültürel süreçlerde başarısız olduğunu düşünüyorsa, yabancılara yönelik düşmanlık geliştirebilmekte ve yabancılarla rekabet içine girebilmektedir. Çevre felaketleri ve yabancılardan kaynaklanan tehditlerin ortaya çıkması, yabancılara karşı herhangi bir

düşmanlık olmadan, daha fazla grup sadakatinin görülmesine sebep olabilmektedir (Cashdan, 2001: 760).

Faşist gelenek, siyaseti, dünyaya hükmetmek isteyen ve dünyanın geri kalanını kandıran küçük bir komplo grubunun eylemleri olarak yorumlamaktadır. Sadece bu komplonun "gerçek" doğasını algılayanlar dünyayı yıkımdan kurtarmayı umabilmektedir ki, bu kişiler de kendileridir. Tarihsel olarak, farklı komplo teorisi çeşitleri olmasına rağmen, faşist gelenek içinde antisemitik tema tutarlı bir şekilde gelişmiştir. Komplo teorisyenleri dünya egemenliği için şeytani planlar yapan nihai komplocuların Yahudiler olduğunu iddia etmişlerdir (Billig, 1990: 25-26). Nitekim, bu görüşü destekleyen Kershaw, özellikle 1922 yılından sonraki Hitler'in konuşmaları incelendiğinde, Marksizme karşı verilen mücadelenin Yahudiliğe karşı verilen mücadeleye dönüştüğünü, ikisinin de eş anlamlı hale getirildiğini ifade etmektedir (Kershaw, 2008: 52). Milliyetçi ve ırkçı ideolojilerin düşmanca tepkilerini, geniş çaptaki nüfus değişimlerine ve göçmenlere yönlendirmesi mümkündür. Göçmen olan "öteki", özellikle ekonomik sebeplerle toplumun birliğini ve bütünlüğünü bozan olarak görülmektedir. Bu nedenle faşist politikacı, bu mesajı "iki milyon göçmen - iki milyon işsiz" şeklinde dile getirerek rasyonalize edebilmektedir. Faşist propagandacıların bu tür rasyonalize edilmiş mesajlarını dile getirmelerinde, "öteki"nin kendi klişelerini yenileyerek yaratmalarına da gerek olmamakta, ancak modern, milliyetçi sağduyu klişeleri bunun için yeterli olmaktadır (Billig, 1990: 25).

İnsanları "biz" ve "onlar" şeklinde kategorize ederek ötekileştirme aşamasında kullanılan araçlardan birisi de söylemlerdir. Van Dijk'e göre söylem, "biz" ve "onlar"ı yaratarak, insanlar arasına mesafe koymakta, gerçekleri abartarak dramatikleştirmekte ve "biz" grubunu kurbanlaştırmaktadır. Van Dijk bu durumu şu sözleriyle açıklamıştır: *"Ötekiler olumsuz açıdan temsil edilmeye eğilimli olduğunda ve özellikle de tehditlerle bağdaştırıldıklarında, o zaman iç grubun böyle bir tehdidin kurbanı olarak temsil edilmesi gerekir."* (van Dijk, 2003: 107) "Öteki"ni bir tehdit unsuru olarak görüp "biz"i kurbanlaştıran psikolojide nefret söyleminin büyük bir önemi vardır. Faşizm "öteki"ni kurbanlaştırmakta, toplama kamplarına toplamakta, işkence ederek öldürmektedir. Dolayısıyla şiddet; yüksek yoğunlukta ve fiili olarak uygulanmaktadır (Finchelstein, 2019: 105-106).

Nefret söylemi, nefret suçunun işlenmesi için önkoşuludur (Oran, 2012: 44). Nefret söylemi, *"nefret suçuna giden sürecin çıkış noktası, yani nefret suçunun önünü açan tahammülsüzlüğün ve hoşgörüsüzlüğün dışavurumudur* (İnceoğlu ve Sözeri, 2012:

24). Nefret söyleminin, temelinde; ırkçılık, yabancı düşmanlığı (zenofobi), ayrımcılık, cinsiyetçilik, bölünme fobisi ve homofobi yer almaktadır. Dolayısıyla, tarihsel düşmanlıklar, güncel korkular ve belirli bir ideolojiye olan tartışmasız bağlılık nefret söyleminin temelinde yer alır; nefret söylemi öncesindeki aşama ise, farklı özelliklere sahip bireyi ötekileştirmektir (Yardımcı, 2011:1).

Öteki grupların insan dışı olarak gösterilmesiyle birlikte şeytanlaştırma süreci başlamıştır. Şeytanlaştırılan grupların, adeta haşerelerden farksız olduğu için, herhangi bir şiddete maruz kalmaları hatta öldürülmeleri meşru sayılmaktadır. Parlak bu durumu şu şekilde açıklamıştır: *"Onların yaşamları bizim yaşamlarımız gibi değerli addedilmez, bilakis kutsallaştırılmış olan devletin, vatanın, milletin ve hatta inancın bekâsı adına, düzenin devamı adına, iç grubun en saf haliyle sürekliliğini koruyabilmesi adına yaşamları kolaylıkla gözden çıkarılabilir."* (Parlak, 2015: 83).

19. yüzyıl ile 20. yüzyılın başlarına kadar insanlar, hiyerarşik olarak alt türlere ayrılmakta, bu türlerin her birinin doğal niteliklere sahip olduğu iddia edilmekte ve bu iddia biyoloji biliminin verileriyle desteklenmektedir (Çoban Keneş, 2018: 39). Ötekilik, 18. yüzyıldan itibaren Sosyal Darwinizm ile birlikte bilimin diliyle ifade edilmeye başlanmıştır. Sosyal Darwinci görüşlerin bir tezahürü, sakat ve hasta insanların, zekâ seviyesi düşük kişilerin zorunlu kısırlaştırma ya da izole etme yoluyla ayıklanması ve sağlıklı bireylerin çoğaltılması yoluyla bir insan ırkını ıslah etmeyi ve genetik niteliğini iyileştirmeyi öngören öjeni akımıdır. Öjenizmin modern kurucusu Francis Galton'a göre kalıtım, insanların hem bedensel hem de zihinsel özelliklerini belirleyen en önemli faktördür. 20. yüzyılın başında öjenizm ABD'den Kanada'ya, Japonya'dan Brezilya'ya birçok ülkede taraftar toplayarak, devlet politikalarını etkilemiştir. Bu görüşü benimseyip uygulamaya koyan Hitler, Alman ırkının evrimsel ilerleyişini baltalayan akıl hastaları, sakatları ve kalıtsal hastalıkları olanları "parazit" olarak görerek kısırlaştırıp öldürmüştür. Bu zihniyetle birlikte Yahudileri, Çingeneleri, homoseksüelleri ve komünistleri toplama kamplarında toplayıp çalıştırıp, saf Alman ırkıyla karışmasını önlemek amacıyla öldürmüştür. Öjeni akımı Türkiye'de özellikle 1930'lu yıllarda kendine taraftar bulmuştur. Cumhuriyeti kuranlar "hasta adam" tabiriyle damgalanan yaşlı ve zayıf Türk imajını değiştirmek için "Güçlü Türk"ü yaratma misyonunu üstlenmişlerdir. Cumhuriyet Atatürk'ün tabiriyle "gülbüz ve yavuz evlatlara" ihtiyaç duymuş, bu güçlü bedenler Cumhuriyet'in temelini sağlam atılmasına aracı olarak görülmüştür (Yumul, 2012: 91-92).

İletişimde önemli rol oynayan söylemsel metaforlar sosyo-etnik değerlendirmelerle birleştirilerek parazitlerin yok edilmesi düşüncesini ortaya çıkarmaktadır; dolayısıyla, bu durumda fiziksel ve tıbbi alandaki özelliklerin sosyo-politik eylemlere aktarıldığı görülmektedir (Musolff, 2013:58). 30 Ocak 1939 tarihinde iktidara gelişinin yıl dönümünü kutlayan Hitler konuşmasında şu sözleri sarf etmiştir: *"Eğer uluslararası finans gücüne sahip olan Yahudilik, dünyayı bir savaşa sokmayı başardıysa bu savaşın sonucu Bolşeviklerin ve onunla birlikte Yahudilerin zaferiyle sonuçlanmayacak, aksine Avrupa'daki Yahudi ırkının yok edilmesiyle sonuçlanacaktır"*. (Musolff, 2013: 56). Hitler'in bu sözünden ayrı bir "ırk" olarak gördüğü Yahudileri, bir insan vücudu olarak kavramsallaştırılan Alman milletin sağlığına "parazit tehdidi" olarak algıladığı görülmektedir. Parazitler olarak Yahudilerin ulusal vücuda bulaşmış olduğu iddia edilirken, Hitler rejimi, kendisini 1939 yılında parazitlerin izolasyonunu büyük ölçüde başarmış olan bir "şifacı" olarak görmektedir. Bununla birlikte diğer Avrupa ülkeleri hala virüslüdür, Almanya onlarla savaşmak, onları tamamen yok edene kadar devam etmek ve parazitin artık başka bir ülkeye bulaşamayacağından emin olmak zorundadır. Senaryo sonucunda, iyiliğin iyileştirici güçlerinin kötülük güçleri üzerinde kazanacağı ve Avrupa uluslarını ve tüm dünyayı kurtaracağı bir "kıyamet" öngörülmektedir (Musolff, 2013: 58). İngiltere'nin Sovyet Rusya'yı desteklemesiyle birlikte antisemitizm söylemi, anti-Batı ve anti-Bolşevizm söylemiyle birleştirilmiştir. ABD'nin Pearl Harbor çıkartması sonrasında Japonya'ya saldırmasıyla birlikte ise Nazi propagandası Amerikan-karşıtı temayı da devreye sokarak, dünyayı Yahudiler'in kontrolüne almak istediği komplo teorisi üzerinden propagandasını yürütmüştür (Kallis, 2005: 85).

Antisemitik söylemin Fransa'daki faşist hareketler ve partiler açısından II. Dünya Savaşı öncesinde ve boyunca etkili olduğunu ifade eden Beauzamy, bu durumun savaş sonrasında tamamen yok olmadığını "örtük" bir şekilde de olsa yeni bir forma dönüşerek devam ettiğini tespit etmiştir. Faşizan söylem, II. Dünya Savaşı süresince ve öncesinde "aleni" bir biçimde ifade edilirken, II. Dünya Savaşı sonrasında siyasi ve hukuki koşullardan dolayı "örtük" bir hal almıştır. Dolayısıyla, iki savaş arası dönemde Yahudiler "aleni" bir biçimde hedef gösterilirken, savaş sonrası dönemde faşizan söylemde sosyal ve ekonomik problemlerin sebebi olarak gösterilmiş, toplumda onlara karşı bir önyargı gelişmesinin fitili ateşlenmiştir (Beauzamy, 2013: 163). Benzer durumun Macaristan için de geçerli olduğunu saptayan Kovacs ve Szilagyi, 1940'lı yıllardaki ve günümüzdeki gazeteleri ve yeni medyadaki adlandırma/ yaftalama

stratejilerini, stereotipleri ve ana tartışma şemalarını incelemiştir. 1940'lı yıllardaki gazetelerde şu referanslara rastlamıştır: *"Save us from Jewish spouse! (Bizi Yahudi eşten koru!)"*, *"Unlike Hungarians, Jews eternal evil! (Macarların tersine sonsuz kötü olan Yahudiler!)"*. Medyadaki söylemin geneline bakıldığında, Yahudilerin kendi halklarının sağlığını bozan bir tehdit olarak parazit olduğu, "dürüst olmayan", "ahlaksız" ve "sapık" gibi birçok olumsuz özelliğin onlara yüklendiği görülmektedir (Kovacs ve Szilagyi, 2013: 203, 207, 209). Avusturya'da göçmenlere karşı ortaya çıkan ayrımcı söylemi inceleyen Kryzanowski ve Wodak (2008) ise II. Dünya Savaşı'ndan sonra bile Avusturyalıların, Yahudilere ve Romanlara yönelik aşağılayıcı imalar ve varsayımlarda bulunduklarını tespit etmişlerdir.

1929 yılında Ukrayna'da kurulan Ukrayna Milliyetçiler Örgütü'nün (Organization of Ukrainian Nationalists) faşist bir örgüt olduğunu belirten Rudling, bu örgütün hedefinin etnik açıdan homojen bir totaliter ulus-devleti kurmak olduğunu ifade etmektedir. Bu hedefe ulaşmak için terörizm, şiddet ve suikast yöntemini kullanan bu örgüt, savaşın sonuna kadar Almanya'daki gibi etnik temizlik içine girerek 90.000'den fazla Polonyalıyı ve binlerce Yahudi'yi katletmiştir (Rudling, 2013: 229).

Richardson ise faşist bir parti olarak nitelendirdiği İngiliz Ulusal Partisi'nin (British National Party) 1960 yılı öncesi söyleminin daha çok ırksal ve antisemitik bir özelliğe sahip olduğunu, 1960 yılı sonrasında faşist söylemdeki yabancı düşmanlığının daha çok göçmenlere yöneldiğini belirtmektedir. Ayrıca, 1960 yılı sonrasında ortaya çıkan böyle bir değişimin sebebinin ırksal anlamda ayrımcılığın hukuk ihlali sayılmasından ötürü pragmatik olduğunu da ifade etmektedir (Richardson, 2013: 200). Bir diğer akademik çalışmasında ise Richardson, günümüzdeki faşist partilerin kitlelerin desteğini kazanmak için "ikiyüzlü" bir propaganda yapmayı tercih ettiklerini ifade etmektedir (Richardson, 2011: 38). Bunun nedeni, ana akım partileri destekleyen potansiyel seçmenleri korkutmamaktır; dolayısıyla, bu tür partiler, faşist bağlarını ve miraslarını gizleyip kendilerini "göçmen karşıtı" ve "milliyetçi" olarak tanıtmaktadırlar. Faşist partiler kendilerini modernize edilmiş olarak göstermekte, demokrasiyle ve hukukla bağdaşmayan açıklamalar yapmaktan kaçınmakta, ancak bilinçaltına verdikleri mesajlar faşizan içeriğini korumaktadır (Marinho ve Bilig, 2013: 146). Richardson ve Colombo, İtalya'daki Kuzey Ligi (Lega Nord) partisinin de aynı stratejiyi izleyerek başarıyı yakaladığı son çeyrek yüzyılda aşırı sağ partilerin bu yöntemle Avrupa'da yükselişe geçtiğini belirtmektedir (Richardson ve Colombo, 2013: 181).

Köker ve Doğanay'a göre, Kürtler, Ermeniler ve Avrupalılar "sadakatsiz", "güvenilmez" ve "suça meyilli" olarak Türkiye'deki en önemli öteki gruplarını oluşturmaktadır (Köker ve Doğanay, 2010: 91). Parlak'a göre, Türkiye'de Ermeni, Kürt, Rum ve Alevi olmanın getirdiği ötekilik, toplumsal bünneyi korumak amacıyla kaynağı imha edilmesi gereken bir durumdur. Bu sebeple nüfus mübadelesi politikaları, Dersim Olayı, Varlık Vergisi uygulamaları ve 6-7 Eylül vakası Cumhuriyet döneminin denetlenemeyen ötekine karşı giriştiği "cerrahi operasyonlar"dır (Parlak, 2015: 64).

Somay'a göre, Türkiye gayrimüslim azınlıkları eğitim, dil ve kültürel âdetler noktasında serbest bırakmış, bu durum uluslararası antlaşmalarla güvence altına alınmıştır. Ancak toplumun bürokratik ve politik alanlarından dışlayarak bir ayrımcılık örneği sergilemiştir. Özellikle bu ayrımcılık gerçek yüzünü 1915 Ermeni Tehcirinde, Varlık Vergisi uygulamasında ve 6-7 Eylül Olaylarında göstermiştir (Somay, 2012: 100).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEK PARTİ DÖNEMİ VE VARLIK VERGİSİ

3.1. Tek Parti Dönemi ve Rejimin Mahiyeti

Tek parti rejiminin kuruluşu, 1925 Şeyh Said ayaklanması üzerine Takrir-i Sükûn Kanunu'nun çıkartılmasıyla başlamıştır; bu dönemde Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatılmış, İstiklal Mahkemeleri kurulmuş, basın baskı altına alınmıştır. Dolayısıyla Koçak, Türkiye'de tek partili rejimin dönüm noktasının Takrir-i Sükun Kanunun tarihi olan 4 Mart 1925 olduğunu belirtmektedir (Koçak, 2016: 170). 1926 yılında Atatürk'ü hedef alan İzmir Suikastı'nın önlenmesiyle, eski İttihatçılara yayılan geniş tutuklama dalgası ve idamlarla beraber tek parti rejimi pekişmiştir. Kimi sosyal bilimciler tarafından, Nutuk, bu mutlak iktidarın ilanı olarak görülmektedir. Kısa ömürlü Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF) tecrübesinin yarattığı hayal kırıklığı, dünya ekonomik bunalımının etkilerinin toplumsal memnuniyetsizlikleri artıracağına dair endişeleri ortaya çıkararak, yönetenleri rejimi kontrol altında tutmaya yönelik bir gayrete yönlendirmiştir. 1931 ile 1935 arasındaki dönem, otoriter yönetimin totaliter bir yön kazanmasına sebep olmuştur. 1931 kongresinde Altı Ok'un kabulüyle doktriner iddiasını ortaya koyan CHP, politik tekelleşmeye doğru yön kazanmıştır. SCF'nin ardından Türk Ocakları da kapatılırken; 1935'te Türk Kadınlar Birliği ve Mason locaları, 1936'da Talebe Birliği feshedilmiştir. Bunca geniş yelpazedeki örgütlerin fesih gerekçesi, *"CHP'nin ilkeleri, ülküleri ve icraatıyla bir farkları olmadığı"*dır. Totaliterleşme, 1935 kongresinden sonra içişleri bürokrasisiyle parti örgütlenmesinin birleştirilmesiyle ve 1939 tüzük değişikliğinin getirdiği parti-devlet bütünleşmesiyle ortaya çıkmıştır (Bora, 2017: 139).

Türkiye'de 1930'lu yıllarda yukarıdan dayatılmış bir biçimde faşizm idealinin bazı boyutları bulunmaktadır. Rejim ve iktisadi politika muhafazakârdır, ancak amaçlanan ortaya çıkacak siyasal katılımın ve iktisadi çıkar taleplerinin önüne geçmektir. Avrupa'daki gibi harekete geçmiş kitlelerle karşı karşıya gelme zorunluluğu ortaya çıkmamıştır. Kitleler harekete geçmemiş olduğundan, otoriter rejim bir kitle hareketiyle uğraşmak zorunda kalmamış ve rejimin amaçları yukarıdan kontrol ve sindirme ile sınırlı kalmıştır. Yönetilenlere güvenmemek bürokrasinin imparatorluğun yönetici sınıfından devraldığı bir miras olduğundan, uyanmamış kitlelere göz kulak olmak yapılacak en iyi şey olarak görülmüştür. Ayrıca bütün sevgi ve hayranlığa rağmen Atatürk'ün tipik popülist ve faşist liderler gibi büyük halk toplulukları önünde

tek bir konuşma bile yapmamış olması kayda değerdir. Bu durumun sebebi, Cumhuriyet rejiminin Osmanlı geçmişiyile bir süreklilik göstermesiyle açıklanabilir. Latin Amerika'daki gibi anti-oligarşik hareketler görülmemiş ve iktisadi gelişmenin sonuçlarına bir tepki ortaya çıkmamıştır. Bu nedenle rejim, faşist ya da popülist örneklerinde görüldüğü türden bir toplumsal tabandan yoksundur. Tek parti yıllarındaki rejim, vatandaşlar topluluğu olmak bir yana, henüz "halk" olamamış bir toplumu yönetmiştir. Avrupa faşizmi ise, toplumdaki ayrıcalık yapısını korumaya çalışan, kısıtlayıcı bir parlamentarist sistemin çözülmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak devletçilik, bürokrasinin hâkimiyetini uzatma amacına yönelik olduğu gibi, yeni gelişmekte olan burjuvaziye de yer açan bir koalisyon biçimidir. Dolayısıyla, seçkinlerin kendi aralarında pazarlık etmelerine ve siyasi tavır almalarına izin veren bir rejimdir (Keyder, 2015: 138-139).

Demokrasi dışı rejimlerde, siyasal mücadelelerin ana eksenini devleti kontrol etmek ve rakipleri dışarıda tutmaktır. Aynı zamanda belirli projeleri hayata geçirmenin peşinde toplumu kontrol altına almaya yönelik çabalar ve yönetimdeki grubun kendi içindeki iktidar oyunları da bu mücadelelerin bir parçasıdır. Söz konusu mücadeleler, modern siyasi partiler ve modern ordular gibi özel örgütlerin desteğiyle verilmekte, bu örgütler yönetimdeki elitlerin rejime sadık kalması ve toplumun kontrol altına alınması için gerekli mekanizmaları sağlamaktadır (Marquez, 2019: 45).

Linz'in tipolojisine göre, Türk Tek Parti sistemi "bağımsızlık sonrası mobilizasyoncu otoriter rejimler" kategorisine girmektedir (Linz, 2008: 206). Türkiye'de Milli Mücadele döneminde bağımsızlık amacı doğrultusunda oldukça etkili bir kitle mobilizasyonu görülmüştür. Birinci TBMM döneminde farklı toplumsal kesimleri kapsayan geniş bir koalisyon oluşturulmuş; aynı durum, ikinci dönemde Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası örneğiyle sürdürülmeye çalışılmıştır. Her ne kadar 1930 yılında güdümlü bir muhalefet olacağı öngörülen Serbest Cumhuriyet Fırkası deneyimi bulunsa da, kısa süren bu dönemlerin ardından baskı yöntemleri ile tek parti iktidarı pekiştirilmiştir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti'nin erken dönemdeki bu çok partili hayata geçiş denemeleri Suriye, Irak ve Mısır gibi ülkelerin çok partili denemelerinden daha kısa sürmüştür (Özbudun, 2016: 81)

Linz öncelikli olarak otoriter rejimleri şu şekilde tanımlamaktadır:

"Sınırlı, fakat sorumlu olmayan bir siyasi plüralizme yer veren; işlenmiş ve yol gösterici bir ideolojiye değil, kendine özgü zihniyetlere sahip olan; gelişimlerinin bazı aşamaları dışında, yaygın ve yoğun bir siyasi mobilizasyon yaratmayan; bir liderin veya bazen küçük bir

grubun, biçimsel yönden iyi belirlenmemiş fakat fiiliyatta oldukça tahmin edilebilir sınırlar içinde iktidarı kullandıkları siyasal sistemler." (Linz, 1964: 255; Linz, 2008: 137).

Otoriter rejimlerin en önemli özelliklerinden birisi sınırlı plüralizm (çoğulculuk) dir. Plüralizmin sınırlandırılması hukukî veya fiilî olabilmekte; bu sınırlama sadece siyasal grupları kapsayabileceği gibi çıkar gruplarını da içerebilmektedir. Sınırlı bir plüralizmden bahsedebilmek için devlet tarafından oluşturulmamış, ona bağlı olmayan ve siyasal görüşü bir şekilde etkileyen grupların bulunması gerekmektedir. Bunun yanı sıra bu rejimlerin bazılarında resmi olarak tek parti bulunmakta ya da bir partiye rejim ayrıcalık tanımaktadır (Linz, 2008: 139-140). Otoriter rejimin tanımında ideoloji teriminden ziyade zihniyet terimi kullanılmaktadır. İdeolojiler, aydınlar ve düşünürler tarafından çoğu zaman yazılı olmak üzere fikrî bakımdan işlenmiş ve örgütlendirilmiş düşünce sistemleridir. Zihniyetler ise, duruma göre değişebilen, rasyonel olmaktan çok duygusal nitelik taşıyan, düşünce ve duygu biçimleridir. İdeolojilerde güçlü bir ütopyacı unsur bulunurken, zihniyetler bugünü ve geçmişi daha çok kapsamaktadır. Değişmez unsurlara dayanan, güçlü bir duygusal bağ gösteren, davranışları belirleyici gücü hayli büyük olan, kitlelerin mobilizasyonu ve manipülasyonu bakımından önem taşıyan ideolojik inanç sistemleri, totaliter rejimlerin ayrırcı özelliğidir (Linz, 2008: 140-141).

Otoriter rejimlerde bir ideolojinin bulunmaması, kitlelerin psikolojik ve duygusal yönden rejimle özdeşleşmelerini sağlamak üzere halkın mobilize edilebilme kapasitesini sınırlamaktadır. İşlenmiş bir ideolojinin, bir nihaî anlam duygusunun, uzun vadeli amaçların ve ideal bir toplum modelinin bulunmaması; fikirlere, anlamlara ve değerlere önem verenlerin gözünde bu rejimlerin çekiciliğini azaltmaktadır. Aydınların, öğrencilerin ve gençlerin bu tür rejimlere yabancılaşarak siyasetten uzaklaşmaları, rejimin devamının sekteye uğramasına sebebiyet vermektedir (Linz, 2008: 143).

Linz'in (2008: 211), bağımsızlık sonrası ortaya çıkan mobilizasyoncu tek parti rejimlerinin bir süre sonra mobilizasyoncu niteliğini yitirdiği yönündeki teorisi, Türk tek partisi örneği için de geçerlidir. Milli Mücadele döneminin geniş koalisyonu ve oldukça etkili kitle mobilizasyonu, savaşın kazanılmasından sonra çok daha bürokratik ağırlıklı bir tek parti yönetimine dönüşmüştür (Özbudun, 2016: 81).

Örgütsel açıdan CHP modern bir totaliter partiden ziyade eski tipte bir kadro partisine uygun düşmektedir. Milli Mücadele döneminde oluşan mobilizasyoncu özellik zamanla etkisini kaybederek halkı siyasetten uzaklaştıran ve ilgisizlik yaratan bir yöne doğru evrilmiştir. Türk tek parti rejimi köylüleri mobilize ederek halk kitlelerini

örgütlemeye çalışmamış, yerine ilgisini küçük bir Batılılaşmış elit üzerine yoğunlaştırmıştır. Parti örgütünün elit kadro partisi tipine daha uygun düştüğü görülmekte, dolayısıyla CHP'nin parti üyesi olabilmek için en az iki üyenin kefil olması şartı bu görüşü desteklemektedir. Ayrıca parti ileri gelenleri, partiye parti içi faaliyetlerde gösterdikleri başarıdan ziyade, Milli Mücadeleye erken katılmış olmalarından ya da devlet bürokrasisindeki performanslarından dolayı ön plana çıkmışlardır. Buna ek olarak, 1931 yılında Türk Ocakları yerine Halkevlerinin açılması, partinin propaganda faaliyetlerinin genişletilmesinden ziyade halkın kültür seviyesinin artırılması amacını taşımaktadır (Özbudun, 2016: 82-83).

Bu analize göre, Türk Tek Parti sistemi Huntington'un dışlayıcı tek parti tipolojisine uygun düşmektedir. Huntington'un gözlemlerindeki gibi Türk tek parti sistemi de toplum içerisindeki bir ikilikten ortaya çıkmıştır. Bu iki güç, Batılı aydın bürokratik devlet elitlerinden oluşan kesim ile dini duyguları güçlü ve büyük ölçüde köylü kitlelerinden oluşan muhafazakâr çoğunluktur. Tek Parti iktidarı ikinci kesimi dışlayarak rejimin ilkinin yararına işlemesini sağlamıştır. Bu durum, toplumdaki ikileşmeyi kabullenmek, partiyi kendi tabanını mobilize edici bir araç olarak kullanmaktan ziyade yenik sosyal gücün siyasal faaliyetlerini bastırmak ve onu sınırlamak anlamına gelmektedir (Huntington, 1970: 15-16).

Linz (2008: 140), otoriter rejimlerin zihniyete, totaliter rejimlerin ise ideolojilere dayandığını savunmaktadır. 1931 yılına kadar belli bir tutum ve zihniyeti savunan CHP, zaman içerisinde bu zihniyeti katı bir ideolojiye dönüştürmeye çalışmıştır. Rejimin ilk yıllarında herkesin milli seferberlik hareketi içerisinde toplama amacı, CHP'nin katı bir doktriner duruş sergilemesini engellemiştir. Dönemin fikri ilkeleri olan halkçılık ve bağımsızlık kavramlarına zaman zaman anti emperyalist ve anti kapitalist anlamlar yüklenmiştir. Ancak anti emperyalist ve anti kapitalist vurgu savaşın kazanılmasıyla önemini yitirmiş, halkçılık halk hükümeti şeklinde milli egemenliğe dayanan anlamı ile kullanılmaya başlanmıştır. 1923 tarihli CHP nizamnamesinde halkçılık kavramına kanun önünde eşitlik ve ayrıcalıkların reddi kavramları da eklenmiştir. 1931'den itibaren ise halkçılık kavramı antidemokratik bir solidarizme dönüşmüştür (Özbudun, 2016: 89-90).

Köker'e göre, Tek Parti döneminde Türk toplumunun topyekûn yeni bir nitelik kazanması demek olan "muasır medeniyet seviyesine ulaşmak", Kemalistler için, 1930'larda var olan somut bir toplum modelinin biçimsel normlarını hayata geçirme hedefini ifade etmektedir. Dolayısıyla, Kemalizm, totaliter ideolojilerde olduğu gibi bir

"ütopya" peşinde değilken, potansiyel olarak liberal-demokratik bir rejime dönüşmeye açık, Batıcı bir zihniyet niteliği taşımaktadır (Köker, 2016: 230).

Zürcher'e göre, 1930'lu ve 1940'lı yılların Türkiye'sinin yönetim biçimi, aynı dönemde Güneydoğu Avrupa'da bulunan (Portekiz'de Salazar, İspanya'da Franco ve Yunanistan'da Metaxas yönetimi gibi) öteki otoriter yönetim tiplerine benzemektedir. Bu ülkelerden Türkiye'yi ayıran nokta ise, rejimin kültürel ve dinsel açıdan bir dönüşüm hedeflememesi, aksine muhafazakâr şekilde dindar olan bir toplumda geniş kapsamlı bir devrim öngörmesidir. Akdeniz'deki en önemli diktatörlük örneği olan Mussolini İtalyası, özellikle ulusal birliği kurma ve İtalyan toplumuna canlılık kazandırma ideali açısından, Türk lider takımı üzerinde etkili olmuştur. Bu durumun en büyük göstergesi, Cumhuriyet döneminde yürürlüğe giren bazı yasaların İtalyan hukuk sisteminin birebir kopyası olmasında görülmektedir (Zürcher, 2009: 274-275). Aşırı milliyetçilik ve ona bağlı olarak ortaya çıkan meşrulaştırıcı tarihsel mitoloji ve ırkçı söylem; rejimin otoriter niteliği ve bu rejimin kendi partisi için siyasal, toplumsal ve kültürel alanda tam bir totaliter tekel kurma çabası; hem Mussolini'nin hem de Atatürk ve İnönü'nün kişiliklerinin yüceltilmiş oluşu; ulusal birlik ve dayanışmanın vurgulanışı ve bunun sonucu olarak sınıf çatışmalarının inkâr edilmesi, İtalyan faşist rejimi ile Tek Parti dönemi Türkiye'si arasındaki benzerliklerdendir (Zürcher, 2009: 275). Bu dönemde, faşizmin komünist işçi hareketini etkisizleştiren, sınıfsal kalkınmayı gerçekleştirirken kapitalizmin tahripkâr etkilerini ve sınıfsal ayrışmalarını kontrol altında tutan yanı da; rejim elitinin ve onun kanatları altındaki burjuvazinin muhafazakâr modernleşme tasavvuruna uygun düşmektedir (Bora, 2009: 351-352).

Ancak, iki rejim arasındaki farklılıklar benzerliklerden daha fazla bulunmaktadır. Faşizm, sanayi devriminin geleneksel toplumda sebep olduğu çözülmeye ve sosyalist hareketin orta-üst sınıfa yönelttiği tehdide tepki olarak bir halk hareketi şeklinde ortaya çıkmıştır. Zürcher, Türkiye'deki Jön Türk rejiminin, ilgisiz bir topluma kendi politikalarını zorla dayattığını iddia etmektedir. Atatürk ve İnönü'nün bu dönemdeki nutukları, Mussolini ve Hitler gibi büyük bir kitle karşısında siyasal mobilizasyonu sağlamak amacıyla yapılmamıştır. Zürcher'e göre, Kemalist rejim, otoriter ve yer yer totaliter saikler taşımasına rağmen, faşist rejimlerde görüldüğü gibi, her istediğini yapacak güçte bir lider ve kendi meşruiyetine sahip yol gösterici bir siyasal ilke, kısacası bir "lider kültü" türetmemiştir (Zürcher, 2009: 275-276).

Deringil'e göre, II. Dünya Savaşı süresince, İsmet İnönü mutlak bir hâkimiyete sahiptir. "Millî Şef" sıfatıyla sadece Cumhurbaşkanı olmayan, aynı zamanda parti genel

başkanı da olan İnönü tarafından seçilen başvekiller, onun tarafından belirlenen politikaları uygulamakla görevlendirilmişlerdir (Deringil, 1989: 56). Ancak İnsel'e göre, Kemalizmin bir diktatörlüğe dönüşmemesinin sebebi, Atatürk figürünün siyasal alandaki düzenleyici işlevidir. Tüm iradeyi kendisinde toplayan bir politik figür etrafında, meşrutiyetçi monarşiden hanedanı olmayan bir monarşik cumhuriyete geçilmiştir. Ebedi Şef kurumu monarşik cumhuriyetin bir tezahürü olarak karşımıza çıkmaktadır. Şefin ölümüyle birlikte o yerin kimse tarafından işgal edilememiş olmasında İsmet İnönü'nün duruşu etkili olmuştur. Milli Şeflik kurumuyla şahıs otoriteryanizmden kurum merkezli otoriteryanizme yumuşak bir geçişi örgütleyen kişi İnönü olmuştur. Devlet işlerinde her türlü maceracı yaklaşımdan uzak, soğukkanlı, halkın çıkarlarını gözetmeyi amaçlayan olgunluk dönemi Kemalizmin kurucusu, İnönü'dür (İnsel, 2015: 26).

Faşist rejimden, Tek Parti dönemi Türkiye'si'nin bir diğer ayrılan noktası ise, parlamentosu ve seçimleri olan bir demokratik sistem görüntüsünün özenle devam ettirilmiş olmasıdır. Ayrıca, Mussolini İtalyası'nda görülen askeri söylem, yayılmacı propaganda ve politikaların bulunmaması ve Türk liderlerinin ihtiyatlı, savunmacı ve gerçekçi politikaları diğer ayrılan özelliklerdir (Zürcher, 2009: 276). Keyder'e göre, Kemalistler kitlelere güvenmeyen seçkinler olarak kalmışlar, Mussolini ve Hitler gibi halk toplantılarında kitlelerin coşkulu duygularına seslenerek onları mobilize etme çabasına girmemişlerdir (Keyder, 1998: 50).

Milza (1991), 1920'lerin başında Mustafa Kemal hareketini, sanayileşmemiş bir ülkede bir yandan yabancı emperyalist güçlere karşı başkaldıran diğer yandan yarı-feodal yapıyı kırarak iktisadi gelişmeyi hedefleyen ilk girişim olarak nitelendirmektedir. Bu amaçla ulusal burjuvazi ve halk kitlelerine dayanan "yarı diktatoryal bir rejim" meydana getirilmiştir. Türkiye'de o dönemde rejimin tek partiye dayanması, bu partinin tavrı ve ekonomide devletçiliğin etkinliğinin artırılması faşizmle örtüşen özellikler olmasına rağmen faşizmden ayrılan özellikler de bulunmaktadır. Kemalist rejimin, toprak dağıtması, yabancı şirketleri, demir yollarını ve bankacılık sektöründeki kimi kuruluşları millileştirmesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun eğitim ve adalet sistemini değiştirmesi, dinsel etkilerden arınmış çağdaş bir toplumu hedeflediğini göstermektedir. Sosyalizme uzak duran Mustafa Kemal, son kertede ulusal burjuvazi yaratmayı ve kapitalizmi güçlendirmeyi hedeflemiştir. 1930'lu yıllarda rejim otoriter bir çizgiye girdiyse bile, Cumhuriyet hükümeti Avrupa'nın aksine ırkçılığın önünü kesmeye çabalamış, antisemit söylemlerde bulunmamıştır. Toprak'a göre, 1923 ile 1945

arasındaki dönem bir bütün olarak algılandığında, "otoriter modernizm" olarak nitelendirilmektedir (Toprak, 2004: 87-88).

Ahmad, 1930'lu yıllara gelindiğinde birçok Kemalistin gözünde liberalizmin ve demokrasinin eski itibarının kalmadığını belirtmektedir. Tek partili rejimler, özellikle İtalyan Faşizmi milliyetçi ve yurtsever görünmesi sebebiyle onlara daha çekici gelmektedir. Kemalizm ve faşizm, bu bağlamda, sınıf çatışmasına önlenmesi gereken bir unsur olarak bakmakta, bu çatışmanın millete zarar vereceğini düşünmektedir. Ayrıca, faşizmin Kemalizm için çekici olduğu bir diğer özellik ise, tek partili rejimlerde devletin toplumu örgütlemadaki rolüdür (Ahmad, 1996: 170). Atalay ise, Faşist İtalya'daki paramiliter örgütlenme, Tek Parti Döneminde bulunmasa da bu dönemin diğer birçok açıdan İtalyan faşizmine benzediğini belirtmektedir (Atalay, 2019: 64). Faşist ve Kemalist rejimlerin halkı şekillendirmek amacıyla ortaya koydukları gençlik politikaları veya okur yazarlık gibi sosyal konulara olan yaklaşımları birbirine benzemektedir (Fındıklı, 2011: 195, 288). Ayrıca, Türk Ocakları yerine kurulacak olan Halkevleri de, İtalyan Dopolavorolar ve gençlik kulüplerinden esinlenmiştir (Atalay, 2019: 66).

Nitekim, dönemin Parti Genel Sekreteri Recep Peker Nazi Almanyası ziyaretinden sonra 1935 yılının Mayıs ayında parti kongresinin hemen öncesinde partiyi devletin üzerinde bir konuma getirecek bir öneri sunmuştur. Bu öneri Atatürk tarafından şiddetle reddedilmiş, partinin değil devletin öncelenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ama aynı zamanda Atatürk'ün yönetimi, muhalefetin ve Tek Parti içindeki farklı seslerin susturulmasıyla eleştiriye kapalıdır (Mango, 2006: 573-574). Demirci'ye göre, Atatürk'ün böyle bir tutum takınmasının sebebi, İttihat ve Terakki döneminde partinin bürokrasinin üstünde bir güce ulaşmasının olumsuz sonuçlarının deneyimlenmiş olmasıdır (Demirci, 2008: 118). Dolayısıyla, parti-devlet birleşmesinde partiyi değil, devleti önceleyen Tek Parti yönetimi, Nazi Almanyası'ndan ziyade Mussolini İtalyası'ndaki sistemi tercih etmiştir (Atalay, 2019: 66). Bu seçimde, Türkiye Cumhuriyeti'ne Osmanlı İmparatorluğu'ndan miras kalan topluluğu bir arada tutmak için şart olan, aşkın devlet ve zayıf toplum yapısının etkisi olduğu söylenebilir (Heper, 2006: 26).

Tunçay, Kemalizmin milliyetçilikle birlikte hem komünizme hem liberalizme karşı tutumunun, sınıflar üstü olma düşüncesinin, tek parti örgütünün ve liderlik kültürü gibi özelliklerinin, faşizm ile benzeşip benzeşmediği sorunsalını akla getirdiğini vurgulamaktadır. Bilimsel bir tabana sahip olmaması, pejoratif bir anlam yüklenmesi,

faşizmi oluşturan tek bir ögenin bulunmaması, iki savaş döneminde ortaya çıkan faşizm deneyimlerinde değişik bileşenlerin devreye girmesi sebebiyle faşizmi tanımlamak ve böyle bir değerlendirme yapmak zorlaşmaktadır. Ancak Tuncay'a göre, faşizmi tanımlayan özgül bileşimin Tek Parti dönemi Türkiye'sinde bulunduğunu iddia etmek doğru değildir (Tunçay, 1981: 329). Bu görüşü destekleyen Ahmad'a göre ise, Kemalist kadroda görülen sempatiye rağmen, rejim hiç bir zaman ideoloji olarak faşizmi benimsememiştir. Bunun en açık kanıtlarından birisi, Celal Bayar'ın başını çektiği İş Bankası çevresinin siyasi olarak güçlü olması ve özel sektörün sürekli genişlemesidir. Bu grup, diktatörlüğe itirazı olmasa da, faşizm ile ortaya çıkan devlet denetiminin aşırılığından ve korporatist yorumlardan tedirgin olmuştur. Ayrıca halkçılık ilkesiyle birlikte bütün sınıfların varlığını reddeden görüşe, gelişen burjuvazinin örgütlenmesini ve etkili olmasını engellemesi sebebiyle karşı çıkmışlardır (Ahmad, 1996: 171-172).

Kemalizmin sol kanadı olarak nitelendirilen Kadro dergisi yazarı Burhan Asaf Belge'nin "Faşizm ve Türk Milli Hareketi" başlıklı makalesine göre, faşizm ve Kemalizm arasında temel farklılıklar bulunmaktadır.

"Faşizm, yarı kapitalist İtalya'yı kapitalizmin sınıf tezaadından ve bu tezaadın doğurduğu dâhili anarşiden kurtarmak hareketidir. Kemalizm ise bir yarı-müstemleke olan Osmanlı İmparatorluğunun yerine müstakil Türk vatanının bugünkü tarihi şartlara göre ikamesidir. Türk inkılâbı, sınıflaşmamış bir millet bünyesi ile başladığı için, sınıflaşmayı imkânsız kılacak tedbirleri almakta, ileri ve planlı bir devletçiliği kabul etmektedir...Faşizm, yarı-kapitalist bir bünyeye sahip olduğundan, tam kapitalist ve kapitalistleşmemiş bünyelere uygun gelmemektedir. Bu nedenle, İspanya'da başarısız olmuş, Almanya'da ise nitelik değiştirmiştir. Oysa, Kemalizm milli kurtuluş hareketlerini henüz gerçekleştirememiş milletler için bir ideal ve ideoloji kaynağı teşkil edecektir." (Yıldız, 2009b: 114-115).

Ancak Ahmad'a göre, Kemalizmde her ne kadar teoride sınıf çatışması ve sınıflaşma reddediliyorsa da, bir burjuvazinin doğmasını önlemek için herhangi bir şey yapılmamakta, aksine burjuvazi desteklenmektedir (Ahmad, 1996: 194). Nitekim, Keyder, Tek Parti döneminin devletçilik politikalarını ve Avrupa faşizminin korporatist toplum modeli kurma çabalarını birbirine paralel uygulamalar olarak değerlendirmektedir. Keyder'e göre, Tek Parti döneminde uygulanan devletçilik modeli, siyasal bir elit ile emeklemekte olan bir burjuvazinin hızlı bir birikim sağlamak için güçlerini birleştirerek, işçi sınıfını ağır baskılar altında tutup, tarım sektörünü sömürürken, yalıtılmış bir ekonomi alanı yaratmalarına dayanmaktadır. Bu durum, sınıf çıkarları arasındaki çatışmaların geri plana itildiği, korporatist bir toplum modelinin benimsendiği, bir ölçüde yabancı düşmanlığına dayanan bir milli dayanışma ideolojisi

çerçevesinde gerçekleştirilir. Türkiye örneğinde bu model, ideolojik yapısı ve ideolojik destekleriyle zamanın Avrupa faşizmi tecrübesini yansıtmaktadır. Türk bürokratları İtalyan tecrübesini yakından izlemiş ve Mussolini'nin partisinin örgütlenme yöntemlerinden etkilenmiştir (Keyder, 2015: 137). Parla, Tek Parti döneminde solidarist bir korporatizm anlayışının geliştiğini bunun faşist rejimdeki korporatizm anlayışından farklı olduğunu ifade etmektedir (Parla, 2009). Ancak Görücü'ye göre, dönemin İş Kanunu incelendiğinde, anti-korporatist bir solidarizmden söz etmek mümkün görünmektedir. Bu kanunla oluşturulan hakem kurullarında göze çarpan paternalist yaklaşım ve Türk işçisini sınıf bilinci yaratacak tahriklerden korumak gerektiği söylemi, 1930'larda anti-komünist bir çizginin ortaya çıktığını göstermektedir (Görücü, 2017: 1364-1365).

Bora, Türkiye'de Tek Parti döneminde rejimin otoriter bir devlet ve toplum tasavvuruna dayandığını, birtakım totaliter etmenler bulundursa da, rejimin bu istikamette bütünlüklü bir programdan ve iktisadi ve toplumsal altyapıdan yoksun olduğunu ifade etmektedir. Sadece Türkiye'ye özgü olmamakla birlikte, milliyetçi ideolojilerin faşizmin temellerini hazırladığını savunan Bora, bunun sebebini, milliyetçi ideolojilerin özellikle vatandaşlık ve anayasal ilkelere sadakat bağının ötesinde açıkça veya zımnen bir kültürel kimliği çağırmasıyla özcü-fundamentalist bir zihniyeti temellendirmesi olarak açıklamaktadır. Türk milliyetçiliğinin de yakın olduğu özcü-fundamentalist kimlik tanımının mutlaka açıkça (biyolojik anlamda) ırkçı olmasına gerek olmadığını, milli cemaati tarihsel, dinsel ve kültürel bir temelde yücelttiği oranda, yine ırkçılığa özgü ayrımcı zihniyet kalıbını ortaya çıkardığını belirtmektedir. Ona göre, milliyetçi ideolojiler, insanlık ortak paydasını ve evrensel değerleri, millî kimlik lehine ikincilleştirerek faşist ideolojinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bunun yanı sıra, milli cemaate aidiyetin ve sadakatin, vatandaş sayılmanın koşulu olarak görülmesi ve kanıtlanması için teftiş ve takip edilmesi, kamusal yaşamı faşizan bir atmosfere büründürmektedir. Türk milliyetçiliği, Cumhuriyet öncesinde ortaya çıkmasından itibaren, gecikmişliğin verdiği "derin bir bekâ kaygısı" ile "hızlı" bir ulus inşası için "coşkulu" bir (modern=milli) cemaat maneviyatı yaratmaya çalışmış, halkın aidiyet ve sadakatini takip altında tutmayı gerekli görmüştür. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilen milli ritüeller ve özellikle tehdit algılanan durumlarda sahnelenen kampanyalar, erken Cumhuriyet döneminden şimdiki zamana dek, faşizmin kendini gösterdiği tarihsel anlardır (Bora, 2009: 349-350).

Yeni Türkiye'yi kurma coşkusu ve iyimserliği, bekâ kaygısının yanında, imparatorluğu kaybetmenin travmasını da "bilinç-aşağı" itmiştir. Cumhuriyet seçkinleri, bir yandan milli inşa seferberliği için çalışarak, diğer yandan yeni ulus devleti "milât" sayıp tarihi sıfırlayarak ve Osmanlı geçmişini unutmaya çalışmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nu radikal bir şekilde tasfiye eden Sevr'in statüsünün, Milli Mücadele ve ardından Yeni Türkiye'nin kuruluşunu gerçekleştiren Lozan Antlaşması'yla telâfi edilmesi; Türk siyasal elitini, II. Dünya Savaşı'nın Almanya gibi diğer büyük mağlupların yaşadığı duygusal gerilimden korumuştur. Emperyalist rekabetle birlikte Almanya'ya çok ağır tazminat ve yükümlülüklerin dayatıldığı Versailles Antlaşması, bir ekonomik ve toplumsal bunalıma ve bir "milli zillet" duygusunun uyanmasına yol açmış, bu da nasyonal sosyalizmin sosyo-psikolojik temelini oluşturmuştur. Milli Mücadele döneminin başarıyla sonuçlanması ve Cumhuriyet'in ilanı Türkiye'yi bu "milli zillet" duygusundan korumuştur. Ancak bu Yeni Türkiye'yi kurma çabası, yüzyıl dönümünün büyük travmalarıyla hesaplaşmaktan kaçarak, hatta neredeyse onları hatırlamayı ve yaslarını tutmayı engelleyerek, kolektif psişedeki hayal kırıklığı, keder, kin ve hınç ile yüklü yoğun karmaşayı bilinçaltına itmiştir. Örneğin, Balkan savaşlarından I. Dünya Savaşı'na uzanan süreçte ortaya çıkan Batı karşıtlığı, Cumhuriyetin Batılılaşma ideolojisiyle perdelenmiş, aslında önemli bir ölçüde Batı'dan daha Batılı olma ülküsüyle asimile edilmiştir. Fakat söz konusu gerilim, hem edebiyatta, hem siyasal söylemde ara sıra ortaya çıkarak, varlığını korumuştur. İmparatorluğun ve geçmişin kaybı, Balkanlar'dan zorunlu göç, Ermeni kırımı ve diğer olaylarla ilgili ruhsal karmaşalar da, bilinçaltı gömüleri olarak kalmışlardır. Yüzleşilmekten kaçınılan ve mitoslarla aşılmaya çalışılan travmatik olayların ağır yükü, (kolektif) benliği kırılğanlaştırmış; bu yükü hatırlatan olaylar, suçluluk veya acz duygusuyla "mağduriyet psikolojisi"ni ortaya çıkarmıştır. Böylece, yakın geçmişin kendileriyle yüzleşilmeyen travmalarının etkisi, faşist kitle ruhuna müsait bir ortam oluşturmuştur (Bora, 2009: 350).

Ancak, Tek Parti ideolojisinin otoriter, totaliter ve faşizan etmenlerinin topyekûn faşizme dönüşmesinin önündeki nesnel engelleri de göz ardı etmemek gerekmektedir. O yılların Türkiye'si'nin ekonomik ve toplumsal geriliği, (radyonun bile nüfusun küçük bir kısmına erişebilmesi) her şeyden önce propagandanın, toplumsal seferberlik yaratmanın, dolayısıyla, bir ideolojik hegemonya tesis etmenin imkânlarını kısıtlamıştır. Ayrıca düzeni tehdit eden ciddi bir devrimci muhalefetin söz konusu olmaması, karşı-devrimci bir ideoloji olan faşizmi temel dayanağından mahrum kılmıştır (Bora, 2009: 354).

II. Dünya Savaşı öncesinde ve ilk yıllarında Nazi Almanyası, Türkiye'de hem aydın hem halk kamuoyunda önemli bir itibara sahiptir. Sadece Türkçüler arasında değil, parti-devlet elitlerinde, orduda ve basında hatırı sayılır bir "Hitler hayranları" topluluğu mevcuttur. Bu durumda antisemitizmin rolüne ayrıca değinen Bora'ya göre, Nazilerin soykırıma doğru ilerlemekte olan antisemitist politikaları, bu dönemde yürütülen iktisadi ve kültürel Türkleştirme kampanyalarına örnek teşkil etmektedir. Bu Türkleştirme kampanyalarından en önemlilerinden birisini de Varlık Vergisi oluşturmaktadır (Bora, 2009: 355).

Türk siyasi hayatında, 1930'larda ortaya çıkan, II. Dünya Savaşı yıllarında en parlak dönemini yaşayan, İtalyan Faşizmine öykünen, Nazi Almanyası'ndan etkilenen, başını Nihat Atsız, Reha Oğuz Türkkan gibi ideologların çektiği bir politik akım bulunmaktadır. Dönemin Tek Parti iktidarının, 1944 yılında açtığı "İrkçılık-Turancılık" davası ile etkisiz kılmaya çalıştığı bu akım, devlet tarafından "İrkçi-Turancı" olarak adlandırılmıştır. Söz konusu akım, soy ve kan bağına dayalı milliyetçilik anlayışıyla ve Türk ırkının üstünlüğüne duyduğu inançla, her şeyden önce ırkçıdır ve tüm Türkleri tek bir ülke (Turan ideali) çatısı altında birleştirmeyi hedeflemektedir (Yaşlı, 2014: 11). İrkçi-Turancı olarak adlandırılan akımın, ideolojik argümanları, faşist ideolojinin evrensel şemasıyla uyum göstermektedir. Dolayısıyla, bu akımı nitelemek amacıyla "Türkçü faşizm" tabirini kullanmanın uygun düştüğü söylenebilir. Bu akımın ideologları, Kemalizmdeki milliyetçilik anlayışından etkilenmiş; ancak, onu aşılması gereken bir anlayış olarak görmüştür (Yaşlı, 2014: 12-13).

3.2. 1923- 1938 Arası Tek Parti Dönemi

Cumhuriyet dönemini Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinden ayıran en önemli özellik, geleneksel İslâm-Osmanlı temeli yerine, ulus egemenliği ve bağımsızlık ilkesine dayanmış olmasıdır (Berkes, 2019: 522). Kemalizmde dinin sosyopolitik alanda çıkarılmasıyla birlikte oluşan boşluk, din olarak algılanan, "milliyet duygusu" ile doldurulmaya çalışılmıştır. Kemalist millet inşa sürecinde, yeni ferdî ve kolektif kimliğin belirleyicileri olarak milliyetçilik ve medeniyetçilik ilkeleri ön plana çıkmıştır (Yıldız, 2009a: 221-222). Medenilik ve yurtseverlik eksenini üzerinden inşa edilen vatandaşlık ideali, yurttaşlığın birey ile devlet arasında bir bağ olmasından öte belli bir yaşam biçimi ve toplum projesini de ön plana çıkarmıştır (Üstel, 2008: 322).

Yeni siyasi iktidarın kurulması, yeni devlet düzeninin şekillenmesi ve ekonominin işleyebilmesi barışa bağlı olduğundan Lozan Antlaşmasının devamındaki

1923 yılı ekonomik ve siyasal devrimlerin başlangıç yılıdır (Kuruç, 2018: 243-246). Cumhuriyet'in başlangıç dönemindeki ulus-devlet kurma çabası, 1789 ruhundan ve 19. yüzyıl gelişmelerinden gelmektedir. Dolayısıyla, Kemalist görüşte ekonomide, politikada ve kurumsallaşma noktasında 19. yüzyılda Avrupa'da şekillenen ulus-devlet modelinin kurulması amaçlanmıştır. Model, ekonomide evrensel esaslar benimsenirken aynı zamanda ülkenin ve zamanın özel koşullarına göre şekillendirilmiş, böylece 1930'lu yıllarda ortaya Kemalizmin ekonomide zaman içinde tazelenen özgün modeli çıkmıştır (Kuruç, 2015: 298).

Kemalist dönemde, milliyetçilik yeni ulus-devletin temel ilkelerinden ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin da altı okundan biridir. Hristiyan azınlıklar, ekonomik açıdan önemli olsalar da, artık nüfusun küçük bir bölümünü oluşturmaktadır. Türkleştirme çabaları özellikle Balkanlar'dan, Çarlık Rusyası'ndan, Yunanistan'dan gelen muhacirler arasında sürdürülmüş; nitekim, milliyetçilik, Türkleştirilmesi söz konusu olan bu nüfus gruplarını türdeşleştirmenin en önemli aracı olarak görülmüştür. İslami cemaate aidiyetin yerini alacak bir Türk kimliğinin yaratılması söz konusudur. Milliyetçiliği tekelinde tutmaya çalışan devlet, önce 1923'te yeniden kurulan Türk Ocakları'na dayanmış, ancak söylemi kendi elinde tutmaya çalışmıştır. Milliyetçilik toplumun özlemlerinin ifadesi olmaktan ziyade devletin elinde bir araç olarak görülmektedir. Bu bakış açısıyla, iktidar, özerk bir dernek olarak kalmış Türk Ocakları'nı 1931'de kapatmıştır. Onların yerini ise, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın bir örgütü olan Halkevleri almıştır (Georgeon, 2006: 20).

Atatürk, 1925 yılının Kasım ayında Ankara Hukuk Fakültesi'nde yaptığı konuşmada, cumhuriyetin kuruluşuyla yüzyıllardır milleti bir arada tutan çimentonun değiştiğini belirtmiştir. "...millet, dini ve mezhebi irtibat yerine, Türk milleti rabıtasıyla efradını toplamıştır." (Özkan, 2019: 186). Atatürk 26 Nisan 1926 tarihinde Türk Ocakları delegelerine ise şu şekilde bir konuşma yapmıştır: "*Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin mesnedi Türk camiasıdır. Bu camianın efradı ne kadar Türk harsı ile meşbu olursa o camiaya istinat eden Cumhuriyet de kuvvetli olur.*" (Sevim vd., 2006: 703).

Osmanlı vatanseverliğinin düşünsel ve psikolojik izleri ile Cumhuriyet'in kurucu kadrosunun Renan'ın milliyetçiliği anlayışından etkilenmesi, azınlıklara karşı belli bir yumuşama olmasını sağlamıştır (Bora, 2015: 83). Renan, kutsal bir varlık olarak gördüğü milletin oluşumunda insana ayrı bir önem atfetmektedir. Milletin tarihte ortak deneyimleri paylaşan manevi bir varlık olduğunu söyleyen Renan, onu manevi bir aile

olarak değerlendirmektedir. Müşterek olarak zengin hatıraların ve bugünkü birlikte yaşama isteğinin Renan'a göre bu aileyi sürdürmede önemli işlevleri bulunmaktadır. Kısaca Renan, milletin varlığının esasında her gün yapılan bir seçim ve tercih olduğunu iddia etmektedir (Renan, 1946: 120-122). Renan'ın bu tanımını en tutarlı tanımlardan biri olarak gören Ertan ve Örs'e göre, herhangi bir harekete veya düşünceye milliyetçi diyebilmek için; ilk olarak entelektüel bir grubun varlığı, daha sonra bu grubun ortaya koyduğu milli duygularla yüklü bir ajitasyon ve bu ajitasyonun sonucu olarak harekete geçen geniş tabanlı bir topluluğun olması zorunlu koşullardır (Ertan ve Örs, 2018: 81).

Cumhuriyetin kurucu kadrosunu etkileyen ve *"Türk milliyetçiliğinin babası"* (Heyd, 1979), *"ırkçı değil milliyetçi olan"* (Mardin, 2015b: 352) Ziya Gökalp'e göre, *"Millet ne ırkî, ne kavmî, ne siyasî, ne de iradî bir zümre değildir. Millet lisanca, dince, ahlâkça ve bediiyatça müşterek olan yani aynı terbiyeyi almış fertlerden mürekkebb bulunan bir zümredir."* (Gökalp, 1968: 20). Gökalp'e göre, Türk siyasi düşüncesindeki ırkçı milliyetçiler, milleti ırk ile tanımlayarak yoldan sapmışlardır. Bu tanımlamaya karşı çıkan düşünür, ırk ile sosyal karakterlerin kaynağı olan milliyet arasında bir ilişkinin olmadığını vurgulamaktadır (Parla, 1985: 35). Dolayısıyla, Gökalp, o dönemde etkili olan Pantürkçülük, Osmanlıcılık ve Panislamcılık ideolojilerini bu anlayış çerçevesinde reddetmektedir (Tokluoğlu, 2012: 137).

Gökalp'in temel görüşleri, özellikle Türk milli devletinin kuruluş döneminde kültür hayatını etkileyerek yön vermiştir. Gelecek kuşakta Mehmet İzzet, Fuad Köprülü, Pertev Naili Boratav, Hilmi Ziya Ülken, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Mümtaz Turhan, Necati Akder, Osman Turan, Adnan Saygun ve birçok sosyal bilimci onun fikirlerinden etkilenmiştir. Halkevleri de onun temel düşüncesinden doğmuş bir kurum olarak ortaya çıkmıştır (İnalcık, 2000: 30). Bu isimlerin bazılarının, Cumhuriyetin kurucu kadrosunun merkezinde yer almayıp, hatta kimi zaman rejim tarafından marjinalleştirildiklerini de belirtmek gerekmektedir (Bora, 2015: 84).

Tek Parti döneminin millet ve milliyetçilik anlayışlarının ana çizgileri itibariyle sübjektif millet anlayışına uygun olmasına rağmen, 1930'lar ve 1940'lardaki bazı uygulamalar şoven hatta ırkçı unsurları içinde barındırmıştır. Özellikle dil ve tarih girişimlerinde milliyetçiliğin şovenlik ve hatta ırkçılıkla olan ilişkisi siyaset bilimciler tarafından eleştirilmiştir. Bu eleştirilere yol açan uygulamalara örnek olarak, Türk Tarih Tezi, Güneş Dil Teorisi, "Vatandaş Türkçe Konuş!" kampanyaları, askeri okullara girmenin "Öz Türk ırkından olmak" şartına bağlanmış olması, 1927 Şark Islahat Planı, 1934 tarihli İskan Kanunu, 1935 tarihli Tunceli Kanunu, 1934 Trakya olayları ve son

olarak 1942-1943 yılları arasında uygulanan Varlık Vergisi gösterilebilir (Özbudun, 2016: 101).

Cumhuriyet rejimi, Fransız Devrimi ve onun 19. yüzyıldaki çizgilerinden esinlenerek orta sınıf değerleri ve bu sınıfın özlemleri ile kurulmuştur. Meşrutiyetten devralınan pozitivism ve akılcılığı dayalı çağdaş bir dünya görüşüne sahip bir toplum inşa etmek amacıyla hukuk sisteminden bilim ve tekniğin örgütlenebilmesi için reformlara ve yeni kurumlara başvurulmuştur. Özgün modelin bu radikal orta sınıf özelliği sebebiyle ekonomide yükselen sınıflar teşvik edilmiş, sermaye birikiminin sağlanması önemli hale gelmiştir. Dolayısıyla geniş anlamda yeni toplum ve yeni devlet için bir yeni "milli iktisat" yaratmak gaye haline getirilmiş ve bu durum kendine özgü bir politikalar demetini ortaya çıkarmıştır (Kuruç, 2015: 300).

"Milli İktisat" kurma amacının içinde yabancı şirketlerin millileştirilmesi bulunmaktadır. Millileştirme 1933 yılından sonra hız kazanmış, devletin ağır bir kalkınma hamlesine girdiği, dış borç ödemelerinin bütçeyi zorladığı dönemde bile millileştirme hareketi sürdürülmüştür (Avcıoğlu, 1996: 453-454). Kemalist özgün modelde sermaye birikiminin sağlanması için öncelikle 1924 ile 1938 yılları arasında yılda ortalama 200 km'lik demiryolu inşaatını amaçlayan yatırım programı, hat millileştirmeleriyle birlikte uygulanmıştır. Böylece, kırsal kesimle ulaşımı sağlamak, tarımı canlı tutmak, inşaata sürekli ekonomik etki kazandırmak, ulus devletin siyasal sınırlarına ulaşımını sağlamak ve etkili bir kontrol şebekesi oluşturmak hedeflenmiştir (Kuruç, 2015: 299). Sermaye birikimi sağlamanın ikinci ayağını demiryolu inşaatının yanında, uygulanan sanayi programları oluşturmaktadır. Her ne kadar 1924 ile 1940 yılları arasında teşvik edilse de, özel sanayi ulus devlete ekonomide ve özellikle savunma sanayinde rejime güç verecek ölçek ve türde güçlenememiştir. Özel kesimin rejimi ayakta tutabileceği ve destekleyebileceği düşüncesinin, 1929 yılında ortaya çıkan Büyük Buhran ile birlikte etkinliğini yitirerek, daha sonraki süreçte ekonomide ağırlık merkezine devleti koyan devletçilik uygulamalarının önem kazandığı görülmektedir. Bu durumun somutlaşabilmesi ise 1933 yılında başlayan sanayi programları ile gerçekleşmiştir (Kuruç, 2015: 300).

Türkiye'de Tek Parti dönemi, otoriter bir devlet partisinin devlet kapitalizmi politikalarıyla ulusal burjuvaziye disiplinli ve düşük maliyetli bir işgücü sağlayarak sermaye birikimi olanaklarını yaratması dönemidir. Dolayısıyla bu dönemde, henüz bir bölüşüm bunalımı yaşanmamakta, kendini tehdit altında hisseden bir sanayi-finans burjuvazisiyle onu tehdit eden, sayısal ve örgütsel bakımdan güçlü bir işçi sınıfı

arasında ciddi bir mücadelenin oluşabileceği nesnel koşullar bulunmamaktadır (Parla, 2009: 237-238). Ancak Keyder, bu dönemde sanayi burjuvazisinin bürokrasiyle iş birliği içinde bulunarak işçi sınıfını baskıladığını iddia etmiş ve devletçiliğin iktisadi uygulamasının işçilerin reel ücretlerinde ve köylülerin ticaret hadlerinde düşüşe yol açarken sınai üretiminin artmasını sağladığını belirtmiştir. Nitekim, 1936'da sendikalaşmanın önlendiği, grevlerin yasaklandığı ve sanayide kartelleşmenin teşvik edildiği Faşist İtalya'nın İş Yasası'ndan örnek alınarak mevzuat değiştirilmiştir (Keyder, 1998: 49-50).

Avrupa tarihinde monarşilerin yıkılması ya da meşrutiyet ilkesiyle sınırlandırılması "millet" kavramının ön plana çıkarılmasıyla olmuştur. Siyasi önderlerin kendi meşruiyetlerini sağlaması "millet"in önderi ya da temsilcisi olmak iddiasıyla doğrulanmıştır. Dolayısıyla, burjuvazi sınıfı fiilen "milletin temsilcisi" sıfatını yüklenerek aristokrasi sınıfına baskın gelmeyi başarmıştır. Ancak, Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde, Avrupa benzeri ne aristokrasi sınıfının ne de burjuvazi sınıfının siyasal iktidarı değiştirebilecek güce sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. Tek Parti dönemi Türkiye'sinde burjuvazi sınıfı modernleşme hareketinin öznesi olmaktan ziyade hedefidir. Bu koşullarda Batı'daki "burjuva demokratik" karakterli devrimlerin, "millet"i ya da "halk"ı ön plana çıkaran söylemlerinin, Türkiye'deki kadar egemen söylem haline dönüşmemesi olağan karşılanmalıdır. Bu durum Cumhuriyete geçiş sürecinde bile Türk siyasi bilincinde devletin mutlakçılığının değişmediğini, "toplumun devleti" yerine fiilen "devletin toplumu" deyiminin geçerli olduğunu göstermektedir. Bu noktada Cumhuriyetin altı oku arasında "demokrasi"nin bulunmayıp, "devletçiliğin" bulunması bir tesadüf değildir. Türkiye'de, o dönemde devrim yapacak düzeye gelememiş, olgunlaşmamış ve özerkleşmemiş burjuvazinin asıl mücadelesi, "despotik yönetim" yerine "gayri-millî" kabul ettiği burjuvazi olmuştur. Bu mücadele, Ege'den Rum toprak sahiplerinin ve tüccarlarının gönderilmesi, 1942 Varlık Vergisi, 6-7 Eylül Olayları gibi durumlarla zaman zaman görünür hale gelmiştir (Belge, 2009: 49-50).

20 Nisan 1924 tarihli Teşkilat-ı Esasiye kanununda yurttaşı tanımlamak için özne olarak "Türk" kavramının geçmesi türdeş bir ulus yaratma fikrini ortaya çıkarmış, bu durum etnik olarak "Türk" olmayan unsurların "eski hayatları" üzerinde bir baskıya dönüşmesine sebep olmuştur. Bu baskının şiddeti ve kararlılığı "büyük toplum"la bütünleşmek isteyen ve farklı kaldığı takdirde zarar görüp, dışlanacağını düşünenlerin devlet otoritesi karşısındaki korkusunu pekiştirmiştir (Aydın, 2009: 29-31). Bu durum, Tek Parti döneminde halkın, makbul vatandaşlar ve "öteki"ler olmak üzere ikiye

ayrılmasına sebep olmuştur. Tek Parti yönetimi, bir taraftan tüm kurumlara hâkim olurken kendi ideolojisini halka benimsetmeye çalışmış, diğer taraftan halkı makbul ve menkup vatandaşlar yaratarak ayırtmıştır (Sakal, 2009: 158).

Milliyetçilik ideolojisi perspektifinden milli devletin bünyesindeki azınlıklar "öteki"lerdir, imgelemsel bağlamda "düşman" ve "yabancı"dırlar. Bora'ya göre, çok etnik yapı ve unsurlu bir imparatorluğun dağılmasıyla ortaya çıkan milli devletin ideolojisi olan Türk milliyetçiliği azınlıklara karşı bu perspektiften bakmaktadır. Üstelik, milli tarih açısından Cumhuriyet dönemindeki azınlıklar, imparatorluğun çöküş süreci emperyalist güçlerle işbirliği yapmanın suçunu taşımaktadır. Cumhuriyetin ilk dönemindeki bu koşullar milliyetçi ideoloji üzerinde etkisini göstererek 1930 ve 1940'lı yıllarda zaman zaman faşizan otarşizme yol açmıştır (Bora, 2015:81).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte rejimin kurucusu Kemalistler, bir milli devlet kurma amacı gütmüşler ve tüm milli devletler de olduğu gibi Kemalizmin milliyetçilik anlayışını sistematik bir "biz" ve "öteki" kavramları üzerinden kurgulamışlardır. Bu kavramlar zaman içinde kurumsallaştırılarak içselleştirilmiş ve sürekli tekrarlanan siyasi pratikler haline dönüşmüştür. Kemalistler tarafından "biz", Tek Parti döneminin başlangıç yıllarında, "Türk etnik kimliğine dahil olanlar" olarak kurgulanmış; diğer" kategorisini ise, bu topraklarda yüzyıllarca kendi dini ve etnik kimliğini muhafaza ederek yaşamış olan gayrimüslim azınlıklar oluşturmuştur. Kemalistler tarafından hayata geçirilen "Türkleştirme" politikaları ülkede yaşayan Gayri Türk fakat Müslüman etnik gruplar (Laz, Kürt, Çerkes vs.) açısından kısa vadede "kapsayıcı" olabilirken; aynı anda gayrimüslim azınlıklar bakımından da "ayırıcı / azınlık karşıtı" özellik göstermiştir (Aktar, 1996: 98).

Bora, 1930'lu yıllarda Tek Parti rejiminin kurumsallaşmasıyla birlikte otoriter-faşizan çizginin artışa geçmesinin etnisist-özcü milliyetçiliği ortaya çıkardığını belirtmektedir. Bu durum Türk milletinin "efendi millet" olduğu söylemleriyle birlikte azınlıklara yönelik dışlayıcı ve ırkçı bir tutumu ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla, Bora'ya göre, 1930'lu ve 1940'lı yıllardaki ırkçı kampanyanın hedefi olan "azlıklar" esasen gayrimüslim olanlardır (Bora, 2015: 88-89). "Milli hayat" ve "Türk" kimliğinin ön plana çıkarılması, zaman zaman "yabancı" kavramının ötekileştirilmesine, hatta şeytanlaştırılmasına yol açmıştır. Dolayısıyla etnosentrizmin ortaya çıkardığı "yabancı" kavramı korkulan haline gelmiştir (Bora, 2007: 27-28). Örneğin Yaşar Nabi'nin 1939 yılında kaleme aldığı yazı azınlıkları yabancı olarak gören ve yabancıyı düşmanlaştıran zihniyeti açığa çıkarmaktadır:

"... artık yabancı, yalnız dar bir görüşle yerli halkın menfaatleri için zararlı bir unsur değil, ayrı bir milliyet ve ideolojiye bağlı olduğu için memlekete tehlikeli teşviş tohumları nakleden bir şüphelidir... Türkiye'de bir azlık tehlikesi mevcut değildir... Buna rağmen yabancı kandan azlıklardan çok çekmiş olan Türk milleti, yeniden vatanına başka ırktan insanların girmesi tabiidir ki müsamaha gösteremez." (Nabi, 1982: 445-447).

Bu süreçte, kısa zamanda yeni bir millet yaratarak milli devleti güçlendirme amacıyla ortaya çıkan etnisist-özcü milliyetçilik anlayışı, azınlıkları dışlayıcı, ötekileştirici bir bakış açısını ortaya çıkarmıştır. Milli Mücadele dönemi sonunda uygulanan 1923 Mübadelesi, Anadolu'daki gayrimüslim nüfusunu azaltarak etnik kimliğe dayalı millet algısını güçlendirmiş, azınlıkların zihinlerdeki varlık alanını daraltmıştır. Bu bağlamda, Balkanlar'da bulunan Türk ve Müslüman topluluklarını Türkiye'ye getirme düşüncesi, milliyetçi aydınlar tarafından 1930'lu yılların sonlarına doğru dile getirilmiştir (Bora, 2015: 82). İstanbul'daki Mütareke deneyimi ve bu dönemde Anadolu'da görülen karşılıklı kıyımlar, Müslüman ve Türk olmayan topluluklara karşı kuşkuyla bakılmasına yol açmıştır (Akçam, 2004). Bu olumsuz deneyimler özellikle taşrada iz bırakmış, taşradan göçen gayrimüslimlerin topraklarına el koyan Müslüman eşraf, azınlıkları dışlayıcı özcü bir milliyetçiliğin tabanını oluşturmuştur (Keyder, 2015: 105).

II. Meşrutiyet döneminde Türk burjuvazisine kazanımlar sağlayan "Milli İktisat" politikası etnisist-özcü milliyetçiliğe sınıfsal ve ideolojik bir dayanak kazandırmıştır. O dönemde ülkenin ekonomik bağlamda her geçen gün daha bağımlı hale gelmesi, yönetici sınıfta ülkede sermaye birikimini sağlayacak milli bir orta sınıf yaratma düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Bu durum Müslüman-Türk eşrafın güçlenmesiyle sonuçlanmış; Müslüman gayrimüslime karşı avantajlı konumda olan olmuştur. Ticaret ve zanaat gibi uğraşlarda gayrimüslimlerden geri olan Müslüman unsura devlete girme yerine bu uğraşlarda bulunması teşvik edilmiş, bu sınıfta girişimci bir zihniyet yaratılmaya çalışılmıştır. Nitekim, I. Dünya Savaşı yıllarında uygulanan bu politikayla birlikte gayrimüslim unsur ve yabancılar piyasalardan tasfiye edilirken, milli anonim şirketler piyasada görünür hale gelmeye başlamıştır (Toprak, 1995: 7). Ancak Keyder'e göre, "Milli İktisat" kurma görevini üstlenen Jön Türkler, yabancı çıkarlarına fazla bağlı olduğundan Rum ve Ermeni burjuvaziye güvenmemiş, Müslüman kökenli burjuvazinin yanında Yahudi burjuvazisini de desteklemiştir (Keyder, 1998: 40). Bunun sebebi, Yahudiler'in gayrimüslim cemaatler arasında Osmanlı İmparatorluğu'ndan itibaren farklı bir konumda olmasıdır. Türkiye Yahudileri, Rum ve Ermeni topluluklarına kıyasla herhangi bir şekilde milliyetçi ve ayrılıkçı emel gütmemişlerdir (Bali, 2010: 27). I.

Dünya Savaşı sonrasında ise ekonominin Türkleştirilmesi kararı güçlenmiş, Rum ve Ermeni tüccarlar zamanla tasfiye edilmiştir. 1908 yılında anonim şirketlerde Türk sermayesinin payı %3 iken, savaş sırasında çok sayıda şirketin kurulmasıyla birlikte %38'e yükselmiştir. Bu durumda savaş sırasındaki ve sonrasındaki göçün etkisi bulunmaktadır (Rum nüfusu 1906'da 1.5 milyon iken 1923'te 400.000'e düşmüş; Ermeni nüfusu 1906'da 1 milyon iken 1927'de 100.000'in altına inmiş) (Keyder, 1998: 40-43).

Bu dönemde özcü-arıcı Türk milliyetçiliği anlayışının azınlıkları dışlayan tutumunu törpüleyen nesnel etkenler bulunmaktadır. Cumhuriyet sürecinde Osmanlı dönemiyle araya çekilmeye çalışılan kalın çizgi, Osmanlı devletinin çöküşü sırasında azınlıkların bu çöküşü hızlandıran rollerinin önemsizleştirilmesiyle sonuçlanmıştır. Ayrıca, maddi ve manevi savaş yorgunluğu, Lozan'ın azınlıkların statüsündeki belirleyiciliği ve İstiklal Savaşı'nın kazanılmasıyla birlikte milli gururun okşanması bu nesnel etkenler arasında gösterilmektedir. Sonuç olarak 1920'lerin Türkiye'si için azınlıklara karşı ideolojik yönden açık bir düşmanlıktan ziyade onların varlıklarını yok sayan, unutan bir tutum söz konusudur. Nitekim, bu dönemde azınlık konusu siyasal literatürde pek fazla konu edinmemiştir. Ayrıca Ziya Gökalp'in hars/içtimai millet tanımından yola çıkılarak gayrimüslim azınlıkların da "Türklüğe" dahil edilebileceği düşünülmüş; bu azınlıkların yüzyıllardır Türk kültürünün hegemonik etkisi altında olduğu varsayıldığından, eğitim ve dil yoluyla bunun gerçekleştirilebileceği ön görülmüştür (Bora, 2015: 84-85).

Bali, Türkiye'de azınlık tarihi incelendiğinde yurttaşlık meselesinin karşımıza çıktığını ifade etmekte, bir yandan Yahudi kimliğini muhafaza etmek isteyen, diğer yandan Türk yurttaşı yaratma tasarısında kurucu ortak olarak yer almak isteyen Yahudi cemaatinin bir ikilem yaşadığından bahsetmektedir. Ayrıca, azınlıkları Türkleştirme politikasının otoriter bir biçimde uygulandığı Tek Parti döneminde Yahudilerin, yurttaş olma ülküsü ve Yahudi kültürünü koruma amacıyla kendi içlerinde çatışma yaşadıklarını belirtmektedir. Bu çatışma, İstanbul'da Nazilere karşı boykot girişimi ve Struma faciasına gösterilen tepkilerde ortaya çıkmıştır (Bali, 2014: 14-15).

Bora'ya göre, 1930'lu yıllardan başlayıp II. Dünya Savaşı'na kadar devam eden "azlıklara" karşı resmi ideolojide ve gündelik hayatta ayrımcılığın vardığı doruk noktası, 1942 Varlık Vergisi uygulamasıdır (Bora, 2015: 89). Ayrıca 1940'lı yıllarda antisemitizmin tüm dünyada evrensel olarak yaygınlaşmasıyla birlikte Türkiye'de de Yahudi/Dönme karşıtlığı, milliyetçi- mukaddesatçı siyasal edebiyatta yer kaplamaya başlamıştır (Bora, 2015: 97).

3.3. 1939-1950 Arası Tek Parti Dönemi

Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938 tarihinde vefat etmesinin ardından 11 Kasım günü TBMM'de serbest bir seçimle İsmet İnönü Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Koçak'a göre, Atatürk'ün ardından İnönü'nün sert bir iktidar mücadelesiyle karşılaşmadan Cumhurbaşkanlığına seçilmiş olması, ülkedeki rejimin ve tek parti sisteminin devamının bir göstergesidir (Koçak, 2018: 162-163). "Milli Şef" ve "Değişmez Genel Başkan" sıfatlarını kullanan İnönü'nün Cumhurbaşkanı seçildiği 11 Kasım 1938 ile 14 Mayıs 1950 tarihleri arasındaki dönem, "İnönü dönemi" olarak adlandırılmaktadır (Haytoğlu, 2007: 102). Akşin, bu dönemde yapılan uygulamaların, özellikle Köy Enstitüleri'nin açılması ve çok partili hayata geçişin, Atatürk devrimlerinin önemli bir devamı niteliği taşıdığını ifade etmektedir. Ancak bu dönemde görülen "ırkçı ve insan haklarına aykırı" olarak nitelendirdiği Varlık Vergisi Kanunu'nun, Tan Olayı'nın, çok partili hayata sosyalist sol olmadan geçilmesinin ve Köy Enstitüleri'nin "içinin boşaltılmasının" önemli kusurlardan olduğunu belirtmektedir (Akşin, 2011: 247-248).

3.3.1. II. Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin İç ve Dış Siyaseti

II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla sarsılan Türkiye, topraklarını ve bağımsızlığını kaybetmemek için mücadele vermiştir. Bu savaşa girmemekle birlikte savaşın getirdiği her türlü olumsuzluktan etkilenmiştir. Dış politikada savaşa girmemek için çok çaba harcayan Türkiye, savaşın başlamasıyla birlikte "savaş ekonomisi"ni yaşamış; bu durum temel ihtiyaç ürünlerinde kıtlığa sebep olarak enflasyonu yükseltmiş, savaş vurguncularının türemesine yol açmıştır (Haytoğlu, 2007: 79).

25 Ocak 1939 tarihinde başbakanlık görevinden ayrılan Celal Bayar'a bir daha hükümeti kurma görevi verilmemiş, onun yerine Refik Saydam görevlendirilmiştir. Saydam Hükümeti'ndeki Bayar hükümetine göre değişikliklere bakıldığında, Atatürk döneminde Bayar dahil hükümete giren altı vekilin, Saydam hükümetine dahil olmadığı görülmektedir. Bu hükümetin kuruluşundan sonra İsmet İnönü'nün, Çankaya'daki Cumhurbaşkanlığı Köşkü'ne taşınması "Milli Şef" sıfatına haiz olarak otoritesini pekiştirmesi bağlamında anlamlıdır (Koçak, 2018:166).

CHP'nin 29 Mayıs 1939 tarihinde topladığı 5. Büyük Kurultayı'nda parti nizamnamesinde yaptığı en önemli değişiklik, parti içinde Müstakil Grup kurulmasına karar verilmiş olmasıdır. Bu Kurultay ile birlikte muhalefet işlevi görecek olan Müstakil Gruba ek olarak, parti ile devlet, parti ile hükümet atamaları arasında bir miktar

ayrışmaya gidilmeye çalışılmıştır (Lewis, 2007: 10). Partili milletvekillerinin içinden Kurultay tarafından seçilen 21 kişiden oluşan Müstakil Grubun, bağımsız bir kimlik taşıyacağı düşünülerek, CHP Meclis Grubu toplantılarına oy kullanma hakkı olmaksızın görüş bildirme amacıyla katılması öngörülmüştür. İnönü'nün grup başkanı olduğu bu grubun, Meclis toplantılarında görüşlerini kendi grup kararları yönünde ifade ederek oy kullanması tasarlanmıştır. Bu grubun kurulma amacının, hem parti hem de hükümet üzerindeki denetim mekanizmalarını arttırmak olduğu düşünülmektedir. Ancak, uyarıları sadece Meclis tutanaklarına geçen Müstakil Grubun, ne hükümet ne de Meclis üzerinde yeterli denetim mekanizmasına sahip olmadığı görülmektedir (Koçak, 2018: 167-168).

İnönü döneminin en önemli siyasal girişimlerinden biri, amacı çok kısa sürede çok öğretmen yetiştirmek ve kırsal kesimdeki ilköğretim sorununu çözmek olan Köy Enstitüleri'dir. Bu girişimde, kırsal kesimde köylülerin emeğine dayanılarak inşa edilecek öğretmen okullarında, çok sayıda köy kökenli öğretmenin yetiştirilmesi planlanmıştır. Bu dönemde kırsal alanda kültürel bir hareket olarak Halkevlerinin yanı sıra uygulamaya konulan Halk Odaları ve Köy Enstitüleri bir arada düşünülmelidir. Kırsal kesimde Halk Odaları aracılığıyla halkın kültürel seviyesini yükseltmek, Köy Enstitüleri ile de çok sayıda yetişmiş ve köy yaşamını tanıyan ve köye önderlik edebilecek, CHP'nin ilerideki bazı atılımlarını savunabilecek ve bu konuda yol gösterebilecek genç öğretmenler yetiştirerek CHP'nin kırsal kesimdeki kitlesini ve önderlerini yetiştirmek bu kültürel hareketin nihai amacıdır (Koçak, 2018: 168-169).

Refik Saydam'ın ani vefatı üzerine o döneme kadar Hariciye Vekilliği yapan Şükrü Saraçoğlu 9 Temmuz 1942 tarihinde Başvekillik görevine atanmıştır (Koçak, 2018: 169-170). Saydam'ın vefatından beş gün sonra İnönü, Saraçoğlu'nu CHP Genel Başkan Yardımcılığına getirmiş ve bir ay sonra da 1936'dan beri partiden uzaklaştırılmış olan Recep Peker'i İçişleri Bakanlığını yürütmekle görevlendirmiştir (Karpata, 2007: 77). Demirci'nin tespitine göre, Peker 9 Mayıs 1935 tarihli Parti Kurultayı'nda Faşist İtalya'yı anımsatan sıkı disiplin vurgusuna sahip bir gençlik teşkilatıyla ilgili hüküm koydurtmaya çalışmış, ancak Atatürk'ün müdahalesiyle bu girişim engellenmiştir. Bu olaydan yaklaşık bir yıl sonra ise, tek parti rejiminde etkili bir figür olan Peker, görevinden alınmıştır (Demirci, 2003: 72-73).

Savaş boyunca Türkiye'deki iç politika olayları hükümetin taktiği sonucunda savaşa tâbi olarak şekillenmiştir. O dönemde savaşta güçlü olan ve ön plana çıkan devlete eğilim göstererek, Türkiye'yi savaş dışında tutma hedefi gerçekleştirilmeye

çalışılmış, iç politika da ona göre düzenlenmiştir. Hatta, o anda hangi taraf güçlü ise tüm düzen ve mahkeme kararları bile ona göre ayarlanmıştır. Örneğin, Türkiye 18 Mart 1940 tarihinde kromu dışarıda tutarak Almanya ile dış ticaret antlaşması imzalamış, Almanların Fransa'yı saf dışı bırakıp, Sovyet Rusya'ya saldırımları üzerine krom madenini antlaşmaya dahil etmiş; Nisan 1944 tarihinde Almanya'nın kaybeden taraf olacağı belli olduğunda ise antlaşmayı iptal etmiştir (Oran, 2009: 396).

II. Dünya Savaşı süresince hem iç siyaset hem de basın Tek parti hükümeti tarafından baskı altında tutulmuş, Türkiye'nin savaş dışında kalma isteği doğrultusunda biçimlendirilmiştir. Nazi Almanyası'nın Sovyet Rusya'yı mağlup etmenin eşiğinde olduğu süre boyunca, Türkiye'de pan-Türkçü propaganda canlanmış, Almanya'nın teşvikiyle Temmuz 1941 tarihinde pan-Türkçü bir komite kurulmuştur. Bu dönemde Başbakan Saraçoğlu'nun yaptığı, *"Biz Türk'üz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar ve laakal (en azından) o kadar bir vicdan ve kültür meselesidir."* şeklindeki açıklama tesadüfi değildir (Aydın Tarihi, Ağustos 1942: 31; Oran, 1969: 251). Hatta, Türk generalleri Doğu cephesini dolaşarak bazı pan-Türk yandaşlarını kabineye almıştır. Zürcher'e göre, bu durum Almanların galip gelme olasılığına karşı Türklerin kendini güven altına alma siyasetinden ibarettir. Nitekim, Almanya'nın savaşı kaybedeceği anlaşıldığı Mayıs 1944 tarihinde, pan-Türkçü örgütler ve pan-Türkçü propaganda bastırılmıştır (Zürcher, 2009: 301-302). Pan-Türkçü örgütlerin Eylül 1944 tarihinde yargılanıp, mahkûm edilmeleri, Lewis'e göre, savaşı kazanmak üzere olan Sovyetler Birliği'ni Türkiye'ye karşı başarılı olmayan bir yumuşatma çabasıdır (Lewis, 1993: 301).

Almanya'nın Polonya'yı işgaliyle 1 Eylül 1939 tarihinde başlayan, 8 Mayıs 1945 tarihinde Avrupa'nın büyük bir kısmında sona eren II. Dünya Savaşı, Avrupa başta olmak üzere dünya üzerinde büyük bir etkiye sahip olmuştur. Bu dönemde savaşa girmemek ve işgale uğramamak olmak üzere iki hedefi olan Türkiye, bu hedefler için kendine denge oyunu inşa etmeye çalışmıştır (Oran, 2009: 387). Bu hedeflere ulaşmak isteyen Türkiye'nin pozisyonu savaş boyunca "nötr" kalmaktan ziyade "savaş-dışı" kalmak olmuştur. Dolayısıyla, savaşın başından itibaren Türkiye'nin dış politikası savaşın durumuna göre şekil almıştır (Oran, 2009: 393).

İnönü bu dönemde tedbirli bir şekilde karar alma mekanizması üzerinde sıkı bir denetim uygulamıştır. Zaman kazanmaya önem vererek, izlediği politikayı o dönemin şartlarını uydurarak cüretkâr adımlar atmaktan kaçınmıştır. Güvenilir bir grup danışmanı onu desteklese de son sözü söyleme noktasında kendisi inisiyatif almıştır.

Savaş boyunca iç siyasetten ziyade dış siyaset ile ilgilenen İnönü'nün siyaset danışmanları son derece tecrübeli bir kadrodan oluşmaktadır. Dışişleri Bakanlığı yaptığı 1939 yılından, başbakan olduğu 1942 yılına kadar Şükrü Saraçoğlu ve Haziran 1944'te istifaya zorlanana kadar Türk dış politikasının fikir babası olan, Dışişleri Bakanlığında Genel Sekreterlik yaptığı 1933 yılından Dışişleri Bakanı olduğu 1942 yılına kadar Numan Menemencioğlu bu kadronun başında gelmektedir (Hale, 2003: 75-76).

Özellikle İnönü ve Menemencioğlu, ülkenin savaşan taraflara kafa tutacak kadar askeri ve ekonomik hazırlığı olmadığını farkındadır. Onlara göre dış politikada yapılacak en küçük bir hata ve fazla cüretkâr bir adım Atatürk devrimlerinin bütün kazanımlarını tehlikeye atmak anlamına gelmektedir. Bu sebepten, Avrupa'nın diğer bazı tarafsız ülkelerinde görüldüğü gibi önce art arda verilen ödünler ve sonrasında yaşanan işgale Türkiye'de rastlanmamıştır. Türkiye'nin başarısı, savaşın ilk gününden itibaren saldırıya savaşla cevap vereceğini tüm taraflara açıkça beyan etmesi ve bu konuda inandırıcı olmasıdır (Deringil, 2007: 263-264).

II. Dünya Savaşı başladığında Sovyetler Birliği ile olan dostluk Cumhuriyet döneminin mihenk taşlarından biri olduğu için, Türkiye hâlâ Fransa ile Sovyetler Birliği arasında bir köprü oluşturabilme umudu taşımaktadır. Ancak bu dönemde Sovyetler Birliği ile Nazi Almanyası arasında bir antlaşma yapılması Türkiye'nin bu umutlarının son bulmasına neden olmuştur (Deringil, 2007: 267). Hitler'in 1940 yılının Kasım ayında gerçekleşen Molotov-Ribbentrop görüşmesi esnasında, Sovyetler Birliği'nin Türkiye'de toprak talebinde bulunduğunu bir propaganda malzemesi olarak açıklaması üzerine, Türkiye Sovyet Rusya'ya karşı temkinli pozisyonunu arttırmıştır (Koçak, 2015: 602).

1939 yılında İngiltere ve Fransa ile Üçlü İttifak antlaşması yapan Türkiye, Fransa'nın Almanya karşısında çabuk yenilmesiyle birlikte zor duruma düşmüştür. Bu gelişme, Türkiye'nin I. Dünya Savaşı'nda olduğu gibi yeniden zayıf tarafta mı yer aldık diye düşünmesine sebep olmuştur (Deringil, 2007: 267). Üçlü İttifak antlaşmasını imzalamasına rağmen, müttefiklerin ve Almanya'nın kendi taraflarında savaşa girme baskılarına dayanan Türkiye, tüm savaş dönemi boyunca savaşa girmeyerek başarılı bir dış politika sergilemiştir (Hale, 2003:74).

Yunanistan ve neredeyse tüm Avrupa'nın Nazi işgaline uğramasıyla ve İngiltere'nin istila edilmesinin beklenmesiyle birlikte, Türkiye için yapılan Üçlü İttifak antlaşması bir sigorta olmaktan çıkmış, aksine tehlikeli bir durum arz etmiştir. Türkiye

varlığını garanti altına alabilmek için bu sefer Mihver tarafına yanaşarak 18 Haziran 1941 tarihinde Almanya ile Saldırmazlık Antlaşması imzalamıştır (Oran, 2009: 388).

İtalya'nın 10 Haziran 1940 tarihinde savaşa girmesiyle birlikte, Akdeniz'e inen savaş, Türkiye'nin Üçlü İttifak gereği savaşa girmesi yükümlülüğünü doğurmuştur. Ancak bu yükümlülüğü yerine getirmeyen Türkiye'nin, Mart 1941 tarihinde Alman ordusunu sınırlarına dayanmış şekilde bulması onu zor duruma düşüren ikinci olay olmuştur. Türkiye, Almanya'nın Haziran 1941 tarihinde Sovyet Rusya'ya saldırmasıyla rahatlamış, en büyük korkusu olan "Polonya Sendromundan" (aynı anda hem Sovyet Rusya'nın hem de Almanya'nın işgali) kurtulmuştur. Savaş boyunca Türkiye'yi ilgilendiren üçüncü gelişme, Şubat 1943 tarihinde Almanya'nın Stalingrad'da kesin bir şekilde yenilerek bir daha toparlanamaması olmuştur. Bu gelişme, Türkiye'yi tekrardan Sovyet Rusya'nın güçlenerek kendisine saldıracağı endişesini taşımasına sebep olmuştur (Oran, 2009: 388).

1943 yılının Haziran ayında İtalya Cephesi'nin açılmasıyla Müttefikler Sicilya'ya saldırmış ve 10 Temmuz 1943 tarihinde Sicilya'ya çıkarma yapmayı başarmıştır. İngiltere ve ABD'nin bu başarısı, Mihver Devletlerinin yenilmezliğini ortadan kaldırarak, bu devletlerin artık savunmaya geçmesini sağlamıştır (Sander, 2007: 176). Almanya'nın Stalingrad'ta yenilerek savunmaya geçmesi İngiltere'nin Türkiye üzerindeki baskısını tekrardan gündeme getirmiş, bu durum 1943 ve 1944 senesinde Türkiye'nin bazı taktiksel değişikliklere gitmesiyle sonuçlanmıştır. Bunlardan ilki, Kasım 1943'te Eden-Menemencioğlu buluşmasında Türkiye'nin savaşa girmeyi ilke olarak kabul etmesiyle gerçekleşmiştir. Menemencioğlu'nun İnönü'ye aktardığı bilgiye göre, İngiltere'nin bu ısrarcı tutumunun ardında Sovyetler Birliği'nin bulunduğuydur. Ancak gerçekte Türkiye'nin savaşa girme gibi bir niyeti olmadığı için, zaman kazanma çabasıyla askeri hazırlıklardaki yetersizlik gündeme getirilmiştir. Zira İnönü Türkiye'nin savaşa girmesinin Müttefikler için en çok yarar sağlayacağı kritik devrenin geçirildiği takdirde Türkiye'ye yapılan baskının azalacağını hesaplamıştır. Nitekim, Türkiye Balkanlar'da gerçekleşecek bir harekatta spesifik olarak görevlendirilme talebinde bulunarak en son savunma hattına çekilmiştir. Türkiye'nin bu göreve hazır olduğu yönündeki ısrarlarının sebebi, ABD ve Sovyetler Birliği'nin böyle bir harekâtı kesinlikle istemediği bilinci yatmaktadır. Eski gücünü kaybeden İngiltere, yalnız başına böyle bir işe girişecek potansiyele sahip değildir. Savaşın son aylarına gelindiğinde Sovyetler Birliği'nin dünyadaki saygınlığı oldukça artmış, Doğu Avrupa'daki Sovyet etkisi önce İngiltere'yi sonra ABD'yi rahatsız etmiştir (Deringil, 2007: 267-268).

II. Dünya Savaşı Müttefikler'in lehine dönmesiyle birlikte Türkiye 21 Nisan 1944 tarihinde Almanya'ya krom satışını durdurmuş, daha sonraki aşamada ise Almanya'yla ve Japonya'yla siyaset ve ekonomik ilişkilerini kesmiştir. Nihayet, 23 Şubat 1945 tarihinde Almanya ve Japonya'ya karşı savaş ilan ederek tarafını belli etmiştir (Demirel, 2014: 307).

II. Dünya Savaşı süresince Türkiye'nin dış politikası ana hatlarıyla "etkin tarafsızlık" stratejisine bağlı olarak evrilmiştir. Savaş sırasında Türkiye, Fransa ve İngiltere'nin müttefiki olup Almanya ve Sovyetler Birliği ile saldırmazlık antlaşması yapabilen tek ülke olmuştur. İngiliz ve ABD'li siyasetçiler ve medya, Türkiye'nin Almanya'ya karşı 1944'e kadar sürdürdüğü dostane tavrı ahlak dışı olduğu gerekçesiyle eleştirmişlerdir. Bu eleştirilere karşı Türk siyasetçiler, yürütülen etkin tarafsızlık stratejisinin amacının Türkiye'nin toprak bütünlüğünü korumak olduğunu vurgulayarak kendilerini savunmuşlardır. Bu stratejinin devamlılığında, İnönü'nün içerdeki siyasi hâkimiyetini sürdürme becerisi etkindir (Özkan, 2019: 240).

II. Dünya Savaşı sonunda Avrupa'lı devletlerin yenilmesi ya da büyük kayba uğraması Avrupa'nın dünya politikasındaki başat durumunun ortadan kalkmasına sebep olmuştur. 20. yüzyıla kadar temelde Avrupa devletlerince kurulan güç dengesinin, artık Avrupa dışında oluşmaya başlaması ve bu denge içindeki güçlerin değişken özellik göstermesi, bu savaşın dış politika açısından en önemli sonuçlarından biridir. Bu savaştan sonra sadece Avrupa'da değil Pasifik bölgesinde de çok güçlü iki devlet olan Sovyetler Birliği ve ABD savaş sonu etkinliklerde dünyada tekel haline gelerek, çift kutuplu bir dünyanın oluşmasını sağlamışlardır (Sander, 2006: 33,36).

3.3.1.1. II. Dünya Savaşı'nda Türkiye Ekonomisi

İki savaş arasındaki dönemde dünyada ulus-devletler ekonomik krizlerle sarsılmış ve bu durum devletlerin "milli ekonomi"lerini güçlendirme çabasına girmelerine sebep olmuştur (Hobsbawn, 2010: 159). Türkiye'nin iki savaş arası dönemde uyguladığı ekonomi politikaları genellikle dünyayla aynı çizgide bir tür milli müdafaa ekonomisi olarak görülmektedir (Tekeli ve İlkin, 2018: 20). Türkiye, II. Dünya Savaşına katılmadığı halde onun ekonomik koşullarını en ağır biçimde yaşamıştır. Savaş öncesinde başlayan planlama çalışmaları ve sınai yatırım programları, savunma harcamalarının bütçeye hâkim olması sebebiyle tamamen ertelenmiştir. Dolayısıyla, savaş döneminde iktisadî bağlamda gerilemeye yol açan nesnel etkenler, 1940 ile 1945 arası döneminin bir kesinti olarak nitelendirilmesine yol açmaktadır. Boratav'a göre,

savaş döneminin iktisat politikaları, Türkiye'nin dünyadaki konumu ve siyasi yapısı bakımından farklı bir yöne doğru gelişme göstereceği önemli bir "kuluçka" dönemi olarak görülmektedir (Boratav, 2018: 333-334).

II. Dünya Savaşı döneminde Türk ekonomisine hâkim olan devletçilik, bürokrat kökenli yönetici kadronun ürünüdür ve bu kadroya önemli bir güç vermektedir. Savaş yıllarının özel iktisadi koşulları, bir yanda yerli burjuvazinin güç kazanmasını sağlarken, öte yandan bu sınıflarla hükümet arasında çıkar çatışmalarına sebep olmuştur (Tezel, 2015: 307). Ancak, Boratav'a göre, bu dönemi sadece burjuvazi ve bürokrasinin savaşın nimetlerini paylaştıkları başıboş vurgun yılları olarak nitelendirmek yanlıştır. Tek Parti hükümetinin yönetici kadrolarının bir kısmı, savaş yıllarını, bir yandan haksız kazançları önleyecek etkin devlet politikalarını ortaya koymak, diğer yandan ekonomik ve kültürel bağlamda kalıcı reformlara yönelmek için bir fırsat olarak kullanmaya çalışmıştır (Boratav, 2018: 334).

Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda ekonomide kamu kesimini ve özel kesimi bağdaştıran kavram milli iktisat kavramıdır. Kavramın düğüm noktası, ekonomide sermayeyi elinde bulunduranın milliyeti gibi görünse de işin aslı çok daha derindir. Bu yıllarda özel girişimleri ön plana çıkaran iktisat politikası girişimciliğin "özel" olmasından ziyade "milli" olmasına önem vermiştir. Yeni rejim açısından milli olmak ekonomik olmaktan daha önemlidir ki; rejimin devamını sağlayan unsur ekonominin milli olması olarak görülmüştür (Kuruç, 1988: XXXVI- XXXVII).

Gerçek bütçe harcamalarının artması, hükümetin bu artışı karşılayacak reel bütçe kaynaklarını sağlayamaması sebebiyle, savaş yıllarındaki enflasyon hükümetin denetiminden çıkmıştır. Fiyatlar genel düzeyi savaş döneminde Ekonomi Bakanlığı'nın toptan eşya fiyatları endeksine göre 1938 ile 1943 yılları arasında beş kat yükselmiştir. Bu durum özellikle dış ticaretle uğraşan tacirlerin büyük vurgunlar yapmalarını sağlamıştır. Hükümetin Türk parasının döviz kurunu enflasyonun etkilerine göre yeniden ayarlamaması ve etkili bir fiyat denetimini sağlayamaması ithalatçı kârlarını yükseltmiştir. Gümrüklerde Türk Lirası birimiyle beyan edilen ithalat değerleri fiyat endeksine göre 1939 ve 1944 yılları arasında %189 oranında artmış; İstanbul Ticaret Odası'nın değerlerine göre ithal mallar grubundaki fiyat artışı ise %380'dir (Tezel, 2015: 307-308).

Sermaye ve ara malların ithalatındaki darlıklara rağmen üretimi sürdürebilen sanayi kuruluşları, başta devlet fabrikaları olmak üzere, büyük kâr hadlerini yakalamışlardır. Piyasaya yönelik üretim yapan büyük arazi sahiplerinin savaş dönemi

kazançları ise, daha çok 1942 ve 1943 yılları ile sınırlanmıştır. Aynı dönemde hükümetin tarım ürünlerinin fiyatlarını serbest bırakması üzerine iç ticaret hadlerine tarım genişlemesi piyasaya yönelik üretim yapan çiftçi ve köylüyü bir miktar rahatlatmıştır (Tezel, 2015: 309).

Hayat pahalılığı indeksine göre, 1938 yılında 100 olan değer, 1943 yılında 330'a 1945 yılında 404'e ve 1947 yılında ise 500'e yükselmiştir. Dolayısıyla, 8 yıl içinde hayat pahalılığı 5 kat artmış, bu durum aracılardan ve ürettiğini pahalıya satan tüccarın zenginleşmesini sağlamıştır (Yerasimos, 1976: 1322). Enflasyondan en çok zarar gören gruplar ise, işçiler, sivil ve asker bürokratlar, tarımdaki küçük üreticiler ve köylülerdir. İmalat sanayiinde reel ücretlerin 1939 ile 1943 yılları arasında %40 oranında azalması işçilerin yaşam düzeylerindeki düşüşü göstermektedir. Kamu kesiminden emekli, dul ve yetim maaşı alanların reel gelirlerindeki azalma, kamu görevlilerinin gelirlerindeki azalmadan daha çok olmuştur. Tezel'e göre, emeklilere yapılan kişi başı ortalama ödemenin 1938 yılında 1.420 TL olan reel değeri 1945 yılında 274 TL'ye düşmüştür (Tezel, 2015: 309).

II. Dünya Savaşı döneminin başlangıcında Tek Parti hükümetinin öngördüğü ekonomi politikası Refik Saydam'ın başbakanlığında geniş ve yoğun müdahaleci önlemler kümesinden oluşmaktadır. Bu olağanüstü önlemler çerçevesinde 1940 yılının başında hükümete adeta sınırsız yetkiler veren ve ticarette millileşmeyi amaçlayan Milli Müdafaa Kanunu yürürlüğe girmiştir (Tezel, 2015: 309). Bu kanun ile, hükümet tarafından tespit edilen fiyatlara uymayanlara (muhtekirlere) ve mal stok edenlere ağır cezalar getirilirken mallara da el koyma yetkisi getirilmiştir (Yenal, 2017: 90). Tekeli'ye göre, planlama olgusunda bir ekonominin üretim ve dağıtımına ilişkin kararların serbest piyasa tarafından oluşturulmayıp devlet eliyle oluşturulmasının söz konusu olduğu göz önüne alındığında, Milli Müdafaa Kanunu'nu bir planlama deneyi olarak görmek gerekmektedir (Tekeli, 289).

II. Dünya Savaşı döneminde, Türkiye'deki enflasyonun önemli bir sebebi ise ticaret yollarının güvenliğinin azalması olmuş, bu durum ülkelerin ihracat ve ithalat hacimlerinde önemli bir daralmaya yol açmıştır (Bülbül, 2006: 10). 1938 yılında yüz yirmi milyon dolar olan ithalat rakamlarının, 1940-41 yıllarında elli beş milyon dolara gerilemesi, ülke içerisinde ara mallarda, yatırım ve tüketim mallarında kıtlık yaratmıştır (Boratav, 2006: 287). 1941 yılında Ticaret Bakanlığına bağlı İaşe Teşkilatı ve görevi gıda malları ve zorunlu tüketim mallarının ithalat ve ihracatını düzenlemek olan Ticaret Ofisi kurulmuştur. Saydam hükümeti, tarım ürünleri ve özellikle gıda malları üretimini

ve tüketimini denetlemek amacıyla, köylülerin elindeki ürünlerin hepsini, öz tüketim, tohum ve yem payları ayrıldıktan sonra, resmi fiyatlardan devlete satılmasını sağlamıştır. Bu uygulamalarla savaş yıllarında gıda ve temel giyim mallarının yanı sıra ticaret mallarının da sıkı bir denetim altında alındığı görülmüştür. Bu minvalde, 1942 yılının Mart ayında ise Dağıtma Ofisi kurulmuştur (Tezel, 2015: 309-310).

Savaş şartlarında en önemli üretim kalemi olan buğday stoku, diğer tarım ürünleri gibi, 1939 yılında 4.200.000 ton iken, bu miktar 1945 yılında 2.200.000 tona düşmüştür (Borataş, 2006: 288). Ancak, savaş döneminde hükümetin gıda mallarını üreticiden zorla almaya çalışan politikalara başvurması sebebiyle tarımsal üreticiler ürünlerini saklama yoluna gitmiş, bu durum, rakamların üretimdeki düşüşü daha radikal biçimde göstermesine yol açmıştır (Pamuk, 2009: 65). 1941 yılının sonuna doğru artan un ve şeker sıkıntısı karşısında, pasta ve benzeri unlu yiyeceklerin yapılması yasaklanmış, bir ay sonra ekmek karneye bağlanmıştır. Buna göre, başlangıçta yetişkinlere günde 300 gram, çocuklara günde 150 gram verilirken, 1942 yılının Nisan ayında kişi başına verilen ekmek 150 grama düşürülmüştür. Daha sonraki süreçte, ekmeğin yanında bez, basma, kömür, petrol ve gaz yağı gibi temel ihtiyaç maddelerine de tayinlama yapılmış, bu uygulama ancak 1946 yılının Eylül ayında yürürlükten kaldırılmıştır (Yenal, 2017: 90). Bu uygulama, devlet görevlilerinin üretimi denetlemek hususunda çok katı bir tutum sergilemesiyle, özellikle köylüler tarafından büyük bir hoşnutsuzlukla karşılanmıştır (Ayata, 1992: 72).

Savaşa girmemesine rağmen ekonomik açıdan Türkiye, II. Dünya Savaşı döneminde oldukça sıkıntılıdır. Çalışan nüfusun büyük bir kısmının silah altına alınması sebebiyle tarım ve sanayide üretim düşmüş, ithalattaki sıkıntılar mal stokunu azaltmış, seferberlik masraflarını karşılamak için hükümet para basma yolunu seçmiş; ancak bu durum, enflasyonun yükselmesine sebep olmuştur (Yenal, 2017: 89-90). Savaş boyunca sadece savunma harcamalarının bütçedeki oranı %50'ye ulaşmıştır (Şener, 2004: 90).

Türk Hükümeti silah altına alınan yaklaşık bir milyon askeri beslemek ve vatandaşların gıda ve giyim gibi temel ihtiyaç maddelerini karşılamak hususunda ciddi sıkıntılarla karşılaşmıştır. Bu dönemde tarımsal üretimde ortalama yıllık düzeyde % 7,5'lik bir daralma, sanayi üretiminde ise yıllık bazda ortalama %6,7 oranında daralma görülmüştür (Yıldırım vd., 2011: 1171). Hükümet tarafından yayınlanan önlemler karşısında karaborsa ve ihtikâr süreci yaygınlaşarak, temel tüketim maddelerinde ciddi kısıtlılara yol açmış; geniş halk yığınlarının fakirleşmesine sebep olmuştur. Buna karşılık bazı kesimlerin büyük vurgunlar vurması ve aşırı zenginleşmesi yönetici

bürokratların bazı kesimlerinin, tüccarlar ve büyük toprak ağalarına karşı tavır almalarına yol açmıştır (Tezel, 2015: 310).

II. Dünya Savaşı yıllarında sermaye özel sektörde hızlı birikmeye başlamış, brüt kazançlar üzerinden hesaplanan vergi sistemi de bu birikimi kolaylaştırmıştır. Gündeliklerden ve maaşlı çalışanlardan düzenli olarak vergi alınırken, sayıları hızla artan esnaf ve ticaret işletmeleri vergi ödemekten kaçınır hale gelmişlerdir. Sermayenin bazı ellerde gözle görülmeyen şekilde birikimi ve bu birikimin müsrifçe harcanışı, yevmiye ve maaşlı çalışanların ve köylülerin ekonomik olarak kötü durumuyla karşılaştırılması, TBMM'de ciddi eleştirilere yol açmıştır (Karpas, 2012: 181).

Refik Saydam'ın 1942 yılının Temmuz ayında beklenmeyen ani ölümü müdahaleci iktisat politikasının değişmesine sebep olmuştur. Yeni kurulan Saraçoğlu hükümeti savaş yıllarında ekonominin yönetilmesi noktasında "piyasacı" bir anlayışa sahiptir. Tarımsal üretim üzerindeki devlet denetimini gevşeten Saraçoğlu hükümeti, 1942 yılının Ağustos ayında Dağıtma Ofisi'ni ilga etmiş; dolayısıyla gıda maddelerinde özel ticarete izin vererek fiyatlar üzerindeki denetimi kaldırmıştır (Tekeli ve İlkin, 2004: 450). Bunun sonucunda enflasyon ani bir şekilde artmış, İktisat Vekâleti'nin rakamlarına göre toptan eşya fiyatları endeksi 1938 yılında 100 iken, 1942 yılının Haziran ayında 164'e, 1943 yılının Temmuz ayında ise 715'e yükselmiştir (Tezel, 2015: 313).

Sosyal yardım faaliyetleri, savaşın etkilerinin daha net bir biçimde hissedildiği ve hayat pahalılığının doruk noktasına ulaştığı 1943 ve 1944 yıllarında yoğunlaşmıştır. 1942 yılının sonlarına doğru Başvekil Şükrü Saraçoğlu 1943 yılında uygulanmaya başlanacak yeni ve kapsamlı bir sosyal yardım programı açıklamıştır. Bunun en büyük nedeni, Saraçoğlu'nun piyasaya arz edilen ürünlerin artacağını umarak 1942 yılının yazında serbest fiyat politikasına geçmiş olmasıdır. Ancak beklenen gerçekleşmemiş, piyasadaki enflasyonist baskı artarak karaborsanın yaygınlaşmasına ve iâşe sorununun derinleşmesine sebebiyet vermiştir. Sonuç olarak, 1943 ve 1944 yılları gelir dağılımının dar gelirli aleyhine daha fazla bozulduğu dönemler olarak sosyal yardım tedbirlerinin gündeme gelmesine kaynaklık etmiştir (Metinsoy, 2017: 343).

Savaş yıllarının ilk kapsamlı sosyal yardım tedbiri 13 Kasım 1942 tarihli ve 4306 sayılı "Dar Gelirli Yârdım Kanunu" olmuştur. Saraçoğlu hükümeti, genel bütçeden maaş alan memurlara, emekli, dul ve yetim gibi yoksul kesimlere, piyasa fiyatlarından daha ucuza dağıtılmak üzere giyecek, yiyecek ve yakacak gibi üç grup ve sekiz kalemden oluşan bir yardım paketi hazırlamıştır. Bu yardım paketinin kaynakları

arasında Varlık Vergisinden elde edilecek gelirler gösterilmiştir. Yardım programına göre, temel tüketim maddeleri genel bütçeden maaş alan düşük gelirli devlet çalışanlarına, emeklilere, yoksullara, dullara ve yetimlere aynı olarak piyasa fiyatının altında dağıtılacaktır (Metinsoy, 2017: 343-344).

Kapsamlı bir sosyal yardım programının uygulanmaya çalışıldığı 1943 yılının özelliği, Cumhuriyetin ilanının yirminci yıl dönümü olmasıdır. Cumhuriyet açısından bu anlamlı yıl dönümü, hayat pahalılığının ve toplumsal sorunların zirveye ulaştığı 1943 yılına denk gelmiştir. Bu sene-i devriyede, CHP'nin kendi iktidarı ve Cumhuriyet rejiminin meşruiyeti için kitlelerin sıkıntılarını azaltarak halkın hizmetinde olduğunu göstermesi; halkçılık ilkesiyle tutarlı parti ve rejim imajını koruyarak kitleleri partiye ve rejime sadık tutması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, savaş gibi kritik bir dönemde kitlelerin siyasi iktidara olan sadakati daha fazla önemli hale gelmiştir (Metinsoy, 2017: 343).

Ekonominin dengesini piyasa hareketleriyle sağlamaya çalışan Saraçoğlu hükümeti, yüksek enflasyon karşısında olağanüstü önlemler almak zorunda kalmıştır. Bürokrat yönetici sınıf ile varlıklı sınıflar arasındaki ilişkileri bozan, CHP'nin dayandığı toplumsal tabanı tahrip eden bu eylemlerin başında 1942 Varlık Vergisi ve 1945 Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu gelmektedir (Tezel, 2015: 313). Bunlara ek olarak 1943 yılında tarımsal üretim üzerinden Toprak Mahsulleri Vergisi adında Aşar Vergisi'ne benzeyen % 10 oranında aynı bir vergi alınması kararlaştırılmıştır. Bu vergi 1944 yılında revize edilmiş, 1946 yılında yürürlükten kaldırılmıştır (Metinsoy, 2017: 175).

Toprak Mahsulleri Vergisi'nin amacı, savaş sebebiyle yükselen kamu harcamaları için devlete gelir sağlamanın yanında 1943 yılında başlatılan sosyal yardım kampanyasına kaynak oluşturmaktır. Buradan sağlanan gelirle gıda sorununun ve bununla ilişkili toplumsal problemlerin çözülerek hükümetten duyulan memnuniyetsizliğin azaltılması beklenmiştir (Metinsoy, 2017: 177). Verginin ödenmesi sırasında köylüler, Toprak Mahsulleri Ofis teşkilatının ürünleri saklayacak yeterli yerinin olmaması, yeterli personelinin olmaması ve personellerinin kanun dışı davranışlarda bulunması gibi bir çok sorunla karşılaşmışlardır. Bazı köylüler, tahmini ölçüm sisteminden dolayı muhtarların ya da memurların yanlış ve adaletsiz ölçümleri ve tahmini sonrasında, neredeyse tüm ürününü verdiği halde borçlarını kapatamamıştır. Devlet görevlilerinin rüşvet almaları ve yolsuzlukları sebebiyle, devlet ve köylü arasındaki güven ilişkisi aşınmıştır. Ofis'in köylülerin büyük uğraşla getirdiği ürünleri depoların yetersizliği yüzünden zamanında kabul edememesi ya da ürünlerin depolarda

çürümesi, köylülerin hükümetten gitgide uzaklaşmasına sebep olmuştur (Metinsoy, 2017: 205). Ancak, büyük toprak sahibi çiftçiler, savaşın yarattığı olumsuz koşullardan köylüler gibi etkilenmemiş, tam aksine bunu bir kazanç kapısına dönüştürmeyi başarmışlardır. Tarımsal ürünlerin fiyatlarının yükselmesiyle birlikte pazarlanacak yüksek miktarda ürünü bulunan bu grup, devlet hissesini verdikten sonra, ürünlerini yüksek kâr marjıyla pazarlarda satmıştır (Metinsoy, 2017: 204).

Savaşın üçüncü yılında, kamu harcamalarının para basılarak karşılanmaya çalışılması, enflasyon ve kıtlığın yasal ve polis gücüyle önlenmeye çalışılmasının çıkmaza girdiği anlaşılmış, bu duruma çare olarak Varlık Vergisi getirilmiştir. Nitekim, Varlık Vergisi gelirleri sayesinde kamu harcamaları için Merkez Bankası'ndan alınan avans artışının önüne geçilmiş, banknot emisyonundaki yükseliş sona ermiştir (Yenal, 2017: 92).

II. Dünya Savaşı bitiminde tekrar gündeme gelen toprak reformu tartışmaları, 1945'te daha çok Toprak Yasası adı ile bilinen ancak gerçek adı "Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu" olan yasa ile meclis gündemine gelmiştir. Kanunun en ilgi çekici yönü, merkezi bürokrasinin arazi kontrolünü ele geçirerek, yerli ailelerin ekonomik gücüne ve kırsal kesimi kontrol etmelerine son vermek isteyen maddesidir. Bu madde ile çiftliklerden ellişer dönüm istimlak edilerek topraksız köylülere dağıtılması amaçlanmıştır (Karpata, 2012: 52). Ulusal ülkü durumundaki toprak sorununu ortadan kaldırmak amacıyla yapıldığı söylenen bu yasaya karşı gerek meclis içinde gerekse kamuoyunda ciddi anlamda eleştiriler gelmiştir (İnce, 2006: 64). Türkiye'de çok partili hayata geçiş sürecinde ortaya çıkan bu kanun, öncelikle Demokrat Parti'nin kurucuları tarafından olmak üzere yoğun bir muhalefet ile karşılaşmıştır (Tekeli ve İlkin, 2014: 181). Kimi sosyal bilimcilere göre, ekonomik güç sahibi orta sınıfı yok etmeyi amaçlayan bu kanunu eleştirerek, Demokrat Parti'yi kuran dört mebustan, Adnan Menderes taşra orta sınıfının toprak sahibi grubunu; Celal Bayar ise Milli Mücadeleye katılmış orta sınıfın cumhuriyetçi, serbest teşebbüs taraftarı finansal grubunu temsil etmektedir. Refik Koraltan, bürokrat geçmişe sahip taşra ileri gelenlerdendir, Fuad Köprülü ise Osmanlı mirasının önemini bilen ve savunan bir kişidir; dolayısıyla, Demokrat Parti hemen hemen tüm orta sınıf katmanlarını temsil eden kişileri biraraya getirmiştir (Karpata, 2012: 52).

Karaömerlioğlu'na göre, nüfusun çoğunluğunu oluşturan ve "milletin efendisi" olarak nitelendirilen köylüler, o dönemde genellikle milliyetçi ideolojiye mesafeli yaklaşmışlardır. Bu sebeple "köycülük hareketi", kitlenin büyük çoğunluğunu oluşturan

köylülerde milliyetçi ideolojiyi yaygınlaştırma amacıyla rejim açısından işlevsel görünmüştür (Karaömerlioğlu, 2000: 127-128). Tek Parti dönemindeki Toprak Reformu isteğinin başlangıcı 1930'lardaki köycülük hareketine dayanması sebebiyle muhafazakâr bir niteliğe sahiptir. 1930'lu yıllarda Nazi Almanyası'nda uygulanan tarım politikası, "muhafazakâr köycülük ideolojisi"ne⁹ en yakın örnektir. II. Dünya Savaşı, Tek Parti hükümetindeki bu reformist isteğin ertelenmesine yol açmıştır (Karaömerlioğlu, 1998).

Demokrasi dışı rejimlerin iktisat politikalarını biçimlendiren iki önemli özelliğin birincisi, iktidardaki grubun tercihleri ve ikincisi ise, bu grubun karşı karşıya kaldığı sınırlamalardır. Her şey eşit olduğunda, iktidardaki seçkin grup, kendi faydasını arttıracak politikaları uygulamaktadır. Bununla birlikte, seçkinler, farklı sosyal grupların ya da grup içindeki diğer bireylerin onların yerini alması korkusunu gütmemektedirler. Dolayısıyla, demokrasi dışı rejimlerde önemli olan, hiçbir grubun rejimi devirecek kadar mutsuz olmasının ve iktidardaki seçkin grubun çıkarlarına zarar verebilecek siyasi ve ekonomik eylemlerde bulunmasının önlenmesidir (Acemoğlu ve Robinson, 2016: 144).

1920'li yılların başında Türk tüccarlar eski burjuvazinin ülkeyi terk etmesiyle ortaya çıkan boşluğu doldurmada başarılı olarak yeni bir inşa dönemine girmişlerdir. Bir önceki dönemin yerli burjuvazisi olan Rum ve Ermenilerin kısmen sahneden çekilmesi paradoksal bir biçimde yabancı sermayeye yer açmış, deneyimsiz olan cumhuriyet burjuvazisi ekonomik planda ikincil bir rol oynamayı kabullenmiştir. Gayrimüslim sınıfın İstanbul'u terk etmemesi, onların İstanbul'daki ekonomide başat konumlarının devamını sağlamış, ancak yeni cumhuriyet idaresi bu gruba karşı mesafeli davranarak politik iktidardan tamamen dışlamıştır (Keyder, 2016: 159- 160).

Bu dönemde yükselen burjuvazi, yönetimin resmi kararlarının ekonomiyi yönlendirdiğini görünce bürokratik sınıf ile ittifak yapma yoluna gitmiştir. Ortaya çıkan bürokrat-işadamı ittifakı ekonomiye egemen olarak teşvik tedbirlerine, kamu girişimlerine ve devlet ihalelerini yönlendirir hale gelirken, üç toplumsal grup bu ittifaktan uzak durmuştur: birincisi, İstanbul'da yaşayan Selanikli iş adamları; ikincisi, hâlâ İstanbul'da yaşayan dış ticaretle uğraşan Osmanlı döneminden beri imalat işlerini sürdüren Yahudi, Ermeni ve Rum burjuvazi; son olarak üçüncü grup, Çukurova gibi zengin tarım bölgelerindeki toprak ağalarıdır (Keyder, 2016: 164-165).

⁹ Modernizm karşıtı bir felsefeyle kurgulanan Nazi İdeolojisi, Alman ırkını fiziksel emeğe dayanan ve toprakla uğraşan bir topluluk olarak tasavvur etmektedir. Buna, köycülük ideolojisi adı verilmektedir (Heywood, 2014: 229).

II. Dünya Savaşı yıllarında, devlet satın alımlarını ihaleleri arttırarak azalan ithalat imalatçılarına yeni fırsatlar yaratmış, taşralı tüccarların büyük kârlar elde etmelerinin yolunu açmıştır. Almanya'nın etkisinin doruk noktasında olduğu 1942 yılında çıkarılan Varlık Vergisi Kanunu'nun uygulanmasının yerel vergi dairelerine bırakılması ve maliye görevlilerine gayrimüslimlerin Müslümanlardan 10 kat daha fazla, dönmelerden ise 2 kat daha fazla vergi alınması talimatının verilmesi, birçok gayrimüslim tüccarın İstanbul'u terk etmesiyle sonuçlanmıştır. Yukarıda tanımlanan üç gruptan iki tanesi ise, Türk ekonomisinden tamamen silinmemiş olsa da etkinliğini büyük ölçüde kaybetmiştir (Keyder, 2016: 167).

Savaş sonrası ekonomik yapılanma, devlet güdümlü ekonomiyle bağlantısı olan iş adamlarının en elverişli grup olmasını sağlamıştır. Bu kesim, kamu sektöründe etkin olan mühendis ve idarecilerle bağlantısını koruyarak iş birliğinin devamını sağlamıştır. Bu grup, savaş sonrasında dünyayı tanımlayan uluslararası ortama Türkiye'nin uyum sağlaması noktasında Tek Parti hükümetine baskı yapmıştır (Keyder, 2016: 167-168). Savaş döneminde önemli oranda ekonomik birikim yapan Anadolu işadamları, savaş sonrasında İstanbul'a akın etmiş, burada gayrimenkule ve yeni işletmelere yatırım yapmıştır (Köymen, 2009: 27). Nitekim, Anadolu'dan akın eden bu yeni tüccar tipi, Türkiye'nin kapitalist gelişmeye evrilmesi noktasında ABD ile ittifak kurmuştur (Keyder, 2016: 168).

II. Dünya Savaşı'nın son üç yılında gittikçe artan ekonomik sorunlar üretimin düşmesine sebep olmuş, 1945 yılında GSMH 1939 yılı düzeyinin yüzde 20 altına inmiştir. Sonraki yıllarda, silah altına alınanların evine dönmesi, ithalat yollarının açılması ve piyasaların canlanması ile GSMH yılda ortalama ancak %7 artış göstererek, 1949 yılında savaş öncesi düzeyine ulaşabilmiştir (Yenal, 2017: 92).

3.3.1.2. II. Dünya Savaşı Döneminde Basın

II. Dünya Savaşı döneminde Tek Parti hükümetinin basın üzerinde sıkı bir denetim kurduğu görülmektedir. Bu denetime sahip olabilmek için hükümetin elinde birçok olanak bulunmaktadır. Bu denetim mekanizmalarından ilki, 1931 tarihli Matbuat Kanunu'nda 28 Haziran 1938 tarihinde yapılan değişiklikle, gazete ve dergi çıkarmak için, çıkarılacak yerin en büyük mülkî idare amirinden ruhsatname alınmasını zorunlu kılmasıdır. Böyle bir izne başvuracak olanların bazı malî (yayının çıkacağı yerin nüfusuna göre bir bankadan bin ila beş bin TL arasında bir garanti mektubuna sahip olunması) ve siyasi ("sui şöhret" sahibi olanlara yayın hakkının tanınmaması)

yeterliliklere haiz olmaları beklenmektedir. Dolayısıyla, Tek Parti döneminde hükümet yeni bir yayının çıkmasına izin verip vermeme noktasında istediği kararı verme serbestisine sahiptir (Koçak, 2011: 353). Bazı sosyal bilimcilere göre, basın üzerinde bu şekilde sıkı bir denetim kurulmasının sebebi, siyasal iktidar tarafından, savaşın gidişatına göre savaşan tarafların Türkiye hakkında yanlış düşüncelere kapılmasının ve Türkiye'yi özellikle dış ilişkilerde güçsüz gösterecek yayınların önünün kesilmesinin istenmesidir (Göz, 2011: 2).

Hükümet yeni bir yayının çıkmasına karar verme aşamasında ne derece serbest ise, çıkan bir yayını görüşlerine ve üslubuna katılmayarak istediği anda ve istediği sürece kapatma serbestisine de sahiptir. Matbuat Kanunu'nun 50. maddesi gereğince, *"Memleketin umumî siyasetine dokunacak neşriyattan dolayı İcrâ Vekilleri Heyeti kararıyla gazete veya mecmualar muvakkaten tatil olunabilir"* ve *"Bu sûretle kapatılan bir gazetenin mesûlleri, tatil müddetince başka bir isimle gazete çıkaramaz"* dır (Koçak, 2011: 353).

881 sayılı basınla ilgili yasada 24 Nisan 1940 günü 30. maddede yapılan değişikliğe göre ise,

"Millî duyguları inciten ya da bu amaçla millî tarihi yanlış gösteren yazıları yayımlayanlar elli liradan beş yüz liraya kadar cezalandırılır. Türk Ceza Kanunu'nun 156. maddesinin açıklığı dışında kendilerine verilen görevin yapılmasından ötürü Büyük Millet Meclisi üyesinden, Bakanlar Kurulu'ndan ve resmî kurullarla devlet memurlarından biri ya da birkaçı hakkında isim ve madde gösterilmeyerek belirsiz ve kötü sanı doğuracak nitelikte saldırgan yazı ve resimlerle Büyük Millet Meclisi'nin ve Bakanlar Kurulu'nun ve resmî kurullarla devlet memurlarının tümünün ya da bir bölümünün şeref ve haysiyeti ihlâl olunursa üç aydan altı aya kadar hapis ve yüz liradan eksik olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur." (Yetkin, 2019: 136).

Tek Parti hükümeti döneminde basın üzerindeki denetimin bir başka boyutunu ise, 20 Kasım 1940 yılında İstanbul'u da kapsayan altı ilde ilan edilen sıkıyönetim oluşturmaktadır. Sıkıyönetimin de yayınları kapatma yetkisinin bulunması, basının bir yandan hükümet bir yandan da sıkıyönetim tarafından kontrolünü sağlamaktadır. Ayrıca, büyük gazete sahiplerinin aynı zamanda CHP mebusu olmaları da denetim mekanizmasında önemli bir role sahiptir. Mesela, Cumhuriyet gazetesinin sahibi Yunus Nadi, Vakit gazetesinin sahibi Asım Us ve Tanin gazetesinin sahibi Hüseyin Cahit Yalçın aynı zamanda CHP milletvekilleridir. Bu durum, CHP'nin 1939 Nizamnâmesi'nin 160. maddesiyle;

"Sahibi partili olan gazete ve mecmuaların yazıları ile parti azâlarının neşriyâtı, parti prensipleri bakımından göz önünde tutulur. Partili gazeteciler, mecmua sâhipleri ve muharrirlerle bu yolda görüş birliğine yarayacak temas ve toplantılar yapılır. Partililer, sermâyesiyle alâkalı, idâresinde müessir bulundukları gazete, mecmua ve matbualarda, parti programı ve nizannâmesine, iç ve dış siyâsetin ana hatları ile yüksek devlet menfaatlerine aykırı düşen yazılar neşrettiremezler."

paralellik göstermektedir (Koçak, 2011: 354).

1934 yılında yasası gözden geçirilen Matbuat Müdürlüğü'nün görevleri arasında;

"devletin iç ve dış politikadaki genel ilkelerinin, millî ahlakın, haberlerin doğruluğunun, yabancı tahrik ve propagandaların, devlet faaliyetlerinin kamuoyuna lâıyk olduğu ölçüde ve önemde sunulması, millî kültür, basına verilen "direktifler"ın uygulanması ve basın yasası bakımından iç yayınları izlemek, müdürlüğün vereceğı "direktifleri, gerek bültenler vasıtasıyla, gerek telefon ve telgrafla" gerekenlere bildirmek, memleket içinde radyo yayınlarını düzenlemek, memleket içinde çekilen filmlerin senaryolarını ve dışarıdan gelen filmleri denetlemek"

bulunmaktadır (Koçak, 2013: 268-269). Dolayısıyla, Matbuat Müdürlüğü sadece basını denetlemekle kalmamış ona direktifler verebilmiş; bunun yanında, radyo yayın programlarını, ülke içinde çekilen filmlerin senaryolarını çekimden önce denetlemek ve uluslararası filmleri denetlemek yetkilerine sahip olmuştur. Bu durum Koçak'a göre, rejimin tehdit algılamasına göre değışen bir sansür uygulamasına olanak sağlamaktadır (Koçak, 2013: 269).

II. Dünya Savaşı döneminde basında çıkan yazılar ağırlıklı olarak hükümetin saptadığı ölçüde savaş sebebiyle dış politika ile ilgili yazılardır. Dolayısıyla, dış politikada uygulanan dengeli tutum basına da yansımakta ve gazete baş sayfalarında ve baş yazılarında birbirine benzeyen tablolar ortaya çıkmaktadır (Deringil, 2007: 10-11). Dış politikayla ilgili yazıların ağırlıklı olmasının sebebi, kimi sosyal bilimciler tarafından, Türkiye'nin bölgede önemli bir ülke olması ve savaşan tarafların Türkiye'yi kendi taraflarına çekmek için basını kendi etki alanlarına alma çabası olarak gösterilmektedir (Vural, 2008: 382). Ancak, basın tamamen monolitik yapıya sahip değildir; farklı siyasal tutumlar ve farklı eğilimlere belli ölçülerde izin verilmektedir. Farklı görüşlerin belli bir ölçüyü aşmasıyla bazı sert müdahalelerin gazete idâresine ulaşması söz konusu olmaktadır. İç politikaya dair sorunlar ise, basında neredeyse hiç yer almamakta, sadece resmî hükümet parti tebliğleri ve açıklamalarıyla yetinilmektedir. Cesaret isteyen yorumlar ise, ancak son derece kapalı bir üslupla gerçekleştirilmektedir (Koçak, 2011: 354-355).

Tek Parti döneminde basının temel işlevlerinden biri resmi ideolojinin telkin ve propagandasını yapmaktır. Dönemin Matbuat Umum Müdürlüğü müşavirlerinden olan Server İskit, bu dönemde Türkiye'deki basın anlayışının Mussolini İtalyası'ndan ve Hitler Almanyası'ndan daha hoşgörülü olduğunu; ancak, bu iki ülke gibi devletçi olan basının, Kemalizmin telkin ve propaganda organı olarak işlev gördüğünü ifade etmektedir (İskit, 1943: 59).

1943 yılında Türkiye'de toplamda 131 gazete olmak üzere 172 haftalık, 15 günlük ya da aylık dergi yayın faaliyetini sürdürmektedir. Savaşın getirdiği günlük haber ihtiyacına karşın bu dönemde gazetelerin tirajları oldukça düşüktür. 1943 ile 1945 arasındaki dönemde Cumhuriyet gazetesinin tirajı yaklaşık olarak 16 bin, Ulus gazetesinin 12 bin, Tan gazetesinin 12 bin, Yeni Sabah gazetesinin 10 bin, Vatan gazetesinin 7 bin ve Vakit gazetesinin 4 bindir (Weisband, 2000: 61-62). Tüm bu gelişmelere rağmen, basın organlarında toplumun içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik sorunlar önemli ölçüde yer almayı başarmıştır. Bu açıdan bakıldığında, toplumun savaş yılları içindeki sosyal yaşamına ilişkin geniş bilgileri dönemin matbuatı içinde görmek mümkündür. Özellikle, savaş sonuna doğru söz konusu haberlerde kullanılan eleştiri dozu öncelikle mizah dergileri ve karikatürlerde artmıştır (Koçak, 2011: 355-356)

Tablo 5. Basında Kapatma Kararları (1939-1945) (Koçak, 2013: 261)

Gazete ve Derginin Adı	Toplam Kapatma Süresi	Kapatma Sayısı	Kapatan Makam
Cumhuriyet	5 ay 9 gün	5	3 kez hükümet 2 kez sıkıyönetim
Tan	2 ay 13 gün (12 Ağustos 1944'ten itibaren süresiz kapatıldı.)	7	4 kez hükümet
Tasviri Efkâr	3 ay	8	4 kez hükümet 4 kez sıkıyönetim
Vatan	7 ay 24 gün (30 Eylül 1944'ten itibaren süresiz kapatıldı)	9	5 kez hükümet
Vakit	12 gün	2	1 kez hükümet 1 kez sıkıyönetim
Yeni Sabah	6 gün	3	1 kez hükümet 2 kez sıkıyönetim
Akbaba	47 gün	4	1 kez hükümet 2 kez sıkıyönetim
Son Posta	11 gün	4	4 kez hükümet
Haber	10 gün	2	2 kez hükümet

Tüm bunlara ek olarak, 1908 yılında yayın hayatına giren Ermeni Jamanak gazetesi ve 1925 yılında yayınlanmaya başlayan Rum Apoyevmatini gazetesi II. Dünya Savaşı süresince kapatılmayan azınlık gazeteleridir. Bu gazetelerin uzun yıllardır yayın hayatında olmanın verdiği deneyimle birlikte hangi başlığın ve köşe yazısının sansüre uğrayacağı noktasında uzmanlaştıkları görülmektedir. Mazıcı, bu gazetelerin "azınlık bilinçaltı" ile basın alanında kendilerini sıkça otosansüre tâbi tuttuklarını ifade etmektedir (Mazıcı, 2011: 227-242).

3.3.2. II. Dünya Savaşı Sonrası Yeni Dünya Düzeni ile Bütünleşme

Türkiye, 1944 yılında Mihver Devletleri ile olan ilişkisini sonlandırarak, Birleşmiş Milletler'e üye olabilmek için 23 Nisan 1945 tarihinde Almanya'ya karşı savaş ilan etmiştir. II. Dünya Savaşı'nı demokrasi tarafının kazanmasıyla birlikte, Türkiye'nin siyasi ve ekonomik çıkarlarının Batı'nın tarafında olduğu anlaşılmıştır (Karpas, 2012: 228). Nitekim, İnönü faşizme karşı kazanılan bu zafer sonucunda, 1 Kasım 1945 tarihindeki demecinde mevcut siyasal sistemin yeni kurulan kapitalist ve demokratik dünya düzenine paralel olarak düzeltileceğini açıklamıştır (Ahmad, 2008b: 122). Kimi sosyal bilimcilere göre, Türkiye'deki antidemokratik yasaların kalkacağını, üniversitelere özerklik verileceğini ve tek partili rejime son verileceğini açıklayan bu demeç, II. Dünya Savaşı sonrası dünya düzeninin değişmesinden kaynaklanmaktadır (Kaçmazoğlu, 2017: 654). Ancak, Karpas'a göre, Cumhuriyet döneminde yapılan toplumsal ve ekonomik değişimler ile birlikte Cumhuriyet rejiminin ve onun getirdiği modern kurumlara koşut olarak demokrasinin gelmesi kaçınılmazdır. Dolayısıyla, 1946 yılında başlayan mücadelenin asıl amacı, iktidarı ele geçirmekten ziyade, çok partili demokrasiyi kurmaktır (Karpas, 2012: 519- 521). Ayrıca, Ahmad'a göre, II. Dünya Savaşı döneminde hükümetin uygulamaları, bürokrasi hariç diğer sınıfların rejime karşı yabancılaşmalarına sebep olmuştur (Ahmad, 2008b: 121). Toplumsal, siyasi ve ekonomik tedbirlerin yarattığı bu hoşnutsuzluğa karşı, bir muhalefet ihtiyacının dillendirilmesi bir "emniyet subabı" işlevi görmüştür (Karpas, 2012: 229).

Askerî-bürokratik seçkinler ile toprak sahipleri ve yükselen burjuvazi arasındaki ittifak bu dönemde, kentsel ve kırsal kapitalizmin gelişmesiyle sekteye uğramıştır (Ahmad, 2008b: 122). Nitekim, 1945 yılının Ocak ayında toprak reformu tasarısında bu durum daha da gün yüzüne çıkmış; CHP içerisinden muhalif bir grup tarafından, 7 Haziran 1945 tarihinde Dörtlü Takrir'in imzalanmasıyla sonuçlanmıştır (Kaçmazoğlu, 2017: 654). İşadamı ve bankacı Celal Bayar, bürokrat Refik Koraltan, profesör Fuat

Köprülü ve toprak ağası Adnan Menderes'ten oluşan bu muhalif grup, 1946 yılında İsmet İnönü ile görüşerek Demokrat Parti'yi kurmuştur. 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan genel seçimlerde ise, Demokrat Parti birinci parti gelerek ve CHP'nin 27 yıllık iktidarına son vermiştir (Ahmad, 2008b: 122-127).

Boratav (2014: 95), 1946 yılının Türkiye Cumhuriyeti açısından hem siyasi hem de iktisadi bağlamda bir dönüm noktası olduğunu ifade etmektedir. Siyasi bakımdan, 1946 yılı, tek parti rejiminden çok partili parlamenter rejime geçişin başlangıç tarihidir. İktisadi bakımdan ise, 1946 yılında on altı yıldır kesintisiz olarak takip edilen kapalı, korumacı ve iç piyasaya yönelik iktisat politikaları gevşetilmeye başlanmış; ithalat serbestleştirilerek arttırılmış ve dış yardım, kredi ve yabancı sermaye yatırımlarının önü açılmıştır. Ticarete serbestleşmenin ve açık ekonominin, 1923 ile 1929 arasında uygulanan ekonomi politikalarından farklı bir şekilde gündeme geldiğini belirten Boratav, 1946 ile 1953 arasındaki dönemi iktisadi açıdan "dünya ekonomisiyle eklemlenme denemesi" olarak nitelendirmektedir (Boratav, 2015: 96-97).

3.4. Varlık Vergisi ve Uygulaması

Kasım 1942'de çıkan Varlık Vergisi Kanunu, esas olarak ticaret burjuvazisini, tali olarak ise çiftçi, esnaf ve ücretlileri kapsayan; belli komisyonlarca tarh edilerek bir kereye mahsus olmak üzere alınan, itiraz hakkı bulunmayan olağanüstü bir vergiyi içermektedir (Boratav, 2018: 335). Bu bölümde öncelikle bu vergiye gidilen süreç, verginin kapsamı, verginin tahsilatı, dönem basınının vergi karşısındaki tutumu, verginin sonuçları ve vergi sonrasındaki tartışmalar anlatılacaktır.

3.4.1. Varlık Vergisi'ne Giden Süreç ve Verginin Çıkarılması

Türkiye, II. Dünya Savaşı boyunca savaşa dahil olmamak için değişen konjonktüre bağlı olarak farklılıklar içeren bir dış politika izlemiştir. Savaş döneminin zorlu koşullarında dış politikayla uğraşmak zorunda kalan Türkiye, iç politikada da ekonomik zorlukları göğüslemek zorunda kalmıştır. Savaş nedeniyle üretime yönelik nüfusun büyük bir kısmı silah altına alınmış, ithalat durma seviyesine gelmiştir. Dönemin zorluklarından faydalanarak halkın sırtından para kazanarak, servet yapan savaş zenginleri türediği görüşü halk arasında yaygındır (Baş, 2006: VI). Bu dönemin en fazla iz bırakan uygulamalarından olan Varlık Vergisi'nin nedenlerinden biri, savaşın ekonomi üzerindeki etkilerinden dolayı ortaya çıkan savaş zenginlerini vergilendirmedeki yetersizlik, diğeri de, devletin olağanüstü artan harcamalarını,

bütçede açık vermeden ve dolayısıyla da enflasyona neden olmadan, yeni bir gelir kaynağı ile karşılayabilmektir. Vergiyle bir yandan, bütçe açıklarını kapatmak için sıkça başvurulmuş emisyonu son verilmek istenmiş ve piyasadaki mevcut para miktarının azaltılması amaçlanmıştır. Diğer bir amaç da, piyasadaki mal yokluğunu belirli ölçüde ortadan kaldırmak olmuştur. Servet sahiplerinin vergilerini ödeyebilmek amacıyla, ellerindeki malları birden piyasaya sürecekleri ve dolayısıyla da fiyatların bu şekilde düşeceği düşünülmüştür (Koçak, 2017: 476).

1942 yılı, Türkiye'nin savaş dönemi politikalarında önemli bir dönüm noktasıdır. 7 Temmuz 1942 tarihinde Başbakan Refik Saydam'ın ani ölümüyle birlikte yeni başbakan seçilen Şükrü Saraçoğlu ekonomide farklı bir politika izlemeye başlamıştır. 1942 yılında milli savunma harcama göstergesi 1938 yılına göre %342 artış göstermiş, toptan eşya fiyatları endeksi ise %339,6 yükselmiştir. Enflasyondaki ve tedavüldeki para miktarındaki bu artış, hükümet tarafından büyük ölçüde ticaret kesimindeki fırsatçıların vurgun yapmasına bağlanmıştır (Tekeli ve İlkin, 2016: 24,39). Boratav, bu süreçte görülen vurgun ortamının, CHP iktidarı altında ve büyük ölçüde onun sayesinde oluştuğunu iddia etmektedir (Boratav, 2015: 97). Clark'a göre ise, bu maliyet artışlarının büyük bir kısmı doğrudan Türkiye'nin Avrupa'ya olan ekonomik bağımlılığından kaynaklanmaktadır. 1930'larda Atatürk tarafından başlatılan kalkınma programına rağmen, Türkiye, temel gıda, giyim, barınak ve katı yakıt ürünlerinden çok azında kendi kendine yetebilme becerisine sahiptir (Clark, 1972: 205).

Tek Parti döneminde tüccarların II. Dünya Savaşı'nda sağladıkları birikim önemli boyutlara ulaşmış ve bu durum burjuvazi ile bürokrasi arasındaki ittifakın çözülmesinde önemli bir etmen olmuştur. Genel kıtlık ve yoksulluk atmosferi içinde, birilerinin büyük vurgunlar yaptığı kanısı, bu savaş zenginlerinin vergilendirilmesi gerektiğini ve bu sayede savaşın yarattığı ekonomik sıkıntıların toplumda adilane bir şekilde yüklenilmesini sağlayacağı düşüncesini yaygınlaştırmıştır (Koçak, 2017: 476; Keyder, 2015: 143). II. Dünya Savaşı, Türk vatandaşlarının çoğu için ekonomik anlamda gerileme anlamına geldiyse de, toplum içinde bunun istisnaları da bulunmaktadır. Karaborsanın yaygınlaşması ve devletin ekonomiye büyük ölçüde müdahalesi, bu durumu istismar etmeye müsait sınıfların (büyük çiftçi, ithalatçı, tüccarlara ve devlet ihaleleri ile ruhsat işlemlerini elinde bulunduran memurlara) büyük kazançlar elde etmesini sağlamıştır. Bu savaş vurguncularına karşı hükümet, halkın öfkelerini azaltmak amacıyla Kasım 1942'de Varlık Vergisi'ni çıkarmıştır (Zürcher, 2009: 294).

Maliye Bakanı Fuat Ağralı, Varlık Vergisi çıkarılmadan önce 26 Mayıs 1942 tarihinde TBMM'de yaptığı bütçe konuşmasında fevkalâde kazançların vergilendirileceğini şu sözlerle belirtmiştir:

"Yeni vergi ve zam hususunda son olarak fevkalâde kazançlardan alınacak vergi hakkındaki lâyhaya temas edeceğim. Sermayenin normal gelirinden ziyade fevkalâde ahval ve şeraitten faydalanarak elde edilen büyük kazançları yalnız normal zamanlara mahsus vergiye tutmakla iktifa edilmesinin adalet icablarıyla telif edilemeyeceği meydandadır. Arzettiğim lâyiha, bu düşünceyle hazırlanmıştır. Esası hiç bir itiraza mütehammil olmayan bu mevzuda tereddüd sebebi olabilecek yegane nokta fevkalâde kazancın tespitindeki isabet derecesidir. Takdim ettiğimiz lâyihadaki hükümlerle bunu azami derecede temin için tatbikini mümkün gördüğümüz bütün tedbirlere müracaat edilmiştir." (Cumhuriyet Gazetesi, 26 Mayıs 1942: 2).

9 Kasım 1942 tarihinde 6/4067 sayılı tasarıda TBMM'ye sunulan, 11 Kasım'da kabul edilen ve 4305 sayılı Varlık Vergisi Kanunu'nun gerekçesine göre bu verginin *"gelir ve varlık sahiplerinin ve fevkalâde kazançları üzerinden alınmak ve bir defaya mahsus olmak üzere"* uygulanacağı belirtilmiş ve amacının da *"kazanç ve gelir sahiplerini ve daha ziyade iktisadî şartların darlığından doğan güçlükleri istismar ederek elde ettikleri kazançları ile mütenasip (orantılı) vergi vermeyenleri"* vergilendirmek olduğu öngörülmüştür (Yetkin, 2019: 123; Koçak, 2017: 481).

Varlık Vergisi Kanunu'nun oylamasına TBMM'de 429 azadan 350'si katılarak, tasarıyı oy birliğiyle kabul etmişlerdir. Oturuma katılıp kabul oyu verenler arasında Ermeni kökenli Berç Türker (Afyonkarahisar), Rum kökenli İstamat Özdamar (Eskişehir) ve daha sonra Demokrat Parti'yi kuracak olan Adnan Menderes (Aydın), Fuat Köprülü (Kars), Refik Koraltan (İçel) ve Ali Fuat Cebesoy (Konya) bulunmaktadır. Toplantıya katılmayan 76 isim arasından ise Fethi Okyar (Bolu), Celal Bayar (İzmir), Yahudi kökenli bağımsız milletvekili Dr. Samuel Abrevaya Marmaralı (Niğde), Rum kökenli bağımsız milletvekili Nikola Taspas, Hüseyin Cahit Yalçın ve Hasan Âli Yücel gibi isimler bulunmaktadır (Tekeli ve İlkin, 2016: 43).

Verginin tasarısı Meclis'te konuşulurken Kâzım Karabekir, "varlık" deyiminde aşırılık anlamı bulunmadığını, oysa bu verginin aşırı kazanç sahiplerinden alınacağını; o yüzden adının "Aşırı Kazançların Vergisi Kanunu" olarak değiştirilmesi önerisinde bulunmuştur. Ancak, Geçici Komisyon Sözcüsü Şinasi Devrim "varlık" deyiminin yerinde olduğunu belirtmiş, Karabekir bu teklifinde ısrarcı olmamıştır (Goloğlu, 2017: 186).

17 maddeden meydana gelen yasaya göre; büyük çiftçiler, 2.500 lira gelir getiren ya da değeri en az 5.000 lira olan taşınmaz mal sahipleri ve duruma göre şirket ortakları

vergiden mesuldür. Kimin ne kadar vergi vereceği o yerin en büyük mülkî âmiri, mal memuru, tacirler ve belediyeden seçilen üyelerden oluşan bir komisyonca belirlenecektir. Bu komisyonun belirleyeceği vergi tutarına itiraz olanağı tanınmamıştır ve verginin 15 gün içinde ödenmesi gerekmektedir. 15 günlük sürede ödenmezse, 2 hafta içinde faizi ile birlikte ödenecek; vergi ödenmezse veya ödenemezse yükümlü zorunlu çalışma kamplarına gönderilecektir. Zorunlu çalışma durumunda kalanlara ödenecek paranın yarısı vergi borcu olarak kesilecektir. Vergi mükellefinin; eşinin, birlikte oturduğu ana, baba ya da çocuklarının verginin alınmasını sağlamak amacıyla malvarlığına el konulabilecektir (Yetkin, 2019: 123).

Maliye Bakanı Fuat Ağralı'ya göre çıkarılan bu yasayla temelde şu hususların gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır: a- Enflasyonla mücadele için tedavülde para çekmek b- Savaş yıllarında "çok para kazanmış olanlardan" vergi almak c- Devlet gelirlerini artırmak. Şükrü Saraçoğlu ise Varlık Vergisinin amacını TBMM'de aynen şöyle açıklamaktadır:

"Bu kanun ile takip ettiğimiz hedef tedavüldeki (dolaşımdaki) paraları azaltmak ve memleket ihtiyaçlarımıza karşılık hazırlamaktır. Bu böyle olmakla beraber bu kanunun tatbikinden, Türk parasının kıymetlenmesi, muhtekirler üzerinde toplanan halk buğzunun (düşmanlığının) silinmesi, vergileri ödemek için bizzazure (ister istemez) satışa çıkarılacak malların fiyatlarında bir itidâl (yumuşama) husule getirmesi gibi tali faydaların tahassül etmesi (ortaya çıkması) de imkân haricinde addedilemez" (Karabulut, 2005: 326).

Akar'a göre, Şükrü Saraçoğlu'nun ekonomide ağırlığın Türklere verilmesi kararını almasıyla ilk kez 1940 yılının kasım ayında CHP'nin gizli oturumunda gündeme gelen Varlık Vergisi, sadece iktisadi değil, siyasi ve kültürel açılardan da önemli bir uygulama olarak kabul edilmektedir. Dönemin Başbakanı Şükrü Saraçoğlu ve Maliye Bakanı Fuat Ağralı'dan oluşan dar bir kadro tarafından hazırlanan Varlık Vergisi teknik düzeyde detaylı bir şekilde Meclis'te tartışılmamıştır (Akar, 1992: 9). Vergi kanunu, baş mimarı olan Saraçoğlu'nun direktiflerinden hareketle Maliye Vekili Fuat Ağralı ve özellikle müsteşar Esat Tekeli ve Teftiş Kurulu başkanı Şevket Adalan tarafından hazırlanmıştır. Kanun metnine azınlık-Türk ayrımının lafzen girmemesinde ve verginin Türk mükelleflere de uygulanmasında profesyonel maliyecilerin katkısı sezilmektedir. Ancak Boratav'a göre, kanun metnine ve resmi demeçlere hiç bir biçimde yansımayan din ve ırk ayrımı vergi uygulamasında belirgin bir nitelik haline gelmiştir (Boratav, 2006: 334).

Başbakan Saraçoğlu, 5 Ağustos 1942 günü TBMM'de okuduğu hükümet programında enflasyon için alınacak ekonomik tedbirleri açıkladıktan sonra sözlerini şu şekilde sonlandırmıştır:

"Arkadaşlar, biz Türküz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar ve laakal (en az) o kadar bir vicdan ve kültür meselesidir. Biz azalan ve azaltan Türkçü değil, çoğalan ve çoğaltan Türkçüyüz ve her vakit bu istikamette çalışacağız...İktisadi ve siyasi sahalarda devletçilik, fertçilik ve kooperatifçiliğe bırakılan sahalarda o kadar genişler ki, bunlar arasında bir menfaat çarpışması asla olmayacak ve ilerde de olmaması için de daima dikkatli ve hesaplı yürüyeceğiz. Bizde imtiyazlar ve sınıflar asla mevcut olmadı. Demokratlık Türk tarihinin derinliklerinden yuvarlanıp gelen büyük bir hakikattir. Biz halkçı idik, halkçıyız ve daima da halkçı kalacağız. Tek partili bir devlet kurmuş olmamız başlıca bu büyük hakikate dayanıyor. Biz ne sarayın, ne sermayenin ne sınıfların saltanatını istiyoruz. İstedığımız sadece Türk milletinin hâkimiyetidir." (*Ayin Tarihi*, 1942: 31-32; Aktar, 2004: 82-83).

Başbakan Saraçoğlu mecliste yaptığı Varlık Vergisi'nin kabulünden iki gün önce gizli oturumda Faik Ahmet Barutçu'nun şahitliğine göre CHP grubuna Varlık Vergisi Kanunu'nu şöyle sunmaktadır:

"Bu kanun aynı zamanda bir devrim kanunudur. Bize ekonomik bağımsızlığımızı kazandıracak bir fırsat karşısındayız. Piyasamıza egemen olan yabancıları böylece ortadan kaldırarak, Türk piyasasını Türklerin eline vereceğiz. İstanbul'daki gayrimenkullerin Türklere intikalini yine bu sayede temin edeceğiz. Gayrimenkullere tarh edilecek vergilerin ancak dörtte biri Türklere tahmil edilecektir." (Karabulut, 2005: 327).

Ancak Saraçoğlu, basın mensuplarıyla konuşurken bu ithamları kabul etmediğini, Varlık Vergisi ile sadece çok kazananın vergilendirilmek istendiğini belirtmiştir (Tekeli ve İlkin, 2016: 42).

İttihat Terakki Cemiyeti üyesi Jön Türklerin hedefi olan milli ekonomi, milli burjuvazi yaratma çabaları yeni Türk devletinin kuruluşunda, Mustafa Kemal ve Kemalist aydınların zihinlerinde egemen olan düşüncedir (Çamurcuoğlu, 2009: 168). Dolayısıyla, kimi sosyal bilimciler Varlık Vergisi Kanunu'nun, temelleri Osmanlı Devleti'nin son döneminde atılmış ve daha sonrasında devlet politikası haline gelmiş "Türkleştirme politikalarının" bir parçası olduğunu iddia etmektedir (Aktar, 2004: 82). Ancak bazı sosyal bilimcilere göre ise, Varlık Vergisi noktasında bu şekilde düşünmek kolay bir hükümdür, bu vergi zaruret sonucunda salınan bir savaş vergisidir. Her ne kadar uygulamada birtakım sıkıntılar çıkmış olsa bile bu verginin dönemin faşist rejimleriyle bağdaştırılması doğru değildir (Ortaylı ve Küçükkaya, 2017: 168).

3.4.2.Varlık Vergisi'nin Tahsilat Süreci

Varlık Vergisi'nde vergi matrahları, yerel hükümet memurları, belediye meclislerinin temsilcileri ve ticaret odaları temsilcilerinden oluşan yerel komisyonlar tarafından belirlenmiştir (Zürcher, 2009: 294). Dönemin İstanbul Defterdarı Ökte, 1942 yılının Eylül ayında Maliye Bakanlığı'ndan gelen yazıda,

"Harb ve ihtikâr dolayısıyla kazanılan fevkalâde kazançları kanunların vergilendirmemekte olduğunu, bu sebeple, bilhassa ekalliyetlerin büyük servetler iktisâb ettikleri belirtildikten sonra, piyasada acele tetkikat yaptırılarak, kimlerin bu şekilde fevkalâde kazanç temin ettiğinin tesbiti, ekalliyetlerin ayrı bir cetvelde gösterilmesi gerektiğini", ifade etmektedir (Ökte, 1951: 45).

Dolayısıyla Ökte'ye göre, Varlık Vergisi Kanunu daha kabul edilmeden önce Maliye Bakanlığı'ndan gelen talimat üzerine cetveller hazırlanmıştır. Kişiler ve kuruluşlar, savaş yıllarında elde ettikleri Maliye Müfettişleri tarafından saptanan, kazanç ve servet miktarları üzerinden, komisyonların takdiri ve tahmini olarak saptadıkları matrah üzerinden vergilendirilmiştir (Koçak, 2017: 487-488). Ancak Kayra'ya göre matrahın tahmini ve takdiri şekilde saptanmasının sebebi, hükümetin kısa sürede sınırdaki askere ve kentlerde geçim derdi çekenlere yardımının gerekmesidir. Üstelik piyasadaki mal kaçırıldığı düşünülen vurguncuların kendi mallarını olduğu gibi beyan etmeyecekleri de ortadadır (Kayra, 2018: 196).

Maliyeciler özellikle büyük kentlerde vergiyi tarh ederken keyfi olmaktan kurtulmak için bazı standartlar geliştirmeye çalışmışlardır. Meslekleri savaş içindeki kazançlara göre sınıflara ayırmışlar, Müslümanların vergisini saptarken verdikleri kazanç vergisinin 1-3 katı arasında kalmasına; gayrimüslimlerin vergisinin ise kazanç vergisinin 2-3 katı arasında kalmasına dikkat etmişlerdir. Tekeli ve İlkin'e göre, Saraçoğlu bu saptanan vergi miktarını gayrimüslimlerde 5-10 kata çıkartarak onaylamıştır (Tekeli ve İlkin, 2016: 44). Aktar, Tek Parti döneminin bürokratik yapısının toplum hakkında bilgi toplamak konusunda geri olduğunu, bu sebepten Varlık Vergisi'nde "zenginliği gözler önüne seren" ve "itibar sahibi" gibi subjektif ölçütlerle verginin tahakkuk edildiğini ifade etmektedir (Aktar, 2014: 180).

Maliye Vekaleti, mükelleflerle ilgili ilk tahmin cetvellerinin dört ayrı grupta toplanmasını talep etmiştir. Bu gruplar, M: Müslüman grup, G: Gayrimüslim azınlıklar, D: Dönmeler, E: Ecnebler olarak tanımlanmıştır (Boratav, 2006: 336). Vergi uygulamasında, M.G.D.E grupları arasındaki uygulama, vergi oranlarında her bir grup için farklılaştırılarak gerçekleştirilmiştir. Boratav'a göre, Müslümanlar ve ecnebler bu

matrahın 1/8'ini, dönmeler 1/4'ünü, gayrimüslimler ise 1/2'sini vergi olarak ödemişlerdir. Böylece, azınlıklar Türklerden dört misli daha ağır oranda vergilendirilmiştir. Ancak Türkler vergi borçlarının büyük bir kısmını ödediği halde azınlıklarda ödenen vergiler, tahakkukun %60-%65'i arasında kalmıştır. Tahakkuku yapılan Varlık Vergisi toplamının %60'ı, toplam tahsilatın ise %55'i azınlıklara aittir (Boratav, 2006: 336, 341).

Kayra ise aslında Türklerin varlık açısından gayrimüslimlerin gerisinde olmasından dolayı, bu oranların Müslüman ve gayrimüslimlerin varlıkları için adil olabileceğini belirtmektedir. Büyük sermaye sahiplerine tarh edilen vergilerin miktarlarının yüksek olduğunu ve bu grupta gayrimüslimler olduğu kadar Türklerin de bulunduğunu ifade etmektedir. Onun hesabına göre, adam başına tahakkuk edilen vergi miktarı, Müslümanlarda 6.102 iken gayrimüslim ve yabancılarda 5.326'dır; dolayısıyla, bu verilen oranlar gerçeği yansıtmamakta, hatta bu oranlara göre Müslümanların gayrimüslimlere nazaran kişi başına daha fazla vergi borcuna girdiği görülmektedir. Ancak, o dönemde gayrimüslimlerin Türklere nazaran daha varlıklı olması, vergi ödeyen gayrimüslim kişi sayısını arttırmıştır (Kayra, 2018: 181-186). O dönemde İstanbul Ticaret Odası'na kayıtlı iş adamlarının %83'ü (6.102 kişi) gayrimüslim iken, %13'ü (1.384 kişi) Türk'tür. Dolayısıyla o dönemde yabancılar ve gayrimüslimler Türklere nazaran bir hayli zengindirler (Kayra, 2018: 189).

Varlık Vergisi sonucunda tüm Türkiye'de vergilendirilen mükellef sayısı toplamda 114.368 olup, tarh edilen vergi 465.384.820 liradır. Tarh edilen verginin 109.986.481 lirası terkin edilmiş; dolayısıyla, toplamda 314.920.940 lira tahsil edilmiştir (Kayra, 2018: 54). Tüm Türkiye'de Varlık Vergisi tahsilatının tahakkuka oranı %74,3 olarak gerçekleşmiştir. İstanbul'da ise mükellef sayısı toplamda 62.575 (toplamın %54'ü) olup, tarh edilen vergi 317.275.642 (toplamın %68'i) liradır. Toplamda 221.307.508 (toplamın %70'i) lira tahsil edilmiş; dolayısıyla İstanbul'da tahsilatın tahakkuka oranı %69,7 olarak gerçekleşmiştir (Aktar, 2014: 140).

Ökte, İstanbul için 200 milyon liralık tahsilat yapılacağını tahmin ettiklerini, Ankara'nın bu oranı 5-10 kat arttırmaya çalıştığını ifade etmektedir (Ökte, 1951). Ancak Kayra, İstanbul'da tüm gayrimüslimlere tahakkuk edilen verginin tamamının 199 milyon olduğunu ve 130 milyonun tahsil edildiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla bu iddia da Kayra'ya göre geçerliliğini yitirmektedir (Kayra, 2018: 194). Nitekim Tabak'ın çalışmasına göre, İstanbul ve İzmir gibi kozmopolit şehirlerin aksine Anadolu'nun iç kesimlerine gidildikçe Varlık Vergisi'ni ödeyenlerin Müslüman Türkler olduğu ortaya

çıkmiştir. Çalışmanın sonucunda Aydın ve Afyon illerinde vergisini ödeyenler arasında gayrimüslimlerin ağırlıklı olmadığı anlaşılmış, hatta Aydın ilinde vergiyi ödeyenlerin hepsinin müslüman olduğu ortaya çıkmıştır (Tabak, 2015: 292-293). Kimi sosyal bilimciler Varlık Vergisi'ni itiraz hakkı olmaması sebebiyle eleştirmişlerdir (Akar, 1987: 154). Ancak Kayra'ya göre o dönemin savaş dönemi olduğu unutulmamalıdır. Maddi hatalar düzeltilmiş, nispetsiz oldukları yönetim tarafından kabul edilen tarhiyatlar düşürülmüştür. Aynı şekilde dönemin Toprak Mahsulleri Vergisi'nde köylünün itiraz hakkının bulunmamasına herhangi bir tepki gösterilmemiştir (Kayra, 2018: 200-201).

Tarh edilen verginin yarısından azını ödeyen veya hiç ödemeyenlerin takibe alınarak Aşkale'ye gönderilmesine karar verilmiştir. Bu uygulamadan hastalar, sakatlar, ödemeyi yapmakta kararlı olanlar, kadınlar, 55 yaşın üstündekiler ve 18 yaşın altındakiler muaf tutulmuştur. Bu liste, vergisi en yüksekte başlayarak en az olana doğru işlemiştir (Yalçın, 2012: 326-327). Ancak Boratav'a göre, Türk-azınlık ayrımının bir örneği, verginin hizmet erbabı ve küçük esnafa da uygulanacağı, Maliye Bakanlığı tarafından kararlaştırılmış olmasına rağmen, bu gruplardan sadece azınlık olanlara karşı uygulamaya geçilmiş olmasıdır. Azınlık-Türk ayrımının hâkim olduğu bir diğer uygulama ise, çalışma mükellefiyetine sadece gayrimüslimlerin tâbi tutulması ile gerçekleştirilmiştir. Kanunen verginin ödenmesi için tanınan on beş günlük süre iki hafta daha uzatıldıktan sonra borcun tamamını ödemeyenlerin kamplarda toplanarak Aşkale'ye yollandıkları görülmektedir. Varlık Vergisi yürürlükte olduğu süre içinde sevk için kampa alınanların sayısı 2057, Aşkale'ye sevk edilenlerin sayısı ise 1400 tır. İstanbullu azınlıklar yaklaşık olarak bunların %90'ını oluşturmaktadır. Bunların 21'i ise Aşkale'de vefat etmiştir (Boratav, 2006: 341-342). Sadece İstanbul'da 40.000'i aşkın mükellefin vergisini ödemediği düşünüldüğünde, Aşkale'ye gönderilenlerin sayısının kısıtlı tutulduğu görülmektedir (Akar, 1999: 90). Bali ise, Türk- azınlık ayrımının ortaya çıkmasında özellikle Musevi tüccarların hedef alınmasının etken olduğunu ifade etmektedir (Bali, 2005: 45-48). Ayrıca vergisini ödemeyen Türklere karşı hiç bir yaptırım uygulanmamış, herhangi bir şekilde çalışma mükellefiyetine tâbi tutulmamıştır. Limited şirketlerdeki gayrimüslim ortaklar iflas ettirilecek oranda vergilendirilmiş, müslüman ortaklar ise vergilendirilmemiştir (Bali, 2017: 450).

3.4.3. Varlık Vergisi Sürecinde Basın

Varlık Vergisi uygulamasından önce gazeteler, savaş boyunca devam eden fiyat artışları, vurgunculuk, karaborsa gibi sorunlar, toplumun geniş kesimlerini etkilediğinden, dönemin basını da savaş ile ilgili haberlerden çok bu sorunlar üzerinde durmuştur. Basında aşırı kazançların vergilendirilmesi yolundaki tartışmaların gündemde olmasının, Varlık Vergisi'ne zemin hazırladığı düşünülmektedir. Dönemin önde gelen yazarlarının makaleleri bu konuda pek çok örneklerle doludur. Örneğin, 19 Mayıs 1942 tarihinde Vatan gazetesinde yazan Ahmet Emin Yalman Varlık Vergisi'ni şu sözlerle anlatmıştır:

"...bir taraftan fevkalâde vatani bir ihtiyaca, diğer taraftan içtimaî adalet esasına dayanan bu çok nazik vergiye ait yükün asıl nimet görenlere yüklenmesi ve asıl vurgunculara el uzatmanın yolunu mutlaka bulmalıyız....Bunun için de klasik usullerin bir tarafa bırakılmasından ve bir takım karine kıyaslamalara göre hareket edilmesinden başka çare yoktur..." (Baş, 2006: 77-78).

Dolayısıyla, 1942 yılında enflasyonun aşırı artması hükümet tarafından büyük ölçüde ticaret kesimindeki fırsatçıların davranışlarına bağlanmış, gazete ve dergilerde bu durum "görgüsüz" yeni zenginlerin türediği şeklinde işlenmiştir. Basının sıkı bir şekilde denetlendiği bu dönemde, gazete ve dergilerin enflasyonun ve yoksullaşmanın sebebi olarak ticaret erbabını hedef göstererek eleştirmesi, yönetimin de benzer bir ruh hali içinde olduğunu göstermektedir (Tekeli ve İlkin, 2016: 39-40).

Varlık Vergisi ilk uygulamaya konulduğunda o dönemde hükümetin ekonomi politikalarını zaman zaman eleştiren basın, bu kanunu olumlu bulan ve destekleyen ortak bir tavır içine girmiştir. Koçak, kanunun uygulanmasının basında tartışılmamış olduğu ve hakkında daima övgü dolu sözcüklerle bahsedilmesi gerçeği göz önüne alındığında, basının, kanunun desteklemesi hususunda talimat almış olabileceğini ifade etmektedir (Koçak, 2017: 486-487). Nitekim, farklı görüşleri paylaşan Ahmet Emin Yalman, Hüseyin Cahit Yalçın, Ethem İzzet Benice, Yunus Nadi ve Zekeriya Sertel gibi başyazarlar hükümetin bu noktadaki icraatını destekleyen bir tavır takınmışlardır (Kafaoğlu, 2005: 57). Akar, basın tarafında kanunun öne çıkarılan boyutunun ahlakî olduğunu, verginin bir vicdan ve memleket borcu olarak gösterildiğini belirtmektedir (Akar, 1992: 80).

Baş'a göre, basında çıkan ve savaş zenginlerini hedef alan bu yazılardaki ortak yanlardan en önemlisi azınlığa karşı duyulan öfke olmuştur. Vergi öncesi gazetelerde çıkan bu yazılar, azınlıklara duyulan kızgınlığın ifadesi ve sadece dönemin hükümetinin kafasında olmadığının belirtileri olarak yorumlanabilir. Özetle, Varlık Vergisi öncesi

basın, ağız birliği yapmışçasına vurgunculuk, karaborsa ve yeni türeyen savaş zenginlerine karşı bir önlem alınması için Varlık Vergisi benzeri bir verginin gerekliliği çeşitli yazarlar tarafından gündemde tutulmuştur (Baş, 2006: 78). Nitekim, daha sonraki süreçte Varlık Vergisi'ni, verilen bir aylık süre içinde ödemeyen mükellefler, vergilerini çalışarak ödemek için Aşkale'ye sevk edilmişler; bu kişilerin isimlerinin olduğu listeler sıklıkla gazetelerde yayınlanmıştır (Aksanyar ve Biçer, 2008: 389).

Çetinoğlu'na göre, dönem gazeteciliğinde Türk kimliğini ön plana çıkaran bir söylem hâkimdir. Bu hâkim söylem, Varlık Vergisi'nin azınlıklara yönelik bir söylem üzerinden gelişmesinde etkili olmuştur. 1942 yazından itibaren yapılan yayınlarla hükümetin temel politikasından kaynaklanan fiyat artışlarının sorumlusu olarak azınlık tüccarları gösterilmeye başlanmıştır (Çetinoğlu, 2009: 63-64). Varlık Vergisi Kanunu'nun Meclis'te kabulünden önceki aylarda basın, Yahudi tüccarların karışıklıkları olaylara yoğun bir biçimde yer vermiş ve bu haberlerde olayların sorumlularının Yahudi oldukları özellikle vurgulanmıştır. Örnek olarak, *"Vurgunculara ders olsun, İzmir'de bir Yahudi 5 sene hapse mahkûm oldu"* (Tasvir-i Efkâr, 1 Temmuz 1942); *"Mal saklayan tacirleri iki Yahudi ticarethanesi sahipleri milli korunma mahkemesine verildi"* (Cumhuriyet, 14 Ağustos 1942); *"150 vagonluk bir kağıt meselesi. Kağıtları Romanya'dan getirten Yahudilerin çevirmek istedikleri oyunları önlemek lazımdır"* (Tasvir-i Efkâr, 21 Ağustos 1942); *"İki Yahudi çocuğun marifeti! Hava Kurumu menfaatine rozet dağıtırlarken kutuya atılan paraları alıyorlardı"* (Cumhuriyet, 31 Ağustos 1942) verilebilir.

Varlık Vergisi tahsilatı sırasındaki gazete yazıları temel olarak üç ana fikir üzerine oturtulmuştur. Bunlardan birincisi; Varlık Vergisi uygulamasının gerekli ve zorunlu oluşu, yani ekonomik zorunluluktan kaynaklandığı ve savaş zenginlerini dize getirmenin tek yolunun bu vergi olduğu düşüncesidir. İkinci vurgulanan husus; verginin sosyal adaleti sağlayıcı bir araç olduğudur. Son olarak da; bu verginin sadece ülkemizde değil, savaşa giren veya girmeyen diğer pek çok ülkede de uygulandığıdır (Baş, 2006: 78). Ancak, kanunun uygulandığı dönemde basının destekleyici tavrı savaş bittikten sonra değişerek, bu kanun CHP'ye muhalif kadroların eleştirisi malzemesi haline gelmiştir (Aydın, 2018: 309).

3.4.4. Varlık Vergisi'nin Kaldırılması ve Sonuçları

Varlık Vergisi 15 Mart 1944 tarihinde ödemeyenlerin borçları silinmek suretiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Vergi, tasfiye edildikten sonra yankıları son bulmamış;

verginin ticareti azınlıkların elinden alıp Müslüman Türklere vermek için çıkarıldığı, uygulamada azınlıklara haksızlık yapıldığı iddialarıyla özellikle çok partili döneme geçildikten sonra belli dönemlerde gündeme getirilmiştir (Baş, 2006: VI). Varlık Vergisinin hedefler doğrultusunda ne kadar muvaffak olduğu incelendiğinde, 16 aylık uygulama boyunca, 1942 yılının sonlarında piyasada bulunan paranın %43'üne denk gelen miktarın vergilendirildiği görülmektedir. Bu durum, 1943 yılında toplam eşya fiyatlarında ve geçinme indekslerinde görece olumlu bir etki yaratmış ve emisyon artış hızını düşürmüştür (Akar, 1992: 80). Varlık Vergisi uygulamasından sonra beyana dayanan Kazanç Vergisi 1942 yılında 51 milyon iken, 1944 yılında 186 milyon liraya yükselmiş, dolayısıyla devletin gelirleri artmıştır (Kafaoğlu, 2005: 63). Bu verginin savaşın finansmanına katkısı ise, 1942 yılı harcamalarının %30'unu karşılaması bakımından önemli olmuştur. Bu verginin önemi ve bu kadar tartışma konusu olmasının sebebi, savaşın finansmanına katkısından ziyade, hedeflenen toplumsal sonuçlardan kaynaklanmıştır (Tekeli ve İlkin, 2016: 39).

Ahmad'a göre, Alman ordusunun Şubat 1943 tarihinde Stalingrad'da teslim olması üzerine Türkiye'de azınlıklar üzerindeki baskı azalmıştır. Bu gelişme ışığında, Mart 1943 tarihinde bir Türk Yahudisi olan Avram Galante Meclis'e girmiş, Alman yanlısı gazeteci Yunus Nadi Abalıoğlu Cumhuriyet gazetesi başyazarlığından çekilmiştir. Bu gelişmeler, İnönü'nün Almanya'ya karşı takındığı iyi niyetli tarafsızlıktan vazgeçerek, Müttefik Devletler'e doğru kaydığının belirtisidir. Eylül 1943 tarihinde Varlık Vergisi sebebiyle Doğu Anadolu'daki çalışma kampına gönderilenler affedilmiş ve Mart 1944'te bu vergi kaldırılmıştır (Ahmad, 2008b: 121). 4-7 Aralık 1943 tarihlerinde düzenlenen İnönü, Churchill ve Roosevelt'in katıldığı Kahire Konferansı'nda Türkiye, Müttefikler yanında savaşa katılacağını belirtmiştir. Dolayısıyla, demokratik ülkelerin safını seçen Türkiye Varlık Vergisi uygulamasının hoş karşılanmayacağını farkındadır (Bali, 2017: 474-475).

Cumhuriyet dönemi boyunca eski başkent istenmeyen kolonyal bağlar ve komprador burjuvazi ile bir tutulurken, Ankara milli kalkınmanın özü sayılır olmuştur. Bu ideolojik çerçevede içinde, ticaret sermayesinin kolonyal İstanbul'u ile milli sanayinin Ankarası'nı karşı karşıya getirmek zor olmamıştır. Kimi sosyal bilimcilere göre, Rum, Yahudi ve dönme müteşebbisler, siyasetteki liberal görüşleri, İttihat ve Terakki kadrolarıyla yakınlıkları ve sanayideki ustalıkları sebebiyle, önce muhafazakârların sonra da II. Dünya Savaşı sırasında ise ırkçıların hiddetine hedef olmuşlardır. Toplanan verginin %65'ini gayrimüslimler ve yabancılar ödemiştir (Keyder, 2015: 144). Çalışma

mükellefiyeti gibi dönemin "toplama kamplarını" çağrıştıran uygulamalarla birlikte, ekonomik alandaki etkileri azaltılarak çoğunun mal varlığına el koyulmuş ve piyasadan çekilmek zorunda bırakılmışlardır. Gayrimüslim girişimciler, Türkiye'deki yeni yatırım fırsatlarına karşı çekingen davranmışlar, özellikle İstanbul'daki Rum vatandaşların çoğu uygulama sonrasında göç etmişlerdir (Akar, 1992: 91, 93, 100).

1942 yılının vergileri, ücretli ve maaşlı kesimden toplanan kazanç vergisi de dahil olmak üzere, büyük ölçüde kentli ve köylü çalışan kesim tarafından verilmiştir (Boratav, 2006: 333). Dolayısıyla, bu yorumlar yapılırken, verginin tahsil edildiği dönemde Türkiye'de en varlıklı grubun gayrimüslimler olduğu dikkate alınmalıdır. Savaş ortamında ihtikâr ve vurgun yapıp zenginleşen grubun gayrimüslimler olduğu gözlemlenmiştir (İnci, 2012: 288). 1951 yılında İstanbul'da Hesap Uzman Yardımcısı olan Kafaoğlu'na göre, Varlık Vergisi sonrasında da azınlıklar İstanbul ekonomisindeki hâkimiyetini sürdürmektedir. Daha sonrasında İsrail Devleti'nin kuruluşuyla Yahudiler, 6-7 Eylül olaylarıyla Rumlar ve azınlıklara muvazaalı işlemlerde kolaylık sağlayan Selanik Bankası ve iki İtalyan Bankası'nın ülkeden ayrılmasıyla diğerleri ülkeden göç etmeyi tercih etmişlerdir (Kafaoğlu, 2005: 66). Nitekim Dokuyan'a göre, 1950 yılında Yahudi nüfusundaki azalmanın sebebi, daha çok 1948 yılında İsrail Devleti'nin kurulmasıyla bu ülkeye yapılan göçlerle ilişkilidir (Dokuyan, 2014: 48-49).

Kafaoğlu'nun tespitlerine katılmayan Bali'ye göre, Varlık Vergisi'ni ödeyebilmek için eşyalarını ve gayrimenkullerini satmak zorunda kalan azınlıkların müşterileri Türk olmuştur. Çok düşük fiyatlarla gayrimenkullere ve sanayi tesislerine Türkler sahip olmuş, dolayısıyla ticarete sahip olan sosyo-kültürel yapı bir miktar değişime uğramıştır (Bali, 2017: 451). Varlık Vergisi, Ankara hükûmetine ve devletçi burjuvaziye sağladığı kısa dönemli kazançlara ve şansı yaver gitmeyen İstanbullu tüccar ve sanayicilerin mülklerini devralan Müslüman işadamlarına sunduğu kazanç imkânlarına rağmen, savaş sonrasında iş hayatındaki güveni ciddi biçimde zedelemiştir. Sanayiciler, savaş atmosferi içinde bürokrasinin kapitalist birikimin en temel şartlarının ihlaline karşı çıkmamış, ama olağanüstü koşullar kalktığında ilk fırsatta rahatsızlıklarını dile getirmişlerdir (Keyder, 2015: 145).

Türkiye'nin ekonomi siyasetinde devletçiliğin fazla vurgulanmasına rağmen, özel sektör de büyük kazanımlar sağlamıştır. Çünkü devlet, sadece özel sermayenin büyük yatırımlar gerektirdiği için gerçekleştiremeyeceği ya da girişimi yeterince kârlı olmadığı için girmek istemeyeceği alanlarda palazlanmıştır. II. Dünya Savaşı esnasında, hızlı bir büyüme sergileyen özel sektörün devlet himayesine katlanması zamanla zor

hale gelmiştir. Özellikle, 1940 Ulusal Savunma Yasası ve 1942 Varlık Vergisi, bu dönemde alınan önlemlerin burjuvazinin güçlenmesine yönelik olduğunu düşündürse de, özel sektöre devletin ne kadar keyfi ve beklenmedik bir biçimde hareket edebileceğini göstermiştir. Özel sektörün kendini güvende hissetmesini sağlayabilmek ve devleti sorumlu hale getirebilmek için II. Savaşı'nın sona ermesi beklenilmiştir (Ahmad, 2008a: 124).

Varlık Vergisi uygulaması ile birlikte, devletin ekonomiye müdahalesini asgariye indirecek serbest piyasa ekonomisi modeli revaç bulmaya başlamış ve devletçi ekonomi politikaları gözden düşmüştür. Her ne kadar Varlık Vergisi uygulamasından kârlı çıkmış olsalar da Müslüman-Türk burjuvazisi, ileride olması muhtemel bir devlet müdahalesine karşı kendisini güvencede hissedeceği liberal ekonomi politikalarından yana tavır koymuştur. Bütün bu etkenler, Cumhuriyeti kuran ve yöneten kadroların siyasal iktidarı kaybetmelerinde büyük bir rol oynamıştır. Dolayısıyla, Varlık Vergisi yalnızca uygulandığı dönemin aktüalitesi içinde yol açtığı sonuçlarla değil, sonraki dönemlere yansıyan etkileriyle de Türkiye'nin ekonomik ve siyasal yaşamına ciddi tesirlerde bulunmuştur (Kızılkaya, 2016: 95). Varlık Vergisiyle birlikte Türk Vergi Sistemi'ndeki aksaklıklar daha net ortaya çıkmış, II. Dünya Savaşı sonrası süreçte bu aksaklıkları gidermek amacıyla mali sistemde reform hareketine gidilmiştir (Coşar, 2003: 25).

3.4.5. Varlık Vergisi Sonrası Tartışmalar

Varlık Vergisi uygulamasının azınlık karşıtı bir politika olmadığı konusunda ısrar eden ve hatta uygulamanın yapıldığı dönem maliye müfettişliği yapan Kayra'ya göre, II. Dünya Savaşı büyük tüketim harcamaları ve bunları karşılamak için gerekli finansman güçlüklerini beraberinde getirmiştir. Hükümet bunları finanse edebilmek için yıllardan beri üzerinde uğraştığı kalkınma planlarını ikinci plana itmiş; dolayısıyla, yatırımlar büyük ölçüde sektöre uğramış ve tüm yerleşmiş vergilerde artırımlara gidilmiştir. Kayra, Varlık Vergisi'nin sadece İstanbul'da yaşayan azınlıklardan alınmadığını ifade ederek, bu verginin, Anadolu'daki varlıklı insanlara da yüklendiğini belirtmiş; hatta bu verginin toplanması maksadıyla mükellefleri zorlamak için "göstermelik" bir bedeni mükellefiyet uygulandığını da ifade etmiştir. Bu dönemde çiftçiye yüklenen Toprak Mahsulleri Vergisi'ne ek olarak, dolaylı vergilerde de büyük artışlara gidilmiş, alt ve orta sınıflar için en ağır yük olan enflasyon vergisi de sürdürülmüştür. Türkiye hükümeti savaşa girmemek için radikal önlemler alırken

varlıksız kesim yanında zengin kesime de başvurmuş, onlardan bir servet-sermaye vergisi alma yoluna gitmiştir. Kayra'ya göre, Varlık Vergisi'nde Türkler, gayrimüslimler ve yabancılar arasında ayırım ve eşitsizlik yapılmamıştır. Alınan vergi ağır olmamış ve yapılan bedeni zorlama da ağır olmamıştır. Türkiye'de uygulanan vergilendirme yöntemi, en uygar görünümlü Batılı ülkelerde uygulanan katl, yağma, sürgün olaylarına kıyasla "insaflı" bir yöntemdir. Türkiye, yöneticilerinin akıllılığı sayesinde savaşa girmemiş, sınırları içindeki Türk, azınlık vatandaş, yabancı, sığınmacı tüm insanları korumuş ve yabancı ülkelerdeki insanlara kol kanat germiştir (Kayra, 2018: 254-258). Öztürk ise, Varlık Vergisi'nin savaş ekonomisi içinde gerekli olduğunu, yasada herhangi bir sıkıntı bulunmadığını, verginin tahsilat aşamasında ve vergi uygulayıcısında problemlerin ortaya çıktığını ifade ederek Kayra'nın görüşlerini desteklemiştir (Öztürk, 2013: 162). Yalçın, uygulamada ortaya çıkan sorunların ve güçlüklerin giderilmesi için gerekli tedbirlerin alındığını, bir süre sonra ise uygulamaya son verildiğini ifade etmektedir (Yalçın, 2012: 313).

Ortaylı ise, Varlık Vergisi'nin çıkış itibarıyla despotik bir vergi olduğunu; ancak, bu verginin yol açtığı sorunların ana sebebinin bürokrasinin alt katmanlarındaki kontrolsüzlüklerden kaynaklandığını ifade etmektedir. II. Dünya Savaşı döneminde Türkiye, yeterli olmayan polis ve jandarma gücü ile savaştan savaşı atlatmış ve bir devlet olduğunu kanıtlamıştır (Ortaylı ve Küçükkaya, 2017: 155). Savaş dolayısıyla ithalatta ve ihracatta önemli dalgalanmalar gözlenmiş ve Türkiye uygar yaşamı sürdürebilecek bir ithalatı yapamaz hale gelmiştir. Bu dönemde zirai vergiler köylüyü büyük sıkıntı altına sokmuş ve en üretken nüfusun silah altında olması ise üretimi düşürmüştür. Bu durumdan çıkış, "modern devlete yakışmayacak" bir biçimde Varlık Vergisi'nin çıkarılmasında görülmüştür. 1942 yılında bu vergi sayesinde devletin bütçe gelirleri neredeyse üç misli artmıştır. Ancak Ortaylı ve Küçükkaya'ya göre, bu verginin ön planda "Hitlerist" bir amaç taşıdığı yargısı kolay bir hükümdür. Muhtelif kademelerde özellikle alt kademelerde bürokrasinin ırkçı söylemlere düştüğü görülse de, Varlık Vergisi'nin bir savaş vergisi olduğu ve bir zaruret sonucunda bu verginin çıkarıldığı düşünüldüğünde mali adaletin beklenmesi anlamsızlaşmaktadır. Maliyenin "zavallı aciz bir uygulaması" sonucunda devlet ve Cumhuriyet için ağır bir yük ve kötü bir şöhret yaratılmıştır. Uygulamada, yerel komisyonlarda rüşvet mekanizması, kayırmalar ve maliye bürokrasisinin bazı mükelleflere yönelik şahsi kini, vergiyi trajik boyutlara taşımıştır. Konan vergiyi ödeyemeyenlerin bir süre için Aşkale'ye sürgünü Türkiye'nin Yahudi meselesinde "malum ülkeler" arasına sokulmasına sebep olmuştur.

Ancak 1943'te uygulanan Toprak Mahsulleri Vergisi köylü için çok daha ağır bir uygulamadır. Buna rağmen, Ortaylı ve Küçükkaya, bu verginin yurtdışında Varlık Vergisi kadar kötü bir intiba yaratmadığının aşikâr olduğunu belirtmektedir (Ortaylı ve Küçükkaya, 2017: 168-170).

Çanak'a göre, Varlık Vergisi sayesinde ülkenin mali sıkıntıları hafiflemiş ve toplumsal adalet sağlanmıştır. Verginin ödeme süresinin bir ay ile sınırlandırılması tüccarların elindeki malları piyasaya sürmek zorunda olmalarını sağlayarak enflasyonu düşürmüştür (Çanak, 2016: 378). Nitekim, Kafaoğlu, savaş yıllarında devletin Varlık Vergisi'nden 320 milyon lira gelir elde ederken, çiftçilerin ödediği vergiden 330 milyon lira, ücretlinin ödediği vergiden 400 milyon lira, sanayici ve tüccarın ödediğinden 50 milyon lira ve KİT'lerin ödediğinden 120 milyon lira gelir elde ettiğini belirtmektedir. Dolayısıyla, Kafaoğlu'na göre, Varlık Vergisi ile birlikte savaş yıllarında devlet giderlerine neredeyse hiç katılmayan bir gruptan olağanüstü bir vergilendirme yöntemiyle vergi alınması hem mali hem de sosyal bir zorunluluktur (Kafaoğlu, 2005: 77-78).

Dönemin İstanbul Defterdarı Faik Ökte ise, ırkçı bir uygulama olan Varlık Vergisi'nin Türk kökenli olmayanlara daha çok uygulandığını ve bir ölçüde de bu vergi aracılığıyla Türk kökenli olmayanların mal varlığı Türklere aktarıldığını savunmuştur. Ona göre, Nazi Almanyası Varlık Vergisi'nin çıkarıldığı tarihlerde savaşta avantajlı taraf olarak ön plana çıkmış, bu durumdan etkilenen Tek Parti hükümeti, ırkçı bir şekilde Müslüman olmayanlardan ve özellikle de Yahudiler'den daha yüksek oranda vergi almıştır. Bu savı destekleyen başka bir gelişme ise, zorunlu çalışma için Aşkale'ye kampa gönderilenlerin tümünün azınlıklardan oluştuğu gerçeğidir (Ökte, 1951: 213).

Ancak, Ökte'nin görüşlerine katılmayan Yetkin'e göre, Varlık Vergisi'nin kabul edildiği 11 Kasım 1942 tarihinde Türkiye'deki Turancıların umudu olan ve Sovyetler Birliği'ne karşı savaşan Alman orduları Stalingrad önünde ağır yenilgilere uğramaktadır. 19 Kasım 1942 tarihinde Sovyet ordusu karşı saldırıya geçmiş ve 31 Ocak 1943 tarihinde Alman ordusu Sovyetler Birliği'ne teslim olmuştur. Dolayısıyla, Yetkin, Varlık Vergisi ve II. Dünya Savaşı'nın gidişatı ile bir ilişki kurmanın gerçekçi bir yaklaşım olmadığını ifade etmektedir. Ona göre, bu verginin Yahudiler'e çok daha yüksek oranda uygulanmış gibi görünmesinin sebebi, Tek Parti rejiminin özelliğinden ve Türkiye'de o günkü ekonomik hayatın yapısından kaynaklanmaktadır (Yetkin, 2019: 125-127). Bu görüşü destekleyen Arslan, Şükrü Saraçoğlu'nun Alman yanlısı olmaktan ziyade Müttefikler'in zaferinden yana olduğunu belirtmiş, Saraçoğlu'nun Türkçülük

vurgusu yapması sebebinin ırkçılıktan kaynaklanmadığını savunmuştur (Arslan, 2015: 137-138).

Tek parti rejimi, siyasi görüş yelpazesinde bulunan soldan sağa birden çok siyasi eğilimlere sahip kişilerin aynı parti çatısı altında birleşmesinden oluşmaktadır. Bir nevi koalisyondur. Tek parti sistemi, eğer tüm eğilim ve güçler arasında bir denge kurmuşsa düzenli işlemekte, ancak bu durumda da bir ya da bir kaç eğilim partiye egemen olmaktadır. Dengeler değiştiğinde parti yönetimi de değişmektedir. Örneğin, Almanya'da Nasyonal Sosyalist Partisi ve Sovyet Rusya'da Komünist Partisi'nden sonra olağan düzene geçildiğinden bu görüş ve eğilim farklılıklarından dolayı başka partiler de ortaya çıkmıştır. Türkiye'de de Tek Parti döneminde CHP'nin içinden Demokrat Parti'nin doğmuş olması bu duruma örnektir (Yetkin, 2019: 127).

Tek parti içinde farklı siyasi görüşlerden kişi ve grupların bulunması demek, aynı zamanda, bunların güçleri oranında da özellikle bürokratik kademelerde yandaşlarının bulunması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, vergiyi uygulamakla yükümlü olan kişilerin siyasi eğilimleri ve kişilikleri Varlık Vergisi'nin uygulanmasında belirleyici hale gelmiştir. Yetkin'e göre, Varlık Vergisi Kanunu'nun metninde, vergi yükümlüleri arasında Müslüman, Ecnebi, Gayrimüslim ve Yahudi şeklinde bir ayırım olmadığı, herkes için eşit oranda vergi öngörüldüğü halde; Aşkale çalışma kampına gönderilenler arasında hiç Müslüman Türk'ün bulunmamasının sebebi, siyasi otoritenin kararı değil, bu ırkçı kadroların kişisel tercihidir (Yetkin, 2019: 128-129).

II. Dünya Savaşı döneminde temel hak ve hürriyetlerin devlet tarafından ihlal edilmesine sürekli örnek gösterilen Varlık Vergisi'nin mülkiyete yönelik tehdidine karşın, daha geniş bir halk kesimini ilgilendiren ve onların bedenlerine ve temel özgürlüklerine yönelik bir tehdidi içeren işçileri kapsayan iş mükellefiyetine yönelik düzenlemeler de bulunmaktadır. Bu dönemde, madenlerde zorunlu çalışmaya tâbi tutulan işçiler ve köylü-işçiler büyük sıkıntılarla karşılaşmışlar ve bu sıkıntılar, savaş sonrasında CHP'ye karşı muhalefetin toplumsal tabanının oluşmasına sebep olmuştur (Metinsoy, 2017: 254).

Varlık Vergisi gibi, azınlıkların belli alanlardaki egemenliğini kırmak amacıyla geliştirilen politikaları baştan, (özellikle Yahudiler, Rumlar ve Ermeniler gibi) "belli bir etnik veya dini gruba karşı" olarak tanımlamak mümkün değildir. Kemalist milliyetçilik anlayışı doğrultusunda, yapısal nedenlerden ötürü "Türkleştirilemeyen" her toplumsal gruba "ayrımcı muamele" yapılmıştır. Bu itibarla, Türkiye'de milli devletin kuruluş

aşamasında toplumsal hayatın her alanını Türkleştirme çabaları, aynı anda ve kaçınılmaz olarak “azınlık karşıtı” politikalar bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir milli devlette "biz" in ve "onlar" ın kimlerden oluştuğu veya hangi kriterler yardımıyla tarif edildiği, o ülkede hâkim olan milliyetçilik anlayışının ipuçlarını verdiği gibi; aynı zamanda "millet" in yegâne temsilcisi olma iddiasındaki hâkim siyasi kadro ile azınlıklar arasındaki gerilim hattının ana eksenini belirlemektedir. 1942-1944 yılları arasında uygulanmış olan Varlık Vergisi Kanunu da bu gerilim hattını anlamak için uygun bir örnek teşkil etmektedir (Aktar, 1996: 99).

Varlık Vergisi uygulaması, esas olarak kanunun hazırlanışı; TBMM' de kabulü; o dönemin yayın organlarında desteklenmesi; kimin ne kadar vergi ödeyeceğini tespit eden komisyonların çalışma biçimleri; vergi mükelleflerinin isimlerinin ve vergi miktarının ilan edilmesi; en fazla bir ay ile sınırlandırılmış ödeme süresi; bu süre içinde vergi borcunu ödemeyenlerin mallarının haczedilerek icra yolu ile satışı ve bütün bunlara rağmen vergi borcunu ödeyemeyen mükelleflere borçlarını "bedenen çalışarak ödetmek" amacıyla çalışma kamplarına gönderilmeleri gibi alt süreçler içermektedir. Aktar ve Akar'a göre ise, bu aşamalar bir bütünlük içinde ele alındığında, Varlık Vergisi Kanunu Tek Parti döneminde birçok kez karşımıza çıkan "azınlık karşıtı" politikalara örnek olarak gösterilmektedir (Aktar, 2014: 135-136; Akar, 1992: 100-101).

Ancak, Aktar'a göre, Tek Parti döneminde ırkçılığın ortaya çıkabilmesi için gerekli sosyolojik şartlar Türkiye' de bulunmamaktadır. Antropolojik ve felsefi geleneğin oluşmasıyla ortaya çıkan ırkçılık düşüncesine, ne son dönem Osmanlı Türkçülerinin ne de Kemalistlerin sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca Osmanlı Yahudilerinin özellikle Doğu Avrupa ülkelerindeki gibi merkezi idare tarafından bastırılan ve toplu kıyımlara maruz kalan grup haline gelmemesi, arada tarihsel bir dini çatışmanın olmadığını göstermektedir. Teknik anlamıyla ırkçılık ancak, Weberci tanımıyla aklın egemenliğindeki yasalarla yönetilen modern sanayi toplumundaki devletin gerçekleştirebileceği bir şeydir. Teknik olarak ırkçı kaygılarla bir ulusal topluluğu yeniden kurmak, o ulusal topluluğu varlığı ile kirleten yabancı unsurlardan ayıklamak ve onları yok etmek anlamına gelmektedir. Sermaye birikim sürecinin başındaki geri kapitalist ülkelerdeki devlet yapısı, böylesine büyük ve ciddi bir projeyi hayata geçirebilecek donanıma sahip değildir (Aktar, 2014: 90-91).

Ayrıca Akar, II. Dünya Savaşı döneminde harp ekonomisi sonucunda devletlerin birçok önlem aldığını, İngiltere'nin aldığı aşırı kazançları vergilendirme kararının, Varlık Vergisi Kanunu' nu anımsattığını ifade etmektedir. İngiltere'nin savaşın

finansmanını sağlama amacıyla çıkardığı bu vergi kanununda, mükelleften alınan vergi oranı belli bir tutardan sonrası için %100 olarak belirlenmiştir (Akar, 2009: 211). Almanya'da ise, ekonomiyi "Aryanlaştırma" amacıyla, 1933 ile 1935 yılları arasında Nazi Partisi ve devlet kurumları Yahudilerin elindeki firmaları ucuz fiyatlarla Almanlara devretmelerine zorlamışlardır. Bu durum, o dönemde ortaya çıkan antisemit uygulamalardan biri olarak görülmüştür (Akar, 2009: 212).

Boratav ise, Varlık Vergisi'nin, Türk-azınlık ayırımına dayanmadığını; bu uygulamada çiftçi ile kent burjuvazisi, Anadolu tüccarı ile İstanbul tüccarı arasında birinciler lehine ve ikinciler aleyhine belirli bir ayırım izlendiğini belirtmektedir. Ona göre, azınlıklar üzerinde Varlık Vergisi yıkıcı olmuştur, ancak büyük kentlerin sermaye çevreleri de oldukça ağır bir vergiyi fiilen ödemek zorunda kalmıştır. Dolayısıyla, uygulamadaki fark, çok daha hafif oranda vergilenen Türklerin, kendilerine sağlanan ödeme kolaylıklarından da yararlanarak, işlerini tasfiye etmeden gayrimenkullerini satma yoluna gitmeden bu yükün altından kalkabilmeleri; azınlıkların önemli bir kısmının ise servetlerini nakde çevirerek tasfiyeye zorlanmaları olmuştur (Boratav, 2006: 344). Bu durum, siyasi iktidara yakın çevreler ve Varlık Vergisi uygulamasından geniş ölçüde kurtulan Anadolu kökenli toprak ve ticaret unsurları için elverişli bir ortam sağlamıştır. Vergi dolayısıyla İstanbul'da mesken, arsa, depo, han ve fabrika olarak satılan gayrimenkullerin sayısı 885'tir. Resmi satış bedelleri düşük gösterilse bile, vergi borçlularının gayrimenkullerini çok ucuza kapatan fırsatçı grupların varlığı ortaya çıkmıştır. Savaş yıllarında, iflas eden ticarethanelere el koyarak İstanbul'a yerleşen, çocuklarını paralı özel okullara veren yeni bir zengin sınıfı türemiştir. Kısacası, Varlık Vergisi Türkiye ekonomisinde hâkim sınıflar arasındaki dengeleri sarsan, savaş sonrası dönemi de etkisi altına alacak uzun süreli bazı politik sonuçlar doğuran önemli bir olay olarak tarihte yerini almıştır (Boratav, 2006: 344-345).

Türk Devrimi kapitalizmi geliştirmekte çıkarı olan sınıflara dayandığı halde, bu sınıflar arasında ticaret burjuvazisinin özel bir yeri bulunmaktadır. Timur'a göre, rejimin milliyetçi karaktere sahip olması, fakat büyük tüccarların çoğunluğunun Müslüman olmaması, iktidar tarafından sermaye birikiminde olumsuz bir yön olarak görülmüş olabilir. Atatürk döneminde bu gruplar nisbi bir güvenlik içinde olmalarına rağmen, hiçbir zaman da tam olarak topluma bağlanamamışlardır. Varlık Vergisi, bu güvensizlik duygusunu hem haklı çıkarmış hem de körüklemiştir. Özellikle, Türkiye'nin yarım yüzyıldan beri tekeli kapitalizm ile ilişkileri, egemen burjuvaziyi zorunlu olarak emperyalizmle işbirliğine itmiştir. Etnik ve ideolojik farklılıkların kapitalist gelişmeyi

yavaşlatıcı bir rol oynama ihtimali, Varlık Vergisi'nin sebebi haline gelmiş olabilir (Timur, 2001: 205).

Çetinoğlu'na göre, İttihatçı gelenekten gelen Kemalistlerin sermayenin Türkleştirilmesiyle sağlanan bu milli burjuvazi yaratma hedefi, azınlık mensubu vatandaşların ekonomik ve kültürel olarak zarar görmesine, yaşam araçlarının ellerinden alınarak göç etmelerine sebep olmuştur. Hükümet bu yasayla ekonomik krizden dolayı kendisine yönelebilecek olan tepkileri iyi bir manipülasyonla azınlıklara yönlendirmiş ve azınlıklara iktisadi ve kültürel olarak zarar vererek toplumda homojen bir yapı şekillendirme fırsatını yakalamıştır. Varlık Vergisi nüfusun homojenleştirilmesi adına önemli bir kilometre taşıdır. Azınlıkların iş yerlerine, evlerine ve ev eşyalarına el konulmuş ve bunların satışından elde edilen gelir vergiye yetmediğinde, Aşkale gibi çalışma kamplarına sürgün edilmişlerdir. Kısacası Tek Parti döneminde uygulanan birçok kanunla amaçlanan homojen bir ulus-devlet yaratmaktır. Her ne kadar, bu kanun ve uygulamaların birincil hedefi azınlıklar olarak gösterilmemiş olsa da; aslında temel amaç, Türk ulusu tanımlaması içine dahil edilmeyen bu unsurların Türkleştirilmeleridir (Çetinoğlu, 2009: 15-16).

Kızılkaya'ya göre, II. Dünya Savaşı'nın olağanüstü şartları altında çıkarılan Varlık Vergisi Kanunu'nda, etnik ve dini parametrelere göre yapılan vergi sınıflandırması, gayrimüslimlerin ekonomiden tasfiye edilmelerine neden olduğu gibi, Cumhuriyetin eşit yurttaşlık ve hukuk devleti olma yönündeki iddialarına da ciddi bir darbe vurmuştur. Gayrimüslim vatandaşların mal varlıklarının önemli bir bölümü Anadolu kökenli Müslüman-Türk burjuvazisinin eline geçmiştir. İstanbul sermayesine karşı Anadolu sermayesinin ve gayrimüslim ticaret burjuvazisine karşı Müslüman Türk burjuvazisinin güçlenmesine olanak sağlayan bu uygulama dolayısıyla, Cumhuriyet din ve ırk ayrımı yapmakla suçlanmıştır. Bazı sosyal bilimcilere göre, Varlık Vergisi'nin uygulanma sürecinde yaşanan bu olumsuz durumların kaynağında, dönemin uluslararası ortamının ırkçı niteliği kadar, tek parti iktidarının yabancı düşmanlığının da etkisinin bulunduğu belirtilmektedir. Sabit olmayan vergi oranları, malvarlıklarına el koyulması ve zorunlu çalışma kampları gibi uygulamalar, Ermeni, Rum ve Yahudilerden oluşan azınlık unsurlarını toplumsal ve ekonomik yaşamın dışına çıkarmıştır (Kızılkaya, 2016: 94-95). Kısacası, bu uygulama, Lozan Antlaşması'yla modern bir ulus devlet olmak isteyen Türkiye'nin, azınlıklarını milli Türk kimliğine ve Türk kültürüne kazanma yolundaki gayretlerini ciddi anlamda sekteye uğratmıştır (Bali, 2017: 481-482). Kendini "laik" bir devlet olarak niteleyen Türkiye Cumhuriyeti'nde çıkarılan bir verginin din

unsuruna bağlı olarak Müslüman ve gayrimüslim şeklinde cetvellerle alınması, Müslüman-gayrimüslim yurttaşlar arasında bir gerilime sebep olmuştur (Bali, 2001: 125-126). Dolayısıyla, anayasasına "laiklik" ilkesini çağdaşı ülkeler arasında 1937 tarihi ile daha erken bir tarihte alan Türkiye Cumhuriyeti, aradan beş yıl geçmeden "anti laik" diye değerlendirilebilecek Varlık Vergisi uygulamasını yürürlüğe koymuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TEK PARTİ DÖNEMİNDE VARLIK VERGİSİ ÜZERİNDEN TÜRK GAZETECİLİĞİNİN FAŞİZAN SÖYLEMLERİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışmanın uygulama bölümünde, 1 Mart 1942'den 31 Temmuz 1944'e kadar Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi Kanunu'na zemin hazırlayan ve kanunun uygulanması ile ilgili ayrımcı dil içeren bütün köşe yazıları ve haber metinleri söylem-tarihsel yaklaşıma göre söylem çözümlemesine tâbi tutulmuştur. Bu amaçla ilk olarak, çalışmaya konu olan tarih aralığı kendi içinde üç döneme ayrılmıştır: Birinci dönem 1 Mart 1942 ile 11 Kasım 1942 tarihleri arasındadır. Bu tarih aralığı, çıkarılması düşünülen Varlık Vergisi kanunu için kamuoyunun önce bilgilendirildiği daha sonra ikna edildiği süreci kapsamaktadır. İkinci dönem, 12 Kasım 1942 ile 30 Haziran 1943 tarihleri arasındadır. Bu dönem, Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarıldığı ve uygulamaya geçildiği dönemdir. Bu tarih aralığında Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan haber metinleri ve köşe yazılarının kamuoyunda onay sürecini işlettiği görülecektir. Uygulamanın üçüncü dönemi ise, 1 Temmuz 1943 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasındadır. Bu dönem, Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili haber metinleri ve köşe yazılarının, önceki dönemlere göre hem sayıca azaldığı hem de söylem düzeyinde ayrımcı dilin hafiflediği bir süreç olarak karşımıza çıkacaktır. Ayrıca, 1 Mart 1942 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasındaki Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili haber metinleri ve köşe yazıları ayrımcı dilin kullanıldığı hükümler ve konu alanları aylara göre tablo haline getirilecektir. Tüm bu verilerin ışığında ise, Varlık Vergisi Kanunu sürecinde ortaya çıkan aşamalar tablo halinde gösterilecektir. Tüm bunlara ek olarak, ekler kısmında, çalışmanın konusu olan 29 aylık süreçte Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili tüm haber metinleri ve köşe yazıları başlık alt başlık, sayfa numarası, haber türü ve köşesine göre tablolaştırılacaktır.

4.1. 1 Mart 1942- 11 Kasım 1942 Tarihleri Arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi Kanunu ile İlgili Haber Metinleri ve Köşe Yazılarının Söylem Çözümlemesi

Bu bölümde, 1 Mart 1942 ile 11 Kasım 1942 tarihleri arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili ayrımcı dili kullanan haber

metinleri ve köşe yazıları eleştirel söylem çözümlemesinin söylem- tarihsel yaklaşımına göre incelenecektir.

5 Nisan 1942 tarihinde birinci sayfada yer alan "Bir Musevi Simsar" başlıklı "Kilosu 260 kuruştan 57 teneke Urfa yağı satarken suç üstü yakalandı" alt başlıklı haber metnine göre,

"Bölge İaşe Müdürlüğü kontrolörleri dün mühim ihtikâr vak'alarına el koymuş ve muhtekirleri cürmü meşhud halinde yakalamıştır.

Bir müddetten beri Metro hanında Elektrik ve Tramvay idaresi memurlarına bir Musevi simsar musallat olmuş ve bunlara (kelepir) yağ satmağa başlamıştır. Şimdiye kadar 60-70 teneke satılan bu yağların 260 kuruştan satıldığı öğrenilmiş ve dün sabah bir iaşe kontrolörü memurlar arasına karışarak aynı Museviden yağ almak için müracaat etmiştir. Bu şekilde yağlı bir müşteri daha yakaladığına sevinen Avram Benbasad 57 kilo Urfa yağını kilosu 260 kuruştan satıp parasını alırken cürmü meşhud yapılmıştır. Avram Benbasad bu yağları 215 kuruştan bir depodan aldığını söylemiş, dün geç vakit bu depo da bulunmuştur.

Seyyar satıcı gibi hareket eden Said ve Salim isimdeki iki simsar da ceblerinde 14 düzine ceb feneri pili olduğu halde dükkânları gezerek nümune gösterir ve bunların tanesini 40 kuruş gibi fahiş bir fiatla satarken cürmü meşhud yapılmıştır."

Gazetenin birinci sayfasında yer alan bu haberin başlığında öncelikli olarak "Musevi" ifadesinin kullanılması, söylem- tarihsel yaklaşımına göre adlandırma/ yaftalama stratejisinde, kültür ögesinden din ögesine göre bir ayrımın yapıldığına işaret etmektedir. Suç işleyen bir vatandaşın din ögesi üzerinden konumlandırılması, yabancı düşmanlığına örnek teşkil etmektedir. Bu haberde simsarlık yapan bir "Musevi"nin ihtikâr yaparak suç üstü yakalanması ön plana çıkarılmış; dolayısıyla yükleme stratejisindeki ayrımcı hükümlerden yedincisi olan "(Gayrimüslim) Tüccarın suç işlemeye yatkındır" anlamındaki hükmü işlenmiştir. Musevi simsarların ihtikâr yaparak muhtekir olma eğiliminde olması, onların haksız kazanç yaptıklarını göstermekte ve bu durumun topluma zarar verdiği düşünüldüğünde ise, argümantasyon stratejisinden "zarar" konu alanının kullanıldığı görülmektedir. Bu kişilerin suç üstü yakalanarak tutuklanmasıyla ise, kanunun uygulandığının belirtilmesinden dolayı konu alanlarından "kanun"un kullanıldığı düşünülmektedir. Birini sürekli rahatsız etme anlamındaki "musallat olma" sözcüğünün Musevi simsar için kullanılması, onun ahlaki açıdan yozlaşmış olabileceğini göstermekte ve bu durum, yükleme stratejisinden ikinci hüküm olan "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır"a ve argümantasyon stratejisinden "kültür" konu alanına işaret etmektedir. Ayrıca, "260 kuruştan 57 teneke Urfa yağı satarken" cümlelerinde görüldüğü üzere yapılan ihtikârın sayısal olarak ifade edilmesi, "sayılar" konu alanına örnektir. Haberin devamında Müslüman olma ihtimali

kuvvetli olan "Said" ve "Salim" isimli simsarların da ihtikâr yaptığı halde, başlıkta sadece "Musevi" lafzının geçerek "Avram"ın yaptığı ihtikârın vurgulanması ise, haberdeki dini köken üzerinden yapılan yabancı düşmanlığını göz önüne sermektedir. Metinde kullanılan "yağlı" ve "fahiş" ifadeleri ise ırkçı, antisemit, milliyetçi ve etnik söylemlerin etkisini arttırmayı amaçlayan yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

12 Nisan 1942 tarihinde ikinci sayfada yer alan "İzmirde Kinin Sahtekârlığı Yapan Bir Yahudi Yakalandı" başlıklı haber metnine göre,

"Fiat Murakabe memurları sahte ve sıhhati bozan kininler imal ederek piyasaya süren Somuhi adlı bir Yahudiyi yakalamışlardır. Memurlar Somuhinin gizli deposunda araştırmalar yapmışlar, fakat birşey bulamayınca başka bir yerde deposu bulunması ihtimalini gözünde tutarak yahudinin ikinci bir deposuna baskın yapmışlardır. Bu depoda 68 düzine kinin bulunmuştur. Tahlil neticesinde bu kininlerin nişastadan yapılmış olduğu anlaşılmış ve suçlu Somuhi tevkif edilmiştir."

Bu gazete haberinde başlıkta, sahtekârlık yapan bir Yahudi'nin yakalanması, "biz" e karşı "onlar" ayrımının "Yahudilik" üzerinden kurulduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, söylem- tarihsel yaklaşıma göre, adlandırma/ yaftalama stratejisinde kültür ögesinden din ögesine göre bir ayrımcı dilin ortaya çıktığı görülmektedir. Yahudi'nin sahtekârlık yaparak yakalanması ise yüklemleme stratejisinden yedincisi olan "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır ayrımcı hükmünün vurgulandığını ortaya koymaktadır. Haber başlığında tüccarın dini kimliğinin vurgulanması, söylemde yabancı düşmanlığını ön plana çıkarmaktadır. Tüccarın sahtekârlık yaparken yakalanması haber metninde argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "kanun"un ve tüccarın "sıhhati bozan kininler"i imal etmesiyle ise, kininlerin toplum sağlığına zarar vermesinden dolayı konu alanı olarak "zarar"ın kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 6. 1 ile 30 Nisan 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	%0
2. Hüküm	1	%33,3
3. Hüküm	0	%0
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	0	%0
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	2	%66,7
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	0	%0
Toplam	3	%100

Tablo 6'da, 1942 yılının Nisan ayında Cumhuriyet Gazetesinde çıkan Varlık Vergisi Kanunu'nun alt yapısını sağlayarak, bu kanunla ilişkilendirilebilecek haber metinlerinde toplamda 3 kere ayrımcı hüküm niteliği taşıyacak söylem ortaya konmuştur. Bu söylemlerin 2'si, yani %66,7'si "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamına gelen yedinci hükümken; 1'i yani %33,3'ü "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." ikinci hükümdür.

Tablo 7. 1 ile 30 Nisan 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Tehlike	2	%28,6
Kanun	2	%28,6
Yabancı düşmanlığı	2	%28,6
Sayılar	1	%14,2
Toplam	7	%100

Tablo 7'ye göre, 1942 yılının Nisan ayında Cumhuriyet Gazetesinde çıkan Varlık Vergisi Kanunu'nun alt yapısını sağlayarak, bu kanunla ilişkilendirilebilecek haberlerde toplamda 7 kere argümantasyon stratejisindeki konu alanları kullanılmıştır. Bu ayrımcı söylemdeki konu alanlarından %28,6'sı tehlike, %28,6'sı kanun, %28,6'sı yabancı

düşmanlığı ve %14,2'si sayıdır. 1942 yılının Nisan ayında çıkan ilgili haber metinleri incelendiğinde, özellikle Yahudi tüccarların sahtekârlık yaparken yakalandıkları haberlerin ağırlıklı olduğu göze çarpmaktadır. Dolayısıyla, bu dönemde Yahudi olan tüccarların suç işlemeye yatkın olduğuna dair bir kamusal algı oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

4 Mayıs 1942 tarihinde üçüncü sayfada yer alan "Hadiseler Arasında Felek" köşesinde yer alan "Balıkların Ümidi!" başlıklı köşe yazısına göre,

"Hepimiz, her gün şu veya bu matahı aramak, bulmak ve almak için çeşid çeşid dükkâna girip türlü türlü kazıklanmakta ve tuhafı şu ki bir tarafta bundan şikâyetçi olurken bir taraftan da kazıklı sahalarda dolaşmakta zevk bulmaktayız.

-Efendim, olur şey değil! Bir çift kundura kırk liraya! diyenlerin, bile bile lâdes, gidip bir iki çift kundura ısmarladıklarını görmek insana hayret veriyor.

Diyorlar ki:

-Bugünkü şartlar içinde çok para kazananlar var. Onlar, ileride belki daha pahaladır, endişesile ihtiyacdan fazla sipariş veriyorlar.

Müsaadelerile ben bu fikirde değilim. Parası çok olanların bugün kırka yaptırdığı kundurayı gelecek sene altmışa yaptırmaktan kılı kıpırdamaz. Ondan başka kırk liraya kundura yaptıranların çoğu bu zenginlerden değil kundura tutarını kıt kanaat tedarik edebilenlerden..."

Bu köşe yazısında, toplumsal ayrımın "çok para kazananlar" a karşı "kıt kanaat geçinenler" şeklinde oluşturulduğu görülmektedir. Bu köşe yazısına göre, "hepimiz" olarak nitelendirilen iç grup, "her gün", "çeşid çeşid dükkana girip", "türlü türlü kazıklanmakta"dır. Bu durum "biz"e mal satan tüccarın toplumun üzerinden haksız kazanç elde ettiğini düşündürtmekte ve argümantasyon stratejisinde "yük" konu alanına işaret etmektedir. Ayrıca toplumsal katmanların gelir düzeyi üzerinden "çok para kazananlar" ve "kıt kanaat geçinenler" şeklinde ifade edilerek toplumun kutuplaştırıldığı görülmektedir. Söylemde tüccarın insanları kazıkladığının belirtilmesiyle, yükleme stratejisinden beşincisi olan "(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatıcı eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir" hükmünün kullanıldığı düşünülmektedir. "Bugünkü şartlar içinde çok para kazananlar var" cümlesi ise söylem- tarihsel yaklaşıma göre, kanıtlanması gereken görüşlerin kanıtlanmış olarak kabul edilmesi anlamına gelen "the petitio principii" adlı mantık saptırmasına örnektir. Metinde geçen "çeşit çeşit", "türlü türlü", "kazıklı", "bile bile lades" ve "kıt kanaat" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

6 Mayıs 1942 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan "Fabrikalara İhtar!" başlıklı, "Malı satmaktan kaçınan veya fazla para isteyenlerin fabrikaları kapatılacak" alt başlıklı haber metnine göre,

"Yapağı fiatlar ile yapağının tedarik işleri üzerinde görüşmelerde bulunmak üzere, yünlü mensucat fabrikatorları İktisad Vekâleti tarafından şehrimize davet edilmişlerdir. İlk toplantı bugün saat 15'te İktisad Vekâleti büyük salonunda yapılmıştır. Diğer taraftan, yünlü mamulleri yapan fabrikalardan bazılarının müşterilere mal satmaktan kaçındıkları veya fatura harici para istedikleri yolunda şikâyetler alınmıştır. Alâkahlara bu münasebetle gönderilen tamimde Milli Korunma kanununun hükümleri hatırlatılmıştır. Alınacak tedbirler arasında bu gibi fabrikaların kapatılması, vekâlet tarafından işletilmesi veya mamullerine el konulması da vardır."

Gazetenin manşetinde yer alan bu haber metninin başlığında "malı satmaktan kaçınan veya fazla para isteyen" fabrika sahiplerinin olduğu ifade edilmektedir. Bu ifade, fabrika sahiplerinin haksız kazanç elde etme eğiliminde olduğunu göstermekte ve bu durumun topluma ekonomik bağlamda yük oluşturduğu düşünüldüğünde, haber metninde argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "yük"ün kullanıldığı görülmektedir. Konunun Milli Korunma kanunuyla ilişkilendirilmesi, konu alanı olarak "kanun"un kullanılmasından yanında, haber metninde yükleme stratejisinde yedinci ayrımcı hüküm olan "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır"ın kullanıldığı görülmektedir. "Fabrikalara ihtar!" başlığı ve fabrikaların kapatılabileceği haberi ise, söylem-tarihsel yaklaşıma göre, "argumentum ad baculum" olarak adlandırılan, karşı tarafı ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki mantık saptırmasının kullanıldığına işaret etmektedir. Ayrıca bu haber metninde "şikâyet alındı" gibi edilgen ifadelerin kullanılması, van Dijk'e (2003: 70) göre failin örtük hale gelmesini sağlayarak şikâyet etme eyleminin halka mâl edilmesine yol açmaktadır. Haber metninde alt başlıkta kullanılan "fazla" ifadesi ise, anlamı kuvvetlendirdiğinden yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

8 Mayıs 1942 tarihinde birinci sayfada yer alan "Fevkalâde Zamanlarda Mal Sahibi Olanlar" başlıklı, "Ağır ceza hükümleri konulan bu önemli kanun lâyihası bu gün Mecliste görüşülecek" alt başlıklı haber metnine göre, *"Fevkalâde hallerde haksız olarak mal iktisab edenler hakkındaki kanun lâyihası Dahiliye, Milli Müdafaa ve Adliye encümenlerinden geçerek Meclisin yarınki toplantısının ruznamesine alındı."*

Bu haber metninde başlıkta vurgulanan "Fevkalâde Zamanlar"dan kasıt, II. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkardığı ekonomik problemlerdir. Gazetede yer alan diğer haber metnilerindeki söylemler göz önüne alındığında, halkın bu zamanları kenetlenerek

ve büyük bir fedakârlıkta bulunarak atlatmaya çalıştığının vurgulandığı görülmektedir. Ancak, bu haberlerdeki söyleme göre, kimileri vardır ki, bu zorlu dönemde halka yardımcı olmak yerine, kendi kişisel menfaatleri peşinde koşarak, halkın bu çabasını zora sokmaktadır. Bu haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, dış grup için "fevkalâde zamanlarda mal sahibi olanlar" ve "fevkalâde hallerde haksız olarak mal iktisab edenler"dir. Dolayısıyla bu kişilerin, haksız kazançlarından dolayı "ağır ceza hükümleri" ile cezalandırılacağı duyurulmaktadır. Wodak'ın (2001) söylem çözümlemesine göre, bu haber metninde ötekileştirilen tarafın "ağır" ceza hükümleriyle cezalandırılacağı vurgusu, "argumentum ad baculum" olarak adlandırılan, karşı tarafın argümanına mantıklı bir şekilde cevap verme yerine onu ceza istemiyle tehdit etme anlamına gelen mantık saptırmasına örnektir. Bu kişilerin ticaret ile uğraşan kişiler olduğu düşünüldüğünde, bu haber metninde kullanılan yükleme stratejisinin "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır" anlamındaki yedinci ayrımcı hüküm olduğu görülmektedir. Haber metninde bir kanun lâyihasından bahsedilmesi, bu haberin konu alanı olarak "kanun"a girdiğini, haber metninde ceza hükmü için "ağır" lafzının kullanılması ise yoğunlaştırma stratejisinin söylemdeki etkiyi arttırmak amacıyla kullanıldığını göstermektedir.

19 Mayıs 1942 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan ve ikinci sayfada devam eden "Millet Meclisinde Hararetli Bir Celse" başlıklı, "Fevkalâde zamanlarda mal yapanlara dair kanun lâyihası, ateşli münakaşaları mucib oldu, birçok müzakerelerden sonra kanunun iki maddesi kabul edildi" alt başlıklı haber metnine göre,

"Fevkalâde hallerde mal iktisab edenler hakkındaki lâyihanın müzakeresine geçildi. İlk söz alan Refik İnce, "İçinde bulunduğumuz fevkalâde ahvalin icablarına tam bir uygunlukla ve Türk ahlâkının adabına muvafık olmak üzere gönderilen lâyihadan dolayı hükümete" teşekkür ettikten sonra iki nokta üzerindeki teklifini izah etti. Bunlardan biri, kanunun fevkalâde zamanlara aid olması cihetiydi. Buna muhalefet eden Refik İnce: "Fevkalâde zamanda, harbde, seferberlikte olduğu gibi sulh zamanında da hırsız ve ahlâksızdır" dedi. Yalnız maznuniyeti tahakkuk etmiş olanlara değil, muhtemel olanlara dâhi hesap sormayı istihdaf eden bu kanunun, tabîi zamanlarda da tatbikına taraftar olduğunu anlattıktan sonra ikinci teklifinin izahına geçti ve efkârı umumiyede her vakit timsal mevkiinde olan meb'usların da bu kanun hükümlerine tabî tutulması suretile müsavata riayet edilmiş olacağını beyan etti.

Şinasi Devrim (Zonguldak), encümen namına izahlarda bulundu:

-Refik İnce "Niçin fevkalâde zamanlarda münhasır olsun, fevkalâde olmayan zamanlarda bu şekilde servet iktisabları meşru mudur?" diye sordular. Bittabi gayrimeşru mal iktisabını meşru telâkki edecek bir zihniyet hiç bir zaman mevzuu bahsolamaz. Sadece bu kanunu tesis ettiği usul gayet istisnâî olduğu içindir ki, ancak fevkalâde zamanlarda tatbikına cevaz verilmiştir. Hiç bir kusuru görülmemiş, hiç bir suç işlememiş vatandaşa "umumi manzarana göre bu malları nasıl iktisab ettin?" diye sual sormak ve muayyen bir suç işlemediği

sabit olmasına rağmen mallarını müsadere etmek mevzuu bahistir. Kanun fevkalâde zamanlara mahsus ve istisnâî hallerde tatbikını âmir bir hüviyet taşımaktadır. Askerlik ve ceza mevzuatımızda da böyle fevkalâde ahvalde tatbik edilen hükümler bulunmaktadır. Yoksa normal zamanlarda hiç bir suç işlememiş bir vatandaşın mallarının musaderesi mevzuu bahsolamaz. Zati mesele itibarile meb'usların ayrı bir muameleye tâbi tutulması çok tabiidir. Yalnız meb'usların muhakeme usulü hakkında teşkilâtı esasiyemizde bir ana kayıd vardır ki, teşkilâtı esasiyemiz tadil edilmeden bu lâihaya bu yolda bir hükmün ilâvesine imkân yoktur.""

8 Mayıs 1942 tarihinde bahsedilen kanun layihasının Mecliste yarattığı münakaşaları konu alan bu haber metninde, adlandırma/ yaftalama stratejisinde olumsuz eylem yüklenen taraf "fevkalâde hallerde haksız olarak mal iktisab edenler"dir. Bir önceki metindeki gibi argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanı "kanun"dur. Layihanın amacı, "içinde bulunduğumuz fevkalâde ahvalin icablarına tam bir uygunlukla ve Türk ahlâkının adabına muvafık olmak" olarak belirtilmiştir. Bu amaçtan haksız yere mal iktisab edenlerin Türk ahlak ve adabına uygun davranmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, bu haber metninde kullanılan yükleme stratejisinin, "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır" olabileceği düşünülmekte ve bu durum toplumun ahlakına zarar verdiği göz önüne alındığında, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "kültür"ün işlendiği görülmektedir. Refik İnce açıklamasına başka bir boyut kazandırarak, bu şekilde mal iktisab edenleri hırsız olarak nitelendirmekte, dolayısıyla yükleme stratejisinde, "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır" hükmünden hareket etmektedir. Refik İnce açıklamasının devamında bu kanunun sadece istisnai zamanda değil, diğer zamanlarda da herkese eşit bir şekilde uygulanması gerektiğini öne sürerek konu alanı olarak "adalet"i kullanmıştır. Şinasi Devrim ise, İnce'nin bu sözlerine "Hiç bir kusuru görülmemiş, hiç bir suç işlememiş vatandaşa "umumi manzarana göre bu malları nasıl iktisab ettin?" sorusuyla cevap vererek, birine önvarsayım içeren bir soru sormak anlamına gelen "rigged question" mantık saptırmasıyla cevap vermiştir. Oysa İnce'nin önerisindeki amaç, suç işlememiş vatandaşın mallarını sorgulamak değil; eğer bir suç işlenmişse bunun hesabının fevkalâde zamanların dışında da sorulmasıdır. Dolayısıyla bu soru, İnce'nin sanki suç işlemeyen vatandaşların da suçlanması gerektiğini öngören bir varsayımla sorulmuştur. Devrim açıklamasının devamında "askerlik ve ceza mevzuatımızda da böyle fevkalâde ahvalde tatbik edilen hükümler"in bulunduğunu belirterek, bu kanun layihasını konuyla alakası bulunmayan örneklerle ilişkilendirmiştir. Bu durum, Wodak'ın (2001) "ignoratio elenchi" olarak adlandırdığı, karşı tarafın savlarını görmezden gelerek konuyla alakalı olmayan örnekleri ve görüşleri savunmak anlamına

gelen mantık saptırmasına örnektir. Ayrıca haber metninde "fevkalâde", "hararetli", "ateşli" ve "her vakit" gibi ifadeleriyle anlamdaki niteliği kuvvetlendirmek için yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

23 Mayıs 1942 tarihinde üçüncü sayfada "Hadiseler Arasında Felek" isimli köşede yer alan "Gürültüye Pabuç Bırakmalıyım!" adlı köşe yazısına göre,

"Harb, iktisadi sıkışıklık, siyasi gerginlik, malî sene başları gibi sıralarda halk arasında bir fısıldama cereyanı başlıyor. Herkes aklına geleni yumurtlıyor. Bu yumurtaların çoğu bozuktur. Onun için çoğumuzun midemizi, zihnimizi ve maneviyatımız bozar. Ama bundan da istifade etmesini bilen açık gözler bulunur. Zaten böyle anlarda hayat açık gözlerle, açık yürekliğin mücadelesinden ibarettir. Şimdi de bu çeşid bir usul çıkmış:

Bir veya bir kaç satıcı, tüccar, toptancı veya perakendeci -diyelim ki sinemaki tüccarları- ağız birliği yapıp ortaya bir şayia çıkarıyorlar:

-Efendim, haziran başından itibaren sinemakinin gramı beş kuruşa yani kilosu elli liraya çıkacakmış. Aman alınız!....

Bunun önüne geçmek lâzımdır. Salâhiyetli ağızlar, işe erkânı mı olur, Dağıtma Ofisi mi olur, yoksa Ticaret Vekili bizzat kendisi mi olur, bu şayiaların kıymetsizliğini ve böyle durup dururken zarurî hacet maddelerinin baştan yukarı pahalılaşmasına müsaade edilmeyeceğini kesin bir ifade ile söylemeli, Ticaret Odalarına, birliklere, kooperatiflere halkı teskin ve temin etmelerini emretmelidirler.

Yoksa zaten kulağı kırışte olan ahali yarın mahalle bakkallarının çıkaracakları bu çeşid şayialara kadar inanır ve elinde, avcundakini, belki de ihtiyacı olmadığı halde çürük çarık, karışık matahlara verip lüzumsuz yere zarara girer ve muhtekirler elinde oyuncak olur. Unutmamalıyız ki; bu harb badiresinin de bir sonu vardır ve bu son daha yıllarca uzakta değildir. Yarıyoldan fazlasını geçtiğimize bizi inandıracak emareler de vardır. Biraz sıkı duralım ve hâdisatın mantığına riayet edelim ve inanalım.

Bize, yani gazetecilere düşen de fırsat buldukça halkı kötümser rivayetlere kapılmaktan sakınmağa davet etmektir. Lâkin bilmem bu kadarı yetişir mi? Sanıyorum ki halkın ekmekten de mühim bir gıdası olan manevi kuvvetini sarsacak şuurlu veya şuursuz hareket ve cereyanlarla savaşmak ve bu kuvveti sarsıntıdan korumak için geniş ölçüde propaganda tedbirleri almak, bunları programlandırmak ve bu işe, ekmek işi kadar önem vermek pek yabana atılacak bir mülâhaza değildir.

O, oladursun, aziz okuyucularım, siz beni dinleyin ve gürültüye pabuc bırakmayın!"

Bu haber metninde adlandırma/ yaftalama stratejisinde iç grup, "halk", "açık yürekli", "ahali" sözcükleriyle; dış grup ise, "açık gözler", "bir veya bir kaç satıcı, tüccar, toptancı veya perakendeci" ve "muhtekirler" sözcükleriyle oluşturulmuştur. Dış grubu oluşturan kişilerin halk arasında çeşitli şayialarda bulunarak adeta pis bir şekilde yumurtladıkları ve bozuk olan bu yumurtaların mideyi, zihni ve maneviyatı bozduğundan bahsedilmektedir. Burada, bu kişilerin çıkarttıkları şayialarla halkı kandırıp topluma zarar verdiklerinden bahsedilmiştir; dolayısıyla argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "kültür" ve "yük" ön plana çıkarılmıştır. Maneviyat sözcüğüyle "kültür" ögesi ön plana çıkarıldığı için, yükleme stratejisinde ikinci ayrımcı hüküm olan "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır"ın kullanıldığı

düşünülmektedir Ayrıca hayatın açığözlerle açık yürekliiler arasında bir mücadele olarak tanımlanması, yükleme stratejisinde ayrımcı hükümlerden üçüncüsü olan "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür, sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir" e örnektir. "Efendim, haziran başından itibaren sinemakinin gramı beş kuruşa yani kilosu elli liraya çıkacakmış." cümlesinde ise ayrımcı söylemi vurgulamak için argümantasyon stratejisinde konu alanında "sayılar" kullanılmıştır. Birkaç tüccar tarafından ortaya atılan şayiaların ahaliyi kandırarak halkın muhtekirin elinde oyuncak olması iddiası ise, Wodak'ın (2001) çözümlemesine göre, bilimsel bir veri olmadan kronolojik bir durumu nedensel bir ilişkiye bağlama anlamına gelen "post hoc, ergo propter hoc" mantık saptırmasına örnektir. Bu durumda halkın şayialara inandığı için muhtekirin elinde oyuncak olduğu iddiası, kanıtlanmamış bir nedensel ilişkiyi ortaya koymaktadır. Ayrıca, "muhtekir" lafzının geçmesi ile yükleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır" anlamındaki yedinci hükmün kullanıldığı görülmektedir. "Lâkin bilmem bu kadarı yetişir mi?" soru cümlesi ise, gazetecilerin halkı uyarmakta yetersiz olabileceğini ve hükümetin ele alabileceği önlemlere ihtiyaç olduğunu, önvarsayımsal soru sorma anlamındaki "rigged question" adlı mantık saptırmasıyla, anlatmaktadır. Köşe yazısının devamında ise, "halkın ekmekten de mühim gıdası olan manevi kuvvetini sarsacak şuurlu veya şuursuz hareket ve cereyanlarla savaşmak" için yapılması gerekenler belirtilmiştir. Dolayısıyla, bu durumda, muhtekir olarak nitelendirilen tüccarın tutum ve davranışlarının, halkın en çok maneviyatını zedelediğini göstererek, "(Gayrimüslim) Tüccarın ahlaki açıdan yozlaşmıştır, bu durum ahlaki ve kültürel değerlere zarar vermektedir" hükmünün kabul edildiği ve konu alanı olarak "kültür"ün işlendiğini görülmektedir. "Mühim", "geniş ölçüde", "ekmek işi kadar önem vermek", "pek yabana atılacak", "lüzumsuz yere" ve "aziz" gibi metinde geçen anlamı kuvvetlendiren ifadeler ise yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

24 Mayıs 1942 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan "Bozgunculuğa Karşı Millete ve Hükûmete Düşen Vazifeler" başlıklı, "Harb dolayısıyla başımıza gelebilecek güçlükleri Hükûmet önceden ve çekinmeden ilân ederse bozguncunun en büyük silâhı elinden alınmış olur" alt başlıklı isimsiz başmakaleye göre,

"Türkiye'de, Türkler arasında bir bozgunculuk havası uyandırmakta fayda uman yabancı devletler var mıdır?

İlk bakışta bu suale kestirmece bir evet demek kolay olmuyor. Biz, komşularile olduğu kadar muhariblerle de iyi münasebetler güden bir milletiz. Üçüncü yıl dönümüne yaklaşan harb,

artık öyle bir safhaya girmiş bulunuyor ki, Türkiye'nin tarafsız kalması, bütün dünyaya ancak iyilik getirebilir. Bu hakikati böyle gören yalnız biz de değiliz. Bizim gibi tarafsız olan İsviçre gazeteleri, aynı fikri, ileri sürerken, harb içinde yaşayan büyük devletlerin matbuatı da başka türlü iddialarda bulunmuyorlar.

Harb fırtınası ortasında vaziyetimiz bu kadar açık ve aydınlık olduğu halde, sinsi bir bozguncu ruhun temiz topraklarımız üzerinde süründüğünü de gözden kaçırmıyoruz. Vatan ufuklarının hür ve sağlam havasında istediği gibi gelişmek imkânını bulamıyan bu pis ruh, ne de olsa, zaman zaman kalkınarak ürkek adımlarla ortalığı kirletme denemelerine girişir gibi oluyor.

Harb karşısındaki müspet ve açık durumumuza aykırı gibi görünen bu bozgunculuk deprenmelerine şaşmamalıyız.

Gütmekte olduğumuz politika, her ne kadar dünya menfaatlerine en uygun bir yolda yürüyorsa da, herkesten hakikatleri bizim gibi görüp öyle kabul etmesini bekliyameyiz. Bir kısım devletlerin bazı zümreleri başka türlü düşünebilirler. Önceden bir takım maksadlarla buraya gönderilmiş ajanlar vardır. Türkiyede bozgunculuk işleriyle uğraşmayı vazife edinen bu ajanlar, harbin umumî gidişini yüksek bir anlayışla takib edebilmek kudretinden uzaktırlar. Onlara burada vazife verenler de sık sık direktif değiştirmeğe lüzum görmemiş, yahud bu işi unutmuş olabilirler.

...Herhangi bir menfaat düşüncesiyle kötü propaganda yapmayı kendine iş edinen kimselerde vardır. Bir malın fiyatını yükseltmek, elindeki stokların değerini artırmak maksadile icab eden yalanları uydurmaktan çekinmeyen bu kimseler, siyasi değil, iktisadi değil, hatta ticari de değil, fakat sadece halkı dolandırmak gayesiyle bile bile, taammüden bozgunculuğa hizmet ederler."

Bu haber metninde "bozgunculuğa" karşı milletin ve devletin alması gereken tedbirler açıklanmaya çalışılmıştır. Öncelikle adlandırma/ yaftalama stratejisinde, olumlu anlam yüklenen "millet", "devlet" ve hükûmet" iken, olumsuz anlam yüklenen ve bir nevi sosyal probleme sebep olan "bozguncu"dur. Başlıkta yer alan "önceden", "çekinmeden" ve "en büyük silah" ifadeleri ise, yoğunlaştırma stratejisine örnektir. Metnin başında yer alan "Türkiye'de, Türkler arasında bir bozgunculuk havası uyandırmakta fayda uman yabancı devletler var mıdır?" sorusu ise önvarsayımsal bir anlam içerdiğinden "rigged question"a örnektir. Buradaki olumlu "biz"i oluşturan ifade "Türkler" ve olumsuz "onlar"ı oluşturan ise "yabancı devletler"dir. Yükleme stratejisinde ise, "yabancı devletler", "bozgunculuk havası uyandırmakta fayda" ummaktadır. Dolayısıyla, bu devletlerin ve işbirlikçilerinin yaratmaya çalıştığı bozgunculuk havasının topluma karşı bir tehlike oluşturabileceği göz önüne alındığında, bu metinde argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "tehlike"nin kullanıldığı düşünülmektedir. Metnin devamında ise, bu sorunun cevabının evet olarak görmenin kolay olmadığı; çünkü "biz"in bir takım olumlu özelliklere sahip olduğu vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, iç gruba atfedilen komşularla ve muhabetlerle iyi anlaşma özelliği ile argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "fayda"nın kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca "biz" zamiri kullanılarak iç grup hakkında yapılan olumlu özelliklerin vurgulanması ve nitelenmesiyle, iç grup için dördüncü strateji olan

çerçeveleme stratejisinin kullanıldığı düşünülmektedir. "Harb fırtınası ortasında vaziyetimiz bu kadar açık ve aydınlık olduğu halde, sinsi bir bozguncu ruhun temiz topraklarımız üzerinde süründüğünü de gözden kaçırmıyoruz." cümlesinde ise "temiz topraklarımız"ı adetâ kirletmeye çalışan "sinsi bir bozguncu ruh"un varlığı anlatılmak istenmiştir. Dolayısıyla, bu metinde de yukarıda bahsedilen "tehlike" konu alanının çeşitli yoğunlaştırma stratejileriyle devam ettirildiği görülmektedir. "Bir kısım devletlerin bazı zümreleri"n ve "önceden bir takım maksadlarla buraya gönderilmiş ajanlar"ın, Türkiye'nin savaşta tarafsız kalmasını önlemek amacıyla, bir nevi bozgunculuk ruhunu besleyerek, çalıştığının öngörülmesi ise kanıtlanmamış bir argümanın doğru olarak kabul edildiğine, dolayısıyla "argumentum ad ignorantiam" mantık saptırmasının kullanıldığına örnektir. Ancak bu ajanların, "harbin umumî gidişini yüksek bir anlayışla takib edebilmek kudretinden uzak" olarak nitelendirilmesi, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "işe yaramazlık" a işaretler. Türkiye'ye zarar vermeye çalışan bazı devletlerin yaratmaya çalıştığı bozguncu havanın anlatıldığı bu köşe yazısının devamında, "bir malın fiyatını yükseltmek, elindeki stokların değerini artırmak maksadile icab eden yalanları uydurmaktan çekinmiyen bu kimseler" ifadeleriyle haksız kazanç sağlayan tüccardan bahsedilmesi ilginçtir. Bu köşe yazısı, tüccarın yüklemleme stratejisinde dördüncü ayrımcı hüküm olan "(Gayrimüslim) Tüccar, milletin çıkarını istemeyen dış mihraklar ile işbirliği içindedir." ile ilişkilendirilebileceğini düşündürmektedir. Ayrıca tüccarın halkı dolandırdığı ifade edilerek, yüklemleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar suçlu olmaya yatkındır" hükmüne de yer verildiği, bu durumun bozgunculuğa hizmet etmesiyle ise argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "yük"ün kullanıldığı düşünülmektedir. Metinde geçen "çekinmeden", "en büyük", "ancak", "büyük", "açık ve aydınlık" ve "sinsi" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

26 Mayıs 1942 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan "1942 Bütçesinin Müzakeresine Başlandı" başlıklı "394 milyon lira tutan bütçenin umumi heyeti, dün Millet Meclisi'nde kabul edilerek Vekâlet bütçelerinin müzakerelerine geçildi. Maliyet vekili izahat verdi. Milli müdafaa ihtiyaçlarına 221 milyon lira ayrıldı. Bazı vergilere zam yapıldı, fevkalâde kazançlardan da vergi alınacak." alt başlıklı haber metnine göre,

"B. M. Meclisinin bugün Reis Abdülhalik Rendanın reisliğinde yaptığı toplantıda Maliye Vekili Fuad Ağralı, yeni bütçe hakkında beyanatta bulunarak 394,314,918 lira tutan 1942 bütçesinin bütün Cumhuriyet devri bütçeleri gibi mütevazin olduğunu, fakat bu bütçe dünya harbinin ağır şartları içinde hazırlandığından müzakeresi esnasında bu noktaların nazarı

dikkate alınmasını söylemiş, umumî hizmetlerin tamamile ifası için hiç bir fedakârlıktan kaçınılmadığını, milli müdafaanın hazara normal ihtiyaçları haricindeki diğer ihtiyaçların fevkalâde kazançlarla karşılandığını ilâve etmiştir."

"Yeni vergi ve zam hususunda son olarak fevkalâde kazançlardan alınacak vergi hakkındaki lâyihaya temas edeceğim. Sermayenin normal gelirinden ziyade fevkalâde ahval ve şeraitten faydalanarak elde edilen büyük kazançları yalnız normal zamanlara mahsus vergiye tutmakla iktifa edilmesinin adalet icablarıyla telif edilemeyeceği meydandadır. Arzettiğim lâyiha, bu düşünceyle hazırlanmıştır. Esası hiç bir itiraza mütehammil olmıyan bu mevzuda tereddüd sebebi olabilecek yegâne nokta fevkalâde kazancın tespitindeki isabet derecesidir. Takdim ettiğimiz lâyihadaki hükümlerle bunu azami derecede temin için tatbikini mümkün gördüğümüz bütün tedbirlere müracaat edilmiştir. Halen encümenlerde tetkik edilmekte olan lâyihanın yüksek Meclisin isabetli kararile istihdaf ettiği maksada en uygun bir şekil alacağına şüphe yoktur."

Bu haber metninde, bütçe müzakeresine başlandığının ifade edilmesi ile konu alanı olarak "kanun"un kullanıldığı görülmektedir. "Fevkalâde kazançlardan" vergi alınacağı lafzı, o dönemde tüccarın elde ettiği haksız kazançla işaret etmekte ve bu kazancın vergilendirilmesinin amaçlandığı Varlık Vergisi'ne giden sürecin başlatıldığını göstermektedir. "Dünya harbinin ağır şartları" lafzı ise, II. Dünya Savaşı'nın yarattığı ekonomik koşulların güçlüğüne ifade ederek, verginin sebeplendirilmesinde konu alanı olarak "gerçekliğin" kullanıldığını düşündürmektedir. Maliye Vekilinin beyanatını açıklayan bu haber metninde, tüccar tarafından edinilen haksız kazancın, "fevkalâde ahval ve şeraitten faydalanarak" elde edilmesi, tüccarın topluma "yük" oluşturacak eylemlerde bulunduğunu ve toplumdaki "adaletin" sağlanması için ayrıca bir vergilendirmeye ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, haksız kazanç elde eden tüccar, yüklemleme stratejisinden beşinci hüküm olan "(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatıcı eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir." bağlamında kullanılmıştır. Ayrıca, tüccarın haksız kazanç elde ettiği düşüncesi, mantık saptırması olarak, bir argümanın çürütülmediği takdirde doğru kabul edilmesi anlamındaki "argumentum ad ignorantiam"a başvurulduğuna ve bu haksız kazancın vergilendirilecek olması ise ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum"un kullanıldığına işaret etmektedir. Metinde geçen "hiç bir", "ağır", "fevkalâde", "tamamıyla", "isabetli", "mümkün" ve "azami derecede" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

27 Mayıs 1942 tarihinde ilk sayfada ve devamı üçüncü sayfasında yer alan "1942 Bütçesinin Manasında" başlıklı Yunus Nadi'nin köşe yazısında,

"Vatandaşlara yüklenen vergilerin adalet esaslarına yakışır olması için hükûmet tarafından ciddi tedbirler alındığını sayın Maliye Vekilinin evvelki günkü nutkundan öğreniyoruz. Bugünkü şartlar dahilinde, bazı ferd ve zümrelerin fevkalâde vaziyetten istifade

ederek nispetsiz kazançlar elde etmesine mâni olunacaktır. "Sermayenin normal gelirinden ziyade fevkalâde ahval ve şeraitten faydalanarak elde edilen büyük kazançları yalnız normal zamanlara mahsus vergiye tutmakla iktifa edilmesinin adalet icablarıyla telif edilemeyeceği meydandadır." Bu gibi anormal kazançlara mâni olmak maksadile hükûmet Meclise yeni bir kanun projesi teklif ediyor. Tatbik şekilleri üzerinde salâhiyetli kafaların herhalde bir çare bulacağı bu proje, memlekette harb fırsatından istifade ederek aşırı servet yapan zümreleri ortadan kaldırmağa çalışacaktır."

Dönemin baş yazarı olan Yunus Nadi'nin kaleme aldığı bu köşe yazısında, 1942 yılının bütçesi ele alınmış ve Maliye Vekili'nin bir gün önceki nutkuna atıf yapılmıştır. Vekilin nutkunu destekleyen bir yazının yazılması argümantasyon stratejisinde, konu alanı olarak "otorite"nin ve vergi dağılımının adalet esaslarına göre düzenleneceğinin belirtilmesi ise "adalet"in kullanıldığını göstermektedir. Metnin devamında vergilendirmede adaletin sağlanma isteğinin sebebi, "bazı ferd ve zümrelerin" II. Dünya Savaşı'nın yarattığı olumsuz ekonomik koşullardan faydalanarak kazançlarını arttırması olarak gösterilmiştir. Dolayısıyla, bu metinde adlandırma/ yaftalama stratejisinde ayrımcı söyleme tutulan dış grup "bazı ferd ve zümreler"dir; bu ayrımcı söyleme sebep olan yükleme stratejisindeki hükmün ise, "(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatıcı eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir." olduğu düşünülmektedir. Tüccarın "fevkalâde vaziyetten" faydalanarak haksız kazanç elde ediyor olması ise onun bir nevi "(Gayrimüslim) Tüccarın, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumlu" olduğu anlamına gelmektedir. Metnin devamında Maliye Vekili'nin sözleri birebir alıntılanarak otorite referans olarak gösterilmiştir. Ayrıca, "anormal kazançların" önüne geçilmek için yeni bir kanun projesinin hazırlanıyor olması, argümantasyon stratejisinde "kanun" konusunun kullanıldığına işarettir. Bu kanun projesinin amacının "aşırı servet yapan zümreleri ortadan kaldırmak" olduğunun belirtilmesi ise, bu zümreyi tehdit etme amacı içerdiğinden, ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırmasının kullanıldığı görülmektedir. Maliye Vekili'nin sözleri önceki haberlerde çözümlemeye tâbi tutulduğundan bu haber metninde çözümlemesine ihtiyaç duyulmamıştır. "Nispetsiz", "anormal", "salahiyetli" ve "aşırı" ifadeleri yoğunlaştırma stratejisi aracılığıyla anlamdaki vurgunun kuvvetlendirildiğine işarettir.

29 Mayıs 1942 tarihinde ikinci sayfadaki Ziyaeddin Fahri'nin kaleme aldığı "Cemiyet Davaları" köşesinde "Yahudilik ve Komünistlik" başlıklı, "Yahudilik ile komünizm arasında değil, bilâkis Yahudilik ile kapitalizm arasında sıkı bir münasebet mevcuttur" alt başlıklı köşe yazısına göre,

"Bir defa komünistlik ve Yahudilik hakkında rastgele bildiklerimizi göz önünde tutalım: Bu iki insan tipi birbirinin zıddı olarak görünüyor. Şöyle ki bir Yahudi bulunduğu sosyal şartlar itibarile her doktrine salık olabilir. Onun samimi olarak hoşlanmadığı bir fikir varsa o da komünizmdir. Zira iktisadi vakıalar tarihinde Alman sosyologu Lombardın ifadesile "kapitalist adam", "homo capitalisticus", ve "Yahudi adam" "homo judacus" birbirinin aynıdır. Kapitalizm tarihi, bir manada bu "Yahudi adam" tipinin tarihidir. Onbeşinci asırda İspanya'dan kovulan ve Hollanda'da yerleşen Yahudilerle, aynı asırla başlayan Hollanda kapitalizmini birbirine bağlamak lazımdır. Keza muhtelif memleketlere dağılmış olmaları itibarile para münasebetlerinin milletler arası bir şekil almasındaki tesirleri aşikârdır. Zira birbirlerini muhtelif memleketlerde daha iyi tanımakta, bu yüzden gayet tabii ve haklı olarak birbirlerine bağlı bulunmaktadır. 1688'de borsa ve piyasa tekniğine aid olmak üzere intişar eden ilk iktisadi eserin De la Vega isminde Hollandalı bir Yahudi tarafından kaleme alınmış olması sebepsiz değildir. İsmi zikrettiğimiz Alman sosyologunun "Yahudiler ve İktisadi Hayat" eserinde zengin vakıalarla izah eylediği bu hadise Yahudilikle komünizm arasında değil, bilâkis Yahudilikle ferdicilik ve sermayedârlık arasında çok sıkı bir ayniyete varan münasebetin tesisini icab ettirmektedir."

"O halde nasıl oluyor da son senelerin bir kısım dünya matbuatında Yahudilerin mutlaka komünist ve komünistlerin mutlaka Yahudi olduğu yolunda bu kadar yazı yazılıyor?...Filhakika işaret ettiğimiz hareket noktasından yüründüğü takdirde ileri sürülen ayniyet tamamen gayriilmidir. Yalnız bir başka hareket noktasından azimet edildiği zaman Yahudilikle komünizm arasında şaşırtıcı bir beraberlik görülecektir. Şöyle ki milli vahdet peşinde koşan, milli şuurunu arayan ve kendisine gelmek ve siyasi ve iktisadi menfaatlerini korumak isteyen cemiyetler içinde bulunan Yahudiler gayet tabii olarak bu koşuş ve arayıştan memnun olmazlar. O zaman kurtuluş yolu, bu milli şuur gerginliğini azaltacak içtimaî ve siyasi doktrinlere intisab etmekten ibaret olacaktır."

Yahudilik ile kapitalizm arasındaki ilişkiyi ele alan bu köşe yazısının çözümlemeye tâbi tutulmasının sebebi, Varlık Vergisi ile ilgili gazete metinleri incelendiğinde, bu verginin çıkarılmasındaki amacın tüccarın II. Dünya Savaşı dönemindeki ekonomik koşullardan faydalanarak zenginleşmesi olarak ifade edilmesidir. O dönemde Türkiye'nin en fazla ticaret hacmine sahip ilinin İstanbul olduğu ve bu ilde ticaret faaliyeti yürütenler arasında Yahudi çoğunluğun bulunduğu düşünüldüğünde bu köşe yazısı çözümlenmiştir. Dolayısıyla, bu vergi çıkarılmadan önce kamuoyunun oluşturulduğu tarihlerde kapitalizm ile Yahudilik arasında sıkı sıkıya bir bağ olduğunu öngören bir köşe yazısının yazılması anlamlıdır. Yahudileri kapitalizm ile ilişkilendirerek Wodak'ın (2001) adlandırma/ yaftalama stratejisine göre, din ögesi üzerinden bir ayrımcı söylem türetilmekte, bu ayrımcı söylemin ise yüklemleme stratejisinin beşinci hükmü olan "(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatıcı eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir." ile örtüştüğü görülmektedir. Metinde geçen "zira iktisadi vakıalar tarihinde Alman sosyologu Lombardın" ifadesi ile, "kapitalist adam", "homo capitalisticus" ve "Yahudi adam" "homo judacus" birbirinin aynıdır" cümlesi ile; "Yahudi adam", "kapitalist" lafzı ile tanımlanmıştır. Bu cümlede Wodak'ın (2001) çözümlemesine göre, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "tanım", "kapitalist adam"ın olumsuz bir anlam içerdiği

düşünüldüğünde, konu alanı olarak "işe yaramazlık"ın kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca, metnin devamında, bu konunun tarihi olaylarla açıklanması konu alanı olarak "tarih"e, referans olarak bir Alman sosyologunun verilmesi ise konu alanı olarak "otorite"ye işaret etmektedir. "Keza muhtelif memleketlere dağılmış olmaları itibarile para münasebetlerinin milletler arası bir şekil almasındaki tesirleri aşikârdır" cümlesi ise kanıtlanmadığı halde bir yargıyı ortaya koymasından dolayı "petitio principii" adlı mantık saptırmasına örnektir. Metnin ikinci paragrafında ise II. Dünya Savaşı döneminde Yahudiliğin komünizmle nasıl ilişkilendirildiğine dair bir önvarsayımsal soru sorulmasıyla "rigged question" adlı mantık saptırmasının kullanıldığı düşünülmektedir. O dönem matbuatı incelendiğinde, özellikle Hitler Almanyası'nda Yahudilik ile komünizmin aynı bağlamda değerlendirildiği ve bu grubun adeta şeytanlaştırıldığı görülmektedir. Ancak dönemin Türkiye'sinde tam tersi bir durum söz konusudur. Yahudi adam komünizmle ilişkilendirilmek yerine, kapitalizm ile ilişkilendirilmekte ve bu durum, kapitalist zihniyetin dönemin ekonomisini hasara uğrattığı düşüncesiyle Yahudiliğin ötekileştirilmesiyle sonuçlanmaktadır. "Milli vahdet peşinde koşan, milli şuurunu arayan ve kendisine gelmek ve siyasi ve iktisadi menfaatlerini korumak istiyen cemiyetler içinde bulunan Yahudiler gayet tabii olarak bu koşuş ve arayıştan memnun olmazlar" cümlesiyle Yahudilerin milli şuur ve milli vahdet koşan cemiyetlerden hoşlanmadığının belirtilmesi "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." hükmünü desteklemektedir. Bu cümle, adlandırma/ yaftalama stratejisinde dış grubu "milli vahdet peşinde koşan, milli şuurunu arayan ve kendisine gelmek ve siyasi ve iktisadi menfaatlerini korumak istiyen cemiyetler" ve "Yahudiler" şeklinde kurgulamıştır. Dolayısıyla, metinde toplum içindeki Yahudiliğin varlığı, milli çıkarlara ters düşmesinden dolayı toplum adına bir "zarar" olarak işlenmiştir. Nitekim, bu zararın birtakım siyasi ve içtimai doktrinler ile etkisinin azaltılması istenmiştir. Metinde geçen "sıkı", "samimi", "aşikâr", "daha iyi", "gayet tabî" ve "haklı" gibi ifadeler ile yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 8. 1 ile 31 Mayıs 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	1	%6,7
2. Hüküm	2	%13,3
3. Hüküm	2	%13,3
4. Hüküm	1	%6,7
5. Hüküm	4	%26,7
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	5	%33,3
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	0	%0
Toplam	15	%100

Tablo 8'de 1942 yılı Mayıs ayı boyunca Varlık Vergisi Kanunu'na zemin oluşturabilecek ve onunla ilişkilendirilecek haber metinleri ve köşe yazılarının yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı gösterilmektedir. Buna göre en yüksek oran %33,3 ile "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamına gelen yedinci hüküm çıkarken, onu %26,7 oranla beşinci hüküm olan "(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatıcı eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir." takip etmektedir. "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." anlamına gelen ikinci hüküm ve "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü hüküm %13,3 oranla 2'şer kere işlenmiştir. "(Gayrimüslim) Tüccar, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumludur." anlamını içeren birinci hüküm ise %6,7 oranla sadece 1 kere işlenmiştir.

Tablo 9. 1 ile 31 Mayıs 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Yük	6	%23,1
Kanun	5	%19,3
Adalet	3	%11,6
İşe yaramazlık	2	%7,7
Tehlike/zarar	2	%7,7
Kültür	2	%7,7
Otorite	2	%7,7
Gerçeklik	1	%3,8
Fayda	1	%3,8
Tanım	1	%3,8
Sayılar	1	%3,8
Toplam	26	%100

Tablo 9'da 1942 yılında Mayıs ayı boyunca Cumhuriyet Gazetesinde çıkan Varlık Vergisi Kanunu'na zemin hazırladığı düşünülen haber metinlerinin ve köşe yazılarının argümantasyon stratejisine göre konu alanı dağılımları gösterilmektedir. Buna göre, Mayıs ayı boyunca en fazla kullanılan konu alanı %23,1 oranla yük olurken, onu %19,3 oranla kanun takip etmiştir. Adalet konu alanı %11,6; işe yaramazlık, zarar, kültür ve otorite konu alanları %7,7; gerçeklik, tanım ve sayılar konu alanları ise %3,8 oranlarına sahiptir.

18 Haziran 1942 tarihinde ilk sayfanın altında devamı üçüncü sayfada yer alan "Fevkalâde Kazançlar Vergisi" başlıklı "Bugün, Parti grubunda kanun lâiyhası son şeklini alacak" alt başlıklı haber metnine göre,

"Meclis Parti Grubu Umumi Heyeti yarın toplanacaktır. Yarınki toplantıda fevkalâde kazançlardan alınacak vergi hakkında Parti komisyonunun hazırladığı proje üzerinde konuşulacağı anlaşılmaktadır. Yarın muhtelif hatibler tarafından vaki olacak mütalealarla verilen kararlar nazarı dikkate alınarak kanun lâiyhası bu esaslara göre hazırlanması için Meclis encümenlerine tevdi edilecektir."

Bu haber metninde vurgulanan, haksız kazanç olarak elde edilen "fevkalâde kazançlar"ın vergilendirileceğidir. Argümantasyon stratejisinde "kanun" konu alanının kullanıldığı bu haber metninde; yükleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar

açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamını işleyen üçüncü ayrımcı hüküm kullanılmıştır.

Tablo 10. 1 ile 30 Haziran 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	0
2. Hüküm	0	0
3. Hüküm	1	%100
4. Hüküm	0	0
5. Hüküm	0	0
6. Hüküm	0	0
7. Hüküm	0	0
8. Hüküm	0	0
9. Hüküm	0	0
Toplam	1	%100

Tablo 10'a göre, sadece 1 haber metninin Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarılmasına zemin hazırladığı düşünülen Haziran ayında, bu haber metninde yükleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hüküm, üçüncü hüküm olan "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir."dir.

Tablo 11. 1 ile 30 Haziran 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Kanun	1	%100
Toplam	1	%100

Tablo 11'e göre, 1942 yılının Haziran ayında Cumhuriyet gazetesinde çıkan haber metninde argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanı %100 oranla kanundur.

7 Temmuz 1942 tarihinde ilk sayfada Yunus Nadi'nin kaleme aldığı "Harb Ekonomisi" adlı köşe yazısına göre,

"Yakın vilayetlerimizden birini dolaşıp gelen bir tanıdığımız az emekle çok kazanmağı itiyad etmiş bir bölgedeki vatandaşların çalışmaktan ziyade kendilerini zevk ve safaya vermeğı tercih etmekte olduklarından ve bunun neticesi olarak nispetle makul fiatla da görölmesi lazım işleri başaracak adam bulunamadığından bahsetti, ve içtimaî bir yara olarak müşahede üzerinde hayret ve teessürle ısrar etti....Ziya Paşa merhumunun dediğı gibi: "Nush ile uslanmayanı etmeli tekdir; Tekdir ile uslanmayanın hakkı kötüktir."Memlekette herkesin kendisine ve ammeye faydalı olarak çalışması yeni hayatın baş kaidesidir. Bilerek bilmeyerek bu doğru yoldan şaşanların çoğaldığı görölürse mecburi çalışma mükellefiyeti bile tatbik olunabilir. İçtimai ahlâkın inhilalden korunması bütün milletin üzerinde ehemmiyetle duracağı bir vazifedir."

Bu haber metninde, başlıktan anlaşıldığı üzere kullanılan konu alanı "ekonomi"dir. Adlandırma/ yaftalama stratejisine göre ise, biz ve öteki ayrımı "bütün millet"e karşı "az emekle çok kazanmağı itiyad etmiş bir bölgedeki vatandaşların çalışmaktan ziyade kendilerini zevk ve safaya vermeğı tercih edenler" ifadeleriyle oluşturulmuştur. Dolayısıyla, adı zikredilmese de belli bir bölgede yaşayan vatandaşların az emek harcayarak çok para kazandıkları, yani haksız kazanç elde ettikleri, bu kazancı da zevk ve sefa içinde harcadıkları vurgulanmaktadır. Bu durumun yarattığı etki ise, "içtimaî bir yara" söz öbeğıyle anlatılarak, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "yük" kullanılmıştır. Ziya Paşa'nın referans gösterilerek "uslanmayanın hakkı kötüktir" sözünün kullanılması ve devamında "mecburi çalışma mükellefiyeti"nin gelme ihtimalinin olduğunun belirtilmesi ise bir cezalandırma olacağına işaret ettiğinden, ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırmasına örnektir. Memlekette herkesin kendisine ve ammeye faydalı olarak çalışması gerektiğı, aksi halde bu durumun içtimai ahlaka zarar verdiğinin belirtilmesiyle ise, yükleme stratejisindeki ayrımcı hükümlerden, "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." anlamına gelen ikincisi ve "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncüsünün ön plana çıktığı görölmektedir. Sonuç olarak, haksız kazanç elde eden vatandaş açgözlü bir şekilde davranarak sadece kendini düşünmekte, milletine zarar vermekte ve onun ahlaken yozlaşmış bu davranışları ise milletin ahlaki ve kültürel değerlerine de zarar vermektedir. Metinde geçen "hayret ve teessürle", "çok", "bilerek bilmeyerek", "baş", "doğru" ve "ehemmiyetle" gibi ifadeler, yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

25 Temmuz 1942 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan ikinci sayfada devam eden "Hükûmetin Yeni Kararları" başlıklı, "Gıda maddelerine elkonma kararı kalktı. Fiat Murakebe Komisyonları, Vilâyet İaşe Teşkilâtı, Subaşılıklar lâğvedildi, gıda

maddeleri serbest fiatla satılacak. Ticaret Vekilinin Hitabesi: Doktor Behçet Uz, halkımızın sabırlı olmasını, köylünün vazifesini yapmasına yardım edilmesini, tüccarın ihtikârdan kaçınmasını tavsiye etti" alt başlıklı haber metnine göre,

"Tacirlerimiz her memlekette olduğu gibi bizde de zeki ve çok becerikli adamlardır. Onlara zekâ ve kabiliyetleri herhangi bir buhranın doğmasına daima mânidir ve menfaatlerinin icabı da budur. Kendi teşekkülleri onları daima ikaz eder ve aralarındaki kötülükleri temizlemek için gene kendi aralarında mücadele ederler. Bunlar içinde, her tarafı aldatıyorum iddiasında zannında, gafletinde bulunanlar da eksik değildir. Fakat bu gafillerin unuttukları bir şey vardır ki: Bu da zararı yalnız memlekete değil, bizzat kendine olan haris kazancın çok defa kurbanı olduklarıdır. Hududsuz ve gayrimeşru para kazanmak hırsı kimse tarafından farkedilmez zanneden bunlar, kendilerinin halk ve hükûmet tarafından ne kadar ince bir itina ile takip edildiklerinin farkında değillerdir. Böylelerine de tavsiyemiz, bu gaflet uykusundan uyanmalarıdır. Her işimizde olduğu gibi bu hususta da en faydalı bildiği tedbirleri alan hükûmetle halkımızın esnaf ve tacirlerimizin ve her türlü ticari teşekküllerin istekli bir iş birliği yapacaklarından eminim."

Haber metninin alt başlığında Ticaret Vekili'nin tüccarın ihtikârdan kaçınması gerektiğini tavsiye etmesi, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "otorite"ye işaret etmektedir. Wodak'ın (2001) söylem- tarihsel yaklaşımına göre, tüccarın ihtikâr yapma eğiliminde olması, onun suçlu olmaya yatkın olduğunu düşündürmekte, dolayısıyla metinde yükleme stratejisindeki yedinci hüküm kullanılmaktadır. Metnin devamında ise, tüccarın zeki ve çok becerikli olduğu belirtilmiş; tüccarın, dış grubun, sahip olduğu olumlu özellikleri anlatılarak konu alanı olarak "fayda" kullanılmıştır. Ancak, beşinci ayrımcı hükmün vurgulandığı, tüccarın olumlu özelliklerin yanında "aldatıyorum iddiasında gaflet içinde bulunması" ifadeleriyle olumsuz özelliklerinin vurgulanması, dış gruba yönelik bir hafifletme stratejisinin kullanıldığına işaret eder. Adlandırma/ yaftalama stratejisine göre "gafil" olarak nitelendirilen bazı tüccarların, kendi kazanç hırsının kurbanı olduklarının belirtilmekte, bu kişilerin hükümet tarafın itina ile takip edildiklerinin farkında olmayarak "gaflet uykusu"nda oldukları iddia edilmektedir. Adlandırma/ yaftalama stratejisine göre, "hududsuz ve gayrimeşru para kazanmak hırsı kimse tarafından farkedilmez zanneden" olarak nitelendirilen tüccarların yükleme stratejisine göre, "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü ve "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamındaki yedinci ayrımcı hükümleri taşıdıkları görülmektedir. Bu kişilerin, kendilerini, halk ve hükümet tarafından izlendiğinin farkında olmaması ise, yakında bu gayrimeşru para kazanma hırsından ötürü ceza alma ihtimallerini ortaya koyduğundan, ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum" mantık saptırmasına örnektir. Metinde geçen "her memlekette olduğu

gibi", "daima", "her tarafı", "hudutsuz", "haris", "ne kadar ince" ve "gaflet" gibi ifadeler ile yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 12. 1 ile 31 Temmuz 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	%0
2. Hüküm	1	%20
3. Hüküm	2	%40
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	1	%20
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	1	%20
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	0	%0
Toplam	5	%100

Tablo 12'e göre, 1942 yılı Temmuz ayında Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan Varlık Vergisi Kanunu'nun alt yapısını sağlayarak, bu kanunla ilişkilendirilebilecek haber metinleri ve köşe yazılarında toplamda 5 kere yükleme stratejisinde ayrımcı hüküm niteliği taşıyacak söylem ortaya konmuştur. Bu hükümlerden %40 oranla en fazla işlenen "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamını taşıyan üçüncü hükümdür. Onu her biri %20 orana sahip olmak üzere ikinci, beşinci ve yedinci hükümler takip etmektedir.

Tablo 13. 1 ile 31 Temmuz 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Kültür	1	%20
Fayda	1	%20
Ekonomi	1	%20
Otorite	1	%20
Yük	1	%20
Toplam	5	%100

Tablo 13'te 1942 yılı Temmuz ayında Varlık Vergisi Kanunu'na zemin hazırladığı düşünülen haber metinleri ve köşe yazılarında argümantasyon stratejisinde

kullanılan konu alanlarının dağılımı verilmiştir. Buna göre, Temmuz ayında kullanılan konu alanları her biri %20'lik orana sahip olmak üzere, kültür, fayda, ekonomi, otorite ve yüküdür.

4 Ağustos 1942 tarihinde üçüncü sayfada yer alan "Hadiseler Arasında Felek" köşesinde "Neden Ucuzlamıyor?" adlı köşe yazısında,

"Bugün bakkallara mal veren tüccarın bir çoğu belki bakkalların bir kısmı şimdi aleni sattıkları malları karaborsada satmak için pahalı aldıklarından o pahalı malları elden çıkarmadan ucuz mal getirmiyorlar. Getirseler bile pahalı malları satmadan ucuzunu piyasaya atmak istemeyeceklerdir... Lakin sabık kaçakçı, sabık istifçi ve sabık karaborsacı kaçak aldığı pahalı malı ucuz satarak zarar etmek istemediği için piyasaya yeni mal çıkarmıyor ki ucuz alalım...Belediyenin fiat murakabesi başlayıncaya kadar cambazları şu heyecan günlerinde serbest bırakamayız. Bunlara ancak mümkün olan bu çeşid tedbirlerle mukabele ve mukavemet edebiliriz. İstanbuldaki zahireci, yağcı ve bakkalların bu halka kolaylık göstereceklerinden, onun zayıf kesesine nameşru şekilde el sokmağa tenezzül etmeyeceklerinden eminiz. İçlerindeki üç, beş, on tane soysuzu da kendi arkadaşlarının yere vuracaklarından emin olmak istiyoruz. Böyle soysuzları yakalandıkça halka bildirmek Belediye için, Ticaret Odası için gazeteler ve hepimiz için bir vazifedir. Bu vazifeyi yapacağız. Soysuzu artık yaşatmıyacağız. Kanımızı emen muhtekire hayat ve fırsat vermiyeceğiz. Yatağımıza bir tahta kurusu, içimize bir pire girmesine tahammül edemiyen bizlere kendi kârları için milletin kanını emmeğe, mukavemeti kırmağa ve afiyetini tehlikeye sokmağa yeltenenlere karşı merhamet, şefaet ve şefkat gösteremeyiz. Bunu yapmak kimsenin hakkı ve haddi değildir."

Bu haber metninde adlandırma/yaftalama stratejisinde iç grubu tanımlamak için "biz" ve "millet" ifadeleri kullanılırken; dış grubu tanımlamak için "tüccarın bir çoğu", "sabık kaçakçı, sabık istifçi ve sabık karaborsacı", "cambaz", "üç, beş, on tane soysuz", "kanımızı emen muhtekir" ve "milletin kanını emmeğe, mukavemeti kırmağa ve afiyetini tehlikeye sokmağa yeltenenler" ifadeleri kullanılmıştır. Haber metninde, haksız kazanç elde eden kimi tüccarların "(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatıcı eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir." hükmünden hareket ederek muhtekir olabileceği, dolayısıyla "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır" ayrımcı hükmü işlenmiştir. Metnin genelinde ele alınan husus piyasaya ilişkin olduğundan, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "ekonomi"ye, dış grubun haksız kazanç elde ederek piyasadaki malların fiyatını yükseltmesinden ise, "yük"e girmektedir. İstanbuldaki zahireci, yağcı ve bakkalların bir kısmının halka zarar veren hareketlerde bulunması "soysuz"luk olarak nitelendirilmiş ve bunların daha fazla yaşatılmayacağı, bir şekilde cezalandırılarak yok edileceği belirtilmiştir. Bu durum ise Wodak'ın (2001) söylem- tarihsel yaklaşımına göre, ceza istemiyle tehdit etme anlamına gelen "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırmasına örnektir. Ayrıca, "biz" zamirine yüklenen soysuzu yaşatmama ve

muhtekire fırsat vermeme nitelendirmeleriyle, dördüncü strateji olan çerçeveleme stratejisinin kullanıldığı düşünülmektedir. Dikkat edilirse, bir önceki metinlerde dış grubu nitelendirirken "bazı tüccarlar", "bir bölgedeki vatandaşlar" gibi betimlemeler kullanılırken; bu ve bundan sonraki haber metinlerinde haksız kazanç elde eden tüccarların çoğunlukla İstanbul'da olabileceği fikri işlenmektedir. Ayrıca, metinde geçen "aleni", "pahalı", "sabık", "zayıf", "nameşru" ve "böyle" gibi ifadeler ile anlam kuvvetlendirilerek yoğunlaştırma stratejisi kullanılmıştır.

5 Ağustos 1942 tarihinde ikinci sayfada yer alan "Hem Nalına Hem Mihnına" köşesinde kaleme alınan "Vurgunculuğa Karşı" başlıklı köşe yazısında,

"İstanbulda vurguncular şu iki sebeble Ankaradan daha çoktur. 1- İstanbul, Ankara'dan daha büyük ve kalabalık olduğu için, 2- İstanbulda çok eski zamanlardan kalma fena bir görenek ve gelenek ile yalnız kendi mide ve keselerini düşünen açığöz vurguncular bol olduğu için. Bu habis ruh, şimdi etrafı kollamaktadır; yeni başlayan serbest ticaret geliştikten sonra, şeytana pabucunu ters giydiren bir ustalıklarla her fırsattan istifade etmeğe çalışacaktır. Umumi ve milli menfaat -bir halk tabiriyle- ona vızgelir. Bu gibilerin, son alınan tedbirleri, halkın zararına ve kendi kârlarına, istismar etmelerine meydan vermemek için Ankarada alınan tedbirleri İstanbulda da almak kat'iyyen lazımdır."

Bu haber metninde, "biz" i oluşturan iç grup "Ankara"daki tüccarlar olarak nitelendirilirken; "onlar"ı oluşturan dış grup ise, "İstanbuldaki vurguncular", "açığöz vurguncular" ve "habis ruh" şeklinde nitelendirilmiştir. Öncelikle, İstanbul'da olan tüccarın "vurguncu" olarak nitelendirilmesi bile, onun suç işlemeye yatkın olduğunu düşündürmekte, dolayısıyla yükleme stratejisinde yedinci hüküm olan "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır"ın kullanıldığı görülmektedir. Köşe yazısında, İstanbul'daki tüccarın vurguncu olmasının sebebinin, eski zamanlardan kalma fena bir gelenek görenek ile sadece kendi midesini ve kesesini düşünmesi olarak gösterilmesi ve tüccarın umumi ve milli menfaati umursamaması, tüccarın aç gözlü bir şekilde davranarak sadece kendi çıkarını düşündüğünü göstermekte; dolayısıyla, yükleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü ayrımcı hüküm işlenmektedir. İstanbul'da dolaşan bu "habis ruh"un yükleme stratejisindeki özelliği ise, şeytana pabucunu ters giydirmesi ve her türlü fırsattan istifade etmesi olarak görülmektedir. Halka verilen zararın azaltılması için Ankara'da alınan tedbirlerin İstanbul'da da alınmasının istenmesi, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "yük"e ve "adalet"e işaret etmektedir. Köşe yazısında geçen "kat'iyyen", "açığöz",

"habis", "ustalıkla" ve "her fırsatta" gibi ifadeler ile yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

9 Ağustos 1942 tarihinde ikinci sayfada yer alan "Hem Nalına Hem Mihnına" köşesinde kaleme alınan "Ticaret Serbest, Vurgunculuk Yasaktır" başlıklı köşe yazısında,

"İşitiyoruz ki bankalardan paralarını çekerek veya kredi istiyerek bol miktarda mal alanlar ve bunları kışın daha yüksek fiyatlarla satmak üzere şimdi pazara ve satışa çıkarmıyanlar türemeğe başlamış....Bu işittiklerimizin ne derece doğru olduğunu tayin edecek mevkide bulunmadığımız için pek de inanmıyarak "mış" diye nakletmekle iktifa ettik. Temenni ederiz ki doğru olmasın. Çünkü doğru olduğu takdirde istifçilik, stokçuluk, vurgunculuk hortlamağa hazırlanıyor demektir. Bu hortlama, Saraçoğlu kabinesinin el birliği ve işbirliği siyasetine asla uygun değildir; bilâkis bu siyaseti baltalamağa doğru gitmektedir. Hükûmet ticaret üzerindeki sıkı bağları çözerken bunun serbest kalan kollar, kendi tedbirlerini baltalasınlar ve yüksek kazanç peşinde koşan açgözlüler, halkın zararına bol bol para kazansınlar diye yapmamıştır. İş bu fena yola dökülürse, alacağı tedbir ve baltalayıcı kolları bağliyacık ip yok değildir. Ticaret serbesttir: fakat vurgunculuk yasaktır. Bunu unutmalıyım."

Söylem- tarihsel yaklaşımındaki adlandırma/ yaftalama stratejisine göre, bu köşe yazısında iç ve dış grupları oluşturan sosyal gruplar, "biz" için "halk", "hükümet" ve "Saraçoğlu kabinesi" iken, "onlar" için "yüksek kazanç peşinde koşan açgözlüler"dir. Haksız kazanç vurgusunun yapıldığı bu köşe yazısında, bol miktarda mal alıp daha sonrasında yüksek fiyatlarla satmak için malı elinde tutan stokçu, istifçi ve vurguncudan bahsedilmektedir. Köşe yazısının başlığında da belirtildiği gibi, bu haksız kazanç elde etmeye çalışanların vurgunculuk yapmaya çalıştığı iddia edilerek, yükleme stratejisinde suç işlemeye yatkın olduğu ve açgözlü tavırlarından dolayı kendi çıkarını düşünerek millete zarar verdiği hükümleri işlenmiştir. Ayrıca, köşe yazısında belirtilen vurgunculuk yapma olgusu kanıtlanmış bir durum olmayıp "işitiyoruz ki" şeklinde temellendirilmesinden dolayı, kanıtlanmamış argümanların kanıtlanmış olarak savunulması anlamına gelen "petitio principii" adlı mantık saptırmasının kullanıldığı düşünülmektedir. Köşe yazısında, ortaya çıkabilecek vurgunculuk ihtimalinin hem hükümetin öngördüğü ekonomi programına hem de halka zarar vermesi iddiasıyla, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "zarar" ve "yük"ün işlendiği görülmektedir. "İş bu fena yola dökülürse, alacağı tedbir ve baltalayıcı kolları bağliyacık ip yok değildir" cümlesiyle ise vurgunculuk yapma ihtimali olanların, bu eylemi gerçekleştirdiklerinde cezalandırılacağı belirtilmekte; dolayısıyla ceza istemiyle tehdit etme anlamında kullanılan "argumentum ad baculum"a başvurulmaktadır.

Metinde kullanılan "daha", "'mı" diye", "asla", "sıkı", "yüksek" ve "bol bol" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

14 Ağustos 1942 tarihinden ikinci sayfada yer alan "Şehir haberleri" köşesinde "Mal Saklıyan Tacirler " başlıklı "İki Yahudi ticarethanesi sahibleri milli korunma mahkemesine verildi." alt başlıklı haber metninde,

"Çiçekpazarında Fındıklıyan Hanı altında depoları bulunan Albert Merahim ve Ortaklarına aid emaye ve cam eşya ticarethanesinin, 941 senesinde ithal ettiği eşyayı depolarında saklıyarak satışa çıkarmadığı tesbit edilmiştir...Hasırcılarda 44 numarada ithalatçılık yapan Modro Rodrikin deposunda 20 ton limontuzu sakladığı haber alınmıştır....Tütün gümrüğünde 36 numaralı dükkanda ticaret yapan Yani ve Koço Simoyli, limon tüccarı Latif ve Rüstenden 40 liraya aldıkları bir sandık limonu 50 liraya sattıklarından haklarından zabıt varakası tanzim edilerek Milli Korunma Müddeiumumiliğine verilmişlerdir."

Yahudi tüccarların mal saklama iddiasıyla mahkemeye sevk edildiğini belirten bu haber metninde, adlandırma/ yaftalama stratejisinde olumsuz anlam yüklenen dış grup din ögesi üzerinden belirtilmiştir. Özellikle alt başlıkta suç işleyen tüccarların mensup olduğu dini grubun belirtilmesi, ayrımcı söylemin konu alanı olarak "yabancı düşmanlığı" içinde yapıldığına işaret etmektedir. Haber metninde yükleme stratejisinde gayrimüslim tüccarın suça yatkın olduğu hükmü işlendiği ve mahkemeye sevk edildiği belirtildiğinden, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "kanun"un işlendiği görülmektedir.

19 Ağustos 1942 tarihinde ikinci sayfada "Şehir Haberleri" köşesinde yer alan "Bir Yahudi Firması Adliyeye Veriliyor." başlıklı haber metnine göre, *"Şehrimizdeki bir Musevi ihracatçı firmasının yumurta mubayaatı için İstanbula gelmiş olan bir İtalyan alıcısının mümessiline düşük fiyatla mal satmak için teklif yaptığı haber alınmıştır. Yapılan tahkikatla bu hareketin vukuu sabit olduğundan, bu Musevi firması Müddeiumumiliğine verilecektir."*

Yahudi bir firmanın suç işleyerek adliyeye verildiğini belirten bu haber metninde, öncelikle firmanın "Yahudi" olduğunun vurgulanması din ögesi üzerinden ayrımcılık yapıldığını düşündürmektedir. Yükleme stratejisinde Yahudi olup da ticaretle uğraşan kişilerin suça yatkın olduğu hükmünü işleyen bu haber metninde, argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanları, "yabancı düşmanlığı" ve "kanun"dur.

23 Ağustos 1942 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan "Devletin Hakkı ve Vazifesi Olan Bir İş: Murakabe ve Ceza!" başlıklı Yunus Nadi'nin kaleme aldığı yazıya göre,

"Hükûmetin ortalığa genişlik verici çok iyi niyetli siyasetine rağmen, buhranlı vaziyetten istifade etmek isteyen açgözlüler görülürse elbette bunlar en ağır cezaları hak etmiş olacaklardır. Şükrü Saraçoğlu hükûmetinin millet ve memlekete güven temeline dayanan ferah verici serbest siyasetine bakılarak bu yeni rejimde belki herşeyin başıboş bırakıldığını sananlar olmuştur. Bu sanı çok yanlıştır." yazının devamındaki üçüncü sayfada ise "Eğer rejimde gösterilen bütün güzel niyetlere rağmen birtakım soysuzlar halkın ihtiyaç maddeleri üzerinde iddihar ve ihtikâr yollarile oynamağa kalkıştırlarsa aynı Saraçoğlu hükûmetinin hatta şimdi mevcut mevzuata dayanarak indireceği yumruklar çok ağır olacaktır... Hükûmetin ortalığa genişlik verici çok iyi niyetli siyasetine rağmen buhranlı vaziyetten istifade etmek isteyen açgözlüler görülürse elbette bunlar en ağır cezaları hak etmiş olacaklardır. Ne gibi ağır cezalar? Bunların nasıl ağır cezalar alacaklarını anlamak için kendimizden değil, yakın bir komşumuzdan misal getireceğiz. Evvelki günkü gazetelerin neşrettikleri şu Sofya telgrafını bir de buradan birlikte okuyalım. Sofya 20: Tırnova mahkemesi ihtikâr yapan üç kişiyi idama mahkûm etmiştir. Karaborsaya karşı mücadele etmek üzere hükûmetin ittihaz eylediği yeni kararlardan sonra ilk defa olarak idam hükmü verilmiş bulunmaktadır. Ve ilave edelim ki Almanyada bu kabil cürümlerin cezaları, mücrimlerin kafalarını balta ile uçurarak tatbik olunuyor... Bizde de hakimlerin kılları kıpırdamaksızın hükmedecekleri ağır cezalar devri, eğer öyle icab ederse, bugünden yarına hulul etmiş olabilir. O zaten bilkuvve mevcuttur."

Bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejileri, iç grubu betimlemek için "Saraçoğlu hükûmeti", "millet ve memleket", "halk", "biz" ve "yakın bir komşumuz" iken; dış grubu betimlemek için ise "açgözlüler", "her şeyin başıboş bırakıldığını sananlar", "birtakım soysuzlar"dır. Köşe yazısında, Saraçoğlu hükûmetinin izlediği ekonomi politikasından faydalanarak ortaya çıkan bu açgözlü gruba karşı ağır cezaların verilmesi gerektiği düşüncesi işlenmiştir. Halkın ihtiyaç malları üzerinden ihtikâr yapmaya çalışan kişilerin olduğu iddiasıyla, yüklemleme stratejisinde suça yatkın olduğu anlamındaki yedinci hüküm kullanılmaktadır. İhtikâr yapan bu kişilerin, ağır cezalarla, hatta Sofya'da görüldüğü gibi idam cezasıyla, cezalandırılmasının gerektiği iddiası ile ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırmasının metinde ön planda olduğu görülmektedir. Ayrıca, bu kişilerin halkı zarara uğrattığı ve Almanya ve Sofya'da görüldüğü üzere ağır bir şekilde cezalandırılması gerektiği ifadeleri ise, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "zarar" ve "kanun"a örnektir. "Ne gibi ağır cezalar?" soru cümlesiyle önvarsayımsal bir soru sorulduğundan "rigged question" mantık saptırmasına örnek teşkil etmektedir. "Bizde de hakimlerin kılları kıpırdamaksızın hükmedecekleri ağır cezalar devri, eğer öyle icab ederse, bugünden yarına hulul etmiş olabilir." cümlesiyle ise biz zamirine yüklenen anlam ile çerçeveleme stratejisinin kullanıldığı düşünülmektedir. "Yumruklar

çok ağır olacak", "çok iyi niyetli siyaset", "en ağır cezalar", "yakın bir komşumuz", "kafalarını balta ile uçurarak" ve "kılları kıpırdamaksızın" söz öbekleri ile ise yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

29 Ağustos 1942 tarihinde üçüncü sayfada yer alan "İhtikâr çarkı dönüyor! Tüccar, bazı erzak fiyatını, yerinde yükseltiyormuş!" başlıklı "İhtikâr suçlusu 4 Yahudi tevkif edildi " alt başlıklı haber metnine göre,

"Dükkanlarında 500 sandık bardak, çanak ve çömlek bulunduğu halde satmak istemiyen Avram Ferid Bahar, İsak Halfon, İsak Avaton adında üç Musevi tüccar yakalanmıştır...Sultanhamamında 106 numaralı manifaturacı dükkanın sahibi Mişon Allül mağazasının girilemeyecek bir yerine mühim miktardan Avrupa sateni ve astarlık kumaşları saklamış, bu mallardan almak istiyen kimseleri mal yok diyerek dükkandan geri çevirmiştir. Dün cürmü meşhud halinde yakalanan ve gizli kumaşları meydana çıkarılan Mişon Allül Milli Korunma Müddeiumumiliğine teslim edilmiş ve tevkif olunmuştur."

Yahudi tüccarların ihtikâr yaparak tutuklandığını belirten bu haber metninde, öncelikle firmanın "Yahudi" olduğunun vurgulanması ile adlandırma/ yaftalama stratejisinde din ögesi üzerinden ayrımcılık yapıldığı görülmektedir. Yükleme stratejisinde Yahudi olup da ticaretle uğraşan kişilerin suça yatkın olduğu hükmünü işleyen bu haber metninde, argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanları, "yabancı düşmanlığı" ve "kanun"dur.

Tablo 14. 1 ile 31 Ağustos 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	%0
2. Hüküm	0	%0
3. Hüküm	2	%20
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	1	%10
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	7	%70
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	0	%0
Toplam	10	%100

Tablo 14'te 1942 yılında Ağustos ayı boyunca Varlık Vergisi Kanunu'na zemin hazırladığı düşünülen haber metinleri ve köşe yazılarında kullanılan yüklemleme stratejisinin hükümlere göre dağılımı verilmiştir. Buna göre, Ağustos ayında haberlerde en çok vurgulanan hüküm %70 oranla "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamına gelen yedinci hükümdür; onu, %20 oranla "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamına gelen üçüncü hüküm; ve %10 oranla "(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatıcı eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir." anlamındaki beşinci hüküm takip etmektedir.

Tablo 15. 1 ile 31 Ağustos 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Kanun	4	%26,7
Yabancı Düşmanlığı	3	%20
Yük	3	%20
Tehlike/zarar	2	%13,3
Adalet	2	%13,3
Ekonomi	1	%6,7
Toplam	15	%100

Tablo 15'te 1942 yılında Ağustos ayı boyunca Varlık Vergisi Kanunu'na zemin hazırladığı düşünülen haber metinleri ve köşe yazılarında kullanılan argümantasyon stratejisinin konulara göre dağılımı verilmiştir. Buna göre, Ağustos ayı boyunca en çok vurgulanan konu alanı %26,7 ile kanun iken; onu %20'şer oranlarla yabancı düşmanlığı ve yük konuları takip etmektedir. Adalet ve zarar konu alanları %13,3'lük orana sahipken, ekonomi konu alanı %6,7 oranla en az işlenen konu olmuştur.

8 Eylül 1942 tarihinde ikinci sayfada yer alan "Şehir Haberleri" sütununda yer alan "Bir Yahudi firması mahkemeye verildi " başlıklı haber metnine göre,

"Vali muavini Ahmed Kınığın riyaseti altında teşekkül eden komisyon yabancı bir memlekete yaptıkları tekliflerle yumurta piyasamızı düşürmeğe teşebbüs eden Rafael Seba ve Salamon Ramana firmasını bu suçlardan dolayı dün adliyeye vermiştir. Aynı firma bundan evvel meyva piyasasını düşürecek teklifler yaptığından mahkûm olmuştur."

Yahudi bir firmanın suç işleyerek mahkemeye verildiğini belirten bu haber metninde, öncelikle firmanın "Yahudi" olduğunun vurgulanması ile adlandırma/

yaftalama stratejisinde din ögesi üzerinden ayrımcılık yapıldığı düşünülmektedir. Yükleme stratejisinde Yahudi olup da ticaretle uğraşan kişilerin suça yatkın olduğu hükmünü işleyen bu haber metninde, argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanları, "yabancı düşmanlığı" ve "kanun"dur. Aynı firmanın daha önceki faaliyetleriyle meyve piyasasını zarara sokacak eylemler içinde olduğunun belirtilmesi ise, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "ekonomi"ye işaret etmektedir.

10 Eylül 1942 tarihinde ikinci sayfada "Sırası Geldikçe" köşesinde yer alan "Piyasada Manzara" isimli Feridun Osman'ın kaleme aldığı yazıya göre,

"Tabii sebepler zorile belirmiş fiat yüksekliklerini mevzuumuzdan ayırıyoruz. Fakat bugün sun'i pahalılık, ihtikâr, istifçilik ve bütün şer odaklarının o zamankinden daha çok arttığını, azıttığını, kudurduğunu anlamamak için yaşamamak bile kâfi bir sebep değildir. Bu arada silahı elinden alınmış Türk adliyesi de efkârı umumiye karşı müşkül durumda bıraktığımızı unutmamalıyız. İhtikâr yaptığına kani olduğu halde, bu soydan bir suçluya ancak pul parası nev'inden bir "ağır ceza!" verebildiği için, kim bilir, kaç adil Türk hakiminin vicdanı sızlamaktadır?....Vehmettiğimiz murakabe sıfırdan ibarettir ve en hazini piyasada devlet korkusu azalmaktadır. Suçlu zümre, hükûmetin karşılıklı güvence dayanan son alicenab sistemini anlıyamıyacak kadar düşmüştür, bütün cemiyeti çürütmeden evvel onu milli bünyeden merhametsizce söküp atmakta gecikirsek, bir gün, muhtekir olmyanların ekalliyette kalmasından korkulur!"

Bu köşe yazısında Wodak'ın (2001) söylem- tarihsel yaklaşımına göre oluşturulan adlandırmalar, iç grup için, "Türk adliyesi", "efkârı umumiye", "adil Türk hakimi", "hükümet", "milli bünye" ve "bütün cemiyet" iken; dış grup için, "şer odakları", "bu soydan bir suçlu", "suçlu zümre" ve "muhtekir"dir. Bu köşe yazısında "tabii sebepler"den dolayı ortaya çıkan enflasyondan kasıt, II. Dünya Savaşı'nın ekonomide yarattığı olumsuz etkidir. Dünya savaşından kaynaklanan fiyat artışı haricinde Feridun Osman'ın deyiimiyle "şer odaklarının" yaratmaya çalıştığı piyasada bir enflasyonist etki de bulunmaktadır. Dolayısıyla, dış grup olarak belirtilen muhtekirin, yükleme stratejisine göre, birinci hüküm olan "(Gayrimüslim) Tüccar, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumludur."un bu metinde işlendiği görülmektedir. Ayrıca, tüccarın fiyat yükseltme çabası içinde olma iddiası, dönemin kanunlarına göre bir suç olarak görüldüğü için, bu köşe yazısında yükleme stratejisinde tüccarın suça yatkın olduğu hükmünün işlendiği de görülmektedir. Sun'i olarak yaratılan pahalılığın istifçilik ve ihtikâr sebebiyle arttığını, hatta "azıttığını" ve "kudurduğunu" iddia eden Osman, "argumentum ad ignorantiam" olarak adlandırılan bir iddianın çürütülmediği takdirde doğru olarak kabul edilmesi anlamına gelen mantık saptırmasını kullanmıştır. Çünkü o dönemde ekonomide meydana gelen enflasyonist

baskının sebebinin, tüccarın davranışı olduğuna dair herhangi bir bilimsel veri bulunmamaktadır. Osman, ihtikâr yaptığı tespit edilen kişilere verilen cezaların yeterli olmadığını ve yeterli oranda ceza veremeyen Türk adliyesinin ve hakimnin bu sebepten dolayı vicdanı sızladığını, "rigged question" yöntemi ile, önvarsayımsal soru sorarak vurgulamaktadır. Suçlu zümrenin yaptığı eylemlerden ötürü piyasada devlet korkusunun azaldığı ve milli bünyenin çürüdüğüne iddiasıyla, argümantasyon stratejisinde ayrımcı söylemin konu alanı olarak "ekonomi" ve "zarar" yönlerinin işlendiği görülmektedir. Suçlu zümrenin milli bünyeden söküp atılması gerektiği, aksi takdirde muhtekir olmayanların azınlık olarak kalacağı söylemi ise, kimi sosyal bilimciler tarafından dile getirilen Varlık Vergisi'nin azınlıklara karşı çıkarıldığı iddiası göz önüne alındığında ilginçtir. Metinde geçen "ağır", "adil", "bütün", "azıttığını", "kudurduğunu", "pul parası" ve "en hazini" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

10 Eylül 1942 tarihinde üçüncü sayfada yer alan "Vurguncular için şiddetli cezalar!" başlıklı, "Muhtekirler 10 seneden fazla hapis cezasına çarptırılacaklar, malları derhal müsadere edilecek" alt başlıklı haber metnine göre,

"Muhtekirler 10 seneden fazla hapis cezasına çarptırılacaklar, malları derhal müsadere edilecek. Alakadar mah fillerce vurgunculara karşı tatbik edilen cezaların kafi gelmediği görüldüğünden cezaların şiddetlendirilmesi hususunda tetkikat yapılmaktadır. Her ne kadar ölüm cezası verilmesi mevzuubahis değilse de hapis cezasının on seneden fazlaya çıkarılması bu gibilerin hemen icrayı san'atten menolunarak emval ve emlakinin müsadere mevzuubahistir. Meclis açılınca hemen bu hususta Meclise teklifte bulunulacaktır.

Bu haber metninde adlandırma/ yaftalama stratejisinde "vurguncu" olarak nitelendirilen "muhtekirler" in cezalarının arttırılacağı belirtilmiştir. Daha önceki haber metinlerinde işlendiği gibi piyasada görülen vurguncuların tüccar sınıfından olduğu göz önüne alındığında, bu haber metninde yükleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar suça yatkındır" anlamındaki yedinci ayrımcı hükmün kullanıldığı düşünülmektedir. Muhtekirlerin 10 seneden fazla cezaya çarptırılacağı ve mallarına el konulacağı iddiası, karşı tarafa yönelik tehdit içermesi sebebiyle ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum" isimli mantık saptırmasına örnek teşkil etmektedir. Şiddetlenecek cezanın rakam ile belirtilmesi konu alanı olarak "sayılar"a; metinde mevzu bahsin yeni bir ceza teklifinin olması ise, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "kanun"a işaret etmektedir. Haber metninde "şiddetli", "derhal" ve "hemen" gibi sözcüklerinin kullanılması ise yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

12 Eylül 1942 tarihinde ikinci sayfada "Sırası Geldikçe" köşesinde yer alan "Gene Piyasaya Dair" isimli Feridun Osman'ın kaleme aldığı yazıya göre,

"Piyasada nizamı yutan dev karşısında dehşetle irkilirken, nedendir bilinmez, ona nefretimiz derecesinde yakınlık da duymaktan kendimizi alamıyoruz. Bu belki onu kendimiz yarattığımız içindir! İyi eserler gibi fena mahsullerin de haliki biziz ve bugün ıstırabını çektiğimiz muazzam fiat farkları, ihtikârlar, yolsuzluklar cemaatin çocuklarıdır. Onları vaktile biz fena büyüttük; şimdi terbiye etmek, cemiyete faydalı hale getirmek istiyoruz... Vaziyet bir hayli garibdir doğrusu! Bütün davalarımızda milletle hükûmetin samimi elbirliğini ahlâki bir vazife prensipi addeden hükûmetimiz -tüccarın vicdanına önemli bir pay ayırmakla beraber- piyasayı tamamen serbest bırakmış, kontrole bağlamıştır. Bağlamıştır ama ortada bu kontrol yoktur! Piyasayı murakabe ettikleri zannında bulunanların elinde ölçü yoktur. Ölçüyü aşırın muhtekirler için ceza yok değil, fakat narkostik nevinden bir lezzeti olacak ki erbabını artık buna alıştırdık. İzmirin feryaddan hakkı var. Piyasa artık sahih manada kontrol ve hakiki ceza bekliyor!"

Osman'ın kaleme aldığı bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grubu tanımlamak için "biz", "cemiyet", "milletle hükûmet" ifadeleriyle; dış grubu tanımlamak için "tüccar", "ölçüyü aşırın muhtekirler" ifadeleridir. Yazar, piyasada görülen fiyat artışını, ihtikârı ve yolsuzlukları, "piyasada nizamı yutan dev" olarak nitelendirmektedir. Ancak, yazar farklı bir bakış açısıyla ekonomide yaşanan sorunların sebebinin aslında kendileri olduğunu, ihtikâr ve yolsuzluk yapan kişilerin de kendi cemaatlerinin çocukları olduğunu ifade etmektedir. Osman, Saraçoğlu hükûmetiyle piyasanın serbestleşmesi sonucu enflasyonun ve ihtikârın arttığını belirtirken, denetim yetersizliğinden ötürü hükûmetin bu serbestleşme politikasını eleştirmektedir. Yapılması gereken "piyasada nizamı yutan dev"i terbiye ederek cemiyete faydalı hale getirmektir; yazarın sunduğu bu çözüm önerisinde bir tehdit sezilenmekte, söylem-tarihsel yaklaşıma göre ceza istemiyle tedit etme anlamına gelen "argumentum ad baculum"un kullanıldığı düşünülmektedir. Osman, piyasanın serbestleşmesiyle birlikte kontrolün ortadan kalktığını ve tüccarın vicdanına bağlandığını; bu durumun ise, enflasyonist baskıyla sonuçlandığını ifade etmektedir. Tüccarın doğası gereği kâr odaklı hareket eden bir kapitalist olması ve zaman zaman bazı tüccarların suça yatkın bir şekilde ihtikâr yapması sebebiyle, piyasa bu hale gelmiştir. Dolayısıyla, bu köşe yazısında yükleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hükümler, "(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatıcı eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir." anlamındaki beşinci ve "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamındaki yedinci hükümlerdir. Bu köşe yazısında argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanının ise, metnin

geneline bakıldığında "ekonomi" olduğu görülmektedir. Yazarın piyasanın ceza ve kontrol beklediğini belirtmesi, bu kontrolün "adalet" için yapılmasının hükümetin "sorumluluğu" olduğunu düşündürmektedir. Dolayısıyla, argümantasyon stratejisinde "adalet" ve "sorumluluk" konu alanlarının kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca, piyasada nizamı yutan devin, iyi mahsullerin olduğu kadar kötü mahsullerin de "biz"in eseri olduğunun ifade edilmesiyle dördüncü strateji olan çerçeveleme stratejisinin kullanıldığı görülmektedir. "Fena", "dehşetle", "muazzam", "artık" ve "önemli" gibi ifadeler ile ise yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığı düşünülmektedir.

16 Eylül 1942 tarihinde ikinci sayfada yer alan "Günün Hadisesi" köşesinde yer alan "İstanbul Piyasası Üzerinde Kontrol" isimli Feridun Osman'ın kaleme aldığı köşe yazısına göre,

"Merak ediyoruz: Acaba normal zamanlarda bu memleketin piyasalarında bir hükûmet murakâbesi yok muydu? Mal saklıyarak darlık yaratmak, tağşiş ve ihtikâr yapmak acaba o zamanlar cürüm değil miydi? Eğer var idiye, bugünkü "serbest piyasa hareketleri" üzerinde de aynı murakâbenin, aynı cezanın mevcut olmasından daha tabii ne olabilir? Vatandaşın ıstırab çektiği hadiseler karşısında bu devlet otoritesinin daha esaslı ve ihtikâr şartları nispetinde daha şiddetli kullanılmasını istemek, bazılarını acaba niçin bu kadar korkutuyor?...Kontrol edilecek alışveriş sahası herhangi bir vilayetin çarşısı değil, bütün Türkiye'nin iç ve dış pazarı olan İstanbul piyasasıdır. O piyasa ki bizim değildir, beş, on Türk tüccarı arkasına kümelenmiş, karışık, kozmopolit bir menfaat bataklığı gibi çalkalanmakta ve mütemadiyen bizi yutarak gıdalanmaktadır. Bu piyasadan milli şuur umamamız, onu fethetmek, zorla inzibat altına almak mecburiyetindeyiz.....Millet hayat ve faaliyetini hükümetin yeni tedbirlerine bütün samimiyetiyle uydurmuştur. Bizi tenasüdle yürütecek disiplini ancak İstanbul piyasasından gelecek tehlike bozabilir. Böyle bir tehdide göz yumamayız, bütün güzel kararların bu piyasa yüzünden altüst olmasına müsaade edemeyiz. Bunun içindir ki İstanbul'da daha geniş, daha tecrübeli, müsamahasız bir kontrol şebekesine kat'i ihtiyaç vardır. Cezalar, fena yollara sapmış vatandaşlara vicdanlarını iade edecek kudrette olmalıdır."

İstanbul piyasasının konu alındığı bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/yaftalama stratejisi, iç grup için "vatandaş", "beş, on Türk tüccarı", "biz" ve "millet" iken; dış grup için "İstanbul piyasası" ve "fena yollara sapmış vatandaşlar"dır. Osman, öncelikli olarak bu köşe yazısında İstanbul piyasasının Türkiye'deki diğer piyasalardan farklı olduğunu vurgulamakta; onun Türkiye ekonomisini yönlendiren piyasa olduğunu belirtmektedir. İstanbul piyasasının yapısında Türk tüccar oranının düşük olması, kozmopolit bir yapıda olması, Osman'a göre problem teşkil etmektedir. Çünkü piyasa Türk olmayınca "milli şuur"un aksi yönünde hareket etmekte, hükümetin uygulamaya çalıştığı "güzel" kararların vatandaşın aleyhine sonuçlanmasına sebep olmaktadır. Köşe yazısının başında Osman II. Dünya Savaşı haricinde de piyasada bir denetimin olup olmadığını, mal saklamanın, darlık yaratmanın ve ihtikâr yapmanın bir cezası olup

olmadığını sorgulayarak ön varsayımsal bir soru sormuştur. Vatandaşın ihtikâr yapan tüccar yüzünden ıstırap çektiğini, dolayısıyla, devlet otoritesinin kuvvetlendirilmesi isteğinin normal olduğunu ve bu isteğinin kimilerinin gözünü korkuttuğunu belirtmektedir. İstanbul piyasasının kozmopolit bir yapıda olması, "Türk" olmayan tüccarın "milli şuurla" hareket etmeyerek kendi menfaati peşinde koşmasına sebep olmaktadır. Osman'ın kaleme aldığı bu köşe yazısında, yükleme stratejisinde ayrımcı hükümlerden "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü ve "(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatici eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir." anlamındaki beşinci hükümleri kullanarak, bir kamuoyu algısı yaratılmaya çalışıldığı görülmektedir. Hükümetin yapması gereken, bu gayri milli piyasayı fethetmek ve onu zorla da olsa kontrol altına almaktır; bu istekte bir nevi tehdit hissedildiğinden ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırmasının kullanıldığı düşünülmektedir. Bu piyasanın ülkenin ekonomisine zarar veren şekilde uygulamalarda bulunduğu savunulması ile köşe yazısında argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "ekonomi" ve "zarar"ın işlendiği görülmektedir. Hükümet tarafından uygulanması gereken cezaların ise "fena" yollara sapmış vatandaşların vicdanlarını yerine getirecek güçte olması gerektiği isteği yine "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırmasına örnektir; dolayısıyla, köşe yazısında yükleme stratejisinde tüccarın suç işlemeye yatkın olduğu hükmü işlenmiştir. Osman'ın tespitine göre, Türkiye ekonomisindeki asıl sorun, İstanbul piyasasında yer alan gayrimüslim tüccarın kendi çıkarını gözeterek milli menfaatlere karşı hareket etmesi ve bazılarının ihtikâr yaparak suç işlemesidir. Bu piyasa zorla da olsa kontrol altına alınmalı, suçlular ağır ceza şartlarıyla cezalandırılmalı; İstanbul piyasasındaki bu tehlike ortadan kaldırılmalıdır. İstanbul piyasasından gelen tehlikenin "biz'i bozacağı", bu piyasadan gelecek tehlikelere izin verilmemesi ve göz yumulmaması fikrinin işlenmesi ise, "biz" zamirine yüklediği anlam bakımından çerçeveleme stratejisine örnektir. Metinde yer alan "daha esaslı", "daha şiddetli", "bataklık gibi", "mütemadiyen", "zorla", "daha geniş", "daha tecrübeli" ve "kat'i" gibi ifadeler ile yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

16 Eylül 1942 tarihinde üçüncü sayfada yer alan "Hadiseler Arasında Felek" köşesinde "Müdahalenin Zamanı Geldi!" isimli köşe yazısına göre,

"Gerçek artık fırsat düşkünlerinin gözlerini hiçbir şey doyurmamaktadır. Belki ancak toprak doyuracak eğer bunları toprağa indirebilirsek! Ne diyeceğimi bilmiyorum. Aylardan, hatta yıllardan beri bu sütunlarda, açgözlü bir zümrenin halkı -açlıkla tehdit ederek- soymakta olduğunu hemen her gün yazmaktayım. Bu yazıların bir müspet tesiri var mı bilmiyorum... Susmak istedim. Yeni kararlarla vaziyetin salaha doğru çevrileceğini umdum. Lakin efendim, bu serbest ticaret sisteminin manasını bizim tüccarlarımız layıkı veçhile anlamadılar, yahud anlamak işlerine gelmiyor.... Zeytinyağının 150 kuruşa çıkarılması gösteriyor ki bizim tüccarımızda artık insaf ölçüsü kalmamıştır. Her biri fırsat ganimet bilmekte ve her vesile ile halkın maişetini tazyikte bir mahsur görmemektedir. Artık yeter değil mi?"

Bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grubu tanımlamak için "halk" iken; dış grubu tanımlamak için "fırsat düşkünleri", "açgözlü bir zümre" ve "bizim tüccarlarımız"dır. Fırsat düşkünü olarak nitelendirilen tüccarın gözünün bir türlü doymadığı, ancak gözünü toprağın doyurabileceği ifadesiyle, ölümü hatırlatması sebebiyle bir tehdit unsuru hissedilmekte, ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum" mantık saptırmasının kullanıldığı düşünülmektedir. Yükleme stratejisine göre üçüncü ayrımcı hükmü yüklenen açgözlü tüccarın davranışları halkı açlıkla tehdit eder ölçüye gelmiştir; dolayısıyla, köşe yazısında argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanı "tehlike"dir. Tüccardaki insafsızlığın boyutunun anlatılması için kullanılan zeytinyağı fiyatındaki artış örneğinin kullanılması ise, konu alanı olarak "sayılar"a işaret etmektedir. Yazar, bu durumun düzelmesini ilk başlarda zamana bıraktığını, ancak durumun daha kötüye gittiğini ifade etmekte ve müdahalenin zamanı geldiğini vurgulamak için ise önvarsayımsal "artık yeter değil mi?" sorusunu sormaktadır. Cevabı belli olan bu soru cümlesine göre hükümetin ve yetkililerin artık harekete geçme zamanı gelmiştir. Metinde geçen "hiçbir şey", "ancak", "layıkı", "ganimet" ve "tazyikte" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

18 Eylül 1942 tarihinde üçüncü sayfada yer alan "Hadiseler Arasında Felek" köşesinde "İş Mahkemeye Düşünce..." isimli köşe yazısına göre,

"Herkesin zihnini bugün bir tek şey işgal ediyor: Bu vurguncuların önüne nasıl geçeceğiz? Ve ilk merhalede akla bunların cezalandırılması geliyor. Geliyor ama bilmem ki mevcut mevzuat bu günkü ihtiyaçları karşılayacak halde mi? Muhakeme usullerimiz çabucak haktan gelinmesi lazım gelen mücrimleri hemen tecziye edebilecek mi? İş mahkemeye aksettikten sonra haksızlık olmasın diye açılmış bir takım adli yollar ve müdafaa sistemleri bu günkü ahlaksızlığı kökünden koparacak sür'ate bir mâni teşkil etmez mi? Zaten böyle şeyleri yapanlar kılıfını hazırlıyorlar. Bir kere işe şuradan başlamalıyız: Barodaki sabık meslekdaşlarımızın acaba ihtikâr mamurlarını müdafaa etmek hakkında bir karar vermelerine imkân yok mu?...Eloğlu Allah'ın mahkemesinden bile kurtulmaya çalışıyor. Nerede kaldı kulunki? Sür'at ister bu iş. Herşeyin daha çabuk gittiği zamanda yaşıyoruz. Ekspres mahkemeler lazım."

Bu köşe yazısında, daha önceki yazılar gibi, bahsedilen mevzu vurguncuların bir an önce tespit edilerek cezalandırılmasıdır. Söylem- tarihsel yaklaşımına göre, metinde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisinde ötekileştirilen dış grup "vurguncular"dır. Yazar, o dönemin gündemindeki en önemli sorunun vurguncuların önüne nasıl geçileceği olduğunu ve ceza mevzuatını vurgunculuğu önlemede ne kadar başarılı olabileceğini ön varsayımsal soru anlamındaki "rigged question" yöntemiyle sorgulamaktadır. Yazara göre, vurgunculuk Türkiye gündeminde çözülmesi gereken acil bir problemi teşkil ettiği için, bu sorunun çözümünün de olabildiğince çabuk bulunup uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla, köşe yazısında argümantasyon stratejisinde genel olarak kullanılan konu alanı "kanun"dur; bir an önce adaletin sağlanma isteği ise "adalet" konu alanının vurgulandığını göstermektedir. Ayrıca, yükleme stratejisine göre kullanılan ayrımcı hükümler, tüccarın vurguncu olarak nitelendirilmesinden dolayı yedinci hüküm olan suç işlemeye yatkın olması ve bu durumun "kökünden koparılması gereken ahlaksızlık" olarak görülmesi sebebiyle olan tüccarın ahlaken yozlaşmış olarak görüldüğü "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir" anlamındaki ikinci hükümdür. Yükleme stratejisinde ikinci hükmün işlenmesi ile argümantasyon stratejisinde "kültür" konu alanının kullanıldığı görülmektedir. Dönemin adli yolları ve müdafaa sistemlerinin ahlaksızlığı önlemede yeterince hızlı olmayacağı düşünülerek, ceza hukukundaki en temel haklardan biri olan savunma hakkının bile bir şekilde önlenmesi gerektiği ifade edilmekte; vurguncuların kendilerini savunma mekanizmalarının ellerinden alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu önerilerin, vurguncu olarak görülen kişileri tehdit etme amacı taşıdığından, ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum"a örnek teşkil ettiği düşünülmektedir. Bunun gibi temel insan haklarının elinden alınması talebinin sebebi ise, minareyi çalanın kılıfını hazırlıyor olması olarak belirtilmektedir. Hatta, yazar elin oğlunun Allah'ın mahkemesinden bile kurtulmaya çalıştığını, kulunkinden çok daha rahat bir şekilde kurtulabileceği gibi absürt bir örnekle bu önerileri temellendirmektedir. Metinde geçen "bir tek şey", "çabucak", "sür'ate", "bile", "daha çabuk" ve "ekspres" gibi ifadeler ile anlamı kuvvetlendirmek amacıyla yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

18 Eylül 1942 tarihinde üçüncü sayfada yer alan "Cezayirde Yahudi mağazalarına el kondu" başlıklı haber metnine göre, *"Yahudiler hakkındaki nizamnamenin Cezayirde de tatbikına geçilmiş ve tamamı veya bir kısmı Yahudilere aid olan 477 mağaza muvakkat idareye verilmiştir."*

Varlık Vergisi ile doğrudan alakalı olmasa da, dönemin matbuatında Yahudilere yönelik belli algının oluşturulmaya çalışıldığı düşünüldüğünden, bu haber metni de çözümlemeye tâbi tutulmuştur. "Yahudi" lafzının dış grubu tanımlamak için kullanılmış olmasıyla Wodak'ın (2001) ortaya koyduğu analize göre, adlandırma/ yaftalama stratejisinde kültür ögesinden din ögesine göre bir ayrımın yapıldığı görülmektedir. Yükleme stratejisine göre, işlenmeye çalışılan ayrımcı hüküm Yahudi tüccarların suç işlemeye yatkın olabileceğidir. Ayrıca "Yahudi" lafzının ön plana çıkarılmasından ötürü bu haber metni, ayrımcı söylemini "yabancı düşmanlığı" konu alanında gerçekleştirmektedir.

23 Eylül 1942 tarihinde birinci sayfada çıkan "Bir Yahudi tüccar dün tevkif edildi" başlıklı, "Bu tüccar, mağazasında bulunan külliyetli miktarda malı muvazaa ile elden çıkarmak istiyordu" alt başlıklı haber metnine göre,

"Bu tüccar, mağazasında bulunan külliyetli miktarda malı muvazaa ile elden çıkarmak istiyordu. Tahtakalede Fındıkçılar sokağında 6 sayılı Halil Hanı altındaki mağazada hırdavatçı İlya oğlu Sami Abuvaf dün, mağazasındaki mevcut külliyetli malı muvazaa yolile elden çıkarmağa teşebbüsten İstanbul Milli Korunma Müddeiumumilikçe sorguya çekilmiş ve neticede hakkında tevkif müzekkeresi kesilmiştir. İddiaya göre, Sami Abuvaf, 1941 mayısında maledilmiş madeni sanayi mamulatını o zamandan beri elinde tutarak zamanla duyulacak ihtiyaç nispetinde fiatın yükselmesini beklemiştir. Bu arada bir aralık da Anadoluya gidip gelmiştir. Sami Abuvaf, bu malı azami karla elden çıkarabilmek için bir çare düşünerek, bir tacire her biri yirmişer bin liralık üç bono ile altmış bin lira borç ikrar etmiştir. Alacaklı görünen tacir, böylece ikrar edilmiş borca ve kendisine verilmiş bonolara dayanıp, üçüncü icraya başvurmuş, Sami Abuvafın mağazasındaki mallara ihtiyati haciz koydurmuştur....Bu işte bahis mevzuu olduğu sanılan muvazaanın temin edeceği menfaat, tam manasile aşırı derecede görülüyor. Çünkü, alacaklı görünen tacir haciz koydurduğu malların paraya tahvilini isteyince, mallar açık artırma usulile satışa çıkarılacak ve açık artırmada maliyet fiatına sadece meşru kâr ilave etmekle kalmıyacaktır. Açık artırmada bugünkü piyasa rayici ve en çok arttırmanın üzerinde bırakılma usulü yerine getirileceğinden, fiat, yükselebildiği kadar yükselecektir. Böylelikle tamamen kanuna uygun bir satış gibi muamele yapılarak açıktan açığa ihtikâr suçu işlenecektir ve borçlanma el altından işte bu maksadla hazırlanmıştır."

Muvazaalı satış yapan bir "Yahudi" tüccarın tutuklandığını belirten bu haber metninde, dış grubu tanımlamak için kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi "Yahudi" lafzıdır. Dolayısıyla, söylem- tarihsel yaklaşıma göre, adlandırma/ yaftalama stratejisinde kültür ögesinden din ögesine göre bir ayrımın yapıldığını görülmektedir. Yükleme stratejisine göre işlenmeye çalışılan ayrımcı hüküm, Yahudi tüccarların suç işlemeye yatkın olabileceğinden dolayı "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamındaki yedinci hükümdür. Ayrıca "Yahudi" lafzının ön plana çıkarılmasından ötürü, bu haber metni ayrımcı söylemini "yabancı düşmanlığı" konu

alanında gerçekleştirmektedir. Tutuklanma sürecinin ayrıntılı bir şekilde anlatılmasıyla argümantasyon stratejisindeki konu alanlarından "kanun" ve "sayılar"ın kullanıldığı görülmektedir. "Külliyetli", "aşırı", "tamamiyle", "sadece" ve "açıktan açığa" gibi ifadeler ise, yoğunlaştırma stratejisine örnek teşkil etmektedir.

28 Eylül 1942 tarihinde ikinci sayfada yer alan "Sırası Geldikçe" köşesinde Feridun Osman tarafından kaleme alınan "Piyasa müstahsilin(üretici) ahlâkını da bozuyor!" başlıklı köşe yazısına göre,

"Piyasadaki fesat salgını, yavaş fakat tesirinden emin genişlemelerle milli bünyemize yayılıyor. Burada manzara kurdeşen çıkaran bir cildin iğrenç lekelerle yamalanmış, ufunetli görünüşüdür. Lakin hastalık deride kalmıyor, ciğere de kelebek düşmüştür. İstanbul pazarlarının tartaklaya tartaklaya milli idraki gevşetmeye çalışan menfaat çarkları arasında, merd Anadolunun uçan rengini görür gibi oluyorum. Kulak verin, bu şuur ve vicdan mezbahasında onun hasta, öksürüklü nefes alışlarını siz bile duyacaksınız. Boğuşuyor. Kullandığı temiz kanının henüz harcanmamış, bozulmamış son ve saf damlalarıdır. Belki yenilecek. Çünkü -neye saklamalı- her ayak bastığı yere altın saçan piyasayla vicdanın çekişmesi; tüylerinden bile soyunmuş azgın bir Venüs'le ondan iffetini korumağa çalışan bir efsane erkeğinin güreşi gibidir. Daha ne kadar dayansın, nefistir bu!...Fakat müstahsil hakikaten çeltiğe 60 kuruş istediye, bu güvendiğimiz ahlâk dayanaklarının sarsılışı itibarile bize acı vermelidir. Demek ki İstanbul piyasasında yurdun iç yapısına, öz kaynaklarına doğru esen cehennem yeli cemiyetin damarlarına dolacak yol bulmuş, uzviyetimizdeki saflığı da bulandırmak imkânlarına erişmiştir. Piyasa istihsal bölgelerimizi de mikrobamış, oralara da kendininki gibi yakıştırma hak iddiaları kullanmağı öğretmiştir. Çünkü -artık denilebilir ki- çeltik müstahsili, geçen sene nihayet 20-25 kuruşa verdiği mahsulün İstanbulda 180 e kadar -rahat rahat- satıldığını gördükten sonra, bu yıl kendi malına niçin 60 kuruş istemesin? Bura piyasasında türeyen berbad ahlâksızlık misalleri istihsal yerlerinde devrin en kuvvetli hayat dersleri yerine geçiyor. Bu fırtına, fazilet, milli şuur, vatan millet sevgisi namına nemiz varsa süpürüp tek mil gayretlerimizi kudurmuş bir kazanç hırslında toplamağa savaşmaktadır. Suç kemale gelmiştir, cezanın gecikmeyeceğine inanıyoruz. Piyasaya verilen milli ödev benimsenmemiştir. Biz ki milli mücadele ruhile çırpındığımızı söylüyoruz, biz ki bu en büyük ölüm dirim savaşımızı, baş kaldıranı ezen bozguncuları milli bünyeden atan şiddetli, merhametsiz bir disiplinle başarmıştık. Bugünkü piyasanın böyle bir inzibat havasına ihtiyacı, konuşacak hale geldi."

Osman'ın kaleme aldığı bu köşe yazısında, vurgunculuk yapan tüccarın üreticiyi etkileyerek onun fiyat yükseltmesine sebep olduğu ve tüccardaki bu ahlaki çöküntünün üreticiye de sirayet ettiği anlatılmaktadır. Osman'a göre, ekonomik liberalleşmeyle birlikte tüccarın kendi vicdanına göre hareket etmesi vurgunculuğun artmasına sebep olmuş ve bu durum, piyasada "fesat salgını"nı başlatmıştır. Adlandırma/ yaftalama stratejisinde "merd Anadolu'ya" karşı "İstanbul pazarı"nın kullanıldığı metinde, "İstanbul pazarı"nın sebep olduğu bu "fesat salgını" hastalıklı bir durum olarak nitelendirilmiştir. İstanbul piyasasında ortaya çıktığı varsayılan bu hastalıklı durumun sebebinin gerçekte ne olduğu bilinmediğinden, yazarın kendi savını desteklemek için kanıtlanmamış argümanların kanıtlanmış gibi sunulması anlamına gelen "petitio

principii" adlı mantık saptırmasını kullandığı düşünülmektedir. Bu hastalık durumu "Burada manzara kurdeşen çıkararak bir cildin iğrenç lekelerle yamalanmış, ufunetli görünüşüdür. Lakin hastalık deride kalmıyor, ciğere de kelebek düşmüştür." sözleriyle anlatılmaktadır. Faşist söylemde ayrımcılığa uğrayan dış grupların hastalık yayan bir parazit gibi gösterilmesi yaygındır. Hatta, II. Dünya Savaşı süresince dış grupların biyolojik olarak da parazit olarak gösterilmesi, yok edilmeleri amacıyla toplama kamplarına götürülerek soykırıma uğramalarıyla sonuçlanmıştır. Ancak, bu metinde Osman'ın bahsettiği hastalıklı durumun biyolojik olmasından öte sosyal bir parazitlik olduğu; dolayısıyla, yükleme stratejisinde ayrımcı hükümlerden altıncısı olan "(Gayrimüslim) Tüccar sosyal parazittir." hükmünün kullanıldığı düşünülmektedir. "Milli idraki" gevşetmeye çalışan ve "milli bünye"ye yayılan bu hastalık hali, piyasaya ve üreticinin ahlakına zarar vermesinden dolayı, metinde ayrımcı hükümlerden "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." anlamındaki ikincinin işlendiği ve argümantasyon stratejisinde "kültür" ve "tehlike" konu alanlarının kullanıldığı görülmektedir. Hatta "merd Anadolu", "iffetini korumaya çalışan bir erkeğe" ve İstanbul piyasası "azgın bir Venüs"e benzetilerek, ikisi arasında bir güreş olduğu ve Anadolu'nun son kalan saf damla kanıyla savaştığı belirtilmektedir. Eğer herhangi bir müdahale söz konusu olmazsa, "Anadolu" verdiği bu savaşı yakın zamanda kaybedecektir. Çeltik üreticisinin yüksek fiyatlar talep etmesi, bu savaşın kaybedileceğine dair bir işaret olarak görülmekte ve bu durumun "biz"e acı vermesi gerektiği çerçeveleme stratejisi kullanılarak ifade edilmektedir. Bu yüksek fiyatların rakam olarak telaffuz edilmesi, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "sayılar"ın kullanıldığını göstermekte; hatta konuyla ilgili öngörülen bir soru da sorulmaktadır. "Kudurmuş bir kazanç hırsları"nın "milli şuuru" ve "vatan sevgisi"ne zarar verdiğini iddia eden yazar, bu durumun bir an önce cezalandırılması gerektiğini ifade ederek argümantasyon stratejisinde ceza istemini içeren "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırmasını kullanmıştır. "Biz"e karşı "bozguncular" referansını kullanan Osman, "biz ki bu en büyük ölüm dirim savaşımızı, baş kaldıranı ezen bozguncuları milli bünyeden atan şiddetli, merhametsiz bir disiplinle başarmıştık" sözleriyle kendi iç grubunu tanımlamakta, argümantasyon stratejisinde iç grubun olumlu özelliklerini belirtmesinden dolayı "fayda" konu alanını kullanmaktadır. Ayrıca, Osman'ın "biz" zamirine dair bu tanımlamayı yaparken çerçeveleme stratejisini kullandığı düşünülmektedir. Metinde kullanılan "iğrenç",

"ufunetli", "tartaklaya tartaklaya", "henüz harcanmamış", "bozulmamış", "berbat", "azgın" ve "en kuvvetli" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

28 Eylül 1942 tarihinde 2 sayfada yer alan "Şehir Haberleri" bölümünde "Tekirdağ'da bir Musevi tüccar tevkif edildi" başlıklı haber metnine göre,

"Tekirdağ zahire tüccarlarından Hayim Papo ve komisyoncu Hasan adındaki iki şahıs kilosu 6 kuruşa satılması lazım gelen 1800 kilo tuzu 22 buçuk lira fazla fiatla satmak suretile ihtikâr yaptıklarından milli korunma kanununa tevfikân mahkemeye verilmişlerdir. Mevkufen cereyan eden muhakeme neticesinde Hayim Popo 4 ay hapse, 150 lira para cezasına, bir ay mağazasının kapalı kalmasına, komisyoncu Hasan da 3 ay 10 gün hapse ve 125 lira para cezasına mahkûm edilmişlerdir."

Bir "Musevi" tüccarın tutuklandığını belirten bu haber metninde, dış grubu tanımlamak için kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi "Yahudi" lafzıdır. Dolayısıyla, Wodak'ın (2001) geliştirdiği söylem çözümlemesine göre, adlandırma/ yaftalama stratejisinde kültür ögesinden din ögesine göre bir ayrımcı söylemin yapıldığı görülmektedir. Yükleme stratejisine göre işlenmeye çalışılan ayrımcı hüküm, Yahudi tüccarların suça yatkın olabileceğinden dolayı "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamındaki yedinci hükümdür. Ayrıca "Yahudi" lafzının ön plana çıkarılmasından ötürü bu haber metni ayrımcı söylemini "yabancı düşmanlığı" konu alanında gerçekleştirmektedir. Tutuklanma sürecinin ayrıntılı bir şekilde anlatılmasıyla ise, argümantasyon stratejisindeki konu alanlarından "kanun" ve "sayılar"ın kullanıldığı düşünülmektedir.

Tablo 16. 1 ile 30 Eylül 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	1	%5,8
2. Hüküm	2	%11,8
3. Hüküm	2	%11,8
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	2	%11,8
6. Hüküm	1	%5,8
7. Hüküm	9	%53
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	0	%0
Toplam	17	%100

Tablo 16'da 1942 yılının Eylül ayında Cumhuriyet Gazetesi'nde Kasım ayında çıkacak olan Varlık Vergisi Kanunu'na kamuoyunu hazırladığı düşünülen ve ayrımcı dil içeren haber metinleri ve köşe yazılarında yükleme stratejisinde kullanılan hükümlerin dağılımı bulunmaktadır. Buna göre, Eylül ayında haberlerde en çok vurgulanan hüküm %53 oranla "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamına gelen yedinci hükümdür; onu %11,8'er oranla ikinci, üçüncü ve beşinci hükümler takip etmektedir. Birinci ve altıncı hükümler ise %5,8 oranla en az kullanılan hükümler iken; dördüncü, sekizinci ve dokuzuncu hükümler hiç kullanılmamıştır.

Tablo 17. 1 ile 30 Eylül 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Kanun	5	%17,3
Sayılar	5	%17,3
Yabancı düşmanlığı	5	%17,3
Ekonomi	4	%13,8
Tehlike/zarar	4	%13,8
Adalet	2	%6,9
Kültür	2	%6,9
Sorumluluk	1	%3,4
Fayda	1	%3,4
Toplam	29	%100

Tablo 17'de 1942 yılının Eylül ayında Cumhuriyet Gazetesi'nde Kasım ayında çıkacak olan Varlık Vergisi Kanunu'na kamuoyunu hazırladığı düşünülen ve ayrımcı dil içeren haber metinleri ve köşe yazılarında argümantasyon stratejisinde kullanılan konuların dağılımı bulunmaktadır. Buna göre, Eylül ayında ilgili ayrımcı dili tespit edildiği konuyla ilişkili gazete yazılarında, %17,3 oranla en çok kullanılan konular kanun, sayılar ve yabancı düşmanlığı olmuş; onu %13,8 zarar ve ekonomi konu alanları izlemiştir. Kullanım oranlarını %6,9 olan adalet ve kültür konu alanlarını ise, %3,4 oranla fayda ve sorumluluk konuları takip etmektedir.

2 Ekim 1942 tarihinde ikinci sayfada yer alan "Pahalılıkla mücadele için halkın istekleri" başlıklı, "Her şeyden evvel piyasanın dizgini muhtekirin elinden alınmalıdır" alt başlıklı haber metnine göre,

"Fazla mal tekerlemesinin namuslu devirlerde ve hususi servetler için söylendiğini herhalde unutmüş olacaklar. Çünkü kendileri muhtekirin depolarındaki fazla malın gözümüzü değil, canımızı çıkarmakta olduğunu pekala bilirler! Üstadımız gene bilirler ki mesela kol çok lüzumlu bir uzuvdur ama, kangren olursa çaresi yoktur, keserler!...Buhranı önlemenin üç ana çaresi vardır: 1-İstihsalı artırmak, 2- Fiatları koruyarak piyasaya ahlâkını iade etmek, 3-Muhtekir sınıfını ortadan kaldırmak."

"Halk"a karşı "muhtekir" referansları kullanılan bu haber metninin başlığında halkın isteğinin, muhtekirin piyasadaki etkisinin dizginlenmesi olduğunun belirtilmesi, belli bir düşüncenin belli bir gruba atfedilmesi olarak nitelendirilen "argumentum ad populum" adlı mantık saptırmasına örnektir. Muhtekirin elindeki fazla malın, piyasaya ve topluma zarar verdiğinin belirtilmesi argümantasyon stratejisinde "ekonomi" ve "zarar" konu alanlarının kullanıldığını düşündürmektedir. Kangren olan kolun kesileceğinin söylenmesi ise, ceza vurgusundan dolayı "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırmasına işaret etmektedir. Piyasadaki buhranın önüne geçmenin çaresi olarak piyasa ahlakının iade edilmesi önerisiyle, yükleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." anlamındaki ikinci hükmün kullanıldığı ve argümantasyon stratejisinde ise "kültür" konu alanının kullanıldığı görülmektedir. Tüccarın muhtekir olarak nitelendirilmesi ise, onun suça yatkın olduğu hükmünü pekiştirmektedir. "Her şeyden evvel", "hususî", "fazla" ve "çok lüzumlu" gibi ifadeler ise anlamı kuvvetlendirdiğinden yoğunlaştırma stratejisine örnek teşkil etmektedir.

4 Ekim 1942 tarihinde ikinci sayfada yer alan Feridun Osman'ın kaleme aldığı "Hayat pahalılığı karşısında çareler" başlıklı, "İstihsalı artırmağa elbet mecburuz, fakat o zamana kadar da muhtekirin elinden piyasanın dizginlerini almalıyız" alt başlıklı köşe yazısına göre,

"Bugünkü pahalılık kadar, 1942 yazında hammaddeleri de yerinde pahalandıran sebep, istihsal azlığından ziyade memleketin nazım piyasası olan İstanbulda eski fiatlara dahi olamıyan kontrol tarzıdır. Bir fikir ve aksiyon sistemi, yalnız satıcının mantığına istinad ettiği müddetçe başarıdan mahrum kalmağa katlanmalıdır. Kendi çarkını böylece suç mes'uliyetinden ayırmağa muvaffak olan vurguncu tüccar, paralı istifçi de en büyük ortağını bulmuştur. Fakat pahalılığı yaratan suç, bütün halk sınıflarına yüklemekle ne hakikat ne de fayda vardır....İçinde çırpındığımız badirenin kurtuluş yolu, yolsuzluğu içimizde aramak değildir. Masa başlarından yürütülen nazari hükümlerin acısını kâfi derecede çektik. İstirabımız istihsal kaynaklarımızla piyasanın zabitasızlığından doğmaktadır. Devlet otoritesinin pençesini bu anarşi kıyameti üzerine koymasından sonra suların nasıl durulduğunu hep beraber göreceğiz."

II. Dünya Savaşı'nın Türkiye ekonomisinde yarattığı etkilerden birisi, ordunun savaşa hazır tutulması amacıyla işgücünün bir kısmının silah altına alınması sonucu

üretimin azalması olmuştur. Ancak Osman'a göre, piyasanın sıkıntısı, savaş ekonomisi sonucu ortaya çıkan üretim azlığından ziyade, sun'i olarak yaratılan muhtekirin piyasa üzerindeki olumsuz etkisidir. Hatta savaş boyunca oluşan enflasyonist baskının sebebinin, İstanbul piyasasında artan vurgunculuk eğilimi olduğunu savunmaktadır. Kaleme alınan bu köşe yazısında adlandırma/ yaftalama stratejisine göre, iç grup "bütün halk" olarak tanımlanırken, dış grup "memleketin nazım piyasası olan İstanbul", "muhtekir", "vurguncu tüccar" ve "paralı istifçi" şeklinde tanımlanmıştır. Piyasadaki ekonomik kriz, İstanbul'daki tüccarın tutumundan kaynaklandığı için yüklemleme stratejisinde birincisi olan "(Gayrimüslim) Tüccar, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumludur." anlamındaki hükmün kullanıldığı düşünülmektedir. Osman, piyasanın devlet müdahalesinden uzaklaşarak, sadece satıcının vicdanına teslim etmenin başarısızlığa sebep olduğunu ve bu durumun satıcının vurgunculuk ve istifçilik yaparak suç işlemeye yatkın hale getirdiğini ifade etmektedir. Halkın işlenen bu suçtan dolayı zarar gördüğü iddiası ile argümantasyon stratejisinde "zarar" konu alanının kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca köşe yazısının genelinde piyasa üzerinden tüccara karşı ayrımcı bir dil kullanılması, argümantasyon stratejisinde "ekonomi" konu alanının kullanıldığını düşündürmektedir. Osman, piyasadaki fiyat artışının sebebinin ise "içimizde" aramanın doğru olmadığını, asıl sebebin piyasanın "zabıtasızlığı" olduğunu, devlet otoritesini kendi gücünü piyasada gösterdiğinde bu durumun çözüleceğini, ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırmasını kullanarak ifade etmektedir. Metinde geçen "elbet", "yalnız", "en büyük", "bütün", "kâfi derecede" ve "hep beraber" gibi ifadeler anlamı kuvvetlendirmek için yoğunlaştırma stratejisi kapsamında kullanılmıştır.

6 Ekim 1942 tarihinde ikinci sayfada yer alan "Sırası Geldikçe" köşesinde Feridun Osman'ın kaleme aldığı "Vali Dr. Lütfi Kırdar Vafında" isimli köşe yazısına göre,

"Buhranlı bir iktisadi devre yaşadığımızı gizlemekten çekinerek millet ve hükûmetçe, derdimize çareler bulmağa uğraşıyoruz. Kim ne derse desin dünya buhranı ve istihsal azlığı, İstanbul piyasasında dönen dolablar arasında yakın karakter benzerlikleri, fakat mühim netice ve sebep farkları vardır. Tüccarı bir senede 8000 kişi artmış olan İstanbul piyasası, masum gözlere asfalt gibi gösterdiği esrarlı labirentlerde, istihsal azlığını da istihsal bolluğunu da ihtikâr potasına dökebilmek hünerini kazanmıştır. Darlık ve pahalılıkla savaşımızı, ekimi artırarak, belki köklü bir fiat politikası güderek başarmağa elbette çalışacağız. Lâkin, ithalat ve ihracatla yurd mallarının devri daimi ortasında İstanbul piyasasının anaforu dönüyor. Burada nizamın kurulması, gümrüklerden giren buhranı da, harman yerlerinden kopup gelen pahalılık fırtınasını da birinci planda önliyecek kale kapılarının tutulması demektir... Valimizin bizzat ateş hattına kadar götürerek mücadeleye soktuğu devlet otoritesi, ihtikâr şebekesini istihkamlarından

çıkabilir de hiç olmazsa fatura yolsuzluğu, sun'i mal darlığı, eşya devrile zincirleme fiat yükselişi gibi belli başlı soyguncu usullerini ortadan kaldırırsa mel'anet çarkının ana dişlerinden birçoğu kırılmış olur. Buradaki şiddetli inzibat istihsal yerlerinde kabaran hırsı da sindirebilir ve yeni mahsuller pazarlara, herhalde bu silindirlerden geçerek mantığa uygun bir değerle gelir. İhtikarla, soyguncu ile, istifçi ile çarpışacak Dr. Lütfi Kırdarın elinde devlet kudreti, arkasında bir milyon İstanbullunun kalbi vardır."

Osman'ın kaleme aldığı bu köşe yazısında, adlandırma/ yaftalama stratejisine göre, iç grup "millet ve hükûmet" ve "valimiz", "devlet otoritesi" ve "bir milyon İstanbullunun kalbi" sözcükleriyle tanımlanırken, dış grup "İstanbul piyasası", "ihtikâr şebekesi", "soyguncu" ve "istifçi" sözcükleriyle tanımlanmıştır. Osman bu metinde, 4 Ekim 1942'de kaleme aldığı yazı gibi, İstanbul piyasasındaki dönen dolapların ekonomik krizin sebebi olduğunu ifade etmekte; dolayısıyla söylem- tarihsel yaklaşıma göre yüklemleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumludur." anlamındaki birinci ayrımcı hükmü işlemektedir. İstanbul piyasasının masum olmadığını, üretim azlığı ve çokluğunu kendi lehine çevirerek ihtikâr potasında eritebildiğini belirterek, yüklemleme stratejisinde İstanbul'daki tüccarın suç işlemeye yatkın olduğunu yedinci ayrımcı hükümle savunmaktadır. Ortaya koyduğu bu argüman bilimsel bir veri ile kanıtlanmamış olduğu ve varsayım içerdiği için "petitio principii" adlı mantık saptırmasına örnektir. İstanbul Valisi Lütfi Kırdar'ın yapacağı denetimle "mel'anet çarkı"nın dişlerinin bir kısmını kırabileceğini belirten Osman, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "otorite"yi kullanmıştır. Ayrıca, bu yaklaşımda da bir cezalandırma isteği, ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırması kullanılarak göze çarpmaktadır. Ayrıca, köşe yazısının genelinde piyasa üzerinden tüccara karşı ayrımcı bir dil kullanılması, argümantasyon stratejisinde "ekonomi" konu alanının kullanıldığını düşündürmektedir. Valinin elinde, devlet kudretinin arkasında ise, "bir milyon İstanbullunun kalbi" olduğunun belirtilmesi ile valinin eylemlerine olan toplumsal desteği, halkın veya belli bir grubun önyargılarına, duygu ve düşüncelerine hitap etme anlamındaki "argumentum ad populum" adlı mantık saptırması yöntemiyle açıklandığı görülmektedir. Metinde geçen "masum", "esrarlı", "köklü", "pahalılık fırtınası", "bizzat", "hiç olmazsa" ve "belli başlı" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

9 Ekim 1942 tarihinde ikinci sayfada yer alan "İstihsal Davamız" köşesinde Feridun Osman'ın kaleme aldığı "Kış Ekimi Başlarken" başlıklı, "Köylü zer'iyatına fazla bel bağlayarak devlet vasıtasile geniş ziraat yapmamız doğru olur" alt başlıklı köşe yazısına göre,

"Çünkü milli birlik çatımızın altında akışan hayati iktisad manzumelerinin mizacı evleviyetle ticaridir. Milli bünyenin şuuru mutlak feragâte fakat piyasaların -hele bizimki gibi kozmopolit olanların- şıarı mahzı kâra dayanır. Bugünkü piyasa rezaletleri bunu kafi derecede ispat etmiştir. Bunun içindir ki, bütün dünya memleketlerinde piyasalar kendi başına bırakılmıyarak güdümlü harp ekonomisine bağlanmış ve ancak bu suretle milli birliğe hizmet eder hale getirilmiştir. Bizde de bütün milletçe tereddütsüz ve nifaksız kurup yaşattığımız milli bünyenin ayakları arasında, milli şuuru mücerred hesaba ve kâra dayanan bir piyasa yaşamaktadır ki onu -kendi vicdanına bırakmıyarak- bizim empoze edeceğimiz hesaplarla ve cezri inzibatla idare etmemizden daha tabii ne olabilir?"

Osman'ın kaleme aldığı bu köşe yazısında, öncelikle iktisat hayatının kâr elde etme amacına dayandığı belirtilmektedir. "Hele bizimki gibi kozmopolit olanların" ifadesiyle, İstanbul piyasasında yer alan gayrimüslim tüccarın vurgulandığı düşünülmektedir. Milli bünye şuurunun feragata dayanıp, kozmopolit piyasanın ise kâr güdüsüyle hareket etmesi piyasadaki krizin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla, burada kullanılan yükleme stratejisi, "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir."dir. II. Dünya Savaşı döneminde ortaya çıkan ekonomik krizin sebebinin tüccarın davranışları olarak gösterilmesi ile "(Gayrimüslim) Tüccar, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumludur." anlamındaki birinci ayrımcı hükmün kullanıldığı düşünülmektedir. Ayrıca, "piyasa rezaletleri"nin bunu yeterli derecede ispat ettiği savı ise kanıtlanmamış bir argüman olduğu halde bir iddiayı savunmak için ortaya atıldığından "the petitio principii" mantık saptırmasına örnektir. Tüm dünya ekonomilerinin güdümlü harp ekonomisine geçtikten sonra milli birliğe hizmet eder hale geldiği iddiası ile mantık saptırmalarından, kronolojik bir durumu nedensel bir ilişkiyle karıştırma anlamına gelen "post hoc, ergo propter hoc" kullanıldığı görülmektedir. Çünkü II. Dünya Savaşı süresince Türkiye ekonomisindeki krizin asıl sebebi, iktisadi serbestleşmeyle ortaya çıkan tüccarın kâr odaklı eylemleri olmayabilir. Bu köşe yazısında oluşturulan adlandırma/ yaftalama stratejisi, "biz" ve "milletin" yanında kâr amacıyla milli şuura aykırı bir şekilde hareket eden "kozmpolit piyasa"dır. Öncelikle "tereddütsüz" ve "nifaksız" bir şekilde yaşatılmaya çalışılan milli bünyeye bu piyasanın zarar verdiği düşünüldüğünde, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "ekonomi" ve "zarar"ın işlendiği görülmektedir. Piyasanın kendi vicdanına bırakılmıyarak kontrolünün devlete bırakılma isteğinin doğal olduğunun vurgulanması ise, önvarsayımsal soru sorma anlamına gelen "rigged question" yöntemiyle yapılmıştır. Ayrıca, yoğunlaştırma stratejisi kapsamında "hayati", "mutlak", "kâfi derecede",

"tereddütsüz", "nifaksız" ve "daha" gibi sözcükler kullanılarak ortaya atılan savlar kuvvetlendirilmeye çalışılmıştır.

24 Ekim 1942 tarihinde ikinci sayfada "Serbest Fikirler" köşesinde Haşim Nahid Er--Bil tarafından kaleme alınan "Bize Millî İktisad Sistemi Niçin Lazım?" köşe yazısına göre,

"Almanya'ya gelince; o yüzlerce küçük Alman hükûmetleri; "Friedrich List"in millî iktisad nazariyeleriyle birleşip çalıştı ve öyle modern bir sınai yarattı ki bunun neticesine parmakla göstermeğe lüzum yoktur... Vurgunculuktan en çok kazanan müstahsili olmadığı için istihsale pek o kadar tesiri olmaz. İstihsalı artıran; milli iktisad sisteminin tayin ettiği şeylerdir, ki hükûmet bunları yapmaya çalışıyor. Fiat kontrolü de ister istemez "ahlâk" meselesini ortaya çıkarmaktadır. Avrupada yaptığımız bütün tetkikler şu neticeye vardı: Modern memleketlerde iktisadi teşkilat ve disiplin, iktisadi bir ahlak doğurmuştur, ve bugün fiat kontrolünü en sıkı bir surette yapabilen millet, iktisadi teşkilatı en sağlam olandır. Bütün psikolojik araştırmaların neticesi, "ahlâk"ın iç kuvvetinin "iman" olduğunu gösteriyor. Bir Allaha ve yahud milli bir ideale inanmıyan insanlar arasında, -eğer dünyanın şimdiki hali, iktisadi bir teşkilatın ve içtimai bir nizamın varlığını zorluyorsa- bu nizamı kurmaktan başka çare yok... İçtimai hürriyet, vurguncuların başıboş hayvanlar gibi milletin iktisadi nizamını bozmalarına ve bir bozgunculuk havası yaratmalarına müsaade edecek tarzda genişliyemez. Sonra kontrolsüzlük; "Türk parası"nı tehlikeye düşürecektir. Fiatların gitgide yükselmesi bu tehlikeyi yaratacaktır! Mister Roosevelt bile, toprak mahsulünün fiatını kontrol etmekten ücretlerin istikrarını; ve bundan da enflasyonun önüne geçilmesini bekliyor. İngilizler bile "Adam Smith"i terkederek, "Friedrich List"i çizdiği yola gidiyorlar; ve Türkçü olan hükûmetimiz için, milli iktisad sistemi biçilmiş bir kaftan gibidir."

Daha önce yayınlanan köşe yazılarında ve haber metinlerinde, ekonomik krizin asıl sebebinin özellikle İstanbul olmak üzere piyasanın kozmopolit yapısı olduğu algısının yerleştirilmeye çalışıldığı yapılan çözümlemelerde belirtilmiştir. Bu köşe yazısında da, Jön Türk döneminden gelen milli iktisat düşüncesinin neden önemli olduğu Almanya örneğiyle açıklanarak konu alınmıştır. Köşe yazısında adlandırma/yaftalama stratejisinde, iç grubu tanımlamak için "biz", "hükûmet", "Türk" ve "Türkçü olan hükûmetimiz" kullanılırken; dış grubu tanımlamak için "vurgunculuktan en çok kazanan müstahsil", "bir Allaha ve yahud milli bir ideale inanmıyan insanlar" ve "vurguncular" kullanılmıştır. Öncelikle, başlıkta yer alan "Bize Millî İktisad Sistemi Niçin Lazım?" cümlesiyle hem önvarsayımsal bir soru sorulmuş, hem de "biz" zamiri kullanılarak ekonomik sistemin milli olma gerekliliği çerçeveleme stratejisiyle vurgulanmıştır. Almanya'nın milli iktisat sistemini uygulayarak modern bir sınai yarattığını belirten yazıda, dönemin faşist Almanyası'nın ekonomik sisteminin bir örnek olarak gösterilmesi ilginçtir. Milli iktisat sistemini inşa eden Almanya'da üretim azlığına sebep olan bir vurguncu sınıfının olmadığına belirtilmesi, "milli" olarak atfedilen tüccarın vurgunculuk davranışı geliştirmeyeceği düşüncesini desteklemektedir. Metnin

devamında vurgunculuk yapma eyleminin bir "ahlâk" meselesi olduğu, Allah'a ve bir ideale inanmayanların bu ahlaksız eylemi gerçekleştirebileceği vurgulanmaktadır. Sorunun "ahlâk" meselesi olduğunun belirtilmesi ile argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "kültür"ün kullanıldığı düşünülmektedir. Modern devletlerde ortaya çıkan disiplinin bir iktisadi ahlak geliştirdiği iddiası ve fiyat kontrolünü en sıkı şekilde uygulayan milletin iktisadi teşkilatının en sağlam olan olarak tanımlanması, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "tanım"a işarettir. Ayrıca, metinde yükleme stratejisinde "milli" olmayan gayrimüslim tüccarın ahlaki açıdan yozlaşmış olduğu ve ekonomik krizin sebebinin onun davranışları olduğu hükümleri işlenmiştir. İktisadi serbestleşme vurguncuların "başıboş hayvanlar" gibi davranarak düzeni bozmalarına sebep olmuş ve bu durum "Türk parası"nın değerinin düşmesiyle sonuçlanmıştır; dolayısıyla argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "zarar"ın işlendiği görülmektedir. Ayrıca, köşe yazısının genelinde piyasa üzerinden tüccara karşı ayrımcı bir dil kullanılması, argümantasyon stratejisinde "ekonomi" konu alanının kullanıldığını düşündürmektedir. Bu duruma izin verilmemesi gerektiğinin belirtilmesi ile karşı tarafı tehdit ederek cezalandırılması gerektiğini ifade eden "argumentum ad baculum" mantık saptırmasının kullanıldığı görülmektedir. Son olarak ekonomik liberalizmi savunan İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nin bile uyguladıkları ekonomi politikalarını değiştirdikleri, ekonomide devlet müdahalesini arttırdıkları belirtilmiş; "Türkçü" olarak tanımlanan hükümetin de bu yolu izleyerek ekonomiyi "Türkleştirmesi" gerektiği vurgulanmıştır. Metinde geçen "en çok", "en sıkı", "başıboş hayvanlar gibi" ve "biçilmiş bir kaftan" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

27 Ekim 1942 tarihinde ikinci sayfada "Serbest Fikirler" köşesinde Ekrem Rize'nin kaleme aldığı "Türkiyede Pahalılığın Sebebi ve Çareleri" adlı köşe yazısına göre,

"Harbde fazla kazanmak hırsı, tarih gösterir ki bu adetâ harb zamanına mahsus marazi bir ihtirastır. Buna mukabil elinde parasının çoğalmasına rağmen, gün geçtikçe mala nispetle iştira kudretinin azaldığını gören sermaye sahipleri, bir an evvel bu parayı mala yatırmak için her tarafta mal toplamakta istical ettikleri gibi, ellerinde malı saklıyarak üç ay sonra daha yüksek bir fiatla satmayı düşünmeleri o mıntıkada mahdud bulunan malı piyasada azaltmış, malın az olduğunun gören halk tabakası ise ona daha fazla hücumla başlayınca, mal bu defa aranıldığı halde bulunamaz olmuş ve bu suretle de fiatlar bilhassa stok yapılacak kuru gıda maddelerinde alabildiğine yükselmiştir... Diğer taraftan harb hazırlığı masraflarını önlemek için, harb dolayısıyla kazançları çok yükselen sınıftan kazancının bir hadden yukarısına el koymak. Bizde en son yapılan harb zamlarile beraber vergi yükü mesela senevi 50 bin lira kazanan bir vatandaş için kazancının yarısını tutmaktadır. Mamafih o da verirse, çünkü bu günkü vaziyette vergi kaçakçılığı da muhtelif şekillerde çok artmıştır. Mesela senevi 100 bin lira kazanan ufak

bir yazıhanede cüz'i bir vergi vermekle iktifa ettiği işitiliyor. Fevkalâde harb kazancı için Meclise verilen bir lâyihanın ise geriye alındığını zannediyorum."

Adlandırma/ yaftalama stratejisi "halk tabakası" ve "vatandaş"a karşı "sermaye sahibi" şeklinde oluşturulan bu köşe yazısında, savaş döneminde haksız kazanç elde eden ticaret erbabından bahsedilmektedir. Yazar, piyasanın ekonomik krizde olmasını, haksız kazanca bağlamış ve bu durumu ekonomik bir yük bağlamında ele almıştır; dolayısıyla, ayrımcı söylem "ekonomi" ve "yük" konu alanlarında işlenmiştir. Sermaye sahiplerinin fazla kazanma hırsıyla hareket ettiğinin ifade edilmesi ise, yükleme stratejisinde, "(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatıcı eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir." anlamındaki beşinci ayrımcı hükmün kullanıldığını düşündürmektedir. Haksız kazanç vurgusundan öte bu metinde farklı olan, vatandaşlara vergi yükünün adil olmadığını örneklerle açıklanıyor olmasıdır. Daha önceki köşe yazılarında, bu haksız kazancın adli olarak cezalandırılması gerektiği vurgulanırken, bu yazıda ticaret erbabının vergi yükünün arttırılmasıyla, bu fevkalâde kazanca devletin el koyabileceği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Nitekim, Varlık Vergisi'nde, harp ekonomisinden dolayı fevkalâde kazanç elde ettiği iddia edilen sosyal grupların vergilendirildiği görülmektedir. Metinde geçen "fazla", "adetâ", "çok yükselen" ve "daha fazla" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

Tablo 18. 1 ile 31 Ekim 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	3	%30
2. Hüküm	2	%20
3. Hüküm	1	%10
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	1	%10
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	3	%30
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	0	%0
Toplam	10	%100

Tablo 18'de 1942 yılının Ekim ayında Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan, Varlık Vergisi Kanunu'na giden süreçle alakalı olduğu düşünülen haber metinleri ve köşe yazılarında yükleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hükümlerin dağılımı yer almaktadır. Buna göre, toplamda 10 kere işlenen ayrımcı hükümler arasında, %30 oranla en çok "(Gayrimüslim) Tüccar, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumludur." anlamına gelen birinci hüküm ile aynı orana sahip "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır."ı içeren yedinci hüküm bulunmaktadır. Daha önceki aylarda yüksek oranlarda işlenen yedinci hüküm, bu ayda diğer aylara nazaran azalırken; birinci hükmün kullanımı artmıştır. "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." anlamını içeren ikinci hükmün oranı ise %20 iken, üçüncü ve beşinci hükümlerin oranı %10'dur.

Tablo 19. 1 ile 31 Ekim 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Ekonomi	6	%40
Tehlike/zarar	4	%26,6
Kültür	2	%13,3
Otorite	1	%6,7
Tanım	1	%6,7
Yük	1	%6,7
Toplam	15	%100

Tablo 19'da 1942 yılının Ekim ayında Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan ve Varlık Vergisi Kanunu'na giden süreçle alakalı olduğu düşünülen haber metinleri ve köşe yazılarında argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanlarının dağılımı yer almaktadır. Buna göre, toplamda 6 gazete yazısının çözümlemeye tâbi tutulduğu bu ayda %40 oranla 6 kere kullanılan ekonomi konu alanı ayrımcı dilin tespit edildiği tüm gazete yazılarında yer almaktadır. Ekonomi konu alanını, %26,6 oranla zarar konusunun takip ettiği göz önüne alındığında, vergi kanunu çıkmadan bir ay önce yapılan vurgunun, tüccardan dolayı ekonomi üzerinden halkın uğradığı zarar olduğu görülmektedir. Argümantasyon stratejisinde kullanılan diğer konu alanları ise %13,3 oranla kültür, %6,7 oranla otorite, tanım ve yüküdür.

2 Kasım 1942 tarihinde ikinci sayfada yer alan "Milli Şefin Meclise Önemli Hitabı" başlıklı, ""İstirabı azaltmak için, millet tahammülünü artırmak, muharebe dışında kalmak ve muharebeye girilirse şerefle ve selâmetle çıkmak için tek çare Cumhuriyet hükûmetine candan yardım etmektir. Kendimize milletimize güvenimiz her zamankinden kuvvetlidir"" alt başlıklı haber metnine göre,

"Aziz arkadaşlar; Şuursuz bir ticaret havası, haklı sebepleri çok aşan bir pahalılık belası, bugün vatanımızı ıstırab içinde bulunduruyor... Bulanık zamanı, bir daha ele geçmez fırsat sayan eski batakcı çiftlik ağası, ve elinden gelse teneffüs ettiğimiz havayı ticaret metai yağmağa yeltenen gözü doymaz vurguncu tüccar, ve bütün bu sıkıntıları politika hırsları için büyük fırsat sanan ve hangi yabancı milletin hesabına çalıştığı belli olmıyan birkaç politikacı, büyük bir milletin bütün hayatına küstâh bir surette kundak koymağa çalışmaktadırlar. Üç beş yüz kişiyi geçmiyen bu insanların vatana karşı aşikâr olan zararlarını gidermek yolu elbette vardır. Devlet ve millete sövmek, milletin nefesine ve hükûmetin güvenini zehirlemek iktidarını kimseye vermemeliyiz. Ticaretin ve iktisadi faaliyetlerin serbestliğini bahane ederek milleti soymak hakkını hiç kimseye, hiçbir zümreye tanımamalıyız. Hırslı politikacıların, millet iradesi üstünde dahilî ve haricî bir siyaset yürütmelerine asla müsaade etmemeliyiz.

Dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün beyanatının yer aldığı bu haber metninde adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grubu oluşturmak için "milletimiz", "vatanımız" ve "Cumhuriyet hükûmeti" şeklinde betimlenirken; dış grup, "eski batakcı", "çiftlik ağası", "gözü doymaz vurguncu tüccar", "bir kaç hırslı politikacı" ve "üç beş yüz kişiyi geçmeyen bir zümre" ifadeleriyle betimlenmiştir. Vurguncu tüccarın sebep olduğu "şuursuz" ticaret havası ve "haklı sebepleri aşan pahalılık bela"sının ekonomiyi krize soktuğu düşüncesi, tüccarın o dönemde görülen ekonomik krizden sorumlu olduğu düşüncesini beslemektedir. Dolayısıyla metinde Wodak'ın (2001) geliştirdiği söylem-tarihsel yaklaşımındaki yükleme stratejisinden "(Gayrimüslim) Tüccar, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumludur." anlamını içeren birinci hükmün kullanıldığı düşünülmektedir. Ayrıca, tüccarın "gözü doymaz vurguncu" olarak nitelendirilmesi, onun açgözlülüğünü ve bu durumun yol açtığı suça yatkınlığı gösterdiğinden üçüncü ve yedinci hükümlerin de kullanıldığı görülmektedir. Beyanatın genelinde, ötekileştirilen zümrenin toplumda yol açtığı zararlar konu alındığından, argümantasyon stratejisinden "zarar"ın kullanıldığı düşünülmektedir. Bu zarara izin verilmeyeceği ve müdahale edileceği ise, "asla", "hiç kimse", "hiç bir zümre" "zehirleyerek" gibi yoğunlaştırma stratejileri kullanılarak vurgulanmaktadır.

2 Kasım 1942 tarihinde üçüncü sayfada yer alan "Siyasi İcmal" köşesinde Ömer Rıza Doğrul'un kaleme aldığı "Milli Şefin Nutku" isimli köşe yazısına göre,

"Bu nutuk mukadderatını kendi elinde hür ve şerefli bir milletin, bu mukadderata tasallut etmek istiyen hiç bir zümreye boyun eğmiyeceğini, mukadderatının şerefini korumakta tereddüd etmiyeceğini, belki bütün mutasallıkları ezeceğini ilan eden yeni bir kurtuluş beratıdır. Bu büyük millet, bir sürü bataklık çiftlik ağasının ve elinden gelse teneffüs ettiğimiz havayı metayapmağa yeltenen gözü doymaz, vurguncu tüccar ve bütün bu sıkıntıları politika ihtirasları için büyük bir fırsat sanan ve hangi yabancı hesabına çalıştığı belli olmıyan birkaç politikacının küstah bir surette bütün hayatına kundak koymalarına tahammül edemez. Bu millet, bütün vatan hainlerinin hakkından gelmeyi baş vazife sayar ve kendi mukadderatını kendi elinde tutar. Türk milleti bir avuç saygısız vatansızın oyuncağı olamaz. Türk milletinin iradesi, bütün bu saygısızlara hadlerini bildirmeğe ve bu saygısızların cezalarını vermeğe muktedirdir. Mücadele başlamıştır ve hainlerin cezası yakındır."

Doğrul'un kaleme aldığı bu köşe yazısında, Cumhurbaşkanı İnönü'nün nutku değerlendirilmektedir. Köşe yazısında adlandırma/ yaftalama stratejisine göre kurgulanan sosyal gruplar, "biz" için, "hür ve şerefli millet", "bu büyük millet", "Türk milleti" iken; "onlar" için, "eski bataklık", "çiftlik ağası", "gözü doymaz, vurguncu tüccar", "birkaç politikacı", "vatan hainleri", "saygısız" ve "vatansız"dır. İnönü'nün nutkunun sözü edilen zümreye boyun eğilmeyeceğini gösteren bir kurtuluş beyanatı olarak nitelendirilmesi, yazarın otoriteyi referans göstererek kendi görüşünü kanıtlamaya çalıştığını göstermektedir. Dolayısıyla, otoritenin yaptıklarının da desteklendiğini gösteren bu metin, otoriteyi referans göstererek kendi savını destekleme anlamına gelen "argumentum ad verecundiam" adlı mantık saptırmasını kullanarak, ayrımcı söylemini argümantasyon stratejisinde "otorite" konu alanı ile gerçekleştirmektedir. Belirtilen zümrenin hayata kundak koyduğu iddia edilerek, onun toplumda yol açtığı "zarar" konu alınmıştır. Tüccarın ise "vurguncu" olarak nitelendirilmesi, onun suç işlemeye yatkın olduğu izlenimi verdiğinden, yükleme stratejisinden yedinci hükmün işlendiği görülmektedir. Tüccarın "gözü doymaz" olduğunun belirtilmesiyle ise, onun yükleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamını içeren üçüncü ayrımcı hüküm ile nitelendirildiği görülmektedir. Köşe yazısının devamında "Türklük" vurgusuyla birlikte bahsi geçen zümrenin vatan haini olduğu iddia edilmektedir. Bu hainlerin cezasının yakın olduğu ise ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum" yöntemiyle belirtilmektedir. Nitekim, 11 Kasım 1942 tarihinde Varlık Vergisi Kanunu meclisten çıkarılmıştır. Metinde geçen "hiç bir", "büyük", "gözü doymaz", "küstah", "bütün", "bir avuç", "baş" ve "saygısız" gibi ifadeler ile yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

2 Kasım 1942 tarihinde birinci sayfada yer alan ve üçüncü sayfada devam eden "Radyo Gazetesi Diyor Ki: Milli Hayata Kundak Koyan Küstahlara Asla Göz Yumacak Değiliz" isimli haber metnine göre,

"Gerçekten kuvvetli bir durumda bulunduğumuz halde bu dipdiri durumumuzu bulandırmak için vatan ufuklarında uğursuz bir rüzgar estirilmektedir. Sebebi olarak yaratılmak istenen bu manevi telaş havaları, milleti hastalıklı gibi göstererek dışarıdan gelebilecek tehlikeleri üzerine çekecek bir vaziyete düşürür... İçimizdeki güven havasını bulandıranlar, Milli Şefimizin buyurdukları gibi birtakım çiftlik ağaları, vurguncu tüccarlar ve ihtirasları için bugünkü durumu fırsat sayan bir kaç politikacıdır. Milli hayata küstahça kundak koymağa çalışanlar, bu vatanın tarihe akseden çehresini lekelemek delaletine kapılan birtakım soysuzlardır. Bereket versin ki, sayıları milyonların topluluğunda 300 ü, 500 ü geçmeyen bu küstahlara göz yumacak değiliz. Milli şefimizi dinleyiniz. Her vatandaşın onun sözlerini işitmesi ve Cumhuriyet hükûmetine yardım etmesi lazımdır. Biz tarihte birçok büyük engelleri aşmış bir milletin evladlarıyız. Bundan sonra önümüze çıkacak başka engelleri de aşacağız. Kendimize ve milletimize güvenimiz her zamandan fazla ve kuvvetlidir. Radyo gazetesi sözlerini şöyle bitirmiştir: "Milli şefimizin kudretli nutku, her iyi vatandaşın yüzünü güldürmüş, her soysuzun da yüreğini titretmiştir."

Bu haber metninde, İnönü tarafından tanımlanan zümre "küstah" olarak nitelendirilirken, bu zümrenin milli hayata kundak koyduğu, yani zarar verdiği belirtilmektedir. Dolayısıyla, haber başlığında argümantasyon stratejisinde "zarar" konu alanı kullanılırken, buna asla izin verilmeyeceğinin belirtilmesi ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum"a işaret etmektedir. Haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grup için, "millet", "Milli Şefimiz", "Cumhuriyet hükûmeti", "biz" ve "iyi vatandaş" iken; dış grup için, "küstahlar", "içimizdeki güven havasını bulandıranlar", "birtakım çiftlik ağaları", "vurguncu tüccar", "birkaç politikacı", "birtakım soysuzlar", "300, 500 ü geçmeyen bu küstahlar" ve "her soysuz"dur. Tüccarın vurguncu olarak nitelendirilmesiyle, onun suç işlemeye yatkın olduğu izlenimi verdiğinden yükleme stratejisinden "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamındaki yedinci hükmün işlendiği görülmektedir. Argümantasyon stratejisinde, ötekileştirilen grubun sorumlu olarak gösterildiği "uğursuz rüzgar" ve milleti hastalıklı gibi göstermeye çalışan "manevi telaş havaları", konu alanı olarak "zarar"ın işlendiğini düşündürmektedir. Vatana zarar veren bu zümrenin kim olduğunun açıklanmasında, Cumhurbaşkanı İnönü'nün referans olarak gösterilmesi ile argümantasyon stratejisinde, otoriteyi işaret ederek kendi iddiasını desteklemeye çalışma anlamına gelen "argumentum ad verecundiam" mantık saptırmasının kullanıldığı görülmektedir. Metnin devamında, İnönü'nün sözlerinin işitilmesi ve uygulanmasına yardım edilmesi gerektiğinin belirtilmesi ise,

argümantasyon stratejisinde "otorite" konu alanına işaret etmektedir. İç grup tanımının "tarihte bir çok engeli aşmış bir milletin evlatları" olarak pekiştirilmesi, "biz" zamirine yüklediği anlam bakımından çerçeveleme stratejisinin ve "fayda" konu alanının kullanıldığına işaret etmektedir. Ayrıca, iç grubun milyonlar şeklinde betimlenirken dış grubun 300-500 ü geçmeyen küstahlar olarak görülmesi, ayrımcı söylemin "sayılar" konu alanında gerçekleştiğini göstermektedir. Metinde kullanılan yoğunlaştırma stratejisi ise, "gerçekten kuvvetli", "dipdiri", "küstahça", "her zaman" ve "büyük" gibi ifadelerde ortaya çıkmaktadır.

2 Kasım 1942 tarihinde birinci sayfada başlayan ve devamı üçüncü sayfada yer alan Nadir Nadi'nin kaleme aldığı "Nutkun Manası" başlıklı, "Yaşadığımız günler, hakikî bir baba sevgisiyle üzerimize titriyen Milli Şef İnönü'nün dediği gibi, en çok birlik, en çok beraberlik ve en çok özverilik isteyen günlerdir" alt başlıklı köşe yazısına göre,

"Üç senelik muvaffakiyetli politikamızın neticelerinden cür'et alarak bir (adam sen de!) zihniyetine kapılmak, yurdun selametine çalışanlara yardım edecek yerde menfi bir surat takınmak, yahud fırsat bu fırsattır diyerek ne şekilde olursa olsun para kazanma sevdasına düşmek, bugüne kadar başardığımız muvaffakiyetleri tehlikeye koyabilecek çok zararlı hareketlerdir. Böyle anlarda millet ve hükümet en hafif bir gevşekliğe bile müsamaha etmeyen bir çelik gövde yekpareliğile birleşmiş bulunmalıdır. Bulanık suda balık avlamak isteyenlere, elinden gelse teneffüs ettiğimiz havayı ticaret metai yapmağa yeltenen gözü doymaz vurgunculara ve politika ihtirasçılarına karşı merhamet duygusu beslemek yaşadığımız günlerin ciddiliğine uymıyan bir hareket olur. İçimizde nefes alan bu gibi vurguncularla bezirganları boğmak ve ihtirasçı politikacıların dilini kesmek milli selâmetimiz uğrunda topumuza düşen bir vazifedir. "Üç beş yüz kişiyi geçmeyen bu insanların vatana karşı aşikâr olan zararlarını gidermek yolu elbette vardır." Büyük Türk milletinin hesapsız kudreti önünden üç, beş yüz soysuzun maddî değeri, şüphesiz sifra pek yakın bir rakamın ancak ifade edebileceği bir ölçüye sığar. Fakat yaşadığımız günler, hakiki bir baba sevgisiyle üzerimize titriyen Milli Şef İsmet İnönü'nün dediği gibi, en çok birlik, en çok beraberlik ve en çok özverilik isteyen günlerdir. Böyle günlerde Türk milletinin tek ferdinin bile milli idrak dışında kalmasına göz yummayacak kadar hassas ve uyanık olması lazımdır. Cumhur reisimizin dünkü kudretli nutku, İşte milletimizin bu canlı hassasiyetini temsil ediyordu."

Nadir Nadi'nin kaleme aldığı bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisinde, iç grup "Millî Şef İnönü", "millet ve hükümet", "büyük Türk milleti", "Türk milletinin tek ferdi" ve "Cumhur reisimiz" şeklinde nitelendirilirken; dış grup için "bulanık suda balık avlamak isteyenler", "gözü doymaz vurguncu", "politika ihtirasçıları", "üç beş yüzü geçmeyen bu insanlar" ve "üç beş yüz soysuz" ifadeleri kullanılmıştır. Başlıkta, Millî Şef İnönü'nün "baba sevgisiyle üzerimize titreyen" şeklinde tanımlanması, onun olumlu bir anlam yüklendiğini göstermekte; dolayısıyla, argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "fayda"ya girmektedir. Başlıkta ve metnin içinde İnönü'nün sözlerine yer verilmesi, söylem- tarihsel yaklaşıma göre,

"argumentum ad verecundiam" olarak adlandırılan, otoriteyi referans göstererek kendi görüşünü kanıtlamaya örnek teşkil etmektedir. Metnin devamında ötekileştirilen dış grubun, milli çıkarlara uygun bir şekilde davranmayıp, tüccar özelinde, fazla para kazanma sevdasına düşmesi, onun yüklemleme stratejisine göre aç gözlü davrandığı hükmüne denk düşmekte ve bu durum argümantasyon stratejisinde "zarar" konu alanına girmektedir. Tüccarın "gözü doymaz vurguncu" olarak betimlenmesi ile onun yüklemleme stratejisine göre "suça yatkın" olarak algılandığı görülmektedir. Milli selamet için "üç beş yüzü geçmeyen" bu zümrenin boğulması ve dilinin kesilmesi düşünceleri ise, tehdit etme ve cezalandırmayı içeren "argumentum ad baculum"un ön plana çıktığının göstergesidir. Köşe yazısında, Türk milletinin tek ferdinin bile önemli olduğunun ve Türk milletinin gücü karşısında ötekileştirilen grubun herhangi bir değeri olmadığının belirtilmesi ve "büyük", "hesapsız", "en çok" ve "hakiki" gibi ifadeler kullanılması yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

3 Kasım 1942 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan Yunus Nadi'nin kaleme aldığı "Milli Şefin Büyük Nutkundan Sonra" başlıklı, "Aziz Başbuğumuzun inançla ifade buyurdıkları gibi, "Büyük Türk milletinin elbirliğiyle halletmiyeceği hiçbir zorluk yoktur ve hükûmetin pek yakında arzedeceği anlaşılan yeni tedbirler vaziyetteki noksanları derhal ortadan kaldıracaktır" alt başlıklı köşe yazısına göre,

"...Şununla mütealliyiz: Aziz Başbuğumuzun büyük inançla ifade buyurduğu veçhile büyük Türk milletinin elbirliği ile halletmiyeceği hiçbir zorluk yoktur ve hükûmetin pek yakında arz edeceği anlaşılan yeni tedbirler, Büyük Meclisin tasvibile teyid olunduktan sonra bütün milletin muzaharetile vaziyetteki noksanları derhal ortadan kaldıracak ve böylelikle memleket bu sahada dahi, başta Cumhur Reisimiz Mille Şef olduğu halde hepimizi memnun edecek olan en sağlam durumuna intikal eyliyecektir."

Gazetenin baş yazarı Yunus Nadi'nin kaleme aldığı bu köşe yazısında, öncelikle Cumhurbaşkanı İnönü'nün sözleri desteklenerek alınacak yeni tedbirlerin ortaya çıkan sorunları çözeceğine olan inanç vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, otoritenin haklılığını savunmasından dolayı, argümantasyon stratejisinde, otoriteyi referans alarak kendi görüşünün doğruluğunu kanıtlamaya çalışma anlamındaki "argumentum ad verecundiam" ile birlikte "otorite" konu alanının kullanıldığı görülmektedir. "Büyük Türk milletinin elbirliğiyle" ve "büyük Meclisin tasvibiyle" yeni tedbirlerin uygulanacağını belirtilmesi ise, uygulamaya geçecek olan düzenlemede halkın desteğinin söz konusu olduğunun vurgulanması anlamına gelmekte; dolayısıyla argümantasyon stratejisindeki "argumentum ad populum"un kullanıldığı görülmektedir.

Bu köşe yazısında göze çarpan ise, "büyük", "hiçbir", "derhal" ve "en sağlam" gibi ifadelerle yoğunlaştırma stratejisinin yaygın bir biçimde kullanılmış olmasıdır.

3 Kasım 1942 tarihinde ikinci sayfada yer alan "Sırası Geldikçe" köşesinde Feridun Osman tarafından kaleme alınan "Milli Vicdanın Gürleyişi" başlıklı köşe yazısına göre,

"Türkiyede dünya buhranının daralttığı ölçülerden sonraki sıkıntının hemen tamamen yaratılmış ve yakıştırılmış esnaf metai olduğunu öteden beri iddia ederken, imanımız şu idi ki, istihsal yekûnlarımızda -bütün nisfî düşüklüklere rağmen- bizi bu derece sıkıya koşacak büyük bir verimsizlik ve yetimsizlik yoktur. Fakat yazık ki, bütün sınıflarda iğrenç bir hırs şehvetile faziletlerini satanlar pek az olmadı. Bütün sosyal hizmet namusunu paraya çevirenler, milletin aklı selimine inanılmış bir nizama anarşi üşürdüler. Hesabını, yarın elbette müstahak oldukları şekilde vereceklerdir."

Osman'ın kaleme aldığı bu köşe yazısında, başlıktaki "milli vicdanın gürleyişi" ibaresi, gelecek olan yasal düzenlemenin "milli" olacağını iddia etmekte ve "vicdan" lafzının kullanılması ise, "milli" olan vicdana göre hareket etmeyenlerin cezalandırılacağını ifade etmektedir. Dolayısıyla, başlıkta (gayrimüslim) tüccarın aç gözlü davranarak, kendi çıkarını düşündüğü, milletini düşünmediği, yükleme stratejisinde üçüncü ayrımcı hüküm kullanılarak vurgulanmaktadır. Metinde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejileri, iç grup için "biz", "Türkiye" ve "millet" ifadeleri iken; dış grup için "esnaf", "bütün sınıflarda iğrenç bir hırs şehvetile faziletlerini satanlar" ve "bütün sosyal hizmet namusunu paraya çevirenler"dir. Köşe yazısında, Türkiye'de ortaya çıkan ekonomik krizin sebebinin, savaş koşullarından ziyade bu açgözlü davranan tüccarın davranışları olduğu iddia edilmektedir; dolayısıyla, yükleme stratejisinden birinci hüküm, "(Gayrimüslim) Tüccar, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumludur." kullanılmaktadır. Bu durumun bilimsel verilerle kanıtlanmamış bir argüman olduğu düşünüldüğünde ise, argümantasyon stratejisindeki "the petitio principii" mantık saptırmasının toplumda böyle bir algı yaratılması için kullanıldığı görülmektedir. Tüccarın takındığı bu tutumun "biz" iç grubu için, "büyük bir verimsizlik ve yetimsizliğe" yol açtığının belirtilmesiyle çerçeveleme stratejisinin kullanıldığı düşünülmektedir. Bu durumun bir anarşi yarattığının dile getirilmesiyle ise, argümantasyon stratejisinde "yük" ve "zarar" konu alanlarının işlendiği görülmektedir. Sadece tüccar sınıfı olmasa da bütün sınıfların hırs peşinde koşarak, faziletini sattığının belirtilmesi ile yükleme stratejisinden "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." anlamındaki ikinci hükmün kullanılarak ahlaki

çöküntünün ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Hesabın daha sonrasında "müstahak" bir biçimde görüleceğinin belirtilmesi ise, ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum" mantık saptırması aracılığıyla, ortaya çıkacak ceza vurgulanmaktadır. Yazara göre, hükümet, milletin akli selim davranışına güvenerek, ekonomik liberalleşmeye gitmiş; ancak, bu durum "sosyal hizmet namusunu paraya çevirenler" tarafından baltalanmış ve adeta bir anarşi ortamı yaratılmıştır. Ayrıca, metinde kullanılan "hemen", "tamamen", "bu derece", "büyük", "iğrenç", "pek az" ve "elbette" sözcükleri yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

4 Kasım 1942 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan Yunus Nadi'nin kaleme aldığı "Pahalılık Belası" başlıklı "Vaziyetin istediği en kesin ve çetin tedbirlerin hemen alınması gerekecektir. Şimdiden herkesin aklını başına toplamağa başlamasını umabilir miyiz acaba? Belki evet. Fakat ümidle geçirilecek hiç vaktimiz kalmamıştır. Sıra ciddi tedbirlerin, kudretli icraatındır." alt başlıklı köşe yazısına göre,

"Eğer çiftçi müstahsil hükümet satın almasına dahil yüzde yirmi beşi tam verdiyse üst tarafından mümkün olabildiği kadar fazla menfaat elde etmek için onları saklamak ve yavaş yavaş, azar azar ortaya çıkararak efsanevi fiatlara meydan vermek yolunu tuttu ve bu fazla para kazanmak ihtirasında vurguncu tacirler çiftçilerle yarışa çıkarak ve bittabi bir çok yerlerde onları gölgede bırakarak az zamanda milli hayatı Cumhuriyetimizin açıkça işaret ve ifade buyurduğu tahammül olunmaz şekle soktular. Açıkgozluluk ederek fazla menfaatler temin ettikleri zannında bulunan gafillere bile muzır olan ve memleket hayatını içinden çıkılmaz bir labirente doğru sürükleyen bu hareketlere tabii ilanihaye müsamaha olunamazdı. Şu basit sebepten dolayı ki, vatanın hayat ve memarı bahis mevzuu olan böyle fevkalâde buhranlar, şunun bunun bir kısım memleket halkını öldürmek pahasına olsa dâhi alabildiğine para kazanmaları için hazırlanmış fırsatlar değildir ve olamazdı. Onun için yılbaşı nutkunun dahi haber verdiği veçhile Hükümet Meclisle temas ettikten sonra hemen vaziyetin istediği en kesin ve en çetin tedbirlerin alınmasına geçilecek ve bu arada belki dünün ve evvelki günün fena hareketlerinin hesapları bile görülecektir. Efkârı umumiyemizin sessiz ve fakat çok kuvvetli his ve heyecanına tercüman olarak hükümetin en zaruri ihtiyaç maddelerinin adaletli fiatlarla tevziinde aleyhteki fiat murakabelerinde çok şiddetli hareket etmesini bilhassa temenni ederiz.. Bu hususta müstacelen vücade getirilmesine lüzum görülecek teşkilat için ihtiyar edilecek masraflar ne olursa olsun asla çok görülmiyecektir. Çünkü murakabeden sıyrılabilen ihtiras sahiblerinin sebebiyet verdikleri ziyanlar çok büyüktür. Bir kere pahalılık belası yüzünden halka çektirilen sefaletin minneti ile bunun elim neticeleri, adam öldürmekten asla ehve olmıyan suçlardır. Türkiye Cumhuriyeti bir kere devlet olarak buna müsaade edemez. Sonra hayat pahalılığının milli hayatta yarattığı zorluklar, gittikçe milli paranın kıymetini de düşürmek tehlikesile kendisinde umumi bir felaketin zehirli tohumlarını taşır. Bundan yalnız vurguncular ve batakcılar mutazarrır olsalardı, ettiklerinin cezasını bulduklarını söyliyerek omuzlarımızı silkip geçerdik. Halbuki iş öyle değildir. Türk camiası milli paranın istikrarlı kıymetine istinad etmek zorundadır. Bu bakımdan dâhi devlet otoritesinin olanca heybetile vaziyete hâkim olması bir zarurettir... Pahalılık belası karşısında vaziyetin istediği bütün tedbirler artık gecikmiyecektir. Şimdiden herkesin aklını başına toplamağa başlamasını umabilir miyiz acaba? Belki evet. Fakat ümitle geçirilecek hiç vaktimiz kalmamıştır. Sıra ciddi tedbirlerin, kudretli icraatındır."

Bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grup "cumhur reisimiz", "memleket halkı", "efkarı umumiye", "hükûmet", "halk", "Türkiye cumhuriyeti" ve "Türk camiası" ifadeleriyle betimlenirken; dış grup "vurguncu tacir", "gafiller", "ihtiras sahipleri" ve "vurguncular ve batakcılar" şeklinde betimlenmiştir. Köşe yazısına göre, fazla para kazanmak hırsıyla hareket eden vurguncu tacir, Cumhurbaşkanı İnönü'nün belirttiği gibi, milli hayatı tahammül olunmaz bir şekle sokmuştur. Dolayısıyla, yazar, kendi savını desteklemek amacıyla otoriteyi referans olarak göstererek, argümantasyon stratejisindeki "argumentum ad verecundiam" adlı mantık saptırmasını kullanmaktadır. Açgözlü olarak nitelendirilen tüccarın milli hayatı zedeleyerek, kendi çıkarını gözettiği düşüncesi ile yüklemleme stratejisindeki üçüncü hükmün; bu durumun sebebiyet olduğu "tahammül olunmaz şekil" ile ise argümantasyon stratejisindeki "yük" konu alanının kullanıldığı görülmektedir. Bu hareketlere müsamaha göstermeyerek hesabının "ciddi tedbirler" ve "kudretli icraat"lar ile görüleceğinin belirtilmesi ise, karşı tarafı tehdit ederek cezalandırma istemini anlatan "argumentum ad baculum" vurgusunun yüksek olduğunu düşündürmektedir. Tüccarın "fevkalâde buhranlar" olarak nitelendirilen savaş dönemi boyunca para kazanma hırsına girerek milli çıkarlara zarar verdiği belirtilmektedir. Bu savda, yüklemleme stratejisindeki birinci hüküm olan tüccarın savaş dönemindeki ekonomik krizden sorumlu olduğu düşüncesi, elde bunu ortaya koyan bir bilimsel veri olmadığı halde toplumsal bir algı yaratılması amacıyla işlenmiştir. Halka sefalet çektiren vurguncuların, adam öldürenlerden daha fazla ceza almaları gerektiğinin savunulması ile tüccarın suç işlemeye yatkın olduğu hükmünden yola çıkıldığı görülmektedir. Hayat pahalılığının milli paranın değerini düşürdüğünün ifade edilmesi, ayrımcı söylemin "ekonomi" konu alanında yapıldığını göstermektedir. Türkiye Cumhuriyeti devletinin bu duruma izin vermemesi ve devlet otoritesinin duruma hâkim olması gerektiğinin belirtilmesi ise, "sorumluluk" konu alanına örnek teşkil etmektedir. "Şimdiden herkesin aklını başına toplayabileceğinin umabilir miyiz?" sorusu ise önvarsayımsal olduğundan "rigged question" mantık saptırmasına örnektir. "En kesin", "en çetin", "fazla", "tahammül olunmaz", "çıkılmaz", "en zaruri", "fena", "çok şiddetli" gibi ifadeler ile yoğunlaştırma stratejisinin metinde kullanıldığı görülmektedir.

5 Kasım 1942 tarihinde ikinci sayfada yer alan "Şehir Haberleri" köşesinde "İki Yahudi Tüccar Hakkında Yapılan Tahkikât" başlıklı haber metnine göre,

"Tahtakalede tüccardan İtalyan tebaası Musevi Jozef Naumla İspanya tebaası Musevi Motz Kohen haklarında dün akşam üstü İstanbul milli korunma müddeiumumiliğince tahkikata başlanmıştır. Bir limited şirketin sahipleri olan bu iki tacirin son zamanlarda Avrupadan getirttikleri külliyetli manifatura eşyasını, evvelden hazırladıkları faturalara göre ayırtıp bağlattıkları ve sonradan fazla fiatla satışa çıkarmak için bulundukları hanın bodrum katından saklattıkları, tahkikat mevzuunu teşkil etmektedir."

Bir "Yahudi" tüccar hakkında tahkikat yapıldığını belirten bu haber metninde, dış grubu tanımlamak için kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi "Yahudi" lafzıdır. Bu durumda, Wodak'ın (2001) geliştirdiği söylem- tarihsel yaklaşıma göre, adlandırma/ yaftalama stratejisinde kültür ögesinden din ögesine göre ayrımcı söylemin oluşturulduğu görülmektedir. Yükleme stratejisine göre işlenmeye çalışılan ayrımcı hüküm ise, yedinci hüküm olan Yahudi tüccarların suç işlemeye yatkın olabileceğidir. Ayrıca, "Yahudi" lafzının ön plana çıkarılmasından ötürü bu haber metni argümantasyon stratejisinde "yabancı düşmanlığı" konu alanını kullanmaktadır. Tahkikat sürecinin ayrıntılı bir şekilde anlatılması ise konu alanlarından "kanun"un kullanıldığına işaret etmektedir.

6 Kasım 1942 tarihinde üçüncü sayfada yer alan "Hadiseler Arasında Felek" köşesinde B. Felek'in kaleme aldığı "Vurguncunun Akıbeti" başlıklı köşe yazısına göre,

"Ne taraftan bakarsanız bakınız vurgunculuğun insanlığın manevi müesseseleri katında yeri yoktur. Din, buna haram der. Ahlâk, namussuzluk sayar. Yurd sevgisi bakımından mahza hıyanettir. İnsaf yönünden zulümdür. Hülâsa, bu ticaret kisvesine bürünmüş haydutluktur. Bizim gibi en kara kuvvetleri yenmiş millet buna tahammül etmez ve etmeyecektir. Cumhuriyet hükûmeti halk kütlelerine musallat olan bu parazitleri ezmekten aciz değildir. Yakında alınan kanuni tedbirler tesirlerini gösterecek, vurgunculuk mukadder akıbetile karşı karşıya kalacaktır. Bu inançladır ki, biz ahlâkın vatan muhabbetinin ve insafın galebe çalacağından emin bulunmaktayız."

Bu köşe yazısındaki adlandırma/ yaftalama stratejisinde, "biz" için "bizim gibi en kara kuvvetleri yenmiş millet", "cumhuriyet hükûmeti", "halk kütleleri" ve "biz" ifadeleri kullanılırken; "onlar"ı tanımlamak için "vurguncu" ve "bu parazitler" ifadeleri kullanılmıştır. Vurgunculuğun namussuzluk olarak belirtilmesi, vurguncu olarak görülen tüccarın ahlaki olarak yozlaştığı anlamını içerdiğinden, ikinci ayrımcı hükmün kullanıldığı düşünülmektedir. Bu durumun ise, toplumun kültürüne zarar verdiği aşikâr olduğundan, argümantasyon stratejisinde "kültür" konu alanı kullanılmıştır. Vurgunculuğun yurt sevgisine ihanet olarak değerlendirilmesi ile "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü ayrımcı hükmün; haydutluk olarak gösterilmesi ile "(Gayrimüslim)

Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamındaki yedinci ayrımcı hükmün kullanıldığı görülmektedir. Vurguncunun halk kitlelerine musallat olan bir parazit olarak nitelendirilmesi ile altıncı hüküm olan "(Gayrimüslim) Tüccar sosyal parazittir" in işlendiği düşünülmektedir. Yakında kanuni tesirlerinin etkisini göstererek, bu duruma tahammül edilemeyeceğinin vurgulanması, cezalandırma istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırmasına işaret etmektedir. Köşe yazısında, yazarın iç grubu "bizim gibi en kara kuvvetleri yenmiş millet" olarak betimlemesi ise, argümantasyon stratejisinde "fayda" konu alanının kullanıldığını göstermektedir. Metinde geçen "en kara" lafzı ise yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

7 Kasım 1942 tarihinde ilk sayfada yer alan üçüncü sayfada devam eden Yunus Nadi'nin kaleme aldığı "Yalnız Bugünü Değil, Yarını da Düşünmek Lazım" başlıklı köşe yazısına göre,

"Unutamayız ki piyasa nizamsızlığı ortadaki kargaşalığın başlıca amilidir. İnsan ve hayvan gıdaları azlığının ve pahalılığının belli sebeplerinden biri iddihar ve ihtikâr hadiseleridir. Yem kıymeti sıfır olan samanın bile şurada burada, şunun ve bunun tarafından hapsolunarak kilosu 25-30 kuruşa satıldığını esfle öğreniyoruz. Akla ve insafa sığmıyan bu garip hareketlerin neticesinde insan ve hayvan gıdası itibarıyla muhtaç ve naçar vaziyette olan pek çok vatandaşlara mukabil ellerindeki malları altın veya mücevher pahasına damla damla satarak bu soygunculuktan edindikleri kan ve irin pıhtısı zenginliği har vurup harman savuran diğer bazı vatandaşlar var. Vehamet, içinde bulunduğumuz zamanlarda kendilerine darlık çektiğimiz vatandaşların çok acı olan hayatlarından ibaret değildir. Devletçe elbette bir an önce bertaraf edilmesine himmet olunmak lazım gelen bu hezeyan halinin bilhassa istikbalimizi tehdit eden fecaati çok korkunç surette ehemmiyetlidir...Mantıksız hareketlerin neticesinde ortaya çıkan bu zorluklar yalnız bugünkü hayatımız için felaketli olmakla kalmazlar. Bu harbin sonunda zuhur edecek başka buhranların zorluklarının şimdiki vaziyetimiz gölgede bırakacak veçhile katmerli olacaklarını şimdiden hesaba katmalıyız."

Yunus Nadi'nin kaleme aldığı köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grubu oluşturmak için "muhtaç ve naçar vaziyette olan pek çok vatandaş" iken; dış grup için "har vurup harman savuran diğer bazı vatandaşlar"dır. Referanslardan da anlaşılacağı üzere köşe yazısında işlenen konu, bazı vatandaşların haksız kazanç elde ederek ihtikârda bulunmalarının, diğer vatandaşları temel ihtiyaç ürünlerine bile muhtaç hale getiriyor olmasıdır. Dolayısıyla, piyasadaki nizamsızlığın sebebi, ihtikâr yaparak milleti soyan suç işlemeye yatkın olan tüccarın, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumlu olarak, gösterdiği tutumdur. "Ekonomi" konu alanının kullanıldığı bu ayrımcı söylemde, kanıtlanmamış bir argüman öne sürüldüğünden, argümantasyon stratejisindeki mantık saptırmalarından "petitio principii"nin kullanıldığı düşünülmektedir. Bu haksız kazancın rakamlarla örneklenerek

açıklanması ile argümantasyon stratejisinden "sayılar" konu alanının kullanıldığı görülmektedir. Bu durumun, sadece o gün için değil gelecek açısından da bir tehlike teşkil ettiğinin belirtilerek, çözümünün devletin sorumluluğunda olduğunun söylenmesi, konu alanı olarak "sorumluluk"u işaret etmektedir. Bu sorunların çözüme kavuşturulmadığı takdirde gelecek süreçte daha büyük buhranlara sebebiyet olacağının iddia edilmesi ise, "yük" konu alanının işlendiğini düşündürmektedir. Metinde geçen "başlıca", "bile", "esefle", "çok acı", "felaketli" ve "katmerli" ifadeleri ise yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

8 Kasım 1942 tarihinde ilk sayfada yer alan Yunus Nadi'nin kaleme aldığı "Tebirlerin İsabeti Adaletin Heybeti İle Teyit Olunmalıdır" başlıklı köşe yazısına göre,

"Harb ekonomisi üzerinde çok esaslı tetkiklere dayandığı şüphesiz yeni teşkilat vücade getirmekle meşgul olduğu görülen hükûmetin, tuttuğu bu yeni yolda alabildiğine teşvik etmek lazımdır. Tecrübe bize her iyiliği herkesin iyi niyetlerinden, feragât ve fedakârlık hislerinden beklemenin doğru olmadığı neticesile karşılaştırmıştır. Lüks eşyadan başka gerek dahildeki her türlü ihtiyaç maddelerinin, gerek ihracat ve ithalat mallarının fiyatlarını sıkı kontrol altında bulundurmamak bir zarurettir. Adına harb zenginliği denilen ve böyle buhranlı zamanlarda memleketlerin başına bela olan afetin bizde dahi önüne geçmek için gidilecek başka yol olmadığı artık kat'iyetle anlaşılmış bulunuyor. Bu kontrol, ammenin en yüksek menfaatlerini korumak maksadile yapıldığı için onun ve bilhassa hayırlı neticelerinin nihayet bütün milletçe şükranla karşılanacağından şüphe yoktur. Zaten Cumhur Reisimiz Milli Şefin yılbaşı nutkunda tavır ve hareketleri milli menfaate aykırı olan kimselerin üç beş yüz gibi mahdud bir zümreye inhisar ettiğine işaret olunmuştur. Bunların adedi üç beş yüz olmayıp da üç beş bin, hatta üç beş yüz bin olsa ötede hakları ve hayatları korunacak olan on sekiz milyonluk büyük kütle yanında gene her türlü ehemmiyetten ari hakir bir azlık teşkil ederler. Kaldı ki azami salahiyetleriyle vazife görecek devlet otoritesinin bu mevzuuda ifa edeceği yüksek kıymetli hizmet, ferd on sekiz milyon Türk vatandaşının şahsi menfaatlerini korumaktan da ileri bir himmettir. Aziz Türk vatanının ve büyük Türk milletinin bütünlüğündeki en yüksek menfaatlerini korumakla mükellef olan devlet, şimdi her gün daha büyük bir dikkat ve ihtimamla yürüteceği gayretlerinde on sekiz milyonun mümkün huzur ve rahatale birlikte asıl Türk milli camiasının varlığını ve ebedi istikbalini göz önünde tutan en yüksek milli gaye amacına yürümüş olacaktır."

Yunus Nadi'nin kaleme aldığı bu köşe yazısında başlıkta, ortaya konulanacak tedbirlerde adaletin sağlayarak uygulanması gerektiğinin belirtilmesiyle, argümantasyon stratejisinde "adalet" konu alanının kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan adlandırma/yaftalama stratejileri, iç grubu tanımlamak için "hükûmet", "biz", "bütün milletçe", "Cumhur Reisimiz Milli Şef", "on sekiz milyonluk büyük kütle", "on sekiz milyon Türk vatandaşı", "Aziz Türk vatani" ve "büyük Türk milleti" iken; dış grup için "üç beş yüz gibi mahdud bir zümre" ve "azlık"tır. Hükûmetin yeni uygulayacağı düzenlemelerin desteklenmesi gerektiğinin belirtilmesi, konu alanı olarak "otorite"ye; devletin ihtiyaç mallarının fiyatlarını kontrol altında tutmasının bir zorunluluk olduğunun ifade edilmesi

ise, konu alanı olarak "sorumluluk"a işaret etmektedir. Alınacak bu tedbirlerin harp zamanında oluşan zenginlikten kaynaklandığının belirtilmesi ise, tüccarın ortaya çıkan ekonomik krizden sorumlu olduğunu ifade ederek; yükleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumludur." anlamındaki birinci ayrımcı hükmün kullanıldığı görülmektedir. Bu uygulamanın halkın çıkarına uygun olduğunu, dolayısıyla, uygulamaya olan halk desteğinin yüksek olduğunun ifade edilmesi ise, klasik bir "argumentum ad populum" örneğidir. Bir nevi halkın menfaatlerini korumak için bu tedbirlerin hayata geçirilmesinin, devletin sorumluluğu haline geldiği savunulmaktadır. Daha önce İnönü tarafından tanımlanan üç beş yüz kişilik zümrenin, daha büyük bir kitle bile olsa, on sekiz milyonluk Türk halkı karşısında bir önemi olmadığı belirtilmektedir. Nadi'ye göre, devlet otoritesinin vazifesi on sekiz milyonluk Türk halkının menfaatini koruyacak adımlar atmaktır. Kendi çıkarını düşünen ve milleti düşünmeyen bu zümrenin sergilediği davranışların, devletin tedbir almasına yol açtığı düşüncesi ile ayrımcı hükümlerden "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncünün kullanıldığı görülmektedir. Metinde kullanılan yoğunlaştırma stratejileri ise, "şüphesiz", "sıkı", "dahi", "kat'iyetle", "en yüksek", "bütün", "her türlü", "yüksek kıymetli", "aziz", "büyük" ve "en yüksek"tir.

9 Kasım 1942 tarihinde ikinci sayfada yer alan "Kendi Davalarımız" köşesinde Ahmed Hamdi Başar'ın kaleme aldığı "Güçlüğü Yeneceğiz" başlıklı köşe yazısına göre,

"Aziz Milli Şefimiz nutuklarında fiat makası artıklarından bir kısmına, köylü ağalarına ve soyguncu tüccara kudretli bir sesle haykırdı; ve serbest piyasanın hain ve mekanik münasebetine memleket iktisadiyatının terkedilemeyeceğini hatırlattı. Anormal şartların doğurduğu fiat yüksekliklerinden faydalanmak üzere millet bünyesinde kemirici ve tufeyli rollerini serbestçe oynamaktan utanmayanlar için Şefin sert sözü kadar tesir yapacak, korkutacak hiçbir şey tasavvur edilemez. Şef yapar ve yapınca da bütün millet namına, herkes için asla sarsılmayan milli birlik namına yapar. Nerede, hangi şart ve zaman içinde olduğunu düşünmeden mal ve söz alışverişinde spekülasyon yapanların, aşırı gidenlerin, halkın maddi ve manevi mukavemetini kırmağa ve bozmağa yeltenenlerin artık akıllarını başlarına almaları ve daldıkları menfaat uykusundan uyanmaları lazım gelir."

Bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grubu tanımlamak için "Aziz Milli Şefimiz", "Şef", "halk" ve "millet" iken; dış grubu tanımlamak için "köylü ağaları", "soyguncu tüccar", "utanmayanlar", "spekülasyon yapanlar" ve "aşırı gidenler"dir. Konu alanı olarak "otorite"nin kullanıldığı ilk cümlede, tüccarın soyguncu olarak gösterilmesiyle, yükleme stratejisinde onun suç işlemeye yatkın olduğu savının işlendiği görülmektedir. Bu metinde ekonomik krizden dolayı

suçlanan köylü ağası ve soyguncu tüccarın yanı sıra serbest piyasa ekonomisinin kendisi olmuştur. "Hain" ve "mekanik" olarak görülen serbest piyasa ekonomisinin, kendi doğasından dolayı bu tarz ekonomik krizlerin ortaya çıkmasına yatkın olduğu düşüncesi köşe yazısında işlenmiştir. Metnin devamında ise, "utanmaz" olarak nitelendirilenlerin harp koşullarından faydalanarak kendilerini zengin ettikleri; dolayısıyla, ortaya çıkan ekonomik krizden de sorumlu oldukları düşüncesinin işlenmesi, yükleme stratejisinden "(Gayrimüslim) Tüccar, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumludur." anlamındaki birinci ayrımcı hükme işaret etmektedir. Bu kişilerin artık akıllarını başlarına toplaması gerektiğinin ifade edilmesi, İnönü'nün sözlerinin tesirli ve korkutucu olduğunun belirtilmesi ile tehdit etme anlamına gelen "argumentum ad baculum" mantık saptırmasının vurgulandığı düşünülmektedir. Şefin hareketlerini tüm millet namına, milli birlik adına herkes için yaptığının belirtilmesi ise, bu uygulamaya olan millet desteğinin ne kadar yüksek olduğunu belirttiğinden "argumentum ad populum" adlı mantık saptırmasına girmektedir. Dış grup için kullanılan "kemirici" ve "tufeyli" (başkasının sırtından geçinen kimse) nitelendirmeleri ise, onların yükleme stratejisinde bir sosyal parazit işlevi gördüklerini çağrıştırmaktadır. Ayrıca bu kişilerin halkın maddi ve manevi kuvvetini bozmaya çalıştığının iddia edilmesi ise, argümantasyon stratejisinde "zarar" konu alanına işaret etmektedir. Metinde geçen "kudretli", "hain ve mekanik", "kemirici ve tufeyli", "sert", "hiçbir şey", "asla", "aşırı" ve "artık" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

Tablo 20. 1 ile 11 Kasım 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	6	%23,1
2. Hüküm	2	%7,7
3. Hüküm	7	%26,9
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	0	%0
6. Hüküm	2	%7,7
7. Hüküm	9	%34,6
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	0	%0
Toplam	26	%100

Tablo 20'de Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarılmadan önce 1942 yılının Kasım ayında kanuna zemin hazırlayan haber metinleri ve köşe yazılarında yükleme stratejisinde kullanılan hükümlerin dağılımı gösterilmiştir. Buna göre, Kasım ayında %34,6'lık oranla en çok kullanılan ayrımcı hüküm, daha önceki aylara da benzer bir biçimde, tüccarın suç işlemeye yatkın olduğunu belirten yedinci hükümdür. Onu, %26,9'luk oranla açgözlü bir şekilde davranarak milli çıkarlara aykırı davrandığını belirten üçüncü hüküm ve %23,1 orana sahip ortaya çıkan ekonomik krizden sorumlu olduğunu iddia eden birinci hüküm takip etmektedir. Daha önceki aylarda sadece 1 kere Eylül ayında gündeme getirilen tüccarın sosyal bir parazit olduğunu işleyen altıncı hüküm ise, bu dönemde toplamda 2 kere işlenerek %7,7 orana sahiptir.

Tablo 21. 1 ile 11 Kasım 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Zarar/tehlike	6	%21,4
Otorite	5	%17,9
Sorumluluk	3	%10,7
Yük	3	%10,7
Fayda	3	%10,7
Ekonomi	2	%7,1
Sayılar	2	%7,1
Adalet	1	%3,6
Kültür	1	%3,6
Kanun	1	%3,6
Yabancı Düşmanlığı	1	%3,6
Toplam	28	%100

Tablo 21'de Varlık Vergisi Kanunu çıkarılmadan önce 1942 yılının Kasım ayında kanun için kamuoyunu oluşturan haber metinleri ve köşe yazılarında argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanlarının dağılımı gösterilmiştir. Buna göre, Kasım ayında en çok kullanılan konu alanı %21,4 oranla topluma verilen zarar olurken; onu %17,9 oranla otorite izlemiştir. Dolayısıyla, bu ayda haber metinleri ve köşe yazılarında ayrımcı söylemin, toplumun uğradığı ya da uğrayacağı zarar ile İnönü'nün açıklamalarına referans gösteren ve onu destekleyen yazılar üzerinden ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Bu konu alanlarını, %10,7 oranla sorumluluk, fayda ve yük konularının takip etmesinin sebebi ise, özellikle çıkacak olan vergiyi ödemenin

vatandaşın sorumluluğu olduğunun bildirilmesi, iç grubun faydalarından bahsedilmesi ve yük konu alanıyla vatandaşın bu verginin gerekliliğine ikna edilmesidir.

Tablo 22. 1 Mart 1942 ile 11 Kasım 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	11	%12,7
2. Hüküm	10	%11,5
3. Hüküm	17	%19,6
4. Hüküm	1	%1,1
5. Hüküm	9	%10,3
6. Hüküm	3	%3,4
7. Hüküm	36	%41,4
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	0	%0
Toplam	87	%100

Tablo 22'de Varlık Vergisi Kanunu çıkartılmadan önce, ona zemin hazırladığı düşünülen ve vergi kanunuyla ilişkilendirilebilecek haber metinleri ve köşe yazılarında yükleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hükümlerin dağılımı gösterilmiştir. Buna göre, bu tarihte %41,4 oranla en çok "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamındaki yedinci hükmün işlendiği ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi, Varlık Vergisi Kanunu çıkmadan önce "vurguncu" olarak nitelendirilen tüccarın, ekonomik krizden sorumlu tutularak, cezalandırılması gerektiği algısının yaratılmış olmasıdır. Ancak daha sonraki süreçte, tüccarın cezalandırılması yerine vergilendirilerek piyasadaki para arzının düşürüldüğü ve bu vergi aracılığıyla bütçe açığının kapatıldığı görülmektedir. Yedinci ayrımcı hükmü, %19,6'lık oran ile "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü hüküm izlemektedir. Bu hükümde önemli olan tüccarın açgözlü davranarak kendi çıkarını düşünmesi ve milletini savaş sürecinde yalnız bırakarak onu zarara uğratmasıdır. Zarar uğratmaktan kasıt ise, kendi çıkarını düşünen tüccarın, ekonomik serbestleşmeyle birlikte fiyatları yükseltmesi ve özellikle gıda ve ihtiyaç mallarında enflasyonist baskıya sebep olmasıdır. Dolayısıyla, bu dönemde işlenen savlardan birisi, II. Dünya Savaşı sonucunda bir ekonomik krizin yaşandığı, ancak bunun da ötesinde tüccarın tutum ve davranışlarından dolayı bu krizi daha da derinleştirdiği ve bu krizden sorumlu

olduğudur. Nitekim, "(Gayrimüslim) Tüccar, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumludur." anlamındaki birinci hüküm, %12,7 oranla bu dönemde haber metinleri ve köşe yazılarında işlenmiştir.

Tablo 23. 1 Mart 1942 ile 11 Kasım 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu Alanı	Sayısı	Yüzdesi
Tehlike/zarar	20	%15,9
Kanun	18	%14,3
Yük	14	%11,1
Ekonomi	14	%11,1
Yabancı Düşmanlığı	11	%8,7
Otorite	9	%7,1
Sayılar	9	%7,1
Adalet	8	%6,3
Kültür	8	%6,3
Fayda	6	%4,8
Sorumluluk	4	%3,2
Tanım	2	%1,6
İşe Yaramazlık	2	%1,6
Gerçeklik	1	%0,8
Toplam	126	%100

Tablo 23'te Varlık Vergisi Kanunu çıkartılmadan önce, ona zemin hazırladığı düşünülen ve vergi kanunuyla ilişkilendirilebilecek haber metinleri ve köşe yazılarında argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanlarının dağılımı gösterilmiştir. Bu süreçte ayrımcı dilin en çok ortaya çıktığı konu alanı, %15,9 oran ile tehlike ve zarar iken; onu, %14,3'lük oran ile kanun konu alanı takip etmiştir. %11,1'lik kullanım oranına sahip olan yük ve ekonomi konularını ise, %8,7 kullanım oranı ile yabancı düşmanlığı izlemiştir.

4.2. 12 Kasım 1942- 30 Haziran 1943 Tarihleri Arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi Kanunu ile İlgili Haber Metinleri ve Köşe Yazılarının Söylem Çözümlemesi

Bu bölümde, 12 Kasım 1942 ile 30 Haziran 1943 tarihleri arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili ayrımcı dili kullanan haber

metinleri ve köşe yazıları eleştirel söylem çözümlemesinin söylem-tarihsel yaklaşımına göre incelenecektir.

12 Kasım 1942 tarihinde ilk sayfada manşette yer alan "Başvekilin Mecliste Mühim Beyanâtı" başlıklı, "Hükûmet cezaî tedbirler almak yerine, istihsali artırıp vatandaşlara bizzat tevziat yapmak suretile buhranı önlemeğe çalışacak. Büyük kazançlı vatandaşlardan vergi alınacak. Bir defalık olan "varlık vergisinin" tahsiline derhal başlanıyor. 1.600.000 sabit gelirli vatandaşa ucuz fiatla erzak verilecek " alt başlıklı haber metnine göre,

"Büyük Millet Meclisi'nin bugünkü toplantısında başvekil Şükrü Saraçoğlu aşağıdaki nutku söylemiştir:

"-Arkadaşlar, müsaadenizle hemen işe giriyorum. Sizler Ankara'dan ayrılırken her tarafta, her malda bir kıpırtı başladı. Fiat kıpırtısı. Bu kıpırtı, dar bir zaman içinde, yürüyüşe inkılâb etti ve bu yürüyüş çok sür'atle bir koşuya ve bir koşuşmaya tahavvül etti ve böylece fiatlar aldı yürüdü. Öylesine yürüdü ki, her sabah yatağından kalkan her vatandaş, eşile, dostile konuşarak ve gazetelerde okuyarak, yeni fiat artışlarıyla karşı karşıya kalıyor ve kendi kendine soruyordu:

-Nereye gidiyoruz?

Diğer bir kısım halk da hükûmetin hiç birşey yapmadığını ve seyirci kaldığını görerek soruyor:

-Hükûmet nerede?

Nihayet bazıları da, hükûmeti şu veya bu iktisad mezhebine malederek, hâdiseleri kendi aklınca izaha çalışıyordu. Herşeyden evvel bu son mütaleaya cevap vereceğim. Biz ne Adam Smith'in talebesi, ne de Karl Marks'ın çırağıyız. Biz sadece içtimaî dini halkçılık ve iktisadî mezhebi devletçilik olan, siyasi bir fırkanın çocuklarıyız. (Alkışlar, bravo sesleri) Bizi ve işlerimizi yakından takib edenler, bizim fırka programına ne kadar bağlı olduğumuzu anlamakta zorluk çekmezler. Esasen, işe başlarken memleketimizin en büyük mahsulü olan hububat ve pirinç hakkındaki kararlarımızla pamuğa fiat tespit eden ve yüne ve yapağıya el koyan kararlarımız, bizim gibi, hangi yolun yolcusu olduğumuzu kâfi derecede göstermiştir....

Dördüncü sayfada yer alan "Müstehlik ve müstahsiller arasında âdiâlâne kararlar alınacak" alt başlıklı haberin devamına göre,

"Biz bu yolda fiat kontrolü kararı alırken çok mühim bir keyfiyeti, daima göz önünde tuttuk ve bundan sonra da daima göz önünde bulunduracağız. O keyfiyet de, bu kararlardan doğan yükün, müstehlik ve müstahsillerden tereküb eden vatandaşlar arasında âdilâne taksimidir. Bugüne kadar, maalesef, dövizli, dövizsiz, takaslı, takassız memlekete gelen ithalât mallarının fiatları üzerinde hâkim olamadık. Kezalik, binbir çeşid yollarla yapılan alışverişlerde, muhtekirler ve vurguncular tarafından yaratılan yüksek fiatların da önüne geçemedik. Böylece, fiat kararlarımızın yükünü, daha ziyade çiftçiye yükletmeğe devam ettik. Bu yolda devam etseydik, yalnız haksızlıkları yığın haline getirmiş olmakla kalmıyacak, istihsalin azalması gibi, büyük bir tehlike ile de karşı karşıya kalmış olacaktık. Onun için, bundan sonra da, terlemeden para kazanan müstehliklerin, alın terinin yarattığı mahsullere, mübalâğaya kapılmaksızın değer fiat vermeleri imkânını daima yaşatmağa çalışacağız. (Bravo sesleri)... Biz bu defa tatbik kabiliyeti olan ve yükü âdilâne taksim eden kararları aldık. Bundan sonra da böyle yapacağız. Çünkü maksada ancak bu yoldan varacağımıza kaniiz. Nitekim, bugüne kadar aldığımız ve muhafaza ettiğimiz kararların hiçbirinde, tatbik noktasından bir kusur olmamıştır."

Haber metninin devamından yer alan "Varlık kanununun müzakeresi" alt başlıklı habere göre,

"Ruznamede bulunan bir iki tezkere okunduktan sonra Muvakkat Encümen'den çıkmış olan Varlık Vergisi kanun lâyihasının müzakeresine başlandı. Lâyiha'nın heyeti umumiyesi üzerinde söz alan Rasih Kaplan, bu tedbirin yerinde ve elzem olduğunu kaydettikten sonra, "Türk milleti, istiklâlini şunun bunun kazancı veya eğlenceleri şerefine feda etmeyecektir!" dedi. Rasih Kaplan kanunun iyi ve dürüst tatbikini ve her işte yolsuzluğa sapanların şiddetle cezalandırılmasını dileyerek sözlerine nihayet verdi.".... General Kazım Karabekir tekrar söz alarak ezcümle dedi ki: "Vergi alacağımız insanların esasen aşırı kazançla memlekete nasıl zarar verdikleri meydandadır. Bunlar ellerindeki serbest yollardan fiatı yükseltecek olurlarsa, biz bunlardan aldığımızı sandığımız parayı gene halkın sırtından ve yahud pahalı mubayaat yaparak hazineden çıkarmış olacağız." Başka mütelea olmadığından maddelere geçildi ve kanun lâyihası azanın açık reyile ve müttefikan kabul olundu."

Aynı başlığın beşinci sayfasında devam eden "Paramızın kıymetini korumak için varlıklılardan alınacak vergi" altbaşlıklı haber metnine göre,

"Arkadaşlar, Alelûmum eşya fiatlarının bu günkü delice artışında fûvaki istihsal azlığının, ithalât noksanının, yanlış tedbirlerin bilhâssa doymak bilmiyen hırsın ve ihtikârın geniş hisseleri vardır,. Fakat bütün bunların tesiri kadar diğer bir vakıa vardır ki, o da tedavüldeki Türk parasının mütemadiyen artması ve 700 milyona çok yaklaşmış olmasıdır. Nispeten ufak derdlere ilâç ararken bu büyük yarayı ihmal etmek bittabi doğru olmazdı. Onun için diğer işlerle beraber bütün dikkat ve ihtimamımızı bu yara üstünde toplamayı ve bir ilâç bulmayı en önde gelen bir vazife saydık. Bu iş için tek yol tedavüle çıkan paranın bir kısmını vergi olarak geri çekmekten ibarettir. Ve bu vergi alış başlıca harb yıllarında çok para kazanmış olanlardan yapılmalıdır ve yalnız bir defaya mahsus olarak alınmalıdır. Mülâhazalara binaen bu iş için bir kanun lâyihası hazırlamak zarureti duyduk. Uzun tetkiklerden sonra bu kanun lâyihası başlıca üç matrahtan para toplıyacaktır. Bu matrahlar ehemmiyet sırasile şunlardır: Tüccarlar, emlak ve akar sahipleri, büyük çiftçilerdir.

Aynı başlıkta yer alan "Bu vergi kimlerden alınacak?" alt başlıklı haber metnine göre,

"Harb yıllarında en çok parayı tüccarlar kazandığı için bu varlık vergisinin en büyük yükünü bittabi onlar taşıyacaktır. Esasen nevilere, sınıflara ve zümrelere ayrılmış bulunan ve verdikleri vergi ve yaptıkları iş malûm olan bu sınıf mensubları hakkında kazandıkları paraların komisyonca takdir edilen bir kısmını vergi olarak istemekte tereddüd duymuyoruz (alkışlar) ve beş yüz liradan aşağı bir mükellefiyet teklif etmemiş olduğumuza göre fakirleri ve zayıfları bu vergiden tamamen muaf tutmaktayız. Bu vergi münasebetile yaptığımız tetkiklerde büyük tüccarların ve bazı zümrelerin vergiden kaçmak yolunu nasıl bulmuş olduklarını görerek hayret ettik ve istikbalde bu gibi vergi kaçakçılarına meydan vermemek için tedbirler araştırıyoruz (bravo sesleri)....Verginin şahıslara göre miktarını altışar kişilik komisyonlar tespit edecektir. Bu komisyonlara vali ve kaymakamlar riyaset edecek, defterdar veya mal müdürleri de maliyeyi temsil edecekler, diğer dört âza halk tarafından intihab edilmiş olan belediye, ticaret odası veya ziraat odası âzaları meyanından seçilecektir. Bu komisyonların verdiği kararlar kat'î ve nihaidir....Arkadaşlar, içinde bulunduğumuz iktisadî buhranın başlıca zorluklara karşı düşündüğümüz tedbirleri birer birer bir kül halinde arzettim. Yardımlarınız ve tadillerinizle resanet ve kuvvet kazanacak olan tedbirlerimizin bu mücadeleden mutlaka galib çıkacağına

kat'iyen inanıyoruz. -Alkışlar- Çünkü vatanımızın bugünkü çocukları yalnız büyük bir neslin evlâdları değildir, aynı zamanda ölçsüz düşmanları yenen büyük bir neslin ta kendisidir. -Alkışlar-

Bu haber metninde, Başvekil Saraçoğlu'nun TBMM'de Varlık Vergisi Kanunu'nu açıklarken yaptığı konuşmanın içeriğine yer verilmiştir. Gazetenin manşetinde yer alan haberin başlığında, daha önce haber metnlerinde ve köşe yazılarında işlenen cezalandırmanın yerine "büyük kazançlı" vatandaşlardan bir defaya mahsus olmak üzere vergi toplanacağı bildirilmektedir. Aynı başlıkta "sabit gelirli" vatandaşa erzak yardımı yapılacağının belirtilmesi; adlandırma/ yaftalama stratejisinin "sabit gelirli"ye karşı "büyük kazançlı" vatandaş şeklinde oluşturulduğunun göstergesidir. Varlık Vergisi'nin duyurulduğu haber ile argümantasyon stratejisinde "kanun" konu alanının kullanıldığı görülmektedir. Saraçoğlu beyanatında öncelikle fiyat artışının ne kadar hızlı olduğunu vurgulamakta, bu durumun önüne geçmenin hükümetin sorumluluğu olduğunu açıklamaktadır. Dolayısıyla, bu haber metninde, argümantasyon stratejisinde "ekonomi", "otorite" ve "sorumluluk" konu alanları kullanılmaktadır. "Biz ne Adam Smith'in talebesi, ne de Karl Marks'ın çırağıyız. Biz sadece içtimaî dini halkçılık ve iktisadî mezhebi devletçilik olan, siyasi bir fırkanın çocuklarıyız" cümleleriyle ise, Saraçoğlu, Cumhuriyet Halk Partisi'nin tam manasıyla liberalizme ve sosyalizme inanmadığını, halkçılık ilkesine dayanan devletçilik düşüncesine bağlı olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla, bu cümlede CHP'nin ideolojik olarak kendini nasıl konumlandığı açıklandığından, argümantasyon stratejisinde "tanım" konu alanının kullanıldığı düşünülmektedir. Birinci sayfada yer alan haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi ise, iç grup için "her vatandaş", "halk", "bazıları" ve "biz"dir. Metinde geçen "hemen", "her tarafta", "her malda", "çok sür'atle", "her vatandaş", "her şeyden evvel", "ne kadar bağlı", "en büyük", "kâfi derecede" ve parantez içinde belirtilen alkışlar ve bravo sesleri gibi ifadeler anlamı kuvvetlendiren yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

Dördüncü sayfada yer alan haber metninin başlığında, üretici ve tüketici arasındaki adaletin sağlanacağının belirtilmesi, bu verginin "adalet" saikiyle ortaya çıktığı düşüncesini işlemekte; dolayısıyla, argümantasyon stratejisinde "adalet" konu alanı kullanılmaktadır. Haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejileri, iç grup için, "biz", ve "çiftçi" iken; dış grup için ise "muhtekir" ve "vurguncu" ve "terlemeden para kazanan müstehlik"tir. Özellikle dış grubun "muhtekir" ve "vurguncu" olarak nitelendirilmesi, onun suç işlemeye yatkın olduğunu göstermesi bakımından

yüklemleme stratejisinden yedinci ayrımcı hükme işaret etmektedir. Yüksek fiyatların vurguncu ve muhtekirin davranışları sebebiyle ortaya çıktığının savunulması ise, bilimsel bir veri ile kanıtlanmamış bir sav olduğundan "petitio principii"ye örnek teşkil etmektedir. Haber metninde fiyat kontrolü kararına keyfi davranışların sebep olduğunun belirtilmesiyle, tüccarın aç gözlü bir şekilde kendi çıkarına davranarak milli çıkarları önemsemediği düşüncesinin işlendiği görülmektedir. Eğer herhangi bir tedbir alınmasaydı, üretimin azalması ile krizin daha da derinleşeceğinin ifade edilmesi ise, konu alanı olarak "tehlike"nin işlendiğini göstermektedir. Alın teriyle elde edilen ürünlere, "terlemeden" yüksek fiyat biçen müstehliğe izin verilmeyeceğinin belirtilmesi, onun yaptığı işte herhangi bir çaba harcamadığını savunduğundan onun bir nevi karakterine ve kişiliğine saldırıldığını göstermekte; dolayısıyla, "argumentum ad hominem" mantık saptırması yöntemine örnek teşkil etmektedir. Bugüne kadar hükümetin aldığı ve uyguladığı hiçbir kararda bir kusur olmadığının belirtilmesi ise, argümantasyon stratejisinde olumlu iç özelliğinin belirtilmesi için kullanılan "fayda" konu alanına girmektedir. "Çok mühim", "daima", "bundan sonra da daima", "maalesef", "büyük" ve parantez içinde belirtilen bravo sesleri gibi anlamı kuvvetlendiren ifadeler ile yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığı düşünülmektedir.

"Varlık kanununun müzakeresi" alt başlığında yer alan haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grup için, "Türk milleti" ve "biz" iken; dış grup için "şunun bunun", "yolsuzluğa sapanlar", "vergi alacağımız insanlar" ve "bunlar"dır. Kaplan'ın Türk milletinin istiklalini şunun bunun kazancı ve eğlencesi için feda etmeyeceğini belirtmesi; vergiye konu olan zümrenin Türk milletinin geleceğini tehlikeye attığı anlamına gelmektedir. Argümantasyon stratejisinde "tehlike" konu alanının işlendiği bu cümleyle, yüklemleme stratejisinden "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamını taşıyan üçüncü ayrımcı hükmün işlendiği düşünülmektedir. Karabekir'in ise, vergi alınacak kişilerin aşırı kazançla memlekete zarar verdiklerini belirtmesi, "tehlike" konu alanının ve üçüncü ayrımcı hükmün söylemde işlenmeye devam ettiğine işarettir. Kendince bir tehlikeye işaret eden Karabekir, vergi verecek kesimin serbest ekonomide fiyatları yükselterek, bu vergi miktarının da halkın cebinden çıkabileceğini belirtmektedir. Metin genelinde Varlık Vergisi Kanunu müzakeresinde yapılan açıklamaların yer almasıyla ise, argümantasyon stratejisinde "kanun" konu alanının işlendiği görülmektedir. Metinde kullanılan "yerinde ve elzem", "şiddetle", "aşırı" ve "nasıl" sözcükleri ise anlamı kuvvetlendirdiğinden yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

"Paramızın kıymetini korumak için varlıklılardan alınacak vergi" alt başlıklı haber metninde, başlıkta öncelikle bu verginin milli paranın değerinin korunması amacıyla çıktığının belirtilmesiyle "ekonomi" konu alanının ön plana çıktığı düşünülmektedir. Bu haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, dış grup için "çok para kazanmış olanlar", "tüccarlar", "emlâk ve akar sahipleri" ve "büyük çiftçiler"dir. "Doymak bilmeyen hırsın ve ihtikârın" fiyat artışının sebebi olarak gösterilmesiyle, yüklemleme stratejisinde tüccarın ortaya çıkan ekonomik krizden sorumlu olduğu hükmünün işlendiği görülmektedir. Ortaya çıkan enflasyonist baskı, piyasadaki para arzının artmasına sebep olarak milli paranın değerini düşürmüştür. Bu verginin çıkmasındaki amaç, piyasada fazla olan para arzının tedavülden çekilerek milli para kıymetinin korunması olarak açıklanmakta ve bunun hükümetin sorumluluğu olduğu, argümantasyon stratejisinde "sorumluluk" konu alanı kullanılarak açıklanmaktadır. Ortaya çıkan söylemde, "çok para kazanmış" olarak nitelendirilen ve vergide hedeflenen sosyal grupların, yüklemleme stratejisinin "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü ve "(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatıcı eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir." anlamındaki beşinci ayrımcı hüküm özelliklerine sahip olduğu düşünülmektedir. Metin genelinde Varlık Vergisi Kanunu'nun niçin çıkarıldığı ve içeriğine dair açıklamaların yer alması ise, argümantasyon stratejisinde "kanun" konu alanının işlendiğini düşündürmektedir. "Bilhassa", "geniş", "mütemadiyen", "yalnız" ve "çok" gibi sözcüklerin kullanılması ise yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

"Bu vergi kimlerden alınacak?" alt başlıklı haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grup için "fakirler ve zayıflar", "vatanımızın bugünkü çocukları", "ölçüsüz düşmanları yenen büyük bir nesil" iken; dış grup için "tüccarlar", "bu sınıf mensubları", "büyük tüccarlar ve bazı zümreler" ve "bu gibi vergi kaçakçıları"dır. II. Dünya Savaşı boyunca en çok parayı kazanan tüccarların, Varlık Vergisi'ni ödemeyi hakettikleri düşünülmektedir. Dolayısıyla, başlarına gelen bu durumun sorumlusunun kendileri olarak gösterilmesi, karşı tarafın cezalandırılmasının sebebinin kendi tutum ve davranışları olduğunu belirten "argumentum ad consequentiam" olarak adlandırılan mantık saptırmasına örnektir. Metnin devamında, büyük tüccarların ve bazı zümrelerin vergi kaçırma yollarına başvurduklarını, o zamana kadar yeterince vergi ödemekten kaçındıkları ifade edilmektedir. Bu durumda haber metninde, sekizinci ayrımcı hüküm olan "(Gayrimüslim) tüccar diğer sosyal gruplara

göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır."ın işlendiği görülmektedir. Verginin nasıl uygulanacağını ifade edilmesi, konu alanı olarak "kanun"a; iktisadi buhranlardan bahsedilmesi ise, konu alanı olarak "ekonomi"ye işaret etmektedir. Metnin sonunda, vatanın çocuklarının büyük bir nesil olmanın yanında ölçüsüz düşmanları yenen bir nesil olarak nitelendirilmesiyle ise, olumlu iç grup tanımlamasına örnek olarak "fayda" konu alanının kullanıldığı düşünülmektedir. Son olarak, "büyük", "ölçüsüz", "en çok", "tamamen", "kat'iyen" gibi ifadelerin kullanılması ise yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

12 Kasım 1942 tarihinde birinci sayfada yer alan Yunus Nadi'nin kaleme aldığı "Hükûmetin Yeni Aldığı Tedbirler" başlıklı köşe yazısına göre,

"Saraçoğlu hükûmeti çareyi , hayat pahalılığından cidden müteessir olan vatandaşların yardımına yetişerek bunlara zorlukları atlatabilecek yardımlar yapmakta bulmuştur. Sayın Başvekil Şükrü Saraçoğlu Meclisin ve memleketin büyük alâka ile beklediği nutkunu bugün Meclis kürsüsünden irad ederek bilhâssa işe madde ve meseleleri üzerinde çok samimi tafsîlât verdi ve yeni teklif olunan "varlık" vergisinin lüzum ve ehemmiyeti üzerinde durdu. Bu nutuk tasvib olunmuş ve varlık vergisi kanun olmuştur. " yazının üçüncü sayfadaki devamına göre, "Varlık vergisine gelince, bir defaya mahsus olan bu teklif, yeni dünya buhranının tevliid ettiği en hayati bir ihtiyaçla diğer bir kısım memleketlerde türlü şekillerle tatbik edilmiş olan mali bir zarurettir. Etrafımızı sarmış olan dünya buhranının kan ve ateş kusan hâdiselerini bir futbol maçı seyrederek gibi görüp geçirebileceğimizi zannetmek hayal ve gafletinde bulunamayız. Üç yılı geçen uzun bir müddet zarfında koca bir orduyu silah altında tutuyoruz. Sebebi, emniyet ve selâmetimizdir. Milli paramızın kıymetini muhafâza ederek daima kuvvetli ve daima her hal ve ihtimale karşı hazır bulunmak zorundayız. Kanunun kendi çerçevesi içine aldığı varlıklı mükellefler, bir defaya mahsus olarak bu memleketin emniyet ve selâmetinin istediği fedakârlığı yapacaklardır. İşte Varlık Kanununun kısa mucib sebebi budur ki, kendiliğinden, daha fazla izaha ihtiyaç göstermeyecek kadar açık ve belîğdir."

Yunus Nadi'nin kaleme aldığı bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grup için, "Saraçoğlu hükûmeti" ve "Sayın Başvekil Şükrü Şaraçoğlu" iken; dış grup için, "varlıklı mükellefler"dir. Nadi, hükûmetin ortaya koyduğu tedbirlerle, hayat pahalılığından ötürü zarar gören vatandaşlara yardım edilmeye çalışıldığını belirtmektedir. Ayrıca, Başbakan Saraçoğlu'nun bir önceki günkü nutkunda açıkladığı Varlık Vergisi uygulamasının ülke açısından ne kadar gerekli ve önemli olduğunu, argümantasyon stratejisinde yer alan "otorite" konu alanıyla açıklamaktadır. Ona göre, hayati bir ihtiyaçla ve mali bir zorunlulukla çıkarılan bu vergi, milli paranın kıymetini koruma ve gelebilecek her türlü tehlikeye karşı korunma bağlamında önemlidir. Varlık Vergisi Kanunu kabul edilmeseydi, milli paranın değerini korumanın zor olabileceği ve ülkenin oluşabilecek tehlikelere açık olabileceği savıyla, verginin topluma açıklanırken argümantasyon stratejisinde konu alanı olarak "ekonomi"

ve "tehlike"nin kullanıldığı görülmektedir. Varlıklı mükelleflerin ülkeleri için sadece bir defaya mahsus olarak böyle bir fedakârlıkta bulunmaları gerektiği düşüncesi ise, daha önceki köşe yazıları ve haber metinleri göz önüne alındığında, yükleme stratejisindeki sekizinci hüküm olan "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." ile ilişkilendirilebilir. Metinde geçen "cidden", "büyük", "çok samimi", "lüzum ve ehemmiyetli", "kan ve ateş kusan", "koca", "daima kuvvetli", "daima her hal ve ihtimale karşı" ve "daha fazla" ifadeleriyle yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığı düşünülmektedir.

14 Kasım 1942 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan "Varlık Vergisi Tatbikatına Her Tarafa Başlandı" başlıklı "Hükûmetin yeni tedbirleri sayesinde tedavülde 300 milyon liranın hazineye iade edilebileceği umuluyor. Bütün erzak fiyatları düşmektedir. Milli Korunma kanunu müeyyideleri şiddetlendiriyor. Millet Meclisi giyim eşyası tevziine dair kanunu kabul etti." alt başlıklı haber metnine göre,

"Hükûmetçe alınan son tedbirlerin derhal tesirlerini göstermeğe başladığı her taraftan alınan malûmattan anlaşılıyor. Piyasada fiyatlar umumiyetle düşmeğe başlamıştır. Varlık Vergisinin tatbikatına her tarafa geçilmiş bulunuluyor. Bu vergi ile aşırı kazançlardan bir kısmını devlete iade edecek olanların elleri altındaki bilinen veya bilinmeyen maddeleri piyasaya çıkarmak zorunda kalacakları tabî görülmüyor. Diğer taraftan gerek bu vergi, gerek başka tedbirlerle tedavüldeki paradan lâekal 300 milyon liranın çekileceği hesablanmaktadır. Varlık vergisi kanunu ile diğer tedbirler iki aylık ince, devamlı ve etraflı bir tetkik, tahkik ve takibin mahsulüdür. Bu bakımdan tatbikatın pek kısa zaman içinde istihdaf edilen gayeyi mutlak surette temin edeceği muhakkak görülmüyor. Mafih kökünden silinmek istenen zihniyetin bir daha kalkınmağa fırsat bulmaması için de ayrıca mühim ve esaslı tedbirler alınmaktadır."

Bu haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, "hükümet"e karşı "aşırı kazançlardan bir kısmını devlete iade edecek olanlar" ve "kökünden silinmek istenen zihniyet"tir. Haberin başlığında, hükümetin Varlık Vergisi aracılığıyla ile 300 milyon liralık vergi toplamayı beklediği ifade edilmektedir. Ancak bu miktarın iade edileceğinin umulduğunun belirterek, o paranın zaten devlete ait olduğunu varlıklı mükelleflere ait olmadığını iddia etmesi ve metnin devamında bu vergi sayesinde fiyatların düşüşe geçtiğini belirtmesi, bilimsel verilerle kanıtlanmamış bir argüman olmasından dolayı "the petitio principii" adlı mantık saptırmasına örnektir. Bu vergi sayesinde mal saklayan tüccarın da bu mallarını piyasaya sürmesinin öngörülmesiyle ise, o dönemde mal saklayan ve daha sonrasında bu malı yüksek fiyata satan tüccarın suç işlediği düşüncesinin kabul gördüğü göz önüne alındığında, bu tüccarın suç işlemeye yatkın olduğu hükmünün işlendiği görülmektedir. "Kökünden silinmek istenen

zihniyet" lafzının ise "sosyal parazit" olarak görülen haksız kazanç peşinde koşan tüccarın zihniyeti olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca metnin geneline bakıldığında argümantasyon stratejisinden "ekonomi" konu alanının; vergi kanunun hemen ekonomiye tesir ederek fiyatları düşürdüğü ve mal stokların bu malları piyasaya sürdüğü savında ise "fayda" konu alanının işlendiği görülmektedir. Bu haber metninde kullanılan yoğunlaştırma stratejileri ise, "her tarafta", "derhal", "aşırı", "ince", "devamlı", "etrafı", "pek kısa", "mutlak surette", "muhakkak", "mühim" ve "esaslı" ifadeleridir.

15 Kasım 1942 tarihinde ikinci sayfadaki "Şehir Haberleri" köşesinde yer alan "Muhtekir bir tüccar üç sene ağır hapse mahkûm oldu" başlıklı haber metnine göre, *"Tahtakalede şekerçi Panayotun, kakao yağını kilosu 640 tan satacak yerde 1300 kuruştan sattığı muhakeme neticesinde sabit olmuş ve üç sene ağır para cezası ödemesine ve elli kilo kakao yağının müsaderesine karar verilmiştir."*

Adlandırma/ yaftalama stratejisinde tüccarın "muhtekir" olarak nitelendirildiği bu haber metninde, muhtekir lafzı onun suç işlediğini belirtmekte; dolayısıyla, yükleme stratejisinde tüccarın suç işlemeye yatkın olabileceği hükmünün işlendiği görülmektedir. Tüccarın hapis cezasına mahkûm edildiğinin ifade edilmesiyle argümantasyon stratejisinden "kanun"un; yaptığı vurgunun rakamlar ile ifade edilmesiyle ise "sayılar"ın kullanıldığı görülmektedir.

18 Kasım 1942 tarihinde üçüncü sayfada yer alan Safaeddin Karanakçı'nın kaleme aldığı "Hükûmet Tedbirlerine Yardım Vazifemizdir" başlıklı köşe yazısına göre,

"Bir hükûmet ne kadar kuvvetli, sevk ve idare edenler ne kadar hüsnüniyet sahibi olursa olsun vatandaş mevzuu hükümlere riayet etmez; hükûmet icraatını müşkülleştirecek tabiyeler kullanırsa o hükûmetin muvaffak olması pek güçtür. Hükûmet bizimdir. Onun muvaffakiyeti; cemiyetimizin; bizim muvaffakiyetimizdir. Bu itibarla kendi nefsimize hâkim ve mazbut olmaklığımız lâzımdır. Vurguncuya imkân ve fırsat veren biziz. Çünkü satıcı bulamıyan vurguncu malını satamaz. Birçok milletlerin çekmekte oldukları ıstıabları nazarı itibara alarak nefsimize hâkim, mazbut olmaklığımız lâzımdır. Bunu, mahrumiyeti istilzam etse bile yapacağız. Ancak bu suretle; hükûmetimizden; Milli Şefin işaret etmiş olduğu güveni esirgemediğimizi ispat edebiliriz."

Karanakçı tarafından kaleme alınan bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grup için, "biz", "hükûmet", "cemiyetimiz" ve "Milli Şef" iken; dış grup için "vurguncu"dur. Bu köşe yazısında hükûmetin yeni aldığı önlemlere ve Varlık Vergisi Kanunu'na, vatandaşın yardımcı olması gerektiği vurgulanmaktadır. Yazara göre, her ne kadar hükûmet ve idare ortaya koyduğu ekonomi politikalarında iyi

niyet sahibi olsa da, vurgunculuğun ortaya çıkmasından dolayı bu ekonomi politikaları başarılı olamamıştır. Dolayısıyla, bu metinde yükleme stratejisinde, "vurguncu" tabiriyle tüccarın suç işlemeye yatkın olduğu ve harp süresince ortaya çıkan ekonomik durumdan da sorumlu olduğu hükümleri işlenmektedir. Metinde genel anlamda vurgulananın, vatandaşın bu yeni uygulamada hükümete destek vermesi ve yardımında bulunması olduğu göz önüne alındığında, argümantasyon stratejisinde "sorumluluk" konu alanının kullanıldığı düşünülmektedir. "Ne kadar", "pek", "bile" gibi sözcüklerin kullanımı ise yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

18 Kasım 1942 tarihinde üçüncü sayfada yer alan "Hadiseler Arasında Felek" köşesinde yer alan "Mal Saklamaya Paydos" başlıklı köşe yazısına göre,

"Kaldı ki hükûmetin çıkardığı son kararnamelerden birisi bunu teyid ediyor. Bu kararnameye göre, artık tüccar olmıyanların her ne suretle olursa olsun ticaret kasdile stok yapmaları menedildiği gibi tüccarların da kendi mutad ihtisasları dışında kalan şeylerden stok yapmaları da yasaktır. Böylece yüzlerce ekleme tüccar ve onlardan daha fazla adedde fırsat düşkününün piyasadan mal çekmesi ve toplayıp saklamasının önüne geçiliyor. Bu tedbir artık mal saklıyanlara paydos demektir. Bir taraftan tüccarımızın hâlâ inanmak istemediğimiz ticari ahlâk ve vatanseverlikleri, diğer taraftan kararnamenin haber verdiği ukubetler pek memuldür ki, bu toplama yüzünden piyasanın uğradığı sıkıntıyı hayliden hayliye gevşetecek ve bu uğurda alınmış olan tesirli tedbirler arasında bu da kendini hissettirecektir."

B. Felek tarafından kalem alınan bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/yaftalama stratejisi, "hükümet"e karşı "fırsat düşkünü" ve "tüccar"dır. Tüccar olmayanların mal saklayamayacağı, tüccar olanların ise kendi ürünlerinin haricindekileri stoklayamayacağı, böylelikle mal saklamanın önüne geçileceği ifade edilmektedir. O dönemde mal saklamanın ekonomi açısından olumsuz tarafı, bu malların daha sonra daha yüksek fiyatlara satılarak tüccarın vurgunculuk yapma ihtimalinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, bu köşe yazısında, o dönemde suç olarak görülen mal saklama eylemi tüccara yüklenerek, yükleme stratejisinde suç işlemeye yatkın olma hükmünün kullanıldığı düşünülmektedir. Yazarın, mal saklayan tüccarın vatanseverliğinin ve ahlakının sorguladığını belirtmesi ise, yükleme stratejisinden "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." anlamındaki ikinci ayrımcı hükmün; bu uygulama sayesinde piyasadaki sıkıntının çözüleceği beklentisi ise yükleme stratejisinden "(Gayrimüslim) Tüccar, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumludur." anlamındaki birinci ayrımcı hükmün kullanıldığına işarettir. Wodak'ın (2001) geliştirdiği söylem- tarihsel yaklaşımının üçüncü stratejisi olan argümantasyon

stratejisine göre ise, tüccara karşı geliştirilen ayrımcı dilin "ekonomi" ve "kültür" konu alanlarının ortaya çıktığı düşünülmektedir. Köşe yazısında kullanılan, "her ne suretle olursa olsun" ve "hala" gibi ifadeler ise yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

20 Kasım 1942 tarihinde birinci sayfada yer alan "Halk Nasıl Soyuluyormuş!" başlıklı, "Belediyenin piyasadaki sıkı kontrolü bir çok gizli işleri meydana çıkardı. Yakalanan mektublar, tüccar namı altında iş gören bazı kimselerin soygunculuk yaptıklarını ispat etti" alt başlıklı haber metnine göre,

"Belediyenin piyasadaki sıkı kontrolü bir çok gizli işleri meydana çıkardı. Yakalanan mektublar, tüccar namı altında iş gören bazı kimselerin soygunculuk yaptıklarını ispat etti. İstanbul Belediyesinin piyasa üzerindeki tetkik ve murakabesi ehemmiyetle devam etmektedir. Vali ve Belediye Reisi Doktor Lûtfî Kırdar'ın daimî takibile faaliyette bulunan Belediye teftiş heyeti, iktisad ve murakabe teşkilâtının son on beş günlük mesaisi mühim neticeler vermiş, bir çok müessese ve ticarethaneler muhtelif ihtikâr ve haksız fiat yükseltme cürümlerinden milli korunma mahkemesine tevdi edilmişlerdir. Tetkikat, bilhassa İstanbul piyasasının ne suretle yükseltildiği etrafında devam etmiş ve çok enteresan vesikalar elde edilmiştir. Belediye teftiş heyetinin, bunlardan Yorgi Terzioğluna aid elde ettiği muhabere vesaiki arasında yazılmış olan mektublardan aşağıda yazdığımız parçalar çok şayanı dikkat görülmüştür. Bu tüccar, yalnız ardiyecilik yaptığını ve boş teneke ticaretile meşgul olduğunu söylediği halde, ümid etmiyeceği yerde elde edilen vesaik ticaretle meşgul olduğunu, yüksek faturalar temin ettiğini ve karaborsa oyunlarını meydana çıkarmıştır." devamındaki üçüncü sayfada "Doktor Lûtfî Kırdar bütün tetkikat neticelerini ihtiva eden raporları tetkik ettikten sonra, aşağıda listesini verdiğimiz bütün, ticarethanelere, haklarında millî korunma ahkâmı tatbik edilmek üzere millî korunma müddeiumumiliğine vermiştir. Haklarında takibat yapılan tüccarlar şunlardır: Limon iskelesinde 67 numarada zeytinyağı ticareti yapan Hayım oğlu Salamon Bahar, Yağ iskelesinde Sabuncugil Limited şirketi, gene Yağ iskelesinde 13 numarada Kiryako Teberik oğlu, Halil Orhan Uzunköprü, Vasil Zeharyadis, Mehmed Kirazlı, Osman Altınordu Selim Başa, İhsan Mangaoğlu, Hüseyin Kuru, Yani Papadopoulos, Hristo Sari, Artin Topakoğlu Cevad Sümer, Yusuf Taku, Bilâl Pişkiş, Haydar Çetin, Etem Ergüven, Şükrü Poyatlı, Hâdi Akbağ ve tezgâhtar Halil Terdaf, Hakkı Cîrid, Ahmed Kadri Unutulmaz, Niko Kadarça, Mustafa Yeniçeriler, Mustafa Demirsar, Ziya Umur, Yorgi Kasılas."

Tüccarın halkı nasıl soyduğunun tespit edildiğini bildiren bu haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grup için "halk", "belediye", "Vali ve Belediye Reisi Doktor Lûtfî Kırdar" iken; dış grup için "tüccar namı altında iş gören bazı kimselerin", "bu tüccar" ve "İstanbul piyasası"dır. İstanbul piyasasında yapılan tahkikatlar sonucunda bazı tüccarların ihtikâr ve haksız fiyat yükseltme suçlarından haklarında takibat başlatıldığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla, haber metninde kullanılan yükleme stratejisi "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamını içeren yedinci ayrımcı hüküm iken, argümantasyon stratejisi ise "kanun" konu alanıdır. Bilhassa İstanbul piyasasında bu durumun ortaya çıktığının belirtilmesiyle ise, İstanbul piyasasının yapısından dolayı vurgunculuğun daha yüksek olduğu savının işlenmeye devam ettiği düşünülmektedir. Bu tüccarların isimleri tek tek açıklanarak

gazete tarafından bu kişilerin ifşa edildiği görülmektedir. Metinde geçen "nasıl", "bir çok", "ne suretle", "çok enteresan" ve "yüksek" gibi sözcükler yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığını göstermektedir.

Tablo 24. 12 ile 30 Kasım 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	2	%12,5
2. Hüküm	1	%6,3
3. Hüküm	3	%18,7
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	1	%6,3
6. Hüküm	1	%6,3
7. Hüküm	6	%37,5
8. Hüküm	2	%12,5
9. Hüküm	0	%0
Toplam	16	%100

Tablo 24'te Varlık Vergisi Kanunu ilan edildikten sonra 1942 yılının Kasım ayında kanun ile ilgili haber metinleri ve köşe yazılarında yükleme stratejisinde kullanılan hükümlerin dağılımı gösterilmiştir. Buna göre, Kasım ayında %37,5'lik oranla en çok kullanılan ayrımcı hüküm, daha önceki aylara da benzer bir biçimde, tüccarın suç işlemeye yatkın olduğunu belirten yedinci hükümdür. Onu, %18,7'lik oranla açgözlü bir şekilde davranarak milli çıkarlara aykırı davrandığını belirten üçüncü hüküm ve %12,5 orana sahip ortaya çıkan ekonomik krizden sorumlu olduğunu iddia eden birinci hüküm takip etmektedir. İkna süreci olarak nitelendirilen bir önceki dönemde kullanılmayan "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." anlamındaki sekizinci hüküm %12,5 oran ile vergi çıkarıldıktan sonra ilk kez haber metinleri ve köşe yazılarında işlenmeye başlamıştır.

Tablo 25. 12 ile 30 Kasım 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Kanun	6	%22,2
Ekonomi	6	%22,2
Fayda	3	%11,1
Zarar/tehlike	3	%11,1
Sorumluluk	3	%11,1
Otorite	2	%7,5
Sayılar	1	%3,7
Adalet	1	%3,7
Tanım	1	%3,7
Kültür	1	%3,7
Toplam	27	%100

Tablo 25'te Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarıldığı 1942 yılının Kasım ayında kanun çıkarıldıktan sonraki ilgili haber metinleri ve köşe yazılarında argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanlarının dağılımı gösterilmiştir. Buna göre, Kasım ayında kanun çıkarıldıktan sonra en çok işlenen konu alanları %22,2 oranla, kanunun gerekçelerinin ve uygulamalarının halka anlatılması ve sebebinin ekonomik kriz olarak gösterilmesinden dolayı ekonomi ve kanun konu alanlarıdır. Bu konu alanlarını, %11,1 oranla sorumluluk, fayda ve zarar konularının takip etmesinin sebebi ise, söz konusu metinlerde bu vergiyi ödemenin vatandaşın sorumluluğu olduğunun bildirilmesi, ortaya çıkan veya çıkabilecek tehlikenin konu edinilmesi ve verginin faydalarından bahsedilmesidir.

8 Aralık 1942 tarihinde birinci sayfada çıkan "Varlık Vergisi Son Safhada" başlıklı "Ankaradaki mükelleflerin isimleri yarın Maliye Tahsil şubelerinde ilân edilecektir." alt başlıklı haber metnine göre,

"Varlık Vergisi mükelleflerinden alınacak vergi miktarını tespit etmek için yapılan çalışmalar yurdun bir çok yerlerinde sona ermiş olduğundan listelerin komisyonlarca ilân edilmek üzere bulunduğu haber alınmıştır. İzmir, Bursa, Adana ve Mersinde listeler bu günlerde asılacaktır. Ankaradaki mükelleflerin isimleri mensub oldukları tahsil şubelerinde yarından sonra ilân edilecektir. Memleketin her tarafında bu listelerin önümüzdeki hafta zarfında asılmış olacağı anlaşılıyor. Diğer taraftan bazı şehirlerimizde bir iki firmanın iflâs talebinde bulundukları öğrenilmekteyse de bu teşebbüslerin vergi tahsilâtı arifesinde başvurulmuş bir hile yolu olması ciheti ayrıca ehemmiyetle tetkik olunmaktadır."

Bu haber metninde, Varlık Vergisi'ni ödeme hususunda yeterince istekli olmayan tüccarın iflas talebi gibi hileli yollara başvurabileceği konusu işlenmiştir. "Kanun" konu alanının işlendiği haber metninde yükleme stratejisinde başvuru hukûm ise, "(Gayrimüslim) Tüccar Varlık Vergisi'ni ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir."dir.

8 Aralık 1942 tarihinde ikinci sayfada "Kendi Davalarımız" köşesinde Ahmed Hamdi Başar'ın kaleme aldığı "Musanın Adaleti (Varlık Vergisi Münasebetiyle)" başlıklı yazısına göre,

"Milâddan evvel 621 senelerinde Musa peygamber halkın ıstırabını önlemek için iki tedbire başvurdu: Borçların kâmilan affedilmesi, toprağın yeniden taksimi. Tevratın dördüncü ve beşinci kitaplarında yazılı olan bu emirlere göre bu iş sadece bir defa yapılmakla kalmıyacak, her elli senede bir yenilenerek tekrarlanacaktı. O gün herkese bayram olacak, borçlular borçlarından kurtulacak, esirler hürriyetlerine kavuşacak, topraksızlar herkesle beraber yeniden toprağa malik olacaklardı. Bu büyük jübile günü kurtuluşun ve beraberliğe dönüşün bayramı olarak kutlanacaktı... Yahudi kavmi o zamanla civarda ve Akdenizde hemen bütün milletlerle temas ve ticaret halinde olduğu için Musa peygamber bu borç ve toprak taksimine Grekler ve Latinlerin de dahil olduğunu kaydetmişti. Yani bir Yahudinin başka milletlere karşı olan alacağını da affetmesi lazımdı. O milletlerin alacaklarını bağışlayıp bağışlamaması bahis mevzuu olmamalıydı. Musa peygamber dünya ölçüsünde bir mal ve para toplama kudreti kazanmış olan kavmini paraya ve mala doymıyan, fakirlere ve yoksullara zulmeden halde bırakmak istemiyordu. Allah bu kavme diğer insanlardan farklı olarak mal ve para toplamada imtiyaz vermişti. Eğer Yahudiler topladıkları malın kefareti vermiyecek olurlarsa onların üzerinde bütün insanların gözü olacaktı; her yerde düşman muamelesi görerek ezilecekler, zulüm ve hakaret içinde kovulacaklardı... Eğer bu yapılmazsa insanlar felâketten kurtulamıyacaklar, yahudiler dünya yüzünde rahat yüzü görmeyeceklerdi. Bunu yaparlarsa diğer millet ve insanların da buna uymaları ihtimali vardı, bu suretle dünyada harbsiz, kavgasız, barış içinde, zengin ve fakiri çalışır ve memnun insanlar meydana gelmiş olacaktı. Yahudi kavmi Tevratın bu büyük emrini dinlemediler; bu büyük emirde gizli olan insanca fikri anlıyamadılar... Bu suretle her tarafta kendilerinden çekinilen, fakat hakikatte bazı karakterleri bakımından insanlık hamurunda lüzumlu olan bu insanlar zenginlikle sefaletin, lütufla kahrın, yükseklikle zilletin yanyana yaşadığı tehlikeli bir cemaat olmaktan çıkarak, insanlığa hizmet edecek, yarıyacak hale gelirler. Bütün dünyada yahudiliğin bu anlamda bir kendine dönüş, Musanın ve Tevratın büyük esaslarını kavrayış hamlesi yaratmasını dilerim. Aksi taktirde bu kavmin felâketi ve dünyanın felâketi önlenemeyecektir... Son yüz senelik müşahedeler göstermiştir ki, cemiyette hukukî ve iktisadî nizam ne olursa olsun, servet ve sermaye zaman geçtikçe mahdud milletlerin ve insanların ellerinde toplanmaktadır. Bu milletler ve insanlar bu toplanışı makul ve haklı bularak bu servet ve sermayelerden sadece kendileri istifadeye kalktıkları içindir ki din kanunlarının ve onların dünya ölçüsünde yardım fikrini doğuran ahlâki müeyyidelerinin kaldırılmasından sonra dünya felâket içinde kalmıştırHer yedi senede bir defa piyasa buhranları, her 40, 50 senede bir defa büyük piyasa buhranlarıyla beraber ihtilâflar ve harbleri intaç eden büyük kargaşalıkları doğuran şey işte bu servet ve sermayenin bazı milletler ve insanlar elinde toplanarak diğerlerinin bundan mahrum oluşudur. Eski Türk darbimeseli bir çok hakikatleri veciz bir lisanla ortaya attığı gibi bunu da kısaltarak kanun haline sokmuştur: Biri yer, biri bakar; kıyamet ondan kopar... Bize gelince varlık vergisi kanunıyla, cemiyet dinamizminin emrettiği içtimaî adaleti, dinlerin ve ilmin kabul ettiği büyük adaleti bize yakışır bir kanun çerçevesi içinde tatbik etmek kararını almış bulunuyoruz. Varlık vergisi hiç bir itiraz hakkı tanımıyor; herkesten müsavi şekilde almıyor; hemen tahsili emrediyor; böyle gayriâdilane vergi olur mu diyenlere dine ve ilme inanan bir adam sıfatıyla söylüyorum: Dünya yüzünde ve bütün

tarih boyunca bundan daha âdilane hiçbir vergi olmamıştır; Musa peygamberin emrettiği, fakat kavmine tatbik ettiremediği içtimâî adaleti biz, varlık vergimizle temin etmiş oluyoruz. Dünyanın ve milletimizin selâmeti için çalışıyoruz; Musanın adaletini yerine getirmeğe uğraşıyoruz."

Başar'ın kaleme aldığı bu köşe yazısının başlığında, Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarılması Musa Peygamber'in adaleti ile bağdaştırılmaya çalışılmıştır. Bu kanunun ülkede adaleti sağlamak için çıkarıldığı savunulmakta ve bu durum bir dinin peygamberiyle ilişkilendirilmektedir. Çoğunluğu Müslüman olan bir ülkede çıkarılan bir verginin Hz. Muhammed ile değil de; Yahudi dininin peygamberiyle ilişkilendirilmiş olması, bu verginin daha çok Yahudilere yönelik çıkarıldığını düşündürmektedir. Yahut, Yahudiler'in bu vergiyi ödemek istemeyeceği, ancak kendi dini inancı çerçevesinde ödemesi gerektiği topluma bu köşe yazısıyla anlatılmak istenmektedir. Bir dinin peygamberinin o din mensupları için bir otorite olduğu düşünüldüğünde, başlıkta argümantasyon stratejisine göre "adalet" ve "otorite" konu alanlarının kullanıldığı görülmektedir. Köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, "biz" e karşı "Musa peygamber", "Yahudi kavmi" ve "bir "Yahudi"dir. Dolayısıyla, dış grup din ögesi üzerinden tanımlanmaktadır. Metne göre, Musa Peygamber her elli senede bir borçların affedilmesi ve toprağın yeniden taksimini sağlayarak toplumdaki adaleti sağlamaktadır. Bu günü bir bayram gibi kutlayan Yahudi kavminin başka milletlere olan alacağını da affetmesi gerekmektedir. Musa Peygamber'in bu şekilde adaleti sağlayacağını düşünmesinin sebebi ise, kendi kavmini paraya ve mala doymayan ve fakirlere zulüm eden halde bırakmak istememesidir. Dolayısıyla, bu bayram layıkıyla kutlanmadığında Yahudi kavminin açgözlü bir şekilde davranarak fakire zulüm etmesi söz konusu olmaktadır. Bu düşünce, yükleme stratejisinde gayrimüslim tüccarın aç gözlü bir şekilde sadece kendi çıkarına hareket edeceği ayrımcı hükme denk düşmektedir. Mal ve para toplamada Yahudi kavminin diğer kavimlere nazaran daha yetenekli olduğunun belirtilmesi ise, "(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatıcı eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir." anlamındaki beşinci ayrımcı hükmün işlendiğine işaret etmektedir. Yahudiler'in topladıkları malın bedelini ödememesi ise, onların mallarında diğer kavimlerin gözü olmasına sebep olarak Yahudiler'in zulme uğramasıyla sonuçlanmaktadır. Dolayısıyla köşe yazısında, Yahudiler'in bu bedeli ödemeyerek karşılaştıkları zulümleri hak etmiş olacağı düşüncesinin işlenmesiyle, argümantasyon stratejisinde yaşanan olumsuz bir olayın aslında kurbanın kendi hatası olduğunun

savunulması anlamına gelen "argumentum ad consequentiam" adlı mantık saptırmasının kullanıldığı görülmektedir. Böylece, Yahudiler, kendi kazançlarındaki bedeli ödemediklerinde başlarına gelen felaketleri hak etmiş olacaklardır. Metinde bu gizli emri anlayamayan ve uygulamayan Yahudi kavminin, "zenginlikle sefaletin, lûtufla kahrın, yükseklikle zilletin yanyana yaşadığı tehlikeli bir cemaat" olarak tanımlanması ise "işe yaramazlık" konu alanına örnektir. Yahudi kavminin din tarafından emredilen bu ahlaki vazifeyi yerine getirmemesi sonucu ise dünyada felaketler ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, Yahudiler'in ahlaki değer yargılarını yerine getirmediği için dünyada felaketler olduğu savında, yükleme stratejisindeki "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." anlamındaki ikinci ayrımcı hükmü ve argümantasyon stratejisindeki "tehlike" konu alanı birlikte işlenmiştir. Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarılmasıyla birlikte hem sosyal adalet hem de Musa peygamberin emrettiği adalet ilkesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Köşe yazısından kimilerinin bu vergiye adil olmadığı şeklinde itiraz ettiği anlaşılmaktadır. Bu itirazlara, Musa peygamberin adalet anlayışı bu şekilde emretmektedir diyerek cevap verilmesi ise, bu itirazın Yahudi cemaatine mensup kişilerden gelmiş olabileceğini düşündürmektedir. "Tarih" konu alanının kullanıldığı bu köşe yazısında, yazarın kendi düşüncesini Musa peygamberden referans göstererek açıklamasıyla, kendi iddiasını otoriteyi referans göstererek doğrulamaya çalışma anlamına gelen "argumentum ad verecundiam" adlı mantık saptırmasına başvurduğu görülmektedir. Metinde geçen "büyük", "hemen", "dünya ölçüsünde", "bazı", "hiçbir", "ne olursa olsun", "sadece", "makul ve haklı" ve "daha" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

13 Aralık 1942 tarihinde üçüncü sayfada yer alan Yunus Nadi'nin kaleme aldığı "Ekonomide Disiplin " başlıklı köşe yazısına göre,

"Zaten on üç yıl önce Tasarruf ve Yerli Malı haftasına o zaman başka sebeplerden ileri gelen böyle bir zaruretle, yani milli para kıymetinin düşmesi endişesiyle başlamış olduğumuzu tam yerinde bir iş olarak burada hatırlıyabiliriz. Böyle feci bir durum karşısında eli böğründe seyirci kıyafetle duramıyacak olan hükûmet, şimdiye kadar alageldiği tedbirlerine çok esaslı bir yenisini ilâve etmiş bulunmaktadır: Varlık vergisi. Bu vergi ile piyasayı basarak tazyikî altında inleyen bol para pompe edilmek suretile milli para kıymetinin düşme tehlikesi önlenecek ve bu yolla piyasa fiatları normal seviyelere doğru kuvvetle çekilmiş olacaktır. Geçirilen fevkalâde zamanlar içinde bütün milletçe katlanılan fedakârlıklar gözönüne alınınca hayrı umuma şamil olan yeni verginin adaleti üzerinde söz söylemeğe lüzum bile kalmaz. Milli para kıymetinin alabildiğince düşmekten korunması ise bizzat varlık sahipleri için bile büyük ve kat'i bir menfaattir."

Bu köşe yazısında Varlık Vergisi'nin çıkma amacının milli paranın değerinin korunması olduğu anlatılmaktadır. "Hükûmet"e karşı "varlık sahipleri" adlandırma/yaftalama stratejisinin kullanıldığı bu köşe yazısında, milletin yeterince fedakârlıkta bulunduğu, varlık sahiplerinin ise bulunmadığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla, metinde "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." ayrımcı hükmün işlendiği görülmektedir. Köşe yazısında kullanılan argümantasyon stratejileri, milli paranın değer kaybedeceğinin belirtilmesiyle "ekonomi", Varlık Vergisi ile adaletin sağlandığını ifade edilmesiyle "adalet" ve bu verginin varlık sahiplerinin de çıkarına olduğu iddiasıyla "fayda"dır. Metinde kullanılan, "feci", "çok esaslı", "bol", "doğru kuvvetle", "büyük" ve "kat'i" gibi sözcükler ise anlamı kuvvetlendirmesinden dolayı yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

16 Aralık 1942 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan "Varlık Vergisi Listeleri" başlıklı, "Vergi miktarı İzmirde 27, Ankarada 14, Adanada 8.5 milyon lirayı bulmaktadır. Vergi borçlarını ödemeyenler için yol ve köprü inşaatında çalıştırılacakları yerler tesbit edildi." alt başlıklı haber metnine göre,

"Varlık vergisine tâbi olan şehrimizdeki mükelleflerin listesi arazi, emlak sahipleri ve tacir olduklarına göre ve alfabetik suretle tertib edilmiş olarak yarın sabah Kızılbey, Beğenbey ve Çankaya maliye tahakkuk şubelerinin kapılarına asılacaktır. Bu şubelerde müracaatlara cevap vermek için ayrıca memurlar da tanzif edilmiştir. Mükelleflere kolaylık olmak üzere bir sureti hükûmet konağı, belediye binası, defterdarlık ve Çankaya kaymakamlığı binalarına da asılacaktır. Ankaradaki vergi yekûnunun 13-14 milyon lira raddelerinde olduğu anlaşılıyor ..."

Haberin üçüncü sayfadaki devamında "Vergi vermiyenler, nerelere gönderilecektir?" alt başlığına göre,

"Haber aldığımıza göre hazırlığı bayramdan evvel tamamlanacak olan varlık vergisi listeleri asıldıktan sonra kanunî müddet içinde vergi borçlarını ödemeyenlerin yol ve köprü inşaatı işlerinde çalıştırılacağı mezkûr kanunda çok sarih olarak yazılmıştır. Bu gibi kimselerin çalıştırılacağı inşaat sahaları şunlardır: Deveboynu geçidi, Van ve civarı, Erzurum, Zigana dağı, Bitlis, Elazığ, Kop dağı, Diyarbakır, Siird, Palo."

Bu haber metniyle Varlık Vergisi'ni ödemeyen mükelleflerin çalışma mükellefiyetiyle cezalandırılacakları, ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırması kullanılarak açıklanmaktadır. Dolayısıyla, metinde kullanılan yükleme stratejisi ise, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." ayrımcı hükmüdür.

17 Aralık 1942 tarihinde birinci sayfada yer alan "Varlık Vergisi: İçtimaî Sahadaki Derin Önemi " başlıklı, "Varlık vergisi, yurddaşların sırtındaki özveri yükünü mümkün mertebe herkese bir ölçüde dağıtmak azmile harekete geçen inkılâbcı, ileri görüşlü, adalet düşüncelerine ve millet vicdanına uygun bir kanundur " alt başlıklı köşe yazısına göre (isimsiz),

"Varlık vergisi yükümlülüklerinin adlarını taşıyan listeler, sekiz on gündür yer yer bildirilmeğe başlandı. Yurdumuzun en kalabalık, en işlek, ekonomi bakımından en hareketli şehri olan İstanbul da, Valinin ve komisyonun yorucu çalışmaları sonunda hazırlıklarını artık bitirmiş bulunuyor. Onun için harb sıkıntılarından az zarar görmüş veya hiç görmemiş, yahud da zarar görmek şöyle dursun tam tersine bu yüzden aşırı servet biriktirmiş tek mil yurddaşlar, milletimizin varlığı uğrunda üzerlerine yükletilen borcu bugün hep öğrenecekler demektir. Vergi ile kanun hemen hemen aynı şey sayılır: çünkü kanunsuz vergi alınmaz. Kanun ise millet vicdanının bir isteği ve bir ifadesidir. Varlık vergisi adile Türkiye Büyük Millet Meclisinden çıktığını gördüğümüz kanunu gündelik sıkıntılara karşı düşünülmüş herhangi bir tedbir sanmak yanlış olur. Bu kanun, bugün dünyayı saran sosyal şartlara yurdumuzu da uydurmak ve sosyal adalet prensipini yaşayış düzenimize daha çok hâkim kılmak gibi yüksek bir gaye ile harekete geçiyor...Şu misallerin yanında varlık vergisi, çok mütevazı, çok alçakgönüllü bir kanundur. Biz henüz dövüğe girmedik, fakat her memleket gibi onun tesirleri altında kaldık, zararlarına uğradık. Halkımızın büyük çoğunluğunu teşkil eden değişmez gelirli vatandaşlar, istihsale istihlâk arasındaki zaruri denksizlikten fazla eziyet çekti. Daha da çekecek. Milli varlığımız uğrunda hiç bir özveriden kaçınmayan, her yoksulluğa tahammül eden bu memleketin fakir ve orta halli evlâdları yurd müdafaası yükünü omuzlarında taşıırken, ufak bir azlığın terlemeyecek kadar az yorulmasına, yahud hiç yorulmamasına, hatta bunlardan bazılarının halkın sırtına binip ona üstelik bir de kendini taşıtmaya kalkmasına elbette müsaade edilemezdi İşte varlık vergisi, yurddaşların sırtındaki özveri yükünü mümkün mertebe herkese bir ölçüde dağıtmak azmile harekete geçen inkılâbcı, ileri görüşlü, adalet düşüncelerine ve millet vicdanına uygun bir kanundur. Onun şümülü içine girenlerden, kendini cezaya çarptırılmış yahud bir angarya yüklenmiş farzedenler çıkarsa büyük bir hata işlemiş olurlar. Varlık vergisi bir ceza değil, bir vazifedir. Her vazife gibi başarılı olduğu zaman yurda faydası dokunacak ve ferd ancak bu suretle kendi kendine karşı bir değer kazanabilecektir. Fazla kazanç insana yalnız maddi rahatlık vermez; aynı zamanda okuyup derinleşme, az çok bilgi ve düşünce sahibi olma imkânlarını da verir. Bu temiz havayı teneffüs eden insanların bu vatana karşı taşıdıkları borcu maddi bir ölçüye nasıl sığdırabiliriz? Aramızda bu imkânsızlığı bilmiyen bir kişi bile istemiyoruz."

Bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grup için "yurttaşlar", "biz", "halkımızın büyük çoğunluğunu teşkil eden değişmez gelirli vatandaşlar" ve "milli varlığımız uğrunda hiç bir özveriden kaçınmayan, her yoksulluğa tahammül eden bu memleketin fakir ve orta halli evlâdları" iken; dış grup için "harb sıkıntılarından az zarar görmüş veya hiç görmemiş, yahud da zarar görmek şöyle dursun tam tersine bu yüzden aşırı servet biriktirmiş tek mil yurddaşlar" ve "ufak bir azlık"tır. Köşe yazısının başlığında, Varlık Vergisi'nin yurttaşların üzerindeki vergi yükünü adilane bir şekilde dağıtılması amacıyla çıkarıldığı iddia edilmektedir. Ayrıca bu vergi, inkılâbcı, ileri görüşlü ve millet vicdanına uygun bir kanun olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla, başlıkta, argümantasyon stratejisinden "adalet" ve "tanım" konu alanlarının

kullanıldığı düşünülmektedir. Ayrıca vergideki gayenin vatandaşın sırtındaki özveri yükünün millet vicdanına uygun bir şekilde dağıtılması olduğu göz önüne alındığında, vergiden sorumlu kesimin o zamana kadar vatani için yeterince fedakârlıkta bulunmadığı anlamı çıkmaktadır. Böylece, yükleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." anlamını içeren sekizinci ayrımcı hükmün kullanıldığı düşünülmektedir. Köşe yazısında, yurdun ekonomi bakımından en hareketli şehri olan İstanbul'un Varlık Vergisi mükelleflerinin belirlendiği belirtilmektedir. Ayrıca savaş süresince az zarar görmüş veya zarar görmek bir yana bu süreci kendi lehine çevirerek zenginleşmiş kesimin, bu vergiden sorumlu olduğu bildirilmektedir. Dolayısıyla, vergi mükelleflerinden bir kısmının haksız kazanç elde eden kişiler olduğu iddia edilmektedir. Burada yükleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü ayrımcı hükmün kullanıldığı düşünülmektedir. Hatta metnin devamında, bu kesimin halkın sırtına bindiği düşüncesi göz önüne alınırsa, aşırı zenginleşen bu mükelleflerin birer sosyal parazit gibi hareket ettiği düşünülebilir. Dolayısıyla, yükleme stratejisinden altıncı ayrımcı hükmün, "(Gayrimüslim) Tüccar sosyal parazittir." metinde işlendiği görülmektedir. Savaş süresince oluşan ekonomik durumdan özellikle sabit gelirli vatandaşların zarar gördüğünün belirtilmesiyle ise, argümantasyon stratejisinde "zarar"ın kullanıldığı düşünülmektedir. Halkın büyük bir kısmının gördüğü bu zararın sebebinin ise, bahsedilen kesimin tutum ve davranışları olduğu vurgulanmakta; bu verginin sosyal adaleti sağlamak için çıkarıldığı ve bir cezadan ziyade vatandaşlık görevi olarak görülmesi gerektiği ifade edilmektedir. Hatta bu vatandaki temiz havayı teneffüs eden varlıklı kişilerin vatana karşı taşıdıkları bu borcu maddi ölçütlere sığdıramayacağını belirten "rigged question" yöntemiyle önvarsayımsal bir soru sorulmaktadır. Vergiyi bu şekilde görmeyen kişilerin ise, aralarında yeri olmayacağı da ifade edilmektedir. Köşe yazısında geçen "az zarar", "en", "hiç görmemiş", "bir kişi bile", "büyük", "hiç bir", "fazla" ve "her" gibi sözcüklerin kullanımı ise yoğunlaştırma stratejisini örnektir. Vergi mükelleflerinin çok kazandıkları için maddi imkânla birlikte bilgi ve düşünce sahibi olma imkânlarının da olduğunun belirtilmesiyle daha sonrasında gelen iddialar göz önüne alındığında, hafifleştirme stratejisinin kullanıldığı da düşünülmektedir.

17 Aralık 1942 tarihinde birinci sayfada yer alan ve üçüncü sayfada devam eden "En Yüksek Varlık Vergisi Ödiyecek Olanlarla Mülâkat" başlıklı, "Maruf tacir Ahmed

Kara "içtimaî adalet bakımından böyle bir tedbire ihtiyaç vardı." alt başlıklı haber metnine göre,

"Varlık vergisini en fazla yekûn üzerinden verecek olan bazı vatandaşları dün gece telefonla evlerinde aradık. Kendisine iki milyon lira vergi tarhedilen armatör Barzılay Adnan bize şunları söyledi: "Vatan hizmetinden kaçınmak aklımızdan geçmez. Şüphe yok ki, ödemeğe mecbur olduğumuz para, az bir para değildir. Fakat, vatan davasında ferdlere düşen vazifelerin ayrı olduğunu da bilenlerdeniz. Kimi, silâh omuzda hududları bekler, kimi memleketin şu veya bu hizmetinde bulunur, kimi de sırası geldiği zaman, servetini vatan uğruna seve seve feda etmek mevkiinde kalır. Bu sonuncu vazife bir çok emsalimiz gibi bizim firmamıza da düşmüş oluyor. Bu hizmete, ne kadar ağır olursa olsun seve seve katlanacağız".

Manifaturacı Halil Ali Bezmen muharririmizi telefonda çok neşeli bir sesle karşılamış ve varlık vergisi intubalarını bir kaç kelime içinde şöyle anlatmıştır: "Biz bu barış cennetinde yaşıyoruz. Bu cennetin nasıl nimetlerinden istifade ediyorsak, elbette ki külfetlerine de katlanacağız. Vakıâ, kendisinden para istenmesi hiç kimsenin hoşuna gitmez, Fakat bu verdiğimiz para, ne havaya harcanacak, ne de gelişigüzel şunun bunun kesesine girecek bir para değildir. Devletimiz büyük bir ordu besliyor. Korkunç bir yangının bize çok yaklaşan ateşini, ancak bu ordunun müdafaasile önleyebiliriz. Cumhurreisimizin de buyurduğu gibi, harbin dışında kalmak ve şayed girmeğe mecbur olursak, ondan şerefle çıkabilmek için herkes kendi hissesine düşen fedakârlığı yapmak zorundadır. Ben kendi payıma bu vergiyi seve seve ödemeğe çalışacağım."

Yukarıda isimlerini yazdığımız mükelleflerden sonra, gene evlerinde telefonla aramak suretile, kendilerine yüksek ölçüde vergi tarhedildiği tahmin olunan bazı maruf ve hamiyetli zenginlerimizle de görüştük. Bunlardan Ticaret ve Sanayi Odası ikinci reisi Ahmed Kara, bize şunları söyledi: "Ben, bu işin en hararetli taraftarlarından biriyim. Memleket her halde büyük bir ihtiyaç karşısındadır ki bizlere müracaat ediyor. Biz de canla başla bu müracaate müspet cevap vereceğiz. Esasen içtimaî adalet bakımından da böyle bir tedbire ihtiyaç vardı. Biz bu memleketin çocuğuyuz. Bu memlekette kazandık. İcab ederse son meteliğimize kadar bu memlekete vereceğiz."

Gislaved lâstik fabrikası sahibi İzak Kohen de demiştir ki: "Firmamıza kesilen vergiyi ağır bulmadığımı söyleyemem. Fakat onun böyle ağır oluşu bize asıl vazifemizi unutturamaz. Bu vatanda rahat rahat yaşayıp para kazananların o vatana karşı kendi kabiliyet ölçüsüne göre borcunu ödemesi lâzımdır. Vatan mademki böyle istiyor, böyle olsun."

Ticaret Odası idare heyeti azasından maruf ihracatçımız Ziya Kılıç mütaleasını şu kelimelerle ifade etmiştir: "Bu vergi, bu günkü dünya durumu içinde daha fazla refah ve saadetimizi temin edeceği için hayat borcumuzdur. Ve dünya yüzünde Türk sesinin daima yüksek kalmasında bu vergi de âmil olacaktır. Canımızı, malımızı, daima devlet emrine hazır bulundurduğumuza göre, bu iş, aynı zamanda bir yurd borcudur. Aynı zamanda devletin almış olduğu bu tedbirler, ilerisi için her türlü milli emniyetlerimizi temin edecektir. Varlık vergisinin bir hizmeti de, mahdud gelirli vatandaşlara daha geniş bir hayat imkânını temin etmesi olacaktır. Bu itibarla iktisadî bakımdan memleket için bir kazançtır.""

Varlık Vergisi'ni en yüksek miktarda ödeyecek kişilerle yapılan mülakatları konu alan bu haber metninin başlığında, bu verginin sosyal adaleti sağlamasından dolayı bir ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, başlıkta, argümantasyon stratejisinden "adalet" konu alanının kullanıldığı görülmektedir. Hatta sosyal adalet vurgusundan dolayı, kullanılan yükleme stratejisinin, tüccarın o zamana kadar diğer sosyal gruplara nazaran yeterince fedakârlık yapmadığını iddia eden sekizinci ayrımcı hükmü

olduğu düşünülebilir. Barzilai Adnan'la yapılan mülakatta, herkese düşen vazifenin farklı olduğu ve bu vergiyi ödemenin bir vatan borcu olarak görülmesi gerektiği, argümantasyon stratejisindeki "sorumluluk" konu alanı kullanılarak vurgulanmaktadır. Bu vazifeyi yerine getirmek ne kadar ağır olursa olsun, buna seve seve katlanılması gerektiği ifade edilmektedir. Dolayısıyla, verilmek istenen mesaj, her ne pahasına olursa olsun "seve seve" bu verginin ödenmesi zorunluluğudur. Manifaturacı Halil Ali Bezmen ise, mülakat veren diğer kişilerle aynı noktada buluşarak, bu vatanın nimetlerinden faydalandığını ve devletin bu zor zamanda böyle bir paraya ihtiyacı olduğunu ve herkesin kendi payına düşen fedakârlığı yapması gerektiğini ifade etmektedir. Kendi savını desteklemek için Cumhurbaşkanı İnönü'nün sözlerini referans olarak kullanan Bezmen, argümantasyon stratejisinde kendi görüşlerini desteklemek için otoriteyi referans gösterme anlamına gelen "argumentum ad verecundiam" adlı mantık saptırmasını ve "sorumluluk" konu alanını kullanmıştır. Kara, memleketin bir ihtiyaç karşısında bu vergiye başvurduğunu belirterek "gerçeklik" konu alanını kullanmaktadır. Kohen ise, kendilerine kesilen vergi borcunu ağır bulduğunu, ancak "bu vatanda rahat rahat yaşayıp para kazananların" bu borcu ödemekle yükümlü olduğunu, "sorumluluk" konu alanıyla bildirmiştir. Farklı bir bakış açısı sunan Kılıç, verginin daha fazla refah ve saadet getireceğini, dünya üzerindeki Türk sesinin daha gür çıkmasını, milli emniyeti ve sabit gelirli vatandaşlara daha geniş bir yaşam imkânı sağlayacağını iddia ederek, argümantasyon stratejisindeki "fayda" konu alanını kullanmaktadır. Metinde kullanılan "en yüksek", "en fazla", "seve seve", "ne kadar ağır", "çok neşeli", "korkunç" ve "rahat rahat" gibi sözcükler ise yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

18 Aralık 1942 tarihinde birinci sayfada (isimsiz ancak başköşe) yer alan "Varlığımızı Korumak" başlıklı, "Son verginin de nihaî gayesi işte budur. Bunu bilenler, yurdun mukaddes hürriyeti bahis mevzuu olunca esirgenecek hiç bir şeyleri bulunmıyacağını da bilirler." alt başlıklı köşe yazısına göre,

"Varlık vergisile Cumhuriyet hükûmetinin takib ettiği gayeyi herkes iyi öğrenmelidir. İnkılâbcı bir ruh taşıyan bu kanunun özüne dair bilhassa iki noktayı unutmamalıyız: Devletin çok lüzumlu ihtiyaçlarını karşılamak ve bu husustaki fedakârlık yükünü yurddaşlara mümkün mertebe müsavi bir şekilde dağıtmak.... Milli Şef İnönü'nün ilhamını milletten alan bükülmez iradesi ve aydınlatıcı direktiflerine uyarak kendimize bir hareket hattı çizdik. Bu hareket hattı herkesin kolayca baştan başa görebileceği kadar dönemeçsiz ve açıktır. O kadar dönemeçsiz ve o kadar açık ki, bizi bugüne ulaştıran üç yıl şu kadar aylık politikamızın temelini iki kelime ile anlatabiliriz: Varlığımızı korumak! Varlığını korumayı kendine gaye bilen bir millet, herşeyden önce varlığının temeli olan ordusunu sapasağlam ayakta tutmak zorundadır. Bu noktayı bir parça olsun ihmal edenlerin ne hale geldiğini, dördüncü yılını yaşıyan harb, hemen her safhasında bize bir çok defalar gösterdi. Demek ki bugüne kadar harb dışında kalmış olmayı biz

hergün her saat harbi karşılamağa hazır bir halde bulunmamıza borçluyuz. Para bellum civis pace diyen lâtince atalar sözüne misal aramak isteyenler, Türkiyenin son harbdeki durumundan daha parlaklığını tarih sahifelerinde herhalde bulamayacaklardır.

Gayemiz harb dışında kalmaktan önce varlığımızı korumak düşüncesi olunca, ordumuza harcadığımız emekleri harb sonuna kadar devam ettirmeğe mecburuzdur. Şimdiye kadar, Türk milleti, zengin fakir ayırd etmeksizin birçok özverilere seve seve katlandı. En büyük servetini Koca Atatürkin vaktile söylediği gibi, damarlarındaki asil kanda toplıyan bu millet, özveri bakımından bir gün fakir düşecek değildir. Harb yüz yıl da sürse ve biz onun dışında da kalsak, içine de girsek fedakârlıktan yana korkumuz yoktur. Ancak şu var ki bu fedakârlık yükünü mümkün mertebe müsavi bir şekilde yurddaş omuzlarına dağıtmak da milliyetçi ve halkçı bir hükûmetin vazifelerindendir. Sermayeyi esas tutan varlık vergisi yerine, geçen harbde olduğu gibi, meselâ belki dahili ve mecburi bir istikraz yapılabilirdi. Fakat bu şeklin, tecrübeyle ortaya çıkan birçok malî kusurlarından başka, çok gelirlilerden ziyade az gelirlileri zarara sokan bir mahzuru daha vardı. Varlık vergisi, isminden de yeter derecede anlaşılıyor, yurdumuzun varlığı uğrunda varlıklı yurddaşların varlıklarından istenen bir özveridir. Bir zamanlar ortahalli bir ailenin geçimine yeten yüz liralık bir gelirle bugün aynı hayat seviyesini korumağa imkân yoktur. Halbuki, yüz liralık değişmez bir gelir sahibi, gerek vasıtalı, gerek vasitasız birçok vergilerle yurddaşlık vazifesini harfi harfine başarıyor. Böyle bir yurddaşın şekere 538 kuruş verirken katlandığı özveri, kazancı çok yüksek olan zengin bir yurddaşın aynı şekere aynı parayı vermesiyle katlanacağı özveriye nasıl denk sayılabilir? İnhisar maddelerine herkesin mali kudretine uygun ferdi ve değişik fiyatlar konamıyacağına göre bir defaya mahsus olmak üzere sermayeye yükletilen bu vergi, içtimaî adaleti yerine getirmeğe ve milli vicdanı tatmine yarıyacak en doğru yoldur. Kendilerini biraz fazlaca sarsılmış yurddaşlar varsa, onlara hâdiseyi ferdi değil fakat sosyal tarafından görmeğe çalışmalarını tavsiye ederiz. Bu hür topraklarda her çalışan insan, ne zaman ve hangi sahada olursa olsun kendi kabiliyetine uygun verimli işler başarabilir. Bunu bilenler, yurdun mukaddes hürriyeti bahis mevzuu olunca esirgenecek hiç bir şeyleri bulunamayacağını da bilirler."

Gazetenin baş köşesinde yer alan bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/yaftalama stratejileri, iç grup için, "Cumhuriyet hükûmeti", "Milli Şef İnönü", "biz", "Türk milleti", "bu millet", "milliyetçi ve halkçı bir hükûmet", "az gelirliler", "yüz liralık değişmez gelir sahibi" ve "bu hür topraklarda her çalışan insan" iken; dış grup için, "çok gelirliler", "varlıklı yurttaşlar", "kazancı çok yüksek olan zengin bir yurttaş" ve "biraz fazlaca sarsılmış yurttaşlar"dır. Köşe yazısında devletin zaruri ihtiyaçlarının olduğu ve bu ihtiyacın karşılanması amacıyla kullanılacak bu verginin, vatandaşın fedakârlık yükünü eşit bir şekilde dağıtmaya hizmet ettiği ifade edilmektedir. "Adalet" konu alanına giren bu ifade, yüklemleme stratejisinden, tüccarın o zamana kadar diğer sosyal gruplara nazaran yeterince fedakârlık yapmadığını iddia eden sekizinci ayrımcı hükme denk düşmektedir. Cumhurbaşkanı İnönü'nün "ilhamını millettten alan" olarak atfedilmesiyle, onun uygulamalarının millet için olduğu ve bu uygulamalara da milletin destek verdiği argümantasyon stratejisindeki "argumentum ad populum" yöntemiyle açıklanmaktadır. Daha sonrasında, bu verginin amacının varlığı korumak olduğu, dolayısıyla, bu vergiyi ödemenin bir vatan borcu olduğu "sorumluluk" konu alanıyla vurgulanmaktadır. Olaya vatanın varlığını korumak bilinciyle bakmayan devletlerin ise,

savaşın dördüncü yılında ne hale geldiklerinin görüldüğü belirtilmektedir. Türkiye'nin başarısının ise, savaşın dışında olduğu halde onu karşılamaya her an hazır olmasında kaynaklandığı vurgulanmaktadır. Diğer ülkeler noktasında böyle bir yargının ifade edilmesiyle, argümantasyon stratejisinden, bilimsel bir veri olmadan arada nedensel bir ilişki olduğunu iddia etme anlamına gelen, "post hoc ergo propter hoc" mantık saptırmasının kullanıldığı düşünülmektedir. Atatürk'ü referans göstererek "damarlarında asil kan dolaşan" Türk milletinin zengin fakir demeden bir çok özveride bulunduğu, bu vergi ile varlıklı kesimin borcunu ödeyerek adaletin sağlanacağı ifade edilmektedir. Orta ve düşük gelirli vatandaşların savaş boyunca gelir kaybına uğradığı, ancak yüksek gelirli vatandaşların savaş koşullarından fazla etkilenmediği önvarsayımsal soru sorma anlamına gelen "rigged question" adlı mantık saptırmasıyla ve "sayılar" konu alanıyla açıklanmaktadır. Bu vergi sonucunda "sarsılmış olan vatandaşlar"ın ise, meseleye bireysel çıkardan ziyade toplumsal çıkar yönünden bakmaları gerektiği, ayrımcı hükümlerden "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncüsü kullanılarak açıklanmaktadır. Köşe yazısında kullanılan "biraz fazlaca", "her", "çok yüksek" ve "bir parça" gibi ifadeleriyle ise yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığı düşünülmektedir.

18 Aralık 1942 tarihinde birinci sayfada başlayan ve üçüncü sayfada devam eden "Varlık Vergisi Listeleri Dün resmen ilân edildi" başlıklı, "Mükellefler arasından Tramvay ve Elektrik idaresi, 674 bin lira ile ilk tediye yaptı. Vali diyor ki: Varlık Vergisi tarhında ‘Adaleti temine en büyük bir hassasiyetle çalıştığımızı tereddüdsüz söyleyebilirim’" alt başlıklı haber metnine göre,

"Varlık vergisi mükelleflerinin isimlerini mavi listeler dün sabahtan itibaren maliye tahsil şubelerinin kapılarına asılmış bulunmaktadır. Vergi ile alâkalı mükellefler, mensub bulundukları şubelere müracaat ederek, kendilerine tarhedilmiş olan vergi miktarını öğrenmişlerdir. Dünkü sayımızda da haber verdiğimiz gibi, evvelki gece sabaha kadar, defterdarlıkta son toplantısını yapan komisyon hazırladığı listelerin bir kısmını tahsil şubelerine göndermiş ve bunların peyderpey alâkalılar tarafından tetkikine başlanmıştır. Tramvay ve Elektrik İdaresi, müessese namına tarhedilen 674,149 lira vergiyi dün bütün mükelleflerden önce Kulekapısı maliye tahsil şubesine yatırarak ilk vergi ödeme rükurunu kırmıştır. Bazı müesseseler ve şahıslar da, dünden itibaren vergilerini vermeğe başlamışlardır. Maliye tahsil şubeleri, vergilerinin vergilerinin miktarını öğrenmek üzere müracaat eden alâkalıların tevacümü yüzünden dün öğleden sonra son derece kalabalık olmuş ve bir çok kimseler, borclarını öğrenmeden geri dönmek zorunda kalmıştır. Tahsil şubeleri, bayram günlerinde de açık bulundurularak müracaatları kabul edecek ve alâkalılara gereken izahatı verecektir. Bazı maliye şubeleri, vergi mükelleflerine bir kolaylık olmak üzere, müracaat esbabını, sıraya dizerek her mükellefin ferden, ve unvan tezkeresini göstermek suretile içeri girmesi usulünü koymuş ve mükellef namına hareket eden kimselerin listeyi görmek üzere şubelere girmesine müsaade edilmemiştir. Geniş ölçüde vergi tediyaatının bayramdan sonra başlayacağı tahmin ediliyor.

Vergiye ödeme için verilen 15 günlük mühlet 17 birinelkânundan itibaren başlamaktadır. 31 binelkânunda sona erecek olan mühlet zarfında vergiyi ödemeyenlere yeniden 15 gün müsaade edilecek, ancak uzatılan bu müddet için vergi miktarı yüzde iki artırılmak suretile tahsil edilecektir. Borcunu ödememek için hile yollarına sapanlar aleyhinde derhal takibat başlayacak ve kanunda yazılı cezaların haklarında tatbiki gecikmeyecektir.

Vali ve Belediye Reisi doktor Lutfi Kırdar, Varlık vergisi dolayısıyla dün gazetecilere şu beyanatta bulunmuştur: "Varlık kanununun hangi şartlar içinde çıktığını yeniden izaha lüzum görmüyorum. Dördüncü senesini yaşadığımız büyük dünya savaşının mütemadiyen artan tesir ve tazyiki altında ve daima her ihtimale karşı milletçe hazır bulunmak mecburiyeti karşısında katlanılan fedakârlıkların hududsuzluğunu bilmiyen tek bir vatandaş kalmamıştır. Bu itibarla ki, varlık vergisi milli emniyetimiz, mali ve iktisadi bünyemiz bakımından bütün memleketçe ideal bir kanun olarak karşılaşılmıştır. Kanunun tatbiki ve vergilerin tahakkuku için tayin edilen zamanın kısalığı malûmdur. İstanbul gibi memleketin en mühim nüfusunun en muazzam servetinin, sanayinin ve ticaretinin toplandığı bir şehirde ve yekûnu 344 milyon lirayı bulan bir vergi tahakkukunda vazifedarların üzerine aldıkları işin ehemmiyeti aşıkârdır. Buna rağmen her mükellefin birer birer vaziyetlerini, varlık derecelerini, imkânlarını tayin ve tespit ne kadar itina ile çalışıldığını, ne kadar âdilâne hareket edildiğini bilhassa tebarüz ettirmek isterim. İnsanlık tarihine mutlak bir adaletin müyesser olmadığını teslim etmekle beraber biz bu adaleti temine en büyük bir hassasiyetle çalıştığımızı tereddüdsüz söyleyebilirim. Bu sayede varlıklarından yapacakları fedakârlıklarla asıl millet varlığını koruyacak olan mükelleflerin borclarını en şuurlu bir imanla gönül rızasıyla, seve seve ödemekte tehalük göstereceklerine şüphe etmiyorum."

Haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grup için "bütün memleket" iken, dış grup için "borcunu ödememek için hile yollarına sapan" ve "mükellefler"dir. Haber metninde borcunu ödememek için hile yoluna sapanlar olduğu, bu kişilerin cezalandırılacağı ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırması kullanılarak bildirilmektedir. Bu savda, yükleme stratejisinden dokuzuncu ayrımcı hükmün, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." kullanıldığı düşünülmektedir. "Otorite" konu alanı kullanılarak Vali Lutfi Kırdar'ın beyanatının verildiği bu haber metninde, daha öncekilerde olduğu gibi, II. Dünya Savaşı karşısında hazır bulunmak için her vatandaşın fedakârlıkta bulunması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, Varlık Vergisi'nin tüm millet tarafından "ideal" bir vergi olduğu değerlendirmesiyle, argümantasyon stratejisinden halkın veya belli bir grubun duygu ve düşüncelerine hitap ederek onların desteğinin alındığını belirten "argumentum ad populum" adlı mantık saptırmasının kullanıldığı görülmektedir. "Adalet" konu alanını kullanarak, vergi tarhında adaletin sağlanacağını belirten Kırdar, ayrıca mükelleflerin milletin varlığını koruma bilinciyle davranarak vergilerini "gönül rızası" ile "seve seve" ödeyeceklerini ifade etmektedir. Bu iddiada argümantasyon stratejisinden "sorumluluk" konu alanının kullanıldığı düşünülmektedir. Ayrıca, metinde geçen "gönül rızası", "seve

seve", "en büyük", "mütemadiyen" ve "ne kadar" gibi ifadelerin kullanımı ile yoğunlaştırma stratejisine başvurulduğu düşünülmektedir.

22 Aralık 1942 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan "Milli Şefimiz Bayramı Bursa Bölgesinde Tetkiklerle Geçirdiler" başlıklı, "İnönü diyor ki: "Varlık vergisi bütün milletin vicdanında doğru ve haklı bir tedbir telâkki olunmuştur."" alt başlıklı haber metnine göre,

"Her şeyden evvel milletçe manen sükûnetle ve maddeten verimli yolda çalışmak, millet ve hükûmet birbirine kenetlenmiş halinde bulunmak millet kuvvetinin başlıca işaretidir. Son bir hafta içinde belki sekiz vilâyetimizle temas ettim. Milletçe birlik duygusunu, demir gibi iradeyi her tarafta sarsılmaz bir halde buldum. Hükûmetin tedbirleri müspet semerelerini vermektedir. Varlık vergisi bütün milletin vicdanında doğru ve haklı bir tedbir telâkki olunmuştur. Bu verginin hazine kudretine, içtimaî ve iktisadi nizama faydalı tesirleri olacağı halkın her tabakasında anlaşılmıştır. Kanunun ciddi ve kat'i olarak kabulü için hükûmet milletin vicdanında geniş istinad duymaktadır."

İnönü'nün vergiyle ilgili değerlendirmelerinin yer aldığı bu haber metninde, Varlık Vergisi uygulamasının millet tarafından haklı görüldüğü ve onaylandığı, argümantasyon stratejisinden "argumentum ad populum" yöntemi kullanılarak anlatılmaktadır. Bu haber metninde İnönü'nün sözlerine yer verildiği için "otorite" ve verginin mali, sosyal ve ekonomik faydalarından bahsedildiği için "fayda" konu alanlarının kullanıldığı görülmektedir. Metinde yer alan "ciddi", "kat'i", "demir gibi", "sarsılmaz", "doğru ve haklı" ve "faydalı" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

22 Aralık 1942 tarihinde üçüncü sayfada yer alan "Varlık Vergisi" başlıklı haber metnine göre,

"... Diğer taraftan piyasada varlık vergisinin esas surette tesirleri görülmeye başlamıştır. Gıda maddeleri, manifatura ve diğer eşya üzerinde tadrîci surette bir fiat düşüklüğü göze çarpmaktadır. Önümüzdeki hafta içinde piyasaya geniş mikyasta mal çıkacağı ve fiatlarda da hissedilir surette bir düşüklük vukua geleceği anlaşılmaktadır."

Bu haber metninde ise piyasada Varlık Vergisi'yle birlikte fiyatların düştüğü argümantasyon stratejisindeki "fayda" konu alanıyla anlatılmaktadır.

23 Aralık 1942 tarihinde üçüncü sayfada yer alan "Varlık Vergisi: Mükelleflerin Birçoğu Tediyeye Başladı" başlıklı haber metnine göre,

"... Şehrimizde bazı bedhahların, kanunun tadil edileceği, tediye müddetinin uzatılacağı, listeler üzerinde tetkikler yapılacağı, yeni tetkik heyetleri kurulacağı hakkında çıkardıkları şayiaların kat'iyen asıl ve esası yoktur. Varlık vergisi kanunu, Büyük Millet Meclisinden çıkan her kanun gibi, harfî harfine tatbik edilecek, tatbikata aid bütün hükümler, muayyen olan

müddet zarfında yerine getirilmiş olacaktır. Bir çok kimselerin kendilerini bir haksızlığa uğramış gibi göstermek bahanesile, şahıslarına veya ticarethanelerine tarhedilen varlık vergisini, bir kaç misli fazla olarak işaa etmekte oldukları tespit edilmiştir. Meselâ üç bin lira vergiye tâbi tutulan herhangi bir kimse, bunu otuz bin lira olarak işaa etmekte, bu suretle kendisini mazlum mevkiine düşürmek gayesini gütmektedir. Alâkadar resmi makamlar, bu gibi fena propagandalara mâni olmak için, vergi tarhiyatını gösteren resmi cetvelleri peyderpey matbuata verecek, garazkârane şayiaların asılsızlığını ortaya koyacaktır. Bu arada bazı ticarethanelerin, vergi borçlarını tamamen ödememek için mağaza, dükkân, ardiyelerinden yükte hafif, pahada ağır mal kaçırmakta oldukları da tespit edilmiştir. Bu gibi sahtekârlıklara mâni olmak maksadile ve icab ettikçe, kanun hükümlerine istinaden, bu gibi ticaret evlerine ihtiyatî haciz konacaktır....

Alâkadar makamların verdiği malûmata göre, varlık vergisinin tahakkuku sırasında, mühim bir mali hakikat de ortaya çıkmıştır. Şimdiye kadar kazanç vergisine tâbi olan eşhasını, kazançlarile kat'iyen mukayese edilemeyecek kadar az vergi verdikleri sabit olmuştur. O kadar ki, milyonlar kazandığı tesbit edilen pek çok kimselerin 100 rakamı ile ifade edilemeyecek kadar az vergi verdiği anlaşılmıştır. Bundan anlaşıldığına göre, 1939 senesinden beri geçen zaman zarfında kazançla mütenasib olarak verilmesi icab eden kazanç vergisi, bugün varlık vergisi olarak alınacak olan miktardan daha fazla tutmaktadır."

Bu haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grup için "alâkadar resmi makamlar" iken; dış grup için "bazı bedhahlar", kendilerini haksızlığa uğramış gösteren "birçok kimseler" ve "milyonlar kazandığı tespit edilen pek çok kimseler"dir. Haber metninde, Varlık Vergisi Kanunu'nun harfî harfîyen uygulanacağını, bazı tedbirlerin gevşetileceğine dair söylentilerin asılsız olduğunun belirtilmesiyle, "kanun" konu alanının kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca, birçok kişinin kendilerine kesilen vergi tarhını daha fazla göstererek, kendisini mağdur gibi göstermeye çalıştığı ifade edilmektedir. Elde edilen verilerde buna dair bir bulgu olmadığı göz önüne alındığında bir ya da bir kaç münferit olayın "birçok" lafzıyla genellenmeye çalışıldığı; dolayısıyla argümantasyon stratejisinden "hasty generalization" adlı mantık saptırmasının kullanıldığı düşünülmektedir. Bazı ticarethanelerin vergi borçlarını ödememek amacıyla mal kaçırdığının belirtilmesi ise, metinde yükleme stratejisinden yedinci ayrımcı hüküm olan suça yatkın olmanın işlendiğini düşündürmektedir. Metnin devamında yapılan bu eylemlerin ihtiyatî haciz yöntemi uygulanarak cezalandırılacağını belirtilmesi ise, ceza istemiyle tehdit etme anlamındaki "argumentum ad baculum" mantık saptırmasına örnektir. Ayrıca resmi makamların tespitine göre, o zamana kadar "milyonlar kazandığı ifade edilen pek çok kimselerin" kazançlarına nazaran çok az vergi verdiğinin ifade edilmesiyle, metinde yükleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." anlamındaki sekizinci ayrımcı hükmün kullanıldığı görülmektedir. Bu ifadede, argümantasyon stratejisinde ise, "otorite" ve vergi verme oranlarının rakamlarla açıklanmasından dolayı "sayılar" konu alanının kullanıldığı düşünülmektedir. Metinde kullanılan yoğunlaştırma

stratejisine örnek ise, "daha fazla", "milyonlar", "kat'iiyen", "mukayese edilemeyecek kadar az" ve "harfi harfine"dir.

23 Aralık 1942 tarihinde birinci sayfada başlayan ikinci sayfada devam eden Abidin Daver'in kaleme aldığı "Varlık Vergisinin Önemli Manası" başlıklı köşe yazısına göre,

"Memleketin en mühim iç meselesi, şüphe yok ki varlık vergisidir. Anglo-Sakson âleminde uzun bir seyahatten dönüştü, en çok konuşulan bahsin bu varlık vergisi olduğunu gördüm. Varlık vergisi, bu bayramda bilhassa İstanbul halkının üzerinde durduğu tek konu oldu. Mükelleflere verecekleri vergi miktarını bildiren listelerin neşrinden sonra, bu rakamlar üzerinde münakaşalar, dedikodular yapıldı, yapılıyor ve daha da yapılacaktır. Kendilerinin ödiyeceği vergiyi çok, başkalarının vereceğini az bulanlar olduğu gibi, kendi hissesine düşeni tamamiyle haklı bulanlar da vardır. Bunlar, davanın ruhunu tamamiyle anlamış olanlardır; aksi fikirde bulunanlar ise daha ziyade İtalyanların meşhur < Mukaddes hodkâmlık> prensibine kapılanlardır. Bu arada menfi propaganda yapmak ve bulanık suda balık avlamak isteyenler de yok değildir.

Verginin tayininde ufak tefek hatalar yapılmış olabilir, böyle yanlışlıklar, en normal şartlar altında yapılmış en tabii kanunlarda bile görülebilir. Fakat asıl münakaşalar mahdud tahmin hataları yapılmış olmasından değil; verginin ruhunu anlamamış olmaktan ileri geliyor. Bu, ismi üstünde varlık vergisidir. Vatanın paraya muhtac olduğu bir zamanda her varlıklı kimse servetinden bir kısmını bu ihtiyacı karşılamak üzere vermek mecburiyetindedir. Normal vergilerle ödenemeyecek olan ihtiyaçları fevkalâde vergilerle ödemek de normal bir tedbirdir. Bu toprakta yaşayan ve zengin olanların yüz binlerinden, milyonlarından bir kısmını bu vatan için vermelerinden daha tabii ne olabilir? Harbe girmiş ve girmemiş her millet, bu haile içinde her bakımdan azami fedakârlığı yapmaktadır. Şimdiye kadar barış içinde yaşamış olan Türkiyemizde, en küçük bir fedakârlık bile yapmadan bol bol para kazananlar pek çoktur. Bunların içinde büyük bir kısmı bin bir hileye başvurarak devlet hazinesine kazançlarının yüzde birini ve ikisini bile vermemişlerdir Sabit gelirli, yani aylıklı olanlar, mütemadiyen artan vergileri mütemadiyen yükselen fiatlara rağmen ödedikleri halde, serbest meslek erbabının ve ticaret yapanların bir çoğu, kazançlarıyla mütenasib olarak vergi vermemişlerdir. Bu acı hakikat, bugün açıkça meydana çıkmış bulunuyor. Bu memlekette vergi kaçakçılığı yapmak için çare ve tedbir bulan mütehassıslar yetişmiştir. Bunlar, böyle zilletleri ve ihanetleri marifet sayan müesseselerden yüksek ücretler alarak onlara akıl hocalığı etmişler, yol göstermişlerdir. Sabit gelirli fakir ve orta sınıf halk, yüzde 25, yüzde 30 ve daha fazla vergi verirken bu gibi ticarethaneler, kazandıkları yüzbinlerden ve milyonlardan hiç denilecek kadar az vergi ödemişlerdir.

Bu harb başladığı günden beri böylece fakir halkın, yani milletin büyük kütlesinin sırtından kazanılmış ve devletin hazinesinden çalınmış yüzbinler ve milyonlar birikmiştir. İşte şimdi varlık vergisi bu gibi varlıklardan vatanın hissesini istemektedir. Varlık vergisini normal telâkki etmeyenler, bu kazançların da hiç mi hiç normal olmadığını unutmamalıdır. Daha dün gezip geldiğimiz İngiltere ve Amerikada, buna benzer vergiler çoktan konulmuştur. İngilterede, harb kazançlarının yüzde 90 ını hatta 95 ini devlet hazinesi almaktadır. Fakir ve zengin herkes aynı yemeği yemektedir. Hiç bir ziyafette bize, halka verilen miktardan fazla yemek vermediler. Fakir ve zengin herkes aynı miktarda giyim eşyası almaktadır. Dahası var: İngilterede neşredilmiş olan bir kanunla herkes canı ve malı, bütün varile yeğile millet ve devletin emrindedir ve bu kanun istisnasız tatbik edilmektedir. Amerikada, yılda 25.000 dolardan fazla aylık, ücret ve kazanc memnudur. Herhangi bir milyarder dahi 25.000 dolardan fazla kazanc temin edemez. Fazlası devlet hazinesine aittir.

Bizde bir, bir buçuk milyon lira vergi istenilen bazı zenginlerin kendilerine beş altı milyon liralık servet bırakılmıştır. Bunlardan bazıları merd ve dürüst davranarak bu hakikati açıkça itiraf ediyorlar 8-10 milyon lirası olan bir zenginin 1-2 milyonunu devlet ve millet

emrine vermesi çok birşey midir? Mehmedcikten vatanı uğrunda kanını ve canını istiyoruz; gık bile demeden sevine sevine veriyor; şu veya bu zengin, servetinin dörtte birini verirse Mehmedcikten daha büyük fedakârlık mı yapmış olur? Varlık vergisi milletin ruhundan kopup gelen yüksek bir heyecanın eseridir. Varlık vergisini varlığı olan herkes verecektir. Büyük Milli Şefin Bursa da söyledikleri gibi kanun kat'î ve ciddi olarak tatbik edilecektir. Ondan kaçınmağı düşünen mahdud hodkâmlara kanunun istediğini vermekten başka çare olmadığını, bunun yüksek bir vatan borcu olduğunu ve borcu memnuniyetle ödemek lüzumunu hatırlatmak isteriz."

Varlık Vergisi'ni konu alan Daver'in kaleme aldığı bu köşe yazısında, özellikle İstanbul halkının gündeminde bu verginin olduğu anlatılmaktadır. Varlık Vergisi Türkiye genelinde uygulanan bir kanun olduğu halde, özellikle İstanbul piyasasının bu vergiyle ilgili haber ve köşe yazılarında yer aldığı görülmektedir. Köşe yazısında ilk paragrafta kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, "kendi hissesine düşeni tamamıyla haklı bulanlar" ve "davanın ruhunu tamamıyla anlamış olanlar"a karşı "kendilerinin ödeyeceği vergiyi çok, başkalarının ödeyeceği az bulanlar" ve "bulanık suda balık avlamak isteyenler"dir. Kendi hissesine düşeni haklı bulanların, davanın ruhunu anlamış olanlar olarak atfedilmesiyle, argümantasyon stratejisinde "fayda" konusunun kullanıldığı görülmektedir. Kendi ödeyeceği vergiyi çok bulup, bu durumu eleştirenler ise, bencillik (hodkamlık) yapmakla suçlanmaktadır. Dolayısıyla, metinde yüklemleme stratejisinde bu kişilerin açgözlü davranarak sadece kendi çıkarını düşündüğü, milletin çıkarını ise göz önünde bulundurmadığı ayrımcı hükmü işlenmektedir.

İkinci paragrafta kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grup için "sabit gelirli yani aylıklı olanlar" ve "sabit gelirli, fakir ve orta sınıf halk" iken; dış grup için "her varlıklı kimse", "bu toprakta yaşayan ve zengin olanlar", "serbest meslek erbabı ve ticaret yapanların bir çoğu", "vergi kaçakçılığı yapmak için çare ve tedbir bulan mütehasıslar" ve "zilletleri ve ihanetleri marifet sayan müesseseler"dir. Öncelikle, bu verginin, adı üstünde "Varlık Vergisi" olduğu ve bu ülkede yaşayan her varlıklı kişinin bu vergiyi ödemek zorunda olduğu, argümantasyon stratejisinden "sorumluluk" konu alanıyla ifade edilmektedir. Bu kişilerin servetlerinden bir kısmını vatan için vermelerinin doğal olduğu ise, önvarsayımsal soru anlamındaki "rigged question" aracılığıyla belirtilmektedir. Vergisini ödemek istemeyen varlıklı kesimin, bu vatan için yeterince fedakârlıkta bulunmadığı ise, yüklemleme stratejisinden "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." anlamındaki sekizinci hüküm kullanılarak açıklanmaktadır. Hatta Türkiye'de yaşayan varlıklı kesim içinde çok para kazandığı halde ülkesi için en ufak

fedakârlıkta bulunmayan kişilerin olduğu iddia edilmektedir. Bu iddiada, bilimsel bir veri olmadığı halde kamuoyunda belli bir algı yaratma amacıyla kanıtlanmamış argümanların ifade edilmesi anlamına gelen, argümantasyon stratejisindeki "petitio principii" adlı mantık saptırmasının kullanıldığı düşünülmektedir. Sabit gelirli halk, dolaylı ya da dolaysız yollardan gelirlerinin %25-30 unu devlete vergi olarak verirken, tüccarın böyle bir külfete katlanmadığının ifade edilmesi ise, yüklemleme stratejisindeki "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." anlamını içeren sekizinci hükmü desteklemektedir.

Köşe yazısının son iki paragrafında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi ise, iç grup için "fakir halk", "milletin büyük kütlesi", "biz", "halk", "millet" ve "büyük Milli Şef" iken; dış grup için "Varlık vergisini normal telakki etmeyenler", "bazı zenginler", "varlığı olan herkes" ve "ondan kaçınmayı düşünen mahdud hodkamlar"dır. Harbin başlangıcından itibaren fakir halkın sırtından kazanılmış ve devletin hazinesinden çalınmış milyonların olduğunun belirtilmesiyle, yüklemleme stratejisinde tüccarın bir sosyal parazit olduğu hükmünün ve argümantasyon stratejisinde ise "suistimal"in işlendiği düşünülmektedir. 8-10 milyonluk bir serveti olan zengin ise, bu servetinin 1-2 milyonunu devlete vergi olarak vermesinin doğal olduğu vurgusu, argümantasyon stratejisinden önvarsayımsal soru anlamındaki "rigged question" adlı mantık saptırmasıyla yapılmaktadır. Varlık Vergisi'nin milletin ruhundan kopup gelen büyük bir heyecanın eseri olarak tanımlanması ise, milletin ona olan desteğini anlattığından, "argumentum ad populum" adlı mantık saptırmasına örnektir. Köşe yazısının sonunda Milli Şef'in referans gösterilmesi, argümantasyon stratejisinde "otorite" konusuna ve bu verginin yüksek bir vatan borcu olarak ödenmesi gerektiğinin belirtilmesi ise "sorumluluk" konusuna işaret etmektedir. Köşe yazısında geçen, "bilhassa", "şüphe yok ki", "her", "gık bile demeden", "sevine sevine" ve "kat'i ve ciddi olarak" gibi ifadelerle ise yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir. Metinde kullanılan hafifleştirme stratejisi ise, vergi tayininde ufak tefek hataların olabileceğinin dile getirilmesidir.

24 Aralık 1942 tarihinde birici sayfada ve devamı üçüncü sayfada yer alan "Varlık Vergisi" başlıklı, "Bir vatan borcudur, herkes onu seve seve ödeyecektir" alt başlıklı (isimsiz baş köşe) köşe yazısına göre,

"Dört beş gündenberi üzerinde en çok konuşulan mevzu varlık vergisidir. Yurdumuzun sosyal ve ekonomik hayatında büyük bir inkilâb yapacağına şüphe olmıyan böyle bir hadisenin de halk arasında bu kadar derin akisler uyandırmasından tabii bir şey düşünülemez. Bizde vatan

müdafaası dendi mi, ötedenberi yalnız asker toplamak hatıra gelirdi. Devlet fazla varlıklı yurddaşlara ayrıca bir ağırlık yüklemeyiz, harb zamanlarında bile vergiler daha ziyade çokluğun, yani az gelirlielerin katıldığı bir fedakârlık teşkil ederdi. İstiklâl mücadelesi sıralarında, düşman Sakarya kıyılarına yaklaştığı zaman, Büyük Millet Meclisinin sonsuz salâhiyetlerle Başkomutan seçtiği eşsiz kahraman Atatürk bir beyanname çıkarmış ve tarihimizde ilk defa olarak yurddaşları, mallarının ve servetlerinin yüzde kırkını milli müdafaâ uğrunda hükûmet emrine vermeğe davet etmişti. O zamanlar, İstanbul ve İzmir dahil, yurdun en verimli, en zengin yerleri yabancı işgali altında bulunuyordu. Düşman anavatan topraklarının tâ ortalarına kadar ilerlemişti. Bir ölüm-dirim kavgasının en nazik dakikalarını yaşıyorduk. Atatürkün çıkardığı beyanname üzerine, çiftliğinde çubuğunda nesi var, nesi yoksa hepsini devlete teslim ettikten sonra, duvarda bahadan kalma eski mavzeri omuzlayıp cepheye, oğlunun yanında dövüşmeğe koşan ihtiyarlar bile görülmüştü. Bu özveriyi başaran yurd parçası hem küçüktü, hem de yurdun şimdiki refahına nispetle az zengindi. Fakat yirmi bir gün içinde düşman taarruzu kırılmış, püskürtülmüş ve düşman ordusu yenilerek geldiği yere kovalanmıştı.

Çok şükür varlık vergisi aynı şartlar altında tatbik edilmiyor. Yurdumuzun her parçası çoktan kurtulmuştur. Harbin başındanberi aldığımız tedbirler hep önleyici ve her ihtimale karşı milli gücümüzü hazır ve uyanık tutucu tedbirlerdir. Vaktile Anadolu yaylasının yarı kurak toprağı üzerinde askeriyle ve sivilıyla yurd çocukları, canını dişine takmış istiklâl uğruna savaşırken İstanbulda, İzmirde, Bursada kalıp vaktinde Anadoluya kaçamamış vatandaşların büyük bir kısmı burada dövüşmemenin, yurda yardım edememenin aczini ve ıstırabını duyuyorlardı. Varlık vergisiyle bu gibi acılara da artık yer kalmıyor. Çünkü üç yıldanberi hazır ve her ihtimale karşı dimdik ayakta duran Türk ordusu, bir gün taarruza uğrayacak olursa, düşmanı hududlarda karşılamak, onu içeri sokmamak azminde ve kudretindedir. Asıl kudretini kendi cevherinden alan büyük Türk ordusuna bu şekilde olsun bir hizmette bulunabilmek, servetini bu topraklarda kazanan her ferde ancak bir vicdan rahatlığı verebilir. Varlık vergisinin zengin, fakir bütün halk tabakalarında bir doğruluk ölçüsü olarak karşılanmasını biz bundan ötürü tabii buluyoruz. Şurada burada yapılan dedikoduların kıymeti yoktur. Yalnız İstanbul gibi bir şehirde altmış bin kişiye şumulü olan, üstelik on sekiz milyon vatandaşı yakından ilgilendiren bir kanun etrafında şüphesiz ileri geri söz söylenecek, bu arada bazı şayialar çıkarılacak, bazı asılsız şeyler uydurulacaktır. Bunlardan hiç birinin doğru olmadığına inanmak için genc Türk Cumhuriyetinin ve onu temsil eden Büyük Millet Meclisinin ruhunu tanımış olmak kâfidir. Rejimin inkılâbı prensiplerinden şimdiye kadar bir an bile uzaklaşmıyan Büyük Millet Meclisi, ne zaman ileri görüşlü bir ufuk gördüyse orayı elile işaret etmiş ve hükûmet de kendisine verilen vazifeleri başarmakta hiç bir zaman aciz göstermemiştir. Bunu böylece bilenler, şurada burada duyulan tuhaf haberlerin asılsızlığını önceden açığa vurabilirler.

Şunu da söyliyelim ki, varlık vergisini bir nevi ceza sanmak yahud öyle göstermeğe çalışmak da yanlıştır. Memleketimizde çalışmak, kazanmak, servet sahibi olmak bugün ne yasak, ne de ayıptır. Kanuna uymıyan kazançların hesabı vergi ile değil adliye vasıtasile temizlenir. Kendilerine az veya çok vergi kesilen yurddaşların büyük çokluğu yıllarca emekten sonra elde ettikleri servetin bir kısmını devlete vermekle ceza değil, bir vatan borcu ödüyorlar. Meşru olmıyan kazançları önlemek devletin vazifesidir. Yalnız şu var ki herşeyi altüst eden harb fırtınası, milli iktisadı da baltalar. Bu arada bazı aşırı ve anormal kazançlara engel olmak hükûmetin her zaman elinden gelmiyebilir. Üç buçuk yıldan beri bizde de ihtikâr yapıp halkı zarara soktuğu halde yakayı ele vermiyen bir kısım esnaf ve tüccar olmadı diyemeyiz. Bu gibi hallerin daha ziyade önüne geçilmesi iktisadî, hukukî müesseselerimizin ileride göstereceği inkişafa bağlıdır. Herhalde varlık vergisini bir cezaya benzetmemelidir. Bu vatan borcudur. Herkes onu seve seve ödiyecektir."

Bu köşe yazısında "vatan borcu" olarak tanımlanan Varlık Vergisi'ni herkesin "seve seve" ödemesi gerektiği, argümantasyon stratejisinden "sorumluluk" konu alanı kullanılarak anlatılmaktadır. Köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grup için "cepheye, oğlunun yanında dövüşmeğe koşan ihtiyarlar", "biz", "Büyük

Millet Meclisinin sonsuz salâhiyetlerle Başkomutan seçtiği eşsiz kahraman Atatürk", "yurd çocukları" ve "on sekiz milyon vatandaşı" iken; dış grup için "fazla varlıklı yurttaşlar", "İstanbulda, İzmirde, Bursada kalıp vaktinde Anadoluya kaçamamış vatandaşların büyük bir kısmı", "servetini bu topraklarda kazanan her fert", "yalnız İstanbul gibi bir şehirde altmış bin kişi", "kendilerine az veya çok vergi kesilen yurddaşların büyük çokluğu" ve "ihtikâr yapıp halkı zarara soktuğu halde yakayı ele vermiyen bir kısım esnaf ve tüccar"dır. Bu köşe yazısında, Kurtuluş Savaşı döneminde varlıklı yurttaşlara başvurulmadığı ve İstanbul, İzmir ve Bursa'da işgal altında kalanların cepheye savaşamadığı, onun yerine yurt çocuklarının hatta ihtiyarların savaştığı belirtilmektedir. Bunların anlatılmasının sebebi, Kurtuluş Savaşı döneminde büyük şehirlerde yaşayan varlıklı kesimin mal ve can fedakârlığında bulunmadığının hatırlatılmak istenmesidir. Dolayısıyla, argümantasyon stratejisinde "tarih" konu alanının işlendiği bu savda, yükleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." ayrımcı hükmü kullanılmaktadır. Köşe yazısında Varlık Vergisi ile ilgili bazı asılsız şayiaların olabileceği, bunlara inanmamak için genç Türk Cumhuriyeti'nin ve onu temsil eden Büyük Millet Meclisi'nin ruhunu tanımış olmanın yeterli olduğu belirtilmiştir. Devamında gelen, "rejimin inkılâbı prensiplerinden şimdiye kadar bir an bile uzaklaşmayan Büyük Millet Meclisi, ne zaman ileri görüşlü bir ufuk gördüyse orayı elile işaret etmiş ve hükûmet de kendisine verilen vazifeleri başarmakta hiç bir zaman aciz göstermemiştir" cümlesiyle ilgili Meclis'in ve hükûmetin olumlu yönlerini vurgulandığından "fayda" konu alanı kullanılmıştır. Köşe yazısının sonunda tüccar ve esnafın ihtikâr yaptığının vurgulanması, onun suç işleme eğilimine sahip olduğu ve bu durumun halkı zarara uğrattığını hatırlatmaktadır. Metinde kullanılan yoğunlaştırma stratejisi örnekleri ise, "seve seve", "büyük", "bütün", "sonsuz", "eşsiz" ve "fazla"dır.

24 Aralık 1942 tarihinde birinci sayfada ve devamı üçüncü sayfada yer alan "Varlık Vergisi" başlıklı, "Bankaların tüccara kredi çekleri vermesi tasavvur ediliyor." alt başlıklı haber metnine göre,

"Varlık vergisi ödeme işi evvelki güne nazaran dün çok geniş bir şekilde devam etmiştir. Dün bütün maliye şubelerinde fasılasız bir faaliyet göze çarpmıştır. Bir gün evvel üç milyon tahsilât dün öğleye kadar on milyon lirayı geçmiş ve akşam üzeri bu miktar ehemmiyetli bir nisbette artmıştır....Ankaradan bildirildiğine göre, varlık vergisini ödemeyenler hakkında yapılacak muamele, çalışma mahalli ve tarzları hakkında hazırlanan talimatname çok kısa bir zamanda Vekiller Heyetine sevk edilerek kat'i şeklini alacaktır. Borçlarını, bir aylık müddetin

sonuna kadar ödemeyenler derhal iş merkezlerine sevkedilecektir. Bu sevk işi ve mahal tayini, doğrudan doğruya mahallin en büyük mülkiye amirine bırakılmış bulunmaktadır.... İş mahallerine gidecekleri sırada hastalıktan bahseden mükellefler ancak müretteb bulundukları mahallere gittikten sonra buralarda heyeti sıhhiyeler muayene edilecekler ve ancak alacakları raporlara nazaran haklarında muamele yapılacaktır. Sevk edilenler, müretteb bulundukları mahallere kadar işlerini kendileri taminle mükelleftir. Bunlar Palo, Deveboynu, Zigana geçidi ile Bitlis ve Vanda yapılmakta olan tren yolu ve şoselerle maden kuyularında çalıştırılacaklardır...

Günün bir meselesi, varlık vergisi tediyeatında tacirlere gösterilecek kolaylıktır. Bankaların verecekleri kredi çeklerinin Merkez Bankasınca vizeden sonra, maliyede nakid yerine kabulleri büyük bir kolaylık olarak telâkki edilmektedir."

Bu haber metninde, vergi borcunu ödemeyenlerin çalışma mükellefiyetine tâbi tutulacağı, ceza vurgusuyla tehdit etme anlamına gelen "argumentum ad baculum" mantık saptırması kullanılmaktadır.

25 Aralık 1942 tarihinde ikinci sayfada yer alan "Hem Nalına Hem Mıhına" köşesinde "Milli Şefin İrşadları" başlıklı köşe yazısına göre,

"...Biz şimdiye kadar yaptığımız fedakârlıkları hep harbden kaçınmak için yaptık. Yüzbinlerce askeri silâh altına almasaydık memleketin iktisadi rahatı bozulmazdı amma ne vatan kalırdı, ne de istiklâl. Çünkü yurdumuzu ve istiklâlimizi korumak için her an dövüşmeğe hazır bir ordu bulunmayınca, Türkiye çoktan harbe sürüklenmiş ve harbin bütün acılarına ve facialarına katlanmak mecburiyetine düşmüş olurdu. O zaman, Büyük Milli Şefin söylediği gibi, baba oğul cepheye yanyana harp ederken ana kız cephe gerisinde hizmet edecekti; o zaman servetlerin yüzde kırkı değil, yüzde yüzü vatan emrine verilecekti; o zaman yalnız para ve mal fedakârlığı değil, sonsuz kan ve can fedakârlığı da yapmak lâzım gelecekti. Üç yıl dört aydır, barış içinde yaşamak saadetine mukabil, harbin 40ıncı ayında servetlerimizden bir kısmını devlette vermek mecburiyeti karşısında kalıyorsak, bunu çok görmek -şayed görenler varsa- nankörlükten ve hodkâmlıktan başka bir şey değildir.

Varlık vergisi, varlık sahiplerinden fedakârlık istiyor; buna şüphe yoktur; istenilen binler, yüzbinler ve milyonlar büyük rakamlar olsa dahi, onu verecekler için tahammül edilemez bir fedakârlık değildir. Bu fedakârlığı yapmağa davet edilenlerden bir kısmı, ellerinde kalanla tekrar büyük servetler kazanacaklarını açıkça söylemek insafını göstermektedir. Varlık vergisi -ki şimdiye kadar istenilen malî fedakârlıkların en büyüğü olarak görünüyor- harp denilen belâya girip de malını, canını, herşeyini vermek mecburiyetine düşmemek için ödenecek bir sigorta ücretinden başka bir şey değildir. Bu vergiyi, icab ederse daha fazlasını vereceğiz, her türlü fedakârlığa katlanacağız ve Büyük Milli Şefin dedikleri gibi, selâmete varacağız ve bütün fedakârlıklarımız ödenmiş olacaktır."

Bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grup için "biz", "Milli Şef" ve "büyük Milli Şef" iken; dış grup için "varlık sahipleri" ve "bu fedakârlığı yapmaya davet edilenlerden bir kısmı"dır. Bu metinde, eğer vatan için yeterince fedakârlık yapılmasaydı Türkiye'nin çeşitli acılarla ve facialarla karşılaşacağının ifade edilmesiyle, argümantasyon stratejisinde "tehlike"nin konu alındığı düşünülmektedir. Böyle bir durumda, varlık sahiplerinin para ve mal fedakârlığından da öte can ve kan fedakârlığı yapmak zorunda kalabilecekleri, Cumhurbaşkanı İnönü referans gösterilerek

iddia edilmektedir. Dolayısıyla, bu metinde argümantasyon stratejisinde kullanılan mantık saptırması, otoriteyi referans göstererek kendi savını destekleme anlamına gelen "argumentum ad verecundiam" iken, yükleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hüküm ise "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." anlamındaki sekizinci hükümdür. Dahası, metnin devamında Varlık Vergisi'ni ödemek istemeyenlerin nankörlük ve hodkamlık ile suçlanması, yükleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü hükme işaret etmektedir. Ayrıca metinde İnönü'nün sözlerine yer verilmesi ve Varlık Vergisi'nin bir sigorta ücreti olarak tanımlanmasıyla, argümantasyon stratejisinde "tanım" ve "otorite" konu alanlarının kullanıldığı görülmektedir. Köşe yazısında yer alan "hep", "her an", "çoktan", "sonsuz", "her türlü" ve "bütün" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine işaret etmektedir.

Tablo 26. 1 ile 31 Aralık 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	%0
2. Hüküm	1	%4,3
3. Hüküm	5	%21,8
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	1	%4,3
6. Hüküm	2	%8,8
7. Hüküm	3	%13
8. Hüküm	8	%34,8
9. Hüküm	3	%13
Toplam	23	%100

Tablo 26'da 1942 yılının Aralık ayında Varlık Vergisi ile ilgili çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında ortaya çıkan ayrımcı söylemde yükleme stratejisinde kullanılan hükümlerin dağılımı yer almaktadır. Buna göre, %34,8 oranla en çok dile getirilen hüküm "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." anlamına gelen sekizinci hükümken; onu %21,8'lik oranla "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü hüküm takip

etmektedir. Dolayısıyla, daha önceki aylarda dile getirilmeyen, Kasım ayında ise %4,7'lik oranla işlenen sekizinci hüküm, Aralık ayında gazete haberlerinde en fazla vurgulanan hüküm olmuştur. Bunun yanısıra, %13 oranla işlenen yedinci hüküm daha önceki aylara nazaran etkisini yitirirken; bu ayda aynı orana sahip "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamına gelen dokuzuncu hüküm ise ilk kez işlenmeye başlamıştır. Ayrıca, altıncı hüküm %8,8'lik oran sahipken, beşinci ve ikinci hükümler sadece 1 kere dile getirilerek %4,3'lük oranla yer almaktadır. Ekim ve Kasım aylarında yüksek oranla işlenen, ortaya çıkan ekonomik krizden tüccarın sorumlu olduğunu iddia eden birinci hüküm ise, Aralık ayında söylemde dile getirilmemiştir.

Tablo 27. 1 ile 31 Aralık 1942 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Otorite	6	%13
Adalet	6	%13
Fayda	6	%13
Sayılar	6	%13
Sorumluluk	5	%10,8
Zarar	4	%8,7
Kanun	3	%6,5
Gerçeklik	2	%4,3
Tarih	2	%4,3
Tanım	2	%4,3
Suistimal	1	%2,1
İşe yaramazlık	1	%2,2
Ekonomi	1	%2,2
Yabancı Düşmanlığı	1	%2,2
Toplam	46	%100

Tablo 27'de 1942 yılının Aralık ayında Varlık Vergisi ile ilgili çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında ortaya çıkan ayrımcı söylemde argümantasyon stratejisinde kullanılan konuların dağılımı yer almaktadır. Buna göre, %13 oranla en çok kullanılan konu alanları fayda, otorite, adalet ve sayılar iken; onu %10,8 oranla sorumluluk konusu takip etmektedir. Bir önceki aya nazaran kullanımı azalan zarar konusunun oranı %8,7 iken; kanun konusu %6,5 orana sahip; gerçeklik, tanım ve tarih konularının oranı ise %4,3'tür.

5 Ocak 1943 tarihinde ikinci sayfada yer alan "Şehir Haberleri" köşesinde "Varlık Vergisi Vermeden Kaçmak İstemiş" başlıklı haber metnine göre,

"Şehrimizde manifatura ticareti yapan Şayo adında bir Museviye 300.000 lira varlık vergisi yazılmıştır. Şayo bu vergiyi vermiyerek memleketimizden kaçmak ister gibi bir hal takınmış, fakat bu hareketi zabıtamızın gözünden kaçmamıştır. Esasen bu Musevinin belli bir ticarethanesi de olmadığı anlaşıldığından hakkında tahkikata başlanmıştır."

Bu haber metninde, ötekileştiren "Şayo adında bir Musevi"nin Varlık Vergisi'ni ödememek amacıyla kaçma girişiminde bulunduğu ifade edilmektedir. Haber metninde kullanılan yükleme stratejisi, dokuzuncu ayrımcı hüküm olan "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir."dir; argümantasyon stratejisi ise, dini kimlik üzerinden ayrımcı söylem kurgulandığı için "yabancı düşmanlığı"dır.

6 Ocak 1943 tarihinde birinci sayfada yer alan (baş köşe) "Varlık Vergisi Büyük Bir Adalet Örneği Olmuştur" başlıklı, "Bu vergi münasebetiyle bizde tatbik edilen maliye usullerinden bir kısmının ihtiyaçlara iyi cevap vermediği ileri sürüldü. Bunlar da hayırlı bir neticeye bağlanırsa, içtimâî hayatımızda bir inkılâb yapan son kanunun her bakımdan yurda faydası dokunmuş olacaktır." alt başlıklı köşe yazısına göre,

"Varlık vergisinin büyük memleket çokluğu tarafından sevinçle karşılanması daha ziyade içtimâî adalet prensiplerini yerine getirmeğe çalışan bir düşünce ile hazırlanmış olmasındandır. Bu vesile ile zengin fakir herkes gördü ki yurdumuzun yüksek menfaatleri bahis mevzuu olduğu zaman, devlet, klâsik maliye sistemlerinin paslı çerçevesi içinde ellerini uğuşturup kalmıyor; rejimimize yaraşır inkılâbî bir ruhla eski kadroyu aşarak, ferdleri, şimdiye kadar alışmadıkları bir vazifeye -servetlerinden bir miktarını yurd hizmetine ayırmağa- çağırıyor. Bizim orta mekteb yurd bilgisi kitapları vergiyi, yurddaşın devlet masraflarına iştirak payıdır diye tarif eder. Çok önemli bir sosyal müesseseyi yarının büyüklerine iyi belleten bu tarifi altında masraf payının adaletle uygun bir şekilde dağıtılması lüzumu da, muhtelif vergi sistemlerinden bahsedilerek, uzun uzun anlatılır.

Varlık vergisi münasebetile bizde tatbik edilen maliye usullerinden bir kısmının ihtiyaçlara iyi cevap vermediği ileri sürüldü. Bu yolda eski mevzuattan bir kısmının yenileştirileceği söylendi. Harb dolayısıyla elde edilen bazı anormal kazançların ne şekilde önlenebileceğini mütehassıslara bırakalım, fakat, 19uncu asır Fransız sistemine göre kurulan bizim mali mevzuatımızı bugünkü milli hayatımıza çok defa uygun gelmediği bir hakikattir. Yurddaş devlet masraflarından kendi payına düşeni öder. Çok kazanıyorsa çok, az kazanıyorsa az verir. Vergi payı her ferdin imkânlarına göre ayarlanır. İşte yazık ki biz bu son prensibi her zaman adalet ölçüsüne uygun düşecek şekilde tatbik edemiyoruz. Fransız sisteminin çerçevesinden kurtulamadığımız için vergi toplama usullerimizi aksak yürümekten kurtaramıyoruz... Görülüyor ki vergi toplama usullerimizi 19 uncu asrın burjuva zihniyetli Fransız mevzuatından kurtarmak zorunda bulunuyoruz. Varlık vergisi münasebetile gazetelere akseden bu bahis hayırlı bir neticeye bağlanırsa, içtimâî hayatımızda bir inkılâb yapan son kanunun her bakımdan yurda faydası dokunmuş olacaktır."

Bu köşe yazısının başlığında Varlık Vergisi'nin öncelikle bir adalet örneği olduğu vurgulanmaktadır. Bu verginin "büyük memleket çoğunluğu" tarafından benimsendiği iddiasıyla, argümantasyon stratejisinde halkın veya belli bir grubun duygu ve düşüncelerine hitap ederek onların desteğinin alındığının gösterilmesi anlamına gelen "argumentum ad populum" adlı mantık saptırmasının ve metindeki ve başlıktaki adalet vurgusuyla, argümantasyon stratejisinde "adalet" konu alanının kullanıldığı görülmektedir. Harp sebebiyle elde edilen bazı anormal kazançların bulunduğu belirtilmesi, yükleme stratejisinde tüccarın açgözlü olarak gösterildiğine işaret eder. Varlık Vergisi aracılığıyla vergi toplama usullerinin revize edilme ihtimalinin memlekete faydalı olacağının ifade edilmesiyle ise, argümantasyon stratejisinde "fayda" konu alanının kullanıldığı düşünülmektedir. Köşe yazısında geçen, "büyük", "yüksek", "çok önemli", "iyi" ve "çok defa" gibi sözcüklerin kullanılması yoğunlaştırma stratejisine örnektir. Verginin bazı ihtiyaçlara cevap vermeme ihtimalinin olduğunun ve bu durumun çözüme kavuşması durumunda verginin yurda faydalı hale geleceğinin belirtilmesi ise hafifletme stratejisine örnektir. Bu köşe yazısına göre, inkılapçı bir ruhla hazırlanan Varlık Vergisi, eski burjuva zihniyetli Fransız mevzuatından sıyrılarak, sosyal adalet ölçütünü dikkate alan bir vergidir.

6 Ocak 1943 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan "Dün Akşama Kadar Varlık Vergisi Tediyele İstanbulda 110 milyonu Buldu" başlıklı, "Muayyen müddet zarfında vergilerini vermeyenler dünden itibaren yüzde bir faizle tediyeye başladılar." alt başlıklı haber metnine göre,

"Dün sabahtan itibaren Varlık vergisi yüzde bir fazlasile cezalı olarak alınmağa başlanmıştır. Pazartesi günü gece saat 9a kadar devamlı surette çalışan maliye şubeleri 17.071.406 lira tahsilât yapmışlardır. Dün akşama kadar elli milyonu muamelelerden olmak üzere 110 milyon lirayı bulmuştur. Bir kısım mükellefler Varlık vergisini cezasız olarak ödeme müddetinin uzatılacağı hakkında aslı ve esası olmıyan şayialara aldanarak vergilerini vermemişlerdir. Bunlar, dün maliye şubelerine müracaatta bulunarak yüzde bir fazlasile borclarını tesviyeye başlanmışlardır. Aslı esası olmıyan şayialara kapılarak borclarını tediyele ağır hareket eden mükellefler, şimdi bir hafta içinde borclarını yüzde bir fazlasile ödiyerek gelecek haftaya bırakmamağa çalışmaktadırlar. Malûm olduğu üzere ayın on ikinci salı gününden itibaren ceza miktarı yüzde ikiye çıkacaktır. Pazartesi günü akşamı saat 21e kadar Varlık vergilerini kısmen veya tamamen ödememiş olan mükelleflerin isimleri bugün şubelerde ilân edilmiştir. Bu ilâna rağmen on gün içinde vergilerini vermeyenler hakkında Tahsili Emval kanunu hükümleri tatbik edilecektir. Mükellefiyet cetvelleri 17.12.1942 tarihinde ilân edilmiştir. Buna göre 17.1.1943 tarihine kadar borclarını tamamen ödememiş mükellefler hakkında kanunun çalıştırmağa müteallik hükümleri tatbik edilecektir."

Bu haber metninde adlandırma/ yaftalama stratejisine göre, dış grup, "vergilerini vermeyenler", "bir kısım mükellefler", "borclarını tediyele ağır hareket eden

mükellefler" ve "Varlık vergilerini kısmen veya tamamen ödememiş olan mükellefler" şeklinde nitelendirilmiştir. Öngörülen süre zarfında vergisini ödemeyen mükelleflerin yüzde birlik faiz cezasıyla karşılanacakları ifade edilmektedir. Hatta vergisini kısmen veya tamamen ödemeyen mükelleflerin çalışma zorunluluğuna tâbi tutulacağı, argümantasyon stratejisindeki ceza istemiyle tehdit etme anlamına gelen "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırması yöntemiyle ifade edilmektedir. Haber metninde işlenen ayrımcı hüküm ise, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamını içeren dokuzuncu hükümdür.

7 Ocak 1943 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan "Varlık Vergisi:Borcunu Vermiyen Vergi Mükellefleri" başlıklı, "Tayin edilen yerlerde çalıştırılmak üzere şimdiden icab eden tedbirler alınıyor." alt başlıklı haber metnine göre,

"Varlık vergisi mükelleflerinden 3 ikincikânun akşamına kadar borçlarını vermiyenlerin isimlerinin ilân edildiğini yazmıştık. Mükellefler, borçlarını salı sabahından itibaren yüzde bir ceza ile birlikte ödemeğe başlamışlardır. Cezalı tahsilâtın birinci günü tahsil şubelerine 644941 lira yatırılmıştır. Maliye memurları dün de geç vakte kadar çalışarak tahsilâta devam etmişlerdir. Yüzde bir ceza ile ödeme müddeti bu ayın 11 inci pazartesi günü akşamı sona erecektir. Salı sabahından itibaren de yüzde iki zamlı ceza müddeti başlayacaktır. Defterdarlığın ilânına göre, borçlarını cezalı olarak ödemeğe mecbur olan mükellefler hakkında Tahsili Emval kanunu tatbik edilecektir. Varlık vergisi kanununun 12 inci maddesi mucibince cedvellerin asıldığı tarihten itibaren bir ay zarfında borçlarını ödemiyen mükellefler, memleketin her hangi bir yerinde, bedeni kabiliyetlerine göre çalıştırılacaklardır. İstanbulda bu müddet 17 ikincikânunda hitam bulacaktır. Ankarada hazırlanan bedeni mükellefiyet talimatnamesi son şeklini almıştır. Borçlarını tediye etmiyenler, evvelce tayin edilen yerlerde ve işlerde bu talimatname hükümleri dahilinde çalıştırılacaklardır. Bu hususta icab eden tedbirlerin alınmasına başlanmıştır. Varlık vergisi mükellefleri, diğer vilâyetlerimize nazaran, İstanbulda mühim bir yekûn teşkil ettiğinden maliye teşkilâtı çok fazla çalışmaktadır. İstanbul Defterdarı Faik, varlık vergisi tahsilâtı hakkında alâkadarlara izahat vermek üzere, dün Ankaraya gitmiştir."

Bu haber metninde adlandırma/ yaftalama stratejisine göre, dış grup, "borcunu vermiyen vergi mükellefleri", "borçlarını vermiyenler", "Varlık vergisi kanununun 12 inci maddesi mucibince cedvellerin asıldığı tarihten itibaren bir ay zarfında borçlarını ödemiyen mükellefler" şeklinde nitelendirilmiştir. Vergisini ödemeyen mükelleflerin çalışma zorunluluğuna tâbi tutulacağı, argümantasyon stratejisindeki ceza istemiyle tehdit etme anlamına gelen "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırmasıyla ifade edilmektedir. Haber metninde yükleme stratejisinde işlenen ayrımcı hüküm ise, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamındaki dokuzuncu hükümdür.

8 Ocak 1943 tarihinde birinci sayfada yer alan "Unutulan Vergileri Tesbit Etmek İçin" başlıklı, "Şehrimizde yeni bir komisyon kuruldu ve dünden itibaren faaliyete

başladı – Verginin ödeme müddeti ayın 17 sinde sona erecektir" alt başlıklı haber metnine göre,

"Varlık vergisinin yüzde bir fazlasile cezalı olarak tahsilâtı devam etmektedir. Dün maliye şubelerine yatırılan miktar 623,533 liradır. Yüzde bir cezalı tediyat müddeti önümüzdeki pazartesi sona ermiş bulunacak ve salı gününden itibaren bir hafta müddetle yüzde iki fazlasile tahsilâta başlanacaktır. Şehrimizdeki bütün maliye şubeleri vergilerini ödememiş bulunanların listelerini kendilerine tebliğat mahiyetinde olarak asmışlardır. Malûm olduğu üzere muayyen müddet zarfında borçlarını ödememiş bulunanlar hakkında ayın on beşinden itibaren Tahsili Emval kanunu hükümleri tatbik edilecektir. Vergilerini ödemeyenler hakkında ise, bu husustaki kanunun 12 inci maddesi tatbik edilerek bedeni kabiliyetlerine göre çalıştırılmak üzere sevkedileceklerdir. Bu müddet İstanbulda 17 sonkânunda bitmekte olduğundan bu husus için icab eden tedbirlerin alınmasına başlanmıştır. Diğer taraftan her nasılsa varlık vergisi tahakkuk ettirilmemiş olanları tespit etmek üzere yeni bir komisyon kurulmuştur. Komisyon ilk toplantısını dün sabah yapmıştır. Varlık vergisini ödemeyen mükelleflerin haciz altına alınıp satılacak menkullerinin kara borsaya intikal etmemesini ve halkın bundan ucuz fiatlarla istifadelenmesini temin etmek için devlet iktisadi teşekkülleri mubayaat yapacaklardır. Diğer taraftan, bazı ithalât firmalarının vaziyetleri dolayısıle anüle etmek mecburiyetinde kaldıkları malların da memlekete lüzumlu olanlarının devir alınması üzerinde meşgul olunmaktadır."

Bu haber metninde adlandırma/ yaftalama stratejisine göre, dış grup, "vergisini ödemeyenler" şeklinde nitelendirilmiştir. Vergisini ödemeyen mükelleflerin çalışma zorunluluğuna tâbi tutulacağı, argümantasyon stratejisindeki ceza istemiyle tehdit etme anlamına gelen "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırması yöntemiyle ifade edilmektedir. Haber metninde işlenen ayrımcı hüküm ise, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamını işleyen dokuzuncu hükümdür.

14 Ocak 1943 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan ve devamı üçüncü sayfada olan "Varlık Vergisi Hakkında Çıkarılan Yalan Şayialar" başlıklı, "Meclise verilen istidaların Maliye Vekâletine gönderilmiş olması sadece Vekâletin mütaleası alınmak içindir. Bazı mükellefler hakkında vergi takibatının durdurulacağı etrafındaki haberlerin hiçbir asıl ve esası yoktur." alt başlıklı haber metnine göre,

"Varlık vergisini ödemeyen mükelleflerin çalıştırılmalarına dair esasları gösteren talimatname bugün Maliye Vekâletince alâkalılara bildirildi. Varlık vergisinin yüzde iki fazlasile cezalı olarak tahsili dün sabahtan itibaren başlamıştır. Dün yatırılan miktar 2,360,229 liradır. Yüzde bir cezalı olarak ödeme müddeti sonuna kadar şehrimizde yapılan tediyat miktarı 73,345,453 lirayı bulmuştur.

Diğer taraftan ayın yirmisinden sonra da unutulmuş mükelleflere aid hazırlanmakta olan listeler tamamlanarak ilân.....mız 1942 senesinin son gününe kadar borcunun %90 ını seve seve ödemiştir. Kalan yüzde ondan, bir kısmı vergisinin yarısını, bir kısmı da dörtte birini vererek bakiyesini kapatmağa gayret etmektedirler. Milâslıların varlık vergisini ne kadar gönülden arzu ile ödediklerine delâlet eden bir çok hâdiseler olmuştur. Evvelce fakir iken, çalışıp çabalıyarak orta derecede servet sahibi olan Emin Sağır isminde bir vatandaşı, kendisine

2000 lira vergi yazıldığını duyunca evinde parayı hazırlıyor, Allah rızası için iki rek'at namaz kıldıktan sonra vatanın selâmeti ve Büyük Türk milletinin saadeti için dua ediyor. Parayı götürüp maliye veznesine yatırırken şöyle diyor: "Fakirdim, çalıştım, alnımın terile helâlinden para kazandım. Az da olsa hükûmetime yardım edecek hale geldiğim için bahtiyarım. Kazandığım en helâl para varlık vergisine yatırdığım şu iki bin liradır." Emin Sağır makbuzu cebine koyuyor ve gene vatan ve millete, kahraman Türk ordusuna dualar ederek maliyeden ayrılıyor. Emin Sağır gibi fedakâr vatanseverler şüphesiz yurdumuzun her yerinde vardır. Onların icabında bütün varlıklarını vatan uğrunda vermeğe amade olmaları milletimizin ebedi istikbaline parlak bir bürhandır."

Varlık Vergisi hakkında çıkan şayiaların asılsız olduğu ve bu verginin kanun ilan edildiği şekilde uygulanacağını belirten bu haber metninde, argümantasyon stratejisinde "kanun" konu alanı uygulanmıştır. Metinde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisine göre, iç grup "Emin Sağır isminde bir vatandaş", dış grup ise "Varlık vergisini ödemeyen mükellefler" şeklinde nitelendirilmiştir. Vergisini ödemeyen mükelleflerin çalışma zorunluluğuna tâbi tutulacağı, argümantasyon stratejisindeki ceza istemiyle tehdit etme anlamına gelen "argumentum ad baculum" mantık saptırması yöntemiyle ifade edilerek, yükleme stratejisinde dokuzuncu ayrımcı hüküm işlenmektedir. Eskiden fakir olup daha sonra orta derecede servet sahibi olan Emin Sağır'ın verdiği vergiyi "kazandığım en helâl para varlık vergisine yatırdığım şu iki bin lira" olarak tanımlamasıyla, argümantasyon stratejisinde "fayda"nın kullanıldığı görülmektedir. Bu vergiyi ödeyen Sağır'ın maliyeden ayrılırken "vatan ve millete, kahraman Türk ordusuna" dualar ettiğinin belirtilmesi ve Sağır'ın fedakâr bir vatansever olarak adlandırılması ise, vergisini vermeyenlerin vatani için yeterince fedakârlık yapmayanlar olduğu anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, haber metninde yükleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hükmün "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." anlamındaki sekizinci hüküm olduğu düşünülmektedir. Metinde geçen "seve seve", "gönülden arzu", "en helal", "az da olsa", "kahraman", "şüphesiz", "ebedi" ve "parlak" ifadeleri yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

21 Ocak 1943 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan ve devamı üçüncü sayfada olan "Başvekilin Mühim Beyanatı: "Türk Milletinin Tek Bir Arzusu Vardır: Barış İçinde Kalmak. Türk Toprağı Taarruza Uğrarsa Millet Bir Tek İnsan Gibi Ayaklanacaktır." başlıklı, "Varlık vergisi kanunu bütün şartlarla tatbik edilecektir. Türk milleti ve köylüsü, ezici yükleri asırlarca tek başına çekmiş, fedakârlık taleplerine merdce mukabele etmiştir. Yalnız birtakım kimseler, hükûmetin müracaatlarına kulak tıkamış ve geçen yıl gösterilen serbestliği ve güveni suistimal etmiştir. Bu memleket

tarafından gösterilen misafirperverlikten faydalanarak zengin oldukları halde ona karşı bu nazik anda vazifelerini yapmaktan kaçacak kimseler hakkında bu kanun bütün şiddetile tatbik edilecektir." alt başlıklı haber metnine göre,

"15 sonkânun tarihli Times gazetesinden Saraçoğlunun bu gazete muhabirine yaptığı beyanat çıkmıştır: "Türk hükûmeti tarafından âcil malî ve iktisadî ihtiyaçları karşılamak üzere konulan varlık vergisi hakkında bir çok şeyler söylenmiştir. Bu kanun yalnız meşru ve yerinde olmakla kalmıyor. Başka memleketlerin de bunu harb bitmeden önce tatbik edecekleri muhakkaktır. Türk köylüsü, ezici yükleri asırlarca yalnız başına çekmiştir. Bütün Türk milleti, harb şartlarının doğurduğu istisnâî ahvali karşılamak için hükûmet tarafından yapılan fedakârlık yükseğine merdce ve arzu ile mukabele etmiştir. Yalnız bir takım kimseler, tüccarlar, hükûmetin müracaatlerine kulak tıkamış ve tersine olarak geçen yıl yeni hükûmet teşekkül ettiği zaman kendilerine gösterilen serbestliği ve güveni suiistimal etmiştir. Bunun üzerine bu kanunun tatbikî lüzumu hasıl olmuştur. Bu kanunun bazı şekillerinin ağır olduğunu teslim etmek gerekir. Bununla beraber iyi niyetlerini, iyi yurddaş olduklarını ispat edenlere kolaylıklar gösterilecek ve maddî yanlışlıklar düzeltilecektir."

Başvekil Saraçoğlu'nun Varlık Vergisi ile ilgili Times gazetesine verdiği beyanatın yer aldığı bu haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grup için "Türk milleti", "Türk milleti ve köylüsü", "Türk köylüsü" ve "bütün Türk milleti" iken; dış grup için "birtakım kimseler" ve "tüccarlar"dır. Haber metninde, birtakım kimselerin bir önceki yıl gösterilen güven ve serbestliği suistimal ettiğinin belirtilmesiyle, argümantasyon stratejisinde "suistimal"in konu alındığı görülmektedir. Bu suistimalin sebebi düşünüldüğünde yükleme stratejisinden üçüncü ayrımcı hüküm olan "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir."in işlendiği düşünülmektedir. Ayrıca, bu birtakım kimselerin bu memleket tarafından gösterilen misafirperverlik sayesinde zenginleştiği vurgulanmaktadır. Bir devletin kendi yurttaşını "misafir" olarak adlandırmayacağı düşünüldüğünde, zenginleşen bu kesimi kendi yurttaş olarak görmediği anlaşılmaktadır. Türk milleti ve köylüsünün fedakârlık yükünü yıllarca tek başına çektiği iddiası göz önüne alındığında ise, "misafir" olarak görülen birtakım kimselerin "Türk milleti" içinde değerlendirilmediği anlaşılmaktadır. Bu savda kullanılan yükleme stratejisi, "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." anlamındaki sekizinci ayrımcı hükümdür. Ayrıca Varlık Vergisi'nin tüm şartları ile tatbik edileceğinin ifade edilmesi, argümantasyon stratejisinde "kanun" konusuna işaret etmektedir. İyi niyet göstererek iyi yurttaş olduğunu gösterenlere ise, birtakım kolaylıklar sağlanarak maddî yanlışlıkların düzeltileceği bildirilmektedir. Bu haber metninde kullanılan yoğunlaştırma stratejileri

ise "ezici yük", "tek başına", "bütün şiddetiyle", "ağır", "acil", "muhakkak" ve "mertçe ve arzuyla"dır.

21 Ocak 1943 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan devamı üçüncü sayfada olan "Vergi Müddeti Bitti" başlıklı, "Borcunu vermiyenlerin malları bugünden itibaren haczedilecektir. Bedenen çalıştırılacak olanlar, şehrimizdeki kamplarda toplandıktan sonra Erzurumdaki Aşkaleye sevkedilecektir." alt başlıklı haber metnine göre,

"Varlık vergisinin yüzde iki fazlasile cezalı olarak ödenme müddeti dün akşam sona ermiştir. Dünkü tediye yekûnu 1,709,914 liradır. Bu suretle umumî tediye 87 milyonu bulmuştur. Bugünden itibaren bedenen çalıştırılma talimatnamesi mucibince bir taraftan sevk işlerine, diğer taraftan da Tahsili Emval kanunu mucibince haciz işlerine başlanacaktır. Gerek sevk ve gerek haciz için ilk plânda hiç vergi ödemiyenlerle, vergi borçları miktarına mukabil pek az para yatırmış olanlar ve bilhassa büyük mikyasta vergi ödemek mecburiyetinde bulunanlar gelmektedir. Bu sabahdan itibaren borclarını ödemiyenlerin listeleri Vilâyete bildirilecektir. Bir taraftan Defterdarlık hazırlamış bulunduğu 45 haciz ekibini faaliyete geçirmiş bulunacaktır. Zabıta vasıtasile yapılan tebligatı müteakib mükellefler yedi günlük yiyecekleri ve yataklarıyla beraber hemen kazalarındaki biriktirme mahallerinde hazır bulunacaklardır. Biriktirme mahallerinde toplananlar, gruplar halinde Kadıköy ve Üsküdar semtlerinde hazırlanan iş kamplarına gönderileceklerdir. Bu kamplar arasında Kadıköyünde eski Halkevi, Kuşdili sineması ile Üsküdar'da da kamp olmağa müsaid iki bina bu işe tahsis edilmiştir. Maamafih sevk işleri esnasında vergi borclarını ödiyenler serbest bırakılacaklardır. Bedenen çalıştırma talimatnamesi mucibince borclarını ödememiş bulunan veya vereceği vergi miktarına mukabil pek az bir miktar vererek ödemekte hüsnüniyet göstermiyenlerden sevke tâbi olan ilk grubun kaç kişiden mürekkeb bulunduğu bugün belli olacaktır. Vergisini ödemiyenler hakkında haciz tatbikatı hiç vakit geçirilmeden bu sabah saat 9 dan itibaren başlayacaktır. 45 kadar ekip, şehri muntaka muntaka ve semt semt tarayarak ilkin menkul ve müteakiben gayrimenkul malların haciz ve satışlarına başlayacaklardır. Yalnız gayrimenkulleri değil menkul mallardan yüksek kıymette olanların da satışları ayrıca gazetelerle ilân edilecek, fakat icra, hiç bir sebep ve vesile ile durdurulamayacaktır. 55 yaşından fazla olanlar da sevkedilecektir.

Vali ve Belediye Reisi Lûtfî Kırdar, dün, akşam geç vakte kadar Belediyedeki makamında Varlık vergisinin icrai ve cezai hükümlerinin tatbikatı meseleleriyle meşgul olmuş ve alâkalılara gereken direktifleri vermiştir. Parti reisi Hayrî Ürgüblü ve Emniyet müdür vekili Muzaffer Akalın, Valiyi ziyaret ederek uzun müddet kendisile görüşmüşlerdir. Vergi mükelleflerinden bazılarının yaşları elli beşten yukarı olduğuna güvenerek, kendilerinin sevke tâbi tutulamayacakları zannına kapıldıkları görülmektedir. Halbuki 55 yaşından yukarı olanlar da malûliyetlerini tespit ettirmedikçe sevke tâbidirler. Bu malûliyetin derecesi de ancak tam teşekküllü bir sıhhiye heyetinin vereceği müşterek bir raporla tevsik edileceğine göre, yaş kaydı da mükellefi, gelişigüzel sevke tâbi tutulmaktan kurtarmıyor demektir. Diğer taraftan malları haczedilenlerin, vergilerini ödedikleri takdirde, mallarına konulan haciz kaldırılacaktır.

Vali ve Belediye reisimiz Lûtfî Kırdar, dün akşam bir arkadaşımızın varlık vergisi tatbikatı etrafında sorduğu muhtelif suallere cevap olarak şu izahatı vermiştir: " Vergisini ödemiyen ve ödemek hususunda iyi niyet göstermiyenler hakkında, yarından (bugünden) itibaren gerek haciz suretile icra cephesinden ve gerçek kanunun tatbik sahasına koymak üzere harekete geçilecektir. İlk olarak borcunu tediye iyi niyet göstermiyen yüksek vergi mükellefleri toplama yerlerine gönderileceklerdir. Mükelleflerin müretteb oldukları ilk çalıştırma yeri, Aşkale'dir. Buraya sevkedilecek olan mükellefler, Nafia Vekâleti emrinde borclarını ödeyinceye kadar çalışmağa mecbur tutulacaklardır. " "

Bu haber metninde adlandırma/ yaftalama stratejisine göre, dış grup, "borcunu vermeyenler", "bedenen çalıştırılacak olanlar", "hiç vergi ödemeyenler", "vergi borçları

miktarına mukabil pek az para yatırmış olanlar", "büyük mikyasta vergi ödemek mecburiyetinde bulunanlar", "borclarını ödememiş bulunan veya vereceği vergi miktarına mukabil pek az bir miktar vererek ödemekte hüsnüniyet göstermeyenler" ve "vergisini ödemeyen ve ödemek hususunda iyi niyet göstermeyenler" şeklinde nitelendirilmiştir. Vergisini ödemeyen mükelleflerin çalışma zorunluluğuna tâbi tutulacağı, argümantasyon stratejisindeki ceza istemiyle tehdit etme anlamına gelen "argumentum ad baculum" mantık saptırması yöntemiyle ifade edilmektedir. Haber metninde işlenilen ayrımcı hüküm ise, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir."dir. Vergisini ödemeyenlerin, ödeyebilecek durumda oldukları, ancak iyi niyet göstermedikleri için bu vergiyi ödemedikleri vurgulanmaktadır. Haber metninde kullanılan argümantasyon stratejisinin ise "kanun" olduğu düşünülmektedir. Metinde geçen "iyi niyet", "gelişigüzel", "hiç", "pek az", "bilhassa", "hemen", "büyük mikyasta" ve "ancak" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

22 Ocak 1943 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan ve devamı ikinci sayfada olan "Varlık Vergisini Vermiyenler" başlıklı, "On yedi kişiden mürekkep ilk kabile dün gece toplama kampına sevk edildi. Haciz muamelelerine de dün başlandı." alt başlıklı haber metnine göre,

"Varlık vergisinin son defa yapılan tediye miktarı 1,708,120 liradır. Bu suretle umumi yekûn 88,390,933 lirayı bulmuştur. Mükelleflerden henüz borclarını vermiyenlerin sevk edilmesi işine dün başlanmıştır. Defterdarlıkların verilen liste mucibince dün 50 den fazla mükellefe Emniyet müdürlüğü vasıtasile sevk edilecekleri tebliğ edilmiştir. Bunların bir kısmı borclarını vereceklerini söylemişlerdir. Tebligat yapılan mükelleflerden mütebaki kısmı da biriktirme mahallerinde gönderilecek buralardan Aşkaleye sevk edilmek üzere Kadıköy ve Üsküdar'da hazırlanan kamplara tevzi edileceklerdir. İlk sevk edilecekleri 100 bin liradan yukarı bulunan varlık vergisi borcunu ödemiye mükelleflere bu miktarda borclarına mukabil pek az bir miktar vererek tediye hususunda iyi niyet göstermiyenler teşkil etmektedir. Defterdarlık listeleri tetkik ederek her gün sevki icab eden isimleri Emniyet müdürlüğüne bildirecek ve Emniyet müdürlüğü de bu mükelleflere sevkleri hakkında derhal tebligat yaparak kendilerini biriktirme mahallerine gönderecektir. Bu kabile 17 kişiden mürekkebdir ve isimleri şunlardır: Manifaturacı İsak oğlu Yermiye Varon, manifaturacı İsak oğlu Samuel, makara tüccarı Samuel oğlu Nahmah, Vahan Garbia, Haroçin Mihrap, iplik tüccarı İstefan oğlu Mihael, manifatura tüccarı Markodo oğlu Yasef Bazud, avukat Hayım oğlu Gad Franko, avukat Yakob oğlu Şekib Adod, Nikoli oğlu Yorgaki, çuval tüccarı Mahir oğlu Ropen, Keork oğlu Artin, Yasef oğlu Leon Faraci, cam tüccarı İlya oğlu İsak Siyon, manifatura tüccarı Artin oğlu Hamparsum, Leon Türkaslan."

Bu haber metninde adlandırma/ yaftalama stratejisine göre, dış grup "Varlık vergisini vermeyenler" ve "on yedi kişiden mürekkep ilk kabile" şeklinde nitelendirilmiştir. Vergisini ödemeyen mükelleflerin çalışma zorunluluğuna tâbi tutulacağı, argümantasyon stratejisindeki tehdit etme anlamındaki "argumentum ad

"baculum" adlı mantık saptırması yöntemiyle ifade edilmektedir. Haber metninde işlenen ayrımcı hüküm ise, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir."dir. Vergisini ödemeyenlerin, ödeyebilecek durumda oldukları, ancak iyi niyet göstermedikleri için bu vergiyi ödemedikleri vurgulanmaktadır. Kampa gönderilen kişi sayısının belirtilmesiyle, argümantasyon stratejisinde "sayılar" konu alanının, haber metninde çalışma mükellefiyetine gönderilecek kişilerin listesinin yayınlanması ve bu kişilerin gayrimüslim tüccarlardan oluşmasıyla ise "yabancı düşmanlığı" konu alanının kullanıldığı düşünülmektedir.

23 Ocak 1943 tarihinde birinci sayfada yer alan devamı üçüncü sayfada olan "Başvekilin Demeci" başlıklı, "Bu topraklarda çalışan her adam, hele pasaportunda Türk devletinin koruyucu damgasını taşıyorsa, Türk menfaatleri öyle istediği zaman, iyi niyetlerini açığa vurmak, onları ispat etmek zorundadır." alt başlıklı köşe yazısına göre (başmakale ancak isimsiz),

Times muhabirine verdiği demeçte Başvekilimizin Varlık vergisine de dokunduğunu görüyoruz. Türk toprakları üzerinde iş gören, hangi milletten olursa olsun, bütün varlıklı insanları ilgilendirdiği için İngiliz efkârı umumiyesinin de bu inkılâbı teşebbüsümüze karşı merak göstermiş olması tabiidir... Türk milletinin varlığı uğruna, Türk bayrağının gölgesinde yaşayan işe yarar bütün kudretler sırasına göre seferber edilecektir. Bu kudretlerin en mukaddesi olan Türk gençliği, harb başladığı gündenberi vücudunu icabında yurd adına harcamak üzere silâh altındadır. Ordunun beslenmesinde en ağır vazife, ezici çokluğu köylü olarak fakir halkın sırtındadır. Türk istiklâli asırlardır bu şekilde korunur ve biz boyun eğmez bayrağımızın ebediyen yurdumuz göklerinde dalgalanmasını bundan sonra da her şeyden önce bu ana kudretimize borclu kalacağız.

Fakat yirmi beş yıllık Kemalist inkılâblarını başaran genç Cumhuriyetimiz, yurd uğrunda harcanabilecek diğer kudretleri birer tabu gibi köşede bırakamazdı. Bu hem yeni hayat şartlarına uymıyan milli bir kayıp olur, hem de adalet prensipleri bakımından yakışık almıyan bir hareket sayılırdı. İşte Varlık vergisi, bu düşüncelerle hareket eden inkılâbı rejimimiz tarafından, kısa zamanda tatbik edilmek üzere çıkarılmıştır. Başvekilimizin dediği gibi: "Bu kanun, yalnız meşru ve yerinde olmakla kalmıyor. Başka memleketlerin de bunu harb bitmeden önce tatbik edecekleri muhakkaktır."

Vergiye bağlı olan yerli, yabancı binlerce insanın elden geldiği kadar kısa bir zamanda maliye şubelerine giderek borclarını ödemiş bulunmaları, kanunun her tarafta ne haklı bir ihtiyacı karşıladığını açığa vurmağa yeter. Ancak şu var ki, bazı kimseler, yirmi beş yıldır dünyada ve Türkiyede olup biten muazzam değişiklikleri henüz lâıykile kavrayamamış görünüyorlar. Açık söyleyelim ki, bunların çoğunu, yabancı tebaası ferdler değil, fakat Osmanlı İmparatorluğundan bize miras kalan, henüz tasfiye edemediğimiz adı Türk bir takım kimseler teşkil eder. Milli Türk rejimi, ırk ve kan esasları üzerine kurulu bir milliyetçilik politikasından uzaktır. Bu itibarla Osmanlı saltanatından bize miras kalmış bu Tanzimat zihniyetli adamların tasfiyesinden bahsederken maksadımız, sadece bir ruh tasfiyesinden ibaret kalır. Bu topraklarda çalışan her adam, hele pasaportunda Türk devletinin koruyucu damgasını taşıyorsa, Türk menfaatleri öyle istediği zaman, iyi niyetlerini açığa vurmak, onları ispat etmek zorundadır. Bu şekilde hareket edildiği zaman, büyük olduğu kadar şefkatli de olan Türk devleti onları lüzumlu yardımı esirgeyecek değildir.

Başvekil Saraçoğlunu dinliyelim: "İyi niyetlerini, iyi yurddaş olduklarını ispat edenlere kolaylıklar gösterilecek ve maddi yanlışlıklar düzeltilecektir. Bu memleket tarafından gösterilen misafirperverlikten faydalanarak zengin oldukları halde ona karşı bu nazik anda vazifelerini yapmaktan kaçınacak kimseler hakkında bu kanun, bütün şiddetile tatbik edilecektir." Bu sözler en ufak bir tereddüde yer bırakmıyacak kadar açıktır. Muhtemel yanlışlıkların düzeltilmesi, ihtiyacı olanlara elden gelen kolaylıkların gösterilmesi, iyi niyetlilere karşı her zaman mümkündür. Fakat Türkiyede kazandığı servetin bir kısmını Türk yurdunun müdafaası uğrunda harcamaktan esirgiyenler için yapacak iki şey kalıyor: Tebaalarımızsalar kolları sıvayıp kazma sallamak, yabancı iseler bu diyardan gitmek!"

Başvekil'in Times gazetesine verdiği demeci değerlendiren bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grup için "Türk gençliği", "fakir halk" ve "Türk devleti" iken; dış grup için "Türkiye'de kazandığı servetin bir kısmını Türk yurdunun müdafaası uğrunda harcamaktan esirgeyenler", "Osmanlı İmparatorluğundan bize miras kalan, henüz tasfiye edemediğimiz adı Türk birtakım kimseler" ve "Türk toprakları üzerinde iş gören, hangi milletten olursa olsun, bütün varlıklı insanlar"dır. Öncelikle bu köşe yazısında, Varlık Vergisi'ne tâbi tutulan kişiler arasında adı Türk olduğu ve Türk pasaportu taşıdığı halde bu vergiyi ödeme hususunda iyi niyet göstermeyen varlıklı kimselerin olduğu ifade edilmektedir. Başvekil kendi demecinde bu kişilerin misafir olarak görüldüğünü vurgulamıştır; bu köşe yazısında da aynı vurgu devam ettirilerek, Osmanlı Devleti'nin mirası olan bu kişilerin başka milletlerin mensubu olduğu ve henüz tasfiye edilemediği anlatılmaktadır. Ancak, tasfiyeden kastın ırk ve kan esasına dayalı bir milliyetçilik politikasının olmadığı, ruh tasfiyesinden bahsedildiği, bunun için de vergiye tâbi tutulan bu kişilerin vergilerini ödeyerek iyi niyetlerini göstermelerinin yeterli olduğu ifade edilmektedir. İyi niyetini göstermeyen kişilerin ise, bu ülkenin yurttaşı iseler çalışma mükellefiyetiyle kazma sallamaları ya da bu ülkeden çekip gitmeleri gerektiği ifade edilmektedir. Söylem- tarihsel yaklaşıma göre, bu ifadede kullanılan argümantasyon stratejisinin ceza istemiyle tehdit etme anlamını içeren "argumentum ad baculum" adlı mantık saptırması olduğu görülmektedir. Metnin genelinde, bu köşe yazısında kullanılan yükleme stratejisinin varlıklı kesimin yeterince fedakârlıkta bulunmadığı vurgusundan dolayı "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." sekizinci ayrımcı hüküm; vergisini ödemeyen kişilere yönelik değerlendirmelerinden dolayı "(Gayrimüslim) Tüccar Varlık Vergisi'ni ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." dokuzuncu ayrımcı hüküm olduğu düşünülmektedir. Metinde kullanılan argümantasyon stratejileri ise, verginin ödenerek iyi niyetin ispat edilmesi gerektiği düşüncesinden dolayı

"sorumluluk", verginin adilâne olduğu vurgusu ile "adalet", varlıklı kesimdeki bazı kişilerin yabancı olarak nitelendirilmesinden dolayı "yabancı düşmanlığı", Başvekilin sözlerine yer vermesinden ötürü "otorite", bazı kimselerin dünyada ve Türkiye'de olan gelişmeleri anlayamadığını iddia etmesi ile "işe yaramazlık" ve boyun eğmeyen Türk bayrağının ebediyen dalgalanacağını belirtmesinden dolayı ise "fayda" konu alanlarıdır. "Bütün", "ezici çokluğu", "en ağır", "nazik anda", "en ufak" ve "her zaman" gibi ifadelerle metinde yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

23 Ocak 1943 tarihinde birinci sayfada yer alan devamı ikinci sayfada olan Salâddin Güngör'ün kaleme aldığı "Toplanma Kampında" başlıklı, "Yurda borcunu vermeyen "mükellef"ler arasında, akılları başlarına şimdi gelenlerden bazıları, borclarını ödemek için teşebbüslere geçtiklerini söylüyorlar!" alt başlıklı köşe yazısına göre,

"Moda aile pansiyonunun kapısında bir polis memuru nezaketle yolumuzu kesti:

- Kimi göreceksiniz?
- Mümkünse hepsini..
- O halde müsaade ediniz, usulü bozmıyalım. Üzerinizde tabanca, yahud çakı varsa alacağım!

Kısa süren bir araştırmadan sonra, içeri girdik. Dumandan gözgözü görmeyen genişçe bir salon. Köşelerde, içi ateşle dolu birer mangal. Hem ısınıyor, hem arada bir eğilip sigaralarını yakıyorlar.

Saymadım ama, erkekli dişili en az elli kişi var. Bunların ancak on yedisini varlık vergisini vermeyen kodamanlar teşkil ediyor. Geri kalanları ziyaretçi.

Kapının hemen karşısındaki masaya dirseklerini dayamış şişman, kıranta bir adam önüne uzatılan kâğıda göz atarken hiddetli hiddetli söylendi:

- Üç beş lira pansiyon parası için de imza almak ne oluyor? Devlete bu kadar borcumuz olduğu halde bizden imza isteyen var mıdır?

Arkadaşları işi (deryadil) liğе vurmuş görünmek için bıyık altından gülüşüyorlar. Salonda sinirli hareketlerle bir aşağı bir yukarı dolaşan uzunboylu bir (mükellef) e yaklaşıyorum; fakat söze nasıl başlayacağım?

Nihayet bahsimi suya sabuna dokunmıyacak bir sualle açıyorum:

- Geceyi nasıl geçirdiniz?

Gülümsememeğe çalışıyor:

- Ben kendi hesabıma deliksiz bir uyku çektim!

Fakat bunu söylerken bütün gece sağa sola döndüğünü, uykusuzluktan kızarmış gözleri açığa vuruyor. Eğer uyuya bilmişse, muhakkak ki Aşkaleyi rüyasında görmüştür.

Biraz sonra asıl konuya geliyorum:

- Borcunuzu ödemek için teşebbüste bulunuyor musunuz?

Mangalın kenarından, kanapenin üzerinden, masanın yanından başlar uzanıyor:

- Bulunmaz olur muyuz? Bazılarımız, mallarımız ipotek ettirdik. Muamelenin bitmesini bekliyoruz. Bir kısmımız da sağdan soldan para tedarikine çalışıyoruz.
- Şimdiye kadar, borcunu ödeyip çıkan oldu mu?
- Dün gece Emniyet müdürlüğünde iki kişinin borcunu verip kurtulduğunu duyduk. Fakat bunların kimler olduğunu öğrenemedik!

O sırada, kendisine 400 kûsur bin liralık vergi konulan bir tüccar, lâfa karışıyor ve büyük bir marifet yapmış gibi anlatıyor:

- 37,500 lirasını seve seve verdim! Daha da param olsa vereceğim. Elbette vereceğim. Vermemek olur mu?

- Peki ama, diyorum, dört yüz bin liraya karşı, otuz yedi bin beş yüz lira nedir? Bizim Türkçede deve de kulak diye işte buna derler.

Öfkesini belli etmemeğe çalışarak ve sesine en tatlı edayı vererek:

- Ne yapalım, ay efendim, diyor. Tabîî nemiz varsa, bir araya toplıyamağız! Bu iş, biraz da vakit işidir.

Biz onunla böyle konuşurken, elinde bir Akşam gazetesi ile bir başka borclu yanımıza sokuluyor ve parmağını ilk sahifedeki bir Ankara haberinin üzerine bastırarak:

- Rica ederim, diye soruyor. Bundan siz ne anlıyorsunuz?

Okuduğu haber şu:

Ankara (Hususî) – Maliye Vekilliği mükerrer veya maddi hatayı havi varlık vergisi tarhiyatı tahsilâtının geriye bırakılmasını telle valiliklere bildirmiştir?>>

- Acaba doğru mu? Der gibi birbirlerinin yüzüne bakıyorlar. Fakat benden önce içlerinden bir hukukçu, onların bu ümidlerini boşa çıkarıyor:

- Maddi hata başka iş canım. Hele mükerrer vergi ile hiç birimizin alâkası yok!

Bir kibrit alevi kadar bile sürekli olmıyan bu sevinc, çok geçmeden yerini derin bir sükûta terk ediyor. Arada bir, başbaşa verip gayet yavaş sesle, bazan heyecana kapılıp etrafındakilere iştirecek bir tonda, kısa veya sürekli konuşmalar yapıyor, kolkola girip, ağız ağza vererek hararetili münakaşalara dalıyorlar.

Halbuki, yapacakları şey, ne kadar basitti:

Borclarını, hepsini değilse bile, bir kısmını ödemek! Yahud ödeme yoluna olsun girmek!

Vazifesini yapmamış insanların durumuna düşmemek için sadece bu kadarcık bir iyi niyet göstermeleri kâfi gelecekti.

Fakat para hırsı gözlerini öyle bürümüşü ki, varlıklarının vergisini değil, zerresini bile ödemeğe yanaşmadılar.

Doların onda dokuzunu vatan hizmetine veren, millî servet namına ne varsa devlet malıdır, diye ilân eden memleketlerden ibret almadılar.

Yıllarca başboş bırakılmış ölçüsüz kazançlarından ancak bir kısmı kendilerinden isteniyordu. Halbuki, onlar bin dereden su getirdiler. İçlerinde bir milyonluk borcun ancak yüzde birini vermekle işin içinden ayrılacaklarını son dakikaya umanlar oldu.

Fakat işte ceza günü de gelip çattı.

Aralarında maddi bir hatanın kurbanı olanlar varsa, Türk adaletinin kılı kırka yaran eli, böylelerini arayıp bulacak ve kimsenin mağdur olmasına meydan vermiyecektir, elbette.

.....

Modadaki pansiyonda uzun müddet kalamadık. Çünkü, son dakikada gelen bir emirle, mükellefler (Moda Palas) a kaldırıldılar. Biz de peşlerinden yürüdük.

Borclular arasında bu nakil den memnun olanlar da vardı olmıyanlar da.

Meraklı meraklı:

- Acaba yemekleri nasıl? Diye soranlar bile oldu.

Biz, Moda Palastan ayrılırken, kapıda bir polis memuru arkadaşına haber veriyordu:

- Akşama yirmi misafirimiz daha var!

Yolda pansiyon sahibi Madam Apergi'ye seslendik:

- Bu kadar zengini elinden kaçırdın ha. Yazık oldu!.

Pansiyoncu keyifli keyifli güldü:

- Bize bu akşam daha büyük zenginler gelecekmiş!!."

Bu köşe yazısını kaleme alan Güngör, Varlık Vergisi'ni ödemeyen vatandaşların toplandığı toplama kampına ziyarette bulunarak yaşadıklarını anlatmaktadır. Bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, dış grubu belirtmek için "yurda borcunu ödemeyen "mükellef"", "vergisini vermeyen kodamanlar", "bir milyonluk borcun ancak yüzde binde birini vermekle işin içinden ayrılacaklarını son dakikaya umanlar" ve "daha büyük zenginler"dir. Bu köşe yazısında, vergi mükelleflerinin vergisini ödemekten kaçındığı, ancak toplama kampına gelince "aklını başına toplayarak" ödeme teşebbüsünde bulunduğu iddia edilmektedir. Yıllarca "ölçsüz" zenginleşen bu kişilerin borçlarının hepsi olmasa da bir kısmını ödeme yoluna gitmesi gerektiği, ama gözlerini para hırsı bürüdüğü için bunu yapmaktan kaçındığı iddia edilmektedir. Dolayısıyla, bu köşe yazısında kullanılan yükleme stratejisi, mükelleflerin vergisini ödemekte yeterince istekli olmadığını ifade eden dokuzuncu hüküm ve ödememesi sebebini para hırsıyla açıklayan "(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatıcı eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir." anlamındaki beşinci hükümdür. Ayrıca vergi borcunu ödeyememiş olanların bunu kötü niyetle ve para hırsından dolayı yaptıklarının dillendirilmesiyle, başkasının kişiliğine ve karakterine saldırma anlamına gelen "argumentum ad hominem" adlı mantık saptırmasının kullandığı görülmektedir. Metinde geçen "daha büyük", "zerresine bile", "sadece bu kadarlık", "hepsini değilse bile" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

23 Ocak 1943 tarihinde ikinci sayfada yer alan "Hem Nalına Hem Mıhına" köşesinde kaleme alınan "Rüzgâr Eken Fırtına Biçer" başlıklı köşe yazısına göre,

"Varlık vergisi kanununun, vergilerini ödememekte ısrar edenler hakkındaki hükümlerinin tatbikatına başlandı. Düne kadar muhteşem bir hayat süren bir kısım zengin ve mes'ud yurddaşların bütün mallarının haczedilmesi ve kendilerinin yol yapmağa gönderilmesi hazin bir şeydir. Fakat, bu akıbeti olanlar, kendileri aramış ve bulmuşlardır.

Paradan başka mabud tanımayan, yalnız altına ve servete tapan bu gibiler, milyonlar kazandıkları bu memleket için, en küçük fedakârlıktan bile kaçınmışlardır. Ben, bunlardan bir tanesinin iki yıl önce, kendisinden bir hayır müessesesi için, yardım isteyen tanınmış Türk kadınlarına yaptığı çirkin muameleyi bir türlü unutamam. Bir değil, bir kaç defa milyoner olan bu adam, bir kış günü, tipili bir havada kendisine müracaat eden bu hamiyetli bayanları mağrur ve küstah bir eda ile karşılamış; kendisinin çok zengin olmadığını, arkası gelmiyen bu çeşid müracaatlerden bıkip usandığını söylemiş, nihayet yemekli bir müsamere için, ikişer kişilik beheri on lira kıymetinde iki bilekten fazla bir şey alamıyacağını ilâve etmiştir.

Türk kadınları bu istiskal karşısında infiallerini gizlememişler, onun uzattığı 20 lirayı, bu milyonerin başına atıp çıkmağı düşünmüşler, fakat sonradan bir hayır için çalıştıklarını hatırlıyarak bu dersten vazgeçmişlerdir. Hududlarda vatanla beraber, onların aziz canlarını ve daha aziz olan mallarını koruyan Mehmedcik için, kış hediyesi toplandığı sıralarda, paraya tapan ve para kazanmaktan başka hiçbir düşüncesi olmayan bu adamlar, keselerinin ağzını

sımsıkı kapamakla kalmamışlar, bu hediyeler üzerinde ihtikâr yaparak sevgili ve fedakâr Mehmedciğin sırtından bile para kazanmışlardı.

Devletin harb buhranından halkı korumak için aldığı bütün malî ve iktisadî tedbirleri, bozan onlardı. Memlekette, kanunî vergi kaçakçılığı mütehassısları diye bir sınıf vatan haini türemesine sebep olan onlardı. Milyonla kazanıp santimle ödeyen, onlardı.

Onlar, bu barış cenneti Türkiye'yi, kendi şeytanetlerinin, kendi hodbinliklerinin, kendi servetlerinin merhametsizce sağılan bir sömürgesi addediyor ve en küçük fedakârlığa katlanmadan para kazanmak ihtiraslarını alabildiğine tatmin edeceklerini sanıyorlardı. Onlar, dünyanın değiştiğinin farkında değillerdi. İçlerinden birinin soyadı «Aslantürk» olduğunu tüylerim diken diken olarak gazetelerde okuduğum milyonlar, şimdi ektiklerini biçiyorlar. Bir frenk sözü vardır: Rüzgâr eken fırtına biçer. Bir Türk sözü de vardır: Kendi düşen ağlamaz."

Bu köşe yazısında dış grubu tanımlamak için kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, "milyonerler", "kanunî vergi kaçakçılığı mütehassısları diye bir sınıf vatan haini", "paraya tapan ve para kazanmaktan başka hiçbir düşüncesi olmıyan bu adamlar", "paradan başka mabud tanıımıyan, yalnız altına ve servete tapan bu gibiler", "vergilerini ödememekte ısrar edenler" ve "zengin ve mes'ud yurddaşlar"dır. Köşe yazısında Varlık Vergisi'ni ödemeyen vatandaşların çalışma mükellefiyetine gönderilmesi için "rüzgar eken, fırtına biçer" atasözü ve "kendi düşen ağlamaz" deyimini kullanılmıştır. Bunun anlamı, toplama kampına gönderilmeyi bu vatandaşların kendi davranışları sonucunda hakettiğidir. Dolayısıyla, bu ifadeler ile argümantasyon stratejisinden karşı tarafın cezalandırılmasının sorumlusunun kendi tutum ve davranışları olduğunu belirten "argumentum ad consequentiam" adlı mantık saptırması kullanılmıştır. Metinde yükleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hükümler, bu kişilerin sadece paraya taptığı iddiasıyla "(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatıcı eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir." anlamındaki beşinci hüküm; fedakârlıktan kaçındıkları ifadesiyle "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." anlamındaki sekizinci hüküm; savaş boyunca alınan malî ve iktisadî tedbirleri bozması iddiasıyla "(Gayrimüslim) Tüccar, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumludur." anlamındaki birinci hüküm; vergi kaçakçılığını arttırıp vatan hainliği yaptığı savıyla "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü ve suç işlemeye yatkın olduğunu işleyen yedinci hükümler; ve Türkiye'yi kendi sömürgesi haline getirdikleri ifadesiyle ise "(Gayrimüslim) Tüccar sosyal parazittir." altıncı hükümdür. Ayrıca içlerinden birinin yardım isteyen Türk bir kadına kötü bir muamele yaptığının öne sürülmesiyle, bu argümanların desteklenmeye çalışılması, münferit bir olayı bir grubun davranışı olarak işleme anlamına gelen "hasty generalization" adlı mantık saptırmasına örnektir.

Köşe yazısında kullanılan argümantasyon stratejisi ise, içlerinden birinin isminin "Aslantürk" olduğunu yadırganması bağlamında "yabancı düşmanlığı", vergisini ödemeyen gruba atfettiği olumsuz hükümler bağlamında "işe yaramazlık" konu alanlarıdır. Metinde geçen "muhteşem", "en küçük", "çirkin", "bir değil, birkaç defa", "daha aziz", "fedakâr", "diken diken", "merhametsizce" ifadeleri yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

Tablo 28. 1 ile 31 Ocak 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	1	%2,9
2. Hüküm	0	%0
3. Hüküm	3	%8,9
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	2	%5,9
6. Hüküm	1	%2,9
7. Hüküm	1	%2,9
8. Hüküm	3	%8,9
9. Hüküm	23	%67,6
Toplam	34	%100

Tablo 28'de 1943 yılının Ocak ayında Varlık Vergisi ile ilgili çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında ortaya çıkan ayrımcı söylemde yükleme stratejisinde kullanılan hükümlerin dağılımı yer almaktadır. Buna göre, %67,6 oran ile en çok işlenen hüküm, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamına gelen dokuzuncu hükümken; bunu %8,9 oranla üçüncü ve sekizinci hükümler takip etmektedir. Beşinci hüküm %5,9'luk orana sahipken, birinci, altıncı ve yedinci hükümler sadece 1 kere işlenerek %2,9'luk orana sahiptir. Varlık Vergisi çıkarılmadan önce yoğun bir biçimde dile getirilen yedinci ve birinci hükümlerin söylemde daha az vurgulandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 29. 1 ile 31 Ocak 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Yabancı düşmanlığı	8	%28,6
Kanun	6	%21,4
Sayılar	4	%14,3
Fayda	3	%10,7
İşe Yaramazlık	2	%7,1
Adalet	2	%7,1
Otorite	1	%3,6
Sorumluluk	1	%3,6
Suistimal	1	%3,6
Toplam	28	%100

Tablo 29'da 1943 yılının Ocak ayında Varlık Vergisi ile ilgili çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında ortaya çıkan ayrımcı söylemde argümantasyon stratejisinde kullanılan konuların dağılımı yer almaktadır. Buna göre, Ocak ayında ayrımcı söylemin en çok dile getirildiği konu alanı, %28,6 oranla yabancı düşmanlığı iken; onu %21,4 oranla kanun takip etmiştir. Sayılar konusu %14,3'lük bir kullanım oranına sahipken, fayda konusu %10,7'lik, adalet ve işe yaramazlık konuları ise %7,1'lik oranlarda kullanıldığı tespit edilmiştir. %3,6'lık orana sahip otorite, sorumluluk ve suistimal konu alanlarına ise sadece rastlanmıştır.

Tablo 30. 1 ile 28 Şubat 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	%0
2. Hüküm	0	%0
3. Hüküm	0	%0
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	0	%0
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	0	%0
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	18	%100
Toplam	18	%100

Tablo 30 1943 yılının Şubat ayında Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında tespit edilen yükleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hükümlerin dağılımına yer vermektedir. Şubat ayının sadece tablo olarak verilmesi ve haber metinlerinin çözümlemesine yer verilmemesinin sebebi, bu dönemde çalışma mükellefiyetine gönderilen mükelleflerin listelerinin gazetede yer alması ve bu listelerin çalışmada yayınlanmasının tercih edilmemiş olmasıdır. Buna göre, %100 oranla kullanılan ayrımcı hüküm, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamını taşıyan dokuzuncu hükümdür.

Tablo 31. 1 ile 28 Şubat 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Sayılar	13	%56,5
Yabancı düşmanlığı	10	%43,5
Toplam	23	%100

Tablo 31'de 1943 yılının Şubat ayında Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında tespit edilen argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanlarının dağılımı bulunmaktadır. Buna göre, en yüksek kullanım oranı %56,5 ile sayılar konusuna aitken; onu takip eden yabancı düşmanlığı %43,5'lik orana sahiptir.

1 Mart 1943 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan üçüncü sayfada devam eden "Yeni Bütçemiz" başlıklı, "1943 bütçesi 86.060.073 lira bir fazlalık gösteriyor. Maliye Vekilimizi beyanatı: Bütçedeki fazlalık vergilerimizin verimindeki artışla her zamanki müvazenesini bulacaktır." alt başlıklı haber metnine göre,

"...Fevkalâde masrafları, gene evvelki gibi kendilerine has fevkalâde membalarla karşılayacağız. Şu noktayı şükranla kaydederim ki varlık vergisi tediyesinde millettaşlarımızın gösterdiği fedakârlık, nakid tedbirlerinin sahasını tahdide yardım etmiş ve geniş ölçüde fevkalâde mahiyette tedbirler ittihazına ihtiyaç bırakmamıştır. Vergi tahsilâtının her sene tahminlere nazaran fazlalık arzemesi, vergilerimizin mükelleflerin ödeme kabiliyetile mütenasib olduğunu göstermesi itibarile ne kadar memnuniyeti mucib ise, yurddaşların vatan mükellefiyetlerine karşı olan alâkalarının delilini teşkil etmesi bakımından da o derece şükranla lâyık bulunmaktadır. Bu şükran borcunu yerine getirmeyi vazife sayıyor ve aziz vatandaşlarımızın gösterdiği bu alâka ve fedakârlığın temadisi sayesinde gelecek 1943-1944 yılının fevkalâde ihtiyaçlarını karşılamakta da güçlük çekilmeyeceğine kani bulunuyorum."

Maliye Vekili'nin bütçeyle alakalı açıklamasının yer aldığı bu haber metninde, özellikle vergilerin verimliliğindeki artışla birlikte 1943 yılı bütçesinin fazlalık verdiği ifade edilmektedir. Haber metninde, vergilerdeki verim artışından dolayı bu bütçe fazlalığının ortaya çıktığı ve bu durumun Varlık Vergisi ile ilişkilendirildiği belirtilmektedir. Dolayısıyla, bu haber metninde Varlık Vergisi sonucunda ortaya çıkan bütçe fazlalığından dolayı argümantasyon stratejisinden "fayda" konu alanı kullanılmıştır. Ayrıca tarh edilen vergi miktarlarının mükelleflerin ödeme kabiliyetine uygun olduğu ve vatandaşların vergisini ödeyen mükelleflere karşı şükran duyduğu vurgulanmaktadır. Metinde kullanılan "fevkalâde", "aziz", "ne kadar", "şükranla" ifadeleri ise yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

18 Mart 1943 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan ve üçüncü sayfada devam eden "Başvekilin Mühim Nutku" başlıklı, "Tesirli bir tedbir: Varlık vergisi" alt başlıklı haber metnine göre,

"Arkadaşlar, bir taraftan ordunun her gün artan yüksek masraflarının ne vakit hitam bulacağını belli olmaması, diğer taraftan da Merkez Bankasının yükselen emisyon miktarı hep bir arada göz önüne getirilecek olursa hükûmetin ne kadar sert bir darlıkla karşı karşıya kaldığı anlaşılır. İşte bu darlık karşısında çalıştık, çabaladık ve tesirli bir tedbir bulduk.

Varlık vergisi: Bu vergi bu güne kadar hazineye 225 milyon lira verdi. Bu vergi sayesinde ufuktaki bulutlar dağıldı. Bu vergi sayesinde maliyemiz genişledi. Hesapsız ve zararlı sarfolunan bir çok para, yerinde olarak, pazardan çıkarıldı. Emisyon miktarı arttırılmadı. Hattâ bu miktar 767 milyondan 720 milyona düştüğü gibi Merkez Bankamız mühim kısmı son aylarda olmak üzere 35 ton da altın aldı. Bununla Merkez Bankasındaki altınlar bildiğimiz altınlardan 15 milyona varmıştır. Dikkatinizi celbederim: Banka bunlardan maada son bir ay içinde "12 milyon" İngiliz lirası biriktirdi. Böylece, Türk parası hiç bir zaman, bu kadar sağlam olmadı ve böylece paramız çok memlekette gıpta uyandıracak bir duruma yükseldi. Dünya muharebesi dördüncü yılını yaşarken bu vaziyette bulunmanın çok memnuniyet verici olduğundan şüphe edilemez."

Başvekil Saraçoğlu'nun beyanatının yer aldığı bu haber metninde, Varlık Vergisi tesirli bir tedbir olarak nitelendirilmiştir. Ekonomik darlığa çözüm getiren Varlık Vergisi, "hesapsız ve zararlı sarfolunan bir çok para"nın pazardan çekilmesiyle Türk parasının değer kazanmasını sağlamıştır. Dolayısıyla, bu beyanatta kullanılan argümantasyon stratejisi "finans" ve "fayda" konu alanlarıyken; yükleme stratejisi ise, paranın "hesapsız ve zararlı" sarfolunduğu iddiasından dolayı "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü ayrımcı hükümdür. Metinde geçen, "hesapsız ve zararlı", "tesirli", "bu kadar", "hiçbir zaman", "çok memnuniyet verici", "çok", "ne kadar sert" ifadeleri yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

18 Mart 1943 tarihinde üçüncü sayfada yer alan "Başvekilin Nutkundan Sonra Söylenenler" başlıklı "Müstakil Grup Reisi varlık vergisi meselesine temas etti" alt başlıklı haber metnine göre,

"...Başvekilimizi iktisadî ve malî işler hakkında verdikleri izahat hükûmetin bu hayatî meseleler üzerinde ne büyük zorluklar içinde ve ne büyük azimle çalıştığını ve günün icablarına göre lâazım olan bütün tedbirleri almağa ne kadar azimli olduğunu gösterir. Varlık vergisi hakkındaki rakamlar memnuniyet vericidir. Bu verginin tatbikatında, bilhassa İstanbulda müzminleşmek istidadı görülmektedir. Bunun hakikî sebeblerini bularak tedbir almak çok yerinde olacaktır. Gelecek yıl faaliyetleri hakkında verdikleri izahat daima ileri götürmek isteyen bir partiye lâayık bir programı ihtiva ediyor. Bütçe ile de alâkadar olduğum için bu bahislere sonra daha faydalı olarak avdet etmek imkânı olacaktır.

...Osman Şevki Uludağ da varlık vergisi vermeyenlerin iyi niyetle olmadıklarını, hâla İstanbulda bu verginin yarı yarıya bile toplanamadığını ve suiniyet erbabının hâla ceza görmediklerini kaydederek daha süratli davranılmasını istemiştir."

Müstakil Grubun açıklamalarının yer aldığı bu haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, dış grup için "Varlık Vergisi vermeyenler" olmuştur. Vergisini ödemeyen mükelleflerin iyi niyetli olmadıkları, özellikle İstanbul piyasasında böyle bir tavrın ortaya çıktığı ve bu mükelleflerin cezalandırılması gerektiği ifade edilmektedir. Diğer haber metinlerinde ve köşe yazılarında da görüldüğü üzere, özellikle İstanbul piyasası üzerindeki vurgu dikkate değerdir. Dolayısıyla, bu haber metnindeki ceza vurgusu gözönüne alındığında, ceza istemiyle tehdit etme anlamına gelen "argumentum ad baculum" mantık saptırmasının kullanıldığı düşünülmektedir. Haber metninde işlenen yükleme stratejisi ise, "(Gayrimüslim) Tüccar Varlık Vergisi'ni ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamındaki dokuzuncu ayrımcı hükümdür. Ayrıca, hükûmetin ne kadar azimle ve zamanın icaplarına uygun bir şekilde çalıştığının belirtilmesiyle, argümantasyon stratejisinde "otorite" konu alanının kullanıldığı düşünülmektedir. Metinde geçen, "ne büyük zorluklar", "ne büyük azim", "ne kadar azimli", "çok", "hala", "daha süratli", "yarı yarıya bile" ve "daha faydalı" ifadeleriyle yoğunlaştırma stratejisinin kullanılarak anlam kuvvetlendirilmektedir. Ayrıca, Tek Parti döneminde hükûmetin yaptıklarını eleştirmek amacıyla kurulan Müstakil Grup'un Varlık Vergisi Kanunu'na verdiği destek bu açıklamalarda göze çarpmaktadır.

Tablo 32. 1 ile 31 Mart 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	%0
2. Hüküm	0	%0
3. Hüküm	1	%9,1
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	0	%0
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	0	%0
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	10	%90,9
Toplam	11	%100

Tablo 32'de 1943 yılının Mart ayında Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan haber metinleri ve köşe yazılarında tespit edilen yükleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hükümlerin dağılımına yer vermektedir. Buna göre, %90,9 oranla en çok kullanılan ayrımcı hüküm, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamını taşıyan dokuzuncu hükümdür. Sadece 1 kere işlenen, "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamına gelen üçüncü hüküm ise %9,1'lik kullanım oranına sahiptir.

Tablo 33. 1 ile 31 Mart 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Yabancı düşmanlığı	9	%42,8
Sayılar	8	%38
Fayda	2	%9,5
Ekonomi	1	%4,7
Otorite	1	%4,7
Toplam	21	%100

Tablo 33'te 1943 yılının Mart ayında Varlık Vergisi ile ilgili çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında ortaya çıkan ayrımcı söylemde argümantasyon stratejisinde kullanılan konuların dağılımı yer almaktadır. Buna göre, %42,8 oranla en

çok kullanılan konu alanı, yabancı düşmanlığı iken; onu, %38 oranla sayılar konusu takip etmektedir. Bunların haricinde %9,5 oranla fayda, %4,7 oranla ekonomi ve otorite konu alanlarına yer verilmiştir.

Tablo 34. 1 ile 30 Nisan 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	%0
2. Hüküm	0	%0
3. Hüküm	0	%0
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	0	%0
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	0	%0
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	9	%100
Toplam	9	%100

Tablo 34'te 1943 yılının Nisan ayında Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında tespit edilen yükleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hükümlerin dağılımına yer vermektedir. Nisan ayının sadece tablo olarak verilmesi ve haber metinlerinin çözümlemesine yer verilmemesinin sebebi, bu dönemde çalışma mükellefiyetine gönderilen mükelleflerin listelerinin gazetede yer alması ve bu listelerin çalışmada yayınlanmasının tercih edilmemiş olmasıdır. Buna göre, %100 oranla kullanılan ayrımcı hüküm, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamını taşıyan dokuzuncu hükümdür.

Tablo 35. 1 ile 30 Nisan 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Sayılar	9	%50
Yabancı düşmanlığı	9	%50
Toplam	18	%100

Tablo 35'te 1943 yılının Nisan ayında Varlık Vergisi ile ilgili çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında ortaya çıkan ayrımcı söylemde argümantasyon stratejisinde kullanılan konuların dağılımı yer almaktadır. Bu tabloya göre, argümantasyon stratejisinde kullanılan yabancı düşmanlığı ve sayılar konu alanları eşit miktarda kullanılarak %50'lik orana sahiptir.

18 Mayıs 1943 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan üçüncü sayfada devam eden "1943 Bütçesi" başlıklı, "Geçen seneye nazaran masraflar artmakla beraber varlık vergisi dolayısıyla yeni bir emisyonu lüzum görülmedi. Fevkalâde Milli Müdafaa masrafları lüzum gösterirse yeni vergi matrahları aranacaktır." alt başlıklı haber metnine göre,

"...Maliye Vekili encümende 1943 mali yılında borç ve emisyon miktarının 1941 senesine nispetle bir miktar daha arttığını, varlık vergisinin tatbikatına geçilmesi üzerine yeniden istikraz ve emisyonu mahal ve lüzum kalmadığını, bu vergi hasılından bir miktarının da 1943 mali yılı fevkalâde tahsisatını karşılamaya yarıyacağını beyan etmiştir... Encümen, yaptığı tetkikler neticesinde hükümetçe varidat tahminlerinin yaşadığımız fevkalâde günlerin icab ettirdiği ihtiyat ve uzak görürlüğe uygun olarak yapıldığını memnuniyetle müşahade etmiş ve tahminlerde yaptığı ufak tefek değişikliklerde aynı yoldan yürümüştür...Encümen mazbatasına şu cümlelerle nihayet bulmaktadır: "Harb içinde tanzim edilen bütçelerin dördüncüsünü teşkil eden 1943 mali yılı bütçesinin diğer bütçeler gibi sulh içinde normal seyrini takip etmesini temenni ederken Milli Şefimizin isabetli irşadlarıyla bir taraftan Milli Müdafaa kuvvetlerini ikmal ve diğer taraftan haricî siyasette dürüst ve şerefli olduğu kadar metin bir hattı takip eden Cumhuriyet hükümetimize daimî başarılar dileriz.""

Bu haber metninde Varlık Vergisi Kanunu sayesinde 1943 yılı bütçesinde yeni bir emisyonu gerek kalmadığı, argümantasyon stratejisinde "fayda" konu alanı kullanılarak belirtilmektedir.

Tablo 36. 1 ile 31 Mayıs 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	%0
2. Hüküm	0	%0
3. Hüküm	0	%0
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	0	%0
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	0	%0
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	5	%100
Toplam	5	%100

Tablo 36, 1943 yılının Mayıs ayında Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında tespit edilen yükleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hükümlerin dağılımına yer vermektedir. Buna göre, %100 oranla kullanılan ayrımcı hüküm, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamını taşıyan dokuzuncu hükümdür.

Tablo 37. 1 ile 31 Mayıs 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Sayılar	5	%45,4
Yabancı düşmanlığı	5	%45,4
Fayda	1	%9,1
Toplam	11	%100

Tablo 37'de 1943 yılının Mayıs ayında Varlık Vergisi ile ilgili çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında ortaya çıkan ayrımcı söylemde argümantasyon stratejisinde kullanılan konuların dağılımı yer almaktadır. Bu tabloya göre, argümantasyon stratejisinde kullanılan yabancı düşmanlığı ve sayılar konu alanları eşit miktarda kullanılarak %45,4'lük orana sahiptir. Mayıs ayında argümantasyon stratejisinde kullanılan diğer konu alanı ise, %9,1'lik oranla faydadır.

9 Haziran 1943 tarihinde ikinci sayfada yer alan "Hem Nalına Hem Mihnına" köşesinde kaleme alınan "Harbin Fena Huyları" başlıklı köşe yazısına göre,

"Büyük Milli Şefimiz, İsmet İnönü'nün uzağı gören, basiretli, dürüst ve barışsever dış siyaseti sayesinde aziz yurdumuz, 3 yıl 9 aydır, harbden uzak kaldı ve badirenin sonuna kadar da uzak kalacağımız ümidi gittikçe kuvvetleniyor.

Fakat, harbin kendisi, Allaha şükür, bize gelmemekle beraber, bütün tarafsız memleketlere tesir eden dalgaları, bize kadar geldi. Hayat pahalalandı; iaşe zorlukları, kömür darlıkları oldu; nakil vasıtalarının intizamı bozuldu. Dışarıdan gelen her türlü maddeler ve eşya azaldı. Böylece yarıyariya bir harb hayatı yaşadık ve harb bittikten sonra da bir hayli zaman bu sıkıntıların devam edeceği tabiidir. Diğer taraftan harb, bir takım fena huylar ve âdetler de getirdi ki bunları barıştan sonra da kolay kolay söküp atmanın kabil olmayacağını söylemek bir kehanet değildir. Çünkü 4 yıl, 4 ay süren geçen Büyük Harbin tecrübeleri meydandadır. Bu fena huylardan ve âdetlerden bir kaç zikredeyim:

Bir defa, pahalılık kolay kolay başımızdan defolmayacaktır; çünkü pahalılık, kısmen istihsal zorluğundan ve nakil vasıtaları darlığından ileri gelmekle beraber, kısmen de kâr hirsından doğmaktadır. Bir ay evvel, turfanda sakızkabağının ve taze domatesin 400 kuruşa satılması gibi, kolayca yüksek kazanç temin edenler, hiç bu kârlarından çabucak vazgeçerler mi?

....Bozulan içtimâî terbiyemizi, kaybolan nezaketimizi, zaten pek zayıf olduğu için gevşiyen tesanüd ve yardım duygularımızı, büsbütün yok olmaktan kurtarmak için, bilmem ki ne yapmalıyız?"

Bu köşe yazısında savaş boyunca oluşan ekonomik darlığın sebeplerinden birinin "kâr hırsı" olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, savaş süresince ortaya çıkan bu "fena huy ve âdetler" in toplumsal terbiyeyi, yardım ve dayanışma duygusunu yok ettiği, önvarsayım içeren soru sorma anlamına gelen "rigged question" adlı mantık saptırmasıyla vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, köşe yazısında kullanılan yükleme stratejileri, tüccarın ekonomik darlıktan sorumlu tutulmasından dolayı birinci hüküm; tüccarın kâr hırsının buna sebep olduğunu öne sürmesinden dolayı beşinci hüküm ve bu durumun toplumsal terbiyeyi bozduğunun iddia edilmesinden ötürü ise ikinci hükümdür. Metinde argümantasyon stratejisinde ayrımcı söylemin olduğu konu alanları "ekonomi" ve "kültür"dür. "Büyük", "fena", "zaten pek zayıf", "büsbütün" ve "kolayca" gibi metinde kullanılan ifadeler ise yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

16 Haziran 1943 tarihinden birinci sayfada manşette başlayıp ikinci sayfada devam eden "Parti Kurultayı Mesaisini Bitirdi" başlıklı, "Şükrü Saraçoğlu mühim bir nutukla haricî ve dahilî siyasetimizi anlattı" ve "Varlık vergisi ve ordunun masrafı" alt başlıklı haber metnine göre,

"Arkadaşlar;

Haricî politikayı burada kapatarak dahilî işlerimize geçiyorum. Dört yıldır cihanı saran harb, harble beraber seferber olmağa başladığımız için ve gene harble beraber bir milyona yakın vatan çocuklarını silâh altında tuttuğumuz için, bizi en ziyade malî cephemizde hırpaladı. Biz de pek tabîi olarak bütün gayret ve faaliyetimizi daha ziyade bu cephede topladık.

Dört sene evvel adi bütçemiz 260 milyondur. Bu miktar sür'atle artarak bu sene 486 milyona varmıştır. Kezalik, dört sene evvel ordumuzun sıfır olan fevkalâde bütçesi daha seri adımlarla koşarak 500 milyona yaklaşmıştır. İşte her sene bu mühim açıklara karşılık bulmamız lâzım geliyordu. Bu açıkların ilk üç seneliğinin mühim bir kısmını ihdas ettiğimiz vergiler, yeni zamlar ve istikrazlarla kapadık...Dördüncü yılın başında ise bütün imkânları kullandıktan sonra fevkalâde bütçemizi 140 milyon liralık bir açıkla karşı karşıya bulduk. İşte hem bu açığı kapamak, hem de elde bir miktar para bulundurmak için varlık vergisini ihdas ettik. Filvaki bu vergi bize umduğumuzu verdi. Fakat arayerde fevkalâde bütçenin açığı 250 milyona çıktı. Böylece varlık vergisinin hazineye getirdiği milyonlar sadece fevkalâde bütçenin açığını kapıyabildi. Ve gene böylece 1942 senesi millî müdafaa masrafları 542 milyon lirayı buldu. Bu büyük rakam dahi hakikatin tam ifadesi değildir. Çünkü evvelâ veresiye alınan harb malzemesinin bedelleri maliye bütçesinden ödenir, saniyen, ordunun hububat ihtiyacı hemen kâmilin, diğer gıda ihtiyaçları kısmen halktan ucuz fiata aldığımız yüzde 25lerle ve maliyet fiatile temin edilmiştir. Eğer ordu bunları haricden satın almış ve bedellerini cari fiatlarla ödemiş olsaydı, millî müdafaa masraflarının yekûnu 800 milyona çok yaklaşırdı. Bu böyle olmakla beraber biz bu milyonları seve seve vermekte devam edeceğiz."

"Varlık vergisi hakkında yapılan isnadlara Başvekilin kesin cevabı" alt başlıklı haber metnine göre

"...Bundan sonra daha sıkı takib edilecek olan varlık vergisi bütün vatan çocuklarının, zaruretleri takdir ederek, seve seve verdiği bir vergi olmuştur. Nitekim bugüne kadar bu verginin bize temin ettiği para 270 milyon lirayı geçmiştir. Bu böyle olduğu halde bazı yerlerde çatlak sesler duyuldu. Bu çatlak seslere göre gûya bu vergiyi biz azlıkları ezmek için koymuşuz. Bu adi ve çirkin bir iftiradır. Filvaki bugüne kadar bu vergiden elde edilen 270 milyon liranın 105 milyonu azlık ve yabancılar tarafından ödenmiştir. Yalnız bu nisbet bile azlıkları hanları, hamamları, apartmanları ve kazanç kaynaklarını elde tuttıkları gözönüne getirilecek olursa insana derhal makul görünür, fakat işin dahası var. Bu varlık vergisiyle birlikte diğer bir nevi vergi tatbik edildi ki bu vergi devlete 600 bin tona yakın hububatla bir miktar pirinç, yağ vesaire temin eylemiştir. Bu malların serbest piyasadaki fiatlarla tutarı 600 milyon lira ediyor. Bu 600 milyona mukabil devlet yalnız 120 milyon verdi. Demek bu yoldan biz 480 milyon lira bir vergi tahsil etmiş olduk. Bu verginin cesim yekûnu arasında ne bir yabancının, ne de bir azlığın bir santimi bile mevcut değildir. Önümüzdeki yıl için bu usulü bütün toprak mahsulüne teşmil ediyoruz ve bu teşmilden 500 milyonla bir milyar arasında bir menfaat bekliyoruz. Bu geniş rakamda da ne yabancıların, ne de azlıkların bir santimi bulunmayacaktır.

Ben bu izahatı bilhassa şu cümleyi söylemek için verdim: Şayed bir gün hayatın zorlukları bizi diğer vatandaşlar arasında azlıklara da müracaat zaruretile karşı karşıya bırakacak olursa biz bu zarureti yerine getirmek için bir dakika bile tereddüd etmiyeceğiz."

Başvekil Saraçoğlu'nun Parti Kurultayı'ndaki Varlık Vergisi ile ilgili beyanatını konu alan bu haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grup için "biz" ve "bütün vatan çocukları" iken; dış grup için "azlık ve yabancılar", "diğer vatandaşlar arasında azlıklar"dır. Saraçoğlu bu açıklamasında, Varlık Vergisi'nin savaşın ortaya çıkardığı ekonomik darlıktan dolayı çıkarıldığını, bu verginin "azlıklar"a ve "yabancılar"a yönelik çıkarılmadığını iddia etmektedir. Bu verginin yarısından azının bu grup tarafından ödendiğini iddia eden Başvekil, "azlık"ların elinde bulundurduğu mal ve işletmeler karşısında bu oranın makul olduğunu ifade etmektedir. Ülkede diğer sosyal gruplardan başka vergilerin de alındığını ve alınacağını belirten Saraçoğlu, azlık ve yabancı olarak atfedilen kesimin Varlık Vergisi ile üstlerine düşen fedakârlığı yaptıklarını belirtmektedir. Dolayısıyla, bu beyanatta kullanılan yükleme stratejisi, "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." anlamındaki sekizinci hükümdür. Argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanları ise, harbin yarattığı ekonomik darlıktan bahsettiği için "ekonomi"; gayrimüslim tüccarı "azlık ve yabancı" olarak nitelendirmesinden dolayı "tanım" ve "yabancı düşmanlığı"; verginin yarattığı olumlu gelişmelere değinmesinden ötürü ise "fayda" dır. Ayrıca metinde kullanılan yoğunlaştırma stratejileri "mühim", "seve seve", "en ziyade", "bir dakika bile" ve "büyük"tür.

17 Haziran 1943 tarihinde birinci sayfada bulunan Nadir Nadi tarafından kaleme alınan "Kurultay Kapanırken" başlıklı köşe yazısına göre,

"...Fakat millî emniyet ve millî güven gibi eşsiz bir sağlık kaynağını milletler bedavadan kazanmazlar. Yurd topraklarında çalışan bir milyona yakın güçlü kuvvetli Türk erinin tarladan alınıp hududa gönderilmesi, yani müstahsil durumdan müstehlik duruma geçirilmesi toprak mahsullerimizin yıllık verimini azaltmıştır. Silâhlı bekleyiş durumunun icab ettirdiği bir çok masraflar ve dünya harbinden doğma diğer güçlükler vatandaşların sırtına ağır vergi yükleri konmasına sebep olmuştur.

Her yılın bu zarurî masraflarını karşılamak için Cumhuriyet hükûmetinin ne gibi tedbirlere başvurduğunu etraflı izahatla anlatan Başvekil, bu arada varlık vergisinden ve bunun bazı yabancı memleketlerde uyandırdığı yanlış akislerden de bahsediyor. Hep biliyoruz ki varlık vergisi şu veya bu azlık zümrelerini ezmek gayesile çıkarılmış bir vergi değil, fakat sadece varlıklı vatandaşların hisselerine düşen bir fedakârlık borcundan ibarettir. İzahatını rakamlara dayayan sayın Saraçoğlu bunun böyle olduğunu kesin bir mantıkla ispat etmiş bulunuyor. Bu memleketin asıl yükünü halis memleket çocukları taşımıştır ve taşıyacaktır. Fakat ileride lüzum görülürse azlık adı altında yahud yabancı sıfatile bu topraklarda rahatını ve kazancını bulan insanlara da fedakârlıklar yüklenecektir. Çok açık bir ifade ile konuşan Başvekil Saraçoğlunun Kurultaydaki nutku, hulâsa olarak denilebilir ki bizi biz olarak gösteren açık ve samimî bir vesikadır."

Saraçoğlu'nun beyanatını değerlendiren Nadi'nin kaleme aldığı bu köşe yazısında oluşturulan adlandırma/ yaftalama stratejisi, "biz" ve "halis memleket çocukları" karşısında "şu veya bu azlık zümreleri", "varlıklı vatandaşlar" ve "azlık adı altında yahud yabancı"dır. Başvekil'in açıklamalarının desteklendiği bu köşe yazısında, öncelikle harbin yol açtığı ekonomik problemlere değinilmiş; Varlık Vergisi'nin bu problemlere çözüm olarak çıkarıldığı ifade edilmiştir. "Halis memleket çocukları"nın savaş boyunca yeterince fedakârlıkta bulunduğu, sıranın "varlıklı vatandaşlar"a geldiği savunulmuştur. Dolayısıyla, bu köşe yazısında kullanılan yükleme stratejisi, sekizinci ayrımcı hüküm olan (gayrimüslim) tüccarın diğer sosyal gruplara nazaran vatani için yeterince fedakârlıkta bulunmadığıdır. Ancak, iç grubun "halis" memleket çocukları ve dış grubun azlık ve yabancı olarak tanımlanması bile bu söylemde ayrımcı bir dilin kullanıldığına işaret etmektedir. Bu verginin azlık zümreleri ve yabancıları ezmek amacıyla çıkarılmadığı ifade edilse de, söyleme bakıldığında metinde bu kesime karşı ötekileştirici bir dil kullanıldığı görülmektedir. Bu köşe yazısında kullanılan argümantasyon stratejisi ise "ekonomi", "otorite" ve "yabancı düşmanlığı"dır. Metinde geçen "eşsiz", "güçlü kuvvetli", "birçok", "açık ve samimi", "halis" ve "çok açık" ifadeleriyle yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığı düşünülmektedir.

Tablo 38. 1 ile 30 Haziran 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	1	%11,1
2. Hüküm	1	%11,1
3. Hüküm	0	%0
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	1	%11,1
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	0	%0
8. Hüküm	2	%22,2
9. Hüküm	4	%44,4
Toplam	9	%100

Tablo 38'de 1943 yılının Haziran ayı boyunca Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi ile ilgili çıkan haber metinleri ve köşe yazılarının yükleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hükümlerin dağılımına yer verilmiştir. Buna göre, bu ayda, daha önceki aylar gibi dokuzuncu hüküm %44,4'lük oranla en çok işlenen hüküm olmuş; ancak bu ayda bu hükmün kullanım oranı düşmüştür. "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." anlamını içeren sekizinci hükmün kullanım oranı %22,2 iken; birinci, ikinci ve beşinci hükümlerin oranı ise %11,1'dir. Şubat ayından sonra dokuzuncu hüküm haricinde diğer ayrımcı hükümlerin tekrardan işlenmesinin sebebi, CHP Kurultayı'nda Varlık Vergisi ile ilgili konunun tekrardan gündeme gelmesi ve oradaki açıklamaları destekleyen köşe yazılarının gazetede yer almasıdır.

Tablo 39. 1 ile 30 Haziran 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Ekonomi	3	%25
Sayılar	3	%25
Yabancı düşmanlığı	2	%16,7
Fayda	1	%8,3
Kültür	1	%8,3
Otorite	1	%8,3
Tanım	1	%8,3
Toplam	12	%100

Tablo 39'da 1943 yılının Haziran ayı boyunca Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi ile ilgili çıkan haber metinleri ve köşe yazılarının argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanlarının dağılımına yer verilmiştir. Buna göre, ekonomi ve sayılar konu alanları %25'lik kullanım oranıyla bu ayda en çok ayrımcı dilin ortaya çıktığı konulardır. Önceki aylara göre kullanımı düşen yabancı düşmanlığı konusu ise, bu ayda 2 kere işlenerek %16,7'lik orana sahip olmuştur. Son olarak, fayda, kültür, otorite ve tanım konuları %8,3'lük kullanım oranıyla tekrardan gündeme gelmiştir; bu gündeme gelişin sebebi, hükümetin kendini Varlık Vergisi hususunda açıklama yapma ihtiyacı içinde olması olarak görülebilir.

Tablo 40. 12 Kasım 1942 ile 30 Haziran 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	4	%3,2
2. Hüküm	3	%2,4
3. Hüküm	12	%9,6
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	5	%4
6. Hüküm	4	%3,2
7. Hüküm	10	%8
8. Hüküm	15	%12
9. Hüküm	72	%57,6
Toplam	125	%100

Tablo 40'da Varlık Vergisi Kanunu'nun gazetede duyurulduğu tarih olan 12 Kasım 1942 ile 30 Haziran 1943 tarihleri arasında çıkan haber metinleri ve köşe

yazılarında yükleme stratejisinde kullanılan hükümlerin dağılımları bulunmaktadır. Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili yazıların en yoğun olarak çıktığı bu dönemde, %57,6'lık oran ile en çok işlenen hüküm, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamındaki dokuzuncu hükümdür. Onu %12'lik oran ile "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." anlamını içeren sekizinci hüküm izlemektedir. Bu dönemde, diğer sosyal grupların Kurtuluş Savaşı süresince ve II. Dünya Savaşı boyunca tüccara nazaran daha fazla fedakârlık yaptığı, dolayısıyla tüccarın bu vergiyi ödemesi gerektiği vurgusu yapılmıştır. "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü hüküm ise, bu dönemde %9,6'lık bir kullanım oranına sahiptir. Varlık Vergisi çıkmadan önce en çok işlenen hüküm olan "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamını içeren yedinci hüküm ise, etkinliğini yitirerek, %8'lik orana sahiptir.

Tablo 41. 12 Kasım 1942 ile 30 Haziran 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu Alanı	Sayısı	Yüzdesi
Sayılar	49	%26,2
Yabancı Düşmanlığı	44	%23,5
Fayda	16	%8,5
Kanun	15	%8
Ekonomi	11	%5,9
Otorite	11	%5,9
Adalet	10	%5,3
Sorumluluk	9	%4,8
Tehlike/zarar	7	%3,7
Tanım	4	%2,1
İşe Yaramazlık	3	%1,6
Tarih	2	%1,1
Kültür	2	%1,1
Suistimal	2	%1,1
Gerçeklik	2	%1,1
Toplam	187	%100

Tablo 41'de Varlık Vergisi Kanunu'nun gazetede duyurulduğu tarih olan 12 Kasım 1942 ile 30 Haziran 1943 tarihleri arasında çıkan haber metinleri ve köşe

yazılarında argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanlarının dağılımları bulunmaktadır. Tabloya göre, bu süreçte ayrımcı söylemin en yoğun şekilde ortaya çıktığı konu alanları %26,2 oran ile sayılar ve %23,5 kullanım oranı ile yabancı düşmanlığıdır.

4.3. 1 Temmuz 1943- 31 Temmuz 1944 Tarihleri Arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi Kanunu ile İlgili Haber Metinleri ve Köşe Yazılarının Söylem Çözümlemesi

Bu bölümde, 1 Temmuz 1943 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili haber metinleri ve köşe yazılarında kullanılan ayrımcı dil, eleştirel söylem çözümlemesinin söylem- tarihsel yaklaşımına göre çözümlemeye tâbi tutulmuştur. Temmuz, Ağustos ve Eylül 1943 tarihlerinde Cumhuriyet Gazetesi'nde haber metinleri ve köşe yazılarında ortaya çıkan ayrımcı dil, bu süreçte çalışma mükellefiyetine gönderilen mükellefler ile ilgili haber metinlerinde ortaya çıktığı için bu metinlerin çözümlemesine yer verilmemiş, ancak tablolarda gösterilmiştir. Bu dönemde, bir önceki dönemin aksine, gazetede yer alan haber metinlerinde mükelleflerin isimleri ifşa edilmemiş, sadece Aşkale'ye gönderilen kabilelerin sürdürüldüğüyle ilgili haberler yer almıştır.

Tablo 42. 1 ile 31 Temmuz 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	%0
2. Hüküm	0	%0
3. Hüküm	0	%0
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	0	%0
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	0	%0
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	2	%100
Toplam	2	%100

Tablo 42, 1943 yılının Temmuz ayında Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında tespit edilen yükleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hükümlerin dağılımına yer vermektedir.

Buna göre, %100 oranla kullanılan ayrımcı hüküm, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamını taşıyan dokuzuncu hükümdür.

Tablo 43. 1 ile 31 Temmuz 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Sayılar	2	%100
Toplam	2	%100

Tablo 43'te 1943 yılının Temmuz ayında Varlık Vergisi ile ilgili çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında ortaya çıkan ayrımcı söylemde argümantasyon stratejisinde kullanılan konuların dağılımı yer almaktadır. Bu tabloya göre, argümantasyon stratejisinde kullanılan sayılar konu alanı %100'lük orana sahiptir; daha önceki aylarda sayılar konusunun yabancı düşmanlığı konusuyla birlikte kullanıldığı görülürken, Temmuz ayında bu durumun geçerli olmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü Temmuz ayından itibaren çoğunluğu gayrimüslimlerden oluşan çalışma mükellefiyetine gönderilen mükelleflerin ayrıntılı listesinin gazete metinlerinde yer almadığı tespit edilmiştir.

Tablo 44. 1 ile 31 Ağustos 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	%0
2. Hüküm	0	%0
3. Hüküm	0	%0
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	0	%0
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	0	%0
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	3	%100
Toplam	3	%100

Tablo 44, 1943 yılının Ağustos ayında Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında tespit edilen

yüklemleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hükümlerin dağılımına yer vermektedir. Buna göre, %100 oranla tek kullanılan ayrımcı hüküm, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamını taşıyan dokuzuncu hükümdür.

Tablo 45. 1 ile 31 Ağustos 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Sayılar	3	%100
Toplam	3	%100

Tablo 45'te 1943 yılının Ağustos ayında Varlık Vergisi ile ilgili çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında ortaya çıkan ayrımcı söylemde argümantasyon stratejisinde kullanılan konuların dağılımı yer almaktadır. Bu ayda argümantasyon stratejisinde kullanılan %100 oranla tek konu alanı sayılardır.

Tablo 46. 1 ile 30 Eylül 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	%0
2. Hüküm	0	%0
3. Hüküm	0	%0
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	0	%0
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	0	%0
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	1	%100
Toplam	1	%100

Tablo 46'da 1943 yılının Eylül ayında Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi ile ilgili çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında ortaya çıkan ayrımcı söylemde yüklemleme stratejisinde kullanılan hükümlerin dağılımı yer almaktadır. Eylül ayında Varlık Vergisi ile ilgili ayrımcı söylemin olduğu sadece 1 haber metni saptanmış ve bu haber metninde de dokuzuncu ayrımcı hükümün kullanıldığı görülmüştür. Bu haber

metni, argümantasyon stratejisinde herhangi bir konu alanını kapsamamaktadır; dolayısıyla bununla ilgili bir tablo oluşturulmamıştır.

25 Ekim 1943 tarihinde birinci sayfada manşette yer alan "Başvekilin Beyanatı" başlıklı, "Şükrü Saracoğlu Varlık vergisi için diyor ki: "Vergi müsavat esası dairesinde kesilmiştir. Haksızlık varsa tamir olunmuş ve olunacaktır."" alt başlıklı haber metnine göre,

"Başvekil Şükrü Saracoğlu, varlık vergisi dolayısıyla sorduğu suallere cevaben Metapoliteftis¹⁰ gazetesi başmuharririne şu beyanatta bulunmuştur: "Bu kanun herhangi bir sınıfı ezmek için değil, harbdan mütevellid vaziyet dolayısıyla fevkalâde kazançlar temin etmiş olanları hükûmetin büyük masraflarına istirak ettirmek üzere tanzim edilmiştir. Hükûmet vergiyi ödemek hususunda iyi niyet izhar edenlere azami kolaylık göstermiştir ve göstermekte devam edecektir. Fakat, vergiyi verebilecek vaziyette oldukları halde bunu yapmayanlar takibattan kurtulamıyacaklardır. Maddi hatalar daima tashih edilmiştir ve istikbalde de tashih edilecektir. Çalışma yerlerine götürülenler iyi niyet eseri göstermemiş olanlardır. Bunlardan bir kısmı ya sevkedilecekleri sırada, yahud çalışma yerine varınca borçlarının tamamını ödemişlerdir. Bu, kanaatimizin haklı olduğuna bir delildir. Bununla beraber hükûmetimiz çalışma yerlerindeki vatandaşların durumu ile yakından alâkadar olmaktadır. Yukarıda söylediğim gibi bunların arasında maddi yanlışlığa uğramış olanlar varsa bu yanlışlık tashih edilmektedir. Ekalliyet dediğimiz kısmın adaletsizliğe uğradığı söylenemez. Çünkü bunlara tahmil edilen vergi 100 milyon lira kadardır. Halbuki çiftçi kısmı geçen sene ve bu sene toprak mahsulü olarak bir kaç milyar lira vermiştir. Memlekette müsavi haklara malik olan ekalliyetin memleketin müdafaası hususunda kendilerine düşen mükellefiyeti iyi niyetle ifa etmemeleri doğru değildir.""

Başvekil Saraçoğlu'nun Metapoliteftis gazetesine verdiği beyanatı konu alan bu haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, "vergiyi ödemek husunda iyi niyet izhar edenler"e karşı "ekalliyet", "vergiyi verebilecek vaziyette olduğu halde bunu yapmayanlar" ve "iyi niyet eseri göstermemiş olanlar"dır. Öncelikle, bu beyanatta hem başlıkta hem de metin içinde verginin müsavat esası içinde belirlendiğinin vurgulanmasıyla, "adalet" konu alanının kullanıldığı görülmektedir. Vergisini ödemeyen veya ödeyemeyen kişilerin bunu iyi niyet göstermedikleri için yapmadıklarının iddia edilmesi, bir olayın çürütülmediği takdirde kabul görmesi anlamına gelen "argumentum ad ignorantiam" mantık saptırmasının kullanıldığına işaret eder. Metnin devamında, bu kişilerin iyi niyetli olmadığının göstergesi olarak toplama kampına alınan mükelleflerin borçlarını ödeme yoluna gittikleri ifade edilmekte; dolayısıyla, bu iki olay arasında nedensel bir bağ olduğu, kronolojik bir olay arasında ilişki kurma anlamındaki "post hoc ergo propter hoc" mantık saptırmasıyla iddia edilmektedir. Oysa ki bu kişilerin vergilerini vaktinde ödeyememiş olmalarının

¹⁰ Cumhuriyet Dönemi'nde İstanbul'da basılan bir Yunan gazetesi (Kuyucu, 2013: 9).

sebebi, kısa süre içinde ellerindeki varlıkları nakde dönüştürememiş olmaları olabilir. Ancak, çalışma kamplarına gönderildikten sonra vergi miktarını toparlayabilmiş olabilirler; dolayısıyla, bu durum onların kötü niyetlerinden kaynaklanmamış olabilir. İyi niyet göstermedikleri vurgusunun bu kadar sık dile getirilmesiyle, yüklemleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamındaki dokuzuncu ayrımcı hükmün kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca, vergiye tâbi tutulan mükellefler arasında savaş süresince ortaya çıkan ekonomik durumdan faydalanarak "fevkalâde" kazançların peşinde koşanlar olduğu savıyla, yüklemleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü ayrımcı hükmün işlendiği düşünülmektedir. Metinde kullanılan argümantasyon stratejisi ise, verginin müsavat esasına göre belirlendiği iddiasından ötürü "adalet", mükellefler arasında fevkalâde kazanç elde edenlerin olduğu savından dolayı "yük" ve Başbakan'ın beyanatını konu aldığı için "otorite"dir. "Büyük", "azami kolaylık" ve "iyi niyetle" gibi metinde kullanılan ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

Tablo 47. 1 ile 31 Ekim 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	%0
2. Hüküm	0	%0
3. Hüküm	1	%25
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	0	%0
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	0	%0
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	3	%75
Toplam	4	%100

Tablo 47'de 1943 yılının Ekim ayında Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan Varlık Vergisi ile ilgili haber metinleri ve köşe yazılarında kullanılan ayrımcı söylemde yüklemleme stratejisinde tespit edilen ayrımcı hükümlerin dağılımı bulunmaktadır. Buna göre, bu ayda %75 oranla en çok kullanılan hüküm, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir."

anlamını taşıyan dokuzuncu hükümken; diğeri, %25 oranla kullanılan "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü hükümdür.

Tablo 48. 1 ile 31 Ekim 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Sayılar	2	%40
Adalet	1	%20
Otorite	1	%20
Yük	1	%20
Toplam	5	%100

Tablo 48'de 1943 yılının Ağustos ayında Varlık Vergisi ile ilgili çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında ortaya çıkan ayrımcı söylemde argümantasyon stratejisinde kullanılan konuların dağılımı yer almaktadır. Buna göre, Ağustos ayında en çok kullanılan konu alanı %40 ile sayılar iken; diğerleri, %20 oran ile adalet, otorite ve yük konularıdır.

2 Kasım 1943 tarihinde birinci sayfada manşette başlayıp dördüncü sayfada devam eden "Cumhur Reisimizin Hitabesi" başlıklı, "Biz, dünyanın yarınki çehresi meydana çıkarken her zaman düşmeğe mahkûm bir tahakküm zihniyetinin değil, büyük küçük hür milletler arasında işbirliğine dayanan nizamın teessüs edeceğine inanıyoruz" alt başlıklı haber metnine göre,

"... Ticaret Vekilliğinin işleri en zor işlerimiz arasındadır. Memleket içinde ve memleket dışında ticaret, bildiğimiz umumî kaidelerden ayrılmıştır. Olağanüstü ve sık değişir şartlar içinde geçen ticaret faaliyeti üzerinde hükûmet, vazifesini yapmak için çok gayret sarfediyor. Büyük müstehlik kütlelere ihtiyaçları olan gıda maddelerini temin etmek suretile piyasadaki baskıyı hafifletmeğe kıt ve ehemmiyetli maddeleri en faydalı İstihlâk alanlarına dağıtmağa çalışıyor. Fiat murakabe sistemini iyileştirerek bunu pratik ve faydalı hale getirmek istiyor. Bunlar hükûmetin başlıca çalışma konularıdır. Vatandaşları en çok kızdıran şey, ticarete insafsızların fiat mürakabesine karşı meydan okumalarıdır. Hükûmet, bu gibilerle yorulmaz bir surette uğraşmakta devam edecektir. Amansız tedbirler gerekli olursa bunda da tereddüd edilmeyecektir. Bu gibi hallerin vatandaki zararları maddi olduğundan ziyade ruhî ve manevidir. Onun için ehemmiyetleri ve tesirleri de daha geniştir."

Cumhur Reis İnönü'nün açıklamalarının yer aldığı bu haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, "biz" ve "vatandaşlar"a karşılık "insafsızlar"dır. Bu

haber metninde, piyasada fiyatları arttırarak haksız kazanç sağlamaya çalışanlara karşı hükümet tarafından tedbirler alınacağı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, bu ifadelerle yükleme stratejisinden "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü hüküm ve argümantasyon stratejisinde "yük" konu alanı kullanılmaktadır. Ayrıca, bu durumun ortaya çıkardığı zararların maddiyattan ziyade manevi olduğunun öne sürülmesiyle, yükleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." anlamındaki ikinci ayrımcı hükmün ve argümantasyon stratejisinde "kültür" konu alanının işlendiği düşünülmektedir. Metinde geçen "her zaman", "en zor", "çok gayret", "en faydalı" ve "geniş" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

2 Kasım 1943 tarihinde birinci sayfada baş makalede yer alan ve üçüncü sayfada devam eden "Milli Şefi Dinlerken" başlıklı Nadir Nadi'nin kaleme aldığı köşe yazısına göre,

"...Milletimiz, bu vazifeyi iftihar edeceğimiz bir anlayışla kavramıştır. Büyük Meclisin istediği yeni vergileri, milletimiz yürekten ödemeye çalışıyor. Büyük davalar içinden selâmetle çıkmanın bedeli, kan fedakârlığı kadar da vergi tahammülüdür. Öz selâmeti için kanı ile ve vergisile sıkıntıyı göze alamayan milletler, düşman boyunduruğu altında daha çok kan ve daha çok mal kaybını yüklenmeğe mecbur olmuşlardır. İkinci cihan harbi esnasında, hazine ihtiyaçlarını kendi kaynaklarından ve bu intizam içinde kapayabilmesi, Türk milletinin daima övüneceği bir başarı olarak anılacaktır."

Nadir Nadi'nin kaleme aldığı bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, "milletimiz" ve "Türk milleti"ne karşı "sıkıntıyı göze alamayan milletler"dir. Bu metinde, milletlerin olağanüstü süreçlerde ülkesi için kan fedakârlığının yanında vergi tahammülü de göstermesi gerektiği ve bunu başaramayan milletlerin zararlarının büyük olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla, bu metinde kullanılan argümantasyon stratejisi, Türk milletinin bahsedilen vergi tahammülünü gösterdiği iddiasından dolayı "fayda"dır. "Yürekten", "selâmetle", "daha çok" ve "daima" gibi ifadeler ile yoğunlaştırma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 49. 1 ile 30 Kasım 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	%0
2. Hüküm	1	%50
3. Hüküm	1	%50
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	0	%0
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	0	%0
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	0	%0
Toplam	2	%100

Tablo 49'da 1943 yılının Kasım ayında Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan Varlık Vergisi ile ilgili haber metinleri ve köşe yazılarında kullanılan ayrımcı söylemde yüklemleme stratejisinde tespit edilen ayrımcı hükümlerin dağılımı bulunmaktadır. Buna göre, %50'şer orana sahip olan hükümler, "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." anlamına gelen ikinci hüküm ve "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü hükümdür.

Tablo 50. 1 ile 30 Kasım 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Fayda	1	%33,3
Yük	1	%33,3
Kültür	1	%33,3
Toplam	3	%100

Tablo 50'de 1943 yılının Kasım ayında Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan Varlık Vergisi ile ilgili haber metinleri ve köşe yazılarında kullanılan ayrımcı söylemde argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanlarının dağılımı yer almaktadır. Buna göre, %33,3 oran ile tespit edilen konu alanları fayda, yük ve kültürdür; bu konu alanları İnönü'nün beyanatında ve onu destekleyen köşe yazısında kullanılmıştır.

13 Aralık 1943 tarihinde birinci sayfada manşette başlayan ikinci sayfada devam eden "Başvekilin Mühim Beyanatı" başlıklı, "Muhtekirler vatan ve millet vazifelerini düşünmiyen insanlardır; fevkalâde tedbirler harbin yarattığı havadan istifade etmek isteyenlerin hakkından gelecektir" alt başlıklı "Muhtekirin yakasına fevkalâde tedbirlerle yapışacağız" ara başlıklı haber metnine göre,

"Arkadaşlar, buraya kadar tabî, zarurî ve içtinabî imkânsız denecek kadar zor olan ve iyi cihazları bulunan pahalılıktan bahsettim. Şimdi de ihtikârın yarattığı pahalılığa geçeceğiz. Hepimiz biliyoruz ki muhtekir harbin yarattığı bulanık havada avlanan bir kurttur. Vaktile bu memleketin servet kaynakları kâmilten imtiyazlı şirketleri tesis eden yabancıların eline geçmiş, Türk iktisad dünyasında Türk çocuklarına kölelik ve hamallık vazifesi kalmıştı. Cumhuriyet rejimi bu belâların ve bu belâlıların birer birer hakkından geldi ve onları temizledi.

Bugünün muhtekirleri yabancılar değil, fakat vatan ve millet vazifelerini düşünmiyen insanlardır. Vakîâ şahıslar değişmiştir. Fakat ruh soymak ve sömürmek ruhu aynı ruhtur. Cumhuriyet rejimi nasıl birincilerin hakkından gelmişse, Cumhuriyet adliyesi, Cumhuriyet idaresi ikincilerin hakkından da gelecektir. Şayed harbin yarattığı bulanık havada muhtekirler kalırsa, bunların da yakasına fevkalâde tedbirler yapışacaktı (Alkışlar).

Bu muhtekirler hangi renge girerlerse girsin ve hangi boya ile boyanırsa boyansın, elele vermiş olan millet ve hükûmet bunları kolayca tanıyacak ve behemehal haklarından gelecektir. (Alkışlar). "

Bu haber metninde kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, "millet ve hükûmet" ve "Cumhuriyet rejimi"ne karşı "muhtekir"lerdir. Daha önce de bahsedildiği gibi, "muhtekir" sözcüğü vurgun yapan anlamına geldiği için yüklemleme stratejisinde suç işlemeye eğilimli olmayı kapsamaktadır. Bu kişilerin "vatan ve millet vazifelerini düşünmeyen" olarak tanımlanmasıyla ise, yüklemleme stratejisinden "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü hükmün işlendiği görülmektedir. Ayrıca, ortaya çıkan ekonomik darlıkta ihtikâr yapan tüccarın da payının olduğunun vurgulanması; bu ekonomik krizden tüccarın sorumlu olduğu hükmünün geçerli olduğuna işaret etmektedir. Milleti soyan bu ruhun geçmişte Osmanlı Devleti'nde ülkenin servet kaynaklarının yabancılarla tesis edildiği döneme benzetilmesiyle, argümantasyon stratejisinde "tarih" konu alanının kullanıldığı düşünülmektedir. Metinde argümantasyon stratejisinde işlenen diğer konu alanları ise "tehlike", "tanım" ve "işe yaramazlık"tır. Ayrıca metinde kullanılan, "imkânsız", kolayca" ve "elele" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

22 Aralık 1943 tarihinde üçüncü sayfada yer alan "Hadiseler Arasında Felek" köşesinde "Ankarada Hayat" başlıklı B. Felek tarafından kaleme alınan köşe yazısına göre,

"Ankarada hayat İstanbuldan ucuzdur. Nisbetini pek tayin edemem; amma yüzde yirmi, belki yirmi beş diyebilirim....İstanbulda ise eksik mal satılmıyan pazar yeri yoktur. Buralardaki satıcıların yüzde doksanı müşterisinden çalar. Artık ahlâk, Allah korkusu, helâl haram kaygusu kalmamıştır. Müşteri biraz şüpheli davranırsa derhal edepsizliğe başlayıp onu sindirir. Yanındaki esnaf da bu edepsizlikte hırsıza yardım ederler; zira müşteri zümresinde böyle baş kaldırmalar olursa yarın hepsinin kârlarına kesad geleceğini bilirler. Bu arada namuslu olan esnaf da ister istemez ötekilere katılır. Çünkü eksik veren fiyatı ucuz gösterir ve namus dampingi yapmak isteyen esnafı, hırsızlar grubu ne yapar yapar ezerler. Pazarları bir yana bırakın, İstanbul çarşılarındaki kasabaların yüzde doksanı her et tartısında 50 gram çalar. Bu bir kaidedir. Terazinin et tartılan kefesinde bu ağırlıkta bir mukavva vardır. Gûya kefeyi kan olmaktan kurtarır. Buna da bakan gören yoktur, gören olsa da aldırış etmez."

Bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, Ankara piyasasına karşı İstanbul piyasasıdır. Bu metne göre, İstanbul piyasası Ankara'ya nazaran hem pahalıdır hem de müşteriden çalarak ahlaksızlık yapmaktadır. Dolayısıyla, İstanbul piyasasındaki esnafın yükleme stratejisine göre, suç işlemeye yatkın olduğu ve ahlaki açıdan yozlaşmış olduğu hükümleri işlenmektedir. Böylece, argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanı "kültür"dür.

27 Aralık 1943 tarihinde üçüncü sayfada "Hadiseler Arasında Felek" köşesinde kaleme alınan "Oh Olsun!" başlıklı köşe yazısına göre,

"Efendim, bu esnafta hırs o hale gelmiş ki; muzı çürütüyor da gene ucuz satmıyor. Mostrası meydanda!

Zaten bu harb senelerinde ölçsüz para kazanma hırsı ve imkânları insanlarda sade ahlâkdeğil, akıl müessesesini de yıktı. Biliyoruz, öğreniyoruz, hatta ikrar ettiriyoruz ki, esnaf, tüccar çok kazanıyor, nisbetsiz kazanıyor. Öyle olmasa kunduracı, terzi, pastacı, meyhaneci, şeyhaneci bu kadar bol para sarfeden müşteriyi nereden bulacak? Bu kazananlar arasında insiyaki bir trüst var. Birbirleriyle görüşmedikleri halde fiatları hep birden arttırıyorlar; içlerinden bir tanesi de akıllılık edip:

-Ulan, şu herifler bu kadar yüksek kâr etmek isterlerken, ben yüzde yirmi, hatta on ucuzuna vereyim de şunlara bir damping yapayım! dese ihya olacak! Berikiler başına üşüşüp bundan vazgeçirmeğe muvaffak oluncıya kadar sermayesini iki defa devrettirecek.

Bunun pek bariz bir misalini İstanbulun en maruf şekerçilerinden olan bir dostumda gördüm. Küçük büyük bütün esnafın koyduğu fiattan daha aşağıya şeker satıyor. Dükkânı adam almıyor. Öğleye kadar elinde avucundaki mal bitiyor. Öteki esnaf bundan müşteki. Hatta Esnaf Cemiyeti reisi gelip bu "sevda"dan vazgeçmesini, çünkü ötekileri ziyan ettiklerini söylemiş. O da:

- Yahu! Bu kadar soyduğumuz yetmiyor mu? diye cevap vermiş.

Allah ıslah etsin. Ulu Tanrım bana sorsa:

-Islah edeceğine yenisini halket yarabbi! derdim. Çünkü bu ufunet(pis kokulu irin) iliklerine işlemiş olanların ıslah edilebileceğine pek inananlardan değilim. Malûm ya hur canın altındadır.

Ben fena adam oldum. Zaten pek iyi adam da değildim. Manav dükkânlarında yıkanmış birer eldiven teki gibi asılı, çürümüş muz salkımlarını gördükçe memnun oluyorum. Bunlar on gün evvel sizin için hazırlanmış birer kazıklılar, meheldir çürüsünler."

Bu köşe yazısında adlandırma/ yaftalama stratejisine göre ötekileştirilen grup, malını pahalıya satmaya çalışan gözünü kâr hırsı bürümüş "esnaf" ve "tüccar"dır. Bu metne göre "ölçüsüz para kazanma hırsı"yla hareket eden esnaf ve tüccarın ufunet (pis kokulu irin) iliklerine kadar işlemiştir. Dolayısıyla, metinde esnaf ve tüccarın yükleme stratejisine göre aç gözlü davranarak sadece kendini düşündüğü ve ahlaki açıdan yozlaşmış olduğu hükümleri işlenmektedir. Bu sebeple argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanı "kültür" ve "yük"tür. Metinde geçen "nispetsiz", "fena", "pek iyi", "bu kadar bol", "ölçüsüz" ve "bu kadar yüksek" gibi ifadeler yoğunlaştırma stratejisine örnektir.

Tablo 51. 1 ile 31 Aralık 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	1	%11,1
2. Hüküm	2	%22,2
3. Hüküm	2	%22,2
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	1	%11,1
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	2	%22,2
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	1	%11,1
Toplam	9	%100

Tablo 51'de 1943 yılının Aralık ayında Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan Varlık Vergisi ile ilgili haber metinleri ve köşe yazılarında kullanılan ayrımcı söylemde yükleme stratejisinde tespit edilen ayrımcı hükümlerin dağılımı bulunmaktadır. Buna göre, %22,2'lik kullanım oranı sahip olan hükümler, "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." anlamındaki ikinci hüküm, "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü hüküm ve "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamındaki yedinci hüküm iken; %11,1'lik kullanım oranına sahip hükümler ise birinci, beşinci ve dokuzuncu hükümlerdir.

Tablo 52. 1 ile 31 Aralık 1943 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Kültür	2	%28,5
Tehlike	1	%14,3
Tarih	1	%14,3
Tanım	1	%14,3
İşe yaramazlık	1	%14,3
Yük	1	%14,3
Toplam	7	%100

Tablo 52'ye göre, 1943 yılının Aralık ayında Varlık Vergisi ile ilgili Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan haber metinleri ve köşe yazıları incelendiğinde, argümantasyon stratejisinde toplamda 7 kere ayrımcı söylemin kullanıldığı tespit edilmiştir. Buna göre, Aralık ayında %28,5 oranla en çok kullanılan konu alanı kültür iken; onu %14,3 oranla tehlike, tarih, tanım, işe yaramazlık ve yük konu alanları takip etmektedir.

19 Ocak 1944 tarihinde ikinci sayfada yer alan "Hem Nalına Hem Mihnına" köşesindeki "Vergi Ve Resimlere Dair" başlıklı köşe yazısına göre,

"Dahiliye Vekâleti, gelir kaynaklarının masrafları karşılayamadığını görerek belediye ve resimlerinin artırılmasına karar vermiş; hazırlanacak kanun lâyihası için belediyelerin fikirlerini sormuş. Gazeteci arkadaşlardan biri, böyle bir artırma yapılırken geliri az halk tabakalarını koruyarak çok kazancılıların kesesine el atılmasını lüksten, büyük sermaye ve servetten vergi alınmasını tavsiye ediyor. Bu fikir çok doğrudur. Fakat bu arada, arkadaşımızın bir misal olarak ileri sürdüğü "mağaza vitrinlerinden, tabelâ ve ışıklı ilânlardan alınacak resimlerin yüksek bir hadde çıkarılması" kanaatimce yerinde değildir. Çünkü böyle bir artış, zaten çok ucuz olan ve belediye müsaade etmedikçe tarifelerini artıramıyan sinemalardan başka yerlerde, yani mağazalarda, hemen fiatlar üzerine aksedecektir. Nitekim, varlık vergisinden sonra, böyle olmuştur. Fiatları artıran ticaret erbabı, şikâyetlerimize karşı "ne yapalım efendim; varlık vergisi verdik" mukabelesinde bulunmuşlardır. Onun için, mağaza vitrinlerinden, tabelâlarından ve ışıklı ilânlardan alınacak resimlerin yükseltilmesi akıbinde, bu artış, fazlasıyla halkın cebinden çıkacaktır.... Bizde görülen lüks ve sefahet iptilâsı, yüksek kazancılardan yüksek vergi alınmadığını göstermektedir. Geçen yıl bugünlerde, mükelleflere varlık vergisi tarhedilirken büyük kazançlar temin edenlerden mühim bir kısmının, muhtelif çarelere başvurarak gayet az, ancak yüzde 5 nispetinde kazanc vergisi vermenin yolunu bulduklarının anlaşıldığını salâhiyetli ağızlardan duymuştuk. Şimdi yapılacak iş, arkadaşımın da teklif ettiği gibi, yüksek kazancılardan yüksek vergi ve resim almanın çaresini ve yolunu bulmaktır."

Bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, iç grubu tanımlamak için "geliri az halk tabakaları" ve "halk" iken; dış grubu betimlemek için, "çok kazançlılar", "ticaret erbabı" ve "büyük kazançlar temin edenler"dir. Dolayısıyla, bu köşe yazısında "biz" ve "onlar" ayrımının gelir dağılımı üzerinden yapıldığı

görülmektedir. Varlık Vergisi'nin olumsuz bir etkisinden bahsedildiği bu köşe yazısında, vergi veren mükelleflerin sattıkları malların fiyatını arttırarak verdikleri vergi miktarını halkın cebinden çıkardıkları iddia edilmektedir. Bu köşe yazısında, yükleme stratejisinde tüccara yüklenen ayrımcı hükmün, "(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatıcı eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir." anlamındaki beşinci hüküm olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, Varlık Vergisi Kanunu'nun piyasadaki fiyatları yükselttiğini belirterek olumsuz bir yönünün ele alınmasıyla, argümantasyon stratejisinde "işe yaramazlık" konu alanının kullanıldığı görülmektedir. Metinde geçen "çok", "lüks ve sefahat", "yüksek" ve "gayet az" gibi ifadeler ise anlamı kuvvetlendirdiğinden yoğunlaştırma stratejisine örnek teşkil etmektedir.

Tablo 53. 1 ile 31 Ocak 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	%0
2. Hüküm	0	%0
3. Hüküm	0	%0
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	1	%100
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	0	%0
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	0	%0
Toplam	1	%100

Tablo 53'e göre, 1944 yılının Ocak ayında Varlık Vergisi ile ilgili yazılan köşe yazısında kullanılan hüküm, %100 oran ile "(Gayrimüslim) Tüccar kâr odaklı düşünmesinden dolayı aldatıcı eylemlerde bulunabilir, kelimenin tam manasıyla kapitalisttir." anlamına gelen beşinci hükümdür.

Tablo 54. 1 ile 31 Ocak 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
İşe yaramazlık	1	%100
Toplam	1	%100

yüklendiği hükmün ise, üçüncü hüküm olan "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." olduğu düşünülmektedir.

Tablo 55. 1 ile 29 Şubat 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	%0
2. Hüküm	0	%0
3. Hüküm	1	%100
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	0	%0
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	0	%0
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	0	%0
Toplam	1	%100

Tablo 55'e göre, 1944 yılının Şubat ayında Varlık Vergisi ile ilişkilendirilebilecek gazete metninin yükleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hükmü %100 oran ile "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamına gelen üçüncü hükümdür.

Tablo 56. 1 ile 29 Şubat 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Yabancı düşmanlığı	1	%100
Toplam	1	%100

Tablo 56'ya göre, 1944 yılının Şubat ayında Varlık Vergisi ile ilişkilendirilebilecek gazete metninin argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanı %100 oran ile yabancı düşmanlığıdır.

27 Haziran 1944 tarihinde üçüncü sayfada "Hadiseler Arasında Felek" köşesinde yer alan "Hırsızın Hiç de mi Kabahati Yok!" başlıklı köşe yazısına göre,

"....Piyasadaki kargaşalık, pahalılık, zeytinyağının yükselişi, peynirin çıkışı, esnafın insafsızlığı bahis mevzuu oldukça, tedbirlerin kifayetsizliğinden, murakabenin tedbirsizliğinden, cezaların hafifliğinden, hülâsa ihtikârla mücadelenin yetersizliğinden şikayet ediyorsun. Anladık. Haklısın. Bütün bu dediklerin belki var: lâkin şu piyasayı eşkiya yatağına çeviren

muhtekir, vurguncu, insafsızların hiç mi kabahati yok? Hangi işte, hangi tüccar, esnaf, sermaye sahibi hükûmete el uzatıp milleti sıkıntıdan kurtarmak babında ona yardım etti? Sen resmî kontrol teşkilâtının, ceza, takib bilmem ne organizasyonlarının hafifliğinden bahsettiğin kadar tüccar ve esnaf hulâsa kazanan zümrenin insafsızlığından, ahlâksızlığından ve bu sıkıntı zamanlarında büsbütün dışarı vuran tamah ve menfaatperestliğinden de şikâyet etsene! Millî ticaret ahlâkını, namuslu esnaf karakterini berbad eden ve hükûmetin tedbirlerini tesirsiz bırakmak için elinden geleni yapanların vursana beline!

Faturanın, karamamenin, vergi kanunlarının, nizamnamelerin, kontrolün velhasıl halkı korumak için alınmış tedbirlerin karşılığını, panzehirini bulup bizi soymağa devam edenlere çıkışsana! Bunların hiç mi kabahati yok behey gafil! Ben senin hesabına utanıyorum, sen asıl suçluyu ne diye hırpalamıyorsun da hep karşı tedbirleri tenkid ediyorsun!"

Varlık Vergisi Kanunu'nun kaldırıldığı 15 Mart 1944 tarihinden sonra yazılan bu köşe yazısında kullanılan adlandırma/ yaftalama stratejisi, "halk", "millet" ve "biz" e karşı "muhtekir", "vurguncu", "insafsızlar", "tüccar", "esnaf", "sermaye sahibi" ve "kazanan zümre" şeklinde betimlenmiştir. Bu köşe yazısında, vurgunculuktan dolayı şikâyet etmesi gerektiği düşünülen halkın, hükûmetin uygulamalarına karşı takındığı tutum eleştirilmiş; asıl suçlanması gerekenin, hırsızın kendisi olduğu vurgulanmıştır. Hükûmetin uygulamalarıyla hırsıza karşı halkı korumak istediği, dolayısıyla, bu eleştirileri hak etmediği belirtilmiştir. Varlık Vergisi Kanunu'nun kaldırılmasından sonra köşe yazarlarının piyasadaki muhtekirlerle ilgili yazılarında bir azalma görülmüş, ancak bu köşe yazısıyla konunun tekrardan işlenmeye başlandığı saptanmıştır. Köşe yazısında yükleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hükümler, tüccarın muhtekir ve hırsız olarak işlenmesinden dolayı "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamındaki yedinci hüküm iken; tüccarın ticaret ahlakını zedeleyen davranışlarının vurgulanmasından dolayı ise "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." anlamındaki ikinci hükümdür. Ayrıca, argümantasyon stratejisinde ayrımcı dilin ortaya çıktığı konu alanlarının ise, milli ahlaktan bahsedilmesinden dolayı "kültür" ve piyasanın konu alınmasından dolayı "ekonomi" olduğu düşünülmektedir. Buna ek olarak, "Bütün bu dediklerin belki var: lâkin şu piyasayı eşkiya yatağına çeviren muhtekir, vurguncu, insafsızların hiç mi kabahati yok?" ve "Hangi işte, hangi tüccar, esnaf, sermaye sahibi hükûmete el uzatıp milleti sıkıntıdan kurtarmak babında ona yardım etti?" soru cümleleriyle önvarsayımsal bir soru sorularak anlatılmak istenenin "rigged question" mantık saptırmasıyla vurgulandığı görülmektedir. Yoğunlaştırma stratejisine örnek olarak gösterilebilecek metinde geçen ifadeler ise, "eşkiya yatağına çeviren", "hiç mi", "büsbütün", "tesirsiz" ve "gafil"dir. Ayrıca metinde karşı tarafın tenkitlerinde haklı

olduğunun belirtilmesi ve devamında "lakin" sözcüğüyle devam edilmesiyle hafifleştirme stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 57. 1 ile 30 Haziran 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin yüklemleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	0	%0
2. Hüküm	1	%50
3. Hüküm	0	%0
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	0	%0
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	1	%50
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	0	%0
Toplam	2	%100

Tablo 57'de 1944 yılının Haziran ayında Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan Varlık Vergisi ile ilgili haber metinleri ve köşe yazılarında kullanılan ayrımcı söylemde yüklemleme stratejisinde tespit edilen ayrımcı hükümlerin dağılımı bulunmaktadır. Buna göre, %50'ser oran ile kullanılan hükümler, "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." anlamına gelen ikinci hüküm ile "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamındaki yedinci hükümdür.

Tablo 58. 1 ile 30 Haziran 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu alanı	Sayısı	Yüzdesi
Ekonomi	1	%50
Kültür	1	%50
Toplam	2	%100

Tablo 58'de 1944 yılının Haziran ayında Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan Varlık Vergisi ile ilgili haber metinleri ve köşe yazılarında kullanılan ayrımcı söylemde argümantasyon stratejisindeki konu alanlarının dağılımı gösterilmektedir. Buna göre, %50 oran ile ayrımcı söylemin ortaya çıktığı konu alanları kültür ve ekonomidir.

Tablo 59. 1 Temmuz 1943 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	1	%4
2. Hüküm	4	%16
3. Hüküm	5	%20
4. Hüküm	0	%0
5. Hüküm	2	%8
6. Hüküm	0	%0
7. Hüküm	3	%12
8. Hüküm	0	%0
9. Hüküm	10	%40
Toplam	25	%100

Tablo 59'da 1 Temmuz 1943 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan haber metinleri ve köşe yazılarının yükleme stratejisindeki ayrımcı hükümlere göre dağılımı gösterilmektedir. Buna göre, bu dönemde %40 oran ile en çok işlenen hüküm, bir önceki dönem gibi, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamındaki dokuzuncu hükümdür. Onu, %20 oran ile "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamını işleyen üçüncü hüküm izlemektedir. Üçüncü hükmün çözümlemeye tâbi tutulan üç dönemde de etkinliğini koruduğu görülmektedir. Bu dönemde, %16 orana sahip olan hüküm ise, "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." anlamındaki ikinci hükümdür. Onu, %12'lik kullanım oranı ile "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamındaki yedinci hüküm izlemektedir.

Tablo 60. 1 Temmuz 1943 ile 30 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu Alanı	Sayısı	Yüzdesi
Sayılar	7	%29,1
Kültür	4	%16,6
Yük	3	%12,5
İşe Yaramazlık	2	%8,3
Tanım	1	%4,2
Tehlike/zarar	1	%4,2
Adalet	1	%4,2
Otorite	1	%4,2
Ekonomi	1	%4,2
Fayda	1	%4,2
Tarih	1	%4,2
Yabancı Düşmanlığı	1	%4,2
Toplam	24	%100

Tablo 60'da 1 Temmuz 1943 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan haber metinleri ve köşe yazılarının argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanlarına göre dağılımı gösterilmektedir. Tabloya göre, bu süreçte Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili ayrımcı söylemin en çok ortaya çıktığı konu alanı %29,1 oran ile sayılar iken; onu, %16,6 kullanım oranı ile kültür ve %12,5 kullanım oranı ile yük konu alanları takip etmektedir.

Tablo 61. 1 Mart 1942 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin yükleme stratejisindeki hükümlere göre dağılımı

Hüküm	Sayısı	Yüzdesi
1. Hüküm	16	%6,7
2. Hüküm	17	%7,2
3. Hüküm	34	%14,3
4. Hüküm	1	%0,42
5. Hüküm	16	%6,7
6. Hüküm	7	%3
7. Hüküm	49	%20,7
8. Hüküm	15	%6,3
9. Hüküm	82	%34,6
Toplam	237	%100

Tablo 61'de 1 Mart 1942 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan Varlık Vergisi ile ilgili haber metinleri ve köşe yazılarında yüklemleme stratejisinde kullanılan ayrımcı hükümlere göre dağılımı yer almaktadır. Buna göre, %34,6 oran ile en çok kullanılan ayrımcı hüküm, "(Gayrimüslim) Tüccar vergisini ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamındaki dokuzuncu hükümdür. Onu, %20,7'lik oran ile "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamındaki yedinci hüküm takip etmektedir. "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamını işleyen üçüncü hüküm ise %14,3 oran ile görülmektedir. %0,42 oran ile haber metinleri ve köşe yazılarında en az işlenen hüküm ise, "(Gayrimüslim) Tüccar, milletinin çıkarını istemeyen dış mihraklar ile işbirliği içindedir." anlamındaki dördüncü hüküm olmuştur. Dolayısıyla, bu süre zarfında, Cumhuriyet Gazetesi'nde en çok vergisini ödemeyen tüccar ile ilgili hüküm işlenirken, onu suç işlemeye yatkın olan tüccar düşüncesi izlemiştir.

Tablo 62. 1 Mart 1942 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin argümantasyon stratejisindeki konu alanlarına göre dağılımı

Konu Alanı	Sayısı	Yüzdesi
Sayılar	65	%19,3
Yabancı Düşmanlığı	56	%16,6
Kanun	33	%9,8
Tehlike/zarar	28	%8,3
Ekonomi	26	%7,7
Fayda	23	%6,8
Otorite	21	%6,2
Adalet	19	%5,6
Yük	17	%5
Kültür	14	%4,2
Sorumluluk	13	%3,9
İşe Yaramazlık	7	%2,1
Tanım	7	%2,1
Tarih	3	%0,9
Gerçeklik	3	%0,9
Suistimal	2	%0,6
Toplam	337	%100

Tablo 62'de 1 Mart 1942 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan Varlık Vergisi ile ilgili haber metinleri ve köşe yazılarında argümantasyon stratejisinde kullanılan konu alanlarına göre dağılımı gösterilmektedir. Buna göre, bu dönemde, %19,3 oran ile en çok ayrımcı söylemin geliştiği konu alanı sayılardır. Onu, %16,6 oran ile yabancı düşmanlığı, %9,8 oran ile kanun, %8,3 oran ile tehlike, %7,7 oran ile ekonomi, %6,8 oran ile fayda, %6,2 oran ile otorite, %5,6 oran ile adalet ve %5 oran ile yük konu alanları takip etmektedir. Kültür konu alanının kullanım oranı %4,2 iken; sorumluluk konu alanının kullanım oranı %3,9; işe yaramazlık ve tanım konu alanlarının kullanım oranları %2,1 ve tarih ve gerçeklik konu alanlarının kullanım oranı %0,9; suistimal konu alanının kullanım oranı ise %0,6 olarak saptanmıştır.

Tablo 63. Varlık Vergisi Kanunu sürecinde ortaya çıkan aşamalar

Aşama	Ortaya Çıkış Tarihi
Haksız kazanç vurgusu	4 Mayıs 1942
Haksız kazanç yapanların cezalandırılacağı vurgusu	8 Mayıs 1942
Milli kimlik vurgusu	24 Mayıs 1942
Yahudilik ile kapitalizm arasındaki ilişkinin vurgulanması	29 Mayıs 1942
Haksız kazancın ekonomide yarattığı sorunların vurgulanması	4 Ağustos 1942
İstanbul piyasası vurgusu	4 Ağustos 1942
Haksız kazancın cezalandırıldığı vurgusu	19 Ağustos 1942
Kanun talebi	16 Eylül 1942
Otorite olan İnönü'nün görüşlerini bildirmesi	2 Kasım 1942
Varlık Vergisi Kanunu'nun duyurulması	12 Kasım 1942
Varlık Vergisi'nin halk tarafından onaylandığı vurgusu	22 Aralık 1942
Varlık Vergisi'ni ödemeyenlerin çalışma mükellefiyetiyle cezalandırılacağı vurgusu	7 Ocak 1943
Çalışma mükellefiyetine tâbi olanların listelerinin açıklanması	22 Ocak 1943
Varlık Vergisi'ni ödemeyenlerin iyi niyetli olmadığı vurgusu	23 Ocak 1943
Haksız bir uygulama olmadığı vurgusu	23 Ocak 1943
Çalışma kampına gönderilenlerin listesinin yayınlanmasının sona ermesi	1 Haziran 1943
Varlık Vergisi'nin tasfiyesinin duyurulması	16 Mart 1944

Tablo 63'te Varlık Vergisi Kanunu sürecinde gözlenen aşamalar ilk ortaya çıktıkları tarih ile gösterilmiştir.

Tablo 64. 1 Mart 1942- 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin sayfa numaralarına göre dağılımı

Sayfa numarası	1 (manşet)	1	2	3	Toplam
Haber sayısı	35	80	130	31	276
Yüzdesi	%12,7	%29	%47,1	%11,2	%100
En çok hangi ay	Ocak 1943 8 kere	Ocak 1943 17 kere	Nisan 1943 17 kere	Eylül 1942 Kasım 1942 Aralık 1943 4 kere	

1 Mart 1942 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili haberlerin hangi sayfa numaralarında yer aldığını belirten Tablo 64'te, gazete haberinin ilk yer aldığı sayfa baz alınmıştır. Buna göre, Varlık Vergisi ile ilgili haberler, en çok %47,1 oran ile ikinci sayfada yer alırken, onu %29 oran ile birinci sayfa takip etmektedir. Ayrıca, Varlık Vergisi Kanunu araştırmanın konu alındığı 29 aylık süreçte %12,7 oran ile 35 kere Cumhuriyet Gazetesi'nin manşetinde yerini almıştır. 8 kere manşette ve 17 kere de birinci sayfada yer alarak, 1943 yılının Ocak ayı, bu kanunun en fazla birinci sayfada zikredildiği zaman dilimi olmuştur. En çok ikinci sayfada yer aldığı zaman dilimi ise 1943 yılının Nisan ayı olmuştur.

Tablo 65. 1 Mart 1942- 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin türlerine göre dağılımı

Haber türü	Haber metni	Köşe yazısı	Karikatür	Toplam
Haber sayısı	221	54	1	276
Yüzdesi	%80,1	%19,5	%0,4	%100
En çok hangi ay	Şubat 1943 26 kere	Kasım 1942 12 kere	Şubat 1944 1 kere	

Tablo 65'te 1 Mart 1942 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin türlerine göre dağılımı yer almaktadır. Tablo 65'e göre, bu zaman diliminde Varlık Vergisi ile ilgili çıkan haberlerin %80,1'inin haber metni, %19,5'inin köşe yazısı ve %0,4 olmak üzere sadece 1 tanesinin karikatür olduğu saptanmıştır. Varlık Vergisi ile ilgili köşe yazılarının yoğunluğu en çok 1942 yılının Kasım ayında olduğu tespit

edilirken, haber metinlerinin ise 1943 yılının Şubat ayında daha çok olduğu görülmüştür.

Tablo 66. 1 Mart 1942- 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haberlerin köşe yazarlarına göre dağılımı

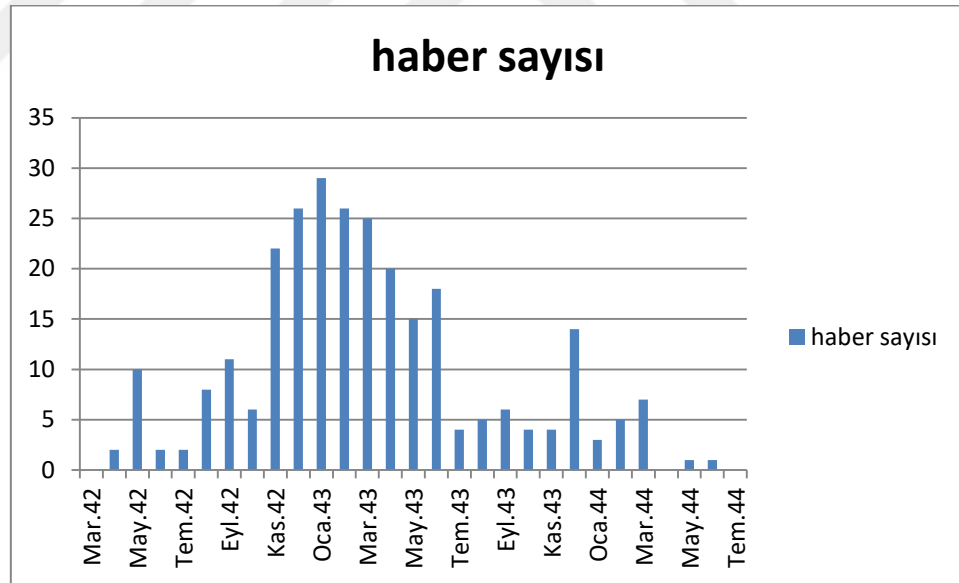
Köşe yazarı/Köşesi	Köşe yazısı sayısı	Yüzdesi
Hadiseler Arasında Felek	12	%22,2
Yunus Nadi	9	%16,7
Feridun Osman	8	%14,9
Hem Nalına Hem Mihnına	7	%13
Baş Makale İsimsiz	6	%11,1
Nadir Nadi	3	%5,7
Ahmed Hamdi Başar	2	%3,7
Ziyaeddin Fahri	1	%1,8
Haşim Nahid Er--bil	1	%1,8
Ekrem Rize	1	%1,8
Ömer Rıza Doğrul	1	%1,8
Safaeddin Karanakçı	1	%1,8
Abidin Daver	1	%1,8
Salâaddin Güngör	1	%1,8
Toplam	54	%100

Tablo 66'da 1 Mart 1942 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili yazı yazmış olan köşe yazarlarının, köşe yazısı sayısına göre dağılımı yer almaktadır. Buna göre, Varlık Vergisi Kanunu'na köşesinde en fazla yer vermiş olan yazar veya köşe, %22,2 oran ile Hadiseler Arasında Felek köşesiyken; onu, %16,7 oran ile gazetenin başyazarı olan Yunus Nadi takip

etmektedir. Toplamda 8 kere Varlık Vergisi'ni köşesinde konu edinen Feridun Osman'ın ise, köşe yazılarını özellikle 1942 yılının Eylül, Ekim ve Kasım aylarında Varlık Vergisi Kanunu çıkmadan önce yazdığı tespit edilmiş, dolayısıyla bu kanunun çıkmasına zemin oluşturmak için kamuoyunu hazırlamaya çalıştığı düşünülmüştür. %11,1 oran ile gazetenin başköşesinde Varlık Vergisi ile ilgili köşe yazılarının isimsiz bir şekilde yayınlanması ise dikkate değerdir.

Rogers'ın yeniliğin yayılımı sürecine göre, köşe yazarlarının bu dönemde üstlendiği rol "değişim ajanları" olarak nitelendirilmektedir. Bu kişiler, yeniliğin topluma anlatılması ve toplum tarafından benimsenmesini sağlama işlevi üstlenmektedir (Rogers, 2003: 27). Özellikle mahlas kullanan ve değişim ajanı işlevi üstlenen yazarlar, o yenilik toplum tarafından kabul edildikten sonra görevlerini tamamlayarak ortadan kaybolmaktadır. Varlık Vergisi'nin konu edildiği bu çalışmada, yeniliğin yayılımı sürecine göre, yeniliğe ikna sürecinde kamuoyunu oluşturmada uzman olan değişim ajanları, köşe yazarları biçiminde ortaya çıkmakta ve işlevlerini yerine getirmektedirler.

Tablo 67. 1 Mart 1942- 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan gazete haber sayılarının aylık dağılımı

Tablo 67'de 1 Mart 1942 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında Varlık Vergisi Kanunu'na zemin hazırlayan ve onunla ilgili gazete haberlerinin aylara göre dağılımı yer almaktadır. Buna göre, 1942 yılının Kasım ayında çıkan bu kanunla ilgili en çok haber %10,5 oran ile 1943 yılının Ocak ayında yapılmıştır. Tabloda, 1942 yılının Mayıs ayında yayınlanan gazete haber sayısının yükseldiği, ancak Haziran ve Temmuz aylarında düştüğü görülmektedir. Bu düşüşün sebebinin, hükümet değişikliği ile ilgili

olduğu düşünülmektedir. Çünkü, Temmuz ayında Başbakan olan Refik Saydam'ın ani vefatı nedeniyle yerine Şükrü Saraçoğlu'nun ve yeni kabinesi göreve gelmiştir. 1942 yılının Kasım ayından itibaren yükselişe geçen Varlık Vergisi ile ilgili gazete haberlerinde, 1943 yılının Temmuz ayında ani bir düşüş yaşanmıştır. Bu düşüşe ise II. Dünya Savaşı seyrinin ve uluslararası dengenin değişiminin sebep olduğu düşünülmektedir. Çünkü, Temmuz ayında Müttefik Devletler'in İtalya'ya çıkarma yapmasıyla birlikte II. Dünya savaşının Mihver Devletlerinin aleyhine sonuçlanacağı öngörülmeğe başlanmıştır. Dolayısıyla, savaşın olası galibi Demokratik devletlerin olacağı öngörüldüğü için Varlık Vergisi'ni ödemediğinden dolayı çalışma mükellefiyetine tâbi tutularak Aşkale'ye gönderilen mükelleflerin listelerinin yayınlanmasının sonlandırıldığı düşünülmektedir. 1943 yılının Aralık ayında, Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili çıkan gazete haber sayılarının artış göstermesi ise, verginin tasfiyesiyle ilgili sürecin başlatılmasıyla ilişkilendirilebilir. Nitekim, Varlık Vergisi'nin kaldırıldığı 1944 yılının Mart ayında da kısmi bir yükseliş gözlenmiş; daha sonraki süreçte ise gazete haberlerinin azalarak olayın sönümlendiği görülmüştür. Rogers'ın (2003) ortaya koyduğu yeniliğin yayılması sürecine göre, yeni düşünceler ve yenilikler sosyal sistemde iletişim kanalları aracılığıyla yayılmaktadır. Bu yayılımın ilk aşamasını oluşturan "bilgi" süreci, bireyin ortaya çıkan yeniliğin ne olduğu ve ne işe yaradığıyla ilgili bilgi sahibi olmasıyla başlamaktadır. İkinci aşama olan "ikna" sürecinde, birey yeniliğin kendisi için olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirerek, yeniliğe karşı tutumunu biçimlendirmektedir. Üçüncü aşamadaki "karar" sürecinde, birey yeniliğe karşı kendini konumlandırarak, yeniliği kabul veya reddettiğine dair kararını vermektedir. Dördüncü aşama olan "uygulama" sürecinde, yeniliğe karşı kendini konumlandıran birey, yeniliği kabul ettiyse onu uygulamaya başlamaktadır. Son aşama olan "onay" sürecinde ise, birey verdiği kararı onaylayarak pekiştirmektedir (Rogers, 2003: 169). Rogers'ın geliştirdiği bu teoriye göre, Varlık Vergisi ile ilgili "bilgi" süreci, ilk haberin 1942 yılının Nisan ayında çıkmasından dolayı o tarihte başlamış ve onu "ikna" süreci takip etmiştir. Halkın "ikna" sürecinin tamamlandığı düşünüldüğü için 12 Kasım 1942 tarihinde Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarıldığı gazetede duyurularak "karar" sürecine geçilmiştir. 22 Aralık 1942 tarihinde çıkan haber metninde, Varlık Vergisi uygulamasının millet tarafından haklı görüldüğü ve onaylandığı ifade edilerek, "onay" sürecine gelinmiştir. Dolayısıyla, halk için yeni bir uygulama olan Varlık Vergisi Kanunu, Rogers'ın ortaya koyduğu yeniliğin yayılımı süreçleri ile uyum göstermektedir.

SONUÇ

20. yüzyılın en ilgi çekici siyasi hareketlerinden biri olan faşizm, ideolojik düzeydeki eklektikliği, hareket düzeyindeki farklı teknikleri ve söylem düzeyindeki yaygınlığı açısından akademik literatürün en tartışmalı konuları arasında yer almaktadır. Bu muğlaklığı, faşizmi, hem çekici kılmakta hem de analitik çözümleme açısından aynı derecede araştırmacıyı zorlamaktadır.

En tipik görünümü ile 20. yüzyılın başında Almanya ve İtalya'da ortaya çıkan faşizm, bu ülkelerde rejimin adını tanımlarken; özellikle Avrupa'nın ve dünyanın diğer bölgelerinde ideolojinin, hareketin veya partinin ismini nitelendirmek için kullanılmıştır. Tüm bu çeşitliliğin yanı sıra rejimin, partinin veya hareketin bir ismi olarak anılmayan yerlerde de faşizm, gündelik hayatın sıradan dilinde her an karşımıza çıkan ayrımcı bir söylem üretmiştir.

20. yüzyıl halk kitlelerinin daha önce tarihte hiç görülmemiş bir biçimde siyasal iktidar yarışında önemli rol üstlendiği dönemdir. Bu nedenle, halk üzerinde söylemsel ve zihinsel kontrol kurma, iktidar yarışında hegemonya ve hâkimiyet kazanmanın en temel yollarından biri haline gelmiştir. Dolayısıyla, hem parlamenter demokratik sistemlerde hem de otoriter-totaliter rejimlerde propaganda, geniş halk tabanlarına ulaşmak için kullanılan en etkili araçlardan biri olmuştur. Parlamenter demokratik sistemlerde propaganda genel olarak siyasi kültüre entegre edilerek örtük bir biçimde yapılır. Çünkü bu tür sistemlerde propagandaya yüklenen pejoratif anlamdan dolayı bilgi akışının kontrolü aldatmaca ve sahtelikle ilişkilendirilir. Totaliter rejimlerde ise propaganda daha aşikâr ve görünebilirdir. Bu ülkelerde, propaganda yöntemlerinden korkuya başvurma, bir otoriteye referans, rasyonalizasyon, kasıtlı muğlaklık, damgalama ve günah keçisi yöntemlerinin tercih edildiği görülmektedir.

20. yüzyılın siyasal iktidar yarışında halkın üstlendiği rol, aynı zamanda kitle iletişim araçlarının da önemini arttırmıştır. Bu nedenle siyasal iletişim, hegemonya kurmak isteyen her iktidarın etkili olmak zorunda olduğu bir alan haline gelmiştir. Totaliter rejimlerden biri olan faşizm, halk kitleleri üzerindeki hegemonik kontrolünü kitle iletişim araçları aracılığıyla ürettiği söylem üzerinden gerçekleştirmektedir. Faşizmin en önemli kaynakları olan etnik, milliyetçi ve ırkçı söylemler kitle iletişim araçlarınca egemen ideolojinin "bizlik" tanımını ön plana çıkararak, "öteki"leştirdiği grupları kimlik üzerinden tanımlamaktadır. Kimlik tanımlarını yeniden üreten medya, özellikle kriz ve çatışma dönemlerinde nefreti ötekilere yönlendirmekte, linç atmosferi

yaratmaktadır. Dolayısıyla bu atmosfer içinde ötekilere karşı yabancı düşmanlığı besleyen nefret söylemi, meşru ve doğal olarak kabul edilmekte ve içselleştirilmektedir.

İletişimde veya söylemde konuları kimin kontrol ettiği veya değiştirdiği önemlidir. Söylemler üzerinde daha çok etkili olabilen güçler, doğal olarak daha güçlü olacağından, eleştirel söylem çözümlemesinin amaçları arasında en önemlilerinden biri kuvvet ilişkilerini ortaya çıkarmaktır. Bu nedenle, eleştirel söylem çözümlemesi öncelikle güç istismarının söylem boyutunu ve bunun sebep olduğu adaletsizliği ve eşitsizliği incelemektedir. Güçlü grup, eylem ve biliş düzeyinde diğer grupların zihinlerini etkileyerek onların özgürlüklerini sınırlandıracak şekilde kontrol kurabilmektedir. Modern ve çoğu zaman daha etkili olan bilişsel kontrol, başkalarının fikrini kendi çıkarlarına göre değiştirmeye yönelik ikna etme, taklit etme ya da manipülasyon gibi stratejileri içerir. Bilişsel düzeyde zihin kontrolü çoğunlukla manipülatif değil; doğal, kabul edilebilir görünen rutin, günlük metin biçimleri ve konuşmalar etrafında sağlanmakta, çoğaltılmakta ve yaygınlaştırılmaktadır.

Çalışmanın konusunu oluşturan 1942 Varlık Vergisi, zengin bir literatür tartışmasına konu olan Tek Parti döneminde, II. Dünya Savaşı'nın yarattığı özgül koşullarda hayata geçirilen bir hükümet politikasıdır. Bu dönemde, Türkiye'deki iç politika olayları II. Dünya Savaşı'nın gidişatına ve sonucuna bağlı olarak şekillenmiştir. Türkiye'yi savaş dışında tutma amacıyla savaşta güçlü olan ve ön plana çıkan tarafa eğilim gösterilerek, iç politika ona göre düzenlenmiştir. Tek Parti dönemi, özellikle 1930'lardan sonra, ekonomide devletçilik modeli sebebiyle otoriter bir rejim olarak nitelendirilen bir dönemdir. Bu dönem, devlet kurumlarında ve cumhuriyetin lider kadrosu içinde "Türklük" vurgusunun yoğunluğundan ve zaman zaman döneminin Avrupa faşizmini andıran uygulamalara yer vermesinden dolayı faşist rejimlere öykünen bir rejim olduğu iddiasıyla eleştirilmektedir. Bu iddiaların en büyük dayanaklarından biri de II. Dünya Savaşı'nın yarattığı ekonomik kötü gidişatı tersine çevirmek için hükümetin piyasaya mali araçlarla müdahale etmeye çalışması olmuştur. Bu müdahale araçlarından biri olarak çıkarılan 1942 Varlık Vergisi, bazı sosyal bilimciler tarafından Tek Parti döneminin faşizan uygulamalarının en önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilmiştir. Her ne kadar kamunun genel iyiliği göz önüne alınarak bu kanunun çıkarıldığı hükümet yetkilileri tarafından ifade edilse de kanunun uygulamasında görülen tarh edilen verginin objektif ölçütlere göre toplanmaması, vergiyi ödeme süresinin kısalığı ve vergiyi ödeyemeyenlerin çalışma mükellefiyetine tabi tutulması evrensel hukuki ölçütler açısından bir çok sakıncayı

içinde barındırmaktadır. Ayrıca, hükümet yetkililerinin beyanatları ve kanun metninden bağımsız olarak, kanunun çıkmasına zemin hazırlayan, kamuoyunu oluşturan ve o dönem için hükümet yanlısı olarak nitelendirilen Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan haber ve köşe yazıları incelendiğinde, Varlık Vergisi Kanunu'nun resmîyette ifade edildiğinde daha farklı bir anlam taşıdığı görülmektedir.

1942 Varlık Vergisi, kanun metni ve hükümet yetkililerinin beyanatları göz önüne alınarak incelendiğinde, Tek parti rejiminin Avrupa faşizmine öykündüğünü dile getiren sosyal bilimcilerin iddialarına yeterli kanıt teşkil edecek bir mahiyette olmadığı görülmektedir. Ancak, Tek Parti döneminde hükümetin sıkı denetimine sahip gazetelerin haber metinleri, köşe yazıları ve değerlendirmeleri dikkate alındığında, gündelik hayatın sıradan söylem üretiminde Avrupa faşizmini andıran ve yer yer faşizan söyleme konu olan bir dilin yaygınlığı açıkça göze çarpmaktadır.

Çalışmada, Tek Parti döneminde çıkarılan Varlık Vergisi, bu dönemin kamuoyunu şekillendiren ve zihinleri yönlendiren araçlardan biri olan Cumhuriyet Gazetesi'nin, 1 Mart 1942 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında yer alan köşe yazıları ve haber metinleri üzerinden incelenmiştir. Tek parti hükümetinin basın üzerinde sıkı bir denetim kurduğu bu dönemde, Varlık Vergisi'nin kanunlaşmadan önceki döneme ilişkin gazetelerin yaklaşımı enflasyon, vurgunculuk ve karaborsanın derinleştirdiği ekonomik kötü gidişat üzerinden toplumsal sorunlara değinmek olmuştur. Kanunun yayınlanması ve uygulamaya geçilmesinden sonra ise, aşırı kazançların vergilendirilmesinin sosyal adalet açısından gerekli olduğu, ekonomik ve toplumsal alandaki sorunların asıl kaynağının hükümet politikalarından değil; vergide adaletin sağlanamaması olduğu vurgusu haber metinlerinde ve köşe yazılarında sıklıkla dile getirilmekte; kanunun bu haliyle uygulanmasının haklı ve zorunlu olduğu okuyucuya anlatılmaktadır.

Ancak, Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi Kanunu'nun kamuoyunda ilk tartışılmaya başladığı tarihten, uygulamadan vazgeçilmesi ve tartışmaların sönümlenmesine kadar geçen tarih aralığı söylem- tarihsel bir yaklaşımla eleştirel söylem çözümlemesine tâbi tutulduğunda, Tek Parti döneminin faşizan karakter taşıdığına ilişkin iddiaların nereden kaynaklandığı daha iyi anlaşılmaktadır. Hükümet yetkililerin beyanatlarında ve bu beyanatlara dayanan haber metinleri ve köşe yazıları çözümlendiğinde sıradan gündelik hayatın içinde bir ayrımcı dilin olduğu ve faşizan bir söylemin geliştiği görülmektedir.

Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili Cumhuriyet Gazetesi'nde 1 Mart 1942 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında çıkan haber metinlerini ve köşe yazılarını inceleyen bu çalışma, o dönemde tüccar genelinde ve gayrimüslim özelinde ayrımcı bir söylemin ortaya çıktığını saptamıştır. Çalışma, 29 aylık süreci üç ana döneme ayırarak incelemiştir: İlk dönem Varlık Vergisi Kanununa zemin hazırlayan 1 Mart 1942 ile kanunun çıkarıldığı 11 Kasım 1942'ye kadar olan kamuoyunu bilgilendirme ve ikna sürecidir. İkinci dönem, 12 Kasım 1942 ile 30 Haziran 1943 tarihleri arasında, Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan haber metinleri ve köşe yazılarının kamuoyunda onay sürecini işlettiği dönemdir. Üçüncü dönem ise, 1 Temmuz 1943 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında, Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili haber metinleri ve köşe yazılarının, önceki dönemlere göre hem sayıca azaldığı hem de söylem düzeyinde ayrımcı dilin hafiflediği bir süreç olarak karşımıza çıkmıştır.

1 Mart 1942 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasındaki 29 aylık süreçte haber metinleri ve köşe yazıları eleştirel söylem çözümlemesine tâbi tutulduğunda, tüccar sınıfına yüklenen hüküm %34,6 oran ile "(Gayrimüslim) Tüccar Varlık Vergisi'ni ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamındaki dokuzuncu hüküm olduğu görülmektedir. Bu hükümde, vergisini ödemeyerek çalışma mükellefiyetine tâbi tutulan mükelleflerin vergisini ödeme hususunda iyi niyet göstermedikleri ve bu sebepten dolayı cezalandırılması gerektiği fikri işlenmiştir. Dönem boyunca yükleme stratejisindeki "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." yedinci hüküm %20,7 oranı ile işlenmiştir. Dolayısıyla, vurgunculuk yaparak piyasada enflasyonist baskıya sebep olan tüccarın suç işlediği düşüncesi kamuoyuna benimsetilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü hüküm %14,3 oranı ile tespit edilmekte, tüccar gayri milli bir unsur olarak ilan edilerek kamunun genel iyiliğini tehdit eden bir varlık olarak öne sürülmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesinin argümantasyon stratejisine göre, bu dönemde, ayrımcı dilin %19,3 ile sayılar üzerinden üretildiği görülmekte ve çalışma mecburiyetine tâbi tutulan ve Aşkale'ye gönderilen mükelleflerin isim listelerinin ilan edildiği haber metinlerine rastlanmaktadır. İsim listelerinde ifşa edilen mükelleflerin ise, gayrimüslim olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca, haber metinlerinde ve köşe yazılarında her ne kadar bu verginin azınlıklara karşı olmadığı ifade edilse de söylemler çözümlemeye tâbi tutulduğunda, İstanbul piyasasının kozmopolit yapısının hedef gösterildiği görülmektedir. Bu hedef göstermenin, yer yer milli kimlik vurgusu ve milli ekonominin inşa edilmesi gerekliliği

düşüncesi ile desteklendiği göz önüne alındığında, çalışma bulgularından çıkan %16,6'lık orana sahip yabancı düşmanlığı daha açık bir hale gelmektedir.

Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkmasından önce, 1 Mart 1942 ile 11 Kasım 1942 tarihlerini kapsayan dokuz aylık süreçte, faşizan söylemin unsurları olan önyargı ve ötekileştirme bağlamında ayrımcı bir dilin Cumhuriyet Gazetesi haber metinlerinde ve köşe yazılarında işlendiği görülmektedir. Haksız kazanç vurgusu ile başlayan bu süreç, haksız kazanç yapanların cezalandırılması tehdidi ile devam etmiş; daha sonra milli kimlik vurgusu, Yahudilik ile kapitalizm arasındaki ilişkinin vurgulanması, İstanbul piyasası ile Ankara piyasasının karşılaştırılması, İstanbul piyasasında oluşan haksız kazancın ekonomide yarattığı sorunlar üzerinden haksız kazancın cezalandırılmasına ilişkin kanun talebi ve Milli Şef İnönü'nün bu taleplere ilişkin görüşlerini bildirmesi ile sonuçlanmıştır. Dokuz aylık süreçte tüm bu haber metinlerinde ve köşe yazılarında, haksız kazançla ilişkilendirilen ötekileştirilen dış grup, tüccarlar ve tüccar sınıfı içindeki gayrimüslimlerdir. Bu dönemde faşizan söylemin ayrımcı dili, yükleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar suç işlemeye yatkındır." anlamındaki %41,4 oran ile yedinci hükümdür. Kanunun çıkmasından önceki dokuz aylık süreçte haksız kazanç elde eden tüccarın suç işlediği, dolayısıyla, cezalandırılması gerektiği vurgusu; kanunun çıkarılmasından bir ay öncesinde haksız kazancın cezalandırılması yerine tüccarın vergilendirilmesi gerektiği düşüncesine yerini bırakmıştır. "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." anlamındaki ikinci ayrımcı hüküm %19,6 oranı ile bu dönemin haber metinlerinde ve köşe yazılarında yer almaktadır. Dolayısıyla, faşizan söylemin ötekiyi düzen bozan ve düzeni tehdit eden olarak sunması, ötekiye yasaları, kültürü, ahlakı ve gelenekleri tahrip eden anlamını yüklemesi; bu dönemin haber metinleri ve köşe yazılarında tüccarın ticaretteki gayri ahlakî tutumu üzerinden işlenmektedir. "(Gayrimüslim) Tüccar, II. Dünya Savaşı boyunca ortaya çıkan ekonomik krizden sorumludur." anlamındaki birinci ayrımcı hüküm bu dönemin yazılarında %12,7 oranı ile karşımıza çıkmakta, tüccarın ekonomik kötüye gidişin sorumlusu olarak tutulduğu görülmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesinin argümantasyon stratejisi açısından en çok vurgulanan konu, %15,9 oran ile tehlike-zarardır. Tüccarın ekonomide görülen enflasyonist baskıdan sorumlu tutulması, bu dönemde ayrımcı söylemin %11,1 ekonomi ve %11,1 yük konu alanlarında ön plana çıkmasına yol açmıştır. Tüccarın bu dönemdeki ticari faaliyetlerinin yarattığı ekonomik tehlike ve yükün bertarafı, haber metinleri ve köşe yazılarında %14,3 ile kanun konu alanını ön plana çıkarmış; tüccarın haksız

kazancının cezalandırılması gerektiği vurgusu giderek bu kazancın ekonomiye yarar sağlayacak bir vergi düzenlemesi ile çözülebileceği fikrinin gelişmesini sağlamıştır.

Yeniliğin yayılımı süreçlerine göre, verginin çıkarılmasından önceki bu dokuz aylık dönem ikna sürecini oluşturmaktadır. Nisan ve Mayıs aylarında gözlemlenen Cumhuriyet Gazetesi'nde konu ile ilgili haber ve yazı yoğunluğu, Haziran ve Temmuz ayında düşüşe geçmiştir; ancak Ağustos sonrası hem haber sayıları artmış; hem de haberlerde işlenen ayrımcı dilin niteliği yoğunlaşmıştır. Haziran ve Temmuz aylarında vergi kanununa zemin hazırlayan haber ve yazılardaki düşüşün ani kabine değişikliği olduğu düşünülmektedir. Çünkü, Başvekil Refik Saydam'ın ani ölümü ülke gündemini değiştirmiş ve bu iki aylık süreçte Saraçoğlu hükümetinin kurulması ile kamuoyu meşgul olmuştur. Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarılmasından önceki bu dokuz aylık dönemde sadece tüccarın değil, genel olarak kapitalizmin bir sistem olarak eleştirildiği, Yahudilik ile kapitalizm arasında bir ilişki kurulmaya çalışıldığı göze çarpmaktadır. Bu dönemde ekonomik kötü gidişattan sorumlu tutulan tüccara, haber metinleri ve köşe yazılarında sıklıkla ve ağırlıklı referans verildiği gözlemlenirken; kanunun vergi mükellefleri arasında yer alan çiftlik ağalarından bahsedilmemiş olması da ilginçtir. Haber metinlerinde, ekonomik gidişatı düzeltmeye yönelik haksız kazancın vergilendirilmesine ilişkin mükellefler arasında çiftlik ağalarına yer verilmesi, sadece kanunun çıkmasından on gün önce Cumhurreis İnönü'nün beyanatında rastlanmaktadır. Bu durum, vergiye zemin hazırlayan dönemin haber metinleri ve köşe yazılarının ortaya koyduğu ayrımcı dili açıklaması açısından özel bir önem taşımaktadır. Tüm bunlara ek olarak, Feridun Osman isimli köşe yazarının ikna sürecinde üstlendiği rol de oldukça ilginçtir. Toplamda 8 kere Varlık Vergisi'ni köşesinde konu edinen Feridun Osman'ın, köşe yazılarını özellikle 1942 yılının Eylül, Ekim ve Kasım aylarında Varlık Vergisi Kanunu çıkmadan önce yazdığı tespit edilmiş, dolayısıyla, bu kanunun çıkmasına zemin oluşturmak için kamuoyunu hazırlamaya çalıştığı düşünülmüştür. Yazılarında kullandığı ayrımcı dil ile dikkati çeken Feridun Osman'ın Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkmasından sonra bu kanun ve konu ile ilgili yazmayı tamamen bıraktığı da saptanmıştır. Ayrıca bu dönemde, Feridun Osman'ın köşe yazılarının yanı sıra diğer köşe yazarlarının da kamuoyunu oluşturmak için Varlık Vergisi Kanunu'na zemin hazırlayacak yazılarını yoğunlaştırdıkları görülmektedir. Yeniliğin yayılımı sürecine göre, yeniliğe ikna sürecinde kamuoyunu oluşturmada uzman olan değişim ajanları, köşe yazarları biçiminde ortaya çıkmakta ve işlevlerini yerine getirmektedirler.

Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarıldığı ve uygulamaya geçildiği 12 Kasım 1942 ile 30 Haziran 1943 tarihlerini kapsayan yedi aylık süreçte, Cumhuriyet Gazetesi haber metinleri ve köşe yazıları faşizan söylemin unsurları olan önyargı, ötekileştirme ve yabancı düşmanlığı bağlamında çözümlenmiştir. Varlık Vergisi Kanunu'nun duyurulması ile başlayan süreç, kanunun halk tarafından onaylandığının vurgusu ile devam etmiş; Varlık Vergisi'ni ödemeyenlerin çalışma mükellefiyetiyle cezalandırılacağı; çalışma mükellefiyetine tâbi olanların listelerinin açıklanması; Varlık Vergisi'ni ödemeyenlerin iyi niyetli olmadığı ve bu uygulamanın haksız bir uygulama olmadığı vurgusundan sonra çalışma kampına gönderilenlerin listesinin yayınlanması ile sona ermiştir. Yedi aylık süreçte tüm bu haber metinlerinde ve köşe yazılarında, haksız kazançla ilişkilendirilen ve ötekileştirilen dış grup "gayrimüslimler" olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde çalışma mükellefiyetine gönderilen mükelleflerin listeleri yayınlanmış ve bu listelerde yer alan kişilerin gayrimüslim olduğu görülmüştür. Bu dönemde faşizan söylemin ayrımcı dili, yükleme stratejisinde "(Gayrimüslim) Tüccar Varlık Vergisi'ni ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamındaki %57,6 oran ile dokuzuncu hükümdür. Dolayısıyla, bu dönemde Varlık Vergisi'ni ödemeyen tüccarın iyi niyetli olmadığı ve cezalandırılmayı hak ettiği vurgusu yapılmıştır. "(Gayrimüslim) Tüccar diğer sosyal gruplara göre ayrıcalıklıdır ve milleti için yeterince fedakârlıkta bulunmamaktadır." anlamındaki sekizinci hüküm %12 oran ile bu dönemde en çok işlenen ikinci hükümdür. Bu hükmün, Kurtuluş Savaşı ve II. Dünya Savaşı sırasında tüccar sınıfı haricindeki diğer sosyal sınıfların kan ve mal fedakârlığında bulunduğu, tüccar sınıfının ise böyle bir fedakârlıkta bulunmadığı için bu vergiyi ödeyerek sosyal adaleti sağlaması gerektiği düşüncesi ile şekillendiği görülmektedir. Kamuoyunda kabul gören bu düşünceler "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü hüküm ile desteklenmiş, bu dönemin haber metinleri ve köşe yazılarında %9,6 oran ile bu hüküm yer almıştır. Söylem- tarihsel yaklaşımın argümantasyon stratejisi açısından bu dönemde en çok vurgulanan konular %26,2 sayılar ve %23,5 ile yabancı düşmanlığıdır. Varlık Vergisi'nin çıkmasından önceki dönemde %8,7 olan yabancı düşmanlığının; verginin çıkmasından sonraki dönemde haber metinleri ve köşe yazılarında daha çok artışa geçtiği gözlemlenmektedir. Bu dönemde, konu alanları olarak sayılar ve yabancı düşmanlığındaki artış çalışma mükellefiyetine tâbi tutulan mükellef listelerinin yayınlanması ile ilişkilidir. Kanunun çıkarılması ve uygulanmasını kapsayan bu yedi aylık dönemde en çok işlenen konu

alanlarından biri de %8,5 oranı ile fayda konu alanıdır. Verginin çıkmasından önceki dönemde, ekonomik kötü gidişattan sorumlu tutulan haksız kazanç sahibi tüccarların; kanunun uygulanma döneminde sebep oldukları zararı tazmin için vergiye muhatap oldukları, böyle bir verginin toplanmasının ekonominin feraha çıkmasına ve toplumun genel iyiliğine yapacağı katkılar haber metinleri ve köşe yazılarında çokça işlenen konulardan biri olmuştur.

Yeniliğin yayılımı süreçlerine göre, verginin çıkarılması ve uygulamaya geçildiği dönem uygulama ve onay sürecini oluşturmaktadır. Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarılmasından önceki ikna sürecinde haksız kazancın muhatapları olarak, tüccar, gayrimüslim tüccar ve Yahudiler üzerinden yürütülen referanslar; Varlık Vergisi Kanunu'nun metninde yer almamakta; haksız kazanç sebebiyle vergiye tâbi tutulanlar "büyük kazançlı" tabiriyle tanımlanmaktadır. Sadece kanun metni söylem çözümlemesine alındığında ikna ve uygulama süreçlerinde yürütülen ayrımcı dil gözlenemeyecektir. Ancak, eleştirel söylem çözümlemesinde söylem tarihsel yaklaşımın başarısı tam da bu noktadadır. Çünkü bu yaklaşım, ele alınan konuyu art zamanlı inceleyerek söylemi tarih ile ilişkilendirmekte ve incelenen sosyal olayın daha derinlikli bir biçimde kavranmasına olanak vermektedir. İkna sürecinde Cumhuriyet Gazetesi köşe yazılarında göze çarpan yabancı düşmanlığı, uygulama ve onay sürecinde gözle görülür bir biçimde etkisini kaybetmiştir. Bu dönemde yabancı düşmanlığı konu alanının köşe yazılarından ziyade haber metinlerinde işlenmesinin sebebi, halkın uygulanacak vergiye muhatapın gayrimüslim tüccar olduğu kanaatinin benimsetilmiş olması ile açıklanabilir. Bu uygulama ve onay dönemindeki yabancı düşmanlığı göstergelerinin artışı haber metinleri ile ilgilidir. Bu dönem için özellikle bahsedilmesi gereken bir diğer husus ise, ikna süreci boyunca yabancı düşmanlığı konu alanının "Yahudi" kimliği üzerinden tanımlanması, haber metinleri ve köşe yazılarında Rum ve Ermeni kimliklerine ilişkin referanslara yer verilmemiş olmasıdır. Ancak, verginin uygulama aşamasında gayrimüslim olarak nitelendirilen diğer etnik ve dini kimliklerin de çalışma mükellefiyetine tâbi tutulduğu gözlemlenmiştir. İkna sürecinde, gayrimüslim tanımlamasında, sadece "Yahudi" kimliğinin ön plana çıkarılması II. Dünya Savaşı atmosferi içinde dünya konjonktüründeki yaygın tutumla ilişkilendirilebilir. Nitekim, II. Dünya Savaşı'nın seyrini Mihver Devletleri aleyhine değiştiren İtalya Cephesi'nin açılması sonrası, bu çalışma mükellefiyetine gönderilen mükelleflerin isimlerinin gazete haber metinlerinde yayınlanması sonlandırılmıştır. Savaşın üstünlüğünün faşist diye nitelenen devletlerden demokrat olarak görülen devletlere geçmesi, Türk basınında

faşizan söylemlerin yoğunluğunu da çalışmanın incelediği bir sonraki dönemde genel olarak düşürmüştür.

Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarıldığı ve uygulamaya geçildiği 1 Temmuz 1943 ile 31 Temmuz 1944 tarihlerini kapsayan on üç aylık süreçte, Cumhuriyet Gazetesi haber metinleri ve köşe yazıları faşizan söylemin unsurları olan önyargı, ötekileştirme ve yabancı düşmanlığı bağlamında çözümlenmiştir. Bu dönem, Cumhuriyet Gazetesi'ndeki Varlık Vergisi ile ilgili haber sayılarının azaldığı ve faşizan söylemin ayrımcı dilinin etkinliğini yitirdiği bir dönem olarak gözlenmiştir. Varlık Vergisi'nin tasfiyesinin duyurulduğu bu dönemde söylem- tarihsel yaklaşımdaki yüklemleme stratejine göre en çok kullanılan ayrımcı hüküm %40 oran ile "(Gayrimüslim) Tüccar Varlık Vergisi'ni ödeme hususunda diğer sosyal gruplara nazaran yeterince istekli değildir." anlamındaki dokuzuncu hükümdür. Bu hükmü, %20 oran ile "(Gayrimüslim) Tüccar açgözlüdür; sadece kendi çıkarını düşünmekte, milletini düşünmemektedir." anlamındaki üçüncü hüküm takip etmektedir. %16 oran ile "(Gayrimüslim) Tüccar ahlaki açıdan yozlaşmıştır; bu durum, milletin ahlaki ve kültürel değerlerine zarar vermektedir." anlamındaki ikinci hüküm, bu dönemin haber metinleri ve köşe yazılarında en sık karşılaşılan ayrımcı hükümlerdendir. Söylem- tarihsel yaklaşımın argümantasyon stratejisine göre, verginin tasfiyesine ilişkin bu on üç aylık dönemde, en çok işlenen konu alanları %29,1 oranı ile sayılar; %16,6 oran ile kültür ve %12,5 oran ile yüküdür. Bu dönemde, Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan haber metinleri ve köşe yazılarında sayılar konu alanının bir önceki döneme göre etkinliğini koruduğu görülmektedir. Ancak, kanunun çıkarılması ve uygulanması döneminde çalışma mükellefiyetine tâbi tutulan mükelleflerin isimleri açıkça ilan edilmesine rağmen; verginin tasfiye edilmesi sürecinde çalışma mükellefiyeti sebebiyle kamplara gönderilen mükelleflerin isim listeleri yayınlanmamış, sadece sayı olarak haber metinlerinde verilmiştir. Dolayısıyla, argümantasyon stratejisinde yabancı düşmanlığı konu alanının %4,2'ye düştüğü izlenmektedir. Bu dönemde, haber metinleri ve köşe yazılarında, yabancı düşmanlığı konu alanı önceki dönemlere göre en düşük orana sahiptir. 1943 yılının Aralık ayında, Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili çıkan gazete haber sayılarının artış göstermesi, verginin tasfiyesiyle ilgili sürecin başlatılmasıyla ilişkilendirilebilir. Nitekim, Varlık Vergisi'nin kaldırıldığı 1944 yılının Mart ayında da kısmi bir yükseliş gözlenmiş; daha sonraki süreçte ise, gazete haberlerinin azalarak olayın sönümlendiği görülmüştür.

Tek Parti döneminin II. Dünya Savaşı'nın yarattığı olumsuz ekonomik ve toplumsal sorunlara çare üretmek için mali alanda gerçekleştirdiği 1942 Varlık Vergisi ile ilgili verginin çıkarılması için ortamın hazırlandığı ve kanunun çıkarıldıktan sonraki uygulama biçimi göz önüne alındığında, akademik literatürde üç ana eğilim ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, Varlık Vergisi'nin, Türk-azınlık ayrımına dayanmadığı fakat, bu uygulamada çiftçi ile kent burjuvazisi, Anadolu tüccarı ile İstanbul tüccarı arasında birinciler lehine ve ikinciler aleyhine belirli bir ayırımın yapıldığını iddia eden Boratav ve Keyder'in görüşleri çerçevesinde gelişen eğilimdir. Boratav, her ne kadar kanun lafzında Türk-Müslüman ve azınlık-gayrimüslim tanımlamaları geçmese de, Varlık Vergisi'nin uygulama biçiminin Anadolu kökenli toprak ve ticaret unsurları için elverişli bir ortamı sağladığını iddia etmektedir. Çalışmanın eleştirel söylem çözümlemesinde 1 Mart 1942 ile 11 Kasım 1942 tarihleri arasındaki kamuoyunun ikna sürecinde Ankara piyasasına karşı İstanbul piyasasının vurgunculukla suçlanması ve bu süreçte argümantasyon stratejisinde kullanılan yabancı düşmanlığı konu alanının %8,7 orana sahip olması Boratav'ın savını destekler niteliktedir.

Varlık Vergisi ile ilgili farklı değerlendirmelerin ikinci eğilim, Aktar ve Akar'ın ifade ettiği bu verginin o dönemdeki "Türkleştirme" politikaları içinde yer alan "azınlık karşıtı" uygulamalardan biri olduğudur. Aktar'ın da işaret ettiği gibi Varlık Vergisi, kanunun hazırlanışı; TBMM'de kabulü; o dönemin yayın organlarında desteklenmesi; vergi mükelleflerinin ve ödenecek miktarı belirleyen komisyonların çalışma biçimleri; vergi mükelleflerinin isimlerinin ve vergi miktarının ilan edilmesi; verginin ödeme süresi; vergi borcunu ödemeyenlerin mallarının haczedilerek icra yolu ile satışı ve bütün bunlara rağmen vergi borcunu ödeyemeyen mükelleflere borçlarını "bedenen çalışarak ödetmek" amacıyla çalışma kamplarına gönderilmeleri gibi, pek çok alt süreçleri içermektedir. Varlık Vergisi Kanunu'nun tüm bu alt süreçleri, kanun ile ilgili farklı değerlendirmelerin ortaya çıkmasının en büyük sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada, eleştirel söylem çözümlemesinde, Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarıldığı ve uygulamaya geçildiği 12 Kasım 1942 ile 30 Haziran 1943 tarihleri arasında haber metinleri ve köşe yazılarında argümantasyon stratejisinde kullanılan yabancı düşmanlığı konu alanı %23,5 oranına sahiptir. Bu dönemde, haber metinlerinde çalışma mükellefiyetine tâbi tutulan mükellef listelerinin yayınlanması ve hemen hemen tüm listelerin gayrimüslim tüccardan oluşması Aktar ve Akar'ın Varlık Vergisi Kanunu'nun uygulanmasındaki alt süreçlerin azınlık karşıtı bir mahiyet taşıdığı iddialarını desteklemektedir.

Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili literatüre hâkim olan bir üçüncü eğilim ise, bu verginin II. Dünya Savaşı sırasında ortaya çıkan ekonomik güçlükten kaynaklandığını, bu dönemde tüccarın yanı sıra çiftçinin ve sabit gelirli vatandaşların da vergilendirildiğini, bu vergi ile ilgili olumsuz kaniya uygulamadaki aksaklıkların sebep olduğunu ifade eden, Ortaylı ve Kayra'nın görüşleri etrafında toplanmaktadır. Çalışmada, eleştirel söylem çözümlemesinde, Varlık Vergisi Kanunu'nun tasfiye edildiği dönemi kapsayan 1 Temmuz 1943 ile 31 Temmuz 1944 tarihleri arasında haber metinleri ve köşe yazılarında argümantasyon stratejisinde kullanılan yabancı düşmanlığı konu alanının %4,2 olması ve bu dönemde kullanılan faşizan söylemin ayrımcı dilinin yoğunluğunun giderek azalması, bu üçüncü eğilimi desteklemiştir. Bu dönem çalışma mükellefiyetine tâbi tutulan mükelleflerin isim listelerinin yayınlanmasından vazgeçilerek; bedenen çalışmaya gönderilen mükelleflerin aidiyetlerinin anlaşılmasına olanak vermeyecek biçimde sadece sayılar üzerinden ifade edilmesi, Varlık Vergisi'nin tüm toplumsal kesimlerin yüklendiği vergilerden herhangi bir farkı olmadığı izlenimini kuvvetlendirmiştir.

Faşizan söylem, II. Dünya Savaşı öncesinde ve boyunca "aleni" bir biçimde ifade edilirken, II. Dünya Savaşı sonrası dönemde ırkçı ve antisemit söylemlerin hukuk ihlali olarak görülmesinden ve faşist hareket ya da partilerin kendilerini demokrat olarak gösterme ihtiyaçlarından dolayı "örtük" bir hal almıştır. Dolayısıyla, iki savaş arası dönemde Yahudiler gibi dışlanan gruplar "aleni" bir biçimde hedef gösterilirken, savaş sonrası dönemde faşizan söylemde bu gruplar, sosyal ve ekonomik problemlerin sebebi olarak gösterilmiş, bu söylem, toplumda onlara karşı bir önyargının gelişmesine neden olmuştur. Tek Parti döneminin uygulaması olan 1942 Varlık Vergisi Kanunu ile ilgili Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan haber metinleri ve köşe yazıları incelendiğinde, dışlanan grupların sosyal ve ekonomik problemlerin sorumlusu ve milli ve ahlakî değerlere aykırı olduğu düşüncesi işlenmekte; dolayısıyla, bu gruplara karşı "aleni" bir faşizan söylemden ziyade, "örtük" bir faşizan söylemin işletildiği düşünülmektedir.

Varlık Vergisi'ne ilişkin tüm bu tartışmalar ve çalışma bulguları göz önüne alındığında, Tek Parti dönemindeki Türk basınının zaman zaman gündelik hayatın sıradan söyleminde her an karşılaşılabilecek bir faşizan söylem ürettiği görülmektedir. Ancak, Tek Parti döneminin yer yer faşizan saikler taşıdığı iddiasıyla, Türk basınındaki faşizan söylem üretiminin sadece Tek Parti dönemi ya da sadece Varlık Vergisi özelinde sınırlandırılması doğru bir yaklaşım değildir. Gündelik dilin üretimindeki bu ayrımcı söylemin, Türk siyasal hayatına ilişkin farklı dönem ve farklı uygulamalarda, Türk

basınında varlığını sürdürdüğü düşünülmektedir. Çalışmanın ulaştığı bu iddianın farklı dönem ve politikaları inceleyen birden fazla söylem çalışması ile desteklenmesine ihtiyaç vardır.

Ayrıca, ilerleyen çalışmalarda Rogers'ın geliştirdiği yeniliğin yayılımı süreci çerçevesinde, 1942 Varlık Vergisi uygulaması daha ayrıntılı bir biçimde ele alınabilir. Söylem- tarihsel yaklaşımla incelenen Mart 1942 ve Temmuz 1944 tarih aralığının, yeniliğin yayılımı süreci açısından bir başka incelemeye konu edildiğinde, sıradan faşizmin ürettiği ayrımcı faşizan söylemin nasıl üretildiğine ilişkin daha ayrıntılı bir sonuca ulaşılabilir; çalışmanın elde ettiği bulguların değerlendirilmesi açısından daha bütünlüklü bir açıklama sunabilir. Bu nedenle, bu çalışmanın bundan sonra yapılacak akademik tartışmalara yeni bir bakış açısı getirmesi ve katkı sağlaması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Acemoğlu, D. ve Robinson, J. A. (2016). *Diktatörlük ve Demokrasinin Ekonomik Kökenleri*, (çev: Ebru Tutu, Sevil Kurdoğlu ve Ümit Tatlıcan), 2. Basım, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Adorno, T. W., Frenkel-Brunswick, E., Levinson, D. ve Sanford, N. (1950). *Authoritarian Personality, Studies in Prejudice Series, Volume: 1*, Harper&Row, New York.
- Ağaoğulları, M. A. (2013). *Kent Devletinden İmparatorluğa*, 7. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Ahmad, F. (1996). *İttihatçılıktan Kemalizme*, (çev: Fatmagül Berktaş Baltalı), 3. Baskı, Mart, Kaynak Yayınları, İstanbul.
- Ahmad, F. (2008a). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, 7. Basım, Kaynak Yayınları, İstanbul.
- Ahmad, F. (2008b). *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, 3. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Akar, R. (1987). "Varlık Vergisi", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul <http://acikerisim.istanbul.edu.tr/bitstream/handle/123456789/10838/18220.pdf?sequence=1> (erişim tarihi: 17.12.2019)
- Akar, R. (1992). *Varlık Vergisi: Tek Parti Rejiminde Azınlık Karşıtı Politika Örneği*, 1. Baskı, Ocak, Belge Yayınları, İstanbul.
- Akar, R. (1999). *Aşkale Yolcuları: Varlık Vergisi ve Çalışma Kampları*, 1. Baskı, Doğan Kitap, İstanbul.
- Akçam, T. (2004). *From Empire to Republic: Turkish Nationalism and the Armenian Genocide*, Zed Books, London ve New York.
- Aksanyar, N. ve Biçer, M. (2008). "II. Dünya Savaşında Çıkarılan Varlık Vergisi'nin Türk Basınında ve Kamuoyunda Yansımaları (11 Kasım 1942- 15 Mart 1944)", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı:21, Ağustos, 379-400.
- Akşin, S. (2011). *Kısa Türkiye Tarihi*, 14. Baskı, Şubat 2011, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Aktar, A. (1996a). "Trakya Yahudi Olaylarını 'Doğru' Yorumlamak," *Tarih ve Toplum*, Sayı: 155, 45-56.
- Aktar, A. (1996b). "Cumhuriyetin İlk Yıllarında 'Türkleştirme' Politikaları," *Tarih ve Toplum*, Sayı: 156, 4-18.

- Aktar, A. (2004). "Varlık Vergisi'nin Hikayesi", *Toplumsal Tarih*, sayı: 121, Ocak 2004, 82-87.
- Aktar, A. (2006). *Türk Milliyetçiliği, Gayrimüslimler ve Ekonomik Dönüşüm*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Aktar, A. (2014). *Varlık Vergisi ve "Türkleştirme" Politikaları*, 12. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Arslan, Z. (2004). "İdeoloji, Türk Militarizmi ve Post-Militarist Açılımlar", "Dün Bugün Yarın İdeolojiler I" in içinde, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Yıl:7, Sayı:28, Ağustos, Eylül, Ekim-I, 43-66.
- Arslan, G. (2015). "Varlık Vergisi Kanunu'nun Çıkarılması, Uygulanması ve Sonuçları", *Tarih Dergisi*, Sayı: 61, Cilt: 1, İstanbul 2015, 119-152.
- Aron, R. (1976). *Demokrasi ve Totalitarizm*, (çev: Vahdi Atay), Birinci Basılış, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Atalay, O. (2019). *Türk'e Tapmak: Seküler Din ve İki Savaş Arası Kemalizm*, 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Avcıoğlu, D. (1996). *Türkiye'nin Düzeni: Dün, Bugün, Yarın (I. Kitap)*, Tekin Yayınevi, İstanbul.
- Ayata, A. G. (1992). *CHP: Örgüt ve İdeoloji*, (çev: Belkıs Tarhan ve Nüvit Tarhan), 1. Basım, Gündoğan Yayınları, Ankara.
- Aydın, S. (2009). *"Amacımız Devletin Bekası" Demokratikleşme Sürecinde Devlet ve Yurttaşlar*, 3. Baskı, TESEV Yayınları, İstanbul.
- Aydın, M. K. (2018). "Dönemin Basınına Göre Varlık Vergisi Uygulaması", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Ocak 2018, Cilt: 28, Sayı: 1, 289-311.
- Aydoğmuş, F. (2019). *İkinci Dünya Savaşı Süresince Propaganda ve Türkiye*, 1. Baskı, Kriter Yayınları, İstanbul. Aynı Tarihi. (1942). no: 105, Ağustos 1942, 31-32.
- Bali, R. N. (2001). "Toplumsal Bellek ve Varlık Vergisi", *Hatırladıklarıyla ve Unuttuklarıyla Türkiye'nin Toplumsal Hafızası*, (edt: Esra Özyürek), İletişim Yayınları, İstanbul, 87-126.
- Bali, R. N. (2005). *The Varlık Vergisi Affair*, The Isis Press, İstanbul.
- Bali, R. N. (2010). *Devlet'in Yahudileri ve "Öteki" Yahudi*, 5. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bali, R. N. (2014). *Musa'nın Evlatları Cumhuriyet'in Yurttaşları*, 5. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

- Bali, R. N. (2017). *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri: Bir Türkleştirme Serüveni (1923-1945)*, 9. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bali, R. N. "Tek Parti Döneminde Gazete Tirajları", http://www.rifatbali.com/images/stories/dokumanlar/tek_partili_donemde_gazete_tirajlari.pdf (erişim tarihi: 15.06.2020)
- Barrett, M. (2000). *Marx'tan Foucault'ya İdeoloji*, (çev: Ahmet Fethi), İkinci Baskı, Mavi Ada Yayıncılık, İstanbul.
- Baş, H. (2006). "Varlık Vergisi'nin Türk Siyasal Yaşamına Yansımaları (1942-1957)", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, Kocaeli.
- Bauman, Z. (1993). *Modernity and Holocaust*, Polity Press, Cambridge.
- Beauzamy, B. (2013). "Continuities of Fascist Discourses, Discontinuities of Extreme-Right Political Actors? Overt and Covert Antisemitism in the Contemporary French Radical Right", (Wodak, R., & Richardson, J. E. Eds.) *Analysing Fascist Discourse: European Fascism in Talk and Text*. Routledge, New York, 163-180.
- Belge, M. (2009). "Türkiye'de Siyasi Düşüncenin Ana Çizgileri", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Dönemler ve Zihniyetler*, (edt: Tanıl Bora ve Murat Gültekin), İletişim Yayınları, İstanbul, 39-62.
- Bergson, H. (1986). *Matter and Memory*, Macmillan, London.
- Berkes, N. (2019). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, (yay. haz.: Ahmet Kuyaş), Cogito-117, 28. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Bilici, İ. E. (2011). "Oryantalist Seyahatnamelerde Türk İmgesi Üzerine Bir İnceleme", *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, Sayı:2, Eylül, 1-21.
- Bilig, M. (1978). *Fascists: A Social Psychological View of the National Front*, Harcourt Brace Jovanovitch, London.
- Billig, M. (1990). "Psychological Aspect of Fascism", *Patterns of Prejudice*, 24:1, 19-31.
- Bora, T. (1999). "Zifirî Karanlık Seçimleri: MHP ve Diğerleri", *Birikim*, Sayı: 121, Mayıs 1999, <https://www.birikimdergisi.com/birikim-yazi/3868/zifiri-karanlik-secimleri-mhp-ve-digerleri#.Xcv6MFczZPY> (erişim tarihi: 13.11.2019).
- Bora, T. (2007). *Türk Sağının Üç Hâli: Milliyetçilik, Muhafazakârlık, İslâmcılık*, 4. Baskı, Birikim Yayınları, İstanbul.

- Bora, T. (2009). "Türkiye’de Faşist İdeoloji", *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Dönemler ve Zihniyetler*, (edt: Tanıl Bora ve Murat Gültekingil), İletişim Yayınları, İstanbul, 349-369.
- Bora, T. (2015a). *Medeniyet Kaybı: Milliyetçilik ve Faşizm Üzerine Yazılar*, 5. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bora, T. (2015b). *Türkiye'nin Linç Rejimi*, 4. Baskı, Birikim Yayınları, İstanbul.
- Bora, T. (2017). *Cereyanlar: Türkiye’de Siyasi İdeolojiler*, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Boratav, K. (2006). *Türkiye’de Devletçilik*, 2. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara
- Boratav, K. (2015). *Türkiye İktisat Tarihi (1908-2009)*, 20. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Boratav, K. (2018). "İktisat Tarihi (1908-1980)", *Türkiye Tarihi 4: Çağdaş Türkiye 1908-1980*, (yayın yönetmeni: Sina Akşin), 13. Basım, Kasım, Cem Yayınevi, İzmir.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power*, Polity Press, Cambridge.
- Bülbül, İ. (2006). "İkinci Dünya Savaşı'nın Türkiye’de Sosyal Hayata Olumsuz Yansımaları", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, cilt:9, 1-51.
- Canetti, E. (2017). *Kitle ve İktidar*, (çev: Gülşat Aygen), 8. Basım, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Cashdan, E. (2001). "Ethnocentrism and Xenophobia: A Cross-Cultural Study", *Current Anthropology*, vol: 42, no:5, December, 760-764.
- Cevizci, A. (2017). *Aydınlanma Felsefesi*, 1. Baskı, Say Yayınları, Ankara.
- Chatelet, F. (2016). "Liberal Denen Devlet İle Faşist Devlet Arasındaki İlişkiler Üstüne Varsayımlar", *Faşizmin Analizi*, (der: Maria Macciochi), (çev: Cemal Süreya), İnkılap Kitabevi, İstanbul, 95-100.
- Cinemre, C. (2017). *Faşizm, Devlet ve Sınıflar*, 1. Baskı, Belge Yayınları, İstanbul.
- Cirillo, R. (1983). "Was Vilfredo Pareto Really a "Precursor" of Fascism?", *The American Journal of Economics and Sociology*, vol:42, no: 2, April, 235-245.
- Claeys, G. (2000). "The "Survival of the Fittest" and the Origins of Social Darwinism", *Journal of the History of Ideas*, vol:61, no:2, 223-240.
- Clark, E. C. (1972). "The Turkish Varlık Vergisi Reconsidered", *Middle Eastern Studies*, vol: 8, no: 2, May 1972, 205-216.
- Coşar, N. (2003). "Varlık Vergisi Konusundaki Yolsuzluk Söylentileri", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, cilt: 58, sayı: 02, 1-27.

- Cumhuriyet Gazetesi. (1942). "Maliye Vekili İzahat Verdi", 26 Mayıs 1942, 2.
- Çakmak, F. ve Bilişli, Y. (2019). "İdeoloji, Söylem ve İletişim Çalışmalarında Ruth Wodak", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt: 19, sayı: 2, 99-124.
- Çamurcuoğlu, G. (2009). "Türkiye Cumhuriyeti'nde Toprak Reformu ve Milli Burjuvazi Yaratma Çabası", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt: XIII, sayı: 1-2, Haziran-Aralık, 161-178.
- Çanak, E. (2016). "Varlık Vergisi ve Mersin Uygulaması", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt: 14, sayı: 1, Mart 2016, 363-382.
- Çelikçi, A. Kakışım, C. (2013). "İtalyan Faşizmi ve Tarihsel Gelişimi", *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, Aralık, 83-99.
- Çetinoğlu, A. S. (2009). *Ekonomik ve Kültürel Jenosit: Varlık Vergisi 1942- 1944*, 1. Baskı, Belge Yayınları, İstanbul.
- Çiğdem, A. (2017). *Aydınlanma Düşüncesi*, 1. Baskı, Dedalus Kitap, İstanbul.
- Çoban, A. E. (2015). "Nicos Poulantzas'tan Yapısalcı Bir Faşizm Kuramı Denemesi: Faşizm ve Diktatörlük", *Günümüzde Yeni Siyasal Yaklaşımlar II*, (edt: Hilal Onur İnce), Doğu Batı Yayınları, Ankara, 254-296.
- Çoban Keneş, H. (2018). "İdeolojik Bir İnşa Olarak Yeni Irkçılık: Günümüz Irkçılığını Tartışmak, Anlamak, Adlandırmak", *Ayrımcılığın Yüzleri*, (der: Ülkü Doğanay), 1. Baskı, Kapasite Geliştirme Derneği, Ankara, 39-62.
- Demirci, H. A. (2003). "Tek Parti Döneminde Siyaset-Gençlik İlişkilerine Bir Örnek: Gençlik Teşkilatı Tasarıları", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt:55, No:2, Nisan-Haziran 2003, Ayrı Baskı, Ankara, 55-77.
- Demirci, H. A. (2008). "Tek Parti Rejimleri ve İttihat ve Terakki Tecrübesi Işığında Atatürk'ün Düşünce ve Aksiyonunda Parti-Bürokrasi İlişkisi", *Demokrasi Platformu*, Yıl: 4, Sayı: 14, Bahar 2008, 103-123.
- Demirel, A. (2014). *Tek Partinin İktidarı: Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Deringil, S.(1989). *Turkish Foreign Policy During the Second World War: An "Active Neutrality"*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Deringil, S. (2007). *Denge Oyunu: İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Dış Politikası*, 4. Baskı, Türk Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Devran, Y. (2010). *Haber, Söylem, İdeoloji*, Başlık Yayın Grubu, İstanbul.

- De Man, H. (1926). "The Psychology of Socialism", *A Documentary Study of Henrik de Man, Socialist Critic of Marxism*, (edt: Peter Dodge), Princeton University Press, New Jersey.
- Dokuyan, S. (2014). "Savaş Ekonomisi ve Varlık Vergisi Üzerine Bir Değerlendirme", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2014, cilt: 15, sayı: 2, 23-55.
- Eatwell, R. (1996). "Introduction: What are Political Ideologies", (der: Roger Eatwell, Anthony Wright), *Contemporary Political Ideologies*, Printer, New York, 1-22.
- Eatwell, R. (2015). "'Kapsayıcı Faşizm'in Doğası: 'Faşist Minimum' ve 'Faşist Kalıp', *Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları*, (der: Constantin Iordachi), (çev: İsmail Ilgar), 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 221-266.
- Eagleton, T. (1996). *İdeoloji*, (çev: Muttalıp Özcan), Birinci Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Edmondson, C. E. (1978). *The Heimwehr and Austrian Politics 1918-1936*, University of Georgia Press, Atina.
- Ertan, T. F. ve Örs, O. (2018). "Milliyetçiliğin Müphemliği: Milliyetçilik Nedir?", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, sayı: 62, Bahar 2018, 39-84.
- Evre, B. (2009). "Söylem Analizine Yönelik Farklı Yaklaşımlar: Bir Sınıflandırma Girişimi", *Medyada Gerçekliğin İnşası: Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış*, (edt: İsmet Parlak), Çizgi Kitabevi, Konya, 1. Baskı, Ağustos 2009, 107-152.
- Fairclough, N. (1989). *Language and Power*, Longman, London.
- Fairclough, N. ve Wodak, R. (1997). "Critical Discourse Analysis", (edt: Teun Van Dijk) *Discourse as Social Interaction* (Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction Vol:2), Sage Publications, London, 258- 284.
- Fay, B. (1987). *Critical Social Science: Liberation and Its Limits*, Cornel, New York.
- Fındıklı, B. E. (2011). "İtalyanlar ve Türkler: Mekânın Reel ve Historiyografik İnşası (1922-43)", Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (Doktora Tezi).
- Finchelstein, F. (2019). *Faşizmden Popülizme*, (çev: Ali Karatay), İletişim Yayınları, İstanbul.

- Foucault, M. (1981). "The Order of Discourse", *Untying The Text: A Post-Structuralist Reader*, (edt: Robert Young), Routledge and Kegan Paul Ltd, Boston, London and Henley, 1st Publication, 48-78.
- Fromm, E. (1996). *Özgürlükten Kaçış*, (çev. Şemsa Yeğin), Payel Yayınları, İstanbul.
- Gellner, E. (2008). *Nations and Nationalisms*, Cornell University Press, New York.
- Gentile, E. (1992). "Fascismo", *Enciclopedia Italiana di Scienze, Lettere ed Arti*, 1979-1992 içinde, V Appendice, Istituto delle Enciclopedia Italiana, Roma.
- Gentile, E. (2002). *Fascismo, Storia e Interpretazione*, Laterza, Roma.
- Gentile, E. (2004). "Fascism, Totalitarianism and Political Religion: Definitions and Critical Reflections on Criticism of an Interpretation", *Totalitarian Movements and Political Religion*, 5, 3, 326-375.
- Gentile, E. (2015). "Siyasetin Kutsallaştırılması: Seküler Din ve Totaliteryanizm Meselesine İlişkin Tanımlar, Yorumlar ve Düşünceler", *Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları*, (der: Constantin Iordachi), (çev: İsmail Ilgar), 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 411-458.
- Gentile, E. (2017). *"Demokraside Halk Her Zaman Egemendir" (Yalan!)*, (çev: Volkan Çandar), 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Georgeon, F. (2006). *Osmanlı-Türk Modernleşmesi 1900-1930: Seçilmiş Makaleler*, (çev: Ali Berktaş), 1. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Goloğlu, M. (2017). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi- III: Milli Şef Dönemi (1939-1945)*, 2. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Gökalp, B. (2019). "Otoriterizmin Yüzleri: Popülizm ve Faşizm", *Moment Dergi*, vol:6, no:1, 260-266.
- Gökalp, Z. (1968). *Türkçülüğün Esasları*, 7. Basım, Varlık Yayınları, Ankara.
- Görücü, Ç. (2017). "Tek Parti Döneminde Halkçılık ve Sosyal Politika: Solidarizm ve Korporatizm Kavramları Çerçevesinde 1936 İş Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme", *Çalışma ve Toplum*, vol:3, 1335-1368.
- Göz, A. C. (2011). "İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Siyasal İktidar Tarafından Kapatılan Basın Organları Bağlamında Bir Listeleme Denemesi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 5, 1-12.
- Gramsci, A. (1926). *Selections From the Prison Notebooks*, Lawrence and Wishart, London.

- Gramsci, A. (2018). "Faşizm Üzerine", *Faşizm Üzerine: Önlenebilir Yükseliş*, (haz: Margit Köves ve Shaswati Mazumdar), (çev: Ezgi Kaya) Yordam Kitap, İstanbul, 227-233.
- Griffin, R. (1993). *The Nature of Fascism*, Routledge, London.
- Griffin, R. (2014). *Faşizmin Doğası*, (edt: Tanıl Bora), (çev: Ali Selman), 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Guerin, D. (2012). *Faşizm ve Büyük Sermaye*, (çvr: Bülent Tanör), Habitus Yayıncılık, İstanbul.
- Habermas, J. (2012). *"Öteki" Olmak, "Öteki" ile Yaşamak- Siyaset Kuramı Yazıları*, (çev: İlknur Aka), 6. Baskı, Cogito, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Hale, W. (2003). *Türk Dış Politikası: 1774-2000*, (çev: Petek Demir), 1. Baskı, Mozaik Yayınları, İstanbul.
- Hall, S., Lumley, B. ve McLennan, G. (1977). "Gramsci on Ideology", in Centre for Contemporary Cultural Studies (ed.) *Politics and Ideology: Gramsci*, Hutchinson, London, 45-76.
- Hayes, C. J. (2010). *Milliyetçilik: Bir Din*, (çev: Murat Çiftkaya), 2. Baskı, İz Yayınları, İstanbul.
- Haytoğlu, E. (2007). "İnönü Döneminde Türkiye'de Siyasal Yaşam (1938-1950)", *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi*, (edt: Süleyman İnan ve Ercan Haytoğlu), 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 77-114.
- Heper, M. (2006). *Türkiye'de Devlet Geleneği*, (çev: Nalan Soyarık), 1. Baskı, Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- Heyd, U. (1979). *Foundations of Turkish Nationalism: The Life and Teachings of Ziya Gökalp*, Hyperion Press, Westport.
- Heywood, A. (2014). *Siyasi İdeolojiler: Bir Giriş*, 8. Baskı, Liberte Yayın Grubu, Ankara.
- Hitler, A. (2005). *Kavgam*, (çev: Ö. Kenan Yalıntaş), 1. Baskı, Emre Yayınları, İstanbul.
- Hobsbawn, E. J. (1996). *Kısa 20. Yüzyıl Tarihi: 1914-1991 Aşırılıklar Çağı*, (çev: Yavuz Alagon), 1. Baskı, Ekim, Sarmal Yayınevi, İstanbul.
- Hobsbawn, E. J. (1999). *Tarih Üzerine*, (Çev: Osman Akinhay), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Hobsbawn, E. J. (2010). *1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik: "Program, Mit, Gerçeklik"*, (çev: Osman Akinhay), 4. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

- Huntington, S. P. (1970). "Social and Institutional Dynamics of One-Party Systems", (der: Samuel P. Huntington ve Clement H. Moore), *Authoritarian Politics in Modern Society: The Dynamics of Established One-Party Systems*, Basic Books, New York.
- Iordachi, C. (2015). "Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları: Giriş", *Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları*, (der: Constantin Iordachi), (çev: İsmail Ilgar), İletişim Yayınları, İstanbul, 17-94.
- İnalcık, H. (2000). "Ziya Gökalp: Yüzyıla Damgasını Vuran Düşünür", *Doğu Batı*, cilt: 3, sayı: 12, Ağustos-Eylül-Ekim 2000, 9-33.
- İnce, E.(2006). "Köylüyü Topraklandırma Kanununun Türk Siyasal Yapısının Oluşumu Üzerindeki Etkileri", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, cilt: 5, sayı: 13, 59-78.
- İnceoğlu, Y. ve Sözeri, C. (2012). "Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu: "Ya Sev Ya Terk Et Ya Da..."", *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*, (der: Yasemin İnceoğlu), 1. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 23-38.
- İnci, İ. (2012). "İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Varlık Vergisi Uygulaması", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt: 10, sayı: 2, 272-290.
- İnsel, A. (2015). "Giriş", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Kemalizm (cilt:2)*, (edt: Tanıl Bora ve Murat Gültekinil), 8. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 17-27.
- Jager, S ve Maier, F. (2009). "Theoretical and Methodological Aspects of Foucauldian Critical Discourse Analysis and Dispositive Analysis", (edt: Ruth Wodak ve Michael Meyer), *Methods of Critical Discourse Analysis*, Second Edition, Sage Publications, London, 34-61.
- Kaçmazoğlu, H. B. (2017). "Cumhuriyet Dönemi Türkiyesinde Siyasi Gelişmeler", *Dünyada ve Türkiye'de Siyasetin Sosyolojik Temelleri*, (edt: Prof. Dr. Durmuş Ali Arslan, yar. edt: Dr. Öğr. Ü. Mustafa Çağlayan Dereli), 1. Baskı, Ekim 2017, Paradigma Akademi, Çanakkale, 643-673.
- Kafaoğlu, A. B. (2005). *Varlık Vergisi Gerçeği*, 2. Basım, Ekim, Kaynak Yayınları, İstanbul.
- Kahraman, H. B. (2002). "Post-Fenomenolojik Devlet Tasavvuru Hegelci ve Arendtçi Kısıtlamalar ve Yeni Bir Sivil Toplum İnşa Olanağı", *Yeni Devlet, Yeni Siyaset, Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Yıl:6, Sayı:21, Kasım-Aralık-Ocak 2002-2003, 45-60.

- Kallis, A. A. (2000). *Fascist Ideology: Territory and Expansionism in Italy and Germany, 1922-1945*, First Edition, Routledge, London and New York.
- Kallis, A. A. (2003). "To Expand or not to Expand? Territory, Generic Fascism and the Quest for an "Ideal Fatherland", *Journal of Contemporary History*, vol: 38, no:2, April, 237-260.
- Kallis, A. A. (2005). *Nazi Propaganda and the Second World War*, First Published, Palgrave Macmillan, New York.
- Kallis, A. A. (2015). "Faşizmin "Rejim-Model"i: Bir Tipoloji", *Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları*, (der: Constantin Iordachi), (çev: İsmail Ilgar), 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 349-382.
- Karabulut, K. (2005). "11 Teşrinisani 1942 Tarihli Varlık Vergisi'ne Bir Bakış", *A Ü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sayı: 27, Prof. Dr. Şinasi Tekin Özel Sayısı, 325-339.
- Karaömerlioğlu, M. A. (1998). "Bir Tepeden Reform Denemesi: Çiftçi Topraklandırma Kanunun Hikâyesi", *Birikim Dergisi*, sayı: 107, Mart, <https://www.birikimdergisi.com/birikim-yazi/2836/bir-tepeden-reform-denemesi-ciftciyi-topraklandirma-kanununun-hikayesi#.XbGOM-gzZPY> (erişim tarihi: 24.10.2019).
- Karaömerlioğlu, M. A. (2000). "Elite Perceptions of Land Reform in Early Republican Turkey", *The Journal of Peasant Studies*, vol: 27, no:3, 115-141.
- Kardeş, M. E. (2015). *Schmitt'le Birlikte Schmitt'e Karşı: Politik Felsefe Açısından Carl Schmitt ve Düşüncesi*, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Karpat, K. (2007). *Türkiye'de Siyasal Sistemin Evrimi: 1876-1980*, (çev: Esin Soğancılar), 1. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Karpat, K. (2012). *Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Kültürel, Ekonomik Temeller*, 3. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Karpuz, H. Ö. ve Aydemir, Ö. K. (2012). "Gencine-i Adalet'te İktidar Aracı Niteliği ile Bilgi Üzerine Söylem Çözümlemesi", *Turkish Studies*, Vol: 7/4, Fall 2012, 137-144, Ankara.
- Kayra, C. (2018). *Savaş Türkiye Varlık Vergisi: Tepkiler ve Yanıtlar*, 6. Baskı, Tarihçi Kitabevi, İstanbul.
- Kazancı, M. (2002). "Althusser, İdeoloji ve İletişimin Dayanılmaz Ağırlığı" *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 57/ 01, 55-87.

- Kershaw, I. (2008). *Hitler, the Germans and the Final Solution*, Yale University Press, New Haven & London.
- Kershaw, I. (2015). "Hitler ve Nazizmin Benzersizliği", *Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları*, (der: Constantin Iordachi), (çev: İsmail Ilgar), 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 383-410.
- Keyder, Ç. (1998). "Türkiye Demokrasisinin Ekonomi Politikası", *Geçiş Sürecinde Türkiye*, (der: Irvin C. Schink ve E. Ahmet Tonak), Belge Yayınları, İstanbul, 38-75.
- Keyder, Ç. (2015). *Türkiye'de Devlet ve Sınıflar*, 20. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Keyder, Ç. (2016). *Memâlik-i Osmaniye'den Avrupa Birliği'ne*, 6. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kızılkaya, A. (2016). "Ekonomik ve Siyasal Boyutlarıyla Varlık Vergisi", *Emek ve Toplum Dergisi*, cilt:5, yıl:5, sayı: 12, 85-95.
- Klemperer V. (2005). *The Language of the Third Reich: LTI. Lingua Tertii Imperii*, Continuum, London.
- Koçak, C. (2011). *Geçmişiniz İtinayla Temizlenir*, 6. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Koçak, C. (2013). *Tarihin Buğulu Aynası: Efsaneler Çökerken*, 2.Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Koçak, C. (2015). *Türkiye'de Millî Şef Dönemi (1938-1945) Dönemin İç ve Dış Politikası Üzerine Bir Araştırma*, cilt:1, 7. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Koçak, C. (2016). *Tek Parti: Cumhuriyet ve Şefler*, 1. Baskı, Ocak, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Koçak, C. (2017). *Türkiye'de Millî Şef Dönemi (1938-1945) Dönemin İç ve Dış Politikası Üzerine Bir Araştırma*, cilt:2, 7. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Koçak, C. (2018). "Siyasal Tarih (1923-1950)", *Türkiye Tarihi 4: Çağdaş Türkiye Tarihi (1908-1980)*, (yayın yönetmeni: Sina Akşin), 13. Basım, Cem Yayınevi, İzmir, 127-214.
- Koestler, A. (1970). *The Ghost in the Machine*, Pan, Londra.
- Kovacs, A. ve Szilagyi, A. (2013). The Jewish "Other" in Old and New Antisemitic Media Discourses in Hungary in the 1940s and 2011", (Wodak, R., & Richardson, J. E. Eds.) *Analysing Fascist Discourse: European Fascism in Talk and Text*. Routledge, New York, 203-227.
- Köker, L. (2016). *Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi*, 15. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

- Köker, E. ve Doğanay, Ü. (2010). *İrkçi Değilim Ama... Yazılı Basında İrkçi-Ayrımcı Söylemler*, 1. Baskı, İnsan Hakları Ortak Platformu, Ankara.
- Köves, M. ve Mazumdar, S. (2016). *Faşizm Üzerine: Önlenebilir Yükseliş*, (çev: Ezgi Kaya), Yordam Kitap, İstanbul.
- Köymen, O. (2009). "Kapitalizm ve Köylülük: Ağalar- Üretenler- Patronlar", *Mülkiye Dergisi*, cilt: XXXIII, sayı: 262, 25-40.
- Kryzanowski, M. ve Wodak, R. (2008). *The Politics of Exclusion: Debating Migration in Austria*, Transaction Publishers, Brunswick NJ.
- Kuruç, B. (1988). *Belgelerle Türkiye İktisat Politikası: 1. Cilt (1929-1932)*, 1. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/055.pdf> (erişim tarihi: 23.10.2019).
- Kuruç, B. (2015). "Kemalist Ekonomi Görüşü: Kesitler", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Kemalizm (cilt:2)*, (edt: Tanıl Bora ve Murat Gültekingil), 8. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 298-312.
- Kuruç, B. (2018). *Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi: Büyük Devletler ve Türkiye*, 3. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Kuyucu, M. (2013). "The Problems of the Minority Media: Sample of Greek Minority Media in Istanbul", *ATINER's Conference Paper Series MED2013- 0516*, Athens, 5-19.
- Kühnl, R. (1971). *Formen bürgerlicher Herrschaft- Liberalismus- Faschismus*, Hamburg.
- Laclau, E. (2005). *On Populist Reason*, Verso, London.
- Laqueur, W. (1996). *Fascism: Past, Present, Future*, First Publication, Oxford University Press, New York.
- Le Bon, G. (1997). *Kitleler Psikolojisi*, Hayat Yayınları İstanbul.
- Le Bon G. (1895). *The Psychology of the Crowd*, Transaction Publishers, New Brunswick.
- Lewis, B. (1993). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (çev: Prof. Dr. Metin Kırıatlı), 5. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Lewis, B. (2007). *Demokrasinin Türkiye Serüveni*, (çev: Hamdi Aydoğan, Esra Ermert), 3. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Linz, J. J. (1964). "An Authoritarian Regime: The Case of Spain", *Cleavages, Ideologies and Party Systems*, (edt: Erik Allard ve Yrjo Littunen), Westermarck Society, Helsinki.

- Linz, J. J. (2008). *Totaliter ve Otoriter Rejimler*, (çev: Ergun Özbudun), 1. Baskı, Liberte Yayınları, Ankara.
- Macciocchi, M. (2016a). "Kadınlar ve Faşizmin Geçışı", *Faşizmin Analizi*, (çev: Cemal Süreya), İnkılap Kitabevi, İstanbul, 113-256.
- Macciocchi, M. (2016b). "Gramsci ve Faşizm Sorunu", *Faşizmin Analizi*, (çev: Cemal Süreya), İnkılap Kitabevi, İstanbul, 17-56.
- Macit, M. H. (2009). *Faşizm ve Nazizm*. Savaş Yayınevi, Ankara.
- Madroane, I. D. (2013). "New Times, Old Ideologies? Recontextualizations of Radical Right Thought in Postcommunist Romania", (Wodak, R., & Richardson, J. E. Eds.) *Analysing Fascist Discourse: European Fascism in Talk and Text*. Routledge, New York, 256-276.
- Mango, A. (2006). *Atatürk- Modern Türkiye'nin Kurucusu*, (çev: Füsün Doruker), 4. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Mann, M. (2004). *Fascists*, Cambridge University Press, New York.
- Mann, M. (2015a). *Faşistler*, (çev: Ulaş Bayraktar), 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Mann, M. (2015b). "Faşistler", *Kaşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları*, (der. Constantin Iordachi), (çev: İsmail Ilgar), 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 301-348.
- Mannheim, K. (2008). *İdeoloji ve Ütopya* (çev. M. Okyayuz), De Ki Yayınları, Ankara.
- Mardin, Ş. (2015a). *Din ve İdeoloji*, 23. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Mardin, Ş. (2015b). *Türk Modernleşmesi: Makaleler 4*, 24. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Mardin, Ş. (2016). *Siyasal ve Sosyal Bilimler: Makaleler 2*, 13. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Margolis, M. ve Mauser, G.A. (1989). *Manipulating Public Opinion: Essays on Public Opinion as a Dependent Variable*, Brooks/Cole.
- Marinho, C. ve Bilig, M. (2013). "The CDS-PP and the Portuguese Parliament's Annual Celebration of the 1974 Revolution: Ambivalence and the Avoidance in the Construction of the Fascist Past", (Wodak, R., & Richardson, J. E. Eds.) *Analysing Fascist Discourse: European Fascism in Talk and Text*. Routledge, New York, 146-162.
- Marquez, X. (2019). *Demokrasi Dışı Siyaset: Otoriterlik, Diktatörlük ve Demokratikleşme*, (çev: İsmail Çekem), 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

- Marx, K. ve Engels, F. (1992). *Alman İdeolojisi*, (çev: Sevim Belli), 3. Baskı, Sol Yayınları, Ankara.
- Mazıcı, N. (2011). *Tek Parti Dönemi: Seçilmiş Makaleler*, 1. Baskı, Pozitif Yayınları, İstanbul.
- Mazlum, A. (2017). "Siyasal Düşünceler ve İdeolojiler", (edt: Durmuş Ali Arslan), *Dünya'da Ve Türkiye'de Siyasetin Sosyolojik Temelleri*, Paradigma Akademi, İstanbul, 351-404.
- McLellan, D. (1999). *İdeoloji*, (çev: Ercüment Özkaya), Doruk Yayınları, Ankara.
- Metinsoy, M. (2017). *İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye: Gündelik Yaşamda Devlet ve Toplum*, 2. Basım, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Milza, P. (1991). *Les Fascismes*, Seuil, Paris.
- Mitten, R. (1992). *The Politics of Antisemitic Prejudice, The Waldheim Phenomenon in Austria*, , Westview Press, Boulder, CO.
- Mosse, G. L. (2015). "Genel Bir Faşizm Teorisine Doğru", *Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları*, (der: Constantin Iordachi), (çev: İsmail Ilgar), 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 105-160.
- Musolff, A. (2013). "The Reception of Antisemitic Imagery in Nazi Germany and Popular Opinion-Lessons for Today", (Wodak, R., & Richardson, J. E. Eds.) *Analysing Fascist Discourse: European Fascism in Talk and Text*, Routledge, New York, 56-72.
- Mussolini, B. (2016). *Faşizm, Faşist Devlet*, (çev: Hasan Tunçay), 2. Baskı, Toker Yayınları, İstanbul.
- Nabi, Y. (1982). *Ülkü: Seçmeler*, Eylül 1939, AİTİA, Ankara.
- Nahya, N. Z. (2010). "Avrupa Birliği Bağlamında İmge ve Ötekileştirme: Bir Grup Ankara Üniversitesi ve Ortadoğu Teknik Üniversitesi Öğrencisi Örneği", Ankara Üniversitesi, Ankara (Doktora Tezi).
- Neocleous, M. (2014). *Faşizm*, (çvr: Doğan Barış Kılınç), Notabene Yayınları, Ankara.
- Nietzsche, F. (1969). *Thus Spoke Zarathustra*, (ing çev: R. J. Hollingdale), Penguin Press, Harmondsworth.
- Nietzsche, F. (1990). *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, (çev: A. Turan Ofazoğlu), Cem Yayınevi, İstanbul.
- Okyayuz, M. (2012). "Faşizm", *Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler*, (hız: Gökhan Atılgan, Atilla Aytekin), Yordam Kitap, İstanbul, 379-392.

- Oran, B. (1969). "İç ve Dış Politika Açısından İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'deki Siyasal Hayat ve Sağ-Sol Akımlar", <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/426/4762.pdf> (erişim tarihi: 16.10.2019)
- Oran, B. (2009). "1939-1945: Savaş Kaosunda Türkiye, Görelî Özerklik-2", *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar Cilt-1: 1919-1980*, (edt: Baskın Oran), 15. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 385-476.
- Oran, B. (2012). "Maksimum Rezillik: Nefret Suçu ve Nefret Suçunun Ön Koşulu: Nefret Söylemi", *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*, (der: Yasemin İnceoğlu), 1. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 39-48.
- Ortaylı, İ. ve Küçükkaya, İ. (2017). *Cumhuriyet'in İlk Yüzyılı: 1923-2023*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ökte, F. (1951). *Varlık Vergisi Faciası*, Nebioğlu Yayınevi, İstanbul.
- Örs, B. (2014a). "İdeoloji: Karmaşık Dünyayı Anlaşılır Kılmak", *19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler*. (2. Baskı), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 3-46.
- Örs, B. (2014b). "Faşizm: Modernitenin Karanlık Yüzü", *19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler*. (2. Baskı), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 477-514.
- Özbek, S. (2000). *İdeoloji Kuramları*, Bulut Yayınları, İstanbul.
- Özbudun, E. (2016). *Otoriter Rejimler, Seçimsel Demokrasiler ve Türkiye*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Özçalık, S.(2008). "Ötekileştirme ve İşlevleri." *Karaburun Bilim Kongresi*, 5-7.
- Özkan, B. (2019). *Türkiye'de Milli Vatanın İnşası: Dâr'ul İslam'dan Türk Vatanına*, (çev: Dâra Elhüseyni), 1. Basım, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul.
- Özsel, D. (2015). "Modernist Bir Siyasal Tarz Olarak Faşizm: Roger Griffin'in Faşizm Analizi", *Günümüzde Yeni Siyasal Yaklaşımlar II*, (edt: Hilal Onur İnce), Doğu Batı Yayınları, Ankara, 402-441.
- Öztürk, İ. B. (2013). "İkinci Dünya Savaşı Türkiye'sinde Olağanüstü Ekonomik Kararlar: Milli Korunma Kanunu ve Varlık Vergisi", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, cilt: 32, sayı: 54, 135-166.
- Paltridge, B. (2011). *Discourse Analysis*, Continuum Discourse Series, New York.
- Pamuk, Ş. (2009). "Türkiye'de Tarım ve İktisadi Gelişme: 1880-2000", *Mülkiye Dergisi*, cilt: XXXIII, sayı: 262, 63-76.

- Parla, T. (1985). *The Social and Political Thought of Ziya Gökalp: 1876-1924*, Volume: XXXV, E. J. Brill, Leiden.
- Parla, T. (2009). *Ziya Gökalp, Kemalizm ve Türkiye'de Korporatizm*, 6. Baskı, Deniz Yayınları, İstanbul.
- Parlak, İ. (2015). "Kimliğin İnşası, Ötekinin İcadı ve Şeytanlaştırma", *Öteki'nin Var Olma Sancısı: Türk Politik Kültüründe Şeytanlaştırma Eğilimleri*, (edt: İsmet Parlak), 1. Baskı, Dora Basım-Yayın Dağıtım, Bursa, 25-122.
- Passmore, K. (2002). *Fascism: A Very Short Introduction*, First Publication, Oxford University Press, New York.
- Patzold, K. (2018). "Almanya'da Faşist Diktatörlük Güçlenirken Terör ve Demagoji, 1933- 1934", *Faşizm Üzerine: Önlenebilir Yükseliş*, (haz: Margit Köves ve Shaswati Mazumdar), (çev: Ezgi Kaya), Yordam Kitap, İstanbul, 171-190.
- Paxton, R. O. (1998). "The Five Stages of Fascism", *The Journal of Modern History*, Vol: 70, No:1, Mart, 1-23.
- Payne, S. G. (1980). *Fascism: Comparison and Definition*, The University of Wisconsin Press, Wisconsin.
- Payne, S. G. (2015). "Faşizm: Bir Taslak Tanım", *Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları*, (der: Constantin Iordachi), (çev: İsmail Ilgar), 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 161-186.
- Pelinka, A. (2009). "Justice, Truth and Peace: Three Dimensions of Consequences", (edt: Ruth Wodak, Gertraud Auer-Boreo), *Memory and Justice*, Passagen Verlag, Vienna, 48-66.
- Perez Marco, R. (2014). "On Pareto Theory of Circulation of Elites", <https://webusers.imjprg.fr/~ricardo.perezmarco/publications/articles/circulation.pdf> (erişim tarihi: 06.12.2019).
- Polanyi, K. (2011). "Faşizmin Özü", *Mülkiye Dergisi*, (çev: Benan Eres), Cilt:XXXV, Sayı:271, 137-162.
- Polat, F ve Subay, Ö.Ö. (2016). *Çatışma ve Uzlaşma Bağlamında Siyasetin Psikolojisi*, Paradigma Akademi, Çanakkale.
- Poulantzas, N. (2016). *Faşizm ve Diktatörlük*, (çev: Ahmet İnsel), 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Poulantzas, N. (2016a). "Faşizmin Halk Etkinliği Üstüne", *Faşizmin Analizi*, (der: Maria Macciochi), (çev: Cemal Süreya), İnkılap Kitabevi, İstanbul, 79-94.

- Rabinbach, A. (2018). "Marksist Bir Faşizm ve Nasyonal Sosyalizm Kuramına Doğru" *Faşizm Üzerine: Önlenebilir Yükseliş*, (haz: Margit Köves ve Shaswati Mazumdar), (çev: Ezgi Kaya), Yordam Kitap, İstanbul, 63-97.
- Reich, W. (2006). *Dirimin Öldürülüşü*, (çev: Bertan Onaran), 3. Basım, Pavel Yayınevi, İstanbul.
- Reich, W. (2013). *Faşizmin Kitle Psikolojisi*, (çev: Yüksel Pazarkaya), 1. Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Reisigl, M. ve Wodak, R. (2001). *Discourse and Discrimination: Rhetorics of Racism and Antisemitism*, Routledge, London.
- Renan, E. (1946). *Nutuklar ve Konferanslar: Millet Nedir?*, (çev: Ziya İshan), Sakarya Basımevi, Ankara.
- Richardson, J. E. (2011). "Race and Racial Difference: the Surface and the Depth of BNP Ideology", *British National Party Contemporary Perspectives*, (edt: Nigel Copsey ve Graham Macklin), Routledge, London, 38- 61.
- Richardson, J. E. (2013). "Racial Populism in British Fascist Discourse: The Case of COMBAT and the British National Party (1960-1967)", (Wodak, R., & Richardson, J. E. Eds.) *Analysing Fascist Discourse: European Fascism in Talk and Text*. Routledge, New York, 181-202.
- Richardson, J. E. (2017). *British Fascism: A Discourse-Historical Analysis*, vol: 5, (edt: Anton Shekhovtsov), Ibidem, Verlag, Stuttgart.
- Richardson, J. E. (2018). "Fascist Discourse", (John Flowerdew ve John Richardson edt), *The Routledge Handbook of Critical Discourse Studies*, Routledge, New York, 447-462.
- Richardson, J. E. ve Wodak, R. (2009). "Recontextualising Fascist Ideologies of the Past: Rightwing Discourses on Employment and Nativism in Austria and The United Kingdom", *Critical Discourse Studies*, 6/4, 251-267.
- Richardson, J. E. ve Colombo, M. (2013). "Continuity and Change in Anti-Immigrant Discourse in Italy: An Analysis of the Visual Propaganda of the Lega Nord", *Journal of Language and Politics*, vol:12, no:2, 180-202.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations*, Fifth Edition, Free Press, New York.
- Rudling, P. A. (2013). "The Return of the Ukrainian Far Right: The Case of VO Svoboda", (Wodak, R., & Richardson, J. E. Eds.) *Analysing Fascist Discourse: European Fascism in Talk and Text*. Routledge, New York, 228-255.

- Sakal, F. (2009). "Tek Parti'nin Vatandaşları ve Ötekileştirdikleri", *History Studies*, Vol:1, No:1, 134-160.
- Sander, O. (2006). *Türkiye'nin Dış Politikası*, 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Sander, O. (2007). *Siyasi Tarih 1918-1994*, 16. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Schmitt, C. (2016). *Siyasi İlahiyat: Egemenlik Kuramı Üzerine Dört Bölüm*, Beşinci Baskı, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Schnapper, D. (2005). *Sosyoloji Düşüncesinin Özünde Öteki ile İlişki*, (çev: Ayşegül Sönmezay), 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Sevim, A., Öztoprak, İ. ve Tural, M. A. (2006). *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (Bugünkü Dille)*, 1. Baskı, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- Sennett, R. (2017). *Otorite*, (çev: Kamil Durand), 5. Basım, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Somay, B. (2012). "Ayrarak Bütünleştirmek Mümkün müdür?", *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar*, (der: Kenan Çayır ve Müge Ayan Ceyhan), 1. Baskı, Eylül, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 97-104.
- Spencer H. (1855). *The Principles of Psychology*, Longman, Brown, Green and Longmans, London.
- Sternhell, Z. (2015). "Faşizm", *Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları*, (der: Constantin Iordachi), (çev: İsmail Ilgar), 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 95-104.
- Şener, S. (2004). "İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Tarım Politikası Arayışları", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, cilt: 1, sayı: 2, 73-92.
- Tabak, S. (2015). "Varlık Vergisi ve Aydın İlinde Uygulaması", *Gazi Akademik Bakış*, Cilt: 9, Sayı: 17, Kış 2015, 279- 294.
- Talbot, M. R. (2003). *Language and Power in Modern World*, Edinburgh University Press, Edinburgh.
- Tekeli, İ. (1998). *Tarih Yazımı Üzerine Düşünmek*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Tekeli, İ. *İkinci Dünya Savaşı Sırasında Hazırlanan "Savaş Sonrası Kalkınma Plan ve Programları"*, 289-327
http://psi204.cankaya.edu.tr/uploads/files/Tekeli_Ikinci_Dunya_Savasi_Sirasinda_Hazirlanan_Savas_Sonrasi_Kalkinma_Plan_ve_Programlari.pdf (erişim tarihi: 23.10.2019).
- Tekeli, İ ve İlkin, S. (2004). *Cumhuriyetin Harcı: Köktenci Modernitenin Ekonomik Politikasının Gelişimi*, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

- Tekeli, İ. ve İlkin, S.(2014). *Savaşın İçinden Geleceğine Yönelen İkinci Dünya Savaşı Türkiye'si: Üçüncü Cilt*, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Tekeli, İ. ve İlkin, S. (2016). *İktisadî Politikaları ve Uygulamalarıyla İkinci Dünya Savaşı Türkiye'si: İkinci Cilt*, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Tekeli, İ. ve İlkin, S. (2018). *Dış Siyaseti ve Askerî Stratejileriyle İkinci Dünya Savaşı Türkiye'si: Birinci Cilt*, 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Tezel, Y. S. (2015). *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950)*, 1. Basım, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Thalheimer, A. Rosenberg, A. Bauer, O. Tasca, A. (2018). *Faşizm ve Kapitalizm*, (çev: Rona Serozan), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Timur, T. (2001). *Türk Devrimi ve Sonrası*, 5. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Togliatti, P.(2018). "Faşizm Sorunu Üzerine", *Faşizm Üzerine: Önlenebilir Yükseliş*, (haz: Margit Köves ve Shaswati Mazumdar), (çev: Ezgi Kaya) Yordam Kitap, İstanbul, 246-258.
- Tok, N. (2015). "Siyasal İdeolojiler", *Siyaset Bilimi*, (edt: Halis Çetin), 5. Baskı, Mart, Orion Kitabevi, Ankara, 167-256.
- Tokluoğlu, C. (2012). "Ziya Gökalp: Turancılıktan Türkçülüğe", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 28, Sayı: 84, 104-143.
- Toprak, Z. (1995). *Türkiye'de Ekonomi ve Toplum (1908-1950): Milli İktisat- Milli Burjuvazi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Toprak, Z. (2004). "Türkiye'de Sol Faşizm ya da Otoriter Modernizm: 1923-1946", *Toplum ve Bilim*, sayı: 100, 84-99.
- Tuncay, M. (1989). *Türkiye Cumhuriyeti'de Tek Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931)*, Yurt Yayınları, Ankara.
- Ünder, H. (2008). "Türkiye'de Sosyal Darwinizm Düşüncesi", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik*, (edt: Tanıl Bora), İletişim Yayınları, İstanbul, 427-437.
- Üstel, F. (2008). *"Makbul Vatandaş"ın Peşinde: II. Meşrutiyet'ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi*, 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- van Dijk, T. (1993) "The Principles Of Critical Discourse Analysis", *Discourse and Society* 4(2), 249–83.
- van Dijk, T. (2003). "Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım", *Söylem ve İdeoloji: Mitoloji, Din, İdeoloji*, (haz: Barış Çoban ve Zeynep Özarslan), (çev: Barış Çoban, Zeynep Özarslan ve Nurcan Ateş), Birinci Basım, Su Yayınları, İstanbul, Kasım 2003, 13-112.

- van Leeuwen, T. (1996). "The Representation of Social Actors', *Texts and Practices: Readings in Critical Discourse Analysis*, (edt:Caldas-Coulthard and M. Coulthard), Routledge, London, 32–70.
- Vander Zanden, J. W. (1960). "Pareto and Fascism Reconsidered", *The American Journal of Economics and Sociology*, vol: 19, no: 4, July, 399-411.
- Vergin, N. (2014). *Siyasetin Sosyolojisi: Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar*, 11. Baskı, Doğan Kitap, İstanbul.
- Vural, M. K. (2008). "II. Dünya Savaşı Türkiye'sinde Bir Muhalefet Örneği Olarak "Tan" Gazetesi", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, cilt: VII, sayı: 16/17, Bahar-Güz, 381-395.
- Weber, E. (1964). *Varieties of Fascism: Doctrines of Revolution in the Twentieth Century*, D. Van Nostrand Company, Canada.
- Weisband, E. (2000). *İkinci Dünya Savaşı'nda İnönü'nün Dış Politikası*, (çev: M. Ali Kayabal), 1. Baskı, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, İstanbul.
- Welch, D. (2019a). "'Pandora'nın Kutusunu Açmak': Propaganda, Güç ve İkna", (der: David Welch), *Propaganda, Güç ve İkna*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 15-38.
- Welch, D. (2019b). "'Bütün Almanya Yarın Bütün Dünya": Nazi Propagandası ve Topyekûn Savaş, 1943-45", (der: David Welch), *Propaganda, Güç ve İkna*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 143-161.
- Wodak, R. (1989). *Language, Power and Ideology*, Benjamins, Amsterdam.
- Wodak, R. (2001). "The Discourse-Historical Approach", *Methods of Critical Discourse Analysis*, (edt: Ruth Wodak, Michael Meyer), 1st Publication, Sage Publications, London, 63-94.
- Wodak, R. (2009). *The Discourse of Politics in Action*, Palgrave Macmillan, Houndmills.
- Wodak, R, Nowak, P, Pelikan, J, Gruber, H, de Cillia, R. ve Mitten, R. (1990). "Wir sind alle unschuldige Täter", *Diskurshistorische Studien zum Nachkriegsantisemitismus*, Suhrkamp, Frankfurt.
- Wodak, R. ve Meyer, M. (2009). "Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory and Methodology", (edt: Ruth Wodak ve Michael Meyer), *Methods of Critical Discourse Analysis*, Second Edition, Sage Publications, London, 1- 33.
- Wodak, R., de Cillia, R., Reisigl, M. ve Liebhart, K. (2009). *The Discursive Construction of National Identity*, Second Edition, (çev: Angelika Hirsch, Richard Mitten, J. W. Unger), Edinburgh University Press, Edinburgh.

- Wodak, R., & Richardson, J. E. (2013). "European Fascism in Talk and Text-Introduction", (Wodak, R., & Richardson, J. E. Eds.) *Analysing Fascist Discourse: European Fascism in Talk and Text*. Routledge, New York, 1-16.
- Woodley, D. (2013). "Radical Right Discourse Contra State-Based Authoritarian Populism: Neoliberalism, Identity and Exclusion After the Crisis", (Wodak, R., & Richardson, J. E. Eds.) *Analysing Fascist Discourse: European Fascism in Talk and Text*. Routledge, New York, 17-41.
- Woodley, D. (2010). *Fascism and Political Theory: Critical Perspectives on Fascist Ideology*, First Publication, Routledge Taylor and Francis Group, New York.
- Yalçın, A. (1977). "Faşizmin Doğuşu",
http://ozgurtoplumundegerleri.com/res/Aydin_Yalcin_Fasizmin_Dogusu.pdf,
 (erişim tarihi: 25.10.2018)
- Yalçın, O. (2012). "Varlık Vergisi Kanunu ve Uygulaması", *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, I/1, 313-354.
- Yaşlı, F. (2014). *Kinimiz Dinimizdir: Türkçü Faşizm Üzerine Bir İnceleme*, Yordam Kitap, İstanbul.
- Yardımcı, G. (2011). "Manevi Şiddet Temelinde Nefret Söylemi ve Nefret Suçları", *Umut Vakfı, Hukukun Gençleri Sempozyumu*, Kasım, Ankara.
http://www.umut.org.tr/UserFiles/Files/Document/document_11_GizemYard%C4%B1mc%C4%B1_manevi%20%C5%9Fiddet%20temelinde%20nefret%20s%C3%B6ylemi%20ve%20nefret%20su%C3%A7lar%C4%B1.pdf (erişim tarihi: 06.11.2019).
- Yenal, O. (2017). *Cumhuriyet'in İktisat Tarihi*, 5. Basım, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Yerasimos, S. (1976). *Az gelişmişlik Sürecinde Türkiye 3- I. Dünya Savaşı'ndan 1971'e*, 1. Baskı, Gözlem Yayınları, İstanbul.
- Yetkin, Ç. (2019). *Karşı Devrim: 1945-1950*, 11. Basım, Kilit Yayınları, Ankara.
- Yıldırım, E, Lopçu, K. ve Çakmaklı, S. (2011). "Türkiye Ekonomisinde İktisadi Dalgalanmalar ve Krizler: 1980 Öncesi ve Sonrası Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme", *Bilsay Kuruç'a Armağan*, (edt: Serdar Şahinkaya ve N. İlter Ertuğrul), Mülkiyeliler Birliği Yayın No: 2011/2, Armağanlar Dizisi No:9, Ankara.

- Yıldız, A. (2009a). "Kemalist Milliyetçilik", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Kemalizm (cilt:2)*, (edt: Tanıl Bora ve Murat Gültekingil), 8. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 210-234.
- Yıldız A. (2009b). "Burhan Asaf Belge: Cumhuriyetin Erken Döneminde Aydın ve İktidar İlişkisi", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Sinema ABD, Ankara (Doktora Tezi).
- Young, R. (2000). *Beyaz Mitolojiler Tarih Yazımı ve Batı*, (çev: Can Yıldır), Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Yumul, A. (2012). "Ötekiliği Bedenlere Kaydetmek", *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar*, (der: Kenan Çayır ve Müge Ayan Ceyhan), 1. Baskı, Eylül, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 89-96.
- Zürcher, E. J. (2009). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, (çev: Yasemin Saner), 23. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

EKLER

Tablo 68. 1-30 Nisan 1942 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Yazar/Köşe
5 Nisan 1942	Bir Musevi Simsar	Kilosu 260 kuruştan 57 teneke Urfa yağı satarken suç üstü yakalandı	1	Haber metni	
12 Nisan 1942	İzmirde Kinin Sahtekârlığı Yapan Bir Yahudi Yakalandı		2	Haber metni	

Tablo 69. 1 Mayıs- 31 Mayıs 1942 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Yazar/Köşe
4 Mayıs 1942	Balıkların Ümidi!		3	Köşe yazısı	Hadiseler Arasında Felek
6 Mayıs 1942	Fabrikalara İhtar!	Malı satmaktan kaçınan veya fazla para isteyenlerin fabrikaları kapatılacak	1 (manşet)	Haber metni	
8 Mayıs 1942	Fevkalâde Zamanlarda Mal Sahibi Olanlar	Ağır ceza hükümleri konulan bu önemli kanun lâyihası bu gün Mecliste görüşülecek	1	Haber metni	
19 Mayıs 1942	Millet Meclisinde Hararetili Bir Celse	Fevkalâde zamanlarda mal yapanlara dair kanun lâyihası, ateşli münakaşaları mucib oldu, birçok müzakerelerden sonra kanunun iki maddesi kabul edildi	1 (manşet) ve 2	Haber metni	
23 Mayıs 1942	Gürültüye Pabuç Bırakmıyalım!		3	Köşe yazısı	Hadiseler Arasında Felek
24 Mayıs 1942	Bozgunculuğa Karşı Millete ve Hükûmete Düşen Vazifeler	Harb dolayısıyla başımıza gelebilecek güçlükleri Hükûmet önceden ve çekinmeden ilân ederse bozguncunun en büyük silâhı elinden alınmış olur	1 (manşet)	Köşe yazısı	Baş makale-isimsiz
26 Mayıs 1942	1942 Bütçesinin Müzakeresine Başlandı	394 milyon lira tutan bütçenin umumi heyeti, dün Millet Meclisi'nde kabul edilerek Vekalet bütçelerinin müzakerelerine geçildi. Maliyet vekili izahat verdi. Milli müdafaa ihtiyaçlarına 221 milyon lira ayrıldı. Bazı vergilere zam yapıldı, fevkalâde kazançlardan da vergi alınacak	1 (manşet) ve 2	Haber metni	
26 Mayıs 1942	Maliye Vekili İzahat Verdi	Fevkalâde kazançlardan vergi alınacak	2	Haber metni	
27 Mayıs 1942	1942 Bütçesinin Manasında		1 ve 3	Köşe yazısı	Yunus Nadi
29 Mayıs 1942	Yahudilik ve Komünistlik	Yahudilik ile komünizm arasında değil, bilâkis Yahudilik ile kapitalizm arasında sıkı bir münasebet mevcuttur	2	Köşe yazısı	Ziyaeddin Fahri

Tablo 70. 1-30 Haziran 1942 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Yazar/Köşe
11 Haziran 1942	Vurguncular Nasıl Çalışıyor?	Piyasaya gelen mallar, bu kumpanyanın efradı tarafından toplanıyor	2	Haber metni	Şehir Haberleri
18 Haziran 1942	Fevkalade Kazançlar Vergisi	Bugün, Parti grubunda kanun layihası son şeklini alacak	1 ve 3	Haber metni	

Tablo 71. 1-31 Temmuz 1942 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Yazar
7 Temmuz 1942	Harb Ekonomisi		1 ve 3	Köşe yazısı	Yunus Nadi
25 Temmuz 1942	Hükûmetin Yeni Kararları		1 ve 2	Haber metni	

Tablo 72. 1-31 Ağustos 1942 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Yazar/Köşe
4 Ağustos 1942	Neden Ucuzlamıyor?		3	Köşe yazısı	Hadiseler Arasında Felek
5 Ağustos 1942	Vurgunculuğa Karşı		2	Köşe yazısı	Hem Nalına Hem Mihnâna
9 Ağustos 1942	Ticaret Serbest, Vurgunculuk Yasaktır		2	Köşe yazısı	Hem Nalına Hem Mihnâna
14 Ağustos 1942	Mal Saklıyan Tacirler	İki Yahudi ticarethanesi sahipleri milli korunma mahkemesine verildi.	2	Haber metni	Şehir Haberleri
19 Ağustos 1942	Bir Yahudi Firması Adliye'ye Veriliyor.		2	Haber metni	Şehir haberleri
23 Ağustos 1942	Devletin Hakkı ve Vazifesi Olan Bir İş: Murakabe ve Ceza!		1 ve 3	Köşe yazısı	Yunus Nadi
29 Ağustos 1942	İhtikar çarkı dönüyor! Tüccar, bazı erzak fiyatını, yerinde yükseltiyormuş!	İhtikar suçlusu 4 Yahudi tevkif edildi	3	Haber metni	
31 Ağustos 1942	İki Yahudi Çocuğun Marifeti	Hava Kurumu menfaatine rozet dağıtırlarken kutuya atılan paraları çalışıyorlardı. Cürmü meşhud halinde yakalanan hırsız çocuklar hapse mahkum oldular	2	Haber metni	Şehir Haberleri

Tablo 73. 1- 30 Eylül 1942 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Yazar/Köşe
8 Eylül 1942	Bir Yahudi Firması Mahkemeye Verildi		2	Haber metni	Şehir Haberleri
10 Eylül 1942	Piyasada Manzara		2	Köşe yazısı	Sırası Geldikçe-Feridun Osman
10 Eylül 1942	Vurguncular İçin Şiddetli Cezalar!	Muhtekirler 10 seneden fazla hapis cezasına çarptırılacaklar, malları derhal musadere edilecek.	3	Haber metni	Son Haberler
12 Eylül 1942	Gene Piyasaya Dair		2	Köşe yazısı	Sırası Geldikçe-Feridun Osman
16 Eylül 1942	İstanbul Piyasası Üzerinde Kontrol		2	Köşe yazısı	Günün Hadisesi- Feridun Osman
16 Eylül 1942	Müdahalenin Zamanı Geldi!		3	Köşe yazısı	Hadiseler Arasında Felek
18 Eylül 1942	İş Mahkemeye Düşünce...		3	Köşe yazısı	Hadiseler Arasında Felek
18 Eylül 1942	Cezayirde Yahudi Mağazalarına El Kondu		3	Haber metni	
23 Eylül 1942	Bir Yahudi Tüccar Dün Tevkif Edildi	Bu tüccar, mağazasında bulunan külliyetli miktarda malı muvazaa ile elden çıkarmak istiyordu	1	Haber metni	
28 Eylül 1942	Piyasa Müstahsilin Ahlakını da Bozuyor!		2	Köşe yazısı	Sırası Geldikçe-Feridun Osman
28 Eylül 1942	Tekirdağında Bir Musevi Tüccar Tevkif Edildi		2	Haber metni	Şehir Haberleri

Tablo 74. 1-31 Ekim 1942 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
2 Ekim 1942	Pahalılıkla Mücadele İçin Halkın İstekleri	Her şeyden evvel piyasanın dizgini muhtekirin elinden alınmalıdır	1 (manşet) ve 2	Haber metni	
4 Ekim 1942	Hayat Pahalılığı Karşısında Çareler	İstihsali artırmağa elbet mecburuz, fakat o zamana kadar da muhtekirin elinden piyasanın dizginlerini almalıyız.	1 (manşet) ve 2	Köşe yazısı	Sırası Geldikçe-Feridun Osman
6 Ekim 1942	Vali Dr. Lütfi Kırdar Vasfında		2	Köşe yazısı	Sırası Geldikçe-Feridun Osman
9 Ekim 1942	Kış Ekimi Başlarken	Köylü zer'iyatına fazla bel bağlayarak devlet vasıtasile geniş ziraat yapmamız doğru olur	2	Köşe yazısı	İstihsal Davamız- Feridun Osman
24 Ekim 1942	Bize Milli İktisad Sistemi Niçin Lazım?		2	Köşe yazısı	Serbest Fikirler- Haşim Nahid Er--Bil
27 Ekim 1942	Türkiyede Pahalılığın Sebeb Ve Çareleri		2	Köşe yazısı	Serbest Fikirler- Ekrem Rize

Tablo 75. 1-30 Kasım 1942 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
2 Kasım 1942	Milli Şefin Meclise Önemli Hitabı	"İstirabı azaltmak için, millet tahammülünü artırmak, muharebe dışında kalmak ve muharebeye girilirse şerefle ve selâmetle çıkmak için tek çare Cumhuriyet hükûmetine candan yardım etmektir. Kendimize milletimize güvenimiz her zamankinden kuvvetlidir"	2	Haber metni	
2 Kasım 1942	Milli Şefin Nutku		3	Köşe yazısı	Siyasi İcmal- Ömer Rıza Doğrul
2 Kasım 1942	Radyo Gazetesi Diyor Ki: Milli Hayata Kundak Koyan Küstahlara "Asla Göz Yumacak Değiliz"		1 ve 3	Haber metni	
2 Kasım 1942	Nutkun Manası	Yaşadığımız günler, hakikî bir baba sevgisile üzerimize titriyen Milli Şef İnönünün dediği gibi, en çok birlik, en çok beraberlik ve en çok özverilik istiyen günlerdir	1 ve 3	Köşe yazısı	Nadir Nadi
3 Kasım 1942	Milli Şefin Büyük Nutkundan Sonra	Aziz Başbuğumuzun inançla ifade buyurdıkları gibi, "Büyük Türk milletinin elbirliğiyle halletmiyeceği hiçbir zorluk yoktur ve hükûmetin pek yakında arzedeceği anlaşılan yeni tedbirler vaziyetteki noksanları derhal ortadan kaldıracaktır	1 (manşet)	Köşe yazısı	Yunus Nadi
3 Kasım 1942	Milli Vicdanın Gürleyişi		2	Köşe yazısı	Sırası Geldikçe- Feridun Osman
4 Kasım 1942	Pahalılık Belâsı	Vaziyetin istediği en kesin ve çetin tedbirlerin hemen alınması gerekecektir. Şimdiden herkesin aklını başına toplamağa başlamasını umabilir miyiz acaba? Belki evet. Fakat ümidle geçirilecek hiç vaktimiz kalmamıştır. Sıra ciddi tedbirlerin, kudretli icraatındır.	1 (manşet) ve 3	Köşe yazısı	Yunus Nadi
5 Kasım 1942	İki Yahudi Tüccar Hakkında Yapılan Tahkikat		2	Haber metni	Şehir Haberleri
6 Kasım 1942	Vurguncunun Akıbeti		3	Köşe yazısı	Hadiseler Arasında Felek- B. Felek
7 Kasım 1942	Yalnız Bugünü Değil, Yarını da Düşünmek Lazım		1 ve 3	Köşe yazısı	Yunus Nadi

8 Kasım 1942	Tedbirlerin İsabeti Adaletin Heybeti İle Teyit Olunmalıdır		1	Köşe yazısı	Yunus Nadi
9 Kasım 1942	Güçlüğü Yeneceğiz		2	Köşe yazısı	Kendi Davalarımız-Ahmed Hamdi Başar
12 Kasım 1942	Başvekilin Mecliste Mühim Beyanatı	Hükûmet cezaî tedbirler almak yerine, istihşali artırıp vatandaşlara bizzat tevziat yapmak suretile buhranı önlemeğe çalışacak. Büyük kazançlı vatandaşlardan vergi alınacak. Bir defalık olan "varlık vergisinin" tahsiline derhal başlanıyor. 1.600.000 sabit gelirli sabit gelirli vatandaşa ucuz fiatla erzak verilecek	1(manşet) ve 5	Haber metni	
12 Kasım 1942	Büyük Millet Meclisinde Hararetli Müzakereler	Başvekilin nutku alkışlarla karşılandı, varlık kanun lâyihası müttefikan kabul edildi	1 (manşet)	Haber metni	
12 Kasım 1942	Hükûmetin Yeni Aldığı Tedbirler		1	Köşe yazısı	Yunus Nadi
13 Kasım 1942	Varlık Vergisi	Şehrimizde 3 komisyon kuruluyor	1	Haber metni	
14 Kasım 1942	Varlık Vergisi Tatbikatına Her Tarafta Başlandı	Hükûmetin yeni tedbirleri sayesinde tedavülden 300 milyon liranın hazineye iade edilebileceği umuluyor. Bütün erzak fiatları düşmektedir. Milli Korunma kanunu müeyyideleri şiddetlendiriyor. Millet Meclisi giyim eşyası tevziine dair kanunu kabul etti.	1 (manşet)	Haber metni	
15 Kasım 1942	Muhtekir bir tüccar üç sene ağır hapse mahkûm oldu		2	Haber metni	Şehir Haberleri
17 Kasım 1942	Varlık Vergisi	Mer'iyete giren yeni vergi kanunu, ehemmiyetine binaen neşrediyoruz	2	Haber metni	
18 Kasım 1942	Hükûmet Tedbirlerine Yardım Vazifemizdir		3	Köşe yazısı	Tetkikler, Denemeler Safaeddin Karanakçı
18 Kasım 1942	Mal Saklamaya Paydos		3	Köşe yazısı	Hadiseler Arasında Felek
20 Kasım 1942	Halk Nasıl Soyuluyormuş!	Belediyenin piyasadaki sıkı kontrolü bir çok gizli işleri meydana çıkardı. Yakalanan mektublar, tüccar namı altında iş gören bazı kimselerin soygunculuk yaptıklarını ispat etti	1 ve 3	Haber metni	

Tablo 76. 1-31 Aralık 1942 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
2 Aralık 1942	Varlık Vergisi	Tatbikata yakında başlanıyor. Birçok vilâyetlerin tahakkuk listelerini bitirdikleri anlaşıldı.	1	Haber metni	
8 Aralık 1942	Varlık Vergisi Son Safhada	Ankaradaki mükelleflerin isimleri yarın Maliye Tahsil şubelerinde ilân edilecektir	1	Haber metni	
8 Aralık 1942	Musanın Adaleti (Varlık Vergisi Münasebetiyle)		2	Köşe yazısı	Kendi Davalarımız- Ahmed Hamdi Başar
9 Aralık 1942	Çukurovada Varlık Vergisi Tatbikatı		1	Haber metni	
12 Aralık 1942	Edirne'de Varlık Vergisi Mükellefleri İlân Edildi		1	Haber metni	
13 Aralık 1942	Varlık Vergisi Listeler İlân Edilen Bölgeler		1	Haber metni	
13 Aralık 1942	Ekonomide Disiplin		1 ve 3	Köşe yazısı	Yunus Nadi
15 Aralık 1942	Varlık Vergisi Mükelleflerin İsimleri Çarşamba Günü İlân Olunuyor		1	Haber metni	
16 Aralık 1942	Varlık Vergisi Listeleri	Vergi miktarı İzmirde 27, Ankarada 14, Adanada 8.5 milyon lirayı bulmaktadır. Vergi borçlarını ödemiyenler için yol ve köprü inşaatında çalıştırılacakları yerler tesbit edildi.	1 (manşet) ve 3	Haber metni	
17 Aralık 1942	İstanbulun Varlık Vergisi Kat'ileşti	Vali Dr. Kırdarın beyanatı: "İstanbul şehrinin ödeyeceği varlık vergisi yekûnu 330 milyon liradır.	1 (manşet)	Haber metni	
17 Aralık 1942	Varlık Vergisi: İçtimaî Sahadaki Derin Önemi	Varlık vergisi, yurddaşların sırtındaki özveri yükünü mümkün mertebe herkese bir ölçüde dağıtmak azmîle harekete geçen inkılâbı, ileri görüşlü, adalet düşüncelerine ve millet vicdanına uygun bir kanundur.	1	Köşe yazısı	Baş makale - İsimsiz
17 Aralık 1942	En Yüksek Varlık Vergisi Ödiyecek Olanlarla Mülâkat	Maruf tacir Ahmed Kara "içtimaî adalet bakımından böyle bir tedbire ihtiyaç vardı.	1 ve 3	Haber metni	
17 Aralık 1942	Varlık Vergisi Listeleri Dün Asıldı ve Mükellefler Borçlarını Ödemeğe Başladılar	Ankarada- İzmirde	1 ve 3	Haber metni	
18 Aralık 1942	Varlığımızı Korumak	Son verginin de nihaî gayesi işte budur. Bunu bilenler, yurdun mukaddes hürriyeti bahis mevzuu olunca	1	Köşe yazısı	Baş makale - İsimsiz

		esirgenecek hiç bir şeyleri bulunmayacağını da bilirler			
18 Aralık 1942	Varlık Vergisi Listeleri Dün resmen ilân edildi	Mükellefler arasından Tramvay ve Elektrik idaresi, 674 bin lira ile ilk tediyei yaptı. Vali diyor ki: Varlık Vergisi tarihinde ‘‘Adaleti temine en büyük bir hassasiyetle çalıştığımızı tereddüdsüz söyleyebilirim’’	1 ve 3	Haber metni	
22 Aralık 1942	Milli Şefimiz Bayramı Bursa Bölgesinde Tetkiklerle Geçirdiler	Varlık vergisi bütün milletin vicdanında doğru ve haklı bir tedbir telâkki olunmuştur."	1 (manşet)	Haber metni	
22 Aralık 1942	Varlık Vergisi		3	Haber metni	
23 Aralık 1942	Varlık Vergisi: Mükelleflerin Birçoğu Tediyeiye Başladı		3	Haber metni	
23 Aralık 1942	Varlık Vergisinin Önemli Manası		1 ve 2	Köşe yazısı	Abidin Daver
24 Aralık 1942	Varlık Vergisi	Bir vatan borcudur, herkes onu seve seve ödeyecektir	1 ve 3	Köşe yazısı	Baş makale-İsimsiz
24 Aralık 1942	Varlık Vergisi	Bankaların tüccara kredi çekleri vermesi tasavvur ediliyor	1 ve 3	Haber metni	
25 Aralık 1942	Varlık Vergisi Mükelleflerine Hükümetimizin Büyük Kolaylık Kararı	Borcunun %20sini ödeyenlere millî bankalar emlak, emtia, esham ve tahvilât üzerinden kredi açacaklar	1 (manşet)	Haber metni	
25 Aralık 1942	Milli Şefin İrşadları		2	Köşe yazısı	Hem Nalına Hem Mihnına
26 Aralık 1942	Varlık Vergisi	Mükellefler tediyeiye devam ediyorlar	1	Haber metni	
27 Aralık 1942	Varlık Vergisi Tahsilâtı	Bütün millî bankalar dün mükelleflere ikrazata başladılar	1 (manşet)	Haber metni	
29 Aralık 1942	Varlık Vergisi Tahsilâtı	Unutulan mükelleflerin de tesbitine dün başlandı	2	Haber metni	Şehir Haberleri

Tablo 77. 1-31 Ocak 1943 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
3 Ocak 1943	Varlık Vergisi	Yarın akşama kadar vergi vermeyenler hakkında Tahsili Emval kanunu tatbik edilecektir	1	Haber metni	
5 Ocak 1943	Varlık Vergisi Vermeden Kaçmak İstemiş		2	Haber metni	Şehir Haberleri
6 Ocak 1943	Varlık Vergisi Büyük Bir Adalet Örneği Olmuştur	Bu vergi münasebetiyle bizde tatbik edilen maliye usullerinden bir kısmının ihtiyaçlara iyi cevap vermediği ileri sürüldü. Bunlar da hayırlı bir neticeye bağlanırsa, içtimai hayatımızda bir inkılâb yapan son kanunun her bakımdan yurda faydası dokunmuş olacaktır.	1 ve 3	Köşe yazısı	Baş makale - isimsiz
6 Ocak 1943	Dün Akşama Kadar Varlık Vergisi Tediyepleri İstanbul'da 110 milyonu Buldu	Muayyen müddet zarfında vergilerini vermeyenler dünden itibaren yüzde bir faizle tediyeye başladılar.	1 (manşet)	Haber metni	
7 Ocak 1943	Varlık Vergisi:Borcunu Vermeyen Vergi Mükellefleri	Tayin edilen yerlerde çalıştırılmak üzere şimdiden icab eden tedbirler alınıyor.	1 (manşet)	Haber metni	
8 Ocak 1943	Unutulan Vergileri Tesbit Etmek İçin	Şehrimizde yeni bir komisyon kuruldu ve dünden itibaren faaliyete başladı – Verginin ödeme müddeti ayın 17 sinde sona erecektir	1 ve 3	Haber metni	
10 Ocak 1943	İstanbul'daki Mükellefler	Dün iki milyon küsur lira varlık vergisi ödediler	3	Haber metni	
12 Ocak 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı	Dün şehrimizde 1.343.737 lira ödendi, Meclise verilen istidaları tetkik için bir komisyon kuruldu, %1 cezalı müddet bugün bitiyor.	1	Haber metni	
13 Ocak 1943	Varlık Vergisini Vermeyenler İçin	Yapılacak muamele hakkında hazırlanan talimatname Vekiller Heyetinden çıktı, bunda çok mühim hükümler var.	1 ve 3	Haber metni	
14 Ocak 1943	Varlık Vergisi Hakkında Çıkarılan Yalan Şayialar	Meclise verilen istidaların Maliye Vekâletine gönderilmiş olması sadece Vekâletin mütaleası alınmak içindir. Bazı mükellefler hakkında vergi takibatının durdurulacağı etrafındaki haberlerin hiçbir asıl ve esası yoktur.	1(manşet) ve 3	Haber metni	
15 Ocak 1943	Borclarını Vermeyen Vergi Mükellefleri	Yarıdan itibaren malların haciz işine başlanacak, bunlar açık artırma ile satılacaktır	1	Haber metni	
17 Ocak 1943	Yarıdan İtibaren	Varlık vergisini ödememiş olanların haciz altına alınan malları müzayede ile satılacaktır	1	Haber metni	
18 Ocak 1943	Varlık Vergisi Vermeyenler Çalıştırma Sahalarına Sevk ediliyorlar		2	Haber metni	
20 Ocak 1943	Varlık Vergisinin Müddeti	Haciz işlerini yürütmek üzere şehrimizde 45 ekib hazırlandı	1	Haber metni	

	Bitiyor				
21 Ocak 1943	Başvekilin Mühim Beyanatı: "Türk Milletinin Tek Bir Arzusu Vardır: Barış İçinde Kalmak. Türk Toprağı Taarruza Uğrarsa Millet Bir Tek İnsan Gibi Ayaklanacaktır	Varlık vergisi kanunu bütün şartlarla tatbik edilecektir. Türk milleti ve köylüsü, ezici yükleri asırlarca tek başına çekmiş, fedakârlık taleplerine merdce mukabele etmiştir. Yalnız bir takım kimseler, hükûmetin müracaatlarına kulak tıkamış ve geçen yıl gösterilen serbestliği ve güveni suistimal etmiştir. Bu memleket tarafından gösterilen misafirperverlikten faydalanarak zengin oldukları halde ona karşı bu nazik anda vazifelerini yapmaktan kaçacak kimseler hakkında bu kanun bütün şiddetle tatbik edilecektir.	1(manşet) ve 3	Haber metni	
21 Ocak 1943	Vergi Müddeti Bitti	Borcunu vermiyenlerin malları bugünden itibaren haczedilecektir. Bedenen çalıştırılacak olanlar, şehrimizdeki kamplarda toplandıktan sonra Erzurumdaki Aşkaleye sevk edilecektir.	1(manşet) ve 3	Haber metni	
22 Ocak 1943	Varlık Vergisini Vermiyenler	On yedi kişiden mürekkep ilk kafele dün gece toplama kampına sevk edildi. Haciz muamelelerine de dün başlandı	1(manşet) ve 2	Haber metni	
23 Ocak 1943	Varlık Vergisi İçin	Dün şehrin birçok yerlerinde haciz muameleleri yapıldı, borclarını vermiyen 14 tüccar da toplanma kampına sevk edildi. Kanun hükümleri tatbika başlanınca mükellefler iki gün zarfında Maliye Tahsil şubelerine beş buçuk milyon lira yatırdılar	1(manşet) ve 2	Haber metni	
23 Ocak 1943	Başvekilin Demeci	Bu topraklarda çalışan her adam, hele pasaportunda Türk devletinin koruyucu damgasını taşıyorsa, Türk menfaatleri öyle istediği zaman, iyi niyetlerini açığa vurmak, onları ispat etmek zorundadır	1 ve 3	Köşe yazısı	Baş makale-İsimsiz
23 Ocak 1943	Toplanma Kampında	Yurda borcunu vermiyen 'mükellef' ler arasında, akılları başlarına şimdi gelenlerden bazıları, borclarını ödemek için teşebbüslere geçtiklerini söylüyorlar!	1 ve 2	Köşe yazısı	Salâddin Güngör
23 Ocak 1943	Rüzgâr Eken Fırtına Biçer		2	Köşe yazısı	Hem Nalına Hem Mıhına
24 Ocak 1943	Varlık Vergisi Tediyeleleri	Yatırılan miktar dün 100 milyon liraya yaklaştı. Hacizli eşya satışına başlandı. Varlık vergisi ödiyeceklerin ithalât eşyası Ticaret Ofisi tarafından satın alınarak memlekete getirilmektedir	1	Haber metni	
24 Ocak 1943	Tevkif Edilen Borçlulardan İlk Kafilenin Bu Akşam Aşkaleye Sevk edilmeleri Muhtemel		1 ve 2	Haber metni	
25 Ocak 1943	Vergi Vermiyen Mükellefler	Kampta toplananların sevki için henüz emir gelmedi	1	Haber metni	
26 Ocak 1943	Modada Bekliyen Varlık	İçlerinden bazıları borclarını ödemeğe başladılar- İlk kafilenin yarın	1	Haber metni	

	Vergisi Borcluları	Aşkaleye sevki muhtemel			
27 Ocak 1943	Vergi Vermiyenler Bu Akşamki Trenle Aşkaleye Sevkediliyor	Dün Maliye şubelerine 1.632.660 lira yatırıldı, haczedilen eşyalar satılıyor	1	Haber metni	
28 Ocak 1943	Borclarını Vermiyen 32 Kişilik İlk Kafile	Dün akşamki trenle Aşkaleye müteveccihen yola çıkarıldı. Mükelleflerden bazıları borclarını verdiğiinden serbest bırakıldı, dün Maliye şubelerine 1.125.985 lira yatırıldı	1 ve 2	Haber metni	
29 Ocak 1943	Şehrimizde Vergi Vermiyen 40 Bin Kişi Var	İlk partiler halinde İstanbuldan 10 bin kişi daha Aşkaleye sevkedilecek. Borclarını vermiyen kadın mükellefler, başka vilâyetlerde belediye hizmetlerinde çalıştırılacak	1 (manşet)	Haber metni	
30 Ocak 1943	Haczedilen Mallar	Varlık vergisini vermiyen tüccarlardan bir kısmının malları dün satıldı	1	Haber metni	

Tablo 78. 1-28 Şubat 1943 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
1 Şubat 1943	Varlık Vergisi	Kamptaki mükelleflerden biri 200 bin liralık borcunu ödedi	1	Haber metni	
2 Şubat 1943	Varlık Vergisini Vermiyen Tacirler	Dün polis tarafından celbedilen on iki mükellef, gece Kadıköy kampına gönderildi	3	Haber metni	
3 Şubat 1943	Varlık Vergisini Vermek İstemiyenler		3	Haber metni	
4 Şubat 1943	Varlık Vergisi	Maliye veznelerine dün de 1.084.440 lira yatırıldı	2	Haber metni	Şehir Haberleri
5 Şubat 1943	Varlık Vergisi Tediye		2	Haber metni	Şehir Haberleri
6 Şubat 1943	Varlık Vergisini Vermiyenlerden Beş Kişi Daha Kampa Götürüldü		3	Haber metni	
8 Şubat 1943	Varlık Vergisini Vermiyenler Bu Akşam Sevk ediliyor		2	Haber metni	Şehir Haberleri
9 Şubat 1943	Varlık Vergisi Vermeyenler	100 kişilik ikinci kafe cuma günü sevk ediliyor	2	Haber metni	Şehir Haberleri
10 Şubat 1943	Varlık Vergisi	Borclarını vermiyenlerden bir kısım tüccar sevk ediliyor	1 ve 3	Haber metni	
11 Şubat 1943	Varlık Vergisi Tediye 110 Milyonu Buldu	Demirkapıdaki kampta toplanan borçluların yarın akşam Aşkaleye sevk edilmeleri takarrür etti	1 ve 3	Haber metni	
12 Şubat 1943	Varlık Vergisi Vermiyen Avukatlar	İstanbul Barosu, borclarını ödemiyen avukatların barodan çıkarılmaları için tetkikler yapmaktadır.	1 ve 3	Haber metni	
13 Şubat 1943	Vergiye Ödemiyenler	İkinci kafe dün Aşkale yolunu tuttu	1 ve 3	Haber metni	
14 Şubat 1943	Varlık Vergisi Tediye		2	Haber metni	Şehir Haberleri
16 Şubat 1943	Varlık Vergisinde İyi Niyet Gösterenler	Bu gibilere her türlü kolaylıklar gösterilecek	2	Haber metni	Şehir Haberleri
17 Şubat 1943	Varlık Vergisi Tediye	Mükellefler tarafından dün de maliye şubelerine 1.106.570 lira yatırıldı	1 ve 3	Haber metni	
18 Şubat 1943	Varlık Vergisi	Şehrimizde şimdiye kadar 117 milyon tahsil edildi	2	Haber metni	Şehir Haberleri
19 Şubat 1943	Varlık Vergisi Tediye		2	Haber metni	Şehir Haberleri
20 Şubat 1943	Borcunu Vermiyen 52 Mükellef Kampa Toplanıyor	Bunların da gelecek hafta Aşkaleye gönderilmeleri takarrür etti	1 ve 3	Haber metni	
21 Şubat 1943	Varlık Vergisini Vermiyen 37 Tüccar Daha	Dün polis tarafından Demirkapıdaki toplanma kampına sevk edildi. Kamptakiler hafta içinde Aşkaleye sevk edilecek	1	Haber metni	
22 Şubat 1943	Bursada Varlık Vergisi Vermiyenler		2	Haber metni	Şehir Haberleri
23 Şubat 1943	Varlık Vergisi Vermiyenler	Dün toplama kampına 31 tüccar sevk edildi	2	Haber metni	Şehir Haberleri

24 Şubat 1943	Toplama Kampına Sevk edilen Tacirler	Dün 31 tacir daha kampa götürüldü, bunlar cumaya Aşkaleye sevk ediliyorlar	1 (manşet)	Haber metni	
25 Şubat 1943	Varlık Vergisi	Borçlarını ödemiyenlerden 22 tacir daha dün gece toplama kampına sevk edildi	1 ve 3	Haber metni	
26 Şubat 1943	Varlık Vergisi	Mükelleflerin istidaları Maliye Vekâletinde tetkik ediliyor	1 ve 3	Haber metni	
27 Şubat 1943	160 Borçlu Daha Dün Akşamki Trenle Aşkaleye Sevk edildi		1 ve 3	Haber metni	
28 Şubat 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri

Tablo 79. 1-31 Mart 1943 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
1 Mart 1943	Yeni Bütçemiz	1943 bütçesi 86.060.073 lira bir fazlalık gösteriyor. Maliye Vekilimizi beyanatı: Bütçedeki fazlalık vergilerimizin verimindeki artışla her zamanki müvazenesini bulacaktır	1 (manşet) ve 3	Haber metni	
2 Mart 1943	13 Mükellef Daha Kampa Sevk edildi	Dün maliye şubelerine bir milyon liradan fazla para yatırıldı	2	Haber metni	Şehir Haberleri
3 Mart 1943	Varlık Vergisi Müzayedeleri	Satışların intizamsızlığından şikâyetler çoğalıyor	2	Haber metni	Şehir Haberleri
4 Mart 1943	Varlık Vergisi Tediya		2	Haber metni	Şehir Haberleri
5 Mart 1943	Unutulan Vergi Mükellefleri	Yeni listeyi hazırlayan komisyon vazifesini bitirdi	2	Haber metni	Şehir Haberleri
6 Mart 1943	Varlık Vergisinin İkinci Listesi	Unutulan mükelleflere aid vergi listesi bugün ilân edilecek, dün bir milyon liradan fazla tahsilât yapıldı	1 ve 3	Haber metni	
7 Mart 1943	Varlık Vergisi: Yeni Listeler Asıldı	Borclarını vermiyen 7 kişi daha dün kampa gönderildi	1 ve 3	Haber metni	
9 Mart 1943	Varlık Vergisi Tediya		3	Haber metni	
10 Mart 1943	Varlık Vergisinde Dünkü Tahsilât		2	Haber metni	Şehir Haberleri
11 Mart 1943	Varlık Vergisi	Borclarını vermiyenlerden bir grup daha kampa sevk edildi	2	Haber metni	Şehir Haberleri
13 Mart 1943	70 Mükellef Daha Aşkaleye Gönderildi		1 ve 3	Haber metni	
16 Mart 1943	Borcunu Ödeyen Mükellefler	Aşkaleye gönderilen bazı borclular tahliye edildi	1 ve 3	Haber metni	
17 Mart 1943	Varlık Vergisi Borclarını Ödemiye Mükelleflerden 23 Kişi Daha Dün Gece Kampa Sevk edildi		1	Haber metni	
18 Mart 1943	Başvekilin Mühim Nutku	Tesirli bir tedbir: Varlık vergisi	1(manşet) ve 3	Haber metni	
18 Mart 1943	Başvekilin Nutkundan Sonra Söylenenler	Müstakil Grup Reisi varlık vergisi meselesine temas etti	3	Haber metni	
19 Mart 1943	Borclarını Vermiyen Vergi Mükellefleri: Dün 34 Kişi Daha Toplama Kampına Sevk edildi		2	Haber metni	Şehir Haberleri
20 Mart 1943	Dünkü Varlık Vergisi Tahsilâtı 193 Bin Lirayı Buldu		2	Haber metni	Şehir Haberleri
23 Mart 1943	Varlık Vergisi Borcluları	Dün akşamki trenle Aşkaleye 60 kişilik bir kafiye daha	1 ve 3	Haber metni	

		gönderildi			
24 Mart 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
25 Mart 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
26 Mart 1943	Toplama Kampına Sevk edilenler	Aşkaleye gönderilmek üzere 32 borclu daha yakalandı	1 ve 3	Haber metni	
27 Mart 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı 145 Milyonu Geçti		2	Haber metni	Şehir Haberleri
29 Mart 1943	Varlık Vergisini Vermiyen Mükellefler	36 kişi daha Demirkapı kampına sevk edildi	2	Haber metni	Şehir Haberleri
30 Mart 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
31 Mart 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri

Tablo 80. 1-30 Nisan 1943 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
2 Nisan 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
3 Nisan 1943	Varlık Vergisi	Borcunu ödemiyenlerden 69 kişilik bir kafiye dün akşam Aşkaleye sevk edildi	1 ve 3	Haber metni	
4 Nisan 1943	Varlık Vergisi	Şehrimizde tahsilât 150 milyon lirayı geçti	2	Haber metni	Şehir Haberleri
9 Nisan 1943	Varlık Vergisi Vermiyenler	21 mükellef daha dün toplama kampına sevk edildi	2	Haber metni	
10 Nisan 1943	Varlık Vergisi	Şehrimizde tahsilât yekûnu 153 milyon lirayı buldu	2	Haber metni	Şehir Haberleri
11 Nisan 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
12 Nisan 1943	Toplama Kampına Celbedilen Mükellefler		2	Haber metni	Şehir Haberleri
13 Nisan 1943	70 Mükellef Daha Aşkaleye Gönderildi		1 ve 3	Haber metni	
13 Nisan 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
14 Nisan 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
15 Nisan 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
16 Nisan 1943	25 Mükellef Daha Kampa Sevk edildi	Varlık vergisi tahsilâtı 156 milyon lirayı buldu	2	Haber metni	Şehir Haberleri
17 Nisan 1943	Varlık Vergisi Borçluları	Dün 56 kişilik bir kafiye de Erzuruma sevk edildi	1 ve 3	Haber metni	
18 Nisan 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
21 Nisan 1943	Varlık Vergisi	Borclarını vermeyen 23 kişi daha kampa sevk edildi	2	Haber metni	Şehir Haberleri
22 Nisan 1943	Kampa Sevk edilen Mükellefler		2	Haber metni	
23 Nisan 1943	Varlık Vergisini Ödemeyenler	29 mükellef daha toplama kampına sevk edildi	2	Haber metni	
24 Nisan 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı Artıyor		2	Haber metni	Şehir Haberleri
28 Nisan 1943	Vergi Mükellefleri Emlâkını Satamayacak		2	Haber metni	
30 Nisan 1943	Varlık Vergisini Vermiyenler	39 mükellef daha dün kampa sevk edildi	2	Haber metni	Şehir Haberleri

Tablo 81. 1-31 Mayıs 1943 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
1 Mayıs 1943	Varlık Vergisi	Borcunu ödemeyen mükelleflerden 79 kişilik bir grup dün Erzuruma sevk edildi	3	Haber metni	
4 Mayıs 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
6 Mayıs 1943	Kampa Sevk edilen Mükellefler		2	Haber metni	Şehir Haberleri
7 Mayıs 1943	Tahsil Edilen Vergi		2	Haber metni	
8 Mayıs 1943	Varlık Vergisi	74 kişilik bir kafile dün Erzuruma gönderildi	2	Haber metni	
12 Mayıs 1943	Varlık Vergisi		2	Haber metni	
14 Mayıs 1943	Varlık Vergisi		2	Haber metni	
15 Mayıs 1943	Varlık Vergisi Mükellefleri	36 kişi daha dün kampa sevk edildi	2	Haber metni	Şehir Haberleri
18 Mayıs 1943	1943 Bütçesi	Geçen seneye nazaran masraflar artmakla beraber varlık vergisi dolayısıyla yeni bir emisyonu lüzum görülmedi. Fevkalâde Milli Müdafaa masrafları lüzum gösterirse yeni vergi matrahları aranacaktır	1(manşet) ve 3	Haber metni	
18 Mayıs 1943	Varlık Vergisi Hakkında Asılsız Haberler		2	Haber metni	Şehir Haberleri
21 Mayıs 1943	Varlık Vergisi Tahsilât Yekûnu		3	Haber metni	
24 Mayıs 1943	Kampa Alınan Mükellefler		2	Haber metni	Şehir Haberleri
25 Mayıs 1943	Mecliste Dün Bütçe Müzakeresi Başladı		1(manşet) ve 2	Haber metni	
27 Mayıs 1943	Varlık Vergisi		2	Haber metni	Şehir Haberleri
31 Mayıs 1943	Kampa Gönderilen Borçlular	24 mükellef daha Demirkapıdaki kampa sevk edildi	2	Haber metni	Şehir Haberleri

Tablo 82. 1-30 Haziran 1943 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
3 Haziran 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
4 Haziran 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
9 Haziran 1943	Harbin Fena Huyları		2	Köşe yazısı	Hem Nalına Hem Mihına
9 Haziran 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	
10 Haziran 1943	28 Mükellef Daha		2	Haber metni	Şehir Haberleri
11 Haziran 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
13 Haziran 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
15 Haziran 1943	Varlık Vergisi		2	Haber metni	
16 Haziran 1943	Parti Kurultayı Mesaisini Bitirdi	Şükrü Saraçoğlu mühim bir nutukla haricî ve dahilî siyasetimizi anlattı, Varlık vergisi ve ordunun masrafı, Varlık vergisi hakkında yapılan isnadlara Başvekilin kesin cevabı	1 (manşet) ve 2	Haber metni	
17 Haziran 1943	Kurultay Kapanırken		1	Köşe yazısı	Nadir Nadi (Baş makale)
17 Haziran 1943	Varlık Vergisi	Temmuza kadar tamamen tasfiye edilecek	2	Haber metni	Şehir Haberleri
18 Haziran 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
19 Haziran 1943	Varlık Vergisi		2	Haber metni	Şehir Haberleri
21 Haziran 1943	Varlık Borçluları		2	Haber metni	Şehir Haberleri
25 Haziran 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
26 Haziran 1943	26 Varlık Vergisi Mükellefi Daha Gönderildi		2	Haber metni	Şehir Haberleri
27 Haziran 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
30 Haziran 1943	Varlık Vergisi Mükellefleri		2	Haber metni	Şehir Haberleri

Tablo 83. 1-30 Temmuz 1943 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
3 Temmuz 1943	34 Mükellef Daha Aşkaleye Gönderildi		2	Haber metni	Şehir Haberleri
7 Temmuz 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
11 Temmuz 1943	Varlık Vergisi Talimatnamesinde Bir Değişiklik		3	Haber metni	
20 Temmuz 1943	Varlık Vergisi	Meclis Arzuhal Encümeni, mükelleflerin gönderdiği istidaları redde karar verdi	1 ve 3	Haber metni	

Tablo 84. 1-31 Ağustos 1943 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
3 Ağustos 1943	Varlık Vergisi İşi		2	Haber metni	
7 Ağustos 1943	Varlık Vergisi Mükellefleri	Borclarını vermeyen kırk üç kişi daha sevk edildi	2	Haber metni	Şehir Haberleri
11 Ağustos 1943	Kampa Alınan Mükellefler		2	Haber metni	Şehir Haberleri
15 Ağustos 1943	Varlık Vergisinden 205 Milyon Lira Tahsil Edildi		2	Haber metni	Şehir Haberleri
27 Ağustos 1943	95 Mükellef Daha Gönderildi		2	Haber metni	Şehir Haberleri

Tablo 85. 1-30 Eylül 1943 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
18 Eylül 1943	Parti Grubunun Fevkalâde İçtimasında	Varlık vergisi kanununa bir madde ilâvesine dair lâyiha tasvib ve Büyük Millet Meclisinde de kabul olundu	1 (manşet)	Haber metni	
18 Eylül 1943	Maliye Vekiline Verilen Salâhiyet	Varlık vergisini ödeyemeyecekleri tahakkuk eden hizmet erbabının tahsil edilmemiş borcları terkin olunabilecek	1	Haber metni	
19 Eylül 1943	Varlık Vergisinden Kimler Muaf Tutulacak?		2	Haber metni	Şehir Haberleri
21 Eylül 1943	Vergiden Muaf Tutulacak Mükellefler		2	Haber metni	Şehir Haberleri
22 Eylül 1943	Varlık Vergisi	Vergiden muaf tutulan mükelleflerin listeleri Maliye şubelerine asıldı. 22631 mükellefe aid 11,741,683 liralık vergi terkin edilmiştir	1 ve 3	Haber metni	
23 Eylül 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı	Defterdarlık vergiyi kısmen ödiyenlerle hiç vermemiş olanların listesini hazırlıyor	1	Haber metni	

Tablo 86. 1-31 Ekim 1943 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
5 Ekim 1943	Terkin Olunan Varlık Vergileri		1	Haber metni	
10 Ekim 1943	Kampa Alınan Mükellefler		2	Haber metni	Şehir Haberleri
25 Ekim 1943	Başvekilin Beyanâtı	Şükrü Saracoğlu varlık vergisi için diyor ki: "Vergi müsavat esası dairesinde kesilmiştir. Haksızlık varsa tamir olunmuş ve olunacaktır"	1 (manşet)	Haber metni	
28 Ekim 1943	Varlık Vergisi Vermiyenler		2	Haber metni	Şehir Haberleri

Tablo 87. 1-30 Kasım 1943 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
2 Kasım 1943	Cumhur Reisimizin Hitabesi	Biz, dünyanın yarınki çehresi meydana çıkarken her zaman düşmeğe mahkûm bir tahakküm zihniyetinin değil, büyük küçük hür milletler arasında işbirliğine dayanan nizamın teessüs edeceğine inanıyoruz	1 ve 4	Haber metni	
2 Kasım 1943	Milli Şefi Dinlerken		1 ve 3	Köşe yazısı	Nadir Nadi (baş makale)
11 Kasım 1943	Varlık Vergisinin Tasfiyesi		2	Haber metni	Şehir Haberleri
19 Kasım 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	

Tablo 88. 1-31 Aralık 1943 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
6 Aralık 1943	Varlık Vergisi Mükellefleri	Sivrihisarda bulunanlardan 60 kişi dün şehrimize geldi	2	Haber metni	Şehir Haberleri
8 Aralık 1943	Varlık Vergisi Mükelleflerinden Yapılacak Tahsilât		2	Haber metni	
12 Aralık 1943	Varlık Vergisi Tasfiyesi		2	Haber metni	Şehir Haberleri
13 Aralık 1943	Başvekilin Mühim Beyanâtı	Muhtekirler vatan ve millet vazifelerini düşünmiyen insanlardır; fevkalâde tedbirler harbin yarattığı havadan istifade etmek isteyenlerin hakkından gelecektir	1 (Manşet) ve 2	Haber metni	
17 Aralık 1943	Varlık Vergisi İçin Satılacak Emlâk		2	Haber metni	Şehir Haberleri
17 Aralık 1943	Haklı mıyım, haksız mıyım?		3	Köşe yazısı	Hadiseler Arasında Felek
21 Aralık 1943	Ankarada Hayat		3	Köşe yazısı	Hadiseler Arasında Felek
25 Aralık 1943	Tacirlerin Sınıfları Tekrar Tayin Edildi	Sınıfların adedi de altıdan beşe indirildi	2	Haber metni	Şehir Haberleri
27 Aralık 1943	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
27 Aralık 1943	Oh Olsun!		3	Köşe yazısı	Hadiseler Arasında Felek
29 Aralık 1943	Parti Grupu İçtimasında	Celâl Bayar'ın varlık vergisi hakkındaki takriri konuşuldu, Maliye Vekilinin izahatı dinlendi	1 (Manşet) ve 3	Haber metni	
29 Aralık 1943	Varlık Vergisinin Tasfiyesi		2	Haber metni	Şehir Haberleri
29 Aralık 1943	Bir Okuyucuya Cevab		2	Köşe yazısı	Hem Nalına Hem Mihnına
31 Aralık 1943	İki Yüzlüdür Efendim!		3	Köşe yazısı	Hadiseler Arasında Felek

Tablo 89. 1-31 Ocak 1944 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
19 Ocak 1944	Vergi Ve Resimlere Dair		2	Köşe yazısı	Hem Nalına Hem Mihnına
24 Ocak 1944	Varlık Vergisi Tahsilâtı		2	Haber metni	Şehir Haberleri
30 Ocak 1944	Barzılay Kumpanyasının Vapurları	Varlık vergisi için satılacak vapurlara nasıl kıymet takdir edildi?	2	Haber metni	Şehir Haberleri

Tablo 90. 1-29 Şubat 1944 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
5 Şubat 1944	Barzılay Firmasının Satılığa Çıkarılan Şilepleri	Dünkü artırmada gene talib bulunamadı, gemiler Denizyollarına veriliyor	2	Haber metni	Şehir Haberleri
19 Şubat 1944	Barzılay Şirketinin Varlık Vergisi Borcu		2	Haber metni	Şehir Haberleri
24 Şubat 1944	Barzılay Kumpanyasının Vapurları		2	Haber metni	Şehir Haberleri
25 Şubat 1944			1-sağ alt köşe	Karikatür	
27 Şubat 1944	Barzılay Kumpanyasının Gemileri Denizyollarına Verildi		2	Haber metni	Şehir Haberleri

Tablo 91. 1-31 Mart 1944 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
11 Mart 1944	Varlık Vergisinin Tasfiyesi İçin Hazırlanan Lâyiha		3	Haber metni	
14 Mart 1944	Varlık Vergisi		3	Haber metni	
15 Mart 1944	Varlık Vergisi	Tasfiye lâyihası bugün Mecliste görüşülecek	1 ve 3	Haber metni	
16 Mart 1944	Varlık Vergisi: Tasfiye Kanunu Dünkü Mecliste Kabul Edildi	Maliye vekilinin beyanatı: kanunun ihtiva ettiği belli başlı iki hüküm	1(manşet) ve 3	Haber metni	
17 Mart 1944	Varlık Vergisi	Satışların durdurulması için dün emir verildi. İstanbul'da 100 milyonluk verginin kaydı terkin edilecek	1 ve 3	Haber metni	
18 Mart 1944	Varlık Vergisi		2	Haber metni	Şehir Haberleri
19 Mart 1944	Varlık Vergisi Kanunu Vilâyete Bildirildi		2	Haber metni	Şehir Haberleri

Tablo 92. 1-31 Mayıs 1944 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
3 Mayıs 1944	Varlık Vergisi Hakkında Verilen İstidalar		3	Haber metni	

Tablo 93. 1-30 Haziran 1944 Tarihleri Arasında Çıkan Haberler

Tarih	Başlık	Alt Başlık	Sayfa No	Haber Türü	Köşe/Yazar
27 Haziran 1944	Hırsızın Hiç De Mi Kabahati Yok!		3	Köşe yazısı	Hadiseler Arasında Felek

T.C. Resmî Gazete

Tesis tarihi : 7 Teşrinievvel 1336 - 1920

İdare ve yazı işleri için Başvehâlet Neşriyat ve Müdevvenat Dairesi Müdürlüğüne müracaat olunur	12 TEŞRİNİSANI 1942 PERŞEMBE	SAYI : 5255

KANUN

Varlık Vergisi hakkında Kanun

Kanun No: 4305

Kabul tarihi: 11/11/1942

1. Verginin mevzuu

Madde 1 — Servet ve kazanç sahiplerinin servetleri ve fevkalâde kazançları üzerinden alınmak ve bir defaya mahsus olmak üzere (Varlık Vergisi) adıyla bir mükellefiyet tesis edilmiştir.

Madde 2 — Varlık Vergisi aşağıda yazılı zümrelere dâhil olan hakiki ve hükmi şahıslardan alınır :

A) 2395 ve 2728 sayılı kanunlarla ek ve tadilleri mucibince mükellef bulunanlar;

B) Büyük çiftçiler (Büyük çiftçiden maksat, işinin idaresine ve vüsatine hâlel getirmeksizin bu mükellefiyeti ifa edebilecekleri bu kanunda yazılı komisyonlarca tesbit edilenlerdir);

C) Uhdelerinde bulunan binaların ve hisseli ise hissedarlarının hisselerine düşen bir yıllık gayrisafî iradı yekûnu 2 500 liradan ve ar-salarının vergide mukayyet kıymetleri 5 000 liradan yukarı bulunan ve bu miktarların tenzilinden sonra mütebaki irat ve kıymetlerle bu vergiyi verebileceği komisyonlarca kararlaştırılanlar;

D) 1939 senesindenberi 2395 veya 2728 sayılı kanunlar mucibince vergiye tabi bir iş ve teşebbüsle uğraştığı halde bu kanunun neşri tarihinde işini terk, devir veya tasfiye etmiş bulunanlar;

E) Meslekleri tacir, komüsyoncu, tellal veya simsar olmadıkları halde 1939 senesindenberi velev bir defaya münhasır olsa bile ticari muamelelere tavassut ederek komisyon veyahut tavassut mukabili olarak her ne nam ile olursa olsun para veya ayniyat almış olanlar.

Madde 3 — İkinci maddede yazılı mükellefiyet zümrelerinden iki veya daha ziyadesine dâhil olanlar bu zümrelerin her birinde ayrı ayrı mükellef tutulurlar.

Umumi, mülhak ve hususi bütçelerle belediye bütçelerinden ve 3659 numaralı kanuna tabi müesseselerden tahsisat, maaş ve ücret alanlarla kadroya müsteniden yevmiye ile istihdam edilenler yalnız bu maaş, tahsisat, ücret ve yevmiyelerinden dolayı ikinci maddenin A fıkrasındaki mükellefiyete tabi değildirler.

Madde 4 — 1837 sayılı Bina Vergisi Kanununun 3 üncü ve 1833 sayılı Arazi Vergisi Kanununun 2 nci maddesinde sayılı bina ve arsa sahipleri, ikinci maddenin (C) fıkrasında yazılı mükellefiyetten muaf tutulur.

Madde 5 — Vergi, hakiki ve hükmi şahıslar namlarına tarholunur ve eshamlı ve eshamsız şirketlerde hisseye bakılmaksızın şirketlerin menkul ve gayrimenkul varlığının tamamı üzerinden alınır.

2. Verginin miktarı

Madde 6 — Yedinci maddede yazılı komisyonlar, ikinci maddede yazılı mükelleflerin mükellefiyet derecelerini, her mükellef namına 1941 yılında ve ticaretini terk, devir veya tasfiye etmiş olanlar için terk, devir veya tasfiyeye tekaddüm eden son yılda tarhedilmiş veya tahakkuk ettirilmiş vergi miktarlarını, çiftçilerde mükellefin zirai vaziyetini ve gayrimenkul sahiplerinin de irat ve vergi kıymeti miktarlarını gözden geçir-mekle beraber bunlarla mukayyet olmaksızın edinecekleri kanaate göre takdir ve tesbit ederler. Ancak 2395 sayılı kanunun 11 inci maddesi hük-mü dairesinde kazanç beyannamelerine bilânço raptetmek mecburiyetin-de bulunan anonim, komandit, limited ve sermayesi üzerinden kazanç dağıtan kooperatif şirketlerin vergileri, 1941 takvim yılına veya ticari yılına ve ticarethanelerini terk, devir ve tasfiye etmiş olanlarda terk, devir ve tasfiyeye takaddüm eden son seneye ait safi kazancının yüzde ellisinden aşağı ve anonim şirketlerde yüzde yatsmışinden yukarı olamaz.

İkinci maddenin (B) fıkrasında yazılı çiftçilerin mükellefiyetleri de varlıklarının yüzde beşini geçemez.

3. Verginin tarhi

Madde 7 — İkinci maddede yazılı servet ve kazanç sahiplerinin mükellefiyet derecelerini tesbit etmek üzere her vilâyet ve kaza merke-zinde mahallin en büyük mülkiye memurunun reisliği altında en büyük mal memurundan ve ticaret odalarıyla belediyelere kendi âzaları ara-sından seçilecek ikişer âzadan müteşekkıl bir ve icabına göre müteaddit komisyon kurulur. Ticaret odası bulunmayan yerlerde, bu odanın seçe-ceği âzalar yerine belediyece, hariçten ticaret ve ziraattan anlıyanlar ara-sından iki âza seçilir.

En büyük mülkiye ve maliye memurları bu komisyonlarda bizzat bulunmakla mükelleftirler. Ancak birden fazla komisyon kurulan yer-lerde tensip edecekleri memurları tevkil edebilirler ve kendileri de ica-bına göre istedikleri komisyonlarda bulunabilirler.

Komisyonların, büyük çiftçileri tesbit için yapacağı toplantılarda Ticaret odası yerine ziraat odalarının kendi âzaları arasından ve bulun-mayan yerlerde belediyelere hariçten ve ziraatten anlıyanlar arasından seçilecek iki âza komisyona iştirak eder.

Komisyon kararları ekseriyetle verilir, reylerde müsavat halinde reisin bulunduğu taraf tercih edilir.

Madde 8 — Komisyonlar, şirketlerin mükellefiyetlerini tesbit ettikleri sırada şirketlerin de servetleri derecesini ve fevkalâde kazançlarını araştırarak bunların da mükellefiyetlerini takdir ederler.

Madde 9 — Komisyonlar, muhtelif zümrelerin mükellefiyet derecelerini tesbit işini on beş gün içinde intaç ile mükelleftirler. Bu müddet zarfında işini bitiremeyen komisyonların memur olmayan azası değiştirilerek yerlerine son mebus intihabında müntehibi sani olanlar arasından belediye reislerince seçilecek dörder zat alınmak suretiyle komisyonların azası tamamlanır.

Madde 10 — Mükelleflerin tesbiti sırasında komisyonlarca unutulmuş olanların isimleri komisyonların dağılmasından itibaren en geç iki ay içinde varidat dairelerince tesbit olunarak 7 nci madde hükmü dairelerinde yeniden teşkil edilecek komisyonlara bildirilir. Komisyonlar azami on beş gün içinde bu mükelleflerin vergi miktarlarını kararlaştırmağa mecburdurlar.

4. Verginin tebliğ ve tahsili

Madde 11 — Komisyon kararları, şehir ve kasabalarda varidat dairelerinin kapılarına ve köylerde münasip mahallere listeler yapıştırılmak suretiyle ilân ve tebliğ olunur. Listelerin asıldığı, gündelik gazete çıkan yerlerde gazetelerle ve gündelik gazete çıkmayan mahallerde belediye tellalları marifetiyle halka ayrıca haber verilir.

Komisyon kararları nihai ve katî mahiyette olup bunlara karşı idari ve adli kaza mercilerinde dâva açılmaz. Ancak bir mükellef namına aynı mükellefiyet mevzuundan dolayı mükerrer vergi tarh edilmiş olduğu takdirde bunlardan en yüksek olanı ipka edilerek diğerleri tarhiyatı yapan komisyonların vazife gördüğü mahallerin en büyük mal memuru tarafından mükelleflerin müracaatı üzerine silinir.

Madde 12 — Mükellefler vergilerini, talik tarihinden itibaren on beş gün içinde mal sandığına yatırmağa mecburdurlar.

On beş günlük müddetin geçmesini beklemeyen mahallin en büyük mal memuru, lüzum gördüğü mükelleflerin menkul ve gayrimenkul mallarıyla alacak, hak ve menfaatlerinin ihtiyatın hazine karar verebilir.

On beş günlük müddet içinde yatırılmayan vergilerin Tahsili Emval Kanununa tefhikan tahsiline tevessül edilmekle beraber vergi miktarına müddetin dolmasından itibaren birinci hafta için yüzde bir ve ikinci hafta için yüzde iki zammolunur.

Talik tarihinden itibaren bir ay zarfında borçlarını ödemeyen mükellefler borçlarını tamamen ödeyinceye kadar memleketin herhangi bir yerinde bedeni kabiliyetlerine göre askeri mahiyeti haiz olmayan umumî hizmetlerde veya belediye hizmetlerinde çalıştırılırlar. Ancak üçüncü maddenin son fıkrasında yazılı olanlardan ikinci maddedeki mükellefiyete tabi bulunanlarla kadınların ve elli beş yaşını mütecaviz erkeklerin borçları hakkında Tahsili Emval Kanunu tatbik edilmekle beraber bunlar çalışma mükellefiyetine tabi tutulmayabilirler. Bu fıkra hükmüne göre çalıştırılanlara verilecek ücretin yarısı borçlarına mahsup olunur.

Çalışma mecburiyetinin tatbik tarzı Hükümetçe hazırlanacak bir talimatname ile tâyin olunur.

Birinci fıkrada yazılı on beş günlük müddet içinde vergilerini vermeyen mükellefler, aynı müddet zarfında vergileri miktarınca Hazine bono ve tahvilâtı veya banka teminat mektubu tevdi ettikleri takdirde bu mükellefler hakkında Tahsili Emval Kanununun ve çalışma mecburiyetinin tatbiki bir ay müddetle geri bırakılabilir.

Madde 13 — Kollektif ve komanditeler şirketlere ait vergilerin icabı halinde ortakların ve komanditelerin şahsî mallarından istifası hususunda da Tahsili emval kanunu hükümleri tatbik olunmakla beraber ortak ve komanditeler çalışma mecburiyetine de tabi tutulabilirler ve

on ikinci maddenin ikinci fıkrası hükmü bunlar hakkında da tatbik olunur.

Bu madde ile on ikinci maddede yazılı karar ve muameleler katî olup bunlara karşı idari ve adli kaza mercilerinde dâva açılmaz.

5. Teminat

Madde 14 — Varlık vergisiyle mükellef tutulanların ikametgâhlarında, gerek kendilerine ve gerek karı veya kocalarına veya kendileriyle birlikte oturan usul ve furuğlarıyla kardeşlerine ait dükkân, mağaza, depo, anbar, fabrika ve imalâthanelerde veya bunlara benzer yerlerde bulunan bütün menkul mallarla tapuda veya vergide bunlardan herhangi biri namına kayıtlı olan gayrimenkul mallar bu kanun mucibince alınacak vergi ve zamların kanunî teminatı hükmünde olup bu malların satılmasında da Tahsili Emval Kanunu hükümleri tatbik olunur. Verginin teminatını teşkil eden bu mallardan mükellefin kendisine veya karı ve kocasına ait olanlar hariç olmak üzere diğer mallar üzerine komisyonlarca verginin takdir ve tesbiti tarihinden itibaren bir sene zarfında ayrıca haciz konmadığı takdirde bu mallar üzerindeki teminat hükmü sona erer.

Mükelleflerin zilyedliği altında veya yukarıda yazılı enahallerde bulunan menkul mallara mütaallik satış, temlik ve rehin iddiaları muteber sayılmaz ve bu nevi mallar hakkında dermeyer olunacak istihkak iddiaları dinlenemez.

Bu kanunun neşriden mukaddem başlamış olan ve bir ilâma veya bu hüküm ve kuvvette noterlikçe tanzim edilmiş mukaddem tarihli resmî bir senede müstenit olmıyarak yapılmış bulunan takip neticesinde icra dairelerince konulmuş olan ihtiyat ve icrai hacizler bu teminat hükmüne halel vermez. Bu hacizler ancak vergi alacağının tahsilinden sonra bir hakıye kaldığı takdirde bu kısım hakkında infaz olunur.

Gayrimenkullerin satışında bunların varlık vergisi mükellefiyeti ile ilişkisi olmadığı alâkalı varidat dairesince tasdik edilmemiş tapu daireleri tescil yapamaz. Yapılan tesciller hükümsüz sayılır.

6. Müruruzaman

Madde 15 — 9 ve 10 uncu maddelerde yazılı müddet ve şartlar içinde tarhedilemeyen vergiler, bu müddetler geçtikten sonra yeniden tarh ve tahsil edilemez.

Bu kanun mucibince tahakkuk ettirilmiş olan vergiler 1943 mali yılından itibaren beş yıl sonra tahsil olunamaz. Verginin tahsili için yapılacak her nevi takip muameleleri, müruruzamanı keser.

7. Meriyet maddeleri

Madde 16 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 17 — Bu kanunun hükümlerini yürütmeye İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

11/11/1942

No.	P.İliği	Diyar Terip	Cilt	Sahife	Resmî Gazete Sayı
Bu kanunda bahsi geçen kanunlar :					
1833	Arazi Vergisi Kanunu	6/7/1931	3	12	581 1841
1837	Bina Vergisi Kanunu	14/7/1931	3	12	604 1848
2728	İktisadi Buhran Vergisi Kanununa müteayyen 2416 sayılı kanunun değiştirilmesi hakkında kanun	29/5/1935	3	16	847 3015
2395	Kazanc Vergisi Kanunu	25/3/1934	3	15	234 2668
3659	Bankalar ve Devlet müesseseleri memurları aylıklarına tevhit ve tesdili hakkında kanun	11/7/1939	3	20	1539 4266
[5 ağustos 1925 tarihli Tahsili Emval Kanunu 2 nci tertip düsturu 1 inci cildinin 624 üncü sahifesindedir.]					

İLÂNLAR

M. M. V. 2 numaralı Satın Alma Komisyonundan

Komisyonunda mevcut şartnamesi mucibince mayıs 1943 sonuna kadar tahminen (50.000) ton tahmil ve tahliye işinin 20/11/1942 cuma günü saat 16 da kapalı zarfla eksilmesi yapılacaktır. Beher tonuna (130)

kuruş fiat tahmin edilen bu işin ilk teminatı (4.500) liradır. Şartnamesi Komisyonunda görülebilir ve 325 kuruş mukabilinde alınabilir. İstekilerin kanunun tarifâtı dâhilinde hazırlayacakları teklif mektuplarını eksiltme günü saat 15 e kadar makbuz karşılığı M. M. V. 2 numaralı Satın Alma Komisyonuna vermeleri

1405/4-3

M. M. V. 3 numaralı Satın Alma Komisyonundan

Mütaahhit nam ve hesabına 56576 kilo sarı sabunlu kösele 23/11/1942 pazartesi günü saat 15 te açık eksiltilme ile isteklisine ihale edilecektir.

Muhammen bedeli 435613 lira yirmi kuruş olup ilk teminatı 21174 lira 53 kuruştur. Nümune ve şartnamesi her gün komisyonunda görülebilir. İsteklilerin belli gün ve saatte Ankara'da M. M. V. 3 numaralı Satın Alma Komisyonuna gelmeleri.

1434/4-2

Beherine 275 kuruş fiat tahmin edilen 20.000 adet büyük yem torbası ile beherine 250 kuruş fiat tahmin edilen 30.000 adet küçük yem torbası ki ceman 50.000 adet yem torbası 23/11/1942 pazartesi günü saat 16 da pazarlıkla isteklisine ihale edilecektir. Muhammen bedeli 130.000 lira olup kati teminatı 15.500 liradır. Şartnamesi her gün komisyonunda görülebilir. İsteklilerin belli gün ve saatte Ankara'da M. M. V. 3 numaralı Satın Alma Komisyonuna gelmeleri.

1465/4-1

Beher kilosu 10 lira fiat tahmin edilen 1500 kilo şaplı kösele, kilosu 18 lira tahmin edilen 1500 kilo kromlu kösele 23/11/1942 pazartesi günü saat 15.30 da pazarlıkla isteklisine ihale edilecektir. Muhammen bedeli 42.000 lira olup kati teminatı (6300) liradır. Şartnamesi her gün komisyonunda görülebilir. İsteklilerin belli gün ve saatte Ankara'da M. M. V. 3 numaralı Satın Alma Komisyonuna gelmeleri.

1467/4-1

M. M. V. 4 numaralı Satın Alma Komisyonundan

Muhammen bedeli 70.000 lira olan 700 m² gürgen veya kayın kalası Ankara merkez olmak üzere 760 kilometre dâhilindeki istasyonlarda vagona teslim toptan veya partilere bölünerek 16/11/1942 pazartesi günü saat 16 da pazarlıkla ihale edilecektir. Verilecek miktara göre bedelinden % 15 kati teminat alınacaktır. Şartnamesi 250 kuruş bedel mukabili Askerî Fabrikalardan verilir. İsteklilerin ihale gün ve saatinde M. M. V. 4 numaralı Satın Alma Komisyonuna gelmeleri.

1435/2-2

269 m² çam kereste pazarlıkla satın alınacaktır. Muhammen bedeli 34970 lira olup kati teminatı 5244 liradır. Pazarlığı 14/11/1942 cumartesi günü saat 11 de M. M. V. 4 numaralı Satın Alma Komisyonunda yapılacaktır. Eb'ad ve şartnamesi her gün komisyonunda görülebilir. İsteklilerin kati teminatları ile birlikte komisyonunda bulunmaları.

1437/2-2

Mamak'ta bir pavyon inşaatı kapalı zarfla eksiltilmeye konulmuştur. Keşif bedeli 144030 lira 85 kuruş olup ilk teminatı 8452 liradır. İhalesi 25/11/1942 çarşamba günü saat 15 te M. M. V. 4 numaralı Satın Alma Komisyonunda yapılacaktır. Keşif şartname proje ve sair evrakı her gün 7 lira 21 kuruş mukabilinde komisyona müracaatla alınabilir. İsteklilerin 2490 sayılı kanunun maddeleri ahkâmına tevfi kanun hazırlayacakları teklif mektuplarını muayyen saatten bir saat evveline kadar makbuz mukabili Komisyon Reisliğine vermeleri.

1439/4-2

Etişegutta gösterilecek mahalde bir yol yaptırılması pazarlıkla ihaleye konulmuştur. Keşif bedeli 15.660 lira 60 kuruş olup kati teminatı 2340 lira 10 kuruştur. İhalesi 18/11/1942 çarşamba günü saat 11 de M. M. V. 4 numaralı Satın Alma Komisyonunda yapılacaktır. Keşif ve şartnamesi 40 kuruş mukabilinde Komisyonundan alınabilir. Mütaahhidi-ne bedeli istihkakından kesilmek ve bu işte kullanılmak üzere 92 tenke

benzinle bir iç bir dış kamyon lastiği ciheti askeriye mal olduğu fiat üzerinden verilecektir. İsteklilerin bu işe benzer 10.000 liralık (Asgari) bir inşaatı yapmış olduklarını ve ihaleye girebilmek için inşaat daire-sinden ehliyet vesikası almaları ve bu vesikalarla beraber kati teminat-lariyle muayyen gün ve saatte komisyonunda bulunmaları.

1445/2.

18800 lira muhammen bedelli 4000 adet demir kutu yaptırılması 30/11/1942 pazartesi günü saat 15 te pazarlıkla ihale edilecektir. Kati teminatı 2820 liradır. Resim ve şartnamesi M. M. V. 4 numaralı Satın Alma Ko. verilir. İsteklilerin ihale gün ve saatinde M. M. V. 4 numaralı Satın Alma Komisyonuna gelmeleri.

1466/4-1

Ankara civarında gösterilecek mahalde bir hamam inşaatı kapalı zarfla eksiltilmeye konulmuştur. Keşif bedeli 195850 lira 10 kuruş olup ilk teminatı 11042 lira 51 kuruştur. İhalesi 30/11/1942 pazartesi günü saat 11 de M. M. V. 4 numaralı Satın Alma Komisyonunda yapılacaktır. Keşif şartname, proje ve sair evrakı 980 kuruş mukabilinde her gün Kom-isyondan alınabilir. İsteklilerin 2490 sayılı kanun maddeleri ahkâmına tevfi kanun hazırlayacakları teklif mektuplarını ihale saatinden bir saat evveline kadar makbuz mukabili Komisyon Reisliğine vermeleri.

1468/4-1

Muayyen gün ve saatte talibi zuhur etmiyen Ankara Mevki Hasta-nesi tevsi inşaatı tekrar kapalı zarfla eksiltilmeye konulmuştur. Keşif bedeli 176.086 lira 11 kuruş olup ilk teminatı 10.054 lira 31 kuruştur. İhalesi 28/11/1942 cumartesi günü saat 11 de M. M. V. 4 numaralı Satın Alma Komisyonunda yapılacaktır. Keşif, şartname, proje ve tefferuatı 881 kuruş mukabilinde komisyonundan alınabilir. İhaleye girebilmek için İnşaat Dairesinden ehliyet vesikası almak mecburidir. İsteklilerin 2490 sayılı kanunun maddeleri ahkâmına tevfi kanun hazırlayacakları teklif mektuplarını makbuz mukabili ihale saatinden bir saat evveline kadar komisyona vermeleri.

1469/4-1

M. M. V. 5 numaralı Satın Alma Komisyonundan

Mütaahhit namı hesabına aşağıda cins ve miktarları yazılı 4.250.000 adet yena camından mamul boş ampül alınacaktır. Hepsine tahmin edilen fiat 33.910 lira olup kati teminatı 5.087 lira 50 kuruştur. pazarlığı 13/11/1942 cuma günü saat 15.30 dadır. Şartnamesi komisyonunda her gün görülebilir. İsteklilerin kati teminatları ile birlikte M. M. Vekâleti 5 numaralı komisyona müracaatları.

Cinsi	Miktarı	
Boş birlik renksiz ampül	1.500.000	Aded
» » renkli »	500.000	»
» ikilik renksiz »	1.500.000	»
» » renkli »	500.000	»
» onluk renksiz »	250.000	»
(Ampuller Yena fabrikasının camundan olacaktır.)		
		1425/3-3

Jandarma Genel K. Ankara Satın Alma Komisyonundan :

Cinsi	Miktarı Kilo	Muhammen bedeli Lira	Muvakkat teminatı Lira	Kuruş
Erimiş sade yağı	9220	41490	3111	75

Ankara Muhafız Jandarma Taburu ihtiyacı için yukarıda tafsilatı yazılı erimiş sade yağının kapalı zarf usulüyle eksiltilmesi 24/11/1942 salı günü saat 15 te Genel Komutanlık binasında yapılacaktır. Şartnamesi her gün Komisyonundan 208 kuruşluk bedel mukabilinde alınabilir. Ka-

nuni şartları haiz isteklilerin teklif mektuplarıyla teminat makbuzalarını eksiltme günü belli saatten bir saat önce Komisyona vermeleri.

1409/4-2

Erzakın cinsi	Miktarı kilo	Muhammen bedeli Lira	Kuruş	İlk teminatı Lira	İhale günü
Pirinç	15839	19789	75	990	16/11/1942 pazar- tesi saat 15 te
Patates	30000	10500	00	788	18/11/1942 çar- şamba saat 15 te

Muhafız jandarma taburu ihtiyacı için yukarıda yazılı iki kalem erzak hizmetlerinde gösterilen şartlar dairesinde ve günlerde Jandarma Genel Komutanlığının binasında kapalı zarf eksiltilmesiyle alınacaktır. Kanuni şartları haiz isteklilerin teminat makbuzlarıyla teklif mektuplarını belli günlerde eksiltme saatinden birer saat önce komisyona vermeleri.

1324/4-4

DEVLET DEMİRYOLLARI U. MÜDÜRLÜĞÜNDEN

Muhammen bedeli 50.000 elli bin lira olan 50 ton pamuk yağı 30/11/1942 pazartesi günü saat 15.30 da kapalı zarf usulü ile Ankara'da İdare binasında satın alınacaktır.

Bu işe girmek isteyenlerin 3.750 üç bin yedi yüz elli liralık muvakkat teminat ile kanunun tâyin ettiği vesikaları ve tekliflerini aynı gün saat 14.30 a kadar Komisyon Reisliğine vermeleri lazımdır.

Şartnameler parasız olarak Ankara'da Malzeme Dairesinden; Haydarpaşa'da Tesellüm ve Sevki Şefliğinden dağıtılacaktır.

1444/4-1

Muhammen bedeli 7.815 lira olan 6 kalem emdeni hastane eşyası ve çocuk karyolası 27/11/1942 cuma günü saat 15.30 da kapalı zarf usulü ile Ankara'da İdare binasında toplanan Merkez 9 uncu Komisyonca satın alınacaktır.

Bu işe girmek isteyenlerin 586.13 liralık muvakkat teminat ile kanunun tâyin ettiği vesikaları ve tekliflerini aynı gün saat 14.30 a kadar adı geçen Komisyon Reisliğine vermeleri lazımdır.

Şartnameler parasız olarak Ankara'da Malzeme Dairesinden temin olunur.

1447/4-1

Tavas Asliye Hukuk Hâkimliğinden :

Dâvacı Tavas'ın Orta Mahallesinde oturan Tahrirat Kâtibi Emin nezdinde oturan Ali Saki karısı Emine vekili Ali Tuncel tarafından dâvalı İstanbul'da Fatih Kazasının Sinanağa Caddesinde 1/96 hanede İsmail Hasan oğlu Arnavut Ali Saki aleyhine açılan boşanma dâvasının yapılan duruşmasında:

Dâvalının dâvacıyı 11 sene evvel terkleyip gaybubet eylediği ve dâvacının Tavas gelmesinden bilistifade Hatice adlı bir kadınla, çocuklarında olması sebebiyle 2330 sayılı Af Kanununa istinaden evlenmelerini tescil ettirdiği usulen tesbit edilmiş olduğu gibi dâvalının ikametgâhını gizlemesi ve vâkı ilânlara rağmen yerini belli etmemesi ve dâvacıyı arayıp sormaması ve evli olması da badema tarafların müsterek hayatı idame ettiremeyecekleri kanaatını tevlit eylediğinden dâvanın kabulüyle Türk Kanunu Medenisinin 132 ncı maddesine istinaden tarafların boşanmalarına 5 teşrinievvel 1942 tarihinde karar verilmiş olup dâvalının yeri belli olmadığından ilân tarihinden itibaren 15 gün zarfında temyiz edilmediği takdirde hükmün katileşeceği tebliğ makamına kaim olmak üzere ilân olunur.

1151

Bor C. Müddeiumumiliğinden :

Nazilli basması kaput bezi ve jorjeti fazla fiyatla sattığı iddiasıyla maznun Bor Kazasının Kızılca Köyünden Mehmet oğlu Fatmadan olma

317 doğumlu İsmail Sönmez hakkında Bor Asliye Ceza Mahkemesinde icra kılınan muhakeme sonunda :

Maznuna isnad olunan işbu suçların sübutuna mebnî hareketine temas eden Milli Korunma Kanununun 4180 sayılı kanunla değişen 32 ncı maddesinin A bendi delâletleriyle aynı kanunun keza 4180 sayılı kanunla değişen 59 üncü maddesinin 3 üncü fıkrasına ve T. C. K. 75 ve 76 ncı maddelerine tevfiğin işbu cezaları biliçima neticeten 30 lira ağır para cezasıyla tecziyesine ve 42 gün müddetle dükkânının kapatılmasına ve bu kadar müddet ticaretten menine ve Milli Korunma Kanununun 63 üncü maddesi mucibince ilânına dair 25/3/1942 gün ve 942/374 esas ve 81 karar numaralı hükmü iktisabı katiyet ettiğinden keyfiyet bu suretle ilân olunur.

1455

Mutasarrıfı bulunduğu evi fahiş fiatla kiraya vermek suretiyle Milli Korunma Kanununa muhalifetten maznun Bor'un Karakaya Mahallesinden Muharrem oğlu Refika'dan olma İbrahim Selamoğlunun kendisine isnad olunan bu fiilinin sübutuna binaen hareketi 20/2/1941 tarihinde meriyete konan 98 sayılı Koordinasyon Heyeti kararının 1 inci maddesinin B bendinin A fıkrası ve Milli Korunma Kanununun 30 uncu maddesi delâletleriyle aynı kanunun 58 inci maddesine uyar bu maddeye tevfiğin 240 lira ağır para cezasıyla tecziyesine ve bedeli 25 lirayı geçmemek üzere Resmî Gazete ile ilânına dair Bor Asliye Ceza Mahkemesince 13/3/1942 gününde 203 esas ve 36 karar numaralı verilen hükmü Temyiz Mahkemesi 3 üncü Ceza Dairesinin 18/7/1942 gün ve 4545/5688 numaralı ilâmiyle tasdik edilmiş olduğundan Milli Korunma Kanununun 63 üncü maddesi mucibince ilân olunur.

1456

Tefenni Asliye Hukuk Hâkimliğinden :

Tefenni'nin Büyükkalan Köyünden İbrahim kızı Firdevs Güllü tarafından aynı köyden kocası İbrahim oğlu Mehmet Ali aleyhine açılan boşanma dâvasının yapılmakta olan muhakemesinde müddealeyleh Mehmet Alinin adresi malum bulunmaması sebebiyle kendisine ilân tebliğat yapılmasına karar verilmiş olmakla duruşmanın 19/1/1943 tarihine müsadif salı günü Tefenni Asliye Hukuk Mahkemesinde hazır bulunması davetiye makamına kaim olmak üzere ilân tebliğ olunur.

1453

Tosya Asliye Hukuk Mahkemesinden :

Tosya'nın Şeyh Mahallesinde sâkin Çevlik Köyünden Ahmetbey oğlu Hamdi kızı Şeker Atak tarafından kocası Beypazarı'nın Karasay Nahiyesinin Saray Köyünden 186 hanede Abdülkadir oğlu Mehmet Atak aleyhine açılan boşanma dâvasında:

Müddealeyleh Mehmet Atak'ın ikametgâhının meçhul olduğundan hakkında çıkarılan gıyap kararının kendisine tebliğ edilememesi sebebiyle işbu gıyap kararının tebliğ makamına kaim olmak üzere ilân tebliğine karar verilmiş ve muhakeme de 14/11/1942 günü saat ona bırakılmıştır. Mezkûr günde müddealeylehin mahkemede hazır bulunması veya bir vekil göndermesi, aksi halde duruşmanın gıyabında rüyet ve intaç edileceği ilân olunur.

1459

Gümüşhacıköy Hukuk Hâkimliğinden :

Gümüşhacıköy'ün Cumara mahallesinden Şeyh oğlu veresinden oğlu Şakir Arslan ve kızları Hayriye ve Samiye ve küçük Memede bilvelâve ve kendisine bilasale karısı Necibe Arslan vekilleri Arif Sargın tarafından Rıza Arslan aleyhine ikame edilen izalei guyu dâvası sonunda Şeyh oğlu Mehmet namına tapunun haziran 1322 tarih ve 51, 58 numaralarda mukayyet Sıracevizler mevkiinde iki parça tarla ve nisan 1330 tarih ve 31 numarada mukayyet Durnal mevkiindeki bir parça bağır kabiliyeti taksimiyesi olmadığından bilmüzevede satılarak bedelinin ibraz edilen veraset ilâmı mucibince hissedarına taksimine 23 teşrinievvel 1942 günlemesinde karar verilmiş olduğundan Rıza Arslan'ın ikametgâhı meçhul olması sebebiyle bu bapta kararın tarihi ilânından itibaren bir hafta zarfında Rıza Arslan tarafından temyiz edilmediği takdirde hükmün katileşmesi olacağından hükmü gıyabi makamına kaim olmak üzere ilân olunur.

1457

İÇİNDEKİLER**Sayfa****Kanun**

4305 Varlık Vergisi Hakkında Kanun

1

İlanlar

2

ÖZGEÇMİŞ

KİMLİK BİLGİLERİ

Adı Soyadı : Özlem Özdeşim SUBAY

Doğum Yeri : Şavşat

Doğum Tarihi : 24.11.1988

E-posta : oikiz@pau.edu.tr

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise : 2002- 2006 Sırrı Yırcalı Anadolu Lisesi

Lisans :2006- 2011 Bilkent Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi Bölümü (tam burslu)

Yüksek Lisans : 2013- 2016 Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Doktora : 2016- 2020 Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Yabancı Dil ve Düzeyi : İngilizce (Çok İyi)

İŞ DENEYİMİ : 02/2013 - Araştırma Görevlisi (Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Siyaset ve Sosyal Bilimler)

ARAŞTIRMA ALANLARI: Medya ve Siyaset, Siyaset Psikolojisi, E-Demokrasi, Söylem Çözümlemesi, Siyaset Sosyolojisi, Türk Siyasi Hayatı